DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

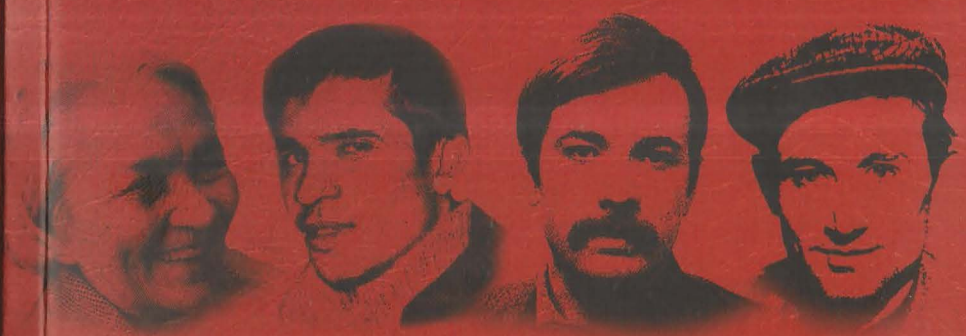
Hazırlayan: Emir Ali Türkmen

Türkiye Sosyalist Solu Kitabı 1

20'lerden 70'lere Seçme Metinler

Ertuğrul Kürkçü'nün Önsözüyle

Mustafa Suphi, Şefik Hüsnü, Hikmet Kıvılcımlı, Mehmet Ali Aybar,
Behice Boran, Doğan Avcıoğlu, Mihri Belli, Mahir Çayan,
Hüseyin İnan, İbrahim Kaypakkaya

dipnot

Türkiye Sosyalist Solu Kitabı 1
20'lerden 70'lere Seçme Metinler
Mustafa Suphi, Şefik Hüsnü, Hikmet Kıvılcımlı, Mehmet Ali Aybar,
Behice Boran, Doğan Avcıoğlu, Mihri Belli, Mahir Çayan,
Hüseyin İnan, İbrahim Kaypakkaya

dipnot

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TÜRKİYE SOSYALİST SOLU KİTABI 1

dipnot yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türkiye Sosyalist Solu Kitabı:
20'lerden 70'lere Seçme Metinler
© Dipnot Yayınları, 2013

Dipnot Yayınları 182
ISBN: 978-605-4412-99-0
1. 2. Baskı, 2013/Ankara
3. Baskı, 2015/Ankara

Dizi Editörü: İbrahim Yıldız
Hazırlayan: Emir Ali Türkmen
Düzelti: Ümit Özger
Kapak Tasarımı: Duysal Tuncer

Baskı Öncesi Hazırlık: Dipnot Bas. Yay. Paz. Ltd. Şti.
Baskı: Sözkesen Matbaacılık
İvedik O.S.B 1518. Sok Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Yenimahalle/ANKARA - Tel: (0312) 395 21 10

Dipnot Yayınları
Selanik Cad. No. 82/24 Kızılay / Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32
e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com
www.dipnotkitap.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hazırlayan
Emir Ali Türkmen

Türkiye Sosyalist Solu Kitabı 1

20'lerden 70'lere Seçme Metinler

Ertuğrul Kürkçü'nün Önsözüyle

dipnot yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 9

ÖNSÖZ 13
Ertuğrul Kürkçü

KOMÜNİST ENTERNASYONAL'İN KURULUŞ KONGRESİNDE KONUŞMA 57
Mustafa Suphi

KEMALİZMİN TEKAMÜLÜ: MİLLİ İNKILAPTAN BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜNE 65
Şefik Hüsnü

TARİH VE ÜRETİCİ GÜÇLER 79
Hikmet Kıvılcımlı

ÖZEL OLARAK TÜRKİYE'DE DEVRİM 89
Hikmet Kıvılcımlı

İŞÇİ SINIFI VE KÖYLÜLÜK 105
Hikmet Kıvılcımlı

İSLÂMLIK VE SOSYALİZM 109
Hikmet Kıvılcımlı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

II. PRATİK DEVRİM ORİJİNALLİĞİMİZ: ORDU 116
Hikmet Kıvılcımlı

ORDU KILICINI ATTI! 120
Hikmet Kıvılcımlı

TÜRKİYE SOSYALİZMİ 127
Mehmet Ali Aybar

BÜROKRASİ ÜZERİNE TARTIŞMALAR 167
Behice Boran

BÜROKRATLAR BİR SINIF MIDIR? 179
Behice Boran

BÜROKRATLARIN ÇELİŞMELİ DURUMU 188
Behice Boran

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM 199
Mihri Belli

YÖN BİLDİRİSİ 265

TİP'E DAİR 273
Doğan Avcıoğlu

TÜRKİYENİN DÜZENİ ÜZERİNE 281

AYDINLIK SOSYALİST DERGİ'YE AÇIK MEKTUP 335
Mahir Çayan

KESİNTİSİZ DEVRİM I 361
Mahir Çayan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TÜRKİYE DEVRİMİNİN YOLU 425
Hüseyin İnan

TÜRKİYE'DE MİLLİ MESELE 491
İbrahim Kaypakkaya

ŞAFAK REVİZYONİZMİNİN KEMALİST HAREKET, KEMALİST İKTİDAR DÖNEMİ, İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI YILLARI, SAVAŞ SONRASI VE 27 MAYIS HAKKINDAKİ TEZLERİ 557
İbrahim Kaypakkaya

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AP	Adalet Partisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CIA	Amerikan Merkezi İstihbarat Teşkilatı
ÇKP	Çin Komünist Partisi
DDKO	Devrimci Doğu Kültür Ocakları
Dev-Genç	Devrimci Gençlik
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DP	Demokrat Parti
FKF	Fikir Kulüpleri Federasyonu
İT	İttihat ve Terakki
MDD	Milli Demokratik Devrim
MİT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
PDA	Proleter Devrimci Aydınlık
RMÇP	Rumen Milli Çiftçi Partisi
RSDİP	Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi
SBKP	Sovyetler Birliği Komünist Partisi
SD	Sosyalist Devrim
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBP	Türkiye Birlik Partisi
TDGF	Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu
THKO	Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
THKP-C	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi - Cephesi
TİİKP	Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TKF	Türkiye Komünist Fırkası
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TKP-ML	Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist
TÖS	Türkiye Öğretmenler Sendikası

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Bu derlemeyi yapmaktaki amacımız Türkiye sosyalist hareketinin yaklaşık yarım yüzyıllık dönemine ait düşünce geleneğini bir bütünsellik içerisinde yeni kuşak okurla buluşturmaktır. Kitap, bu topraklardaki sosyalist sol geleneğin ana akımlarının oluşmasında etkili olmuş ve 1924'ten 1974'e uzanan tarihsel kesit içerisinde üretilmiş metinleri içermektedir. Mustafa Suphi'den İbrahim Kaypakkaya'ya, Şefik Hüsnü'den Mahir Çayan'a, Behice Boran'dan Hüseyin İnan'a uzanan tarihsel çizgide düşünce ve eylem üzerinden kendisini yeniden kuran kuşakların bıraktığı teorik mirası oluşturan bu "temsili" metinler, Türkiye'de sosyalist düşüncenin tarihsel serüveni içinde ortaya çıkan eğilimlerin dayanağı olan temel tez ve argümanları kapsaması açısından önem taşımaktadır.

Kitabı hazırlarken, Türkiye sosyalist solunun kendisine teorik bir zemin açmasını ve bağımsız bir düşünce ve eylem damarı olarak ortaya çıkmasını sağlayan özgün fikirler çerçevesinde yeni siyasal hareketlerin ve çizgilerin oluşmasını teşvik eden, bu hareket ve yönelimlerin düşünsel kaynaklarını oluşturan metinleri seçmeye çalıştık. Tarihsel serüveni kendi içindeki polemikler ve ayrışmalarla ilerleyen Türkiye sosyalist solunda TKP'den

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TKP-ML'ye, TİP'ten THKP-C'ye uzanan farklı politik hatların ve pratik tutum alışların oluşumuna zemin sağlayan ideolojik ayrışmaların hangi noktalarda -bir seçki olmanın taşıdığı muhtemel eksikliklere rağmen- kendini gösterdiğini daha bir belirgin kılmayı amaçladık.

Türkiye sosyalist hareketini geçmişten geleceğe bağlayan bu metinleri, yazıldıkları dönemin koşullarını dikkate alan bir okumaya imkân vermek ve tarihsel bir perspektiften bakıp karşılaştırma yapılmasına yardımcı olmak için kronolojik olarak derledik.

Hikmet Kıvılcımlı'nın "Tarih Tezi"nden, Doğan Avcıoğlu'nun "Türkiyenin Düzeni"ne; Mahir Çayan'ın "oligarşi", "sömürge tipi faşizm" gibi terimler kullanarak açıkladığı Türkiye devletinin tipi ve biçimiyle ilgili tartışmalardan Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısının neliği bağlamındaki azgelişmişlik, Asya Üretim Tarzı, feodalite tartışmalarına; Milli Demokratik Devrim ve Sosyalist Devrim saflaşmalarını temsil eden "Tam Bağımsız ve Demokratik Türkiye"-"Sosyalist Türkiye" polemiklerinden SBKP-ÇKP çatışmasının yol açtığı ayrışmalara ve Türkiye'deki "milli mesele"ye (Kürt sorunu) değinen bu yazılar, sosyalist teorinin bu topraklarda nasıl güncellendiğinin ve sosyalist siyasal öznelerin birbirlerinden hangi noktalarda ayrıldıklarının hikâyesidir bir bakıma.

Türkiye'deki sosyalist düşüncenin ve sosyalist siyasal akımların farklı hatlarda oluşmasına kuramsal açıdan kaynaklık eden metinlerin bir arada olmasının hangi tartışmaların eskidiği, hangilerininse güncelliğini ve yakıcılığını koruduğu konusunda okura bir fikir vermesini umuyoruz.

Metinleri dizgi ve yazım hatalarından olabildiğince arındırmaya çalıştık. Ancak anlam bulanıklığını gidermek için zorunlu olduğunu düşündüğümüz durumlar dışında metinlere hiçbir müdahalede bulunmadık, onları yazıldıkları haliyle aktarmaya

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

özen gösterdik. Bu derlemede iki metnin daha yer almasını istiyorduk: İdris Küçükömer'in yazdığı, 1969'da FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) ile İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği ve İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin ortak yayını olarak basılan *Osmanlılarda Kapitalist Düzene Geçilememesi ve Bürokratlar ile Ortanın Solunun Gelişimi* adlı broşür ile Sencer Divitçioğlu'nun *Yön* dergisinde (Sayı: 171, 8 Temmuz 1966) yayımlanmış olan "Doğan Avcıoğlu'nun Yazısı Üzerine" adlı makalesi. Ancak Küçükömer'in yayıncısı, Divitçioğlu'nunsa kendisi bu metinleri kitaba almamıza izin vermediler.

Bu kitabın ortaya çıkması kolektif bir emeğin ürünüdür. Bu metinlerin temin edilmesinde ve seçilmesinde arkadaşlarım İbrahim Yıldız, Ümit Özger, Ertuğrul Kürkçü, Tanıl Bora, Gökhan Atılgan, Mustafa Şener ve Barış Ünlü'nün benden çok emekleri oldu.

Dipnot Yayınları'nın Kuram ve Politika Dizisi'nde yer alan ama bu kitapla birlikte kendi başına bir dizi teşkil edecek olan başka kitapların da yayıma hazırlandığını haber vermek isteriz: *Türkiye Sosyalist Solu Kitabı 2: 70'lerden 80'lere Seçme Metinler*, *Kürt Solu Kitabı: 60'lardan 2000'lere Seçme Metinler* ile *Feminizm Kitabı: 1900'lerden 2000'lere Seçme Metinler*.

Emir Ali Türkmen

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÖNSÖZ

Ertuğrul Kürkçü

Dipnot Yayınevi, Türkiye'nin sosyalist düşünce ve eylem insanlarının siyasal düşünce ve mücadele tarihimizde iz bırakmış teorik-politik metinlerini bir araya getirirken, bizi yalnızca sosyalist mücadelenin bir teorik muhasebesine davet etmiş olmakla kalmıyor, bu muhasebenin her şeyden önce sosyalist siyasal düşünüşün bilgisini birincil kaynaklardan edinerek gerçekleştirmenin öneminin de altını çiziyor.

Bu derlemede yer alan metinlerin yazarları -biri dışında- artık aramızda değiller; çelişkilerini çözümlemek ve bir devrimin yolunu aramak için üzerine akıl yordukları, değiştirmek için eyleme geçtikleri dünya da aynı dünya değil. Yalnızca Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) kurucusu Mustafa Suphi'nin derlemenin hemen başında yer alan Komünist Enternasyonal'in kuruluş toplantısındaki konuşmasında resmettiği dünya ve Türkiye manzarasını günümüz dünyasıyla karşılaştırmak bile bu çarpıcı karşıtlığı göz önüne getirmeye yeter.

> Moskova'da, dünyanın geleceğini değiştirecek olan bu görkemli III. Enternasyonal'de proletaryanın ezilen Türk köylülüğünün ve işçi sınıfının adına, özgürlüğün, eşitliğin, kardeşliğin adına, zalim ve yırtıcı emperyalizmden çok çekmiş, ka-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

pitalizmin pençesi ve Batı uygarlığının şiddeti altında mahvolan silahlı bir halkın adına konuşmak ne büyük bir mutluluk. Gerçek şudur ki, Türkiye'de diğer devletlerde olduğu gibi halkın canına kastedip kanını emen birçok barbar ve alçaktan başka, bir de sadece Ermenilerin değil, fakir işçi ve köylü kitlesinin de kanını akıtan Osmanlı padişahları vardır. Barbarlığı temsil edenler ezilen halk kitleleri değil Osmanlı padişahlarıdır.

Yoldaşlar! Rusya'da bulunan işçi ve köylü temsilcileri Ekim Devrimi'nden sonra sermayeye karşı savaşı başlatmayı ve özellikle naip denen bu açgözlüleri yok etmeyi başarmışlardır.

Bir yıl önce Osmanlı paşaları orduyu Hazar Denizi kıyılarını, İran'ı, Türkistan'ı işgale göndermeyi tasarladıkları sırada Moskova'da, tüm dünyaya mutluluk vadeden bu başkentte Türk devrimcileri bu paşaların maceracı tutkularına başkaldırmışlardı. Sesimizi boğmak isteyen Moskova'daki Osmanlı elçisi Rus topraklarından derhal atılmamızı istemek için Rusya Cumhuriyeti hükümetini notalara boğmuş ve, Müslüman Taşkent, Örenşehir, Kazan halkları arasında şiddetli bir propagandayı yöneterek çalışmamızı yok etmeye dört elle sarılmıştı.

Burjuva gazetelerinde bizlere karşı yöneltilen makalelerde: "Asya'nın en ucuna dek uzanan Müslüman dünya, Osmanlı ordusunun zaferini kutlarken Türk Tatar milletine duyulan bu en kutsal inançla alay eden bu insanlar kimlerdir? Hangi dinden ve hangi millettendirler?" gibi sorular yer alıyordu. Ama elçilik Müslüman Doğu dünyasını ikiyüzlü sorularıyla aldatmak isteyince biz Türk komünistleri dünyanın vatanımız, insanlığın da milletimiz olduğunu büyük bir ciddiyetle bildirdik.

Böylece Devrimin kızıl bayrağını korkusuzca çektikten sonra Osmanlı emperyalizmine katılan gruplara karşı çıkmayı, onlara tepki göstermeyi kararlaştırdık. Bir süre için düşüncelerimizin gerçekleşmesini sağlayacak olan bu yolu izleyenler

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

sadece bizdik. Ama şimdi bütün Doğu bizimle beraber yürüyor.

Yoldaşlar, açgözlü Fransız ve İngilizler Osmanlı emperyalistleriyle beraber İstanbul'u ele geçirince, hakkımızda söylenen yalanlar etkisini yitirdi ve herkes ezilen mutsuz halk için büyük Rus Devrimi'nden daha iyi bir müttefik olmadığını açıkça anladı.

Mustafa Suphi ve yoldaşlarının Ekim Devrimi'nin Doğu'ya yayılan dalgalarının üzerine binerek "Anadolu İhtilalini derinleştirme" hedefi Mustafa Kemal'in "Sezarist" manevraları altında bir trajediye dönüşürken, yeni Türkiye devleti bir "burjuva inkılabı"nın ötesine geçme potansiyeli taşıyan bütün güçleri tasfiye edip, komünizme açılan bütün yolları kapatarak, toplumu dünya kapitalizminin katarına bağlayacak adımları birbiri peşi sıra atmaya başlıyordu.

Türkiye sosyalist hareketinin geçmiş deneyimleri ve kendi gerçekliğini idrak ediş tarzı üzerine düşünürken Cumhuriyetin kuruluşunun üzerinden geçen 90 yıl içinde karşılaştığımız muazzam toplumsal ve politik altüstlüğe karşın rejimin Komünizmle mücadele obsesyonunun bugüne değin neredeyse hiç değişmeksizin süregelmiş olduğunu görüyoruz: Devletin ideolojik ve güvenlik aygıtlarının muhalefeti massetme kapasitesinin genişliği ve sürekliliği ile baskı çarklarının bir saat dakikliğiyle, acımasızlık ve kıyıcılıkla işlemesi.

Yazıldıkları 50 yıllık dönem içinde sosyalist hareketin tanzim edici yapılarında meydana gelen tarihsel ve dönemsel bağlam değişikliklerine, içerdikleri ve ifade ettikleri yaklaşım ve yöntem farklılıklarına ve yansıttıkları tartışma ve iddiaların kimi zaman taban tabana zıt oluşuna karşılık bu derlemede yer alan metinlerin ortak bir sorunsal ekseninde döndüğünden de söz edebiliriz: Devlet ve aydınlar; ve bu devletin üzerinde yükseldiği sosyo-ekonomik rejimin kendine özgülükleri. Bu değiş-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

mezlik yukarıda kısaca değinilen egemenlik mekanizmalarının simetriği, aşağıdaki yansısı gibidir. Her kuşağın bir sonrakine bu meseleyi henüz çözülmemiş olarak devretmiş olmasına bakarak Türkiye sosyalist hareketinin, bir yarım yüzyıl boyunca köklü bir çözümleme için gereken düşünsel kaynaklardan, bu kaynaklara tasarruf edecek bir organik aydınlar tabakasından, ve hatta bu tabakanın içinde serpilip gelişebileceği maddi ve entelektüel temelden de yoksun olarak bir varlık yokluk kavgasını sürdürmek zorunda kalmış olduğunu söylemek mümkün.

Mustafa Suphi'nin Komünist Enternasyonal'in kuruluşunda dile getirdiği gibi Anadolu'da "Milli Mücadele"nin başını çekenler de "büyük Rus Devrimi'nden daha iyi bir müttefik olmadığını anlamıştı", ancak Suphi'den farklı olarak onlar bu devrimin "mutsuz halk" için değil doğmakta olan yeni Türk devleti için" iyi bir müttefik" olarak kalmasında son derece kararlıydılar. "Milli Mücadele"nin öyküsü bir bakıma yeni Ankara hükümetinin Mustafa Suphi ve yoldaşlarının 1919'da Bakû'den Ankara'ya doğru başlattıkları yolculuğu önleme çabalarının da öyküsüdür. Türkiye sosyalist hareketi daha en başında maruz kaldığı bu yok etme harekâtının travmatik etkilerini bir doğum lekesi gibi sonraki evrimi boyunca üzerinde taşıyacaktır.

22 Ocak 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) hükümetin Türkiye Komünist Fırkası'nın [=Partisi'nin] (TKP) karşısındaki politik tutumu üzerine gerçekleştirilen gizli oturum tutanakları hem bugünkü rejimin genetiğinin hem sosyalist hareketin daha doğarken karşı karşıya kaldığı muazzam devlet manipülasyonlarının anlaşılması bakımından çok aydınlatıcı veriler sunuyor. Bu tartışma bugünkü AKP, MHP ve CHP ideologlarının TBMM'de eninde sonunda üzerinde anlaşmaya vardıkları bütün temel kabullerin Birinci Meclis'in siyasi kanatları arasında hemen hemen aynı argümanlarla kendilerini son dere-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ce güçlü bir biçimde duyurduğunu gösteriyor. İslamcılar, Kemalistler ve liberallerin "Milli Mücadele"de bir yandan Sovyetler Birliği'nin stratejik desteğini riske atmayacak bir diplomasi ile Anadolu ihtilalinin derinleşmesinden yana güçleri kuvvetle safdışı edecek kıyıcı iç politikayı bir arada yürütüşlerini gerekçelendirdikleri tartışmalar ibret verici dersler sunuyor. Günümüzde aynı politik güç merkezlerinin uzantılarının "devletin bekası" için görev başına çağrılır çağrılmaz neredeyse aynı argümanlarla -bu kez komünizm yerine "terörizmle mücadele" gerekçesiyle- başlatılan tenkil harekâtlarına verdikleri desteğe bakınca bugün geçmişin derslerine yeniden bakışın değeri daha iyi anlaşılabilir. Mustafa Suphi ve on dört yoldaşının Karadeniz'de boğdurulmasından yalnızca bir hafta önce gerçekleşen bu gizli oturumda özellikle Mustafa Kemal Paşa'nın ortaya koyduğu tutum Türk devletinin Komünist harekete karşı gelecekte izleyeceği genel siyasetin gerisindeki mantığı kavramak bakımından anahtar değerinde:

> MUSTAFA KEMAL PAŞA (Ankara) — Efendiler, zannediyorum ki gayet mühim ve ciddî bir mesele üzerindeyiz. Rüfekayı kiram muhtelif nikatı nazar dermeyan ettiler. Bendeniz de bu münasebetle bu mevzuda, gerek Hükümet namına ve gerek şahsım namına bir kaç noktayı muhtasaran arzedeceğim.
>
> Hakikaten milletimizin hali ve amali ciddiyesi zannediyorum ki cümlenizce bariz ve katî surette muayyendir, işte bu amali hakikiyei milliyeyi istihsal etmek maksadiyle, burada dahi içtima eden Meclisiniz, noktai nazarlarında takip edeceği esasatta, bu muhassalai milliyeden emel ve arzu noktai nazarından ayrılamaz. Şüphe etmiyorum ve hiç kimsenin şüphe etmeyeceğini zannediyorum ki Büyük Millet Meclisi ve onun Hükümetinin bugüne kadar takip ettiği siyaset tamamen amali milliyeye mutabıktır. Bu siyasetin ne olduğunu tekrara lüzum görmem. Yalnız iki kelimesini zikredece-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://tantev.org

ğim, ki o da hududu milliye dahilinde milletin istiklâlidir ve bu gayet kuvvetli ve büyük mâna ifade eder esastır. Bugüne kadar bu esastan ayrıldığımıza delâlet edecek en ufak bir emareyi bile göstermek mümkün değildir.

Efendiler, bu iki esas üzerinde yürüyen insanlar, düşünen dimağlar bittabi Komünizmin vasi ve bu kuyudatını parçalayan esasları ile mutabakatta bulunamaz. Binaenaleyh Heyeti Âliyenizin takip ettiği siyaset hiçbir vakitte Komünistlik esasına müstenit değildir. Bu böyledir, bunu tekrar ediyorum, bir defa daha. Fakat yine malûmunuzdur ve cihanın malûmudur, ki bu millî esaslarına derin rabıtalarla sadık kalan Meclisiniz ve Hükümetiniz müstakil bir devlet olarak Rusya Bolşevik Cumhuriyeti denilen bir devletle münasebatı siyasiyesinde hiçbir vakit Komünistlik ile Bolşeviklik esasatını dahi telaffuz etmemiştir. Zannediyorum ki Hariciye Vekiliniz muhtelif vesilelerle bu ciheti izah etmiştir. Binaenaleyh bendeniz tekrar ediyorum, milletimizin, devletimizin, Heyeti Âliyenizin Ruslarla olan münasebatı doğrudan doğruya iki müstakil devletin karşı karşıya olan ve her biri kendine ait olan gayelerini tamamen mahfuz bulundurmak şartiyle, bugüne kadar böyle olduğu, bugünden sonra da böyle devam edeceğine şüphe etmeyiniz. Rus Bolşevik Hükümeti resmiyesi, ricali resmiyesinin bizim olan, bizim resmî ricalimizle olan temas ve münasebetlerinde Rusya dahilinde bu milletin soysuz, herhalde sersem birtakım evlâtları oralarda da serseriliklerine devam etmişlerdir. İşte bu serseriler bir iş yapmak hülyasına kapılarak zahiren memleketimize ve milletimize nâfi olmak için Türkiye komünist fırkası diye bir fırka teşkil etmişlerdir ve bu fırkayı teşkil edenlerin başında da Mustafa Suphi ve emsali bulunmaktadır. Bunlar doğrudan doğruya bir hissi vatanperverane ile ve bir hissi hakikî millî ile değil, benim kanaatımca belki kendilerine para veren, kendilerini himaye eden ve bunlara ehemmiyet atfeden Moskova'daki prensip sahiplerine yaranmak için birtakım teşebbüsatı serseriyanede bulunmuşlardır. Bunların yaptıkları teşebbüs Rus bolşevizmini muhtelif kanallardan memle-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ket dahiline sokmak olmuştur. Bu suretle memleketimize, milletimize hariçten komünizm cereyanı sokulmaya başlanmıştır.

Diğer taraftan efendiler, memleket dahilinde komünizmin ne olduğunu bilmeyen, fakat bu esasata müsteniden tekevvün etmiş olan, taazzuv etmiş bir Bolşevik kuvvetinin bizim için kuvvei naciye olabileceğini farzeden birtakım insanlar dahi, hattâ bu hariçten gelen Komünizm cereyanına temas etmeksizin kendiliğinden Komünizm teşkilâtı yapmak hevesine düştüler. Bir zaman geldi ki Ankara'da, Eskişehir'de, şurada burada memleketin hemen bir çok yerlerinde bir çok insanlar, birbiriyle rabıtadar olmaksızın, Komünistlik teşkilâtı kurmaya ve aynı zamanda hariçten de birtakım insanlar serseri surette memlekette dolaşmaya ve aynı zamanda propaganda yapmaya başlamışlardır. Daima esasatına muhafazai sadakat etmekte en büyük faideyi gören Heyeti Vekileniz bunun için müsmir bir neticeyi düşünmek mecburiyetini hissetti. Herhalde bu memlekette ve bu millet içinde Komünizmin mahalli tatbik bulamayacağına kani idi ve kanidir. Komünizmin ne olduğunu bilirse münevveran, o zaman memleket dahilinde tatbikine cevaz verilebilir. Fakat münevveran dahi dahil olduğu halde Halk, Ordu Komünizmin ne olduğunu bilmiyor. Yalnız kuvvei naciye olabileceği itikadına sahip olmuş ise o zaman körü körüne cahilane komünizm olabilir veyahut milletin bir kısmı kalili, kısmı cüzisi temayül edebilir. Bu suretle ekalliyetin ekalliyeti denecek mertebede tekevvün edecek bu kuvvet kendini şâmil ve hâkim bir kuvvet farz ederek, çünkü vukufsuzluğu veçhile bir teşekkül olacağından derhal memleket dahilinde Bittabi bu gibi inkılâbatın heyeti umumiyei milliyemiz tarafından derhal imha edileceğine mutmainiz herhalde bir fevçran olabilir, bir inkılâp teşebbüsü olabilir. Bu itibarla Hükümet tedbir düşünmek mecburiyetinde kalır.

Efendiler, iki türlü tedbir olabilirdi. Birisi; doğrudan doğruya Komünizm diyenin kafasını kırmak; diğeri, Rusya'dan gelen her adamı derhal denizden gelmiş ise vapurdan çıkar-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

mamak, karadan gelmiş ise hududun haricine defetmek gibi zecrî, şedid, kırıcı tedbir kullanmak. Bu tedbirleri tatbik etmekte iki noktai nazardan faidesizlik görülmüştür. Birincisi; siyaseten hüsnü münasebatta bulunmayı lüzumlu addediniz Rusya Cumhuriyeti kamilen komünisttir. Eğer böyle zecri tedbir tatbik edecek olursak o halde bilâ kaydüşart Ruslarla alâka ve münasebette bulunmamak lâzım gelir. Halbuki biz bir çok mülâhazatı siyasiyeden, bir çok esbap ve avamilden dolayı Ruslarla temasta, müşasebatta, itilafta bulunmak istedik ve istiyoruz ve isteyeceğiz. O halde tatbik edeceğimiz tedbirler de dostluğunu istediğimiz bir millet, bir hükümetin prensiplerini tahkir etmemek mecburiyetindeyiz. İşte bu noktai nazardan zecrî tedbir kullanmak istemedik. İkinci bir noktai nazardan da zecrî tedbir kullanmayı faideli addetmedik. Malûmu âliniz fikir cereyanlarına karşı fikre istinat etmeyen kuvvetle mukabelede bulunmak, o cereyanı imha etmedikten başka, herhangi bir muhatabınızla, herhangi bir insanla konuşulduğu zaman onun herhangi bir fikrini kuvvet zoru ile reddederseniz, o ısrar eder. Israr ettikçe kendi kendini aldatmakta daha çok ileri gidebilir. Binaenaleyh, fikir cereyanları cebir ve şiddet ve kuvvetle reddedilmez. Bilâkis takviye edilir. Buna karşı en müessir çare, gelen cereyanı fikriye mukabil fikir cereyanı vermek, fikre fikirle mukabele etmektir. Binaenaleyh Komünizmin memleketimiz için, milletimiz için, icabatı diniyemiz için gayri kabili kabul olduğunu anlatmak, yani efkârı umumiyei milleti tenvir etmek en nâfi bir çare görülmüştür. İşte Hükümet böyle bir çareye tevessülle iştigal etmekle beraber, şüphe yok ki, gelen cereyanlar zamandan evvel fiilen mazarrat tevlit edebilecek hale gelmemesi için dahi bir taraftan da tedabiri lâzimeyi ittihaz etmiştir. Hükümet tenvir ile bu cereyanın önüne geçmeyi düşündüğü sırada, aynı suretle düşünen birtakım kıymetli ahlâklı ve her noktai nazardan şayanı emniyet arkadaşlar bana müracaat etmişlerdir. Bu zevat bu noktai nazardan bu memleket ve milletin menafiine azamî ne suretle hizmet edebileceklerini düşünüyorlardı. İşte bu düşüncenin mahsu-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://sanatevi.org

lü olmak üzere Ankara'da Komünist Fırkası namı altında bir fırka teşekkül etti.

Bu fırkayı teşkil eden zevatın bence yakinen malûm olan zihniyetini kısaca izah etmek istiyorum, ki sui tefehhümat zail olsun. Bu zevat bir defa hududu millî dahilindeki halkın istiklâlinin mahfuziyeti, yani bu milletin, gayei milliyesinin, istikbalinin temin ve istihsali için hadim olmak istiyorlar. Yine onlar da hepiniz gibi milletin refah ve saadeti hakikiyesini maddeten istihsal edebilmek için idare makinesinin ıslâhı ahvali içtimaiyemizde mümkün olduğu kadar milletin kabiliyeti hazmiyesi derecesi nispetinde terakkiyata mazhariyeti düşünen insanlardı. Binaenaleyh, bu fırkayı teşkil edenler Komünizmin ne olduğunu millete anlatmak ve bunun ne olduğunu bütün esasları, prensipleri bütün milletçe malûm olmadıkça olsa olsa onların içinden halkın kabiliyet ve istidadına mümkün olduğu kadar hadim olabileceklerini, kabiliyeti tatbikiyesi görüldüğü takdirde tatbik zihniyetinde idi. Fakat gayet mutaassıp oldukları nokta, o da, bu memleket içinde ve bu millet içinde her türlü inkılâbatı içtimaiyenin, muzır dahi olsa, her türlü inkılâbın sahibi hakikileri yine bu millet olmalıdır. Yine bu millet vekili olmalıdır ve çok mutaassıp oldukları bir nokta varsa, bu memleket içinde ecnebi ile hiçbir inkılâp vücuda gelmesine alet olanları tahkir ve terzil etmek idi. İşte bu işi niyatı hasene ile yapmak arzu eden arkadaşların teşebbüsü Hükümetçe muvafık görülmüş ve kendilerinin vukuu müracaatları üzerine resmen müsaade edilmiştir. Yalnız bu müsaadeyi yapmakla Hükümet bir şey düşündü. Evet, komünizm içtimaî bir meseledir. Bunun her türlü esasat ve hakayikini istenildiği gibi söylemekte beis yoktur. Yalnız maksadı teşebbüsü belli olmayan, mahalli dahi istenildiği anda meçhul bulunan birtakım kimselerin komünizm namı altında, Bolşevizm namı altında teşkilât yapmasını katiyen menetmek istedik ve bu noktai nazardan Dahiliye Vekili bütün rüesayı memurini mülkiyeye dedi ki; Komünistim diyen Hükümetçe resmen programı görülmüş ve mevcudiyeti resmen tasdik edilmiş cemiyete intisap ede-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bilir. Fakat kendi kendine teşekkül eden fırkanın Hükümete verdiği bir teminat vardı, ki o dahi her önüne geleni teşkilâta memur etmeyip, belki aklı başında mukaddesatı milliyeyi, icabatı diniyeyi şeraiti umumiyei millet ve devleti müdrik insanlar ancak bu gayei milliyeye sadık kalmak şartiyle tenviri efkâr edebilirlerdi ve ben eminim ki arkadaşlar, Rus bolşevizminin yapmış olduğu tahribatı bir çoklarımızdan daha iyi bilmektedirler. Hikmeti mevcudiyetlerinin kalmadığına kani oldukları dakikada bütün millete hitaben bizzat kendileri Komünizmin bu memleket içinde kabiliyeti tatbikiyesi olmadığım kendileri ifade ederler ve dağılırlar. Bu fırka bu suretle teşekkül ettikten sonra Halk İştirakiyyun Fırkası namı altında bir fırka Hükümete müracaat etmiş bulunuyordu. Bu fırka hakkında bir kelime daha ilâve etmek isterim. Türkiye Komünist Fırkası, yani Komünistliği ne Arapça, ne Türkçe yapmak istememiş olduklarını, yegâne gayelerinin halkı aldatmamak olduğunu, söylediğimiz şeylerin Komünistlik olduğunu anlasınlar, düşüncesiyle kurulmuştur. Onun için doğrudan doğruya Komünist kelimesini tekrar ediyoruz ki halkı aldatmış olmayalım diye. Binaenaleyh, Türkiye Komünist Fırkası bu suretle memlekette teşekkül ettiği sırada, Baku'da yine Türkiye Komünist Fırkası namiyle bir fırka vardı. Bu suretle, merkez kazası hariçte bulunan ve teşebbüsatı için talimatı hariçten alan bir fırkada reddedilmiş oldu.

Halk İştirakiyyun Fırkasının sebep ve hikmeti teşekkülünü bilemem. Müteşebbisleri bunu izah edebilirler. Yalnız benim anladığıma göre Türkiye Komünist Fırkasının mahiyeti teşekkülü ile Halk Iştirakiyyun Fırkasının mahiyeti teşekkülü arasında fark vardır. Türkiye Komünist Fırkası, Türkiye için, Türkiye dahilinde çalışan bir fırka mahiyetinde tecelli ediyor. Halk Iştirakiyyun Fırkası, doğrudan doğruya komünizm mahiyetini gösterir bir fırkadır ve mevsuk malûmata göre burada bulunan Rus sefarethanesi ile dahi tamamen hali temasta bulunuyorlar. Bu hususta fazla bir şey söylemek istemiyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

> Şimdi efendiler; Hükümetin noktai nazarları ve takip ettiği zaten malûm olan esasları bir daha tekrar ettikten sonra, Komünist teşkilâtına ne gibi mülâhazata binaen Hükümet serbesti vermiş olduğunu da izah ettim. Kısmen fakat yine bundan tevellüd edebilecek olan mahazire karşı dahi tedabiri şedide ve katiye tatbiki ve imkânı mahfuz bulundurulmuştur ve belki yakın zamanda bunun asarını göreceksiniz.
>
> Yalnız bir şey rica etmek istiyorum. Bir defa bendeniz reisiniz olmak itibariyle ve münasebatı diplomatikiyede Heyeti Âliyenizi temsil etmek itibariyle Hariciye Vekili ve Heyeti Vekilenizin her biri, hattâ azayı kiramdan dahi her biri bu meseleden bahsederken bir iki noktaya dikkatli bulunması lâzımdır. Alelıtlak komüniste karşı söz söylerken şark siyasetimize karşı söz söylemeyi tev'em görüyorum. Bu bir meselei içtimaiyedir. Şu ve şu sebeple memleketimizde gayri kabili tatbiktir. Fakat bunu kemali serbesti ile söyleyebiliriz. Yalnız Hıristiyan olan bir devlete münasebatı siyasiyede bulunmamıza bu mani değildir. Binaenaleyh biz komünistlik istemeyiz, öyle ise şark siyasetini yapamayacağız demek doğru değildir. Bu gayet abes olur. Bittabi biz Ruslar komünist olduğu için onun aleyhinde bulunuyoruz. Bize gayri kabili tatbik olduğu için ve esasatı diniye ve şeraiti hayatiye ve içtimaiyemizle gayri kabili telif bulunduğundan olmaz diyoruz. "[1]

Mustafa Kemal Paşa'nın konuşmasını bu kitapta yer alan metinlerin yazıldığı sonraki elli yılın ışığında yeniden okurken Türkiye sosyalist hareketinin iç ihtilaflarının neden çok sert bir retorikle yürütüldüğünü anlamak da kolaylaşır: Devlet Türkiye'de sosyalist hareket içerisindeki tartışmaların sadece konusu değil aynı zamanda varsayılan bir tarafıdır. Mustafa Kemal Paşa'nın konuşması bu konuda hiçbir kuşkuya yer bırakmıyor. Günümüz Türkçesiyle özetlersek Paşa diyor ki: Komünizme

[1] *TBMM Tutanak Dergisi*, http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/GZC/d01/CLT01/gz20100113e.pdf

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

karşı iki zorlayıcı önlem alınabilirdi. Birincisi "doğrudan doğruya Komünizm diyenin kafasını kırmak"; diğeri -Komünizm onun anlayışına göre Rusya'dan geleceğine göre- "Rusya'dan gelen her adamı derhal denizden gelmiş ise vapurdan çıkarmamak, karadan gelmiş ise hududun haricine defetmek gibi zecrî, şedid, kırıcı tedbir kullanmak." Ancak "Milli Mücadele"de siyasi desteğini aradıkları Sovyetler Birliği'ni "tahkir etmemek mecburiyeti" dolayısıyla ve "düşünce akımlarına karşı zor kullanmanın o akımları güçlendireceği" gerekçesiyle bir başka yol seçtiklerini anlatıyor Mustafa Kemal: "Komünizmin memleketimiz için, milletimiz için, dinimizin gerekleri için uygulanamaz olduğunu anlatmak." Ancak "bu da yetmez" diye düşünüyor ve devam ediyor: "bu akımların bir mazarrata yol açmaması için de aynı suretle düşünen birtakım ahlâklı ve güvenilir arkadaşlar eliyle kendimiz Ankara'da Komünist Partisi adıyla bir parti kurdurduk."

Mustafa Kemal Paşa tartışmalar sırasında olası eleştirilere karşı devletin Türkiye Komünist Fırkası'nda görev yapan arkadaşlarının "vatana ve millete hizmet dışında" bir düşünce taşımadığına kefil olduktan sonra onların "idari mekanizmanın ıslahı için milletin hazmedebileceği kadar ilerici" kişiler olduğunu ısrarla vurguluyor; ve partinin doğrudan doğruya İçişleri Bakanlığı'na bağlı olduğunu açıklıyor: "Dahiliye Vekili bütün idarecilere dedi ki, 'Komünistim diyen Hükümetçe resmen programı görülmüş ve mevcudiyeti resmen tasdik edilmiş cemiyete intisap edebilir.'" Ancak Paşa'nın söylediğine göre bu parti de hükümete "her önüne geleni teşkilata almama" sözü veriyor. Mustafa Kemal Paşa partinin nihai programını da şu sözlerle açıklıyor: "Aklı başında, milli mukaddesatı, dinin genel şeriat hükümlerini, millet ve devleti tanıyan bu kişiler ancak bu milli amaçlara sadık kalmak kaydıyla halkı aydınlatabilirler. Varlık sebeplerinin kalmadığına kani oldukları dakikada bütün

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

millete hitaben bizzat kendileri Komünizmin bu memleket içinde uygulanma kabiliyeti olmadığını kendileri ifade ederler ve dağılırlar."

"Binaenaleyh" diyor Mustafa Kemal Paşa, "Türkiye Komünist Fırkası bu suretle memlekette teşekkül ettiği sırada, Baku'da yine Türkiye Komünist Fırkası namiyle bir fırka vardı. Bu suretle, merkez kazası hariçte bulunan ve teşebbüsatı için talimatı hariçten alan bir fırka da reddedilmiş oldu."

Mustafa Kemal Paşa'nın aynı oturumda "bu milletin soysuz, herhalde sersem birtakım evlâtları" olmakla, "doğrudan doğruya bir yurtseverlik duygusuyla, gerçek milli duygularla değil, belki kendilerine para veren, kendilerini himaye eden ve bunlara ehemmiyet atfeden Moskova'daki prensip sahiplerine yaranmak için birtakım teşebbüsatı serseriyanede bulunmak"la suçladığı Mustafa Suphi ve arkadaşları bir hafta sonra, 28-29 Ocak 1922'de, gece yarısı Trabzon'dan bindirildikleri bir teknede Kayıkçı Kahyası Yahya ve adamlarınca vurulup Karadeniz'e atıldılar. Yeni Türk devleti nihai hedefi "halkı Komünizmin bu memlekette uygulanamayacağı konusunda aydınlatmak" olan kendi Komünist Partisi ve ilk hedefi komünistleri boğmak olan özel harekât birimleriyle birlikte Ankara'da doğuyordu...

Bu devletin "hak ve hukukunu" komünizme karşı güvence altına aldığı "Türk sermaye sınıfı" modern tarihe gecikerek girdi. Türkiye kapitalizminin geç doğumu, durmaksızın kriz üreten kronik bir sorunun izini taşıyageldi: Sermaye yetersizliği! Türk burjuvazisi, bir sınai-teknik devrimden beslenmeksizin ve böyle bir devrime öncülük etmeksizin, bir tarım-toprak devrimine dayanmaksızın, büyük toprak sahipleri ve geleneksel eşrafın devlet eliyle ağır, uzun ve sancılı bir süreçte başkalaştırılması yoluyla doğdu. Osmanlı'dan arta kalan "72.5 millet"ten tek bir "Türk milleti" yaratılması, bu "millet"in, bir "iç pazar" oluşturacak şekilde sermaye sınıfı çevresinde birleştirilmesi uğruna

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"yukarıdan" girişilen bütün "modernleşme" ve "çağdaşlaşma" hamlelerinin hep yarı yolda tıkanmasının başlıca nedeni, bu "altı kaval, üstü şişhane" modernleşmenin, kendisi modern olmayan, bir ayağı toprakta, öbür ayağı ticaret ve faizcilikte duran bir toplumsal ucubenin çıkarlarınca belirlenmesindeydi.

> Cumhuriyet'in 1940'lar sonunda yaşadığı ilk büyük siyasal altüst oluşun gerisinde de nispeten hızlı toplumsal gelişme ile ağır aksak ekonomik ilerleme arasındaki bu gerilim yatıyordu. "Türk modernleşmesi" İkinci Dünya Savaşı sonrasının iki bloklu dengesi içinde krizden çıkış için Marshall Yardımı'na el uzattığı günden başlayarak, kendisini sermayenin uluslararası yeniden üretim çemberine de sımsıkı bağlamış oldu. "Sovyet tehdidi" gerekçesi ile Doğu kapısı kapatılır ve Batı kapısı ardına kadar açılırken "içeri" giren yalnızca açlığı duyulan nakit, uluslararası kredi-sermaye, teknik-askeri yardımlar ve "Amerikan hayat tarzı" değil, dünya kapitalizminin genel krizleriydi de. NATO üyesi olduğu 1951'den bu yana emperyalizm, Türkiye'nin bir "içsel olgu"sudur.[2]

Bu derlemede yer alan Şefik Hüsnü Değmer ve Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın ağır baskı ve gizli çalışma koşulları içinde ya da hapisanelerde kaleme alınmış metinleri devletin ve toplumun yukarıda özetlenen bu başkalaşım içindeki gidişini kavrama ve Türkiye Komünist Partisi için bir siyasi mücadele hattı çizme zorunluluğuna yanıt verme çabalarının ürünü. Şefik Hüsnü Mayıs 1927'de kaleme aldığı "Kemalizmin Tekamülü: Milli İnkılaptan Burjuva Diktatörlüğüne" başlıklı makalesinde "Türkiye'nin mevcut vaziyeti"ni "Halk Fırkası'nın (Kemalistlerin) beş senelik iktidarından sonra, hemen hemen tüm milleti ayağa kaldıran istiklal mücadelesi şehirlerin ve köylerin orta sınıflarından devşirilmiş ve kapitalist gelişme yolunda olan genç bir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

[2] *Hayat Bizi Sosyalizme Çağırıyor*, Çalışanlar Yayıncılık, İstanbul, 2004.

burjuvazinin münhasır hakimiyetiyle neticelendi"[3] diyerek karakterize ederken Kemalist iktidarın baskıcı tedbirlerinin burjuvazi içi gerilimlerle de bağlantısını gözlemliyor:

> Bu genç burjuvazi, genişlemesine karşı çıkmış ve hâlâ karşı çıkan mukavemetleri kırmak için şiddet tedbirlerine müracaat etmeden ve cemiyetin en muhtelif kategorilerinin menfaatlarını çiğnemeden iktisadi ve siyasi hakimiyetini temin edemezdi. Dolayısıyla, milliyetçi burjuvazinin güçlenmesine tabiyatıyla, eski imtiyazlı vaziyetinden kovulmuş olan büyük ticari ve tefeci burjuvazi dahil, diğer sınıfların umumi hoşnutsuzluğu eşlik etmektedir."[4]

Şefik Hüsnü'nün hapishanede kaleme aldığı bu değerlendirme Şubat 1924'te başlayan ve 1925 ilkbaharında bastırılan Şeyh Said İsyanı'nın hemen ardından 4 Mart 1925 Takrir-i Sükûn Kanunu'yla muhalif basının susturulduğu, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kapatıldığı, 14 Haziran 1926'da Mustafa Kemal'e karşı gerçekleştirilecek olduğu iddia edilen "İzmir Suikastı" kovuşturmalarının iyice koyulaştırdığı bir baskı döneminin kurşun gibi ağır havasını yansıtıyor:

> Tek bir fırkanın memleket üzerindeki münhasır hakimiyeti, hemen hemen cumhuriyetin kuruluşu ile aynı zamanda tesis edilen ve terör rejiminin en çarpıcı neticesidir. Türkiye'nin kaderi üzerinde rakipsiz hüküm süren, istiklal mücadelesinin teşkilatçılarının fırkasıdır. Beş senelik iktidar tecrübesi itiraz götürmez bir şekilde vuzuha çıkarmıştır ki başından beri orta sınıflara dayanmak isteyen Halk Fırkası hakikatte yalnızca şehirlerin ve köylerin bu az çok zengin sınıflarının bağrından çıkan genç kapitalist burjuvazinin menfaatlerini temsil ve müdafaa etmektedir. Cemiyetin diğer sınıflarını temsil eden siyasi fırkalar birbiri ardından faaliyetlerini as-

[3] Şefik Hüsnü Değmer, "Kemalizmin Tekamülü: Milli İnkılaptan Burjuva Diktatörlüğüne", bkz. bu kitapta s. 65-75.

[4] Aynı yerde.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

> kıya almaya mecbur kaldılar. Burjuva muhalefetinin en cüretkâr unsurlarının komplocu faaliyeti dahi hükûmetin Kemal'in şahsına karşı olan suikastın boşa çıkmasından istifade ederek onlara indirdiği öldürücü darbeler altında yok edildi. Zahiren bu şiddet ve zorbalık siyaseti tamamen muvaffak olmuştur. Bugün memlekette hiçbir teşkilatlı siyasi faaliyet emaresi hissedilmemektedir. Ama bu aldatıcı bir görüntüden başka bir şey değildir. Zira Halk Fırkasının kitleler üzerinde sahip olduğu itibarı her geçen gün kaybettiği inkar edilemez. Bazen açıkça ifade edilmiş bir husumet şeklinde patlayan büyük bir memnuniyetsizlik, bu itibarın yerini almış vaziyettedir. Halk, yolunu Halk Fırkasından ayırmaktadır. [5]

Bununla birlikte Şefik Hüsnü Kemalizm'in iktidarının beşinci yılında henüz rakipsiz bir hakimiyet sürdürmekte olduğunu kaydetmek gereğini duyuyor:

> Emekçi sınıfların (amele sınıfı, küçük burjuvazi, küçük köylülük...vs.) ve büyük ticari ve tefeci burjuvazinin derin memnuniyetsizliğine ve Halk Fırkası'nın muazzam teşkilat zaafına rağmen, Türkiye'de Kemalizmin mevcudiyetini ciddi biçimde tehdit etmeye muktedir hiçbir teşkilatın, hiçbir siyasi muhalefet grubunun var olmadığını tespit etmek mecburiyetindeyiz.[6]

Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın Şefik Hüsnü'den birkaç yıl sonra gene hapishanede kaleme aldığı metinlerse daha çok bu koyu karanlık içinde bir devrimin imkânlarını araştırıyor olmasıyla ayırt ediliyor. Makalelerden birininin adı zaten herhangi bir tereddüde yer bırakmıyor: "Özel Olarak Türkiye'de Devrim". Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın bu makalesini ve diğerlerini emsallerinden ayırt eden yalnızca kapitalizmin 1929 Büyük Bunalım koşullarının bir dış dinamik olarak Türkiye'de

[5] Aynı yerde.
[6] Aynı yerde.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

devrimi düşünmeyi güncel kıldığını tespit etmesi değil, çözümleme ve tespitlerinin basmakalıplıktan uzaklığı da:

> Yaklaşan devrim bunalımında, Türkiye, en büyük toplumsal altüstlüğe hassas ve adaydır. Türkiye'nin bugünkü durumu, bir yangınla bir barut fıçısı arasında bulunuyor. Yangın, sömürge ve yarı-sömürgeler; barut fıçısı, mağlup ve bağımlı iç, Orta Avrupa'dır. Yangın Çin'de çoktan tutuştu. Çin Hindi ve Hindistan'ı geçip geliyor. Suriye'de kapımızı çalıyor. Barut fıçısı Almanya'da, kıvılcım bekliyor. Balkanlar, o çok eski toplumsal olarak "volkanik" ülke, yeni bir patlama için bir çıban gibi topluyor. Bugün cumhuriyetçiliğin idamlara kapı açtığı Yugoslavya'da, yarın demokratik burjuva devrimini, proletarya devrimine dönüştürmek günün sorunu olabilir ve Balkanlar bir daha ve belki nihai olarak "tutuşmuş Balkan", "yanardağ" olur. Türkiye'ye şu iki kutbun sentezi düşüyor:
>
> Çin: sömürge ve yarı-sömürgeler
>
> Türkiye
>
> Almanya: bağımlı Balkan emperyalistçikleri
>
> Derin sermaye ve iş çelişkisinden sonra, Türk burjuvazisinin dengesine doğrudan doğruya kazık gibi saplanan iki büyük zaafı vardır:
>
> 1- Köylü konusunun bir özel şekli demek olan ulusallık sorunu: "Doğu" sorunu;
>
> 2- Emperyalizmden gelen ayrıcalıklar ve borçlar konusu: "Batı sorunu." [7]

Dahası, Doktor'un "İşçi Sınıfı ve Köylülük" başlıklı makalesinde Kemalist rejimin Kürdistan'ı yerle bir ettiği bir dönemde Kıvılcımlı'nın, bütün çağdaşlarından ayrılan bir düşünce derinliğiyle "Doğu Sorunu" diye kodladığı Kürdistan devriminin sınıf mevzilenmesine kafa yormakta olduğunu görüyoruz:

---

[7] Dr. Hikmet Kıvılcımlı, "Özel Olarak Türkiye'de Devrim", bkz. bu kitapta s. 89-104.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://fanfey.org

Kürdistan ezilen köylülüğünü kurtarmak konusunda Kürt ağa ve beylerinin ve Kürt burjuvazisinin bu işte ne becerebildikleri meydandadır. Kürt ağalarıyla Kürt burjuvaları kozlarını oynadılar. Şimdi Kürt köylülüğü, her ikisinin rehberliğine karşı olan güvenini derinden derine kaybetmiştir. Geriye kim kalıyor? Kürt köylülüğü kendisine, hangi sınıfları müttefik ve yol gösterici bulabilir? Çünkü bu kadar örgütsüz, bu kadar cahil ve dağınık bırakılmış büyük bir yığın, kendisine sadık ve candan bir müttefik ve yol gösterici sınıf bulamadıkça başarılı ve mantıksal sonuçlu bir mücadeleye ve zafere kavuşamaz. Derebeylik ve ağalık bu rolden bilfiil itildiğine göre, Kürdistan'da Kürt köylülüğünün kurtuluş mücadelesinde yol gösterici ve müttefik olacak hangi sınıflar kalıyor? Aydınlarla proleterler. Kürt proletaryası ne kadar yeni, siyasal mücadelede deneyimsiz ve örgütsüz olursa olsun, Kürdistan köylülüğüne yol gösterici olmaya aday mıdır? Evet, biz Kürt proletaryasının bu adaylığını yalnız nicelik oranı bakımından kestirebiliriz. Birisi (burjuvazi) %0,5, diğeri (beyler, ağalar) %1,5 gibi oranlarda olan iki sınıf, köylülüğü ayaklanmaya sürükleyebildi. %1,5 gibi bir oranla, nicelikçe gerek Kürt ağa ve beyler sınıfı, gerek Kürt burjuvazisi sınıfından ayrı ayrı hiç de aşağı kalmayan Kürt proletaryası vardır. Eğer bu sınıf örgütçü ve mücadeleci yeteneğini geliştirerek Kürt aydınlarının ve de özellikle ve hele köy sadık ameliye aydının çıkarını ve emek birlikteliğini sağlayabilirse, Kürdistan'ın bağımsız siyasal ve sosyal kurtuluş mücadelesinde, Kürt köylülüğünün en aldanmaz ve en yetenekli yoldaşı olabilir. Böylece Kürdistan'da Kemalist burjuvaziye ve kısmen Kemalizmle sarmaş dolaş olmuş Kürt burjuvazisine, Kürt ağalığına karşı, Kürt köylülüğü+Kürt proletaryası+Kürt aydınları... Kürdistan devriminin stratejik ilişkileri böyle olabilir.[8]

[8] Dr. Hikmet Kıvılcımlı, "İşçi Sınıfı ve Köylülük", bkz. bu kitapta s. 105-108.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://tarihsiz.org

Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın hemen dikkati çekecek bir başka özelliği tarihsel maddeciliği Doğu'ya uygulamak için Marksizmin yöntemsel ve teorik avadanlığına katkıda bulunmaya teşebbüs etmiş tek kişi oluşu. "Tarih ve Üretici Güçler" başlıklı makalesi bu açıdan kayda değer bir malzeme sunuyor. Bu yöntemsel ilgisini İslam'ın Türk toplumuna etkilerini incelemeye ve bu zihniyet ve kültür içinde yaşayan kitlelerle iletişimin kendine özgülüklerine yöneltmek gibi zorlu bir işe de kalkışmış olan Doktorun "İslâmlık ve Sosyalizm" başlıklı makalesi de teorik cüreti hakkında esaslı bir fikir verebilir.

Derlemede 1935-65 arasında yazılmış bir makale yok. Bunun bir ölçüde TKP'nin Komintern'in 1935'teki 7. Kongresinde benimsediği Halk Cephesi siyasetine uygun olarak 1937'den sonra bağımsız siyasi faaliyetine son verdiği "desantralizasyon" (merkezsizleşme) döneminin doğasından ileri geldiği de söylenebilir. Büyük Devrim'den 20 yıl sonra artık Sovyetler Birliği'nin dış politika aygıtı gibi işlemekte olan Komintern'in Halk Cephesi taktiği üye komünist partilerin yükselen faşizm tehlikesine karşı sosyal demokrasiyle ittifak yapmasını öngörüyordu. TKP 1936'da yayınladığı "TKP'nin Yeni Taktikasına Dair" başlıklı genelgeyle "Bundan böyle bütün faaliyetlerini legal olarak yapmayı" kararlaştırmıştı. Yeni taktiğe göre "Bu açık faaliyetimiz esnasında bizimle aynı muayyen meselelerde gayeleri birleşen Kemalist mücahitler ve teşekküller de dahil olmak üzere her türlü teşkilatla ve vatandaş gruplarıyla birlikte hareket etmeye ve birlik çalışma mukaveleleri bağlamaya gayret" edilecekti.[9] Bunun pratik uygulaması TKP'nin siyasi faaliyetine gerçek anlamda son vererek çalışmalarını CHP'nin tek parti rejimi altındaki taban örgütü Halkevleri'ne doğru taşıması oldu. Eski

[9] Özge Unsur, Yüksek Lisans Tezi, *Şefik Hüsnü Değmer: Türkiye Sol Hareketi İçindeki Yeri ve Görüşleri*, s. 139-141, Ankara 2003.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://kaldey.org

siyasetin yanlışlığını "hükümet faaliyetlerinin müspet taraflarını görmezlikten gelmeye, henüz inkılap kuvvetlerini teşkilatlandırmak ve kati mücadeleler için hazırlamak yoluna girmeyi becermemiş olduğumuza bakmayarak ulu orta amele ve köylü hükümeti şiarını ileri sürmek"le[10] açıklayan TKP kadrolarının İkinci Dünya Savaşı sonlarına ve "desantralizasyon"dan çıkılana kadar ister istemez "hükümet faaliyetlerinin müspet taraflarını" öne çıkartmakla ilgilenmek zorunda kaldıkları açık...

***

Derlemenin önemli bölümünü oluşturan diğer metinler devlet, devrim, devrim bahsinde Marksizm, iktidar, ittifaklar, taktik, strateji gibi konuların sosyalist yazında yeniden ve büyük bir gürültüyle ortaya çıktığı, "işçi iktidarı"ndan sahici bir gelecek perspektifi olarak söz edildiği, devrimci örgütlenme, devrimci taktik üzerine tartışmalara hasredilmiş uzun süreli ve açıkta ve kitleler önünde yürüyen tartışmaların ürünü.

Bu tartışmalar sosyalist hareketin eski kadrolarının alışagelmiş olduklarından farklı olarak dar komiteler içinde, gizlilikte değil, açıkta, yaygın medyanın -elbette siyasi polisin de- gözleri önünde, seçkin bir teorisyenler grubu arasında değil, harekete yeni adım atmış olanla uzaktan izleyenin de şu ya da bu şekilde katıldığı geniş topluluklar önünde ya da bilgisi dahilinde yürüyordu.

Tartışmanın merkezinde, eski ve yeni kuşak sosyalist kadroların sosyalist hareketin bütün tarihi boyunca ilk kez aynı açık siyasi partide bir araya geldikleri ve işçi hareketiyle kitlesel bağlar kurdukları ve yeni sendikalaşma dalgası üzerinde yükselerek yıldızı parlamaya başlayan Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) siyasi geleceğine, bu partinin bir devrime yol göstermesinin

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

[10] Aynı yerde.

imkânları ve kısıtlarına ilişkin öngörüler ve iddialar vardı. 1965 genel seçimlerinde yüzde 3'ü geçen bir seçmen desteğiyle 14 milletvekili ve bir senatör çıkaran Mehmet Ali Aybar başkanlığındaki TİP, kuruluşundan üç yıl sonra hızla ezilenlerin arzu ve umutlarının kaynağı, sağın ve gericiliğin öfke ve nefretinin hedefi olmuştu. Bu yüksek gerilim içinde "işçi iktidarı"na giden yolu bulmak, bir "devrim stratejisi"ne sahip olmak, Türkiye'ye özgü yolu keşfetmek üzere başlayan tartışma, TİP dışındaki odakların da müdahaleleriyle dallanıp budaklandı. Bu dönemi *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi* şöyle özetliyor[11]:

> 1967 biter, 1968 başlarken Türkiye sosyalist hareketinin görünüşteki "birliği" sona ermişti. Tohumları 1951 tevkifatı sırasında yeşermeye başlayan TKP içindeki geçmiş çatışmalardan da beslenen bir ayrışma sosyalistlerin sonraki 20 yıl boyunca üstesinden gelemeyecekleri bir dizi başka bölünmenin de başlangıcıydı.
>
> Bu yıllar, ABD desteğindeki Adalet Partisi (AP) hükümetinin dünya kapitalizmiyle eklemlenme programını uygulamasının önünde bir engel olan bütün sosyalist ve anti-emperyalist güçlere karşı her düzeyde baskı ve terörü seferber ettiğine tanık oldu. NATO'nun kuruluşunun 20. yılı dolayısıyla Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) gerek parlamentoda gerekse parlamento dışında yürüttüğü ve solun her kesimi tarafından onaylanan "Türkiye'nin NATO'dan ayrılması" kampanyası TİP'e karşı şiddetin dozunun artmasına yol açtı. Bir yandan gayri resmi şiddet TİP üyeleri, sosyalist aydınlar ve öğrenciler üzerine yöneltilirken öte yandan devrimci öğrenci derneği yöneticileri, yazarlar ve işçi önderleri gözaltına alınmaya ve tutuklanmaya başlandı. 19-20 Şubat 1968'de TİP milletvekili Çetin Altan'ın yazıları nedeniyle yargılanmak üzere dokunulmazlığının kaldırılmasının Meclis'te tartışıl-

[11] *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Ertuğrul Kürkçü (ed.), cilt 7, s. 2068-2109, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

Üretsiz | DF Kitap Arşivi - https://marksist.org

ması sırasında iktidardaki Adalet Partili (AP) milletvekilleri tarafından Çetin Altan başta olmak üzere TİP milletvekillerinin linç edilircesine dövülmeleri sosyalist harekete karşı her türlü şiddeti kışkırttı ve meşrulaştırdı. Devletin en yüksek organında gerçekleşen bu saldırı, sosyalistler arasında parlamenter araçlarla sosyalizmi gerçekleştirme yanılsamalarına önemli ölçüde son verirken, sağda da sosyalist hareketi şiddetle ezme arzularının çoğalmasına ve faşist terörün yasa tanımazlığının pekişmesine yol açıyordu. Nitekim bu olayın ardından Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun (FKF) 25 ve 26 Şubat'ta Ankara ve İstanbul'da düzenlediği "Uyanış Mitingleri" iktidardaki Adalet Partili (AP) saldırganların baskınına uğradı ve ardından 3 Mart'ta AP güdümündeki Milli Türk Talebe Birliği'nin (MTTB) İstanbul Taksim Alanı'nda düzenlediği "Şahlanış Mitingi" kitlesel bir anti-komünist gösteri halinde "Türkiye'yi Vietnam ve Küba yapmak isteyenler"e karşı cihad ilanına dönüştü.

Dinci ve faşist sağın saldırıları karşısında takınılacak tavır meselesi saldırının doğrudan muhatabı olan gençliğin taban örgütlerinde, öğrenci derneklerinde ve FKF içinde pratik tartışmalara yol açarken TİP yönetiminde de siyasal iktidarın ve sosyalist mücadelenin araçları ve yöntemlerine ilişkin siyasal ve teorik tartışmaları kızıştırıyordu.

Gerçekte, bu tartışmalar daha 1965 seçimlerinin ardından *Yön* sütunlarında başlamış, önce Doğan Avcıoğlu, İlhan Selçuk ve öteki *Yön* yönetici ve yazarları TİP yöneticilerinin ve özellikle Aybar'ın siyasal iktidar stratejisine karşı hayli ölçülü olduğu söylenebilecek bir dille eleştiriler yöneltmeye başlamışlar; ardından 1951 tevkifatı sonrasında Zeki Baştımar ve çevresiyle hem tevkifat sırasındaki tutumu hem de siyasal perspektifleri dolayısıyla ihtilaf halinde olan Mihri Belli ve yakın çevresindekilerden Vahap Erdoğdu, Muvaffak Şeref, Muzaffer Erdost, Rasih Nuri İleri, Ahmet Say ve başkaları TİP yönetiminin parti içi ilişkilerde izlediği tutum kadar siyasal perspektiflerine karşı da görüşlerini ortaya daha sonra ise

hayli açık eleştiriler yöneltmeye başlamışlar, bunlara da karşılıklar almışlardı.

Ancak, bu eğilime mensup sosyalistlerin, *Yön*'de yazdıkları sürece, *Yön* yazarlarının Marksist olmayan perspektiflerine karşı, hiçbir açık eleştiri getirmedikleri de görülüyordu. Bu tutumun tek istisnası *Yön*'e "Atma Avcıoğlu Din Kardeşiyiz" başlıklı bir makale göndererek, *Yön*'ün devletçi "sosyalizm"ine çok sert bir siyasal eleştiri yönelten Dr. Hikmet Kıvılcımlı ile Rasih Nuri İleri olmuştu.

Tartışma, TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın 1965 seçimlerinde Partinin 14 milletvekili ve bir senatörle TBMM'de temsil edilmesinin ardından programda yazılı olmamasına karşın açıkça "sosyalizm"in sözünü etmesi, sosyalizm, devrim, iktidar, sınıf egemenliği gibi Marksizmin temel meselelerine ilişkin görüşlerini açıklamasıyla başladı. Aybar, "TİP yöneticilerinin son zamanlarda 'sosyalizm' sözcüğünü daha çok kullanmaya başlamış olmaları"nın "bazı kişi ve kuruluşların TİP paralelinde görünen fakat kapitalist ilişkileri muhafaza eden görüşleri halka telkin etmeye çalışmış olmalarından ileri geldiğini" açıklarken doğrudan doğruya *Yön* çevresini ima ediyordu. *Yön* ise TİP yönetimine 1965 seçimlerinden sonra ABD karşısındaki "anti-emperyalist çizgisini terketme" ve AP iktidarı karşısında "uzlaşmacı bir çizgiye çekilme" eleştirisini getirmeye başlamıştı. TİP yönetimi seçimlerde elde edilen 15 sandalye ve toplumun bütün uyanık kesimlerinin coşkun ilgisi ve sol basının sempatisine kavuşmuş olarak o güne kadar göreli olarak sessizlikle geçiştirmiş olduğu benzeri eleştirilere karşı cepheden bir hücuma girişti. Yayınlandığı günden beri *Yön*'de yazıları çıkmakta olan Mihri Belli ve çevresinin bu çatışmada TİP yönetiminin triumvirası Aybar, Boran ve Aren'in savundukları tezleri üslupta yumuşak ama içerikte sert bir eleştiriye tabi tutarak kararlı bir biçimde Doğan Avcıoğlu ve arkadaşlarının yanında yer alması, çatışmanın hem alanını hem içeriğini genişletti.

Mücadelenin başlıca ekseni kuşkusuz tüm temel politik meselelerde olduğu gibi devlet iktidarı sorunundan geçiyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Yalnızca çatışmanın daha sonraları (1968-70) salt teorik tartışmanın ötesine geçerek şiddet aracılığıyla da yürütülmüş olmasına bakıldığında tarafların bu temel meselede esastan karşıt konumlarda bulundukları sanılabilirdi. Oysa: gerçekte ne TİP ne de *Yön* çevresi devlet bahsinde birbirlerinden esasta farklı olan bir şey söylüyorlardı. Herkes iktidara ulaşma biçimleri ve imkânları konusunda ne söylüyor olursa olsun devletin "şu aşamada" bir milli burjuva devleti olması ya da öyle kalması gerektiğinde hemfikirdi. Bu yüzden her iki kamptakiler de 1966 başlarına kadar 27 Mayıs'ın yarattığı devlet biçimini sahipleniyor, 27 Mayıs Anayasasının sosyalizme ulaşmak için gerekli yasal zemini sağladığını düşünüyor, 27 Mayıs'ın başlıca vurucu gücü olan Ordu'nun toplumsal gelişmede ilerici bir rol oynamış olduğunu kabul ediyor, karşılarında toplumun bu "zinde" kuvvetlerinin değil yalnızca ABD emperyalizmi ve onun içerideki dayanakları olan "kompradorlar ve ağalar"ın bulunduğunu düşünüyorlardı.

Ancak, TİP ve *Yön* arasında iktidara "yukarıdan aşağı" mı, "aşağıdan yukarı" mı ulaşılacağı konusunda 1965 seçimleri sonrasında patlak veren çatışma salt, "iktidara ulaşma tekniği" hakkında bir tartışma değil, devlet bürokrasisinin öteki sınıflarla ilişkisi üzerine "sınıf mevzilendirmesi"ne dair bir tartışmaydı da. Aybar, TİP teorisyenlerinden İdris Küçükömer ve Sencer Divitçioğlu'nun "Asya Üretim Tarzı" kavramsallaştırması içinde temellendirmeye çalıştıkları "Osmanlı devlet sınıfları" üzerine tezlerini politika planında yeniden üreterek 21 Ağustos 1966'da şu yargıları ileri sürmüştü: "Halkımız yüzlerce yıl tepeden inme yönetim metotlarının ıstırabını çekmiştir. Ve ancak 1950'de kendisini ayak takımı sayan tepeden bakan bu ceberrut, bu yukarıdan aşağı yönetim şeklinden kurtulmak fırsatını bulmuştur. Osmanlı tipi devlet yönetiminin mirasçısı olarak gördüğü CHP iktidarını devirmiştir. Ve o tarihten beri bu partiye iktidar fırsatı vermemiştir. Fakat o tarihte böyle bir alternatif de bulunmadığından CHP'yi devirmekle beraber onun yerine kendi temsilcilerini geçirememiştir. Bugün dava, 1950'de başlamış

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

devrimi tam yörüngesine oturtmak, yani TİP'in halk için tek kurtuluş yolu olduğunu halka anlatmaktır." Böylelikle aslında 1965 seçimlerine kadar TİP ve Yön arasında var olduğu varsayılan mutabakatlardan biri, yani bir anti-emperyalist ittifak temeli üzerinde bütün "yurtsever" güçlerin ABD emperyalizmine karşı tek cephede ortak mücadelesi, TİP tarafından yürürlükten kaldırılmış oluyordu. Bu belirlemeyle birlikte *Yön*'de Doğan Avcıoğlu titizlikle ve hayli geniş bir alanı hesaba katarak hazırladığı bir plana bağlı olarak eski TKP'lilerin de hayırhah tavrı eşliğinde TİP'in sözcüleri Mehmet Ali Aybar, Behice Boran ve Sadun Aren'e karşı teorik ve programatik bir saldırıya geçti.

14 Ekim 1966'da bu saldırıların sonuçlarını değerlendirmek üzere kaleme aldığı, *Yön*'de yayımlanan "Bir Sosyalist Stratejinin Esasları" başlıklı makalesinde Avcıoğlu TİP'in bu yeni çizgisiyle bir "sol sapma" içine girdiğini, "İttihat ve Terakki'yi, Mustafa Kemal hareketini ve 27 Mayıs'ı karşı devrim say(dığını) [...] tıpkı emperyalizm, DP ve AP gibi 'geleneksel yönetici kadro'ya ve onu temsil ettiği ileri sürülen siyasi teşekküllere cephe almakta olduğunu" ortaya atarak TİP'i sert bir biçimde eleştirmeye girişti. Öte yandan Aybar, Aren ve Boran'ın "anti-emperyalist mücadele ile sosyalist mücadele aynı şeydir" diyerek mücadelede ayrı bir anti-emperyalist milli devrim evresinden söz etmiyor olmalarını eleştiren Avcıoğlu, bunun "CIA'yı pek ürküten milliyetçi gelişmeyi engelleyen" bir düşünce olduğunu, "emperyalizm ve işbirlikçilerinin [...] TİP'i tecrit etmekten başka bir sonuç vermeyecek olan bu yeni teorilerden pek hoşnut olacaklar"ını ileri sürüyordu.

Avcıoğlu, Aybar önderliğindeki TİP'in bir başka yönden ise "sağ sapma" içinde olduğu kanısındaydı. Buna göre, "Sağ sapma 'tepeden inme-aşağıdan yukarı' gibi görüşlerde ortaya çıkmakta"ydı. "Sosyalist teoride 'tepeden inme-sandıktan çıkma' tarzında bir ayrım yoktur. Şu ya da bu yolla iktidara gelenlerin sınıfi karakterini esas alan bir ayırım vardır. Çağımızda tepeden inme gelenler burjuvalar ise rejimin adı fa-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

şizmdir. İlerici güçler ise rejimin adı herhalde faşizm değildir [...] Dominik'in sandıktan çıkına Amerikan kuklası başkanı mı daha halkçıdır, yoksa seçim yapmayı reddeden tepeden inmeci Castro mu?" diye soran Avcıoğlu Aybar'ı "parlamentoculuk"a bağlanıp kaldığı için "devrimci" gelişmelere karşı tavır almakla ve ittifaklar sorunundaki "sol" sapmayı, mücadele yöntemleri konusunda "sağ" sapmayla tamamlamakla suçluyordu.

Doğan Avcıoğlu, "anayasal yol ve yordamlar" konusunda ne derse desin, TİP'in kısa dönemde parlamento yolundan iktidara gelebileceğine herhangi bir ihtimal vermediğinden aslında açık ya da örtük TİP ile Yön arasında zımnî bir "işbölümü" olduğunu varsaymış gibiydi. TİP yurt ölçeğinde örgütlenerek, parlamentoda ve basında propaganda yoluyla anti-emperyalist bir kamuoyunu hazırlayacak, "milli sosyalizm"e halk desteği sağlayacak, aşağıda toplumsal ilişkiler alanında devrimin meşruiyet zeminini kuracak, Yön ise, "yukarıda" devlet katında ordu ve bürokrasi arasında ve CHP içinde anti-emperyalist bir mücadele merkezi oluşturacaktı. Seçimler öncesinde, zımnen varolduğu söylenebilecek olan bu işbölümünün 1965 sonrasında ortadan kalkmaya başladığı görüldü. TİP kendisini sosyalist hareketin "biricik örgütü" olarak ilan etmese, işçi sınıfının "anti-emperyalist mücadelenin öncüsü" olduğunu teorileştirmeye girişmese, ve nihayet "sosyalist mücadele ile anti-emperyalist mücadelenin aynı anda ve bir arada yürütüleceğini" açıkça ifade etmeye kalkışmasa bu "işbölümü" sürebilirdi. Oysa, TİP, *Yön* stratejisinin tüm dayanaklarına darbeler indirmeye başlamıştı. TİP'in "biricik sosyalist örgüt" olduğunu açıkça ifade etmesi, kulaklarını "sosyalizm"e açmış ve 1965 seçimlerinde yapılan bütün analizlere göre TİP'e verilen oyların en büyük çoğunluğunu sağlamış olan "asker-sivil aydın zümre" üzerinde Yön çevresi ile açık bir hegemonya kavgasına girişmek, Yön'ün en ince ayrıntısına kadar "asker sivil aydınlar" özellikle de "askerler" için kabul edilebilir kılmak üzere tasarladığı "sosyalizm" projesine gölge düşürmek demekti. Öte

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://santey.org

yandan işçi sınıfının anti-emperyalist mücadelenin öncüsü olduğunu ileri sürmek, Yön'ün yönlendirmeye çalıştığı bu askerler karşısında bütün teorik ve tarihsel tartışmaların ötesinde tek bir pratik anlama gelebilirdi: "Sivillerin askerlerin önünde yürümesi", "bir albayın bir işçinin arkasından gelmesi", böyle bir mücadele projesinin İttihat ve Terakki geleneği ve askeri hiyerarşi içinde kabul edilebilir olması düşünülemezdi. Bu takdirde sonuç alıcı bir anti- emperyalist eylemin yegane aktif unsuru olabileceği varsayılan askerlere işçilerin arkasından yürüyecekleri bir gelecek vaadinin rasyonel olması beklenemezdi. Nihayet "sosyalist ve anti- emperyalist mücadelenin birlikte yürütülmesi", asli potansiyelleri "anti-emperyalist milliyetçilik'lerinde olan ve devletin sınıf çatışmalarının üzerine yükselebilmesi için yabancı çıkarlardan arındırılması gerektiğine inanan bu zümrelerin karşısına hiçbir şekilde hayal etmedikleri bir sınıf mücadelesi planı sunulması, dahası bu kurgu içinde milliyetçi mücadelede devrimden yana tavır alacağı umulan ve beklenen milli burjuvazinin "devrim"den uzaklaştırılması demekti. Dolayısıyla, TİP'in takındığı yeni yönelimin güçten düşürülmesi Yön için 1966 sonbaharında Malatya'da toplanacak TİP 2. Büyük Kongresi arifesinde hayati bir önem taşıyordu. Avcıoğlu, *Yön* sütunlarını kendilerini herhangi bir organ aracılığıyla ifade edemeyen TİP içindeki tüm muhalefet eğilimlerine açtı ve "eski tüfekler"in de katılmasıyla tartışma birden alevlendi.

1966 sonlarına doğru, sosyalist hareketin ve anti-emperyalist muhalefetin hiçbir eğilimini ayırt etmeden baskı altında tutan, tüm sol muhalefet üzerine saldırgan bir gericilikle yönelen AP'nin politikasında ve büyük burjuvazinin ideologları arasında sola karşı yeni bir yaklaşımın izleri sezilmeye başladı. Örneğin AP'nin ideologlarından Prof. Aydın Yalçın *Son Havadis* gazetesinde yazdığı bir yazıda bu tartışmalar sürerken "tepeden inme-tabandan yukarı" tartışmasını yorumlayarak: "Eğer TİP içinde parlamento ve demokratik müesseseleri tıpkı Bernstein gibi ciddiye alan, onu Lenin'in salık

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

verdiği şekilde oportünist bir zihniyetle mütalaa etmeyen kuvvetli bir akım belirirse, Türkiye'de Marksizmin ihtilalci yoldan çıkıp Batı Avrupa'daki yolu takibeden bir mecraya girmesi için entelektüel bir zemin hazırlanmış olacaktır," çıkarsamasında bulunuyordu. Aynı yaklaşım, kendisini CHP içindeki "Ortanın Solu" tartışmaları sırasında ortaya çıkan gruplaşmalar sırasında da gösterdi ve Dünya gazetesi de CHP içindeki "tepeden inmeciler"e karşı saldırıya geçti. Tartışmalar sürerken yapılan bu müdahaleler ister istemez taraflardan birinin kurulu düzen açısından meşru diğerinin gayri meşru addedildiği anlamına gelecekti.

Öte yandan TİP'in kendi program ve tüzüğüne aykırı etkinliklerde bulunduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından açılan koğuşturma karşısında başta Aybar olmak üzere yöneticiler, Parti'nin eski TKP'lilerle ilişkilendirilmesi endişesiyle de hem geçmiş hareketi yadsıma hem de "eski tüfek"lerle bağı olduğu düşünülen kişileri partiden uzaklaştırma eğilimine girdiler. Aybar'ın TİP Ankara İl Örgütü Kongresine gönderdiği mesajda kullandığı ifadeler ideolojik konumları ne olursa olsun "eski tüfekler"le TİP yönetimi arasındaki mücadeleyi sırf teorik ideolojik bir yörüngeden çıkarttı. Aybar'ın mesajı şöyle sonuçlanıyordu: "Bizce eski sosyalist partiler hatalarıyla sevaplarıyla devirlerini kapatmışlardır. Bunlar memleketimizin bugüne göre, çok değişik olan şartlan içinde faaliyet göstermişlerdir. Başarıları da başarısızlıkları da artık maziye mal olmuştur. Türkiye İşçi Partisi'ni bir sosyalist kuruluş olarak bu maziye organik bir şekilde bağlamaya çalışmak, nasıl yersiz bir gayretse; partimizi artık maziye mal olmuş hareketlerin yeniden denenebileceği bir ortam saymak da boş bir hayaldir. Böyle bir hevese kapılanlar olursa, hevesleri kursaklarında kalacaktır. Dostun düşmanın böyle bilmesini isteriz [...] Türkiye İşçi Partisi, Amerikan emperyalizminin, CIA'nın ve bunlarla kader birliği kurmuş olanların bir numaralı hedefi haline gelmiştir [...] bunlarca partimizi içten çökertmek için öteden beri sarf edi-

Sorteiz - TDP - Kitap Arşivi - https://sorteiz.org

legelen gayretlerin büyük kongre arifesinde artmış olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Uyanık olalım."

(...) TİP yöneticileri bir yandan Yön çevresinin öte yandan sağcı ideologların müdahaleleri arasında 1966 sonbaharında Malatya'da toplanan 2. Büyük Kogre ve sonrasında düzenin "gayri meşru" addettiği kamptaki "eski tüfekler"e karşı "partiye sızma", onların görüşlerini benimseyenleri ise "parti disiplinini ihlal ve gizli işler çevirme" suçlamasıyla karşıya alıp ilk elde 13 kişiyi partiden ihraç edince, o güne kadar birbirini kamuoyu önünde incitmemeye çalışan bir dille süren tartışmalar bir anda her iki yanda da "CIA ajanı" suçlamasının sıradan bir silaha dönüştüğü bir üsluba büründü ve TİP'teki siyasal anlaşmazlık eski TKP defterlerinin de açıldığı kıyasıya bir hesaplaşma halini aldı.

TİP yönetiminin Aybar'ın mesajıyla "parti içi disiplin" adına karşısına aldığı kişilerin, Aybar'ın tanımlamalarına ne dereceye kadar uydukları kuşku götürse de aşağı yukarı tümünün bir ortak özellikleri olduğu söylenebilirdi: Bu sosyalistler, kendilerini geçmiş hareketten bağımsız görmüyor, onun mirasına sahip çıkıyor ve 1951 TKP tutuklamaları sonrasında ortaya çıkan ayrışmada Reşat Fuat-Mihri Belli çevresinin yanında yer alıyorlardı ve Yön dergisinde E. Tüfekçi imzasıyla yazan Mihri Belli'nin ileri sürdüğü politika hattını TİP içinde savunuyorlardı. Dolayısıyla Aybar'ın, Boran'ın ve diğerlerinin suçlama ve imalarının işaret ettiği hedef aslında parti içindeki tek tek bireylerden çok, Mihri Belli'nin kendisi ya da onun temsil ettiği siyasal çizgiydi.

Mihri Belli, *Türk Solu*'nda kendi imzasıyla yazmadan önce, Yön'de sosyalizme ilişkin en genel kültürel ve politik konularda bazı değinmeler kaleme almıştı. Yurtdışında TKP adı altında yeniden örgütlenen Zeki Baştımar çevresinin 1966'daki "Dünya Komünist Partiler Konferansı"na katılması Türkiye gazetelerinde haberleştirildiğinde anti-komünist basında bir "cadı avı" histerisi başlatıldı ve E. Tüfekçi imzasıyla Mihri Belli hem TKP'yi hem onu muhatap addeden Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ni (SBKP) çok sert bir bi-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rahmi.org

çimde eleştirdiği "Türk Soluna Saygısızlık" başlıklı yazısıyla kendi temsil ettiği çevrenin, *Yön* sütunlarında "SSCB'den yönlendirildiği" yazılan bu partiyle herhangi bir ilişkisinin bulunmadığını ve bu partinin başındakilerin Türk solu içinde hiçbir şeyi temsil etmediklerini ilan ederek, eski devrimci mirasın sahibi olarak ortaya çıktı. Ancak bu çıkış sırasında Mihri Belli'nin kullandığı "milliyetçilik" ile barışık retoriğe bakıldığında, bunun daha sonra Aybar çevresinin kendisine yönelttiği suçlamaların dilinden çok da farklı olmadığı görülebilirdi.

E. Tüfekçi imzasıyla *Yön*'de yayımlanan ikinci önemli yazısında Mihri Belli, yaklaşmakta olan TİP büyük kongresi arifesinde yönetimin politikasına alternatif bir stratejik çizgi öneriyordu. Daha sonraları "Milli Demokratik Devrim" olarak ünlenecek olan bu çizginin en kaba hatlarını dile getiren Mihri Belli, TİP yönetiminin politikasını "sekter ve oportünist" olarak niteliyor ve partiye hakim olması gereken çizgiyi "Demokratik Devrim'de Kimle Beraber Kime Karşı?" başlıklı yazısında belirliyordu.

Mihri Belli'ye göre, "Türk toplumunun önündeki devrimci görev", "Türk milli bağımsızlığını gerçekleştirerek feodalizmi tüm izleriyle ortadan kaldırarak milli birlik içinde özgür Türk ulusunun engelsiz gelişme şartlarını hazırlamak"tı. Bu "Demokratik Devrim"de proletarya ve milli burjuvazi ve asker sivil aydın zümre devrim tarafında emperyalizm, komprador burjuvazi ve feodal ağa karşı devrim tarafında yer alacaktı. Ancak yazıya karakterini kazandıran esasen "asker sivil aydın zümre" yani ordu ve bürokrasinin bir bütün olarak olarak devrimci bir güç oluşturdukları, çıkarlarının sosyalizmle de çelişmediğinin altının durmaksızın çizilmesi ve TİP yönetimine ad vermeksizin bu noktanın ihmali dolayısıyla saldırılmasıydı. Böylelikle Mihri Belli, Yön TİP çatışmasında açıkça Yön tarafında yer alarak ve TİP kongreye giderken iki noktadan hücum ederek devreye girdi: TİP yönetimine karşı, milli ve demokratik bir devrim ittifakını değil sürüyor ve bu

devrimin parlamenter yöntemlerle gerçekleşemeyeceğini ima ediyordu.

(...) Parti içi hayat böylesine gerilimli bir evreye doğru girerken, TİP ve Genel Başkan Aybar, dışarıdan bakıldığında 1967'de tarihinin en iyi durumunda görünüyordu. Amerikan emperyalizminin Vietnam'da işlediği suçları yargılayan Uluslararası Russel Mahkemesi'nin üyelerinden biri olan Aybar Mayıs 1967'de Stockholm'deki duruşmadan döndüğünde karizmasının doruğundaydı. ABD'nin Vietnam'da işlediği suçları Açıkhava Tiyatrosu'na sığmayan coşkun bir kalabalığın karşısında sergilemişti. Parti'nin yıl içinde yaptığı büyük atılımlar sürüyordu. "Türkiye'ye özgü sosyalizm modeli" de parti yönetiminde bir itirazla karşılaşmadan benimsenmişti. Aybar'ın Russel Mahkemesi'nin yargıçlarından biri olarak Hanoi'ye hareket ettiği Temmuz 1967'de parti içi "disiplin"i sağlamaya yönelik, pek yankı uyandırmayan ama sürmekte olan sessiz bir savaşı su yüzüne çıkaran bir karar alınıyordu. Parti üst yönetimi, koşulların uygun olduğu "şu ortam" içinde, küçük bir tasfiye ile parti içine sokulmaya çalışılan "demokratik devrim" tartışmasını bastırmaya çalıştı. Aslında bu doğrultuda yoğun bir faaliyetten de söz edilemezdi ama TİP esasen bu kararın ardından Çekoslovakya'ya Sovyet müdahalesi karşısındaki tavır dolayısıyla TİP üst yönetimindeki ayrışmanın da etkisiyle Parti, "Milli Demokratik Devrim-Sosyalist Devrim" tartışmasının burgacına savrulacaktı. "Gizli faaliyet", "şahıslarla uğraşma" ve "parti içi dayanışmayı bozma" gibi gerekçelerle, aralarında 1951 TKP tutuklamaları döneminde hüküm giymiş eski komünistlerden Sevinç Özgüner, Naci Ormanlar, Rasih Nuri İleri ile onlarla birlikte hareket eden Süleyman Ege, Halit ve Şekibe Çelenk, Vahap Erdoğdu'nun da olduğu 13 kişi merkez disiplin kuruluna verildi. TİP içi ve dışı muhalif çevrelerin eleştirilerine yer veren Yön dergisi 30 Haziran 1967 tarihli sayısıyla yayınına son vermişti. Türk Solu dergisi 17 Kasım 1967'de solda güç birliğini sağlayacak platformun dergisi olma amacıyla yayınlandı. Dergi Türkiye'deki sol geleneğin mirasçısı oldu-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantev.org

ğunu belirtiyor, önümüzdeki devrimci adımın sosyalist değil demokratik devrim olduğunu bildiriyordu.

Aralık 1967'de Mihri Belli 23 yıldan sonra ilk kez SBF Öğrenci Derneği lokalindeki, açık bir toplantıda "Bugünün Türkiye'sinde Devrimci Eylem Nedir?" konulu bir söyleşi sırasında konuşma olanağına kavuşmuş ve TİP yönetiminin politik doğrultusuna genel eleştiriler yöneltmişti. Belli Türk Solu'nun 29 Aralık 1967'de yayımlanan 7. sayısında "Türk Sosyalizmi Tarihine Leke Sürenler" başlıklı yazısıyla TİP'e karşı doğrudan hücuma geçti. Belli yazısında TİP yöneticileri Aybar, Aren ve Boran'ı hedef alarak şunları söylüyordu: "Türkiye'nin yarım yüzyıllık sosyalist akımını gayri milli ilan etme kampanyasının asları yaşını başını almış kişilerdir. Sosyalistliğin yolu işkence odalarından, hapishanelerden geçtiği günlerde bunların bir kısmı sosyalist değildi [...] bir kısmı da gerçek eylemin dışında durmaya pek dikkatliydiler. Ama o sıralarda sosyalist eylemin en çetinine katılanlar arasında çok genç yaşta ünlü 141-142. maddelerden ötürü hüküm giymiş olan ve bu yüzden de bugün siyasi eyleme katılma hakkından yoksun tutulan otuz beşinde genç kimseler de vardır. Demek ki, mesele kuşak meselesi değildir". Mihri Belli SBF'de yaptığı konuşmada ise gençlere, "kimin durumu uygunsa TİP'e girmeli ve bu örgütü adına layık bir sosyalist örgüt durumuna getirmek için olanca gücüyle çalışmalıdır" önerisinde bulunmaktaydı.

Başlangıç noktaları ve başlıca aktörleri böylece belirmiş olan bölünme, henüz yalnızca sosyalist hareketin teorik faaliyetle yakından ilgilenen kesimlerinin gündemini işgal ediyor, iktidarın doruklarında, gizli servislerde, rejimin ideologlarının tartışma masalarında titizlikle tahlil ediliyordu. Ancak toplumun dipten doruğa sarsılmaya başladığı bir dönemde, bu yönelimlerin toplumsal ve siyasal anlamlan mücadelenin içine girmiş olan herkes için daha belirgin olarak ortaya çıkacaktı. Sosyalist hareketin kitlesel gücünün henüz büyük kentlerden ve öğrencilerle aydınlardan geldiği bir dönemde bu politikaların pratik faaliyetle ilgisinin öncelikle öğrenci

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

gençlik hareketi içinde kurulması, "ortodoks" bakış açısından saçma görünüyordu ama, bu gelişme eşitsizliğinin maddeci tarih anlayışının bakış açısından anlamlandırılabilmesi için Türkiye'nin özgül gelişme özelliklerinin bizzat sosyalist mücadele içinde tartışılması, gerçekliğin öğrenilmesi için onun değiştirilmesi çabasına girişilmesi gerekiyordu. Bu çaba için güçlerin biriktiği ve kitlesel ölçekte harekete geçtiği yıl 1968 oldu.

1968'in hikâyesi sosyalist hareketin gelişmesinde yaşanan dramatik kopuşlardan birinin hikâyesidir. Devrimci sosyalizm daha gelişmesinin ilk adımında, 1968'de parlamentocu-lukla bağlarını koparma yolunda en güçlü atılımlarından birini yaptı ama bu güç, darbecilikle eklemlenmekten kaçınabilmek için henüz yeterli değildi. Kurulu düzen içindeki bütün olası seçenekleri tüketmeksizin kendi rüştünü ispat edemeyecek olan sosyalizm, 1968'de yüksek bedeller ödeyerek hegemonyasından kendini kurtaracağı parlamentarizm ile darbecilik arasından çıkışın imkânlarını da elde etmeye başlayacaktı.

Bu derlemede yer alan Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli'nin 1965-71 arasında kaleme alınmış makaleleri bu fırtınalı günlerde "devrim"i "doğru bir rota"ya kavuşturma çabası içinde ortaya atılmış tez ve iddialar ile diğer tez ve iddiaları çürütmek için tarihi ve siyasal deneyimi yardıma çağırma çabalarını bir araya getiriyor. Okur hepsinin birbirlerinden farkını ve bu farkların önem derecesini yukarıda kısaca özetlenen toplumsal arka plan üzerinde değerlendirebilir. Bununla birlikte çok ilginç bir biçimde karşıt argümanlardan hareket ettikleri, birbirlerini ağır darbelerle hırpaladıkları halde bütün bu tezlerin eninde sonunda birbirlerinin üzerine kapanarak devlet bahsinde Marx ve Lenin'den uzaklaşmakta olduklarını ya da Avcıoğlu örneğinde olduğu gibi onunla hiç ilişki kurmadıklarını söyleyebiliriz.

İletişim Yayınları - www.iletisim.com.tr - www.iletisimyayinevi.org

Lenin Ekim devrimi arifesinde kaleme aldığı *Devlet ve Devrim*'in üçüncü bölümünde, 1871 Paris Komünü tecrübesinden Marx ve Engels'in çıkarttıkları sonuçları bir araya getirip, devlet ve devrim arasındaki ilişkiyi belirlerken, devrimin varolan "devlet makinesini olduğu gibi alıp kullanamayacağı, bu bürokratik askeri makineyi parçalaması" gerektiği sonucuna varıyordu. Lenin, bu çözümlemesinde yalnızca Marx'ı devralmakla yetinmiyor, militarizm ve bürokrasinin her yerde devletin asli karakteri halini aldığı emperyalizm çağında artık egemen sınıfların barışçı yoldan egemenliklerini devretme imkânlarının da son bulduğunu belirliyordu.

Kronolojik sırayla derlemenin sonuna doğru yer alan Mahir Çayan, Hüseyin İnan ve İbrahim Kaypakkaya'nın metinleri, sosyalist hareketi yaran tartışmaları esasen dışarıda bıraktıkları devlet bahsinde Marksizm eksenine taşıyarak sosyalist hareketin düşünsel ve pratik tarihinde öncü bir rol oynamış olmalarıyla diğerlerinden ayırt ediliyorlar. Öte yandan bu metinler, biri - "Ordu Kılıcını Attı!" - dışında teorik bağlamları dolayısıyla ötekilerden ayrı ele alınmayı hak eden Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın yazıları dışarıda tutulursa yalnızca yazarlarının yaşadıkları dönemde önem kazanmış, onlarla kaim metinler değillerdi. Zamana dayanıklı çıktılar. Özellikle İbrahim Kaypakkaya ve Mahir Çayan'ın yazıları, 12 Mart rejimi tarafından katledildikten sonraki yıllarda, hayatta oldukları döneme göre çok daha yaygın olarak tartışılıp değerlendirildiler. Bu metinlerden yola çıkan sayısız başka metne kaynaklık ettiler. Kalıcılıkları bir bakıma kalıcı bir sorunsal üzerine bina edilmeleri, bu sorunsalın kalıcı bir tahakküm ilişkisinin yansısı olmasıyla da ilgili.

Öte yandan bu metinlerden yansıyan devrimci yaklaşımların, 1970'ler sonunda kendi kaderini tayin için ayağa kalkan Kürdistan devrimci hareketi için de güçlü bir esin kaynağı ol-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - http://kantey.org

duğunu PKK lideri Abdullah Öcalan'ın anlatımlarından biliyoruz:

> 1973 Newrozu'nda ilk grup toplantısına sunduğum ve bana göre o günlerde bir sır gibi saklanması gereken kavram 'Kürdistan'ın bir sömürge olduğu' gerçeğiydi. Bu dönemde işbirlikçi asimilasyonist eğilimin iki önde gelen grubunun temsilcileri olan Kemal Burkay ve Mümtaz Kotan da bu kavramı kullandıklarını iddia etseler de, bunun doğru olmadığı kanısındayım. Öyle olsaydı, bu kavramı sır gibi saklama gereği duymazdım. Daha sonra Kürtlere ilişkin tartışmalar 'Sömürge Kürdistan' kavramı üzerinden gelişmeye başladı. Türk solundan çoğunluk, 'bütün Türkiye sömürge veya yarı sömürgedir' deyip sorunu bulandırma derdindeydi. Benim açımdan Kürtlerin devrimci tarzda varlığı, başta Mahir Çayan, Deniz Gezmiş ve İbrahim Kaypakkaya ile arkadaşlarının ölümleri pahasına kelime olarak bu kavramı dile getirmeleriyle kanıtlanmıştı. Gerisi mevcut statüden kurtuluş ve özgürlük sorunuydu. Sömürge Kürdistan teorisi bu yolda doğru bir başlangıçtı.[12]

Böylece, Türkiye devrimci hareketi özellikle İbrahim Kaypakkaya'nın Kürdistan'ın içerdiği devrimci gelişme olasılıklarına kuvvetle ve tutarlı ve kararlı bir biçimde asılmasının bir sonucu olarak bir kez daha Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın bıraktığı yerden devrimin Kürdistan'daki halkasına tutunacaktı. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın bu düşüncelerinin ancak kendisinin ve Kaypakkaya'nın -ve darağacında Kürt halkının varlık ve hak mücadelesini haykıran Deniz Gezmiş'in- ölümünden çok sonra -1970'lerin sonuna doğru- kamusal alana çıkması ise herhalde tarihin istihzası denilen şey olmalı.

Bu metinlerin de anlamamızı kolaylaştırdığı gibi 1965-71 arasında toplumsal değişim için Türkiye'ye soldan üç proje tek-

[12] Abdullah Öcalan, "Kürt Gerçekliğinde Ulusal Boyut I", *Özgür Gündem*, 20 Temmuz 2013.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://kantcy.org

lif edilmişti. Birincisi, kökleri en eskiye gideni ve bildik olanı, Doğan Avcıoğlu'nun sözcülüğünü yaptığı projeye göre, Türkiye parlamenter yoldan ve halkın muhalefetine dayanarak kitlelerin kendilerini kendi öz mücadeleleri içerisinde eğiterek kurtarmaları için olgun bir ülke değildi. Silahlı kuvvetlerin kurtarıcı geleneğine bağlı vatansever kadroların "Milli Devrimci Kalkınma" yolunu benimsemeleriyle "kapitalist olmayan yoldan kalkınma" mümkündü. Bu yoldan bir kere başlandı mı adım adım sosyalizme kadar gidilebilirdi. Silahlı kuvvetlerle öğrencileri ittifak içine sokarak 27 Mayıs'ın yarım bıraktığı söylenen devrimi tamamlamak iddiasıyla kendisini meşrulaştırmayı öngören "milli devrim" projesinin örnekleri olarak Avcıoğlu, ABD ile ittifak halindeki krallıkları devirerek iktidara gelen Mısır'daki Cemal Abdül Nasır, Irak'taki Abdülkerim Kasım, Suriye'deki Baas egemenliği, Libya'daki Muammer Kaddafi yönetimlerini işaret ediyordu.

İkincisi; Mehmet Ali Aybar, Behice Boran ve arkadaşlarının öngördükleri, Türkiye İşçi Partisinin seçimlerde oyların çoğunluğunu alarak iktidara gelmesine ve sonraki seçimde kaybederse anayasal yoldan iktidarı teslim etmesine dayalı barışçı "Sosyalist Devrim". Bu çizgi kendisini "sosyalist devrimci" olarak adlandırmakla birlikte önerdiği iktisadi ve toplumsal tedbirler bakımından "milli devrim" çizgisinden ayırt edilebilecek önemli bir farka işaret etmiyordu. "Tepeden inmecilik"le eleştirdiği rakipleri gibi onun da acil programı "milli kurtuluş" tedbirlerinden oluşuyordu: 1. Toprak reformu; 2. Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılığın millileştirilmesi; 3. Devlet eliyle hızla sanayileşmek; 4. Kalkınma planına bağlı kalması koşuluyla sermayeye özgürlük; 5. Nihayet, bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı çiğneyen, güvenliğimizi tehlikeye sokan ve millî haysiyetimize dokunan NATO'nun, ikili anlaşmaların ve bizi bağımlı bir ülke yapan bütün anlaşmaların feshedilmesi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Üçüncüsü; "Milli Demokratik Devrim" Tezin kurucusu Mihri Belli, tezini açıkladığı broşürün adıyla anılan bu projesinde aslında önceki iki projenin aktüel hedefler programına bir itiraz yöneltmemekle birlikte polemiksel bir anlatımla emperyalizm çağında sosyalist bir devrimin bir tarihsel sıralılık içinde bir antifeodal ve antiemperyalist devrimi izlemesi gerektiğini ileri sürüyor ve ad vermeden muarızlarından bu bağlamda farklılıklarını sıralıyordu:

> Onun için kim [yani Behice Boran] derebeylik ilişkilerini barındıran bağımlı bir ülkede, yani Millî Demokratik Devrim aşamasında olan bir ülkede, bu devrimi atlayarak, öncelikle çözümlenecek olan ilişkiyi "proleter-kapitalist çelişkisi" olarak gösteriyor ve böyle bir ülkede sanayide olsun, tarımda olsun, tüm kapitalist ilişkileri ortadan kaldıracak olan sosyalist devrimi öğütlüyorsa, böylesi, Türkiye'nin gerçeklerinden olduğu kadar, bize toplumların devrim yolunu aşamalardan geçerek izlediklerini öğreten bilimsel sosyalizmden de habersiz sol gevezeden başka bir şey değildir.
>
> Kim [yani Doğan Avcıoğlu] Demokratik Devrimin hedeflerine giren pratik amaçlardan söz edip, programının sosyalist olduğunu sanıyor ve bunu iddia ediyorsa, örneğin toprak reformu ile ve millî bağımsızlığımızla bağdaşmayan bazı iktisadî faaliyet alanlarının millileştirilmesini "sosyalizm" diye ilan ediyorsa, böylesi neyin sözünü ettiğini bilmemektedir.
>
> Kim, [yani Mehmet Ali Aybar] hem demokratik devrimi, hem sosyalist devrimi birlikte, bir solukta yapacağını iddia ediyor, "millî bağımsızlık uğruna mücadele sosyalizme giden yolda mücadeledir" anlamındaki, özünde doğru olan bir görüşü "biz hem bağımsızlık, hem sosyalizm uğruna mücadeleyi birlikte yürüteceğiz" şekline sokuyor, aşama kavramını silen ve kafaları karıştıran sloganlar ileri sürüyorsa,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

böylesi de devrimci safları bölmekten ve sosyalist hareketi tecrit etmekten öte bir şey yapmamaktadır.[13]

Ancak Mihri Belli de Avcıoğlu, Aybar ve Boran ile tartışmasında yarında saf tutan genç kuşak devrimcilerin kendisine yönelttikleri tutarlılık testinden geçmekten kaçamayacaktı. "Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup" Mihri Belli'ye bu bakımdan acı eleştirilerin yanı sıra politik bir örgütten yoksun "kesintisiz devrim" iddiasının açmazlarına dair düşünceleri iletmek için kaleme alınmış bir veda mektubuydu da: "Devrim yolu engebelidir, dolambaçlıdır, sarptır. Bazıları düşerler, gerilerde kalırlar. Daha düne kadar beraber omuz omuza yürüdüğümüz bazı arkadaşlarla artık beraber değiliz. Onlar için daha fazla duramayız."

Farklılıkların başında "özgücüne güvenme" meselesi vardı:

> "Devrim tarihi göstermektedir ki devrimci Marksizm ile oportünizm ve çağdaş reformizm arasındaki görüş ayrılıkları en son çözümlemede, 'kendi özgücüne güvenerek devrim için yola çıkmaya cesaret edip etmeme' meselesine dayanmaktadır (...) Mihri Belli'nin bu konudaki teorik görüşleri açıktır: Mihri Belli arkadaş, bugüne kadarki tahlillerinde daha çok özgücüne değil de sağındaki güçlere yer vermiştir."
>
> "Sosyalistçilik yasağı yaparak 'devrimci milliyetçi' adını kendine takip, kimliğini gizleyerek, legaliteyi temel amaç alan bir çalışma tarzı ile proleter devrimci çalışma tarzı arasında hiç ama hiç benzerlik yoktur," denilerek ifade edilen çalışma tarzı eleştirisini, örgütlenme bahsindeki eleştiriler izliyordu: "Daha ilk etapta örgütü 'aşağıdan yukarı, en demokratik şekilde kuracağız ve işçiler, köylüler ilk dönemde sayıca ağır basacaklardır' diyen Mihri Belli ve etrafındaki ki-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

[13] Mihri Belli, *Milli Demokratik Devrim*, bkz. bu kitapta s. 199-262.

şilerin kuracağı partinin devrimci bir parti, emperyalizme karşı bir savaş örgütü olmayacağı gün gibi açıktır." [14]

Mektup, eleştirilerinin somut ve olumlu karşılığı olarak da emperyalizme karşı kırlardan şehirlere doğru ilerleyen bir silahlı halk savaşına dayanan "demokratik halk devrimi" önerisini ortaya atıyordu. Farklı gerekçelendirmelerle de olsa İbrahim Kaypakkaya ve Hüseyin İnan'ın modellemelerini ve yerleşik MDD yorumlarına itirazlarını da ayrı çerçevede değerlendirmek mümkün.

Aradan 40 yıl geçtikten sonra üç (ya da dört) teklif de gerçekleşmemiş olarak duruyor. Avcıoğlu ve arkadaşları iddialarını 12 Mart'ta kaybettiler. Onların mirasçısı olduklarını söyleyenlerin 12 Eylül zulmü ve Kürt savaşının kanlarında kirlenmiş elleriyle bir "milli devrim"e değil ama bir "milli güvenlik devrimi"ne yönelik başarısız girişimleri İslamcı rakiplerinin Özel Yetkili Mahkemelerinde son buldu.

Türkiye İşçi Partisi'nin "anayasal yoldan" sosyalist devrimi gerçekleştirme teorisinin bütün terimleri ortadan kalkmış görünüyor. TİP'i böyle bir imkânın mevcudiyetine ikna eden 1961 Anayasası 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 askeri darbeleriyle yürürlükten kaldırıldı. TİP ise TBKP birleşmesinin akamete uğramasıyla birlikte siyaset alanından çıkmış oldu.

Çayan, İnan ve Kaypakkaya'nın stratejik çağrılarına da siyasal pratik ve sosyal tarih eşlik etmedi. Karadeniz, Ege, Orta Anadolu ve Çukurova köylüleri bir devrim için silaha sarılma çağrısını duymazdan geldiler. 40 yıl içinde Türkiye kırı kapitalizmin katarına binip bütün nüfusunu şehirlere boşaltarak, sosyal eşitsizlikler coğrafyasının baskın yerleşim alanı, gerillanın

---

[14] Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Aktolga, Ertuğrul Kürkçü, *Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup*. bkz. bu kitapta s. 335-359.

yatağı, isyanın yuvası olmaktan çıktı. Onların çağrısının kırlarda yankılanması için devrimin Kürtçe'ye tercüme edilmesi, Kürdistan kırlarının öz koşulları içinde ve başka bir bağlamda yeniden yoğrulması gerekecekti. Abdullah Öcalan'ın yakınlarda İmralı'daki hücresinden Halkların Demokratik Partisi'nin kuruluşu vesilesiyle gönderdiği mesaj bu açıdan son derece çarpıcıdır:

> "Ben Mahir Çayan'ın çizgisiyle, onun sempatizanlığıyla başladım bu mücadeleye. 40 yıldır Mahir'in çizgisinin kavgasını yürütüyorum. Mahir'in bana verdiği bir emanettir ve ben 40 yıllık süre içerisinde bu emaneti kavga boyutu ile en iyi şekilde yerine getirmek için uğraştım. Şu anda da bu emaneti teslim ediyorum."[15]

Dünya tarihi de devrimci hareketimize iyi davranmış sayılmaz. Bu tezleri bir daha aynı biçimde maddi hayatta test edemeyeceğimiz şekilde yön değiştirdi dünya tarihinin akışı:

> İnsanlık için bir çılgınlığa dönüşen küreselleşme çığırı, yenilmiş devrimlerin yıkıntıları üzerinde yol alıyor. 'Reel sosyalizm'in 1991'de Berlin Duvarı'nın yıkılışıyla simgelenen çöküşü milyonlarca emekçinin kuşaklar boyu savaşarak elde ettikleri toplumsal kazanımların gasp edilmesinin yolunu açmakla kalmadı. İşçilerin 1848'den başlayarak insanlığa kendi kavgaları, deneyimleri ve kazanımları içinden sundukları, 'başka -sosyalist- bir dünya kurma' hedefinin gerçekliği ve inanılırlığı da çöken duvarın altında ağır yaralar aldı. 'Reel sosyalizm'in -Romanya dışında- neredeyse her ülkesinde toplumsal mülkiyetin 'barışçı' bir biçimde özel sermayeye devredilmesi; bu anlamda ve bu çapta bir el değiştirmeye sahne olmasalar da Çin, Vietnam ve Küba'da da piyasa öğelerinin planlamayla şöyle ya da böyle ikamesi; toplumsal mülkiyet alanının gitgide daralması ve özel mülkiyet biçim-

---

[15] http://www.radikal.com.tr/turkiye/ocalandan_mahir_cayan_mesaji-1156126

> lerinin çeşitlenip yaygınlaşması, bütün bu süreçlerde başrolü oynayanların 'eski rejim'in iktidar sahipleri arasından çıkagelmesi, sonunda, liberal yarılsamayı emekçi kitleler arasına da taşıdı: İnsanlar 150 yıl boyunca meydan okuyageldikleri, toplumu bir araya getiren şeyin 'her bir bireyin bencilliği, kazancı ve özel bireysel çıkarı' olduğu öğretisinde hikmet arar oldular. 1980'lerde başlayan kapitalist küreselleşme dalgasının insanlığa karşı dizginlenemez bir saldırı halinde ilerleyebilmesinde ve 'sosyalizme karşı bir zafer' olarak kutsanmasında, bütün olası küresel direnç merkezlerinin çöküşü de vahim bir rol oynadı.[16]

Şu halde *Türkiye Sosyalist Solu Kitabı*'nda yer alan, maddi varlık şartları dahi artık başka bir tarihsel dönemde kalmış tartışma ve tezler, bugün 20'lerini sürerken gözlerini siyasi hayata "Gezi İsyanı" ile birlikte açmış genç erkek ve kadınları, emeğin hakkı, kadının hakkı, kent hakkı, doğa ve yaşam hakkı için, Kürd'ün, Alevi'nin, Roman'ın, LGBT'nin hakkı için mücadele edenleri neden ilgilendirsin?

Her şeyden önce bu tartışmalarda dile gelen öngörü ve deneyimlerin, bugünkü kuşakların bedenlerinde ve ruhlarında hissederek acıyla farkına vardıkları aynı hakimiyet rejimiyle karşı karşıya gelerek edinilmiş olmasından ötürü ilgilendirmeli. Aynı zulmü ve zorbalığı kendilerinden önce tatmış kuşakların eseri olan bu metinlerin tümünün çevresinde döndükleri "devlet ve devrim" sorunsalı yeniden ve bütün haşmetiyle "Gezi isyancısı"nın da önüne dikiliyor.

"Gezi isyancısı" bu derlemede yer alan deneyimleri değerlendirdikçe bir yandan halk egemenliği perspektifinin geçmiş deneyimde gerçekleşemeyişinin nedenleri üzerinde düşünmek fırsatı bulacaktır. Daha da önemlisi şunu da keşfedecektir: Parktan gaz bulutları ve polis şiddeti eşliğinde çı-

---

[16] *Hayat Bizi Sosyalizme Çağırıyor*, Çalışanlar Yayıncılık, İstanbul, 2004

karılırken müesses nizamın kendisine empoze ettiği düzen içi ilerleme seçeneklerinin her biri hegemonyanın restorasyonunda üstlenilecek roller repertuarında hep hazır ve nazırdır. Cumhuriyet kurulduğu günden beri her yeni devrimci kuşağa yeni bir kılıf içinde sunulmak üzere hep oradadır. Karşı karşıya kaldığı şiddet ve yalan sağanağı devletin özgürlükle sınanması sürekliliğinin yeni bir aşamasında başından geçenlerdir. Bu kitapta kendisine sunulan kendi tarihsel dünüdür.

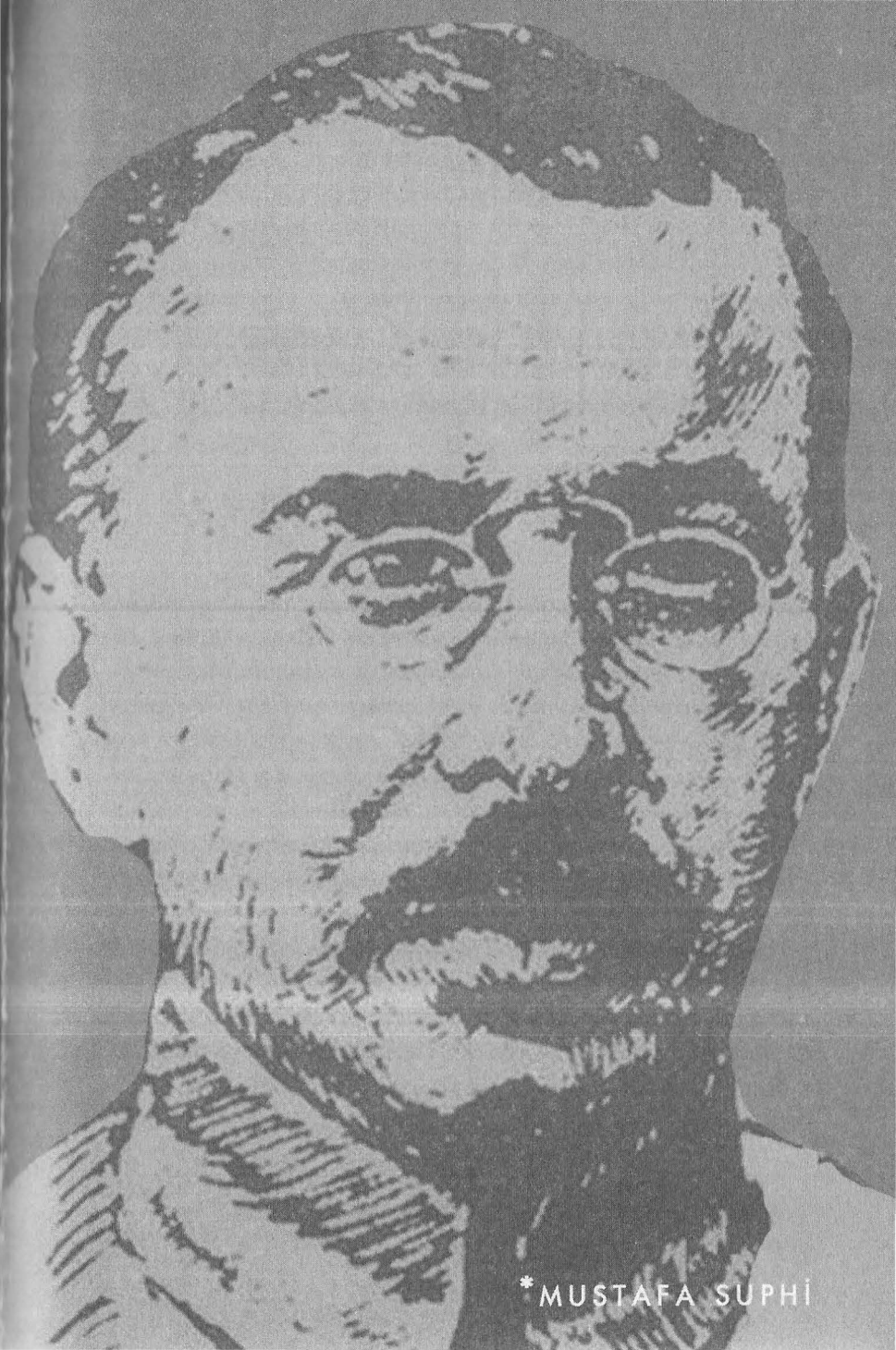
İşte o zaman Karl Marx'ın devrimin kendini düşünmesine dair sözleri daha derin bir anlam kazanacaktır "Gezi İsyancısı" için:

> Proletarya devrimleri, on dokuzuncu yüzyıldakiler gibi, durmaksızın kendilerini eleştirir, ilerleyişleri boyunca kendi gelişmelerini sürekli yarıda keser, tamamlanmış olana geri dönerek onu tazelemek ve canlandırmak için ilk girişimlerinin kararsızlık, zaaf ve zavallılığını acımaksızın didik didik ederler, hasımlarını yere çalmış olduklarını sandıkları her seferinde onların topraktan kuvvet alarak yeniden daha büyük bir dev gibi karşılarına dikildiğini görürler, kendi amaçlarının muazzam sonsuzluğu karşısında durmaksızın geri çekilirler -ta ki, her türlü geri çekilişi imkansız kılan bir durum doğana ve koşullar düpedüz haykırına kadar: *"Hic Rhodus, hic salta!"*[17]

Bu kitap, devrimin kendi hakkında düşünmesi için.

---

[17] Karl Marx, *18th Brumaire of Louis Napoleon*, Marx-Engels, *Collected Works*, Cilt 11, Progress Publishers, Moskova.

*MUSTAFA SUPHİ

KOMÜNİST ENTERNASYONAL'İN KURULUŞ KONGRESİNDE KONUŞMA*

Mustafa Suphi

Moskova'da, dünyanın geleceğini değiştirecek olan bu görkemli III. Enternasyonal'de proletaryanın ezilen Türk köylülüğünün ve işçi sınıfının adına, özgürlüğün, eşitliğin, kardeşliğin adına, zalim ve yırtıcı emperyalizmden çok çekmiş, kapitalizmin pençesi ve Batı uygarlığının şiddeti altında mahvolan silahlı bir halkın adına konuşmak ne büyük bir mutluluk. Gerçek şudur ki, Türkiye'de diğer devletlerde olduğu gibi halkın canına kastedip kanını emen birçok barbar ve alçaktan başka, bir de sadece Ermenilerin değil, fakir işçi ve köylü kitlesinin de kanını akıtan Osmanlı padişahları vardır. Barbarlığı temsil edenler ezilen halk kitleleri değil Osmanlı padişahlarıdır.

Yoldaşlar! Rusya'da bulunan işçi ve köylü temsilcileri Ekim Devrimi'nden sonra sermayeye karşı savaşı başlatmayı ve özellikle naip denen bu açgözlüleri yok etmeyi başarmışlardır.

Bir yıl önce Osmanlı paşaları orduyu Hazar Denizi kıyılarını. İran'ı, Türkistan'ı işgale göndermeyi tasarladıkları sırada Mos-

---

* Bu metin, *Mustafa Suphi: Yaşamı, Yazıları, Yoldaşları* (Sosyalist Yayınlar, İstanbul, 1992) adlı eserden alınmıştır (y.n.).

kova'da, tüm dünyaya mutluluk vadeden bu başkentte Türk devrimcileri bu paşaların maceracı tutkularına başkaldırmışlardı. Sesimizi boğmak isteyen Moskova'daki Osmanlı elçisi Rus topraklarından derhal atılmamızı istemek için Rusya Cumhuriyeti hükümetini notalara boğmuş ve, Müslüman Taşkent, Örenşehir, Kazan halkları arasında şiddetli bir propagandayı yöneterek çalışmamızı yok etmeye dört elle sarılmıştı.

Burjuva gazetelerinde bizlere karşı yöneltilen makalelerde: "Asya'nın en ucuna dek uzanan Müslüman dünya, Osmanlı ordusunun zaferini kutlarken Türk Tatar milletine duyulan bu en kutsal inançla alay eden bu insanlar kimlerdir? Hangi dinden ve hangi millettendirler?" gibi sorular yer alıyordu. Ama elçilik Müslüman Doğu dünyasını ikiyüzlü sorularıyla aldatmak isteyince biz Türk komünistleri dünyanın vatanımız, insanlığın da milletimiz olduğunu büyük bir ciddiyetle bildirdik.

Böylece Devrimin kızıl bayrağını korkusuzca çektikten sonra Osmanlı emperyalizmine katılan gruplara karşı çıkmayı, onlara tepki göstermeyi kararlaştırdık. Bir süre için düşüncelerimizin gerçekleşmesini sağlayacak olan bu yolu izleyenler sadece bizdik. Ama şimdi bütün Doğu bizimle beraber yürüyor. Yoldaşlar, açgözlü Fransız ve İngilizler Osmanlı emperyalistleriyle beraber İstanbul'u ele geçirince, hakkımızda söylenen yalanlar etkisini yitirdi ve herkes ezilen mutsuz halk için büyük Rus Devrimi'nden daha iyi bir müttefik olmadığını açıkça anladı.

1908'den itibaren Türk gençliğinin bir kısmı halkın selametini sosyal bir devrimden başka bir şeyde bulamayacağını anlamıştı. Ama o sıralar sosyalist çalışma kısıtlanmıştı. Ezilen halkın korunması için yükselen elem içindeki Jaures'in güçlü sesi boşuna nefes tüketiyordu. Arkadaşlarından sadece birkaçı girişimleri işe sırt çevirmediler ve burada, Rusya'da devrimci Türk ocağını örgütlediler. Doğu'daki gerekli ekonomik ve sosyal de-

ğişimin sosyal devrimle gerçekleşebileceği yolundaki inançları Ekim olaylarından sonra iyice pekişti.

Sizlere bu inancın halen Türk proletaryası ve aydınları arasında var olduğunu ispatlayan bir örnek vereceğim. Devrim ertesinde İstanbul Üniversitesi, Nobel Ödülü'nün kime verileceği sorusunu sorduğu zaman Türk gençliği profesörlerin yaptığı baskıya rağmen yoldaş Lenin'i seçti; ve bu sosyal devrim fikirlerinin Doğu'da ne kadar etkili olduğunu bir kez daha ispatlıyordu. Büyük saygın ustamız ve onun eylemleri, tüm devrimci dünyayı temsil etmektedir ve Türk gençliği de yaptıkları seçimle devrimci dünyaya bağlı olduklarını göstermişlerdir.

Türk halkının Rus Devrimi'ne olan sempatisinden bahsetmeyeceğim bile. Rusya'daki sosyal devrimin kahramanları halkımızca biliniyor; dünya sosyalist devrimi uğruna birçok kurban feda ettiler, artık savaş alanlarında tek başlarına değiller ve Türk proleter kitlesi gerçekten varlık kazanmıştır, tüm aydınlarıyla birlikte onların hayatını yaşamaktadır ve kalbi onlarınkiyle birlikte aynı uyum içinde atmaktadır.

Bu kahramanlar bu kötülük dünyasında, Türk proletaryasında başlayan derin bir isyanın olgunlaştığından, bu proletaryanın savaşa atılmak için kardeşlerinin, Rus yoldaşlarının savaşçılığını beklediğinden emin olabilirler.

Yoldaşlar! Bunu sizlere Ortadoğu'da, Türk halkı içinde, bütün kalpleriyle Rus Devrimi'nden yana olan gerçek devrimciler olduğunu göstermek için söyledim. Şimdi hemen bu hareketin dünya devrimiyle olan ilişkileri sorununa geçeceğim. Derinden inanıyorum ki Doğu'daki devrimin Batı'daki devrimle dolaysız bağları bulunmaktadır. Biz, Türk devrimcileri derinden inanıyoruz ki, Doğu'daki devrim sadece Doğu'yu Avrupa emperyalizminden kurtarmak için değil, aynı zamanda Rus Devrimi'ne destek olmak için de zorunludur.

Yoldaşlar, çok açıktır ki Fransız-İngiliz kapitalizminin başı Avrupa'da olsa da gövdesi Asya'nın verimli topraklarındadır. Biz Türk sosyalistleri için önemli ve birinci görev Doğu'daki kapitalizmin kökünü kazımaktır. Ancak bu yolla Fransız-İngiliz üretimini ham maddeden yoksun bırakabiliriz. Türkiye, İran, Hindistan ve Çin Fransız-İngiliz endüstrisine kapılarını kapayarak, onu Avrupa borsalarına akma imkânından yoksun bırakacak, böylece iktidarın proletaryanın eline geçmesi ve sosyalist düzenin yerleşmesiyle sonuçlanacak, eli kulağında bir bunalıma yol açacaklardır. Buna ulaşmak için bölgesel devrimci hareketin ajitasyon yürütmesi ve Doğu halklarının Fransız-İngiliz emperyalizmine karşı ayaklanmaları lazımdır. Ama Doğu'yu nasıl devrimci kılacağız? Sık sık Doğu sorununun tartışıldığı, Doğu halklarının manevi hayatlarından söz edildiği, bunların daha iyi incelenmesi isteğinin ifade edildiği toplantılara katıldım. Çarlık rejimi Doğu'yu işte böyle inceliyordu. Söz konusu olan Doğu halklarını sömürmek için en iyi yolların bulunmasıydı. Bu sorunu bugün inceliyorsak, bu ezilen Doğu'yu kurtarmak içindir. Doğu'nun bilimsel incelenmesine vakit ayırarak, silahlarımızı sıkıca ellerimizde tutmamız Doğu'da devrimci bir ocağın örgütlenmesi amacımızı gözden kaçırmamamız lazımdır. Doğu halklarının Avrupa sermayesine başkaldırısı, Rus devrimi için olduğu kadar bugün tüm ülkelerin proleterlerini harekete geçiren —ki bu da onu İngiltere ve Amerika'nın sürekli tehdidi altına sokmakta ve bizim, yani Doğu'nun yardımının beklenmesini zorunlu kılmakladır— genç Alman devrimi için de yararlıdır.

Bu nedenle Doğu halkları arasında devrimci ocakların kurulması III. Enternasyonal'in acil görevi olmalıdır. Güçlü ve genç Rus Kızıl Ordusu'nun bağrında, gelişen Türk askeri örgüt hücreleri kurulmaktadır. Bugün çeşitli Rus cephelerinde, Sovyetlerin gücünü korumak amacıyla Kızıl Ordu'nun yanında dövüşen bin kadar Türk için büyük bir yarar belirmektedir.

Coğrafi konumundan dolayı, Türkiye daima Asya ve Avrupa arasında bir bağ oluşturmuş ve kapitalizmin dolaysız baskısı altında ezilmiştir.

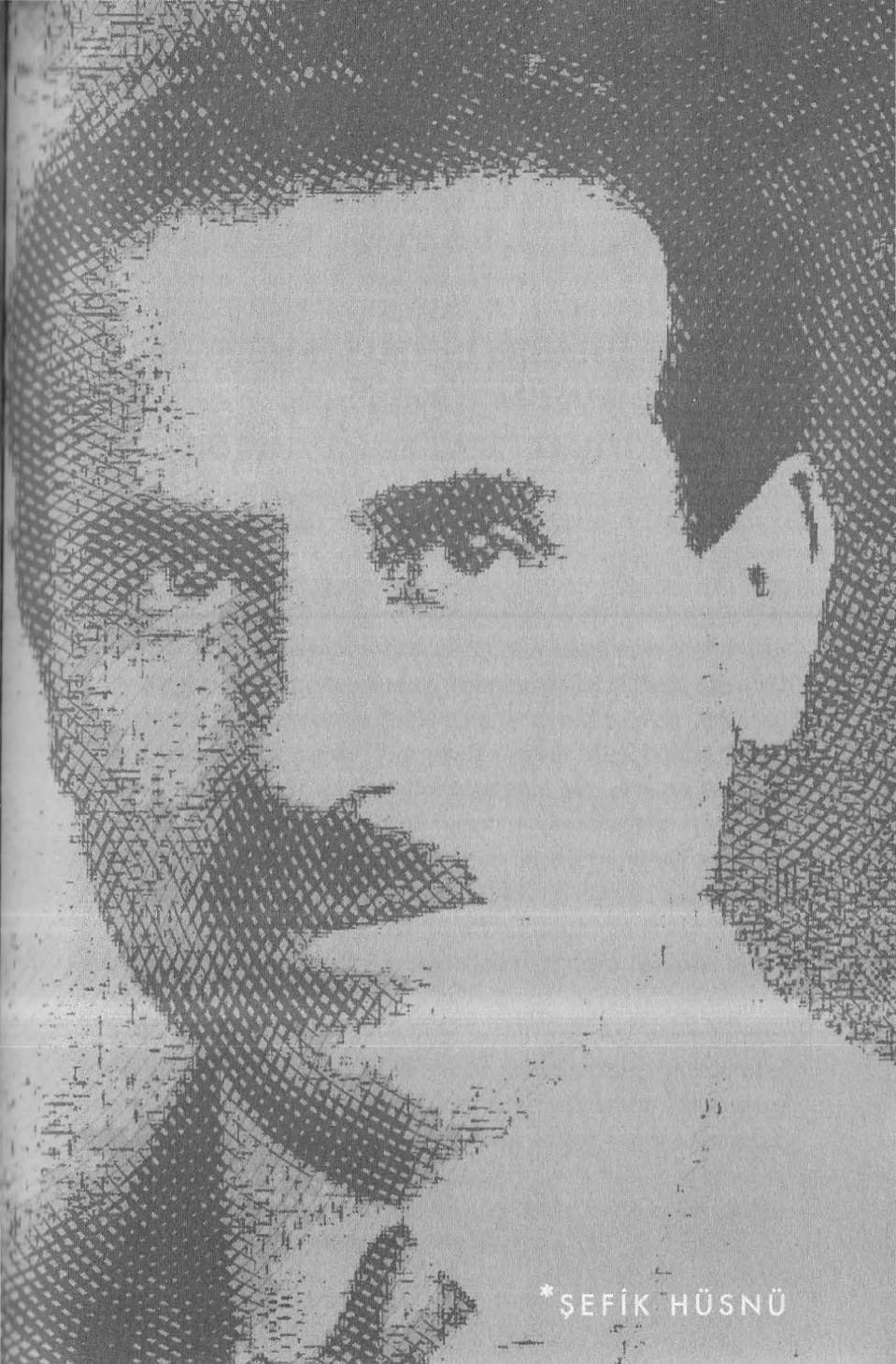
Bütün bunlar bizlere dünya devriminin gelecek safhasında Türk proletaryasının önemli bir yer işgal edeceğini gösteriyor.

Eminiz ki Türk proletaryası dünya sosyal devrimine dayanak olmak ve onu ilerletmek için bütün gücünü kullanacaktır.

MART 1919

Preimer Congres de l'International Communiste

EDI. Paris 1974. s. 266-68.

*ŞEFİK HÜSNÜ

KEMALİZMİN TEKAMÜLÜ: MİLLİ İNKILAPTAN BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜNE*

Şefik Hüsnü

Çin İnkılabı, Türkiye'nin istiklal mücadeleleri ve milli inkılabı ile çarpıcı benzerlik noktaları arzetmektedir. Elbette, her iki memlekette mücadeleye bağlanmış içtimai tabakalar arasında muazzam farklar vardır. Her şeyden evvel, Türk büyük burjuvazisi sınıf olarak, milliyetçilerin safında yer alan birkaç mümessili hariç tutulursa, milli kurtuluş hareketinin uzağında durmuştu. Cihan harbine iştirakin ve hezimetin mesulu olarak, senelerdir işgal ettiği iktidardan, kitlelerin tazyiki altında kovulmuştu. Siyaset sahnesinde yeniden zuhur etmek için müsait bir zamanı kollayarak beklemede kalmayı daha temkinli buluyordu.

İkinci fark: Türkiye'nin istiklal harbi, aynı milliyetten mürteci generallere karşı değil, bilâ vasıta Antant emperyalizmi tarafından desteklenen ecnebi bir kuvvetin ordularına karşı idare edilmişti. Şayet sultan tarafından tertip edilen yarım kalmış bir

---

* *Büyük Kırılma TKP MK Tutanakları 1926- 1927* (Çev. Sinan Dervişoğlu, Tüstav Yayınları, 2007) adlı eserden alınmıştır (y.n.).

askeri harekâtı ihmal edersek, bu bir iç harpten çok, parçalanmaya mahkum edilmiş bir milletin, işgalci bir millete karşı harbi idi. Bu şartlar, menfaatleri en mütenakız olan sınıfların bloğunun zafere kadar idamesini hususiyetle kolaylaştırıyordu.

Üçüncü fark: Türkiye'nin esaslı amele merkezleri (İstanbul, İzmir, Adana, Eskişehir, vs...) milli hareketin başlamasından evvel Antant ordularının işgali altında bulunuyordu. Böylece Türk proletaryasının en kalabalık, en şuurlu ve en iyi teşkilatlanmış tabakalarının, bir "Çin Seddi" ile milli istiklalin inkılapçı mücadelelerinde faal bir rol almasına mani olunmuştu.

İki memleketin coğrafi vaziyetinden, tarihinden, içtimai sınıfların tekâmül derecesinden mütevellit diğer farklar üzerinde durmayacağız. Bütün bu hususiyetlere rağmen milli iktisadın geri seviyesi, milli zenginliklerin istismarında emperyalist sermayenin üstünlüğü, gümrük tariflerindeki her türlü değişimi yasaklayarak milli hükümranlığı ayaklar altına almak için emperyalistlerin kendilerinde gördükleri hak, kendi vatandaşları ve himaye ettiklerinin istifade ettiği ifrat derecesinde imtiyazlar, vs., 1927 Çin İnkılabı'nın yakın hedeflerini 1920-22 Türkiye'sindekilerle hemen hemen aynı yapan şartlardır. Dolayısıyla iki inkılabın gelişmeleri arasında var olan, ve bazen bir tekrar ya da kopya hissine yol açan benzerlikleri ortaya dökmeyi ilgi çekici buluyoruz.

Milli hareketi zafere götüren "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti", kelimenin gerçek anlamıyla, bir sınıfın siyasi fırkası değildi. Daha çok, iyi tanımlı müşterek bir hedef için muvakkaten teşrik-i mesai yapan mütenakız siyasi temayülleri bağrında toplayan bir tür ligaydı. Bu hedef, emperyalist istiladan memleketin kurtarılmasıydı. Sınıflar nokta-i nazarından, küçük-burjuvazi, köylülüğün cümlesi, iktisadi gelişme yolundaki şehirlerin ve kasabaların orta sınıfları ve hakim sınıflara merbut bazı emekçi tabakalarına dayanıyordu. Netice olarak, Kuomintang'a pek benzeyen amorf bir teşkilat mevzubahisti.

İdare, paşalara ve bilhassa orta burjuvazi ile zengin köylülüğün menfaatlaerini temsil eden siyasetçilere aitti.

Komünist Fırkası, bu cemiyetin dışında kalıyor, fakat onu tenkid ederek destekliyordu. Emperyalist ordulara karşı memleketi müdafaa etmek için insiyaki olarak silahlanmış olan fakir köylüler kitlesinde, kuvvetli bir inkılapçı cereyan yaratan kendi müstakil matbuatına sahipti. Milli hareketin bidayetinde, bu gayrinizami çeteler harp cephesinin asli kuvvetini teşkil ediyorlardı. Sahip oldukları inkılapçı atılım, şefleri olan Çerkes Ethem adlı birini, komünizmle flört etmeye mecbur etmişti. Bu cereyanın kurtuluş hareketini dağıtmasından şüphelenen Kemal ve İsmet, cephe gerisinde kadrosu muvazzaf zabitlerden olan nizami bir kolordu tesis ettikten sonra, çeteleri meydandan çekilmeye ve nizami ordu içine dahil olmaya davet ettiler. Ethem bu meydan okumayı gördü ve silahlarını İsmet'in kumanda ettiği kuvvetlere çevirdi. 1921 başında, bizzat kendisi hücuma kalkışma noktasında olan müşterek düşmanın gözleri önünde, birbirlerine karşı kanlı bir muharebe veren milliyetçi kuvvetlerin iki kesiminin trajik manzarasına şahit olundu. Mağlup olan Ethem —daha iyi bir fırsat kollamak üzere silahları bırakmak yerine— taraftarlarının birkaçıyla birlikte düşman kampa sığınmayı tercih etti.

Boyutlar bir yana, Türk İnkılabı'nın bu safhası, Çan Kayşek'in ihanetiyle mukayese edilebilir. Yalnız, inkılapçı köylüler ve komünistler üzerinde Kemal'in zaferi asli ve kesindi. Kemalist hükûmet Ethem'i milli dava için bir hain olarak ilan ediyor; onunla irtibat halinde olan komünist fırkası da aynı cürümden suçlu bulunup feshediliyordu. İdarecilerin her biri 15 yıl kürek mahkumiyetine çarptırılıyordu. Sovyetler Rusya'sından gelen TKF [Türkiye Komünist Fırkası] lideri Mustafa Suphi ve on beş yoldaşının muvasalatı da, bu devreye isabet ediyordu. Bu militanların Kemalist makamların emriyle nasıl bir vahşetle ve mahkemesiz katledildikleri hâlâ hatırlardadır.

Bu cinai fiiller, başlarında samimiyetle cumhuriyetçi ve reformist, ama komünizmin açıkça düşmanı olan askerlerin ve siyasilerin bulunduğu şehirlerin ve kırların varlıklı sınıflarının milli inkılap üzerinde hakimiyetini temin ediyordu. Devamında, komünist fırkası yeniden faaliyetini geliştirme imkânına sahip oldu. Belli anlarda, kitlelerin komünizme sempatisi o kadar kuvvetli bir hale geldi ki, bizzat milliyetçiler emekçi kitleleri KE'nin [Komünist Enternasyonal] gerçek şubesi olan Halk İştirakiyyun Fırkası'ndan çevirmekle vazifeli resmi bir komünist partisi yaratma ihtiyacını hissettiler. Kemalistlerin şimdiki Hariciye Vekili, bu sözde komünist fırkasını KE İcra Heyetinde temsil etmek için Moskova'ya dahi yollandı. Tabiyatıyla bu entrika kimseyi aldatamadı ve teşebbüs birkaç ay sonunda suya düştü.

Ama Kemalizm, emperyalizmle uzlaşma akdetme telaşında olan bir büyük burjuvazi fırkası halinde de tefessüh etmedi. Buna karşılık, bu temayüldeki unsurlar, ki istiklal mücadelesinin zaferiyle "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin vazifesinin tamamlandığını düşünüyorlardı, 1922'den itibaren "İkinci Grup" namıyla maruf bir hizip halinde teşkilatlanıyorlar ve tam olarak inkılapçı fiillerin tamamlanmasına mani olmaya çalışıyorlardı. Halk kitlelerinin, küçük ve orta burjuvazinin ve köylülüğün hasretlerine sadık olan Mustafa Kemal'in rehberliğindeki ekseriyet, bu sağ kanattan kendini ayırıyordu ve 1922'den 1924'e kadar saltanatı, halifeliği ve devletin bütün şer'i müesseselerini tasfiye ederek ve iktisadi sahada emperyalizme karşı hasmane bir tavrı muhafaza ederek inkılapçı fiilini devam ettiriyordu. Ancak kendi burjuva esaslarına sadık olan Kemalizm, bir an bile amele sınıfına ve onun pişdarı TKF'ye düşmanca davranmaktan geri durmadı.

Emperyalistlere karşı kazanılan tumturaklı zaferin milliyetçilere temin ettiği muazzam itibar ve SSCB ile olan ittifakları emekçilerin eylemini ve onların sınıf fırkasını çok müşkül du-

rumda bıraktı. Şiddetli tenkillerle mütemadiyen müdafaa vaziyetine itiliyorlar ve memleketin siyasetinde müessir bir rol oynayamıyorlardı.

Kemalizmin Gelişmesi Hangi Neticeye Vardı?

Türkiye'nin mevcut vaziyeti Halk Fırkası'nın (Kemalistlerin) beş senelik iktidarından sonra, hemen hemen tüm milleti ayağa kaldıran istiklal mücadelesi şehirlerin ve köylerin orta sınıflarından devşirilmiş ve kapitalist gelişme yolunda olan genç bir burjuvazinin münhasır hakimiyetiyle neticelendi denilerek karakterize edilebilir. Bu genç burjuvazi, genişlemesine karşı çıkmış ve hâlâ karşı çıkan mukavemetleri kırmak için şiddet tedbirlerine müracaat etmeden ve cemiyetin en muhtelif kategorilerinin menfaatlarını çiğnemeden iktisadi ve siyasi hakimiyetini temin edemezdi. Dolayısıyla, milliyetçi burjuvazinin güçlenmesine tabiyatıyla, eski imtiyazlı vaziyetinden kovulmuş olan büyük ticari ve tefeci burjuvazi dahil, diğer sınıfların umumi hoşnutsuzluğu eşlik etmektedir. Kemalizmin temayülleri ve mahiyeti üzerine kesin bir fikir vermek için, takip ettiği siyasetin iktisadi, içrtimai ve beynelmilel sahalardaki tezahürlerine bir göz atacağız.

İktisadi Siyaset

Halk Fırkası'nın bütün iktisadi siyasetinin şu formülde hülasa edildiği söylenebilir: Memleketin bütün iktisadi hayatının, hükûmetin sermaye teraküm etmesine her vasıtayla yardım etmek mecburiyetinde olduğu milliyetçi burjuvazinin münhasır kontroluna ve idaresine tabi kılınması. Bu ilk safhada, uzun zamandır emperyalist sermayeyle müttefik yerli büyük burjuvaziye karşı, milli iktisatta mazide işgal ettiği ve hâlâ kısmen iş-

gal etmekte olduğu hakim vaziyeti elinden almak için amansız bir mücadeleye delalet ediyordu. Son sene boyunca Türk burjuvazisinin bağrında cereyan eden dahili kavgaların sertliğini de bu izah etmektedir. Bu mücadelelerin neticeleri iktisad nokta-i nazarında, siyasi sahada oldukları kadar açık değildir. Teşebbüs edilen pek çok şey vardır; ancak milli bir sermaye ve milli bir sanayinin şimdiden teşekkül ettiğini idda etmek pek cüretkar olacaktır. Bu hedefin daha çok uzağındayız. Memlekette yaşayanlar bir toparlama çalışmasını hissediyorlar; ancak henüz bunun neticelerini sarahaten görmüyorlar. Bugün hâlâ en büyük ticari (harici ticaret) ve sinai (nakliyat, madenler) teşebbüsler, ecnebi sermayenin ve onun ajanı ve müttefiği yerli büyük burjuvazinin elindedir.

Memleketin iktisadi fethi hedefine vasıl olmak için Halk Fırkası'nın kullandığı vasıtalar, geniş kütlelerin menfaatleriyle topyekûn tenakuz halindedir. Milliyetçi burjuvazi memleketin tabii kaynaklarının istismarı ve kıymetlendirilmesi için elzem olan sermayeden mahrum olduğu için, devlet bütçesini geniş çapta vergiyle takviyeye mecbur kaldı; bu, mükelleflerin vergi yükünün ölçüsüz bir şekilde artmasına sebep oldu. Hepsi bil vasıta [dolaylı] olan bu yeni vergiler, hemen hemen münhasıran fakir tüketici kütlelerini ezmektedir (petrol, şeker, kibrit... vs. ticaretinin inhisarı, istihlak vergileri, gümrük himayesi, içki ve sigara imalat inhisarı... vs.) Tüm bu câri istihlak kalemlerinin fiyatı, inhisar vergilerinin darbesiyle, %30 ila 50 civarında arttı. Böylece, şehirlerin ve köylerin en sefil tabakaları, yeni burjuvazinin ticari ve sınai teşebbüslerinin masrafını ödemeye mahkum edildi.

Şayet hükûmet, devlet bütçesinden elde edilen mali kaynakların bir kısmını devlet kapitalizmi tarzında teşebbüslere hasrediyor olsa da (demiyolu inşası gibi), bunu en büyük kısmını kendi adamları tarafından idare edilen anonim şirketleri ayakta tutmak için harcamaktadır. Binaenaleyh, genç burjuvazi dağıl-

makta olan orta sınıfların bir kısmı ve şehirlerle kırların emekçileri aleyhine zenginleşmektedir. Bu baskı rejimi tarafından direkt olarak feda ve istismar edildiğini hissedenlerin öfke ve hiddetinin hududu yoktur. Hususi teşebbüslere bahşedilen mali yardımlar en fazla hoşnutsuzluğa vesile olanlardır. İnhisar kelimesi halk kitlelerinin gözünde kanuni hırsızlıkla eş manalı hale gelmiştir.

İçtimai Siyaset

Tek bir fırkanın memleket üzerindeki münhasır hakimiyeti, hemen hemen cumhuriyetin kuruluşu ile aynı zamanda tesis edilen diktatörlük ve terör rejiminin en çarpıcı neticesidir. Türkiye'nin kaderi üzerinde rakipsiz hüküm süren, istiklal mücadelesinin teşkilatçılarının fırkasıdır. Beş senelik iktidar tecrübesi itiraz götürmez bir şekilde vuzuha çıkarmıştır ki başından beri orta sınıflara dayanmak isteyen Halk Fırkası hakikatte yalnızca şehirlerin ve köylerin bu az çok zengin sınıflarının bağrından çıkan genç kapitalist burjuvazinin menfaatlerini temsil ve müdafaa etmektedir. Cemiyetin diğer sınıflarını temsil eden siyasi fırkalar birbiri ardından faaliyetlerini askıya almaya mecbur kaldılar. Burjuva muhalefetinin en cüretkar unsurlarının komplocu faaliyeti dahi hükûmetin Kemal'in şahsına karşı olan suikastın boşa çıkmasından istifade ederek onlara indirdiği öldürücü darbeler altında yok edildi.

Zahiren bu şiddet ve zorbalık siyaseti tamamen muvaffak olmuştur. Bugün memlekette hiçbir teşkilatlı siyasi faaliyet emaresi hissedilmemektedir. Ama bu aldatıcı bir görüntüden başka bir şey değildir. Zira Halk Fırkası'nın kitleler üzerinde sahip olduğu itibarı her geçen gün kaybettiği inkâr edilemez. Bazen açıkça ifade edilmiş bir husumet şeklinde patlayan büyük bir memnuniyetsizlik, bu itibarın yerini almış vaziyettedir. Halk, yolunu Halk Fırkası'ndan ayırmaktadır. Emekçi kitlelerin,

milliyetçi inkılabın yaratıcılarına sırt çevirirken, aynı zamanda bu inkılaba olan merbutiyetlerini de kaybettiklerini zannetmek, büyük bir hata olurdu. Onlar bu inkılabın iktisabatına her zamankinden daha fazla merbutturlar. Ancak onları Halk Fırkası ve onun hükûmetine karşı öfkelendiren, geniş bir demokrasiden ve onun getireceği hürriyetlerden istifade etmeyi ümit ederken amansız bir terör rejiminin ve yeni bir imtiyazlı sınıf haline getirilmiş pek küçük bir ekaliyyet lehine suistimalinin ilanihaye devam ettiğini görmektir.

Bu popülerlik kaybı Halk Fırkası için vahim bir vaziyet yaratmaktadır. Bu fırkanın yegane kuvveti, halk kitlelerinde bulduğu destekte yatıyordu. Zira teşkilat nokta-i nazarından tahayyül edilemez bir dayanıksızlıktadır. Aza kaydının evden eve gezen fırka memurlarının 50 kopek karşılığında azalık kartı dağıtmasıyla yapıldığını söylemek yeterlidir. Pek az şahıs bu kartları reddetmeye cesaret edebilir. Ama daha sonra, idari mercilerle mesele çıkarmaktan kaçınmak için bu 50 K'i teberru olarak verdiklerini beyan etmektedirler. Yalnızca hükûmet memurları ve içtimai ve iktisadi mevkiini hükûmetin himayesine medyun olanlar fırka içtimalarına iştirak etmektedir. Bu kategoriden olup mütevazı şartlarda yaşıyan çok sayıda şahıs dahi, fırkanın siyaseti büyük teşebbüsleri diğerlerinin mahvı pahasına sistematik olarak kayırdığı için, fırkayı terketmeye itilmektedir. Fırkanın aza çıkışı, aza girişini fazlasıyla aşmıştır.

Halk Fırkası'nın kendisi de zayıfladığının ve kitlelerden tecrit olduğunun şuurundadır. Birkaç zamandır, kendini takviye için olduğu kadar emekçi sınıfların sempatisini kazanmak için de, bir seri manevraya teşebbüs ettiğini görüyoruz: 1) Yıldönümü ve anma mahiyetindeki bayramların sayısı artırılmakta ve kalabalıkları sürükleyebilmek için onlara hususi bir parlaklık kazandırmaya çalışılmaktadır. 2) Terör rejiminin tesirlerine karşı hassasiyeti azaltmak için her türlü tedbir alınmaktadır. 3) Halk Fırkası ve idari merciler, bu son zamanlarda amele sınıfın-

da müşahade edilen insiyaki harekete karşı belli bir hayırhahlık göstermeye başlamıştır. 4) Gençliğin sportif teşkilatları hükûmet tarafından son derece müessir bir himayeyle taltif edilmektedir.

Emekçi sınıfların (amele sınıfı, küçük-burjuvazi, küçük köylülük... vs.) ve büyük ticari ve tefeci burjuvazinin derin memnuniyetsizliğine ve Halk Fırkası'nın muazzam teşkilat zaafına rağmen, Türkiye'de Kemalizmin mevcudiyetini ciddi biçimde tehdit etmeye muktedir hiçbir teşkilatın, hiçbir siyasi muhalefet grubunun var olmadığını tespit etmek mecburiyetindeyiz.

Kemalistlerin, köylü nüfus karşısındaki tavrına gelince, yalnızca az çok zengin olan köylülerin zirai himaye kanunlarından istifade ettiklerinin altını çizmek gerekir. Zira bu kanunların maddelerine göre, ödeme kolaylığı ile kredi veya avadanlık için müracaat edenlerden ciddi bir gayrimenkul teminat talep edilmektedir. Küçük toprak sahipleri, hatta çok sayıda orta seviyede köylü, talep edilen şartları temin edecek vaziyette değildir. Yeni bir kanun teklifi, ekilen her dekar için yalnızca 200 dekardan daha fazla eken köylülerin istifade edebileceği 30 kuruşluk bir ikramiye öngörmektedir. Böylece zengin köylülerin daha da zenginleşmeleri için bir dizi tedbir alınırken, fakir ve orta köylüler yeni vergiler ve hayat pahalılığıyla tedricen proleterleşmeye doğru sürüklenmektedir.

Bu vaziyetten çıkan sonuç odur ki, zengin köylüler Halk Fırkası'nın esas dayanağı haline gelirken, fakirleşmiş tabakalar onun aleyhine dönmektedir.

Kaydedilmesi gereken karakteristik bir vakıa da milliyetçi burjuvazinin bazı unsurlarının büyük çaplı zirai teşebbüslere atılma temayülüdür. Mühim şehirlerin etrafında ve demiryolu güzergâhlarının üzerinde mütevazı çiftçilere ait arazilerin bu tür unsurların eline intikali için hummalı bir faaliyet sürmektedir. Bu da, bu bölgelerde toprak satışında büyük bir spekülasyon meydana getirmiştir. Ancak şimdilik bu vakıa az sayıda yerle mahduddur.

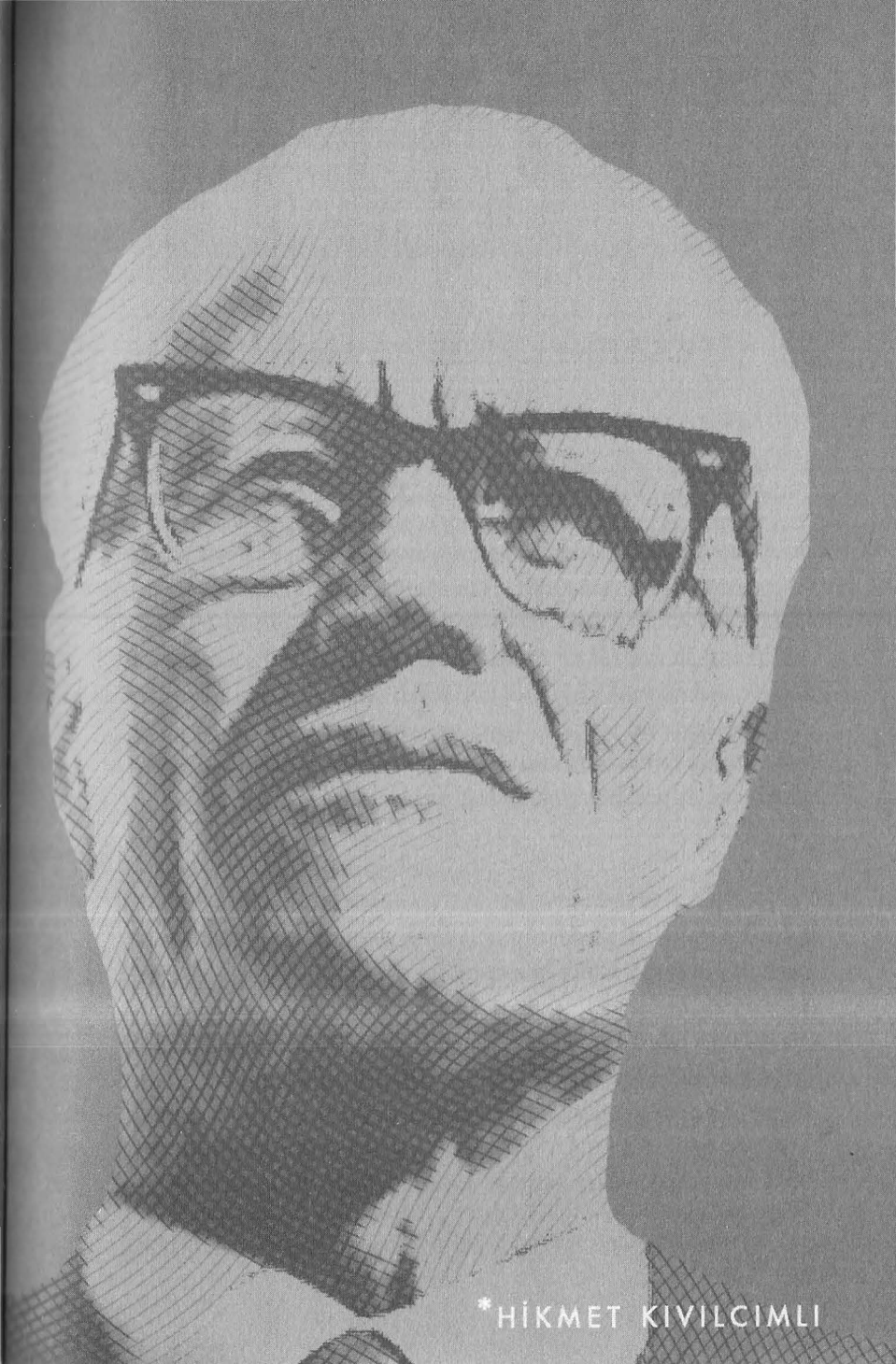
Harici Siyaset

Halk Fırkası hükûmetinin —şu veya bu sebeple— istiklal mücadelesine bir platform vazifesi gören Misak-ı Milli'nin en mühim noktasına Musul vilayeti üzerinde Türkiye'nin hükümranlık hakkını feda ederek ihanet ettiğinden beri, halk bütün diplomatik teşebbüslere kuşkulu bir gözle bakmaktadır. Kemalizmin bu hezimeti burjuva muhalefet tarafından geniş kitleleri onun milliyetçiliğinden şüphe ettirmek ve itibardan düşürmek için büyük ölçüde istismar edilmiştir. Mübadele edilen nüfusun mallarına müteallik Yunanistan'la imzalanan muahade de aynı şekilde hükûmetin ecnebi güçlerle münazaalı mevzular yaratmaktan kaçınma temayülünün ifadesidir ve muhacirlerin menfaatleri için büyük feragatlar ihtiva etmektedir. Büyük ekseriyeti küçük ve orta köylü olan yarım milyona yakın sakin, bu sebepten ötürü, onları tatmin etmeye muktedir olmayan ve derin bir sefalete sokan Halk Fırkası'na karşı çok menfi bir tavır içindedir. Türkiye'nin Cemiyet-i Akvam'a girmesi için atılan adımlar, bu kapitalist güçlerle yakınlaşma siyasetinin en tipik fiiliyatı olarak kaydedilmelidir.

Asya devletleri ve SSCB ile dost ilişkiler ve bunun teyidi olan tarafsızlık paktları, bu sistematik Batı'yla uzlaşma gayretlerine karşı bir tezat ve bir muvazene unsuru teşkil etmektedir. Odessa mülakatı, bu sözde geri kalmış halklar bloku fikrinin geliştirildiğini ispat eder bir karakteri haizdir. Kemalistlerin harici siyasetinin bu cephesi emekçi kitleleri rahatlatma mahiyetindedir. Ama şark alemiyle bu yakınlaşmaya damgasını vuran kararsızlık ve müphem tavırlar, yeni Türkiye'nin harici siyasetinin umumi istikametinin yarattığı öfkeyi artırmaktan başka bir şeye yaramamaktadır. Amele sınıfının ekseriyeti, Halk Fırkası'nın yalnızca kapitalist güçler ve Cemiyet-i Akvam ile daha avantajlı anlaşmalar yapabilmek hedefiyle şark milletleriyle dostluk bağları tesis ettiği kanaatindedir.

İktisadi siyasetindeki zaruretler, Kemalizmi Garb'ın ve Şark'ın güçleriyle olan ilişkisinde bu terazi siyasetini sürdürmeye mecbur kılmaktadır. Zira hem milli iktisadın stratejik noktalarını emperyalist sermayenin elinden koparma zaruretiyle, hem de memleketin iktisadi toparlanmasını daha ileri götürebilmek için beynelmilel mali sermayenin yardımını temin etme ihtiyacıyla iki yana çekilmektedir. Mamafih, emperyalistlerin gözleri hâlâ net bir şekilde Türkiye topraklarına çevrili olduğundan, gelecek savaşta onun anti-emperyalist cephede, SSCB'nin yanında yer alacağı muhakkak gibidir.

22 Mayıs 1927

*HİKMET KIVILCIMLI

TARİH VE ÜRETİCİ GÜÇLER*

Hikmet Kıvılcımlı

Klasik tarih, metafizik metodu yüzünden: Her çağın yalnız *en mükemmel* örnek yanını ele almıştır; doğuş ve ölüş anlarını yeterince önemsememiştir. *Diyalektik* metodlu klasik tarihsel maddecilik; hangi çağda olursa olsun, insan toplumunun, genel olarak ve son duruşmada, "ÜRETİCİ GÜÇLER"le hareket ettiğini göstermiştir. Ama, özellikle her çağda ve hele bir çağdan ötekine geçiş konağı içinde, o yere ve zamana göre *somut* olarak hangi "Üretici Güçler"in ayrı ayrı nasıl rol oynadıklarını araştırma ve bulma yetkisini, artık felsefe yerine yalnız ve ancak olaylara dayanan sırf Bilim'e ısmarlamıştır.

Üretici Güçleri başlıca dört bölüme ayırabiliriz:

1- TEKNİK: Toplumun tabiatla güreşinde kullandığı cansız araçlar ve kullanımları. Aygıtlar, avadanlıklar (aletler, cihazlar) ve metodlar (usuller). **2- COĞRAFYA**: Toplumu doğrudan doğruya dışarıdan, daha doğrusu mekan içinde çevreleyen maddi ortam. İklim, tabiat, vs. **3- TARİH**: Toplumu doğrudan doğruya *içeriden*, daha doğrusu *zaman içinde* çevreleyen *manevi*

---

*Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın (http://wwwonergurcan.-org/hikmet kivilcimli/tarih_tezi.html [erişim tarihi: 26 Eylül 2013]) adlı eserinden alınmıştır. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Tarih Tezi* 1965 yılında yayımlanmıştır (y.n.)

ortam. Gelenek, görenek kalıntıları, vs. **4- İNSAN**: Toplumun gerek dış maddi ortamını, gerek iç manevi ortamını teknik-araçla işleyen *kollektif aksiyon (topluca eylem)*, zor ve şiddet anlamlı "*güç*", vs. Sosyoloji bakımından yukarıki dört ÜRETİCİ GÜÇLER dalından yalnız birisini, TEKNİK üretici gücü ele almak mümkündür; soyutlaştırılmış (tecrit edilmiş) sosyal olaylar hiç değilse bir kerteye dek teknikle aydınlatılabilir. Hele modern çağda teknik olağanüstü gelişkin olduğundan, öteki üç grup üretici güçler belirli süre için değişmez sayılırsa, yalnız başına teknik üretici güçler, sosyal olayların gidişinde jalon (yol gösterici sırık) rolünü oynayabilir. *Tarih* bakımından teknikle birlikte, coğrafya-tarih-insan sözcükleriyle özetlediğimiz öteki üç üretici güç de ele alınmadıkça yeterli aydınlığa kavuşulamaz. Çünkü tarih son derece somut bir konudur. Robenson masalındaki gibi tek başına kalmış uyduruk insanın değil, gerçek insanın eylemidir. Gerçek insan: hem TOPLUM YARATIĞIDIR, hem TOPLUM YARATICI'dır. Tarih, o gerçek insanın: Belirli geçmişinden kalma *gelenek, göreneklerle*, içinde yaşadığı belirli *coğrafya* ve iklim şartlarına göre, belirli bir *tekniğe* ve metoda dayanarak yaptığı yaşama güreşinde, gene belirli bir seviyeye ulaşmış *kolektif aksiyon*undan doğar ve gelişir. Tarihte her şeye can veren bu kollektif aksiyondur. Onun için, araştırmamız *SOMUT TARİH* olduğu ölçüde, insan aksiyonunu manivela gücüyle on kat, yüz kat, ve ilh. büyüten üretici tekniği elbet başta tutacaktır. Ama, hele antika tarih toplumunda yalnız başına teknik insanı umutsuzluğa düşürecek kadar yavaş gelişmiştir. Buna karşılık: Her toplumun içinden çıktığı tarih *gelenek görenekleri*, içine girdiği *coğrafya* etki-tepecikleri altında gösterilmiş. İnsanca *kollektif aksiyon* teknikten hızlı davranmıştır, denilebilir. Onun için, özellikle antika tarihte, dört küme üretici güçlerin dördünü birden hesaba katmak gerekir. Yalnız teknik, olayların

tümüyle aydınlanmasını değil, şemalaştırılmasını bile yapmaya yetemez.

Modern Toplumda Teknik: Maddi coğrafya ve manevi tarih üretici güçlerini öylesine kökten ve kolaylıkla havaya uçurabiliyor ki, toplum hareketinde yalnız teknikle kollektif aksiyon karşı karşıya kalmış gibidir. Gene de, hangi toplum biçiminde olursa olsun insan: **1-** Kendinden önce gelmiş, geçmiş kuşaklardan arta kalan *gelenek-göreneklere* göre, **2-** İçinde bulunduğu *coğrafya ortamına* göre, **3-** Elinde tuttuğu *tekniğe* göre bir *kollektif aksiyon* başarır. Tümüyle insanlığa, dört başlı üretici güçler içinde teknik: En son duruşmada ağır basmıştır. Ama, antika tarihte her belirli medeniyet için: Kollektif aksiyon üretici gücü azaldığı zaman, coğrafya üretici gücü durmuş, görenek ve geleneğin üretici gücü dağılmış, teknik gerilemiştir. Böyle bir medeniyet karşısında: Tekniği daha güçlü olmasa bile, yeni bir coğrafya üretici gücünü temsil eden gelenek-görenek ve kollektif aksiyon güçleri daha üstün olan geri bir barbar toplum, kolayca zafer kazanmıştır.

Tarihsel Devrim-Sosyal Devrim

Başlıca konumuz olan tarihin büyük *GEÇİT* konaklarında, tek *vurucu güç* barbarların, tarih öncesi toplumundan aldıkları sosyal gelenek-görenekli üstün kolektif aksiyonlarıdır. Medeniyet doğarken, yeryüzünde bilimsel anlamıyla VAHŞET toplumu kalmamış gibidir. Dünya en az çömlekçilik (balçığı pişirme) zanaatini keşfetmiş *aşağı barbar*lardan yukarıya doğru; *Orta barbarlar ve yukarı barbarlar* ile kaplanmıştır. En ilk gelenekler ve mitolojiler (masal bilimler) gibi Berose ve Herodot Tarihleri de, Etnoloji (ırkbilimi) ve Arkeoloji (eski eserler bilimi) araştırmaları da bunu açıklıyor. *Antika Tarih*: Irak'ta Protosümerlerden, Mısır'da Predinastik Toplumlardan modern çağa gelinceye değin, belirli

coğrafya ve tarih üretici güçlerinden hız alan *barbar yığınlarının*, nöbet sırası düşdükçe *medeniyete* geçişleri tarihidir. Bir medeniyetten ötekine geçişler: Yeni ve taze (coğrafya-tarih-kollektif aksiyon) üretici güçleriyle eşikte bekleyen bir barbar toplumun antika tarihe girişinden başka bir şey değildir.

Antika medeniyetin kendi içinde, —modern medeniyette görülene benzeyen— bir "*SOSYAL DEVRİM*" imkânsızdır. Yeni bir sosyal sınıf eski gerici sosyal sınıfı devirip medeniyeti kurtaracak durumda kollektif aksiyon gücü sağlayamaz. O zaman eskimiş medeniyetin üretici güçlerini boğan üretim münasebetlerini kökünden kazıyacak barbar yığınları akına başlar. Barbarlar, tarih öncesinin en sağlam ilkel sosyalist (*gelenek-görenek ve kollektif aksiyon*) üretici güçlerini harekete geçirirler. Eskimiş medeniyette en az bulunan şeyse özellikle o güçlerdir. Onun için eski medeniyet dayanamayıp, inanılmaz çabuklukla yıkılır. Bu da bir devrimdir, ama, sosyal devrimin zıddına eski medeniyeti kurtaracağı yerde yok ettiği için, ona *TARİHSEL DEVRİM* adı verilebilir.

Üretici güçlerden ikisi *(teknik-coğrafya) MADDE*'ye, ikisi *(tarih-kollektif aksiyon) İNSAN*'a dayanır. Eskimiş medeniyetin insan üstüne çullandırdığı baskı onu, üretici güç keyfiyeti bakımından olumlu gelenek-göreneklere kollektif aksiyondan yoksun edince, medeniyet taze insan gücünü dışarıdan, barbarlardan sağlamaya kalkışır. Aylıklı barbar asker, medeniyet kalesini *içinden* yıkmaya başlar. O zaman teknik üretici güçler, dolambaçlı yoldan, *dışarıdan* rol oynarlar. Çünkü daha önce medeniyet: Hammadde kaynaklarını işletir ve ticaret münasebetlerini geliştirirken, teknik üretici güçlerin bir kolunu barbarlar içine atmıştır. Teknik üretici güçler şimdi, o dışardaki kolu ile, içinden düzelmesi imkânsız olan eski medeniyeti yıkarak insanlık için yeni bir medeniyetin kuruluşunu sağlar. Onun için tarihsel devrim medeniyetlerin sonu değil, bir çökkün medeniyetin so-

nu, doğacak bir medeniyetin de *başlangıcı* olur. Böylece en son duruşmada kesin hükmü gene *maddi üretici güçler* (teknik, elverişli coğrafya) vermiş olur.

Demek tarihsel devrimle insanlık durmaz, hız almak için gerileyip atlar. Bu atlayış, çöken medeniyetin, barbarlık içine attığı maddi üretici güç kollarının çeşidine göre çeşitli sonuçlar verir.

İki Çeşit Tarihsel Devrim

Antika tarihte görülen o yaman, korkunç ve inanılmaz devrimler başlıca iki tipe girerler:

A- BİRİNCİ ÇEŞİT TARİHSEL DEVRİM *Tarihsel devrimi yapan barbarlar*: 1) Yeni *coğrafya* ve *teknik* üretici güçlerine gebe bir ülkede yaşayan; 2) *Yukarı harbarlık konağı* seviyesine değin yükselmiş *KENT*'ten (Cite) çıkan barbarlar ise: Eski yıkılmış medeniyetin yerine yepyeni bir *orijinal medeniyet* kurarlar. Çünkü içinden çıktıkları *ülke* maddi üretici güçlere (coğrafya ve teknik üretici güçlerine) gelişim sağlar. İçinden çıktıkları *kent* ise: Hem *tarım* (ziraat) ölçüsünde yüksek teknikli ve iş bölümlü bir ekonomi temeli sağlamıştır; hem de yeni bir kültür ve *üstyapı* için gereken zenginlikte *kurum* ve *kurallar* kazandırmıştır. Yıktıkları eski medeniyetin temellerinde: Eski üretim münasebetlerinin boğduğu, duralattığı, gerilettiği *üretici güçleri* kolaylıkla serbest bıraktıkları gibi, kendi geldikleri coğrafyanın üretici güçlerini de eskilerine aşılayarak daha ileri teknik üretici güçlerin doğmasına kapı açarlar. Çöken medeniyetin üstyapı kurum ve kurallarını kendi kentlerinin kurum ve kurallarından aşağı bulduklarından, onları hiç sayar veya alt duruma sokarlar.

Yukarı barbarlar: Yıktıkları medeniyetinkinden daha ileri, üretim münasebetleri kurabildikleri için ve yıktıkları medeniyetin kurum ve kuralları yerine kendi kentlerinin kurum ve kurallarını dayatacak güçte bulundukları için, hem çöken medeniyet-

ten daha ileri hem de bambaşka çeşitten orijinal yeni bir medeniyet yaratmış olurlar.

B- İKİNCİ ÇEŞİT TARİHSEL DEVRİM *Tarihsel devrimi yapan barbarlar*: 1) Yeni coğrafya ve teknik üretici güçlerine gebe olmayan bir ülkede yaşayan 2) *Orta barbarlık* konağı seviyesinden yukarı çıkamamış sürücü Çoban barbarlarsa, yıktıkları medeniyetin yerine orijinal bir medeniyet kuramazlar. Çünkü, içinden çıktıkları ülke, yeni üretici güçler (coğrafya ve teknik üretici güçler) sağlayamaz. İçinden geldikleri toplum, her antika medeniyetin üretim temeli olan *tarım* ekonomisine ulaşamamıştır. Kendi göçebe kurum ve kuralları da, yüksek teknikli ve işbölümlü medeni ekonomi temeli üzerinde gelişkin üstyapı münasebetlerine çekidüzen verebilecek yeterlikte değildirler. Ne yeni bir coğrafya, ne yeni bir teknik üretici gücü sentezleştirecek durumda değillerdir. Bütün becerileri: Göçebe gidiş gelişlerine en uygun ideal ticaret *kervancılığı*dır. Ama, ticaret yapabilmek için gerekli bol ürün veren yüksek üretim kendilerinde yoktur.

O yüzden, ister istemez içine girdikleri çökkün medeniyetin, gerek ekonomi temelini, gerekse üstyapı kurum ve kurallarını oldukları gibi benimsemek zorunda kalırlar. Onun diniyle dinlenirler. Yalnız, üstüne çıktıkları egemen oldukları çökkün medeniyetin ilk doğuş zamanlarındaki münasebetlerini (kendi tarihöncesi toplumlarının gelenek-göreneklerine ve kollektif aksiyonlarına daha yakın buldukları için) diriltmiş olurlar. Eskimiş üretim münasebetlerinin boğduğu, gerilettiği üretici güçleri, ilk medeniyet doğuşu sıralarındaki serbestliğe kavuştururlar. İhtiyarlıktan çökmüş eski medeniyet canlanır, ölümden sonra dirilime uğrar. Daha ileri ve orijinal bir medeniyet doğmazsa da, eski orijinal medeniyet bir RÖNESANS'a uğramış olur.

Tarih, "Tekerrür" müdür?

Antika medeniyetlerinin beş-altı bin yıl süren gelişiminde, temel ekonomi pek az değişikliklerle (*Tefeci-Bezirgan*) "ikiz kardeşler" adındaki Bezirgan Sermaye (*Le Capital Marchand*) çerçevesini aşamaz. Onun için gelmiş geçmiş bütün antika medeniyetler, o bezirgan ekonomi üzerinde yıkılıp kuruldukça, tarihin *"tekerrür"* ettiği sanılmıştır. Gerçekte tekerrür yok, hareket ve değişme vardır. Kantite (*kemmiyet*) bakımından: Her medeniyet yıkılışında barbar yığınlarından bir bölüğü daha medenileştiği için, yeryüzünde medeniyet alanı gittikçe daha genişler. Kalite (*keyfiyet*) bakımından: Medeniyet boyunca fethedilen yeni coğrafya ve dolayısıyla yeni teknik üretici güçler toplumun ekonomik temelini biraz daha ileriye götürür. İnsanlık "bir adım geri, iki adım ileri" de olsa, izafi olarak, her seferinde azıcık daha yol alarak, modern medeniyet basamağına doğru yükselir.

Antika medeniyetlerin sıra dağlar gibi uzanıp gidişine, baştan sonuna dek egemen olan ana kanun *tarihsel devrimler kanunu*dur. Tarihsel devrimler, modern çağla birlikte sona erer. Çünkü: 1) Modern çağda, her şeyden önce, tarihsel devrim imkânsızlaşmıştır. Yeryüzünde ne insanlığın fethetmediği belli başlı bir ülke, yeni üretici güçler sağlıyacak coğrafya bölgesi kalmıştır; ne de o yeni maddi üretici güçleri kendi manevi güçleriyle (gelenek-görenek ve kollektif aksiyonlu sosyal üretici güçleriyle) geliştirebilecek barbar yığınları kalmıştır. 2) Ona karşılık, teknik üretici güçlerin gelişimi (büyük coğrafya keşiflerinin sömürge çapulları ve uzak dış ticaretin büyük sermaye birikimi yollarından) öylesine muazzam sıçrayışlar yaptı ki, yalnız başına teknik güçlerin gelişimi toplum içinde: Hem (coğrafya + tarih + barbar + kollektif aksiyonu) üretici güçlerinin yerini tutabilecek *maddi gelişimi* sağladı; hem medeniyeti ve insanlığı tarihsel devrim uçurumuna yuvarlanma kaçılmazlığından kurtaracak sosyal devrimci *modern sosyal sınıflar* yetiştirebildi.

Modern çağ tarihinin geçiş ve atlayış kanunları *sosyal devrimler* kanunu olmuştur. Modern çağda, modern üretici güçlerin hızını, hiçbir eskimiş çökkün üretim münasebeti sonuna dek ve antika medeniyette olduğu kadar kesince engelleyememiştir. Tersine yeni üretici güçlerin dev gelişimi, toplum içinde yeni ve tarihsel misyonlarını, yarım yahut tam şuurla sezip benimsemiş ve çökkün gerici sınıflara dayatmayı bilmiş, yeni sosyal sınıflar yaratmıştır. Yeni kollektif aksiyon üretici güçlerinin güreşi sayesinde, her zaman soysuzlaşmış ve yetersiz yahut engel durumuna girmiş üretim münasebetlerini ortadan kaldırabilmiştir. Dışarıdan gelecek *barbar* kollektif aksiyonuna ve *tarihöncesi* sosyal gelenek ve göreneklerine hacet bırakmayan yeni sınıfların sosyal kollektif aksiyon üretici güçleri, teknik gelişime ve insanlığın ilerleyişine engel olabilecek eski egemen gerici sosyal sınıfların çökkün istibdadını giderebilmiştir. İnsanlığın, modern medeniyetle edindiği *şuur* ve *teknik* kazançları, hiçbir *harp* veya *buhran* hoyratlığı ve şuursuzluğu ile yok edilemiyecek güce erdiğinden, her ihtilaf ve patlangıç ortaya çıktıkça eskiden beri varolan medeniyet yıkılmaksızın, yeni ve daha ileri üretim münasebetleri sağlayan bir *sosyal düzen* (rejim) daha insancıl yollardan kurulabilmiştir. 17. ve 18. yüzyıllardaki *KAPİTALİZM* devrimleri, 19. ve 20. yüzyıldaki SOSYALİZM devrimleri, modern çağın *SOSYAL DEVRİMLERİ*'dir.

Barbarlık: Sosyal Gelenek-Aksiyon

Bu tarih tezine karşı son bir itiraz yapılabilir: Tarihte her tarihsel devrim için, mutlaka saf kan barbar yığını bulunabilmiş midir? Unutmayalım, biz barbar derken onun muhakkak ilkel yıkıcı, hoyrat yanını değil: 1) Tarihöncesi ilkel sosyalist toplumun *sosyal gelenek-görenek* üretici güçlerini az çok taşıyan ve benimseyen insanı; 2) Çökmek üzere olan medeniyet insanlarında zulüm ve zorbalıkları ölçüsünde son kerteye dek soysuzlaşmış bulunan

kollektif aksiyon üretici güçlerini taşıyan ve yaşatan insanı gözönüne getiriyoruz.

Yukarıda işaret edildiği gibi, son duruşmada keskin kılıcını masanın üstüne koyan hep *teknik* olmuştur. Yalnız, antika tarihte teknik bu rolünü çökkün medeniyetin doğrudan doğruya içinde oynayamayınca dolayısıyla (dolambaçlı bir uc ve yol) kullanmış; hükmünü eski medeniyetin dışından, barbarlık kanalıyla yürütmüştür. Genel kural olarak: Orijinal bir yeni medeniyeti doğuracak tarihsel devrimi, yukarı barbarlık konağının kent *kozası* içine girmiş bulunan üretici güçler, orada yeni bir medeniyet kelebeğinin kanatlarını az çok geliştirmiş bulunduğu zaman başarmıştır. O yüzden somut antika tarih yüzeyinde bir süre sonra çoğunlukla hep aynı zamanda *iki kutup* durumuna girmiş iki *ayrı medeniyet* çarpışmış görünür.

O zaman, iki kutup medeniyetten hangisi 4 başlı *üretici güçlerden* daha çok yararlanabiliyorsa, öteki daha az yararlananı yenmiştir. Böyle karşılaşmış iki medeniyetten her birisi karşısındakinin teknik üretici güçlerini az çok kolaylıkla edinmenin yollarını bulabilmiştir. (Bizans'ın surlarından dışarıya kaçırttığı Macarı, Fatih alıp, 1200 okkalık gülle atan topu yaptırmıştır.) Ama, teknik üretici güçlerin *modern çağ ölçüsünde kesin* faktör olamadığı antika medeniyetler çağında, bol bol bulunan öteki üç bölük üretici güçler (coğrafya + görenek-gelenek + kollektif aksiyon) her zaman bir yanda, ötekisinden farklı kalmıştır. Bu sebeple, hangi medeniyet daha "*genç*" ise, yani: Hangi medeniyet karşısındakinden daha yüksek tarihöncesi (gelenek-görenek + kollektif aksiyon + coğrafya) üretici güçlerine sahip ise, o medeniyet daha alçak ölçüde (gelenek-görenek + kollektif aksiyon + coğrafya) üretici güçlerine sahip olan medeniyeti yenmiştir.

Araştırmadaki güdücü düşünce özetinin özeti budur.

[...]

ÖZEL OLARAK TÜRKİYE'DE DEVRİM*

Hikmet Kıvılcımlı

Dünya devrimleri döneminin dünya bunalımı içindeyiz. Ekonomik bunalım siyasal bunalımları ulusal çerçeveleri içinde alıp yürüttü. Şimdi uluslararası siyasal bunalım olan emperyalistler arasındaki çatışmaya ya da doğrudan devrime doğru son hızla gidiyoruz. Bu gidişte Türkiye'nin konumu ve yeri ne olabilir? Dünya savaşından sonra görülen türden yeni bir evrensel devrim tufanı içinde, önce hangi kapitalist gemilerin batacağı hakkında tahminleri bir yana bırakalım. Bizim gemi ne olacak?

Kapitalist ekonominin iki büyük çelişkili özelliği var: 1- Ulusal iç ekonomide: Çeşitli sanayi şubeleri arasındaki dengesizlik ekonomik bunalımları getirir; 2- Uluslararası dış ekonomide: Çeşitli ülkelerin ekonomisindeki dengesizlik, sömürge siyasal bunalımlarını kışkırtır... Her iki dengesizlikten (bir ülkede üretici güçlerin eşitsiz gelişimi ve bütün dünyada üretici güçlerin

---

* Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Yol -2* (Der. ve Haz. Mustafa Çakır, Bibliotek Yayınları, İstanbul, 1992) adlı eserinden alınmıştır. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *YOL* serisi 1930 yıllarda yazılmış, ancak yazılışlarından 45 yıl sonra, 1978 ve sonrasında ancak yayınlanabilmiştir (y.n.)

eşitsiz gelişiminden) bir tek sonuç çıkar: Pazar kıtlığı = savaş bolluğu! İşçi sınıfının, uluslararası devrim bilinç ve örgütlenmesine erdiği emperyalizm konağında her savaş, siyasal bunalımı toplumsal bunalıma, devrime çevirir. Neden? Çünkü emperyalizm, Lenin ustamızın o insanın kafasına slogan gibi çivilediği tanımıyla: "Kapitalizmin en son aşaması"dır, yani "çürüyüp dökülen kapitalizm"dir. Devrim, bu "çürüyüp dökülüş"ün tam gerçekleşmesi, emperyalizm balonunun patlaması... Buhar baskısı gittikçe artan düzensiz bir kazan neresinden patlar? En ince yerinden. Emperyalizmin en ince ve en zayıf yeri neresi? En çelişkili yeri... İşte aranacak nokta: Acaba emperyalist çelişkiler açısından Türkiye ne derecelere kadar "zayıftır"? Yani Türkiye'de siyasal ve toplumsal dengeyi yok edecek olan çelişkiler ne derecededir? Bunu saptayabilirsem, o zaman, Türkiye devriminin devrimler tarihinde hangi sayfaya yazılacağı hakkında yaklaşık bir fikir edinilebilir. Türkiye'de kazanı patlatacak olan çelişkileri iki grupta yorumlamak doğru olur: 1- Dış çelişkiler, 2- İç çelişkiler...

A- *Dış çelişkiler:* Türkiye'nin dünya siyasetinde ve ekonomisindeki konumu geri ve tarımsal bir ülke oluşuyla başlar. Büyük emperyalistlere göre küçük geri ülkeler üç gruptur: 1- Sömürge ülkeler; 2- Yarı-sömürge ülkeler; 3- Bağımlı ülkeler... Türkiye savaştan önce tam bir yarı-sömürgeydi. Mütareke yıllarında adeta birdenbire sömürgeleşiyordu. Fakat genellikle dünya komünist devrimleri, özel olarak komşu Sovyetler Birliği, uluslararası emperyalizme karşı, bütün ezilen uluslara maddi manevi yardımlarla yol açınca, olayların tepesi taklak geldiğini anlayan taşra burjuvazisi, anlamayan saltanata ve Meşrutiyetçi burjuvaziye karşın, siyasal bağımsızlık mücadelesinin başına geçti ve başarı kazanınca, Doğu'nun ezilen ulusları cephesinde, siyasal alanda yaptığı yarı-sömürge kurtuluşunu, ekonomik alanda da başarmaya girişti. 1932 yılına kadar Türkiye, hiç ol-

mazsa siyasetçe tam bağımsızdı. Fakat bu "bağımsız" siyasetinde bile, yabancı sermayenin "alçakgönüllü" direktiflerini — kuşkusuz "ulusal" çember içinde kaldıkça— yabana atamadı. Ve örneğin, kapitülasyonları kaldırmakta ısrar ettiği halde, emperyalizme haraç ve baç vermenin bir şekli olan borçları tanımamazlık edemedi? Neden? Çünkü, Türkiye'de kurulan düzen, Sovyetler düzeni değil, kapitalist düzendi. Kapitalist düzen, bir ülkede herhangi ekonomik gelişimi sağlamak için sermaye biriktirmeye zorunludur. Oysa: 1- Sözgelimi, Avrupa sanayi kapitalizmlerinin sermaye biriktirmek için geçirdikleri uzun başkalaşım aşamalarını bekleyecek kadar uzun bir zaman, Türk burjuvazisi için yoktu; 2- Avrupa'da sermaye, o zamanki "bakir", "balta girmemiş" ve "pasif, "barışçı", "boş" dünya kesimlerini, ya da rakiplerini bulmak ve soymak gibi yöntemlerle biriktirmişti. Bugünse: a) Bulunacak "boş" bir parmak toprak yeryüzünde kalmamıştır. Hasan'ın böreği çoktan yağma edilmiş bulunuyor. b) Soyacak rakip bulmak ise, bulunacak "boş" topraklardan da daha azdır. Yani: 1- Bulunacak sömürgeler çoktan bulunmuştur; 2- Soyulacak az çok ileri, komşu ülkeler de, eğer sömürge değilseler, bağımlı ülkeler halinde yine kırpılması falan ya da filan büyük emperyalist devlete ait birer sağmal haline girmişlerdir. Emperyalist bir kodaman, hiç kendi sağmalını, Türkiye'nin soymasına izin verir mi? Örneğin, yeni sömürge bulmak şöyle dursun, Türkiye, galip geldiği Yunanistan'dan herhangi bir isim altında bir savaş tazminatı istemeye kalksa, karşısında bulacağı, Venizelos'tan önce, Hambro Bankası'nın cesedi Lord Curzon'dur. Bu iki yol tıkandıktan sonra, şu iki yol açılır:

1- Ülkede her türlü ekonomik gelişimden vazgeçmek: O zaman, boş yere siyasal bağımsızlık mücadelesi yapılmıştır. Daha Sivas Kongresi'nde, bir manda kabul edilip işin içinden sıyrılmak pekâlâ olanaklıydı. Türk burjuvazisi bu şekilde intihar et-

menin olanaksızlığını denemişti. Ekonomik gelişimden vazgeçerse, yerini başkalarının tutacağını, Türkiye'nin yeniden sömürgeleşeceğini biliyordu. O halde?

2- Çabuk sermaye bulmak: Türkiye'de, klasik kapitalist birikim yöntemleriyle sermaye bulmanın olanaksızlığı kesin olunca, ekonomik gelişmeye iki çare gösterilebilirdi:

a) Sovyet yöntemi ile bütün fabrikaları, toprakları, ulusal sermayeleri, iç ticaretin önemli kısmı ile dış ticareti vb. sosyalistleştirmek ve toplumsal üretici güçleri, kapitalist unsurlara didikleterek müsrifçe kullanacak yerde, en büyük merkeziyetle yoğunlaştırarak nicelikten niteliğe geçirmek, yani —sermaye değil— anaparaların güçle gelişimini sağlamak... Burjuvaziden proletarya devrimini istemek ya da beklemek saçma olurdu... Türkiye için bu biricik yol da Türk burjuvazisinin bedeni ve sınıf egemenliği ile tıkanınca, en son bir çare kalıyordu:

b) Yabancı sermayeden medet ummak: Bu şekilde Türk burjuvazisi, elde keşkül, kapı kapı dolaşmaya zorunlu kalınca, zaten göbek bağı ile, organik bir şekilde bağlı olduğu emperyalizme karşı ne kadar güven besleyemez olursa olsun, yabancı sermayeden başka cankurtaran simidi bulamayacağını hissediyordu, işte bugünkü Türkiye'nin siyasal ekonomisi gelir, bu köşeye dayanır.

Şimdi, bu manzarasıyla, Türkiye hangi grup "geri" ülkelerden sayılabilir? Sömürge mi? Elbette hayır. Yarı-sömürge mi? Siyaseten yarı-sömürge kurtuluşunu yaptı. Doğal mı? Henüz Cemiyet-i Akvam'a giriyor.[1] Şu halde, hangisi? Toplumsal yapılar "Allah tarafından" vahiy edilen bir takım kalıplara göre dökülmüş değillerdir. Hele eşitsiz gelişimli kapitalist toplumda mutlak gruplara göre sınıflama yapmak değme hayaldir. Somut

[1] Türkiye'nin Cemiyet-i Akvam'a girişi 1932 Nisan sonlarında gündeme gelmiş; 18 Temmuz 1932'de resmen üyelik gerçekleşmiştir.

olarak Türkiye'nin özel olarak ve durumunu belirlerken yine bilinen grupları ele alarak fikir yürütmek gerekirse, denilebilir ki, Türkiye yarı-sömürgelikten küçük emperyalistliğe giden yolun ortalarındadır. Türkiye'de, yabancı sermaye hâlâ büyük üretim çoğunluğuna, bununla birlikte Türkiye ekonomisine egemen olduğu için (bunun oranını ileride göreceğiz), Türkiye yarı-sömürgelikten büsbütün çıkmış değildir. Fakat, örneğin yine, Cemiyet-i Akvam'ın bir işaretiyle Türk kabinelerinin, palas pandıras polka-mazurka ...* oyunlarına, daha tanık olmadık. Onun için, Türkiye emperyalizme siyaseten tam bağımlı bir ülke, bir yarı-sömürge de sayılamaz. Artık bu melez sıfatlı ülkenin devrim bunalımıyla ilgisini arayalım.

Türkiye'nin yakın devrimle olan ilişkisini saptamak için, devrimin: 1- Yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerle olan ilişkisini; 2- Küçük emperyalistlere oranla konumunu açmak gerekir. O zaman ikisinin ortası, Türkiye yolu bulunur. Açalım:

1- *Bağımlı ve yarı-sömürge ülkeler ve devrim*: Dünya Savaşı'nda, Lenin'in dediği gibi: *"Onmilyonlarca insan öldürüldü, sakatlandı. Salt, kimin, İngiliz haydutlarının mı, yoksa Alman haydutlarının mı, daha fazla ülkeyi talan edeceğini kararlaştırmak için..."*[2] idi. "Talih" "İngiliz haydutları"na yaver oldu. Mağlupların dünya pazarındaki bütün nüfuz alanları (sömürgeleri anlayın) galiplerin eline geçti. Emperyalist savaş dünya pazarlarını paylaşmak olduğuna göre, Dünya Savaşı ne yapmıştı?

---

* Bir kelime okunamadı. Burada kastedilenin ne olduğunu bir başka yerde (s. 34) geçen şu cümleden anlamak mümkün: "Bulgaristan'ın Cemiyet-i Akvam kapısındaki 'Medine dilenciliği'ni; 1932 başlarında, yine borç sorunu yüzünden Hacıyatmaz gibi takla atan Venizelos'un bir telgrafla başbakanlıktan çekilip, diğeriyle yine aynı konuma gelişini... vb..." (*Yol 2* adlı eseri yayına hazırlayanın notu).

[2] Lenin: *Sol Komünizm...*, s. 86.

Mağlupların sömürge pazarlarını galiplere geçirtmek... Bu iş bittikten sonra ne oldu? Yeryüzünde başka paylaşılacak pazar bulunup bulunmadığı arandı. Henüz paylaşılmamış pazar var mıydı? Evet: Resmen paylaşma, yani sömürgeleştirme töreni yapılmamış yarı-sömürge ve bağımlı ülkeler kalıyordu. Onun için, emperyalistler arasında doğrudan doğruya savaş bittikten sonra, yarı-sömürge ve bağımlı ülkeler üstünde, adeta dolaysız diyebileceğimiz emperyalist çarpışmalar başladı. Bu şekilde devrimlerin ağırlık merkezi de, bir süre sonra, emperyalist diyarlardan yarı-sömürgeler ülkesine taşındı. En önemli, en geniş yarı-sömürge, Çin pazarıydı. İran, Afgan, Türkiye'de kaynaşan ayaklanmalar toplumsal devrime kadar varamadı. Nedeni biraz diyalektiktir: Çünkü, bu küçük ülkeler, çeşitli etkenler yüzünden, Sovyetlere karşı hiçbir zaman açıktan açığa düşmanlık gösteremediler. Çin'de, Kuo-Min-Tang (Millet-Halk Partisi), küçükburjuva ikiyüzlülüğünü emperyalizmle köpekçe birliğe kadar vardırdıktan sonra, oluşan ve her gün biraz daha karşıdevrime kayan Nankin hükümeti, o yüce çalışkan kitleleri, bir daha yabancı sermaye yabancı ayrıcalıklarıyla el ele veren yerli milyonerlerin + mandaran ve derebeyi generallerin katmerli soygununa yine ısmarladı. Ve Çin "Kuli"si, Çin işçi, köylüsü, yoksul halkı, bugüne kadar, Japon emperyalizminin askeri harekat ve açma uygulamasına, tüm finans-kapitalin komplocu "susuş kumkuması"na karşın, Sovyetler devriminden başka hiçbir şeyin ezilen halk yığınlarını toplumsal kurtuluşa vardıramayacağını fiili olarak kanıtlama olanağını buldu.

Bu ayrıntı bize ne söylüyor? Şunu söylüyor ki, yarı-sömürge ülkelerde, Dünya Savaşı'nın açtığı bunalım başlayalı beri, toplumsal mayalanış dinmemiştir. Bu kaynaşmaların nedeni, eğer yerli burjuvazilerin hemen emperyalizmin kucağına atılmaları değilse, mutlaka ve genellikle dış, emperyalist müdahaleler ol-

muştur. Bu yeryüzünün tek paylaşılmamış vaatkâr bölgeleri, emperyalizmin gözünden asla silinmemiştir ve silinemez.

Türkiye mi dediniz? Evet, Türkiye'de Cumhuriyet burjuvazisi ile beraber görünüşte bir istikrar var gibi geliyor. Türk burjuvazisi bu istikrarı, hiç kuşkusuz, dış siyasetinde en sağlam ve içten temelde, proletarya diktatörlüğüne dayanmış olmasına borçludur. Fakat, dış siyasetindeki bu güçlü dayanağına karşın; Türkiye, bu her zaman: "Doğu cephesinde sakinlik var!" resmi tebliği ile ilân ede ede durduğu gerçek istikrarını bulmuş mudur? Bizzat burjuvazinin, resmi kitaplarla belirlediği, emperyalist ve dış müdahale ve suikastlarından sakınabilmiş midir? Hayır. Şeyh Said isyanından Menemen olayına kadar, birbirini kovalayan irili ufaklı sarsıntılar, emperyalizmin, Türkiye'yi yarı-sömürgelikten sömürgeliği doğru sürüklemek için, doğrudan ya da dolayısıyla tuttuğu, alkışladığı, kışkırttığı ve çok kere hazırladığı, bazen bizzat silahlandırdığı girişimlerden başka nedir? Türkiye'de göreceli bir istikrar yok değil. Bu konuda Çin'den çok Afganistan'a benziyor. Fakat bu göreceli istikrar, emperyalizmin yarı-sömürgeler hakkındaki niyetlerinin değiştiğini kanıtlayabilir mi? "Bolşevik de oluruz, şeytan da!" tehditi emperyalizmin kolunu kanadını bıçak gibi kesmeseydi, sınır boyunda kaçakçı karargâhları besleyen ve kaçakçı şehirleri kuran emperyalizm, Ağrı dağının sancısını daha kaç kere tutturmazdı?

Bütün bu söylediklerimizden çıkan sonuç şudur: Türkiye, siyasal bağımsızlığını başarmış olmasına karşın, emperyalizmin istinasında yarı-sömürgelik durumunu kaybetmemiştir. Emperyalizm, dış siyasetinde Bolşevizme dayanan Türkiye'yi dış siyasetle sarsamadığından, iç çelişkiler ile avlamak için her zaman pusudadır. Ve her fırsattan yararlanır. Hele, Türk burjuvazisi dış siyasetindeki odağını kaybetmeye görsün, o Yüzellilikleri birer ülkü kurbanı gibi göğsünde taşıyarak gerçekte hâlâ Tür-

kiye'nin "gerçek sahibi" tanıyan ve Anadolu yaylasını nüfusu pek çok olan İtalyan emperyalizmine peşkeş çeken Fransa başta olmak üzere, bütün "Dain"ler, Lahey "Yüksek Mahkeme"sinden çıkarttıkları bir kararla, ertesi güne Türkiye'nin taşını toprağını haczederler. Şu halde, Türkiye yarı-sömürgelikten yarı kurtulmuştur derken bunu anlıyoruz: Türk burjuvazisi Bolşevizme sıkı tutundukça bağımsızlıkta istikrarını koruyabilir. Fakat, emperyalizm, bu bağımsızlığı ve bu istikrarı bir pula satmak için pusuda fırsat bekliyor. Bir sözcükle, bu bakımdan istikrar görünüşte ve geçicidir.

2- *Küçük emperyalist ülkelerden Balkanlar ve devrim*: Türkiye, yarım bir küçük emperyalist özelliği ile Balkanlar arasına girer. Balkan Federasyonu'ndan sayılması yerinde bir sınıflandırmadır. Balkanlar deyince neyi anlıyoruz? Şu üç çelişkinin kördüğümünü: a- Büyük emperyalistler ve finans-kapital çelişkisi; b- Balkan devletleri arasındaki çelişki; c- İç çelişkiler.

a) Büyük emperyalizmle Balkan emperyalistçikleri arasındaki ilişkiler: Derebeylikteki vasalla süzeren, bağımlı ile üst arasındaki ilişkiden farksızdır. Biliniyor: Üst, ara sıra bağımlısına bazı "hediye"ler verir, fakat sonra bu verdiğini bağımlının burnundan fitil fitil getirdikten başka, onu emirber neferi gibi, hudut bekçisi gibi vb. kullanır. Balkanlarda üst, finans-kapital hazretleridir. "Hediye"si, ihraç değeri %80'lerin pek geçmeyen bilinen borç almalardır. Fakat bu borçlara karşılık, bağımlının siyasal ve ekonomik nesi var nesi yoksa, her şeyinin rakipsiz amiri ve sahibidir.

Örneğin, Fransız emperyalizminin İtalya'ya karşı Yugoslavya, Sovyetler'e karşı Romanya, Almanya'ya karşı Çekoslovakya'dan ibaret olmak üzere kurduğu "Küçük Anlaşma" sacayağından Yugoslavya'yı ele alalım. 1931'e kadar yaptığı borçlar için her yıl beş altı yüz milyon dinar (1931-32'de 587, 1933-34'te 686, 1950-51'de 500, 1970-71'de 385 milyon dinar), bizim parayla

16 ila 19 milyon lira ödeyen ve ödeyecek olan Yugoslavya, 1931'de yaptığı 675 milyon dinarlık yeni bir borçla, önceki toplama yılda 169 milyon dinarlık bir faiz ve amorti daha ekler. Ne alıp ne verdiğini mi soruyorsunuz? Hesap ortada: 675 milyona karşılık ödeme toplamı 1.025 milyon dinar, yani yüz alınıyor 854 veriliyor. Fakat eğer kırk yılda ödenen taksitler hesaba katılırsa, alınan 100'e karşılık ödenecek paranın 1.135 olduğunu anlarız. Eğer iş bu kadarla kalsaydı, basit bir çağdaş tefecilik der, geçerdik. Oysa finans-kapital hazretleri tütün, tuz, kibrit, sigara kâğıdı, saharin tekellerinin yönetimini ve karşılığını eline aldıktan sonra, Sırp Milli Bankası'nın düzenini de istediği gibi değiştirdi: Bankanın başkanı, yardımcısı ve üyesi hükümetçe seçilecek.. Dahası var: Yugoslavya "Borcun bitmesine değin bugünkü vergilerde bir onarım yapmamayı kabul ve taahhüt etmiştir."[3]

Bu klasik örnekleri öteki Balkanlılarda uzun uzadıya saymak yorucudur. Sözgelimi Romanya, buğdaylarını %200 fiyatla Almanya'ya satarak, 2 milyon sterlin alacak... Alman murahhasları imza için Berlin'den hareket etmiştir. Fakat ansızın, ortalığa bir haber yayılır: Fransa'dan borç alınmıştır, Romanya'nın Paris elçisi Prens Gika Dışişleri Bakanıdır. Alman heyeti yarı yoldan, ters yüzü, geri döner. Adı geçen Romanya kralı Liberaller+ Almanlar+Yahudiler tarafından kovulmuştu. Derken, Rumen Milli Çiftçi Partisi, Fransız bankalarının işaretiyle, serseri kralı havadan Romanya'ya kabul eder. Fakat az sonra, 7.6.1931, aynı finans-kapitalin bir işaretiyle, bu kez, Romanya kralı, kendisini yeniden tahta çıkaran ve Meclisin beşte dördünü oluşturan Milli Çiftçi Partisi'ni dağıtır. Liberaller+Almanlar+Yahudilerden ibaret "Milli Birlik"in ezici bir çoğunlukla oluşturduğu yeni Meclis'i "seçtirtir".

---

[3] 18. *Cumhuriyet*, 13.6.1931.

Bulgaristan'ın Cemiyet-i Akvam kapısındaki "Medine dilenciliği"ni; 1932 başlarında, yine borç sorunu yüzünden Hacıyatmaz gibi takla atan Venizelos'un bir telgrafla başbakanlıktan çekilip, diğeriyle yine yerine gelişini... uzatmayalım, işte Balkanlar ve emperyalizm...

b) Balkan emperyalistleri kendi aralarında: kedi ile köpek neyse, odurlar. Fakat kedilik ve köpekliklerinde hiç olmazsa bir kediyle bir köpek kadar olsun kendi ad ve hesaplarına bağımsız birer siyaset güdebilseler... Ne gezer! Bunun en güzel örneği, adı geçen "Balkan" Antlaşması oldu. Balkanlar, bilindiği gibi, eski Osmanlı toplumunda, birbirleriyle en içli dışlı olmuş ırk, millet, din ve kültürlerin kombinezonu, uyuşmasıdır. Henüz altmış yetmiş yıllık bir geçmişi olan yeni kapitalist Balkan devletçikleri, çeşitli nedenlerle, bu karmakarışıklığı, düzeltmek şöyle dursun —ki bu zaten kalburla su taşımaya benzerdi— tam tersine, yapay ve şöven önlemlerle büsbütün çıbanlaştırdılar. Onun için, 1931 yılının Ekim sonlarına doğru İstanbul'a üşüşen Balkan delegelerini, gündeminde bulunmayan ulusallıklar ve azınlıklar konusundan fazla meşgul eden hiçbir şey olmadı. Arnavutlar, 2,5 milyon Arnavuttan 1,5 milyonunun Sırbistan'da olduğunu söylerken, bunlar "mülkiyet haklarına bile sahip değildirler" diyorlar. Bulgarlar, azınlıklar konusu çözümlenirse her şey iyi gider düşüncesinde... Rumenler, azınlıklar konusu çözümlenirse birlik olacağını ilân ederler. Fakat örneğin Yugoslavlardan Filezoviç: Biz gündem maddelerinden başka şey konuşamayız, diyor, gündemde azınlıklar yoktur. Türk azınlıkları yok sanmayın. Yunanlılarla: "Söylesem etkisi yok, sussam gönlüm razı değil" tarzında şimdilik örtbas edilen azınlık sorunu bir yana bırakılırsa, Türklerce dokundurulan şu iki nokta kekeleniyor: Yugoslavya'da, 1920'de "agranaforma" yasası ile, Türk mülkleri zorla alınır. Arada biraz kira miradan sonra karşılığında hiçbir şey verilmez! Bulgaristan'da, 1912'den önce doğmuş ve Türkiye

uyruğunu korumuş olanların, malları geri verilecek. Bunun için anlaşma var. Ama sonuç yok!

İki sözcük de, perde arkasında oynamak isteyen kodaman emperyalistlerin rolüne ilişkin, bizzat Balkanlılara söyletelim. Arnavutların dediği (İtalya adına): "Balkan federasyonu, ağabeylerimiz, yabancıların zararlı ve uğursuz etkilerine kapılmayacak kadar sağduyu sahibi olsalardı, çoktan gerçekleşmiş olurdu." Yugoslavların (Fransa adına) dediği: "Geçmişin hâlâ etkisini korumakta olduğu, Balkanların dışında bir Balkan birliğine karşı güçler bulunduğu"nu kaydettikten sonra: "Arnavut delegeleri, İtalyan diktatörlüğünün yönetmeliğini koruyarak konferansa katılmışlardır" vb...

c) Balkan emperyalistlerinin içi: Kodaman emperyalizmin şöven aletleri, Balkan devletlerinin iç siyasetini ayrıca tanımlamak için zahmete girmek boşuna değil midir? Balkan halkını kasan kavuran kara güç, çağdaş sözcüğüyle faşizmdir. Romanya'da Fransız bankalarının parmağında "kamuoyu" dolabının nasıl döndüğüne işaret etmiştik. Bulgar köylerinde ve sokak başlarında her gün kurşun alıp veren general, profesör ve komitacıların yüzünü tanımayan var mı? (Örnek: 8.9.1931, *Cumhuriyet:* Üç köyde komünistlerle asker ve subaylar arasında çatışma, 3 yaralı, 3 ölü, birçok tutuklama, Komünist Partisi Genel Sekreteri sokakta öldürülür, vb.) Yugoslavya kralı, 6 Ocak 1929'da "vatanı tehlikede" görünce Meclis'i dağıtmıştı. Yeni borçlar şerefine 3.9.1931'de yeniden açtığı Meclis'e, üyenin yarısı Kral, yarısı halk tarafından seçilecek... Galiba yarı üyelerin Kralca atandığını öğrenen halkın da yarısı (seçmenlerin %50'si) seçime nezaketen katılıyor... Bütün bunlar hep biliniyor. Fakat bilinen bir nokta, Yunanistan gibi en "demokrat" geçinen bir ülkede olup bitenleri de, bir işaret olsun türünden hatırlayalım: 28.6.1931'de Selanik, Makedonya, Kavala'da Hıristiyanlar (Yunan burjuvazisi) Yahudilere (rakiplerine) karşı saldırıya geçmek için 30 bin

tabanca sağlamış. 25 bin kişi Kampbel mahallesine "intikam!" diye saldırmış. Az önce, Makedonya Cemiyeti ile işbirliği yapan Yahudi Makabi Cemiyeti'nin Selanik'teki dükkanları yağma edilmiştir. Aynı tarihlerde basın yasalarının değiştirilmesi ortaya çıkar ve Venizelos'un istifasına kadar dayanır. 18.8.1932'de Yunanistan'da varolan bütün komünist (spor ve edebiyat) kurumları da "fesh"edilir. Çelik miğferliler örgütü, vb, vb...

Sonuç: 1- Türkiye, yarı-sömürge olduğu oranda, emperyalizmin "iştihasını açan" bir pazar olarak, her zaman "dış müdahale"lere sahne olacaktır. Meğer ki emperyalizm ayda yeni bir sürüm bula, ya da bizzat kendisi —tabii o zaman Türk burjuvazisiyle birlikte— aya sürüle...

2- Türkiye, Balkan yarı ve küçüçük emperyalistçiği oldukça, yukarıda saydığımız üç çelişkinin, tam olmasa bile, yarı yarıya kördüğümüdür:

a) Finans-kapitalin, özellikle Fransa'nın, borçlarını asla inkâr etmeyen namuslu bir haraç verenidir. Cemiyet-i Akvam folluğunda bakalım ne yumurtlayacak bizim burjuvazi. Eğer Sovyetler'den kopuşursa, Kont Bethlen'in 1931 yılının 8. ayının ortalarında, 5 milyon sterlinlik borcu başkalarının eline bırakarak, 10 yıllık yorgunluğunu K. Caroly kabinesine katılımıyla dinlendirdiği gibi, İsmet'in de 1932 ya da 1933 yılının, rastlantı bu ya, sözgelimi 8. ayının ortalarında, şu kadar milyon franklık borcu başkalarının eline bırakarak, yedi sekiz yıllık yorgunluğunu eski Paris büyükelçisi Serbest Fethi kabinesine faal olmayan bir şekilde katılarak dinlendirmek için, Büyükada'da "sıtma"sını geçirmeye dönmeyeceğini kim temin edebilir?

b) Azınlıklar konusunda, Türkiye değiş-tokuş faciasıyla, yalnız ileri rakiplerinden kısmen sıyrılmış ve kısmen zorla bir mülksüzleştirme yoluyla biraz sermaye biriktirmiş olmaktan başka bir şey yapmadı. "Geri —ekonomik yönden az gelişmiş—

ezilen ulusallıklar ile Balkan azınlıkları, herhangi bir Balkan devletinden çok fazlasıyla, Türk burjuvazisi için de aynıdır.

c) İnsaf edelim de, artık Kemalizmin faşizmden ayrılan noktalarını aramakla zaman yitirmeyelim.[4]

O halde, sonucun sonucu: Türkiye, bir Balkan devleti olmak itibarıyla da, Balkan çelişkilerinin katmerlisine sahiptir. Balkan çelişkilerinin bir siyasal bunalım ve savaş sırasında ne sentezler vereceğini ise, bir komünist değil, Selanik'i güney Danzig'i yapmak için Lehistan'a giden ihtiyar Yunan tilkisi söylesin. Ortodoks ve sinik finans-kapital temsilcisi Venizelos, komünist örgütlerin kökünü kazımak üzere Yunanistan'a 1931 Ağustos sonu dönüşünde, aynen şöyle demişti: "Bir dış savaş olursa, mutlak iş savaşa dönecektir."[5] Yeterli değil mi?

B- İç Çelişkiler: Dünyada ve özellikle yakın Avrupa'da kopacak herhangi kapsamlı bir siyasal bunalımın, bir savaşın, daha çok dış ilişkiler açısından yapabileceği etkileri yukarıda gördük. İç çelişkilerin böyle bir bunalımdaki rolü ne olabilir? Bu rolü belirleyen iç çelişkiler nelerdir? Bunu daha iyi kavramak için, ezberden akıl yürütüleceğine, somut bir karşılaştırma yapmak, ilk satırlardan beri tuttuğum yöntemin de "meşrebine uygun" olacak... Dünya Savaşı'nda muzaffer olan proletarya devrimi hangisidir? Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği devrimi! Çar Rusyası'ndan proletarya diktatörlüğüne doğru bir sıçrayışta geçen bu ülkede, bu yüce atlayışı ortaya çıkaran çelişkiler nelerdi? Kısaca hatırlayalım:

1- İşçi sınıfı için: Çarlık, en berbat barışta tekelci, savaşta devletçi sermayenin domuzuna sömürmesi demekti. Bu durum, işçi sınıfı ile Çarlık emperyalizmi arasında hemen meydan savaşına

---

[4] Araya sıkıştırılmış olan üç dört sözcüklük bir cümle okunamamıştır (*Yol 2*'yi yayına hazırlayanın notu).

[5] *Cumhuriyet*, 25.8.1931.

döküldü. Ve bu çarpışmadan en devrimci ortodoks Bolşevik Partisi doğdu.

2- Genellikle köylü, özel olarak sömürge halk için: Sermaye+otokrasi +militarizmin elbirliğiyle zulüm+soygunu...

3- Avrupa emperyalizmi için: Çarlık, milyonlarca kitleyi sürü gibi kullanan, bitmez tükenmez bir yardımcı gücüydü. Çarlık Rusya'sının Avrupa emperyalizmine ihtiyaç gücü olduğunu söyleyince, bundan anlaşılan anlamlar şöyledir:

a) Yabancı sermaye Rusya ekonomisine egemendi;

b) Çarlık, yapılmış yüz milyonlarca borçların, Rus halkından alınması için, yabancı bankaların tahsildarı ve finans-kapitalin "bekçi köpeği" rolünü oynuyordu:

c) Sömürge ve yarı-sömürgeler üzerinde kara-koncolos gibi dikilen Çarlık, istila çapulundan pay ister ve alırdı.

Bu üç grup iç çelişki, uluslararası dış çelişkilerin alevlendiği bir anda, Çarlığı ve kapitalizmi tepesi taklak getirdi. Acaba Türkiye'nin, bu üç açıdan manzarası nedir? Bir kere daha belirttiğimiz gibi, pek farklı değildir. "Halep oradaysa, arşın burada!" Ölçelim:

1- İşçi sınıfı için: Tekelci sermaye Dünya Savaşı'ndan önceki Rusya'ya rahmet okutacak derecededir. Bunu ileride göreceğiz. İşçi sınıfının en ufak ekonomik bir hareketi bile, şiddetle siyasallaşmaya zorunlu olur. Ve tıpkı Rusya'da olduğu gibi, işçi sınıfının mücadelesine girenler, meclislerde bülbül kesilemeyecekleri için, "ya bu deveyi gütmeye, ya bu diyardan gitmeye" zorunlu olurlar. "Bu deveyi güden"ler için bir tek yer kalır: kitlenin sık ormanlığı, Komünist Partisi'nin "kale"leri içine karargâh kurmak...

2- Genellikle köylü, özellikle sömürge halkı için: tekelci sermaye+militarizm Çarlığınkinden farksızdır. Özellikle Türkiye'nin sömürgesi olan Doğu illerinde, Çarlığın "otokrasi"si yerine, daha berbat ve daha katmerli bir yok etme sistemi vardır: terörist sıkıyönetim ve derebeylik geçer. Ve bütün ülkede, sıkı

proleterleşme ile birlikte, devrim de şehir sınırlarından dışarıya sızmadığı için, köyler derebeyi artıklarıyla ezilir. Bunu da ileride göreceğiz.

3- Avrupa emperyalizmi için: a) Yabancı sermaye Türkiye'de egemendir (göreceğiz); b) Türk burjuvazisi, Avrupa emperyalizminin "bekçi köpeği" değildir; fakat borçlarına karşı gösterdiği "namuslu"luğu, Cemiyeti Akvam'a alkışlarla kabulü, şimdilik, Türk burjuvazisinin, Avrupa finans-kapitalinin sadık bir "tahsildar"ı olmaya kararlı olduğunu gösteriyor; c) Üçüncü nokta, Türkiye'de diyalektiktir: Türkiye, sömürge işinde aynı zamanda hem "bağımlı" hem de "üst" durumundadır (bu noktaya da yine geleceğiz)...

Şu halde, Türkiye'de iç çelişkiler, Savaş'tan önceki Rusya'daki benzerine oranla kolay "ehven" değil, "şerr"dir.

Genel Devrim Sonucu: Yaklaşan devrim bunalımında, Türkiye, en büyük toplumsal altüstlüğe hassas ve adaydır. Türkiye'nin bugünkü durumu, bir yangınla bir barut fıçısı arasında bulunuyor. Yangın, sömürge ve yarı-sömürgeler; barut fıçısı, mağlup ve bağımlı iç, Orta Avrupa'dır. Yangın Çin'de çoktan tutuştu. Çin Hindi ve Hindistan'ı geçip geliyor. Suriye'de kapımızı çalıyor. Barut fıçısı Almanya'da, kıvılcım bekliyor. Balkanlar, o çok eski toplumsal olarak "volkanik" ülke, yeni bir patlama için bir çıban gibi topluyor. Bugün cumhuriyetçiliğin idamlara kapı açtığı Yugoslavya'da, yarın demokratik burjuva devrimini, proletarya devrimine dönüştürmek günün sorunu olabilir ve Balkanlar bir daha ve belki nihai olarak "tutuşmuş Balkan", "yanardağ" olur.

Türkiye'ye şu iki kutbun sentezi düşüyor:

Çin: sömürge ve yarı-sömürgeler

Türkiye

Almanya: bağımlı Balkan emperyalistçikleri

Derin sermaye ve iş çelişkisinden sonra, Türk burjuvazisinin dengesine doğrudan doğruya kazık gibi saplanan iki büyük zafı vardır:

1- Köylü konusunun bir özel şekli demek olan ulusallık sorunu: "Doğu" sorunu;

2- Emperyalizmden gelen ayrıcalıklar ve borçlar konusu: "Batı sorunu".

[...]

İŞÇİ SINIFI VE KÖYLÜLÜK*

Hikmet Kıvılcımlı

Buraya kadar geçen açıklamalar, bundan sonra gelecek olanların da göstereceği gibi Kürdistan içinde eğer bir ulusal baskı ve bir ulusçuluk sorunu varsa, bu sorun özünde köylü sorunundan başka bir şey olamayacağını yeterince gösterir. Kürdistan'da proleterleşen unsurlar, genellikle bir tür "Kürt paryası" adını almaya layık olan ve ora nüfusunun içinde önemli bir toplam tutan başlıca ameliyelerdir. Bunlara köy plebleri, "aşiret tarım işçileri" de denilebilir. Pek büyük bir toplam tutmadığı muhakkak olan ev sanayiyle el imalathaneleri işçileri, nakliye işçileri (sürücüler, demiryolu işçileri vb.), şehir işçileri (fırın, elektrik, hamal ve hele inşaat, yapı işçileri, un ve kereste fabrikaları işçileri) sayıları ve oranı, herhalde Doğu illerindeki burjuvalaşmış ve burjuva unsurlardan birkaç katı fazla bir toplamı tutarlar. Son Fevzipaşa-Malatya-Ergani-Diyarbakır hattı, Erzurum-Sivas hattı, Sivas-Samsun hattıyla buna benzer bayındırlık işleri,

---

* Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Yol -2* (Der. ve Haz. Mustafa Çakır, Bibliotek Yayınları, İstanbul, 1992) adlı eserinden alınmıştır (y.n.).

hele Ergani bakır madeni gibi, Türk burjuvazisinin son zamanlarda büyük bir önem vermeye başladığı ihraç işletmeleri, Kürdistan'da bugünden yarına varlığını hissettirecek büyük yoğunluklu ve güçlü bir Kürt proletaryasının kitlesini hazırlamak üzeredir. Kürdistan yoksul halkının kara yazgısını değiştirmekte keşif kolu rolünü oynayabileceği su götürmeyen Kürt işçileri bugün henüz "kendi içinde sınıf" konumundadır. Batıda olduğu gibi Doğuda da işçi sınıfının niteliği ve niceliği hakkında, Kemalist burjuvazinin "susuş kumkuması" mutlaktır. Onun için tam ve doğru rakam üzerinde düşünmenin olanağı yok. Fakat Doğu illerinde az çok inceleme yapabilmiş yoldaşların gözlemlerine bakılırsa, oralarda hiç olmazsa aydınlar derecesinde, yani %3 kadar küçük büyük sanayi, nakliye, maden işçileri bulunduğunu kabul etmek zorunluluktur. Tabii şehir küçük-burjuvazisi dediğimiz esnaf üreticiler arasındaki ünlü deyimiyle "bin yıllığı bir kuruşa" çalışan çırak-işçileri bu oranın içine almıyoruz.

Buraya kadar geçen rakamlardan yuvarlak hesap bir sonuç çıkartmak istersek Doğu illerindeki sınıfların kitlece oranları şöyledir: Ezilen köylülük %85, diğer küçük-burjuvalar %7, şehir proleterleri %1,5, orta ve büyük ağalar ve beyler %1,5, aydınlar %2, şehir burjuvaları %0,5.

İşte Kürdistan'da, herhangi bir strateji planında rol oynayabilecek sınıfların birbirleriyle olan oranları aşağı yukarı ve yuvarlak hesap bu rakamlarla gösterilebilir. Şehir burjuvalarının toprak kapitalisti denecek unsurları 200 kişide bir kişi olarak gösteriliyor, ki az değil, belki çoktur bile. Şehir küçük-burjuvalarını %7 olarak gösteriyoruz. Yukarıdaki araştırmamızda, bunları %7,25 buluyorduk. Kuşkusuz her iki oran da oldukça yüksektir. Yukarıda yinelediğimiz gibi, eğer şehir küçük-burjuvalarının işlettikleri çırakları bu orandan ayıracak olursak, asıl kü-

çük-burjuvaların oranı belki de %5, hattâ %4'lere kadar düşebilir. Fakat yine, burada bile bile bir örnek:

Doğu illeri çıraklarının henüz geleneksel babahan zihniyetinde ve esnaf psikolojisiyle dolu olduklarını varsayarak, bu çırakları da esnaf, şehir küçük-burjuvası sayıyoruz. %86,5 olarak gösterilen tarımcılar içinde yalnız %85'ini köylülük, %1,5'unu ağalık ve beylik saymak lehinde bir oran olur. Aydınlara gelince yukarıdaki araştırmamızda, bunları %3-3,5 bulmuştuk. Fakat bunlardan bir kısmını Türkleşmiş, diğer kısmının da Kemalist devlet aygıtına köpekçe bağlanmış entegre olduğunu göz önüne getirirsek, gerçek Kürt aydınlarının %2'yi geçmeyeceğini teslim etmek gerekir. Bu yuvarlak oranlara göre, devrim stratejisinde rol oynayacak sınıflar hangileridir ve bu sınıflar arasındaki ilişkiler nasıl olabilir?

Her şeyden önce, Kürdistan devrimi ulusal bir zulümden kurtuluş olduğuna göre, köy küçük-burjuvazisinin, yani ezilen köylülüğün devrimidir. Fakat emperyalizm döneminde, her sosyal devrim zorunlu olarak dünya proletarya devrimiyle tek bir cephe kurarak yaşayabileceği için, bütün bu tür devrimlerin olduğu ülkelerde, proleterler ne kadar azınlıkta olurlarsa olsunlar, devrimci rollerini oynamaya çağrılıdırlar. Genel kural olarak konulan aynı sorunu buradaki özelliği içinde inceleyelim. Nüfusun %85'ini oluşturan ezilen Kürt köylülüğü herhangi bir devrimde hangi sınıflarla müttefik olabilir? Kürdistan'ın şimdiye kadar geçirdiği ayaklanma ve devrim deneyimlerine bakalım. Kürt köylülüğü başlıca iki sınıfın rehberliği altında iki önemli ayaklanma yapmış görünüyor: 1- Şeyh Said ayaklanması, 2- Ağrı ayaklanması... Şeyh Said ayaklanmasında Kürt köylülüğü doğrudan doğruya ve belli başlı sınıf olarak, ruhani ve fani bey ve ağalarının rehberliğini kabul etti. Fiyaskonun kanlı sonucu Kürt köylülüğü için müthiş bir ders ve ceza oldu. Ağrı ayaklanması daha çok bu ağa ve beylerle burjuva devrimcilerinin

"ulusal" denilen damgasını taşır. Ondaki yıkılış da, Kürt köylülüğünün hâlâ iliklerini sızlatan bir uğursuzluk oldu. Şu halde, Kürdistan ezilen köylülüğünü kurtarmak konusunda Kürt ağa ve beylerinin ve Kürt burjuvazisinin bu işte ne becerebildikleri meydandadır. Kürt ağalarıyla Kürt burjuvaları kozlarını oynadılar. Şimdi Kürt köylülüğü, her ikisinin rehberliğine karşı olan güvenini derinden derine kaybetmiştir. Geriye kim kalıyor? Kürt köylülüğü kendisine, hangi sınıfları müttefik ve yol gösterici bulabilir? Çünkü bu kadar örgütsüz, bu kadar cahil ve dağınık bırakılmış büyük bir yığın, kendisine sadık ve candan bir müttefik ve yol gösterici sınıf bulamadıkça başarılı ve mantıksal sonuçlu bir mücadeleye ve zafere kavuşamaz. Derebeylik ve ağalık bu rolden bilfiil itildiğine göre, Kürdistan'da Kürt köylülüğünün kurtuluş mücadelesinde yol gösterici ve müttefik olacak hangi sınıflar kalıyor? Aydınlarla proleterler. Kürt proletaryası ne kadar yeni, siyasal mücadelede deneyimsiz ve örgütsüz olursa olsun, Kürdistan köylülüğüne yol gösterici olmaya aday mıdır? Evet, biz Kürt proletaryasının bu adaylığını yalnız nicelik oranı bakımından kestirebiliriz. Birisi (burjuvazi) %0,5, diğeri (beyler, ağalar) %1,5 gibi oranlarda olan iki sınıf, köylülüğü ayaklanmaya sürükleyebildi. %1,5 gibi bir oranla, nicelikçe gerek Kürt ağa ve beyler sınıfı, gerek Kürt burjuvazisi sınıfından ayrı ayrı hiç de aşağı kalmayan Kürt proletaryası vardır. Eğer bu sınıf örgütçü ve mücadeleci yeteneğini geliştirerek Kürt aydınlarının ve de özellikle ve hele köy sadık ameliye aydının çıkarını ve emek birlikteliğini sağlayabilirse, Kürdistan'ın bağımsız siyasal ve sosyal kurtuluş mücadelesinde, Kürt köylülüğünün en aldanmaz ve en yetenekli yoldaşı olabilir. Böylece Kürdistan'da Kemalist burjuvaziye ve kısmen Kemalizmle sarmaş dolaş olmuş Kürt burjuvazisine, Kürt ağalığına karşı, Kürt köylülüğü+Kürt proletaryası+Kürt aydınları... Kürdistan devriminin stratejik ilişkileri böyle olabilir.

İSLÂMLIK VE SOSYALİZM*

Hikmet Kıvılcımlı

İşin aslına, yani "*Kur'an*"casına (Allahın Kitabındaki buyruğuna) bakılırsa, daha iyi anlaşılır. Müslümanlık, her gerçekten *Devrimci* sosyal doktrin gibi, Sosyalizme dek varır. Hz. Muhammed'in temsil ettiği ilk İslâmlık ve Şeriat, değil fethedilen toprakları, *taşınır ganimetleri* bile, hatta fetihten sonra ortaya çıkan "*Fey*"leri bile Müslümanlar arasında ortaklaşa benimsemek prensibine dayandırır. Ganimeti olduğu gibi bütünüyle ve toptan Tanrıya adar, yâni *Ortak Müslüman mülkü* yapar. Kişiler arasında hemen paylaşmıya gitmez..

Müslümanlığın ilk sayılı kutsal savaşı *Bedr Gazvesi*'dir. Bir avuç insan arasında yapılmış küçük bir yolkesicilik gibi görünse de anlamca erişilemez yücelikte bir dönüm davranışıdır. O zamana dek sırf plâtonik (Eflâtuni) sözlerle vaiz (konferans) ve nasihat (öğüt) vermekten öteye geçmiyen İslâmlık, ilk kez Bedr

---

*Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Osmanlı Tarihinin Maddesi* (http://www.-onergurcan.org/hikmet%20kivilcimli/osman2.html [erişim tarihi: 26 Eylül 2013]) adlı eserinden alınmıştır. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Osmanlı Tarihinin Maddesi* 1974 yılında yayımlanmıştır (y.n.).

Kuyusu başında, Mekke mütegallibesinin Şam'dan geri zenginlikler getiren kervanını vurmakla lâftan işe geçmiştir. Ondan sonra İslâmlığın bütün düşünce ve davranışları bu kesin momentle belirlendirilmiştir. Onun için, küçük Bedr Gazvesi'nin anlamı, dünya ölçüsünde en büyük yüceliş, kutsallık kazanır.

Bedr Gazvesi'nde zafer Müslümanlarda kalıp da orada ele geçen değerlere sıra gelince, ilk ayrılık belirdi. Gençler *"Cengi biz ettik!"*, yaşlılar *"Bozulsanız bize sığınacaktınız!"* diyerek Ganimeti bir türlü paylaşamıyorlardı. Hz. Muhammed inandığı ve elçisi bulunduğu Allah önünde bu çıkar çekişmesine içerledi. Müslümanın *Din* uğruna ülkücül dövüşünü bekliyordu. *"Müminler"* (İnanmışlar) ise açıktan açığa *Dünya* malına kavuşma hırsıyla parlamışlardı. Bunun üzerine Kur'an-ı Kerim, Ganiymet tamahile çekişen tâze Müslümanlara şu keskin zılgıdı yaptı:

"Yes'elûne ke an'il Enfâl. Kûl: el Enfâl'ü lil Lâhi ver Resul Fe'ttekul Lahe ve Eslâhü zâte beyneküm ve etıy'ul Lahe ver Resul'hû: in küntüm Müminiyim!" (Senden Ganimet soruyorlar. De ki: Ganimet TANRININ ve PEYGAMBERİNDİR. Eğer siz inanmış (mümin) iseniz Tanrıya boyun eğiniz. İşi aranızda düzenleyiniz. Ve Allah ile Peygamberine itaat ediniz [Enfâl Suresi. I. Ayet]).

Bugün halâ —gözü kararmış vurguncu, derebeği, ezgici olmıyan— her Mümin ve Müslüman, o Ganimet Sûre'sinin en birinci Ayet'ini bir, bir daha namusluca okuyup anlamıya çalışabilir. Kur'an ortadadır. Gelmiş geçmiş hiçbir zâlim onun kılına dokunamamıştır. Müslümanca Savaş, hiç kimseye kişi olarak bir imtiyaz tanımaz. *"İnne me'l müslimûne ihve"* (Hiç kuşku olmasın ki Müslümanlar kardeştirler). Ama Emperyalist ajanlarının Müslümanlar içinde casus örgütü olarak parayla kurduğu *"Müslüman Kardeşler"* değildirler. Herkesin karınca kaderince elbirliği ile kazanılmış herhangi zaferin nimetinden kimse arslan payı alamaz. Doğrusu hakkı da yoktur.

Çapulcu Kişi ve Tanrı Kompromisi

Ne var ki, ilk Müslümanlığın o "Harbi Komünizm" adı verilen o savaşçıl Sosyalizmi, Tanrı'nın Kadim Kelâmında yapılan ürkütücü emre tıpatıp uygunca uygulanabildi mi? İsa doğumunun 7. yüzyıl başlarında küçük ve dağınık *üretim* temeli, Kutsal İslâm Sosyalizmine yeterlice dayanak olmaktan uzaktı. Sosyal olanak elvermiyordu.

O zaman Tanrı da, kullarına daha uygulanabilir buyrultular göndermeyi gerekli buldu. Yeni Müslüman olmuş Medine halkı, Müslümanlık kendilerini Tefeci-Yahudi Evs ve Hazreç kabilelerinin ipoteklerinden kurtardığı için, Mekke Eşrâf, Âyân ve Mütegallibesi Kureyş ağalarının işkencelerinden kaçıp gelmiş Muhammed *Sahabe*'lerini bağrına bastı. "*Ensar*" (Yardımcılar) adını alarak, herbiri, züğürt "*Eshap*"tan (Muhammed adamları) biri ile geçimini ve barınmını gerçek kardeşçe paylaştı.

Ancak, Muhammed'in Medine'de eteği ile taş taşıyarak kurduğu kerpiçten alçacık Mesciti, adamlarından "*Eshab'ı Saffa*"ya bile yetmiyordu. Herkes o mescit duvarları dibinde barınarak, kök ve odun taşıyarak kıt kömür ortakça geçinen "*Eshab'ı Saffa*" gibi kollektif yaşama olanağından yoksuldu. Hele Muhammed'e "*Ben Arabım, Arab benden değildir*" dedirtecek kertede yaman olan: "*Ed, Ârab'ü eşşedd'ü minen Nâs*" (insanların en şiddetlisi Bedeviler), tam Roma üstüne saldıran Cermen Barbarları durumundaydılar.

Engels'in "*Askercil Demokrasi*" dediği çağın insanları olan Araplar, yalnız çapul, gene çapul istiyorlardı. Acem *Kisrâ*'larının süsleri, Bizans *Kayser*'lerinin sarayları onları bekliyordu. Allahın insancıl sosyalizmi, *İlkel-Komunal* Arapların henüz içinden çıkmak istedikleri bir kabuktu. Evren Ticaretinin tıkanmış *Orta yolu* (Bağdat-Basra şahdamarı) yerine *Güney Yolu* (Umman-Hicaz) işliyordu. Bu yolun kervancıları olan haris *Kureyş*'liler, sadece,

çöken komşu Antika Medeniyetlerin zenginliklerini takım takım, kişi kişi talan etmek amacıyla Müslümanlığa katılıyorlardı.

Bu ağır basıcı eğilim, Kur'ân Ayetlerinin içine bile *"Müellifet'ül Kulûp"* (Gönülleri uzlaştırılanlar) biçiminde yankılanmıştı. O *"Gönülleri yapılmış"* sürüyle adam: sırf çil akça ödenerek Müslümanlığa *"Satın alınmışlar"* idi. Nezaket olsun diye (şimdi: "Amerikaya satılmış" yerine "Amerikan yardımı görmüş" sözü kullanıldığı gibi) o çeşit paracanlı sözde Müslümanlara "Satın alınmış" yerine "Müellife'tül Kulûp" adı verilmişti.

Tarihcil Devrimler İbreti

Allah ve "elçisi" Muhammed, o alıp yürümüş eğilimleri görmezlikten gelemezdi. Başka da yolu yoktu. Kur'an, her mülkiyetin biricik sahibi olan Tanrı'nın Sosyalizmine bir Kompromi aradı. O kaçınılmazlıkla, Allahın payı küçüle küçüle, Ganimetin beşte birine inmek zorunda kaldı. Kur'an kompromiyi şöyle belirtti:

"Va'lemû! innemâ ganemtüm ve min şey'in fe'innel Lâhi hamsehû" (Hele şunu bilesiniz: her ne ki ganimet elde ettiyseniz o şey'in hiç kuşkusuz beşte biri Allahındır [Kur'an, Sure-i Enfâl, Ayet 43]).

Bu Tarihcil gerçekliklere göre, büyük bir çelişki önündeyiz. İslâmlık, bir yandan Araplığı Barbarlıktan Medeniyete geçirdiği için: Arap Toplumunun Tarihöncesindeki *İlkel Komuna*, yani Sosyalizm ilişkilerini, sınıflı bir toplumun kişicil ilişkilerine çeviriyor. Öte yandan, gelmiş geçmiş Medeniyetlerin korkunç yıkılışları ortadadır. Kur'anın hemen her sayfası, Muhammed'in Kervan yolları üzerinde rasladığı ve besbelli ibretle seyrettiği bin bir *medenileşme* yıkıntılarının izlenimleriyle yüklüdür. Yıkılışlar hep *"kitaplı"* (Yazılı = Medenileşmiş) *Kent*'lerde olur. Kur'ân bunu yazar:

"Biz hiçbir Kent'i yok etmedik ki onun bilinen bir kitabı olmasın" (Kur'an, *Sure'i Hicr*, Âyet 5).

Neden yıkılırlar? Kur'an onu da Âd ve Semûd uluslarında olanları tanık tutarak açıklar:

"Biz o Kent'leri ehalisi zulüm edince yokettik. Yokedilişleri için belli bir süre belirlendirdik" (Kur'ân, s. Kehf A. 59).

Neden yıkılırmış? Allahın sözüne uyulmadığından. Allahın Toplum için en büyük sözü (Kelâm'ı Kadim) ne diyor? *Mülk* gibi *Ganimet* de Tanrınındır. Tanrı, ilk Sümer Kent'inden beri Toprağın da, Ganimetin de Toplumda Kollektif mülkiyetçe, sosyalistçe yürümesini istemiştir. Kullar Sosyal sınıflaşma yolu ile *Kişi Mülkiyeti* denilen bencilliğe düşmekle Zulüm'e gitmişler, Allaha *isyan* etmişlerdir. Tanrısal Toplum kanunları da o büyük suçları affetmemiş, sınıflı, kişi mülkiyetli Toplumları, taş üstünde taş bırakmamacasına yıkıp *"günahları"* içinde boğmuştur:

"O gün dağları yürütürüz de yeri dümdüz görürsün. Onları da toplarız. Onlardan hiçbirini bırakmayız." "Biz onların arasına bir ateş deresi koyacağız (sınıf savaşı H.K.). *Günahkâr ateşi görünce içine düşeceklerini anlıyacaklar ve ondan geri dönecek bir yer bulamıyacaklar"* (Kur'an, S. Kehf, A. 52-53).

İslâm dini bunu görmüştür. Ve o görgüsüne dayanarak İslâmlığı aynı yıkıntıya uğratmamak için, ilkel de olsa, İlk Komuna'nın *Sosyalist* gelenek ve göreneklerini, yeni doğacak İslâm Medeniyetinde yaşatma çabalarına son derece önem vermiştir. Medeniyet *"Tefeci-Bezirgân Sermaye"*nin "veledi zinası" iken, Kur'andaki en yalın kılınç *"Mekkî"* surelerin hepsinde boyuna *"Rıbâ"*nın (Tefeciliğin) en ağır Günah sayılması bundandır. Bu *ekonomi temeli* üzerinde Zekât gibi, Sadaka gibi, Fitre gibi, beşte bir "Müslümanların Malevine pay" gibi; Dula, Yetime, Yolcuya resmen yardım gibi, hatta Hacılık gibi ve daha yüzlerce başka *Üstyapı Farzları, Vâcipleri, Sünnetleri, Helâlleri, Haramları (Ta-*

bu'ları) hep o yitirileceği sezilen ilkel Sosyalizmin yaşatılması için konulmuş tedbirlerdir.

İslâmlık ve Devrimci Kompromi

Demek İslâmlık: İlkel Sosyalizmi hem kaldırmak, hem sürdürmek gibi çelişkili bir sistem kurma doktrinidir. Daha doğrusu *Objektif* olarak İlkel Sosyalizmi kaldırırken, *Subjektif* olarak İlkel Sosyalizmin yazılı olmıyan Anayasasını bir kerteye dek yazılı biçime sokmıya çalışır. Kur'an'daki aynı Enfâl suresinin bir Ayetinde ilân edilen hükmü, başka bir ayetinde rötuş etmesi de bu çelişkili gerçekliğin kutsal metinlerde yankı bulmasıdır.

· "*Lâ yükellifül Lâhe nefsen illâ vüs'aha*" (Tanrı kişiyi yetişebildiğinden aşırı yükümlülüğe uğratmaz) Hükmü, o çelişkili durumun esnekliğini formüle eder. Zamanın şartları göz önünde tutulursa, yapılan kompromi devrimci sonuç vermiştir. Birkaç "*Müellifetül Kulûb*"a rüşvet verilmiş, "*Hudeybiyye Barışlaşması*" ile görünüşte Kureyşlilere yüz verilmiştir. Ama sonunda, İslâm *Orijinal Medeniyeti* doğmuştur. O Medeniyetin kurduğu dünya köprüsü, Ortadoğu ile Uzakdoğu Antika medeniyetlerini üzerinden geçirerek, "Batı" denilen Avrupa bölgesinde Modern medeniyete atlamanın rönesansını sağlamıştır.

Osmanlılık İslâmlığın Rönesansıdır. Bu ruhla Osmanlılar, Toprak ekonomisinde Allah'ı daha iyi anlamış gibidirler. Hiç değilse derebeğileşmeden önceki Osmanlı çağları, hep daha çok ilk Kur'an emrine uymayı beceri ile yorumlamışlardır. Çünkü, Türklerin sosyal yapıları, Allah'a, öteki derebeğileşmiş İslâm Saltanatlarından daha yakındır. Yani Toprağın çoğunluğunu *kişi mülkü* etmek, ilk Türklerin göçebe ruhlarına bir türlü elveremez. Toprağı Tanrı mülkü gibi görmek daha kolaylarına gelir.

Belki toprak ekonomisine *Özel Kişi* mülkiyetinin getirdiği bin bir tehlikeyi daha çok örnekleriyle öğrenebilmişlerdir. Ne de

olsa Arap ulusları daha çok *Yakındoğu* denebilecek olan: *Önasya* (Sümerlerden-Sasanilere dek) ve *Akdeniz* (Grek-Romen) medeniyetlerini tanımakla kaldılar. Türkler, Orta Asyanın ipek yollarından gider gelirken hem *Yakın*, hem *Uzak* Doğuların benzer örnek medeniyetlerini çiğnedikçe gördüler. İnsanlık, Arap İslâmlığının doğuş çağlarına oranla, Türk-Moğol *"Uluslar Göçü"* çağlarında daha zengin denemeler biriktirdi.

II. PRATİK DEVRİM ORİJİNALLİĞİMİZ: ORDU*

Hikmet Kıvılcımlı

Türkiye devrimcilik tarihinde gençlikle ordu birbirinden ayrılamazlar. Daha doğrusu: "*ordu*" demek, "*ordu gençliği*" demektir. Yoksa, "*Ordu fosilleri*" ile "*Ordu*"nun bir ilgisi yoktur. Ancak, daha didaktik (öğretici) açıklama için, *gençlik*ten ayrıca *ordu* olayı üzerinde durmak gerekiyor.

Devlet ve Silâhlı Türkler: "*Devlet*" sözcüğünün hem en soyut, hem en somut anlamı kısaca şudur: "*Devlet silâhlı adamları ve cezaevleri bulunan örgüttür.*" Osmanlı Türkleri, daha cezaevlerine ve zindanlara kalkışmadan önce, silâhlı *ilb*'ler (şövalyeler-gaziler) idiler. Türk olup da içlerinde "*silâhsız adam*" yoktu. Hepsi, tepeden tırnağa olabilecek bütün silâhlarla silâhlı idiler. İnsanların sonradan silâhsızlandırılmaları, bir avuç silâhlıya kul köle edilmeleri için yapıldı. İlk Oğuz boylarında kul köle edilen kandaş yoktu, olamazdı.

---

* Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Sosyalist Gazete*'de (12 Ocak 1971) yayımlanmış bir makalesidir. Adı geçen yayından alınmıştır (y.n.).

İlk Osmanlı Devletini o Türk İlbleri, yalnız "*silâhlı adam*" olarak kurdular. O nedenle *devlet demek, silâhlı adamlar demek* oldu. Osmanlı Devletinin "*reâyâ*" (güdülenler) adlı çiftçilerini "*devlet sınıfları*" denilen: *Seyfiyye-ilmiyye-mülkiye-kalemiye* zümreleri güderdi. Gerçi bu dört zümrenin dördü de pek öyle "*silâhsız*" dolaşır takımından değillerdi. Bir: " -Allah, Allah!" çekildi mi, değil *mülkiye* beyleri ve ağaları, *kalemiye* hocaları ve efendileri, sanklı *ilmiyye* dahi cübbesini beline dolayıp silâha sarılır, sefere eşerdi. Öyleydi bizim Türkler. Silâhlı Türklerin içinde ise *en* silâhlıları: Seyfiye denilen *kılıçlılarla,* mülkiye denilen, hepsi kılıç kılıç örgütlenmiş *dirlikçiler* idi. Asıl sefere atlı, yaya eşenler bunlardı. Bunlara modern kapitalizm çağında kısaca *ordu* denildi. Türkiye'de ordu, yâni "*silâhlı adamlar*": hem *devlet* kurmuşlar, hem *memleketi* işletip yürütmüşlerdi.

Batı'da Burjuva Devrimi: Bunun anlamı açık. Türkiye'de *devlet* demek de, *memleket* (kapitalizmdeki anlamıyla *millet*) demek de *ordu* demek oldu. Belki, değil, muhakkak: Her ülke gibi Batı da, böyle barbar sosyalizmden gelme *şövalyeler*, silâhlı gaziler tarafından kuruldu. Ne var ki, Batı Avrupa'da şövalyelik köprüsünün altından binlerce yıllık sular aktı. *Derebeğileşmiş* şövalyelerin altından *burjuva* adlı *modern işveren sınıfı* civcivleşip türedi. İşveren sınıfı (burjuvazi), yalnız sivrisinekten yağ çıkarır, işini bilir, becerikli bir sosyal sınıf olmakla kalmadı. Kendi biriken varını (Sermayesini) yitirmeksizin, derebeğileri tırtıklayıp aşındırabilen ve derebeğileri birbirine düşürmeyi beceren, sabırla koruğu helva etmesini başaran bir *ilerici* sınıftır. Sıkışan derebeği *devletini* işveren sınıfı harçla, borçla satın alarak, kaleyi kimse farkına varmaksızın içinden fethetti. Önce, bir kocaman derebeğe (*krala*) öteki derebeğileri kırdırttı. Sonra: Sermaye geliştikçe sayıları artan *işçi sınıfı* ile derebeğinin çölleştirici sömürüsünden yılgın *köylü sınıfını* (o zaman *köylü de bir sınıftı*) savaş arabasına bağlayıp *iktidara* geldi. Ve antika iktidarı temizledi. Egemen burjuva devletini kurdu.

Türkiye'de Burjuva Devrimi: Türkiye'de burjuvazinin iktidara gelmesi, böyle işçileri ve köylüleri devrimci eyleme sokan bir girişkin işveren sınıfının kendi *iç* ve *öz* gücü ile olmadı. Alacaklı Avrupa Finans-Kapitalinin yıllarca hazırlayıp kışkırttığı altüstlükler, *savaşlar*, bozgunlar ortamında: *"vatan elden gidiyor!"* çığlığını koparan *ordu* gençliği'nin dağa çıkıp isyan bayrağını kaldırması ile oldu. İktidara getirilen, devleti eline geçiren Türkiye işveren sınıfının en ağır basan bölüğü: Komprador burjuvazi idi. Ama, o iktidara getirişte ve devleti ele geçirişte (Uluslararası Finans-Kapitalin dış kontenjanları bir yana bırakılırsa), vurucu güç ordu oldu... Dünyada kapitalizm ölüm döşeğine (emperyalizm aşamasına) girdiği gün, sömürgeleştirilmeye doğru dörtnal koşturulan bir yarım-sömürge ülkede, tarihcil rolü bitmiş bir sınıfın (*burjuvazinin*), hiç yer kalmamış bir zümresi (*kompradorları*) başka türlü de iktidara çıkarılamazdı.

Türkiye Devrimlerinde Sınıf ve Ordu: Bu somut Türkiye tarihi içinde sosyal sınıflar diyalektiğinin baş döndürücü çelişkilerini kavrayamayan kimi keskin, yâni hazırlop sirke sosyalistleri türedi... Bunlar, *skolastik* kafalarından iri burunlarıyla *"sosyalizmin bilimini"* yapmak istediler. O zaman, Türkiye'ye özge, karmaşık, çok yanlı burjuva devrimleri içinde, yalın kat *ordu* faktörüne dört elle (yani iki elleri ve iki ayaklarıyla) sarıldılar. Ve Türkiye'de bugüne dek gelmiş, geçmiş burjuva devrimlerini, burjuvazinin değil, *"asker-sivil bürokratların"* yarattığı martavalını yuttular ve kimi gençlere de yutturmaya koyuldular.

Bu çeşit, sosyal sınıflar pusulasını şaşırmış *mistifikasyonlar* (saflığından yararlanıp adam kandırmalar, fikir dolandırıcılıkları) bir yana bırakılmalı. Yalnız şu gerçekliği iki kere iki dört ederce kafaya yerleştirmeli. Türkiye gelişimi ve devrimler tarihinin orijinal gidişi kanunu yüzünden, Türk ordusu adamakıllı *devrimci* bir *gelenek* ve *görenek* kazandı. Burjuva devrimlerini (sanki sosyal *sınıflar* dışında ordu olurmuş gibi) sırf orduya mal

etmek nasıl saçmalamaksa, tıpkı öyle: Küçük-burjuvazinin (antika bir yığının) *demokratik devrim* özlemi vardır diye, burjuva modern devrimini, antika *küçük-burjuva devrimi* imiş gibi göstermek de, en azından ne dediğini bilmemektir: Ama, bu her iki ince püf noktası, Türk *ordusunun devrimlerde vurucu güç* rolünü unutmaya vardı mı, Skolastik saçmalayış develeri güldürmeye dek varabilir.

Batı'nın Tersine Türk Ordusu Devrimci: Ordunun, bir *sosyal sınıf* olmadığı ve olamayacağı halde, Sosyal Devrimlerde *vurucu güç* oluşu: Türkiye'ye Osmanlı göreneklerinden kalına, en önemli ve en orijinal (türü kişiliğine özge) bir gerçekliğimizdir. O kadar ki, bu gelenek, her gün, "*Yakındoğu*" etiketi takılan eski Osmanlı Türkiye'si haritası içine giren ülkelerde bile hâlâ yürürlüktedir: Irak'ta, Suriye'de, Mısır'da, Sudan'da Libya'da ordu, boyuna sosyal devrimlerin *vurucu gücü* olmaktadır. İşe bu karakter, *ordunun devrimci oluşu*, hemen başka hiçbir ülkede görülmez. Çünkü oralarda ordu: Ya *derebeğiliğin* çöküntüleri altında ezilmiş, yahut *burjuva ordusu* karakterini alarak, çarçabuk sömürünün kör âleti durumuna girmiş ve korkunç biçimde *gericileşmiştir*. Bunu bize en iyi açıklayan, en yaman ihtilâller ülkesi bilinen Fransa'nın ordusudur. Biz söylemiyelim. De Gaulle, 1961 yılı, New York Times Başyazarı Cyrus I. Sulzberger'e şöyle dedi:

"*Fransız tarihinde hiçbir devrim ordu tarafından yapılmamıştır.*"

Bu deyimi tersine çevirip kendimize uygulayalım:

"*Türkiye tarihinde hemen her devrim ordu tarafından yapılmıştır!*"

ORDU KILICINI ATTI!..*

Hikmet Kıvılcımlı

Beklenen oldu. *Ordu* bir yol daha *politikaya* el koydu. Öteden beri maval gibi okunan bir martaval vardır: *"Asker siyasetle uğraşmaz!"* Önce neden uğraşmaz? Yasaktır da ondan. Kim koymuştur bu *siyaset yasağını*? Hiç kimse orasını düşünmez. Önüne gelen, antika felsefenin mutlak hakikat tekerlemesi gibi, *"aklın son kertesi odur"* gibilerden bir çalımla tekerler durur: *"Asker siyasetle uğraşmamalı. Memur da siyasetle uğraşmamalı."*

Ya neyle uğraşmalı? Devletin tepesine iki buçuk Finans-Kapital göbeklisi, yahut beş on Tefeci-Bezirgân veledi oturtacaksın. Onlar yanılmaz papa hazretleri çalımı ile tepeden buyuracaklar. Altlarına dizilmiş milyonla *asker* ve *memur*: Ne ferman edilirse hiç düşünmeksizin, *"Homongolos"* dedikleri makina makina adamlar gibi uygulıyacaklar. *"Asker-memur siyasetle uğraşmaz"* tekerlemesinin altında yatan asıl maskeli suikast budur: Biraz okuryazarlık öğretip hanyayı konyayı anlayabilecek gibi olan halk çocuklarını: Ya *asker* ocağına, ya *memur* loncasına sokarsın. Alınlarına da, Hindistan paryalarına yakıştırılmış bir

---

* Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Sosyalist Gazete*'de (16 Mart 1971) yayımlanmış bir makalesidir. Adı geçen yayından alınmıştır (y.n.).

sözde "*dokunulmazlık*" damgası vurursun. Topunu birden: "*siyaset dışı*" yalanı altında "*toplum dışı*" yani "*insanlık dışı*" bırakırsın. Maksadın nedir? Milyonlarca *aydın* kişiyi *politika* bilmez, *Toplum* yabancısı, *insan* ötesi bir uslu *halk düşmanları* kalabalığı haline getirmektir. Öyle yüz binlercesi "*bilgi*" deyince *burjuva politikasının* en domuzu ile *şartlandırılmış*, hepsi tepeden tırnağa dek *örgütlü ve silâhlı* kişiler kastını, Hint Kastları gibi kimi ayrıcalıklarla imtiyazlarla millet dışında, halka karşı dondurup otomatlaştırmaktır. En sonunda o yaldızlı otomatları, tepedeki bir avuç modern ve antika *Mehrâce*'nın (Finans-Kapital beyleri ile Tefeci-Bezirgân ağaların) emrinde körü körüne kesen bir *kapıkulu makinası* olarak kullanmaktır. En alttaki yığınlar katınna sömürülecektir. Bu körkörüne parmağım gözüne basitliği ve bayağılığı apaçık olan kahredici *sınıflar savaşı* oyunu, bu gün artık Himalaya ve Hindikuş dağlarıyla binlerce yıldır geri kalan dünyadan tecrit edilmiş *Hindistan'da* bile sökmez hale gelmiştir. Biripek sâri'li Bayan İndira Gandhi bile; Başbakan olunca bunun böyle gidemiyeceğini anlamış, Antika Tefeci-Bezirgân putları *Mehraceleri* kaldırmıya, modern Finans-Kapital kalesi *bankaları* millileştirmiye girişmiştir. Ya Türkiye'de? Mehrace sultan-halife 50 yıldır kalkmış: Ama onun *Tefeci-Bezirgân* ekonomi ve sınıf temeli, bütün dişleri tırnaklariyle "*Kasaba*" denilen ilçe ve il yuvalarından yurdu örümcek ağlarıyla sarmış, köylümüzün ve halkımızın kanını emiyor. *Yabancı* Finans Kapital tahakkümü Kuvayi-Milliye Savaşı ile kaldırılmış. Ama, "*kimse*" farkına varmadan *Yerli*-Finans-Kapital ülkemizin tepesine çöreklenmiş. Oradan, tepeden, bütün basını, yayını, radyoları, okulları, üniversiteleri, kışlaları ile (*memurları* nasıl olsa "*Personel Kanunu*" gibi yem borularıyla tuşa getirmiş), asıl korkunç olan Silahlı Kuvvetlere doğru bangır bangır mıyersma saçıyor: "*Asker Siyasetle uğraşmasın*"... Ya kim uğraşsın "*efendi hazretleri*". Sen 500 *parababası* ile 2000 *hacıağa* perde ardından orduyu gerek millet, gerek vatan, gerekse çalışan halk yığınları aleyhine kullanacaksın.

Hem de en ikiyüzlüce (Ekonomiyi *Ortak Pazara*, Politikayı *NATO'ya*, Ordu'yu *Amerikan Generali Başkumandana*) teslim ederken *"vatan, millet, sakarya"* nutukları atarak soygununu ve ihanetini rahat rahat, *"huzur"* içinde sürdüreceksin. Onun için: *"asker siyasetle uğraşmıyacak"*ta, köpeksiz köyde sen değneksiz gezeceksin.

Yutar mı bunu *"asker"*? Eğer Ordu kadrosu İngiltere'de olduğu gibi antika hacıağa (Lord) çocukları, Fransa'da olduğu gibi modern işveren (Burjuva) çocukları tekelinde olsaydı, belki senin le her kumpası saman altından yürüterek: *"siyasetle uğraşmaz"* maskesini takabilirdi. Türkiye Silâhlı Kuvvetlerinin büyük çoğunluk kadrosu *"subay oluncaya dek yamasız pabuç giymemiş"* HALK ÇOCUKLARI'dır.

Bu gerçeklik oportadaydı. Kimi kendilerini *"keskin marksist"* sanan sosyalist beycikler, devlet üzerine bilimcil sosyalizmin alfabetik doğrularını tekerlemekle teoriyi skolastiğe, pratiği beyinsiz işgüzarlığa çevirmek için çok ajitasyon yaptılar. Onların dedikleri uygulanınca: *"asker siyasetle uğraşmasın"* gerici tezini ters yüz etmek oluyordu. Kendilerini gençlik saydıkları halde ordunun da bir gençliği bulunduğunu unutturmak, ordu ile gençliğin arasını açmak, en sonunda parababalarının istedikleri biçimde: Orduyu halka karşı çıkarmak oyununa çanak açıyorlardı.

Şimdi ortada bir MUHTIRA var. Bu ordunun en azgın alaturka faşist Finans-Kapital ajanı Demirel kabinesini deviren ÜLTİMATOM'u oldu. Silâhlı Kuvvetler ültimatomu nedir? Bunu, henüz uygulamaya geçilmediği için muhtıranın soyut metninde inceliyebiliriz. Ültimatomun amacı, sarsılmış düzeni istikrarlaştırmak olabilir. Orada söylenenden çok söyletene bakmalı. Söyleten: Ekonomi temelinde onulmaz bunalım çıkmazdır. Eğer o madde ve geçim bunalımı istikrarlaşmazsa (yani hayasız Finans-Kapital çapulu ve Tefeci-Bezirgân soygunu durdurulmazsa) ne faşist ne *"demokratik burjuva"* çözümlerinin *"huzur"* getiremeyeceği ortadadır. O genel gerçeklik ortamında muhtıra ne

diyor? Sayın Gen. Kur. Baş. M. Tağmaç'ın, Pakistan dönüşü üzerine çıkan muhtırada, kimileri bir *"Eyüp Han Formülü"* arayacaklardır. Biz, kesin kehanet bilmeyiz. Muhtıra'nın birinci maddesi açıklıyor

"Atatürk'ün bize verdiği hedef" diyor. Muhtıranın ikinci maddesi: *"Atatürkçü bir görüş"* ele alıyor. Bu iki madde, ordu'nun *"Eyüp Han Formülü"*nü değil *"Mustafa Kemal Formülünü"* önerdiğini gösteriyor.

Nedir Mustafa Kemal Formülü? Muhtıra söylüyor: (1. madde). *"Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak"*tır. 50 yıl önce Atatürk için *"Çağdaş Uygarlık"* genellemesi bir tekti: *"Batıcı Kapitalist Uygarlık"* 50 yıl sonra bugün, hiç değilse genç Mustafa Kemaller için bir tek değil 2 zıt çağdaş uygarlık önündeyiz:

1- Ölüm döşeğinde kıvranan Emperyalist Kapitalist çağdaş uygarlık;

2- Her gün yükselip gelişen gürbüz sosyalist çağdaş uygarlık.

Ordu bunun hangisini Türk Milleti'ne yarar ve yakışır bulacak? Muhtıranın 2. maddesi şöyle bir yargı ile yapılacak işi özetliyor:

"Atatürkçü bir görüşle ve İNKILÂP KANUNLARINI" ele alarak iş yapanlar: METOT bu. Bu metot neyi anlatıyor? Ordu: Atatürk'ün inkılâpçı yönünü benimsiyor. Bu ordunun 50 yıl öncesinden beri geçen sosyal değişiklikleri hesaba kattığını ve devrim kanunlarını benimsediğini açıklıyor. Bugün yeryüzünde varolan iki zıt çağdaş uygarlıktan hangisi *"İnkılâp Kanunlarını"* benimser? Apaçıktır: Sosyalist çağdaş uygarlık inkılapçıdır, devrimcidir.

Ordu muhtırası: *"Atütürkçü bir görüşle" "İnkılâp Kanunlarını"* benimsediğine göre, dökülen, çöken tekelci kapitalist çağdaş uygarlığı peşin peşin reddetmiş olmalıdır. Mantık bunu gerektirir.

Ancak, kapitalizm, kendi yıkılışı önünde eli boş durmamıştır. Bütün insanlarımız gibi, en başta asker yurttaşlarımızı da, siyaset dışı bırakmakla, ve sürü sürü yalan dolanla şartlandırmıştır. Demek Silâhlı Kuvetlerimizin, her türlü siyaset yasakçılığına rağmen, ansızın politikanın en büyüğüne el koyduğu gün, aydınlanması ve halk çocukları olarak bilinçlendirilmesi en ivedili görevlerdendir. Şimdilik, o anlamda muhtıra yorumlanması yapılabilir. Muhtıranın özünde kısaca iki şık yatıyor:

1- Ordu: Son bir mehil veriyor. **"Demokratik kurallar içinde": "Kuvvetli"** ve **"İnandırıcı"** bir hükümet kurulmasını istiyor (Madde: 2).

2- "Bu husus süratle" gerçekleşmezse, "İdareyi doğrudan doğruya üzerine almaya kararlıdır." (Madde: 3). Başka da "Madde" yok.

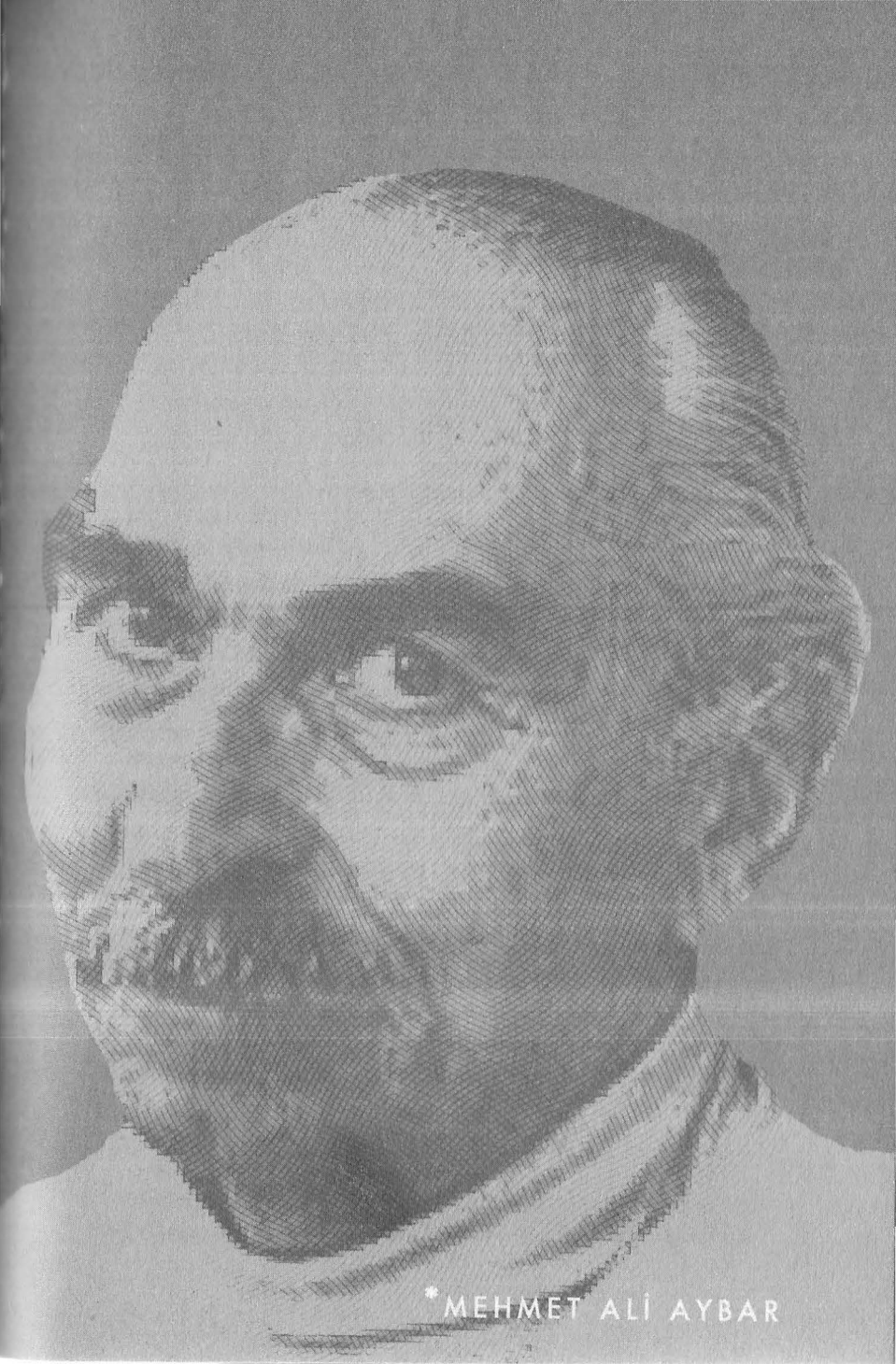
İkinci şık, hiç değilse yapılacak idare açısından besbelli. Birinci şık, belki de fincancı katırlarını ürkütmemek, alıştırmak içindir. Birinci şık haykıran bir çelişki taşıyor: Ordu kurmazsa, kim kuracak Demokratik-Hükümeti? Muhtıra şöyle diyor (Madde: 2).

"Partiler üstü bir anlayışla MECLİSLERİMİZ" kurmalı.

"*Meclislerimiz*" kimdir? Partilerin kendileridir önce. Partiler kendi kendilerinin üstüne çıkabilirler mi? Biz umuyoruz. Ordu umuyor mu? Muhtıranın 1. Maddesi şöyle diyor:

"1- PARLAMENTO ve Hükümet süregelen görüş, tutum ve icrasıyla ülkeyi anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluk içine sokmuş, geleceği ağır bir tehlike içine düşürmüştür." Bu suçu yalnız "Hükümet" işlememiş, başta "Parlamento" işlemiş gösteriliyor. Frenkçe "Parlamento" sözcüğüne Türkçede "Meclisler" deniyor. Öyleyse aynı Parlamento yahut "Meclislerimiz"den kendi kendini düzeltmesi mi beklenir? Besbelli ki Ordu onu umumuyor. Onun için "süratle" "idareyi üzerine" alacaktır.

Muhtıradan başka anlam çıkmıyor. Hadi hayırlısı.

*MEHMET ALİ AYBAR

TÜRKİYE SOSYALİZMİ*

Mehmet Ali Aybar

Sosyalizm, sömürüye son veren ve insanı gerçekten özgürlüğe kavuşturan toplum düzeninin adıdır. Toplumların bilimsel "gelişme şeması"nda sosyalizm, kapitalizmden sonra gelen aşamadaki üretim biçimidir. Bu anlamda şüphesiz Türkiye Sosyalizminden henüz söz edilemez. Çünkü toplumumuz hâlâ ilkel bir kapitalizmin soygun düzeninde yaşamaktadır.

Ama Türkiye'de sosyalizm için mücadele edilmektedir. Meclis'te temsil edilen Türkiye İşçi Partisi bir sosyalist partidir. İktidara gelince bu günkü ilkel kapitalist düzene son verecek, sosyalizmi kuracaktır. Türkiye'de sosyalist gençlik kuruluşları, sosyalist sendikalar; sosyalist yazarlar, sanatçılar, bilim adamları vardır. Ucu Türkiye İşçi Partisi olan ve gittikçe yayılıp güçlenen sosyalist akımın kökleri, ta köylere kadar uzanmaktadır. Şu halde Türkiye Sosyalizmi deyimiyle bu sosyal gerçek, yani Türkiye'deki sosyalist akım anlatılıyor. Sosyalizm için yürütülen mücadele emekçi halkımızın mücadelesi olduğu ve Türkiye'de

---

* Mehmet Ali Aybar'ın *Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm. Seçmeler 1945-1967*, (Gerçek Yayınevi, İstanbul, Şubat 1968) adlı eserden alınmıştır (y.n.).

yürütüldüğü için, sosyalizm sözcüğünün başına Türkiye sözcüğü getirilmiştir.

Türkiye sosyalizmi deyimi ile bir başka gerçek de belirtilmek isteniyor: Sosyalizm mücadelesi Türkiye'nin şartları içinde ve bu şartlara göre yürütüldüğü için, mücadelemiz gerek özü, gerekse biçimi bakımından özellikler gösteriyor. Türkiye ne dünü, ne de dünün devamı olan bugünü ile Batı toplumlarına benzemiyor. Geri kalmış öteki toplumlara da tıpatıp benzemiyor. Ekonomik ve sosyal yapısı farklı; üstyapı unsurları da başka. Bunlardan bazılarına işaret edelim:

Türkiye'de 120 yıl öncesine kadar toprak devletin mülkiyetindeydi. Politik gücü elinde tutan bir yönetici "sınıf", hem toprağa tasarruf eder, hem de gedik, Narh, Lonca örgütü gibi mekanizmalarla çalışma hayatını düzenlerdi. Böylece yüzlerce yıl halka hükmetmiş, merkezci, tekelci, ceberut, OSMANLI TİPİ DEVLET adını verdiğimiz bir üretim ve yönetim biçimi meydana gelmiştir. Bu, halkın dışında ve üstünde olan sömürücü yönetim, biçimi, zamanın yaptığı ayarlama ve değişimlerle, bugün hâlâ yaşamaktadır.

Türkiye'de kapitalizm bir "komprador" sınıf yaratmış ve kapitalizmin "komprador" sınıfa dayanması, bu üretim biçiminin bütün aşamalarını tamamlıyarak gelişmesini engellemiştir. Dolayısıyla işçi sınıfımız da gereği gibi gelişmemiştir.

Türkiye koca bir imparatorluk, aynı zamanda bir yarısömürge olmuştur.

Türkiye'de hâlâ derebeylik kalıntısı ilişkilerin hüküm sürdüğü geniş bölgeler vardır. Türkiye nüfusunun %74'ü köylerde yaşamakta ve geçimini tarımla sağlamak durumundadır. Ancak köylü ailelerinin %84'ü ekilen toprakların sadece %39'unu işlemektedir. %16 gibi bir azınlık toprakların %61'ine sahiptir. 5000 dönümü aşkın topraklar 419 ailenin mülküdür. Buna karşı-

lık 300 bin küsur köylü ailesinin hiç toprağı yoktur. Ve nüfusun yarısından çoğu okur-yazar değildir.

Türkiye'de tarihin yazdığı ilk millî kurtuluş savaşı kazanılmıştır. Ve Türkiye Kurtuluş Savaşı kazandıktan sonra yeniden emperyalizmin boyunduruğuna düşen ilk devlettir.

Fakat Türkiye'de ilk grev 1872'de, belki daha önce yapılmış; ilk sosyalist parti 1910'da kurulmuştur. Ve Amerikan emperyalizmine ve "Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü"ne rağmen, halktan yana, sosyalizme açık, demokratik bir Anayasa yürürlüktedir. Ve de 1965 genel seçimlerinde, sadece 51 ilde seçimlere katılan Türkiye İşçi Partisi'ne hemen her köyden oy çıkmış ve partimiz 300 bine yakın oy almıştır.

İşte Türkiye böyle bir toplumdur. Bir başka benzeri galiba yoktur. Sosyalizm için mücadele bu toplumun şartları içinde yürütülmektedir. Türkiye'ye özgü şartlar, çelişiler tablosunda değişik bir manzara göstermektedir. Türkiye'nin temel çelişisi, Batı toplumlarının temel çelişisine benzememektedir. Batı'da temel çelişi Burjuvazi ile Proletarya arasındadır. Oysa Türkiye'de temel çelişi, Amerikan emperyalizmi ve ortakları ağalar-kompradorlar-Amerikancı bürokratlar üçlüsü ile bütün emekçi sınıf ve tabakalar arasındadır.

Bütün bu etkenler sosyalizm için yürüttüğümüz mücadelenin özünü ve biçimini belirlemekte, Türkiye'ye özgü bir sosyalizmden söz edilmesine yol açmaktadır.

Sosyalizm için mücadele Türkiye'ye özgü bir nitelikte olunca, kurulacak sosyalizm de, sosyalist üretim biçiminin genel çizgileri doğrultusunda ister istemez Türkiye'ye özgü bir sosyalizm olacaktır. Bundan dolayı Türkiye sosyalizmi deyimi, ilerde kurulacak sosyalist düzeni de kapsamaktadır.

Evrensel Gelişme Kanunu ve Bilimsel Yöntem

Sosyalizm için reçete yoktur. Yani ne yürütülen mücadelenin yolu, ne de iktidara gelindikten sonra kurulacak düzenin biçimi hakkında uygulanacak hazır bir "model" mevcut değildir. Şüphesiz ne için mücadele ettiğimizi ve iktidara gelince neler yapacağımızı biliyoruz. Çünkü tarih, sosyoloji, antropoloji, etnoloji ve ekonomi dallarında yeni bulgular, insan topluluklarının ilkel yaşantılarından bugünkü toplum düzenlerine yükselişinin rastlantılarla olmadığını; bu gelişmeyi üretim biçiminde meydana gelen değişikliğin yarattığını; üretim biçimindeki değişikliğin de bilim ve teknikteki yeni bulgularla üretim güçlerinin büyümesi sonucu üretim ilişkilerinin, yani mülkiyet ilişkilerinin, değişmesiyle tüm üretim biçiminin ve dolayısiyle toplumun politik, kültürel, sosyal tüm üstyapısının değiştiğini biliyoruz. Gene biliyoruz ki, İlkel Üretim Biçimi, Asya Tipi Üretim Biçimi, Köleci Üretim Biçimi, Germanik Üretim Biçimi, Antik Üretim Biçimi, Feodal Üretim Biçimi, Kapitalist Üretim Biçimi, ve Sosyalist Üretim Biçimi olmak üzere insan topluluklarının gelişmesinde her biri birer aşama teşkil eden sekiz "model" vardır.

Gelişme sürecinin, yukarıda işaret olunan aşama sırasını tıpatıp izlemediğini; dünyanın bazı bölgelerinde, örneğin Batı Avrupa'da, Asya Tipi Üretim Biçiminden geçilmediğini ve bazı bölgelerde, örneğin Avustralya'da, hâlâ İlkel Üretim Biçimi aşamasında yaşıyan insan toplulukları bulunduğunu da biliyoruz.

Nihayet bu "model"lerin bilimsel birer "şema", yani çeşitli üretim biçimlerinin en genel çizgilerinden meydana getirilmiş "kategori"ler olduğunu, bunların karmaşık gerçek yaşantıları içinde herhangi bir toplumu hazır elbise gibi giydirilemiyeceğini, gerçekte yaşıyan, ya da yaşamış olan herhangi bir toplumun,

sırtından çıkardığı bir eski elbiseler koleksiyonu olmadığını da biliyoruz.

Ancak her üretim biçiminin temel kanunları bulunduğu ve yukarıda işaret edildiği gibi, bir aşamadan ötekine geçişin de kanunları olduğu muhakkaktır. Bilim bu noktayı ispatlamıştır.

Bundan dolayı sosyalizm için mücadelemizde el yordamıyla yürüme durumunda bulunmuyoruz.

Türkiye'de sosyalizmi kurmak istiyoruz. Sosyalist üretim biçiminin nasıl bir üretim biçimi olduğu genel çizgileriyle bilinmektedir. Beri yandan Türkiye'de bugün hüküm süren İlkel Tarım Ekonomisi üzerine oturtulmuş "Komprador" kapitalizminin genel kanunları, çelişileri, gücünün sınırları ve objektif zaafları da bilinmektedir. Bu bilgiyi sosyal ve ekonomik kanunlara dayanan bilimsel yöntemle elde etmiş bulunuyoruz. "Komprador" kapitalizminin çökeceği kesin bir bilim doğrusudur. Yalnız Türkiye'deki "Komprador" kapitalizminin değil, onu ayakta tutan milletlerarası kapitalizmin de çökeceği muhakkaktır. Bunları bilimsel doğrular olarak biliyoruz. Ve Türkiye'nin Sosyalizme gidişinin kaçınılmaz olduğunu da biliyoruz. Bu bilgilerimizi, "Evrensel Gelişme" kanununa dayanan ve olayların doğruladığı, toplumların gelişmesi hakkındaki "Genel Teori"den alıyoruz. Ama bu "Genel Teori", Türkiye'de sosyalizm için mücadelenin somut yolunu göstermiyor. Keza Türkiye Sosyalizminin nasıl kurulacağına dair bir reçete, bir model de vermiyor. "Genel Teori" bizi "Evrensel Gelişme" kanununa ve buna dayanan bilimsel yönteme gönderiyor. Elimize sadece bir anahtar veriyor; bütün kapıları açacak bir anahtar. Kapıları bulmak ve açmak bize düşmektedir.

Dört noktadan ibaret olan "Evrensel Gelişme" kanunu şöyle açıklanmaktadır:

— Varlıkları, olayları ile toplum, doğa ve evren bir bütündür. Varlıklar ve olaylar birbirinden bağımsız değil, birbirine bağlı ve karşılıklı etki-tepki halindedir.

— Evren, doğa, toplum, her şey harekettedir; durmayan bir gelişme, değişme ve yenileşme içindedir. Devamlı olarak bir şey doğmakta, bir şey ölmekte; yeni eski'nin yerini almaktadır.

— Gelişme bir süreçtir. Başlangıçtan sona kadar devam eder. Belirsiz nicelik artışları birike birike bir anda bir nitelik değişikliğine yol açar. Gelişme aşağıdan yukarı, düpedüzden bileşiğe doğru olur.

— Her varlığın, her olayın iç yapısında, biri olumlu öteki olumsuz, birbiriyle çelişen, mücadele eden en az iki karşıt güç vardır. Karşıtların mücadelesi, gelişmenin kaynağı ve özüdür.

"Evrensel Gelişme" kanunu, varlığın en genel kanunudur. Dış dünyayı da, insan düşüncesini de kapsar. Varlıklar, olaylar ve düşünce yukarıda özetlenen biçimde gelişir. Bilimsel yönteme gelince, irademiz dışındaki bu oluş ve oluşmaya göre çizilmiş bir yoldur. Dış dünyayı ve düşünce mekanizmasını, yeni bulgularla gittikçe daha derinden kavramamız ve çelişileri fiilen çözmemiz için, uğraşımıza verilmesi gereken doğru yönü gösterir.

Demek ki, herhangi bir olay karşısında onun yalnız, tek başına olmadığını, başka olaylarla bağları bulunduğunu, başka olaylarca etkilendiğini, onun da başka olayları etkilediğini; incelediğimiz olayın devamlı hareket halinde bulunan bir bütünün parçası olup, kendisinin de hareket halinde, gelişme halinde bir süreç olduğunu; bir bütün olan her sürecin iç yapısında olumlu ve olumsuz, karşıt güçlerin mücadele ettiğini, gelişmenin kaynağı olan bu iç mücadelede "yeni"nin mutlaka "eski"yi

yendiğini; ve niteliksel birikimlerin sıçramayla nitelik değişikliğine yol açtığını bilerek davranacağız. Emekçi sınıfların iktidar için yürüttükleri mücadelede "Evrensel Gelişme" kanununa dayanan bilimsel yöntem yolumuzu aydınlatan biricik ışıktır.

"Evrensel Gelişme" kanununun dört unsuru içinde en önemli olanı sonda açıklanan "Çelişi Kanunu"dur. Türkiye Sosyalizminin özelliklerini bu kanun ışığında açıklamaya çalışacağımız için, üzerinde biraz daha durulmasında yarar görüyoruz.

Çelişi Kanunu

Çelişi evrensel ve mutlaktır. Şu anlamda ki, istisnasız bütün varlıklar, bütün olaylar ve düşünce, iç yapısında biri olumlu öteki olumsuz, birbiriyle mücadele halinde olan en az iki karşıt güç taşımaktadır. Bu mücadele gelişmenin başından sonuna kadar sürmektedir. Gelişmeyi, hareketi, iç yapıdaki karşıt güçlerin mücadelesi meydana getirir.

Fakat evrensellik somut ve özgülde saklıdır. Çünkü bütün olaylar, varlıklar, somut ve özgüldür. Her birinin iç çelişileri, bu çelişilerin görüntüleri; her birinin temel çelişi ve ikinci derecedeki çelişileri; çelişilerin temel görüntüleriyle ikinci derecedeki görüntüleri, somut ve özgüldür. Gelişme sürecinde her birinin çelişiler sistemindeki değişmeler de somut ve özgüldür. Çelişiyi meydana getiren karşıt güçlerin belirli şartlarda özdeş ve "bütün" içinde yanyana var olması; ve belirli şartlarda bu karşıt güçlerden birinin ötekine dönüşmesi keza özgüldür, somuttur.

Bununla beraber yukarıda belirtildiği gibi, her özgül aynı zamanda evrenseldir. Zira somut ve özgül olan her olayda çelişinin evrenselliği belirmektedir.

Her gelişme ve hareket biçimi iç çelişilerinin özgüllüğü ile birbirinden ayrılır. Ayrı bilim dalları buna göre meydana gelir.

Her bilim dalı çelişisinin özgüllüğü ile belirlenen hareket biçimlerini inceler.

Biz burada çelişi kanununu sosyal bilimler açısından ele alacağız ve bu kanunun konumuzla ilgili bazı yanları üzerinde duracağız.

Biraz önce toplumların "Gelişme Şeması"ndan söz ettik. Toplumların bir "üretim biçiminden" daha ilerdeki "üretim biçimine" geçerek gelişmelerini, "üretim güçleri" ile "üretim ilişkileri", yani mülkiyet ilişkileri arasındaki çelişi sağlamıştır. Üretim güçlerinin gelişmesine karşıt olan tutucu mülkiyet ilişkileri bir an gelmiş ki, üretim güçlerinin hamlesine dayanamamış, gelişmeyi frenlemiyen yeni mülkiyet ilişkileri kurulmuştur. Yani yeni bir "üretim biçimine" geçilmiştir.

Üretim güçleriyle tutucu mülkiyet ilişkileri arasındaki çelişi, sömürülen sınıflarla sömüren sınıflar arasında ve ekonomik temelle üstyapı arasındaki çelişiler olarak da belirir.

Fakat çelişiler bunlardan ibaret değildir. Sömüren sınıfların kendi aralarında ve sömürülen sınıflar arasında çelişiler vardır. İç sömürücülerle dış sömürücüler, keza sömürülen bütün sınıflarla dış sömürücü ve ortakları arasında; köyle şehir arasında, çelişiler mevcuttur.

Bu çelişilerin bütün ayrıntı ve ilintileriyle somut ve özgül olarak ele alınması gerekmektedir. Temel çelişi, temel görüntüler ve gelişme süreci içinde, çelişiler yelpazesinde meydana gelen değişmeler —çünkü çelişiler donmuş şeyler değildir; boyuna değişir. Temel çelişi, temel görüntüler, yer değiştirir —yani her şey, belirli toplum şartlarında somut ve özgül olarak değerlendirilecektir.

Keza ekonomik temelle üstyapı arasındaki çelişi de, türlü somut ve özgül sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Ekonomik temelin son kertede gelişmeyi sağlaması, tutucu üstyapı etkenlerinin yenilmesine bağlıdır ki, bu da her topluma göre değişen,

son derece somut ve özgül sorunların çözülmesine ihtiyaç gösteren bir iştir.

İç çelişilerin, nitelik değişikliği ile sonuçlanan gelişmeyi sağlamasında, dış etkenlerin rolü olduğunu biliyoruz. Gerçekten sürecin özü iç çelişiler ise, şartı da dış etkenlerdir. Tohumun bitki haline gelmesi, yani içindeki "gizli" hayat gücünün, karşıtı öbür güçlerini yenebilmesi için, tohumun toprağa düşmesi, gerekli besinleri, nemi ve ısıyı bulması **şarttır**. Bu dış şartlar yerine gelmezse, tohum bitkiye dönüşmez, ölür. Gerçekte böyle bir durum istisnadır; genellikle doğa, tohumlardan gerekli dış şartları esirgemez. Doğa'nın tohumdan yana olduğu gibi, tarih de ileri "üretim biçimi"lerinden yanadır. İnsanlığın ilerlemesi durmaz, durdurtulamaz. Ama geciktirilebilir. Bundan dolayı sosyalizm için yürütülen mücadelede, olumsuz dış etkenleri doğru tespit etmek ve bunların ters etkilerinden sıyrılma yollarını bulmak özel bir dikkat ve çaba ister. Bu da toplumlara göre değişen somut ve özgül işlerdendir.

Bütün bu nedenler, sosyalizm için mücadelemize ve kuracağımız sosyalizme, Türkiye'ye özgü bir nitelik kazandırmaktadır. *Her çelişi özgüldür; çözümü için özgül yöntem ister.*

Türkiye'de Egemen Sınıflar

1. *Bürokrat Sınıf*

Türkiye'ye özgü şartları, çelişileri tespit etmek için sosyal sınıfları incelemekle işe başlıyacağız.

Osmanlılarda devlet, sınıflaşmış bir yönetici "KADRO"nun temsil ettiği, halkın dışında ve üstünde, merkezci, tekelci, ceberut bir varlıktı. Osmanlılarda başlıca üretim aracı olan topraklar, çeşitli tasarruf biçimlerine bağlanmış olmakla beraber, tarıma elverişli olanlar, özellikle fethedilmiş topraklar, genellikle "Beytulmal"e, yani devlete aitti. Bu gibi topraklara "Arazi-i

Emriye" denilirdi. Bunlardan bir kısmı, mülkiyeti devlette kalmak ve vergi alınmak üzere kişiler tarafından işletilmek üzere dağıtılırdı. Büyük kısmı ise, sultanlara, vezirlere, beylerbeyilere, sancak beylerine, ve yüksek rütbeti memurlarla yararlığı görülmüş askerlere ve sair imtiyazlı kişilere HAS, ZEAMET, TIMAR olarak verilirdi. Bir kısmı da HASS-I HÜMAYUN adiyle, devlete bırakılırdı. Padişahlara, şehzadelere ve vezirlerle beylerbeyiler gibi ümeraya ayrılan HAS'lar, geliri yılda 100 bin akçeden fazla olan topraklardı. Eyalet paşalarının HAS'ı bir buçuk milyonu bulurdu. Geliri 20 binden 100 bine kadar olanlar ZEAMET; 20 binden aşağı olanlara da TIMAR denilirdi. HAS memuriyetle kaim olduğu halde, ZEAMET'le TIMAR çocuklara kalabilirdi.

19. yüzyıla gelinceye kadar Hazinenin geliri cizye, gümrük resimleri, maden ve tuzla gelirleriyle, bazı devletlerden alınan vergilerden ibaretti. Devletin olması gereken en büyük gelir kaynağı Aşar ve bazı resimler, DİRLİK olarak HAS, ZEAMET ve TIMAR sahiplerine bırakılmıştı.

Başta Padişah, şehzadeler ve vezirler olmak üzere İLMİYE, SEYFİYE, KALEMİYE, yani sarıklı, asker ve mülkiye sınıflarına mensup yöneticilerden meydana gelen "KADRO", bu iki dereceli sömürü sisteminde toprak rantından en büyük payı almaktaydı. Yönetici "KADRO", üstelik narh, gedik gibi mekanizmalarla tüm ekonomik faaliyetleri düzenlemek ve çalışma şartlarını belirlemek yetkilerine de sahipti.

Bu yetkileri yüzlerce yıl nefsinde toplamış olan bu "KADRO", devletle adeta bütünleşen "sui generis" egemen bir sınıf haline gelmiştir.

Sınıf teriminin kullanılmasına itiraz edilebilir. Üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olmak, egemen sınıfın nitelikleri başında geldiğine, Osmanlı Devleti'nde yönetici "KADRO" üretim araçlarının mülkiyetine sahip bulunmadığına göre, bu sos-

yal topluluğun egemen sınıf sayılmasına itiraz edilebilir. Ancak ne var ki, bir sosyal sınıfın egemen oluşu, asıl çalışma şartlarını kendi yararına düzenleyerek artı-değeri ele geçirme olanaklarına hukuken sahip olmasından doğar. Mülkiyet hakkı, üretim aracı sahibine bu yetkiyi verdiği için, egemen sınıf kavramının bir unsuru sayılmıştır. Önemli olan, artı-değere sahip çıkma olanaklarını veren, çalışma şartlarını düzenleme yetkisidir. Osmanlı Devleti'nde yönetici "KADRO" bu yetkilere fazlasıyla sahipti.

Üstelik Padişah, vezirleri, İlmiye, Seyfiye ve Kalemiye mansıplarına mensup yöneticiler, özellikle karar alan ve uygulatan yöneticiler, toprak rantından yüksek paylar almak, gedik ve narh gibi mekanizmalarla ekonomik faaliyetleri düzenlemek, çalışma şartlarını belirlemek hususundaki mutlak yetkilerinden başka, politik kararlar almak ve uygulamak yetkisini de tekellerinde bulundurmaktaydılar. Osmanlı Devleti'nde yönetici "KADRO"nun tekelindeki yetkiler, kapitalist bir toplumda egemen burjuvazi sınıfının yetkileriyle kıyaslanmıyacak kadar genişti.

Bir başka itiraz da, bu yetkilerin miras yoluyla çocuklara, geçmemesi olabilir. Egemen sınıf, varlığını bu yoldan korur ve devam ettirir. Oysa Osmanlı Devleti'nde mansıplar miras yoluyla evlâda geçmezdi.

Bu da esaslı bir itiraz sayılamaz. Zira yönetici "KADRO"ya mensup olanlar, çocuklarını okutmak, yetiştirmek olanaklarına sahiptiler. Ve bu sosyal grup mensupları arasındaki dayanışma, yeni kuşakların devlet kapısında hizmete alınmalarını sağlayacak güçteydi. Bir vezirin, bir şeyhülislâmın, bir nişancının oğlu, vezir, şeyhülislâm, nişancı olmasa bile, mutlaka devlet katında yüksek bir yer işgal ederdi. Kaldı ki, yukarıda işaret edildiği üzere, ZEAMET ve TIMAR çocuklara kalabilirdi.

Bize göre Osmanlı Devleti'nde yönetici "KADRO" "sui generis" egemen bir sınıftı.

Bu sınıf, zamanın zorunlu kıldığı ayarlamaları yapa yapa, günümüze kadar gelmiştir. "Bürokrat" sınıf bugün Ağa ve Komprador sınıfları yanında yeri olan, hatta yakın tarihe kadar bu sınıfları açıkça vesayeti altında tutmuş ve hâlâ devlet yönetiminde önemli bir rol oynıyan egemen bir sınıftır.

"Bürokrat" sınıf Türkiye'nin egemen sınıflan arasında en eski olanıdır. Osmanlı Devleti yöneticiliğinden, Türkiye Cumhuriyeti yöneticiliğine nasıl geldiğini, kısaca da olsa belirtmek isteriz:

Avrupa Kapitalizmi pek eski tarihlerde Osmanlı Devleti'ne ticaret sermayesi şeklinde girmiştir. (Kapitülasyonlarla verilen imtiyazlar). Fakat asıl 19. yüzyıl başlarından itibaren yurdu tam boyunduruğu altına almış, yüzlerce yıllık doğal ekonomiyi hızla çökerterek koca imparatorluğu bir yarı-sömürge durumuna sokmuştur. Üst üste gelen yenilgiler, isyanlar, bu çöküşü ve malî iflâsı daha da hızlandırmıştır. Bu durum yönetici "Kadro"nun gelirleri üzerinde son derece olumsuz etkiler yapmıştır. Tımar sistemi yozlaşmış, eski yüksek gelirleri sağlamaz olmuştur.

Böylece yönetici "KADRO" mensupları arasında, reformlarla devleti kurtarma fikri doğmuştur. Bunlardan bir kısmı geleneklere dönülmesi, bir kısmı da Batı'nın örnek alınması görüşündeydiler. Batı'ya dönük olanlar arasında bazı uyanık padişahlar da bulunmaktaydı. Ancak ne var ki, kapitalizmin boyunduruğuna düşmüş olan Osmanlı Devleti'ni, geleneklere sarılmak da, Batı kapitalizminin yıkıcı etkilerini artıran Batı taklitçiliği de kurtaramazdı.

"Bürokrat" sınıfın Batı'ya dönük mensupları arasında genellikle iki görüş hâkimdi: Jön Türkler'in Paris'te toplanan ilk büyük kongresinde (1902) açık seçik ortaya çıkan bu görüşler-

den birincisini Prens Sabahattin ve arkadaşları temsil ediyorlardı. Bunlar özel teşebbüsçü, ademi-merkeziyetçi idiler. İkinci görüşü temsil eden Ahmet Rıza Bey ve arkadaşları ise, son tahlilde merkezci, tekelci, ceberut OSMANLI TİPİ DEVLET'ten yana idiler. Şüphesiz onlar da kapitalizmi savunuyorlardı; fakat onlar devletin vesayetinde bir Müslüman-Türk burjuvazisi geliştirmeyi düşünüyorlardı. Aslında görüş ayrılığı, Komprador burjuvazinin devlet yönetimine iştiraki sorunundan çıkmaktaydı. Prens Sabahattin ve arkadaşları klâsik bir "liberal" devlet kurulmasını istiyorlardı. Böylece kozmopolit "Komprador" burjuvazi Devlete hâkim olacaktı.

Paris Kongresi'nde tarafları uzlaştırmak mümkün olmamıştır. Yukarı ki görüşler doğrultusunda, Abdülhamit yönetiminin devrilmesi için tutulacak yol üzerinde de derin anlaşmazlık vardı. Birinci grup bu işin ancak büyük devletlerin yardımı, müdahalesiyle başarılabileceği görüşündeydi, İkinciler buna şiddetle karşı idiler.

"Bürokrat" sınıf mensupları arasında beliren bu görüş ayrılıkları, temsil ettikleri çıkarlara paralel olarak günümüze kadar gelen iki politik akıma yol açmıştır:

Osmanlı Tipi Devleti temsil eden akımlar, "liberal" Devleti temsil eden akım...

Birinci akımı Meşrutiyette İttihat ve Terakki; Cumhuriyette Cumhuriyet Halk Partisi temsil etmişir. Her ikisi de merkezci, tekelci, ceberut OSMANLI TİPİ DEVLET anlayışı ve yönetiminin mirasçısı olmuştur. Her ikisi de "Bürokrat" sınıfın yönetiminde partiler olarak devletin ekonomik gücü ile komprador burjuvaziyi "vesayet"leri altında geliştirmeye çalışmıştır. Her ikisi de devlet kapitalizmi politikası uygulamışlardır.

İkinci akım, yani "liberal" devleti savunanlar, meşrutiyette özellikle Ahrar ve Hürriyet ve İtilâf partilerince temsil edilmiş-

tir. Cumhuriyette Terakkiperver Partisi, Serbest Parti, Demokrat Parti ile Adalet Partisi bu akımın temsilcileri olmuştur.

Komprador-Ağa ikilisi, ceberut OSMANLI TİPİ DEVLET yönetimine karşı yüzlerce yılın halkta biriktirmiş olduğu hırslı duygulardan ve bu duygunun yarattığı tepkilerden yararlanarak, "Bürokrat" sınıfın yerine iktidara geçmiştir.

"Bürokrat" sınıfın Atatürkçü ilerici kanadı, 27 Mayıs'ta Ağa-Komprador iktidarını silâh zoruyla devirmiş; ve 1961 Anayasasına koyduğu bazı hükümlerle "Bürokrat" sınıfın devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmasını teminata bağlıyan, Tabii Senatörlük, Millî Güvenlik Kurulu gibi müesseseler yaratmıştır.

Bu konularda geniş açıklamalara ihtiyaç var. Ancak bu yazının sınırları buna engel. Yalnız kısaca iki noktayı işaret edeceğiz:

CHP'nin 1950'ye kadar izlediği Devlet Kapitalizmi politikası, "Bürokrat" sınıfın ekonomik temelini teşkil eden "devletçi üretim ilişkilerini" büyük ölçüde geliştirerek bu sınıfın politik-ekonomik-sosyal ağırlığını artırmıştır. İttihat ve Terakki'nin çok mütevazı ölçülerde başlattığı Devlet Kapitalizmi, Osmanlı Devleti'nin Tımar, Gedik ve Narh gibi biçimlerde yürüttüğü "devletçi üretim ilişkileri"nin, başka bir plânda devamı idi. CHP bu sistemi geliştirerek "Bürokrat" sınıfı, büyüyen Komprador sınıfı karşısında ayakta tutmayı başarmıştır.

Belirtilmesi gereken ikinci nokta da şudur: Ağa-Komprador ikilisinin "Bürokrat" burjuvaziye karşı mücadelesi, "Bürokrat"ların tasfiyesi hedefini gütmüyordu. Hedef Ağa-Komprador sınıflarını "vesayetten" kurtarmak ve devlet yönetiminde doğrudan doğruya söz ve karar sahibi etmekti. "Bürokrat" sınıfın Ağa-Komprador ikilisinin emrine girmesi isteniyordu. DP iktidarı ile başlıyan ve AP iktidarında devam eden "Partizan" politikanın bir nedeni de budur.

Türkiye'nin Amerikan emperyalizminin nüfuzu altına girmesi, hele Türkiye İşçi Partisi'nin kurulması sonucu emekçi halk kütlelerinin iktidara adaylığını koyması üzerine Ağa-Komprador ikilisi ile "Bürokrat" sınıf arasındaki ilişkilerde esaslı değişiklikler olmuştur. "Bürokrat" sınıf Amerikancılar ve Atatürkçüler olarak gitgide ikiye bölünmüştür. Böylece Amerikan emperyalizmiyle çıkar ve kader birliği halinde olan Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü meydana gelmiştir.

2. *Komprador Burjuvazi ve Ağa sınıfı*

Bugünkü "Komprador" sınıfı, Osmanlı Devleti'nde, müstemen, Avrupa tüccarı ve hayriye tüccarı olarak doğmuştur. Çeşitli konularda ticaret yapan gedik sahiplerini de bunlara katabiliriz.

Osmanlılarda Avrupa ile ticaret "Müstemen" denen yabancı uyruklu kimseler eliyle başlamıştır. Üçüncü Selim zamanında, önce gayri Müslim Osmanlı tüccarları, sonra Müslüman tüccarlar da, ber'at alarak Avrupa ile ticaret yapmak imtiyazını elde ettiler. Birincilere "Avrupa Tüccarı", ikincilere "Hayriye Tüccarı" adı verildi. "Hayriye Tüccarları" ayrıca İran ve Hindistan'la da ticaret yapma yetkisine sahiptiler.

Avrupa ticaretinin, Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminde hızla gelişmiş olması, şüphesiz bir rastlantı değildi. Bu, Avrupa kapitalizminin Osmanlı toplumunu, sömürücü etkisi altına almasının ve el sanatlarını çökertmesinin bir sonucu idi. Kapitülasyonlardan başka ikili ticaret anlaşmalarıyla imtiyazlar ele geçiren Avrupa kapitalizmi Osmanlı Devleti'nin ekonomik yaşantısını alt üst etmiş; onu ham madde, tarımsal ürünler ve maden cevherleri ihracatçısı bir yarı-sömürge durumuna düşürmüştür. Bu şartlar altında —ithalat resmi %3, transit resmi %l'di, Osmanlı parasının düşük değeri de hesaplanırsa ithalat resmi %l'i

aşmamaktaydı— Avrupa kapitalizminin aracısı olarak yapılan dış ticaret kârlı bir iş haline gelmiştir.

Avrupa Sermaye çevreleriyle ilişkiler kurmakta daha şanslı olan gayri Müslim Avrupa tüccarları ile müstemenler iç pazarı tekellerine geçirmekte gecikmemişlerdir. Böylece "Komprador" sınıfı iç yapısında çelişik olarak —Müslim ve gayri Müslim tüccarlar arasındaki çelişi— doğmuş ve gelişmiştir. Fakat Müslüman-Türk "Burjuvazi" güçlendikçe ve yönetici "Bürokrat" sınıfın yardımları ve desteğiyle, iç pazarı gayri müslimlerin elinden almak ve milletlerarası kapitalizmin aracılığını ellerine geçirmek için mücadeleye girecektir.

Burada Türk kapitalizminin yapısal bir eksiğine işaret etmek gerektir. Bizde tüccar sınıfı "Komprador" sınıf olarak doğduğu, yani dış pazar peşinde olan milletlerarası kapitalizmin aracısı durumunda bulunduğu için Avrupa'dakine paralel bir gelişme gösterememiş, sanayici burjuvazi aşamasına ulaşamamıştır. Şüphesiz gelişmiş güçlenmiştir ama bu gelişme kendi sınırları içinde, komprador niteliğini koruyarak olmuştur. Türk Kapitalizminin, tâ İttihat ve Terakki iktidarından bu yana, bunca desteklere, bunca Teşvik-i Sanayi kanunlarına, devlet yardımlarına rağmen bir türlü ileri bir kapitalizm niteliği kazanamamış olmasının nedeni, bu iç yapı sakatlığıdır. Bu sakatlıktan Türk kapitalizmini kurtarmak mümkün değildir.

Bugünkü *Ağalar sınıfı*'nın kökleri, Osmanlı toplumunun derinliklerine uzanmıyor. Osmanlılarda tarım yapılan topraklar, genellikle mülkiyeti Beytülmal'e ait Arazi-i Emiriyye idi. Mülk-timarlar bir istisnadır. Özel çiftlikler halinde tarıma izin verilmiş olan ülkeler ise, Hicaz ve Akdeniz adaları gibi, Türkiye'den ayrılmış olan ülkelerdir. Doğu ve Güneydoğuda bugün hâlâ uygulanan feodal töreler, Tımar usulünün kalıntısıdır.

Tımar ve Zeamet sahiplerinin hak ve görevlerinin miras yoluyla çocuklarına geçmesi kabul edilmiş olduğuna göre, bazı hallerde bugünkü ağaların eski "sahib-i arz"ların torunları olması mümkündür. Araştırılması gerekir.

Hazine topraklarının ve köylüye ait toprakların yağması Tımar'ın kaldırılması (1848) ve Arazi Kanununun ilânından (1857) sonra başlamış ve bugünkü Ağa takımı o tarihlerden sonra türemiştir.

Ağa ve Komprador sınıfları, Amerikan emperyalizmi ile ortaklık ve işbirliği döneminde, yani 1947'den sonra hızla gelişmişlerdir. Tarımın makinalaşması, toprak mülkiyetinde ve işletmecilikte yoğunlaşma ve merkezîleşmeye yol açmış, tarımsal yapıda derin değişiklikler meydana getirmiştir. Aynı hızlı büyüme "Komprador" sınıfın işlettiği sermayede de görülmüştür.

Beri yandan "Komprador" burjuvazi, kârlı bir ithalât biçimi olarak "montaj" sanayiine de yönelmiştir. Böylece "Komprador" kapitalizminin kıra uzanması ve "montaj" sanayiine el atması sonuncunda, bu sınıflar arasındaki çelişilerin yumuşaması, sınırların silinmesi olayına tanık olmaktayız.

Amerikan emperyalizminin aracılık payı olarak dağıttığı nimetlerin, inalı yani mutemedi durumunda olan Amerikancı "Bürokrat" burjuvazi ile Ağa-Komprador ikilisi, aynı dış çıkarlar mihveri etrafında birbirlerine yaklaşmışlar ve aralarındaki çelişiler iyice yumuşamıştır. Amerikan emperyalizminin ortak ve aracısı olan Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü, Türkiye'nin "müttefik" egemen sınıfları haline gelmiştir.

"Bürokrat" burjuvazinin ikiye bölünmesi ve bir kanadı Amerika'ya bağlanırken, öbür kanadının Atatürkçülüğe sarılması, üzerinde önemle durulması gereken bir olaydır. "Bürokrat" sınıf kendi içinde çelişiktir. Osmanlı Devleti'nin çöküşü döneminde de yönetici "KADRO", geleneklere dönülmesini istiyenler ve Batı'ya yönelinmesini istiyenler olarak ikiye bölündü.

Daha sonra ilk Jön Türkler Kongresi'nde, bu Batıcı kanat da, Türkçü ve Osmanlıcı olarak tekrar ikiye bölünmüştür. Türkçüler OSMANLI TİPİ DEVLET anlayışına sahip çıktılar.

Amerika'yla ittifakın bağımsızlığımızla, güvenliğimizle bağdaşmadığı, millî haysiyetimizi kırdığı ortaya çıkınca, "Bürokrat" burjuvazinin çoğunluğunu temsil eden bir kanadı Atatürkçülüğe sarıldı ve bunlardan bir kısmı sosyalizmden yana oldu. Küçük bir kısmı da "Amerikancı" bir kişiliğe büründü.

Yüzlerce yıl koca İmparatorluğu, sonra Meşrutiyeti, Kurtuluş Savaşını ve Cumhuriyeti yönetmiş bu sınıfın, yurtsever ilerici kanadı, İkinci Millî Kurtuluş ve sosyalizm için yürütülen mücadelede elbet görevini yapacaktır.

Burada kısaca da olsa "millî burjuvazi" konusuna değinmek isteriz. İkinci Milli Kurtuluş mücadelemizde bazı kimseler millî burjuvazi ile işbirliği yapılması gerektiğini ileri sürüyorlar. Bu işbirliği sorunu, yanılmıyorsam ilk olarak Çin'in Kurtuluş Savaşı sırasında ortaya atıldı. Halkla aynı safta düşmana karşı savaşa katılan bazı sanayiciler demokratik cephenin bir üyesi sayıldılar. 20 yıl kadar sonra bu tez bir politik konferansta tekrar ortaya atıldı. Ancak Çin'de olsun, daha sonraki konferansta olsun milli burjuvazinin iki yönlü niteliği üzerine dikkatler çekilmiştir. Her halde milli kurtuluş mücadelesinin öncülüğünü milli burjuvaziye bırakmak asla söz konusu olmamıştır.

Sorunun teorik tartışmasına girmenin bizim için bir anlamı yoktur. Milli burjuvazi ile işbirliğinin söz konusu olması için, önce böyle bir sınıfın var olması gerekir. Türkiye'de böyle bir sınıf yoktur. Yani "Komprador" burjuvaziden ayrı, Amerikan emperyalizmine karşı bir sanayici sınıf mevcut değildir. Bizdeki sanayiciler, aynı zamanda İthalâtçı-İhracatçı, hatta bazı hallerde büyük toprak sahibidirler. Bunların Amerikan emperyalizmiyle mücadeleye katılmaları nasıl beklenebilir ki, kredi muslukları,

lisans müsaadeleri vb. Amerikancı Ağa-Komprador-Bürokrat üçlüsünün elindedir.

Şüphesiz, milli kurtuluş mücadelesine kişi olarak katılmazlar, demek istemiyoruz. Elbet katılırlar. Saflarımızda böyleleri vardır. Ama Türkiye'de bir "millî" burjuvaziden söz açmak ve bunlarla işbirliği öğütleri vermek havanda su dövmek kabilinden boş bir çabadır.

Emekçi Sınıf ve Tabakalar

Modern anlamda işçi sınıfı bizde Avrupa kapitalizminin Osmanlı Devleti'ni nüfuz ve etkisine aldıktan sonra doğmuştur. Doğuşu "Komprador" burjuvazi ile aşağı yukarı aynı tarihlere raslar.

Yüzlerce yıl durgun ve kapalı yaşamış emekçi sınıf ve tabakalar arasında kapitalizmin amansız sömürüsünü ilk olarak etinde kemiğinde duyan işçi sınıfımız olmuştur.

İlk devlet fabrikaları 1816-1845 tarihlerinde kurulmuş; bunları 1845'ten sonra yabancı ve yerli sermayenin kurduğu fabrikalar izlemiştir. Demiryolu ve maden imtiyazları da sanayi işletmeleri sayısını arttırmıştır. Fakat bunların sayısı ve genişliği Osmanlı Devleti'ne sanayici bir nitelik kazandırmamıştır. Burjuvazinin "Komprador" oluşu sanayileşme hareketinin son derece mütevazı ölçüler içinde kalmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla işçi sınıfımız da ne nicelik, ne de nitelik bakımından tam manasıyla gelişip serpilememiştir. "Komprador" burjuvazinin olumsuz niteliği ister istemez işçi sınıfımızı da frenlemiştir.

Osmanlı Devleti'nde çalışma şartları öylesine ağır ve sömürü haddi öyle yüksekti ki, işçiler erkenden dayanışmaya başlamışlar ve ağır iş şartlarını, düşük ücretleri protesto için topluca işlerini bırakmışlardır. Bilinen ilk grev 1872'de Haliç tersane işçilerinin giriştiği grevdir. 1845 tarihli bir polis kanunundaki hü-

kümlere bakılırsa, Türk işçisinin bu tarihten önce de grev yaptıklarını düşünebiliriz.

Fakat işçi hareketleri asıl meşrutiyetin ilânı ile görülmedik bir genişlik almıştır. Meşrutiyetten sonra grevler zincirleme olarak yurdun bütün sanayi şehirlerini sarmıştır. İşçiye karşı bir iktidar olan İttihad ve Terakki hükümeti bunları zor kullanarak bastırmış, grevi yasaklamış ve sosyalist kulüplerle Osmanlı Sosyalist Fırkası'nı kapatmıştır.

Cumhuriyet dönemi de işçi sınıfımız için, daha anlayışlı, dada şefkatli olmamıştır; emekçi sınıflar devlet yönetimine ağırlıklarını koymadıkça, sömürenlerden yana olan iktidarlardan, anlayış ve şefkat beklemek boşunadır.

Tek parti yönetiminde faşist İtalya'dan alınmış kanunlarla grev hakkı, sendika, toplu sözleşme hakları ve hele sosyalist parti kurma hakkı yıllarca yasaklanmıştır.

1920'lerde alınan, solu kanun dışı sayma kararı, Takrir-i Sükûn kanunundan sonra (1925) bütün şiddetiyle 1946'ya kadar uygulanmıştır.

Yasaklar çok parti rejimine geçildikten sonra da sürmüştür: Sendikalara izin verilmiş, fakat grev ve toplu sözleşme hakları tanınmamıştır. Kurulmasına göz yumulan sosyalist partiler, komünistlik suçlamasıyla hemen kapatılmıştır. Ve Amerikalı "danışman"ların tavsiyesiyle sendikacılığın işçi hareketini yozlaştırmaya yarıyan bir örgüt haline getirilmesine çalışılmıştır.

Fakat, sayıca büyüyen işçi sınıfının artan baskısı karşısında, kısıtlı da olsa nihayet grev ve toplu sözleşme hakları tanınmış, sosyal güvenlik müesseseleri kurulmuş ve işçilerin hayat seviyesinde yoksul köylününkine kıyasla hissedilir bir yükselme olmuştur. Ancak ne var ki, işçilerin bu adımları politik açıdan değerlendirmelerine Amerikancı sendikalar engel olduğundan, bunlar kapkaç düzeninin emniyet supapları haline gelmekte ve son tahlilde sömürücü sınıfların işine yaramaktadır. Köyden ge-

len işçinin, iş bulursa, köydekinden daha iyi yaşaması Amerikancı sendikacıların da gayreti ile onu, politikada kendi bindiği dalı kesmeye itiyor.

İşçi sınıfının bilinçlenmesini, sadece dış etkenler geciktirmiyor. İşçi sınıfımızın özgül, sosyal yapısı da, kısmen tutucu bir rol oynuyor. İşçilerin hâlâ bir ayaklarının köyde oluşu, küçük işletme ve süreksiz çalışan işletme sayısının hâlâ çok kabarık bulunuşu, işçi sınıfımızın bu sınıfa özgü nitelikleri tam olarak kazanmasına engel oluyor.

Fakat işçi sınıfımızın bu özgül yapısı, bir bakıma da, sosyalizm için mücadelemizde yararlı oluyor: İşçilerin bir ayaklarının köylerde oluşu, işçi-köylü işbirliğinin ortamını doğal olarak yaratıyor.

İşçi sınıfımızın politik bilince kavuşmasını önlemek için artık ne yapılsa boştur. Türkiye İşçi Partisi kurulmuş ve uyandırıcı ışığı emekçi kütlelere ulaşmıştır. Bilim kurulumuzun parti üyelerinin sosyal durumları üzerinde yapmakta olduğu incelemelerin ilk sonuçlarına göre, partimizin üyelerinden %80'i kol emekçisidir ve bunlar arasında kara işçi dediğimiz "vasıfsız" işçi oranı %20'nin üstündedir.

İşçi sınıfımız son yıllarda hızla bilinçlenmektedir. Partimiz Büyük Meclise girdiğinden beri daha da hızlanmıştır. Amerikan emperyalizminin ve sömürücü sınıfların emrindeki sendikacılığa karşı Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kurulmuştur. Bu da hızlı uyanışın somut bir işaretidir. Türkiye gibi geri kalmış bir toplumda, dış sömürüden sağlanan ve bir kısmı işçilere "sus payı" olarak dağıtılan üst-kârlar da bulunmadığından, işçi sınıfımızın tarihsel ödevine bilinçle sahip çıkarak sosyalizm için yürütülen mücadeleye fiilen ağırlığını koymasını, sömürücü sınıflar artık ne yapsalar önleyemeyeceklerdir.

Olaylar bu yargıyı doğrulamaktadır. Özellikle ağır sanayi dallarında çalışan işçilerin hızlı bir uyanış içinde oldukları açıkça görülüyor. Politikanın ekmek kavgası olduğunu ve emekçi sınıflar olarak kendi öz partileri içinde örgütlenip devlet yönetimine ağırlıklarını koymadıkça, grev hakkının da, toplu sözleşmenin de, demokrasinin de havada kalacağını, kaldığını işçiler, köylüler her geçen gün daha iyi kavrıyorlar.

Topraksız veya az topraklı köylüler, sosyalizm için mücadelede bugün son derece önem taşımaktadırlar. Sömürünün, yaşama şartlarının çok ağır olmasına karşılık hiçbir güvenliklerinin bulunmaması; köydeki sömürü sisteminin somut olarak karşılarında bulunması: Ağanın toprakları, hayvanları, araç ve gereçleriyle, kendi topraksızlıklarını, hayvansız, araçsız ve gereçsiz oluşlarını her gün karşılaştırmak durumunda oluşları; büyük ve karşı konmaz, konamaz çoğunluğu teşkil ettiklerini için için duymaları; ve OSMANLI TİPİ DEVLET'i devirmiş olmanın bilinç ve gururu ile, gücünü denedikleri "oy" hakkına namusları gibi sahip çıkmaları; kapkaç düzeninin temelden değiştirilmesi konusunda, bugün için politik ağırlığın yoksul köylü sınıfı tarafından temsil edilmesine sebep olmaktadır.

İçinde bulunduğumuz şartlar, bütün emekçi sınıf ve tabakaları, aralarındaki çelişkileri yumuşatarak, tek bir vücut halinde harekete itelemektedir. Bir ayağı köyde olan işçi sınıfımızın birleştirici tarihsel rolünü oynaması ve başta yoksul köylüler olarak bütün emekçi sınıf ve tabakaları demokratik ve bilimsel öncülüğü etrafında tek bir güç haline getirmesi, adeta kendiliğinden gerçekleşmektedir.

Gerçekten sosyal durum ve psikolojileri bakımından kapitalizme daha çok dönük olarak bilinen orta tabakalar bile, ağır sömürü şartları yüzünden, tam emekçi durumuna gelmişler ve emekçiler safında yer almışlardır. Üstelik bunun bilinci içinde oldukları da görülmektedir.

Küçük esnafın, zanaatkârın lonca örgütlerinden, Ahî ve Fütüvvet örgütlerinden geçen sosyalizme yakın bir tarihleri vardır. Küçük esnaf ve zanaatkârın, aşırı sömürü yüzünden bugün yeniden su yüzüne çıkan emeğe dönük yanları, politik açıdan gereği gibi değerlendirilirken, bunun tarihsel kökleri de bilimsel incelemelerle açıklanmalıdır.

Türkiye'nin Temel Çelişisi

Osmanlı toplumunun özgül sosyal yapısında sömürücü sınıfla sömürülen topluluklar kalın bir çizgi ile ayrılmıştır: Yukarıda, merkezci, tekelci, ceberut devletle adeta bütünleşmiş sömüren ve yöneten "sınıf"ı vardır. Aşağıda, köylüsü kentlisi ile feodal düzenin çektiği duvarlar içinde birbirinden ayrılmış, fakat aslında bir tek sömürülen kütle teşkil eden emekçi halk vardır. HAS ve AVAM sözcükleriyle bu gerçek dile getirilmektedir.

"Komprador" kapitalizmi, bu durumu temelden değiştirememiştir. Yöneten ve sömürenlerle, yönetilen ve sömürülenler arasındaki çizgi en keskin çizgi olarak kalmıştır. Sömürülen sınıflar arasındaki çizgiler olsun, sömüren sınıflar arasındakiler olsun, gelişmiş kapitalist toplumlarda olduğu gibi, keskin bir çizgi biçimini almamıştır. Bu, bizde sınıfların ekonomik ve sosyal varlıklar olarak istikrarlı ve nispeten bağımsız bir duruma gelememiş olmalarının bir sonucudur. Uyumsuz ve dengesiz ekonomik gelişme, toplumu gittikçe daha açık ve seçik olarak iki sınıfa, sömürenler ve sömürülenler sınıfına ayırmıştır. Amerikan emperyalizmine bağlı bir ülke haline geldikten sonra, bu doğrultudaki gelişme daha da hızlanmış ve Türkiye esas itibariyle iki sınıftan kurulu bir toplum haline gelmiştir. Yani Osmanlı toplumu modeline yaklaşılmıştır.

Amerikan emperyalizmi ile bilinen ikili ve çok taraflı anlaşmalar imzalandıktan sonra, çelişiler yelpazesinde tam bir ku-

tuplaşma olmuştur: Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü arasındaki çelişiler ve emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki çelişiler yumuşarken, Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü ile tüm emekçi sınıf ve tabaklar arasındaki çelişi keskinleşmiştir.

Emperyalizmin boyunduruğundaki toplumlarda bu kaçınılmaz bir olaydır: Emperyalizmle çıkar birliği halinde olanlar giderek onun bayrağı altında toplanırlar ve bütün emekçi sınıf ve tabakalar "milli" bayrak altında ve sosyalizm yolunda birleşirler. Toplumun temel çelişisi böylece emperyalizm ve ortaklarıyla tüm emekçiler arasındaki çelişi olur.

Temel çelişi, bütün öteki çelişileri belirleyen çelişidir. Türk toplumunun türlü çelişileri var: işçilerle patronlar arasında; küçük esnafla aracılar; küçük üretici ile tefeciler; kiracılarla mülk sahipleri arasında; ağalarla kompradorlar ve her ikisiyle bürokratlar arasında; hiç topraksız köylülerle orta köylüler arasında; işçi ve yoksul köylüyle küçük esnaf arasında; köylülerle şehirliler arasında; "mahrumiyet" bölgesi Doğu ile Batı arasında; Alevilerle Sünniler arasında; okuryazar olmayanlarla aydınlar arasında vb. sayısız çelişiler mevcuttur. Fakat bugün bütün bu çelişiler, önemleri ne olursa olsun, Amerikan emperyalizmi ve ortaklarının Türkiye'yi bağımlı bir ülke haline getirmeleri, tüm olarak sömürmeleri; ve Amerika'nın askeri üsleri, silahlı kuvvetleri; bakanlıklardan köylere kadar uzanan "ajanları" ile, milli şeref ve haysiyetimizi kırması, güvenliğimizle oynaması karşısında, ikinci derecede çelişiler haline gelmiştir. Amerikan emperyalizmi ve ortakları ile tüm emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki çelişi, kısacası milletin tümü ile bir avuç işbirlikçi ve "patronları" arasındaki çelişi, bütün öteki çelişileri gölgeleyen bir nitelik kazanmıştır.

Amerika'nın araya girmesiyle Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü ile emekçi sınıflar arasındaki çelişiler bütünle-

şerek, Türk milleti ile aracılarına dayanarak içimize girmiş bir yabancı varlık, Amerikan emperyalizmi arasında düşmanca bir çelişi halini almıştır.

Bu temel çelişinin iki kanadından, şu anda güçsüz görünmesine rağmen olumlu olanı, Amerika'nın patronluğundaki sömürücüler kanadı değil, emekçiler kanadıdır. Amansız mücadeleyi sonunda kazanacak ve toplumumuzu dönüştürecek olanı odur.

Türkiye'ye Özgü Sosyalizm Yolu

Türkiye Sosyalizmi bakımından bunun ne gibi sonuçlar doğurduğunu görelim:

Bizdeki temel çelişi, ileri kapitalist toplumlardaki gibi burjuvazi ile sanayi işçisi arasında değil; Amerikan emperyalizmi ve ortakları Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokat üçlüsü *ile* tüm emekçi sınıf ve tabakalar arasında. Temel çelişi bize özgü olduğuna göre çözümü için tutulacak yol da bize özgü olacaktır.

Bizde işçi sınıfının köylüleri sürükliyerek iktidarı alması söz konusu değilidir; emekçi sınıflar "koalisyon"u iktidara adaydır. İşçi sınıfımız, temel çelişinin bir kanadı olarak fiilen kurulmuş olan bu "koalisyon"u, demokratik ve bilimsel öncülüğünün etrafında toplayarak daha etkin bir hale getirmeğe uğraşacaktır. Tüm emekçi kütleleri tabandan uyarıp sosyalizm ve milli kurtuluş doğrultusunda eğitip örgütleme biçiminde olan bu uğraş tam demokratik bir nitelik taşır.

Şartlar buna elverişlidir:

1. Amerikan emperyalizmiyle işbirliği halinde olan Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsünün gayri milli tutumu emekçi sınıf ve tabakaları tek bir cephe kurmaya itelemektedir;

2. İkinci Milli Kurtuluş mücadelesi "pasif" direnme şeklinde başlamıştır ve her gün genişlemektedir;
3. Halk kütleleri egemen sınıflardan umut kesmiştir ve düzenin temelden değişmesini istemektedir;
4. Egemen sınıflar da, kendi aczlerini bilmektedirler;
5. Ekonomik buhran hızla yaklaşmaktadır. Önümüzdeki yıl dar boğazlar, daha da daralacaktır;
6. Sosyalist görüşler en ücra köylere kadar ulaşmaktadır;
7. Halk, olayları sınıf açısından değerlendirmeye başlamıştır;
8. Halk, seçim sisteminin gücünü OSMANLI TİPİ DEVLET'in son temsilcisini devirerek denemiştir; ve "oy" haklarına kıskançlıkla sahip çıkmaktadır;
9. Anayasamız halktan yana ve sosyalizme açıktır;
10. Ve 7 yıldır yiğitçe verdiği mücadeleyle tek kurtuluş yolu olduğunu ispatlamış TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ vardır.

Bütün bunlardan başka tarihin Sosyalizm ve Milli Kurtuluş Savaşlarından yana oluşu, Dünyadaki kuvvet dengesinin emperyalizm aleyhine dönüşmesi; kapitalizmin son kalesi Amerikan emperyalizminin Vietnam gibi küçük bir devlet tarafından dize getirilmek üzere olması halkımızı olumlu biçimle etkilemektedir.

Sosyalizmin ancak bir darbeyle, tepeden inme kurulacağı görüşü yanlıştır. Her olay bir süreçtir. Hiçbir şey birden bire, bir anda olmaz. Bir anda olmuş gibi görünen olaylar da bir sürecin sonucudur; uzun bir nicelik birikiminin niteliğe dönüş sıçrayışıdır bunlar. Bundan dolayı sosyalizmin bir anda kurulması görüşü, tatlı bir hayal olmaktan öteye geçemez. Hele halk kütlelerinin tepeden inme iktidarlara kesinlikle karşı olduğu Türkiye'de darbeyle sosyalizmi kurmaya teşebbüs etmek, bizi içinden

çıkılmaz zorluklarla karşı karşıya bırakır. Halkı sosyalizme kazanmak lazımdır. Çünkü sosyalizm, fedakârlıklarla kurulur. Halk, işin başında olmalı, niçin fedakârlık ettiğini bilmelidir ki, Sosyalizmin kuruluşuna şevkli çabasıyla katılsın. Sosyalizmi Halk kurar. İyi niyetle de olsa, Halkı karşımıza alarak sosyalizmi kuramayız.

Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günlerde halkın oylarıyla iktidara geleceğimizi söylediğimiz zaman; "en az yüz yıl beklemek gerek" cevabıyla karşılaşırdık. Olaylar karamsar olmak için bir sebep olmadığını göstermiştir. Şüphesiz bu, mücadelenin kolay olacağı anlamına gelmez. Sosyalizmi kurmanın kolay olduğunu kim söylemiş. Türkiye İşçi Partisi'ne tuzaklar hazırlandığına şahit oluyoruz. Bunlar, egemen sınıfların iktidarı bırakmak niyetinde olmadıklarını ve sonuna kadar her çareye başvuracaklarını göstermektedir. Ama sandıktan çıkmakla övünen iktidarın bu telâşı, halkta uyanışın ne kadar hızlı olduğunun da delilidir.

1946-1950'den beri Türkiye'de seçim "devrimci" bir müessesedir. Çelişilerin bir demet halinde birleşmesi, halkın oylarıyla oynamak olanaklarını gittikçe daraltmaktadır. Türkiye'de sosyalizmi demokratik yoldan kurma olanakları, somut olarak düşünülmesi gereken bir sorundur. Bu konuda "kitabî" tartışmaları tamamiyle yersiz bulmaktayız.

Millî Kurtuluş İçin Mücadele ile Sosyalizm İçin Mücadele Madalyonun İki Yüzüdür

Bir nokta daha gözden kaçırılmamalıdır. Çelişiler yelpazesinin ortaya koyduğu gibi, Türkiye'de sosyalizm için mücadele, aynı zamanda Amerikan emperyalizmine karşı bir millî kurtuluş mücadelesi olarak yürütülmektedir.

Gerçekten, Amerikan emperyalizmi, Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü aracılığıyla iş gördüğü; Amerika'nın Türkiye'deki varlığı onlar eliyle gerçekleştiği için, Amerika'ya karşı kurtuluş mücadelesi aynı zamanda Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsünün egemenliğine karşı bir mücadele biçimini alacak; yani sosyalizm için de bir mücadele olacaktır.

Millî Kurtuluş mücadelesinin sadece anti-emperyalist ve anti-feodal olması gerektiği hakkındaki iddialar, hiç değilse Türkiye bakımından yanlıştır. Biz birinci milli kurtuluş savaşımızı anti-emperyalist bir savaş olarak, üstelik anti-kapitalist şiarlar da ortaya atarak yürüttük; kazandık. Fakat savaş aynı zamanda sosyalizm için bir mücadele olarak yürütülmediği, ağaların kompradorların ekonomik dayanaklarını ortadan kaldıracak köklü dönüşümler yapılmadığı için, sonunda, yeniden emperyalizmin boyunduruğuna girdik. Tarihimizin bu dersini biz, unutmak niyetinde değiliz.

Emperyalizmden, ona bağlı, onunla içiçe olan "Komprador" kapitalizmi nasıl ayrılır ki, birinciyle mücadele edip ikinciyi kenarda bırakmak mümkün olsun. Amerika'nın Türkiye'den çıkarılması, bizi Amerika'ya bağlıyan bütün anlaşmaların feshedilmesiyle olacaktır. Bunun için ise, iki yol var: ya Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü iktidarını düşürmek; ya "Komprador" iktidarını antlaşmaları feshetme durumunda bırakmak. Bu şıkların her ikisi de halk kütlelerinin Amerikan emperyalizmi aleyhinde geniş ölçüde harekete geçirilmesini gerektirir. Bu da, "Komprador"lar üçlüsünün, emperyalizmle iç içe olduğunun halk kütlelerine anlatılmasına bağlıdır ki, halkın sosyalizme kazanılması demektir. Amerikan emperyalizmi boyunduruğundan bu yoldan kurtulunmazsa, yeni bir durumla karşılaşmış olacağız: Amerika Türkiye'de kalmak için zora baş-

vurmuş olacaktır. Bu takdirde millî kurtuluş savaşı "pasif" direnme biçiminden "aktif" direnme haline geçer ve gene Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsünün Amerika'yla birlikte hedef alınması gerektir. Emperyalizmin boyunduruğu altında, Millî Kurtuluş Mücadelesi sosyalizm için mücadeleyle birlikte yürütülür. Dış sömürüyü iç sömürüden ayırmak mümkün değildir.

Demokratik Sosyalizm ve Somut İnsan Gerçeği

Türk işçi sınıfının, bütün emekçi sınıflar, bütün yurtsever tabakalarla ilerici gençlik ve sosyalist aydınlarla kaynaşmasından meydana gelen, kol ve kafa emekçilerinin kardeşçe iktidarı olarak gördüğümüz Türkiye Sosyalizmi, gerçekten demokratiktir. Aşağıdan yukarı, yani halkın uyanarak kurduğu bu iktidarın demokratik olmaması düşünülemez. Yönetimin kaynağında olduğu kadar, uygulanışta da demokratik olması için, halkın, yönetime katılmasını sağlamak gerektir. Halk, toplum hayatının her kesiminde, bütün müesseselerde söz ve karar sahibi olacaktır.

Sosyalizm bir ekonomi sisteminden ibaret değildir. Sosyalizm bir ahlak anlayışı, mihveri somut ve gerçek insan olan bir hayat felsefesidir. İnsan sosyalizm için değil, sosyalizm insan içindir. İç dünyası, inançları, düşünceleri zevkleri, hayalleri, acıları, sevinçleri sonuna kadar mutlu, sonuna kadar özgür olma hakları ile somut ve gerçek insan, bir dakika olsun gözden uzak kalmamalıdır. Emekçi sınıfların iktidara gelip sömürüye son vermesi, aslında insanı yabancılaşmadan kurtarmak, insanın işi ile, emeğinin ürünleri, kısacası kendi kendisiyle düşman kesilmesini önlemek, onu en üst plânda ve daima daha özgür yapmak içindir. Emekçi sınıfların iktidarı amaç değil araçtır. Hasan-

ları, Ayşeleri, Recepleri, Fatmaları, yani gerçek, somut insanı, özgür, mutlu, dopdolu yaşama olanaklarına kavuşturmak için bir araç... Türkiye Sosyalizminde, günlük yaşantısı içinde somut insanın mutluluğu, halk iktidarının, başlıca kaygısı olacaktır.

Bağımsızlık

İkinci Millî Kurtuluş için yürütülen mücadele ile bütünleşmiş olan Türkiye Sosyalizmi millî bağımsızlığa kıskançlıkla bağlıdır. Yani Türkiye'nin milleti ve ülkesi ile bütünlüğünü ve bağımsız varlığını korur; egemenlik haklarına dokundurtmaz; iç işlerine kimseyi karıştırtmaz. Millî bağımsızlığı, sadece Türkiye için değil, Dünya barışı ve sosyalizmin hızla yayılıp güçlenmesi için de vazgeçilmez bir prensip sayıyoruz. Yarının güçlü sosyalist dünyası, bağımsız sosyalist devletlerden kurulu olacaktır.

Sosyalist partilerle ilişkileri de aynı prensip açısından görürüz. Herhangi bir milletlerarası kuruluşun sosyalizm adına, milli partilere tavsiyede dahi bulunmasına kesinlikle karşıyız. Her millet sosyalizmini kendisi kurar; ve kendi sorunlarını en iyi kendisi bilir.

Nihayet Türkiye İşçi Partisi, Türkiye'de daha önce kurulmuş sosyalist partilerden de bağımsızdır. Şüphesiz partimiz, 58 yıllık bir mazisi olan sosyalist hareketin, tarih plânında en son aşaması ve mirasçısıdır. Fakat bu ilişki sadece tarih plânındadır ve orada kalır. Türkiye İşçi Partisi bambaşka şartların yarattığı ve tüzüğü, programı, sosyalizm anlayışı ile yepyeni bir partidir. Bugünkü kapkaç düzenini ancak o değiştirebilir; o değiştirecektir.

Temel Yapı Değişiklikleri

Emekçi halk sınıflarını ezen bugünkü kapkaç kapitalizmi, Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsü ile Amerikan emperyalizmi ve Milletlerarası Sermaye lehine çalışan bir düzendir. Türkiye'nin her yıl dış borçların batağına biraz daha gömülmesine, emekçi halk sınıflarının her yıl biraz daha işsiz, biraz daha topraksız, biraz daha çaresiz ve yoksul kalmasına sebep olan bu kapkaç düzenidir. Ama bir avuç haramzadenin, yani Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat sınıflarının, servet ve nüfuzlarını her yıl katmerleştirmeleri de bu kapkaç düzeni sayesinde mümkün olmaktadır.

Bu düzeni temelden değiştirmek gerektir.

Kim değiştirecektir? Nasıl değiştirecektir? Yerine nasıl bir düzen kurulacaktır?

Bu sorulara, kısaca da olsa cevap vermek isteriz.

Önce birinci soruya cevap verelim:

Bu haksız bu kötü düzen kimleri eziyorsa, şüphesiz düzeni onlar değiştirecekler ve yerine kendi menfaatlerine uygun bir düzen kuracaklardır. Politika ekmek kavgasıdır. Sömüren sınıflarla sömürülen sınıflar arasında mücadeledir. Bu mücadele Anayasa çerçevesinde ve onun sağladığı güvenlik altında yürütülüyorsa, yani Anayasa Sermayeci Sınıflar karşısında Emekçi Sınıfların haklarını almak için mücadele etmelerine izin veriyorsa, toplum düzeni tarihin akışıyla emekçi halk sınıflarından yana dönüşen bir politik-sosyal denge içinde bulunacağından, demokrasi var demektir: emekçi sınıflar mücadelelerini demokratik yoldan yürütürler.

Anayasamız böyle bir düzeni emrediyor. Anayasamız felsefesi, ilkeleri ve iç yapısı ile halktan yanadır; 2. maddenin gerekçesinde bu apaçık ortaya konmaktadır. Sosyal haklar bölümü de öyledir.

Fakat ne var ki, İktidarlar Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat üçlüsünden yana olduğu için Anayasanın bu hükümleri uygulanmıyor. Hatta AP [Adalet Partisi] halk yararına olan hükümleri Anayasadan çıkarmak, halkın kurtuluş kapılarını kapamak için, Anayasayı değiştirmeğe hazırlanıyor. Gücü yeterse bu kapkaç düzenini kanunlaştıran bir Anayasa yapacaktır.

Demek ki, bu bozuk düzen Anayasaya aykırıdır; ve bu bozuk düzeni değiştirmek, bir Anayasa emridir. Bu anayasa emrini anayasaya sahip çıkan emekçi halk sınıfları yerine getireceklerdir. Emekçi sınıflar, kendi partileri olan sosyalist Türkiye İşçi Partisi saflarında yer alacaklar; oylarını bu partiye verecekler; ve iktidara gelip Anayasanın emrettiği işleri bizzat kendileri yapacaklardır. İşlerin düzelmesi için bundan başka yol yoktur. Emekçi halk sınıflarının iktidara gelmesi, tek kurtuluş yoludur. Peki, bozuk düzeni temelden değiştirecek olan işler hangileridir?

Sosyalist, Türkiye İşçi Partisi'nin, yani emekçi sınıflar iktidarının yapacağı ilk işler şunlardır:

1. Toprak reformu: Anayasanın emrettiği gibi toprağı olmıyan veya yetmiyen köylü ailelerine toprak dağıtılacaktır. Gene Anayasanın öngördüğü yoldan toprak, ağaların elinden alınacaktır. Ağaların elinde en çok 500 dönüm bırakılacaktır. Sulu tarım yapan bölgelerde ağaların elinde bırakılan toprak, 100 dönüme kadar inebilecektir. Hazineye ait olup işletilmiyen veya ihtiyaçtan fazla olan topraklar da bunlara katılacak ve hepsi köylü ailelerine bedava dağıtılacaktır.

Bunun yanı sıra yurt çapında kurulacak Devlet Tarım İstasyonları istiyen köylü ailelerine her türlü teknik yardımı yapacaktır.

Böylece toprağa kavuşan köylü aileleri topraklarını, ister kendi olanaklarıyla yalnız başına, ister devlet istasyonlarından teknik yardım görerek, ister kooperatif kurarak işleyeceklerdir.

Köylüler kendi topraklarında kendilerinin efendisi olacaklardır. Türkiye İşçi Partisi topraklarınızı elinizden alıp sizi köle gibi çalıştıracak şeklindeki propagandalar yalandır. Köylü kardeş, Türkiye İşçi Partisi'yle sen iktidara geleceksin; ağaların toprağını sen alacak ve kendine dağıtacaksın.

Şimdi soruyorum yoksul köylü kardeş: Bu işi sen iktidara gelmezsen kim yapar? Kimse yapmaz. Ağalardan yana olan partiler elbet yapmaz. Nitekim yapmadılar bugüne kadar.

2 Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılığın millileştirilmesi: Türkiye İşçi Partisi'nin gerçekleştireceği temel yapı reformlarından ikincisi, dış ticaretin, bankacılık ve sigortacılığın millîleştirilmesidir. Bugünkü kapkaç kapitalizminin belli başlı dayanağı budur. Sanki devletin damarı kesilmiştir de, kanı dışarı akmaktadır. dış ticareti, bankacılığı, sigortacılığı millîleştirerek bu kesik damarı dikeceğiz.

İthalât ve ihracat devlet eliyle plana göre yapılacaktır. Böylece ithalât fiyatlarının türlü gayri meşru yollardan şişirilerek halkın ve devletin soyulması, vergi ve döviz kaçakçılığı yapılması önlenecektir. Aracıların, köylüden mahsulü yok pahasına kapatıp, yüksek fiyatla ihraç etmesine meydan verilmiyecektir. Keza dış ticaretin millîleştirilmesiyle, dış ödeme açığının kapatılması olanakları da elde edilmiş olacaktır.

Dış ticaretin devlet eliyle ve plana göre ayarlanması, iç ticarette de olumlu sonuçlar verecek, üretici ile tüketici arasındaki halkı soyan aracıların hakimiyetine set çekilmiş olacaktır.

Bankacılık ve sigortacılığın millîleştirilmesi de bu bozuk düzenin değiştirilmesi için zorunludur. Sosyalist Türkiye İşçi Partisi iktidarı, dış ticaretle birlikte bankacılık ve sigortacılığı da derhal millîleştirecektir. Bankacılık, toprak ve tarım reformu, devlet eliyle sanayileşme ve dış ticaretin millîleştirilmesi gibi temel sorunlarla sıkı sıkıya bağlıdır. Kredilerin Türkiye'nin kalkınması için ve üretici halk yararına kullanılması, ancak spekü-

lasyoncu kredi oyunlarına, halkı soyan tefeciler hakimiyetine son vermekle, yani bankaları millîleştirmekle gerçekleşir.

Keza sigortacılığın da aynı açıdan değerlendirilmesi gerekir. Türkiye İşçi Partisi, sigortacılığı millîleştirmekle bir soygun kapısını daha kapamış olacaktır. Sigorta, gerçek bir sosyal güvenlik müessesesi haline gelecektir. Gene sorarım sana emekçi vatandaş, yoksul köylü kardeş, işçi, esnaf kardeş, arkasız memur kardeş, bu işleri senden başka kim yapar? Sen iktidara kendi partini, sosyalist Türkiye İşçi Partisi'ni getirmezsen, özel sektörden yana olan partiler bu işleri hiç yaparlar mı?

3. Devlet eliyle hızla sanayileşmek: İleri bir toplum olmanın temel şartı ağır sanayi temeline dayanan hızlı bir sanayileşmedir. Geri kalmış toplumlarda bu iş özel teşebbüs eliyle başarılamaz. Esasen özel teşebbüsün böyle bir isteği de yoktur. Özel teşebbüs kâr peşindedir. Geri kalmış, "Komprador" kapitalizminin egemenliğindeki toplumlarda, özel teşebbüs ancak kapkaç işlerine; dış ticaret, lüks konut; inşaat gibi işlere; ya da normal ithalattan daha da kârlı bir ithalat çeşidi olan "montaj" sanayiine yatırım yapar.

Türkiye İşçi Partisi iktidarında ağır sanayi, makinalı sanayi kurma ve işletme işleri emekçilerin denetimi ile devlet tarafından yürütülecektir. Gerçi bugün de millî ekonominin "özgül ağırlığı" kamu sektöründedir. Ne var ki, bu ağırlık özel teşebbüsü beslemek için halk zararına kullanılmaktadır. Biz önce bugünkü Devlet İktisadi Teşebbüslerini düzene sokarak bu akıl dışı durumu ortadan kaldıracağız. Ve de hızlı kalkınmak için gerekli olan yeni sanayi dallarını, en ileri tekniğe uygun olarak devlet eliyle kuracağız.

4. Özel sektörü muhafaza edeceğiz. Ama özel sektör kalkınma planına bağlı olacaktır: Özel sektörün millî kalkınmaya yararlı ve plana uygun yatırımları teşvik edilecektir. Özel sektörün tasfiyesi söz konusu değildir. Fakat halkı soymasına izin verilmiyecektir. Halkın yararına çalışması ve kalkınmaya hiz-

met etmesi istenmektedir. Bu sağlanacaktır. Özel sektörün bu günkü soygun ve vurgun özgürlüğü devam etmeyecektir. Millî ekonominin yararlı bir unsuru haline getirilecek olan özel sektör, kamu sektörü yanında, namuslu ve güvenli bir çalışma düzeni içine sokulacaktır. Anayasamızın öngördüğü özel sektör böyle bir özel sektördür.

5. Devlete emekçiler ağırlıklarını koymuş olacaktır. Yani iktidarda emekçiler bulunacağı için, devlet çarkı emekçi halktan yana dönecektir. İşçiler, yoksul köylüler, küçük esnaf ve zanaatkârlar, arkasız memurlar, kısacası emeğiyle yaşıyan bütün yurttaşlarımız yönetip denetledikleri devletin olanaklarını arttırmak suretiyle, kendi yaşantılarını her gün biraz daha iyileştireceklerdir.

Fakat devlet gelirlerinin artmasını beklemeden, Türkiye İşçi Partisi iktidarının ilk yapacağı iş, bugünkü haksız gelir dağılımını temelden düzeltmek olacaktır. Bir toplumda en az kazananla en çok kazanan arasında 22 bin kat fark olursa, o toplumda ne demokrasi, ne hak, ne adalet, ne de kalkınma olur. "Herkese emeğine göre gelir" ilkesine uygun olarak ücretler, aylıklar, kazançlar, vergiler, yeniden ayarlanacaktır. Az kazanandan az, çok kazanandan çok ve büyük servetlerden daha çok vergi alınacaktır.

Düzen değişikliği kapkaç kapitalizmine son verecek bu gibi köklü reformlarla olur. Bunlardan bazılarına işaret ettik. Bunun için de emekçi halk sınıflarının bağımsız bir politik güç olarak, yani politikanın bir sınıf sorunu olduğunu bilinçle kavrayarak, iktidara gelmeleri, devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmaları şarttır. Ve de bütün bunlar, Ağaların-Kompradorların-Amerikancı Bürokratların dayanağı olan dış sermaye çevrelerinin ve bunların ağababası Amerikan emperyalizminin, Türkiye'deki elini, içimizden koparıp atmaya bağlıdır. Petrolümüzü, boraksımızı, kısacası yeraltı ve yerüstü zenginliklerimizi "komprador"larla ortaklaşa sömürmelerine meydan bırakmıya-

cağız. Sermayenin millîsi yoktur; çünkü dış ve iç sermaye içiçedir. Nihayet, bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı çiğneyen, güvenliğimizi tehlikeye sokan ve millî haysiyetimize dokunan NATO'yu, ikili anlaşmaları ve bizi bağımlı bir ülke yapan bütün anlaşmaları feshedeceğiz. Emeğiyle yaşıyan kardeşler: İşçiler, köylüler, esnaflar, memurlar, subaylar, zanaatkârlar, ilerici gençler, Atatürkçü aydınlar, sosyalistler, Türkiye İşçi Partisi işte böyle bir partidir.

Sosyalizm ve Kitap

Türkiyemiz için, emekçi yoksul çilekeş halkımız için sosyalizm biricik kurtuluş yoludur. Anayasamız da bu yola açıktır. Biz sosyalistlerin görevi, halka gitmek, halkı uyandırmak, Türkiye İşçi Partisi saflarında örgütleyerek, halkın iktidarına yardımcı olmaktır. Bundan dolayı sosyalizmin ne olduğunu ne olmadığını biz İşçi Partililerin gayet iyi bilmemiz şarttır. Çünkü Türkiye'de sosyalizmi kurmak tarihi sorumluluğu, bizlerin omuzlarımızdadır. Her şeyden önce sosyalizmin basit ve kolay bir iş olmadığını bilmemiz gerektir. Sosyalizmi, kurmak için tarihi gerçeklerimizi iyi bilmek ve bunları iyi değerlendirmek zorundayız. Kitaplarda yazılanları masa başında birbirimize tekrarlamakla sosyalizmin kurulamayacağını; sosyalizmi kurmanın son derece zahmetli ve ciddi bir iş olduğunu bilmemiz şarttır. Sosyalist düşünce bilime dayandığına, araştırmalarda olsun, politikada olsun bilim metodu kullanıldığına göre, sosyalizmin temel kanunlarını, yöntemini şüphesiz kitaplardan öğreneceğiz. Ama sosyalizmi kurmak için kitaplarda yazılı olanları aynen uygulamaya kalkmak hiç de yeterli değildir. Hatta sosyalist düşünceye tamamen yabancı ve her zaman zararlı sonuçlar veren bir davranıştır. Çünkü her toplum genel çizgilerle belirli bir "üretim biçimine" girmekle beraber, her toplum, tarihinden gelen birçok özelliklere sahiptir. Ve bu özellikler tarihsel gelişme-

de, çoğu zaman genel şartlardan çok daha ağır basmaktadır. Her toplumun kendisine özgü tarihsel şartları ise, başka başka olduğundan, sosyalizmin kuruluşunda bu etkenlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir ki, bu da sosyalizmde "kitapçılığa", taklitçiliğe, dogmacılığa asla yer bırakmaz.

Sosyalizmi kurmak için Türkiye'nin tarih şartlarını, ekonomik-sosyal gerçeklerini iyi bileceğiz. Sınıflar arasındaki çelişkileri, iç ve dış etkenleri iyi hesap ederek, emekçi halk yığınlarını bilinçlendirerek, örgütleyerek, politik kuvvet dengesinde emekçilerin ağır basmasını sağlıyacağız. Demek ki, Türkiye Sosyalizminin KİTABINI, bilime dayanarak, a'dan z'ye kadar, her günkü mücadelemizle bizler, yani Türkiye İşçi Partililer, hep beraber yazacağız. Ve de yazmaktayız.

Kitaplar bir bakıma fotoğraflara benzer. Fotoğraflar gibi kitaplar da bir ânı tespit eder; teori olarak da, tarihsel olay olarak da, kitaplar, ister istemez gelişimin canlı akışını dondurur. Bundan dolayıdır ki, doğa ve toplum kanunlarını daha yakından kavramak ve durmadan değişen ve gelişen dünyayı, daha büyük bir sadakatle yansıtmak için bilime dayanan yeni varsayımlar ortaya atılır ve deneyler bunları doğruladıkça, yeni teoriler meydana gelir; yeni kitaplar yazılır. Bilim, bütün bu çabaların kitaplar halinde birbirini tamamlamasıyla meydana gelen bir sinema şeridine benzer. Varlığın hareketi, hayatın akışı, maziden istikbale uzanan bu teoriler silsilesinde yansımış olur. Biz, İşçi Partililer, Türkiye'de sosyalizmin kurucuları olmanın sorumluluğu içinde kitaplara ölmüş bilgiler yığını gözüyle bakılmasına razı değiliz. Biz kitabı yarına açılmış bir kapı olarak görürüz. Ve biz kitabı tamamlanmamış, hayatın akışını yansıttıkça sonsuzluğa kadar durmadan tamamlanan bir canlı varlık olarak kabul ederiz.

Son sözümüz şu olacak:

Bizim yolumuz Türkiye Sosyalizmi. Uyanan emekçi halk sınıflarına o ışık tutuyor; artık ne yapılsa boştur. Bağımsız, de-

mokratik, sosyalist Türkiye'yi nasırlı ellerimizle ve aydınlık kafalarımızla mutlaka kuracağız. Ve halkın yüzü ilk defa gülecektir.

Ankara, 15 Şubat 1968

*BEHİCE BORAN

BÜROKRASİ ÜZERİNE TARTIŞMALAR*

Behice Boran

İç politikada sarsıntılı, heyecanlı günlerin geçirilmiş ve seçimlerin yaklaşmış olduğu şu sırada, "bürokrat" veya yönetici grubun durumu üzerinde kafa yorup kalem yürütmek bazılarına teorik sorunlarla lüzumundan fazla meşgul olma gibi görünebilir. Oysa, son iç politika olayları bu grubun toplumdaki yeri ve rolü üzerine bir kez daha dikkatleri çekmiştir. Bu gruba karşı izlenecek politika, benimsenecek tutum ve davranış, hareket noktası olarak kabul edilen görüşe göre değişeceğinden, bu sorun gerek genel sosyalist politika çizgisi açısından, gerekse seçim propaganda ve taktikleri açısından şu seçim öncesi dönemde ayrıca önem kazanmaktadır.

Bu konuda ileri sürülen belli başlı görüşler üçe ayrılabilir:

1. Birine göre sivil-asker yönetici grup tarihimizde ilerici bir rol oynamıştır, "geleneksel devrimciliği" vardır. Bunlara, yönetici grup dışı aydınlar ve gençlik de eklenince, bugün de devrimci hareketin yürütüm ve gerçekleştirilmesi bu tabakadan beklenebilir. Esas itibarıyla bu görüşü paylaşanlar arasında

---

* Behice Boran'ın *Emek* dergisinde (Sayı 4, Haziran 1969) yayımlanmış bir makalesidir. Adı geçen yayından alınmıştır (y.n.).

ikinci dereceden ayrılıklar vardır. Kimine göre, bu tabaka ve kesimler işçi emekçi ve "millî" burjuva sınıflarla güç birliği halinde anti-emperyalist mücadeleyi verip "gerçek demokratik Türkiye"yi gerçekleştirerek ve iktidarı alıp bir takım gerekli dönüşümleri yaparak Türkiye'yi sosyalizmin "eşiğine" kadar götürebilirler. Bu aşamadan sonradır ki "gerçek demokratik" Türkiye ortamında işçi sınıfının "gerçek partisi" gelişip sosyalist mücadeleyi yürütür. (Bu Mili Demokratik Devrimcilerin tezidir. Yalnız, bu yönetici-aydın tabaka sözü edilen güç birliğinde öncü müdür, yoksa öncülük aslında "işçi sınıfının dolaylı temsilcileri"nden olup hareket, öncülük sorunu üzerinde açıkça durulmaksızın bir koalisyon halinde mi yürütülür, pek belli değildir. Yazılarda ve beyanlarda bu nokta bulanık kalmakta, zikzaklar, çelişki ve tutarsızlıklar görülmektedir.) Devrimciliği ve sosyalizme gidişi bu tabakada bekliyenler arasında diğer bazılarına göre ise, esas yönetici grubun kendisi, özellikle asker kesimi önemlidir. Ve yalnız sosyalizme giden yolu almak, ilk aşamayı başarmakla kalmaz, sosyalizmi de gerçekleştirebilir (Yön dergisinde bu eğilim görülmüştür ve Doğan Avcıoğlu'nun *Türkiye'nin Düzeni, Dün Bugün*[1] adlı kitabı da aynı doğrultudadır. Benzeri görüşleri benimsiyen daha başkaları da vardır.)

2. İkinci görüşe göre ise, Türkiye'de "bürokratlar" veya devleti yönetici grup, bir sosyal "sınıf" niteliği gösterir. Bir yanda Osmanlı İmparatorluğu düzeninde yetkilerini padişahtan alan yönetici-asker grup olarak artık ürüne sahip çıkmış, Meşrutiyet döneminin İttihat ve Terakki iktidarında ve Cumhuriyet döneminin Halk Partisi iktidarında da devlet otoritesi ve ekonominin devlet kesimi yoluyla çalışma şartlarını düzenlemiş, gelir bölüşümünü kendi çıkarına ayarlamış, hatta tekelinde tutmuştur.

---

[1] Doğan Avcıoğlu *Türkiye'nin Düzeni, Dün Bugün*, Bilgi Yayınevi, Aralık 1968, Ankara.

Yani, hukuken üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmasa dahi, üretim sürecinde aldığı kontrol ve düzenleme rolü ile fiilen üretim araçlarının mülkiyetine sahip gibi bir durumda olmuştur. Bunun için de bir "sınıf" niteliği kazanmıştır, öte yandan da, gerek Osmanlı İmparatorluğu'nun despot yönetim geleneğinin sürdürülmesi sonucu, gerekse "sınıf" niteliğindeki bu imtiyazlı durumu sonucu, bu bürokrat "sınıf" demokratik yönetime hiçbir zaman gerçekten yanaşmamış (meşrutiyet, cumhuriyet, halkçılık, anayasa düzeni iddialarına ve yüzeysel girişimlerine rağmen), daima halkı horlamış, tepeden inmeci, ceberut bir yönetimi sürdürmüştür. Bürokrat "sınıf"ın, veya yönetici sivil-asker grubun, bu niteliği hiç değişmemiştir. Ayrıca bu "sınıf" veya grup 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nu Avrupa kapitalizmine açmış, yerli üretim güçlerinin gelişmemesine, hatta yıkılmasına sebep olmuş, 1945'ten sonra Amerika ve ardından Avrupa sermayesini, nüfuzunu, askerî gücünü ülkeye sokmuştur.

Bu ikinci görüşün belli başlı savunucuları Mehmet Ali Aybar[2] ve son kitabı ve makaleleriyle İdris Küçükömer'dir.[3] İkisinin görüşleri arasında, özellikle bugün için çıkardıkları sonuçlar itibarıyla, önemli farklar vardır. Ama temel görüşte, bürokratların veya yönetici grubun devrimci, ilerici, anti-emperyalist olmadığı görüşünde birleşmektedirler. Küçükömer yönetici sivil-asker grubu bir "sınıf" olarak nitelememektedir, ama artık ürüne sahip çıktığını, yabancı-yerli sermaye ile işbirliği ederek maddî çıkar sağladığını belirtmek suretiyle Aybar'ın bu tabakanın bir "sınıf" olduğu iddiasını dayandırdığı gerekçelere katılmaktadır. Ayrıca Küçükömer yönetici grubun bugün üretim

---

[2] Mehmet Ali Aybar *Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm. Seçmeler 1945-1967*, Gerçek Yayınevi, Şubat 1968, İstanbul.

[3] İdris Küçükömer *Düzenin Yabancılaşması, Batılaşma*, Ant Yayınları, Nisan 1969, İstanbul ve Ant dergisinin çeşitli sayılarındaki makaleleri.

araçları mülkiyetine sahip çıkmaya, özellikle asker kesiminin Ordu Yardımlaşma Kurumu yoluyla "kapitalist sınıf içine dönüştürülmiye itelendiğine" işaret etmektedir. Bununla beraber Küçükömer, sivil-asker yönetici grubu açıkça toprak ağaları ve komprador burjuvazi ile aynı safta yer almış görmekte, bu grup için çeşitli davranış almaşıkları (alternatifleri) veya tercihleri bulunduğunu belirtmekte ve belirttiği beş davranış tercihinden beşincisini benimsemeye bürokratları davet etmektedir. Mümkün gördüğü beşinci davranış şeklini şöyle açıklamaktadır:

> Kendisini, emekçi halk yığınları ile özdeş görmiye ya da onların yandaşı olmıya başlıyan bürokrat, artık yukarıda belirtilmiş anlamda bir kimse (yani artık ürüne sahip çıkan, halka karşıt duruma düşen kimse) olmaktan çıkar. Eğer bu almaşık gerçekleşirse tarihî Osmanlı ve Cumhuriyet bürokratının (sivil olsun, subay olsun) niteliğini değiştirmiş olmasıyla karşılaşmış olacağız.[4]

Kitabının sonuç bölümünde de yaptığı "analizin uyarıcı niteliğinin açık" olduğunu belirtiyor ve kimlerin uyarılabileceği sorusuna da "Önce (sivil, subay) bürokratlar, sonra İslâmcı-Doğucu ve gâvura karşı olabilirliği açık halk yığınları" cevabını veriyor.[5]

Aybar ise bürokratları, tümünde, toprak ağaları ve komprador burjuvazi ile aynı safta görüyor ve Türkiye'nin temel çelişkisinin bürokrat-ağa-komprador üçlüsü ile emekçi sınıflar arasında olduğunu iddia ediyor. Bürokrat veya yönetici sivil-asker grubun niteliklerinin yukarıda özetlediğimiz şekilde olduğu kabul edilince ve bu grup bir "sınıf" olarak ağa ve burjuva sınıflarıyla aynı safta görülüp işçi-emekçi sınıfların karşısına alınınca bundan çıkan sonuç, bu "sınıf" veya grubun hiçbir zaman hiçbir ölçüde demokrasiden ve halktan yana olmadığı ve olamıyaca-

---

[4] *Aynı kitap*, s. 97.

[5] *Aynı kitap*, s. 140.

ğıdır, hele sosyalizmden yana asla. Bu nedenlerle de, bu bürokrat "sınıf" tekrar iktidarı ele geçirse aynı tepeden inmeci, ceberrut halka karşıt tutumunu ve politikasını sürdürür; emekçi halk bakımından en tehlikeli sınıftır. Aybar'ın görüşü bu sonuçlara kadar varıyor.

3. Üçüncü görüş olarak ileri süreceğimiz (daha önce de defalarla ileri sürmüştük ya) bizim düşüncemize göre ise yukarıdaki her iki görüş de yanlıştır ve bu görüşlerden birine veya ötekine göre yürütülecek bir anti-emperyalist "devrimci" hareket, veya sosyalist hareket, açmazlara düşer, başarılı olamaz. Ya sivil-asker aydın tabakayı devrimci gücün öncüsü, temel gücü saymak, veya, onu ağa ve komprador burjuvazi ile aynı safa koyup karşımıza almak gibi kesin iki ayrı şık ve mutlaka bunlardan birini tercih etmek gibi bir durum, bir zorunluk yoktur.

Her iki görüş de bazı metodolojik ve tarihsel yanlışları kapsamaktadır. Her iki görüşte de bir gerçek payı vardır (bu önemli konuda fikirlerin bu karışmasının bir nedeni de budur), ama her biri çelişik gerçeğin sadece bir yanını ele almakta, veya bir yanına çok daha fazla ağırlık vermekte, ve bu tek yanlılığı sonuna kadar götürecek yanlış sonuçlara varmaktadır. Böylece, gerçek payı, gerçekliğini ve geçerliliğini kaybetmektedir.

Oysa, hep bilindiği gibi, diyalektiğin temel kanunlarından biri her şeyin çelişkiler içinde olduğudur. Ama bu bilindiği, sözle böyle olduğu tekrarlandığı halde, somut olayların, gelişmelerin tahlilinde çoğu kez gözden kaçırılmaktadır. Sivil-asker aydın tabaka ise, ister bürokrasiye dahil kesimiyle olsun, ister bunun dışındaki "serbest" kesimiyle olsun, toplum katları arasında tümünde çelişik ve tutarsız bir tabaka olmakla belirlenir. Buna karşı, "bizim bürokratlar Batı'dakilerle kıyaslanamaz, bizim tarihimizden gelen özellikleri vardır" sözü bir cevap değildir. Elbette bize özgü tarihsel özellikleri, farkları vardır (hiçbir ülkede hiçbir durum tıpa tıp aynı olmaz zaten), ama bu, temelde bazı ortak niteliklerin olmaması anlamına gelmez. Sözü edilen taba-

karın çelişik, tutarsız durumu bu temel nitelikler arasındadır ve bizim bürokrasinin, özellikle 1950'den bu yana, hele 1960'tan bu yana çelişik ve tutarsız durumu iyice meydana çıkmıştır. (Aybar'ın, bizim tarihimizin bir özelliği olarak bu tabakanın bir "sınıf" teşkil ettiği iddiasını daha sonra inceleyeceğiz.)

İkinci metodolojik ve tarihsel yanlış, her şey yavaş veya hızlı değişme halinde olduğu gibi, bu tabakanın da sosyal değişme süreci dışında kalmadığı, Osmanlı İmparatorluğu düzeninden bu yana değişmiş ve halen değişmekte olduğu olgusunun gözden kaçırılmasıdır. Ve buna bağlı olarak. "ilerici", "devrimci" sıfatlarının içleminin (tazammununun) belli bir toplum söz konusu olunca, zamanla değişebildiği ve Türkiye'de değiştiğidir. Çağını yaşamış, miyadını doldurmuş, yıkılmıya tarihen mahkûm Osmanlı İmparatorluğu üretim ilişkileri düzeninin yıkılması ve yerine kapitalizmin geliştirilmesi girişimleri o şartlarda ilerici ve devrimci hareketlerdi. Osmanlı ve Cumhuriyet bürokratları ve aydınları devletin siyasî-askerî ve ekonomik bağımsızlığını koruyarak bu kapitalizme geçişi beceremedikleri (becerebilirler miydi, o da önemli, incelenmesi gereken bir başka konu) ve imparatorluğu Avrupa kapitalizminin sömürüsüne açtıkları için ve Cumhuriyet döneminde de askerî ve siyasî bağımsızlığı önce gerçekleştirdikten sonra, iktisadî sosyal kalkınmayı başaramayıp kapıları tekrar emperyalist güçlere açtıkları için eleştirilebilirler, suçlanabilirler, ama bugün vardığımız noktadan geriye bakıp biz sosyalistlerin anladığı ve beklediği anlamda devrimci olmadıkları için bu tabakanın yakın tarihimizde ve bugün hiçbir devrimci, ilerici yanı bulunmadığını, tüm tutucu, toplumu geriletici olduklarını söylemek yanlıştır.

Haklı olarak övündüğümüz, onur duyduğumuz Millî Kurtuluş Savaşı, bürokrat tabakanın, özellikle asker kesiminin girişimi ve çabasıyla gerçekleşmedi mi? Toplum yapısını değiştirmemiş, üstyapıya münhasır kalmış olsa da (ve bundan ötürü toplumda etkinliği sınırlanmış bulunsa da) sultanlık ve halife-

likten cumhuriyete geçişi, laik yargı sistemini ve eğitimi ve diğer "devrimleri" biz sosyalistler savunmayacak mıyız, savunmuyor muyuz? 27 Mayıs'ın getirdiği Anayasayı "subayların anayasası" diye mi nitelendirmek gerekir? Böyle bir nitelendirme sosyolojik açıdan ne derece geçerlidir? Küçükömer'in sol, sağ tablosuna göre bütün bunları "sağ" mı sayacağız? Yürüttüğü mantığa göre öyle saymak gerekecek. Tek yanlı tahlillerin ne denli yanlış sonuçlara götürdüğü açıkça ortaya çıkıyor. Kaldı ki, üretim ilişkileri düzeyinde de bugün Türkiye'de eski feodal üretim ilişkileri düzeni büyük ölçüde tasfiye olunmuş, ancak kalıntılar halinde bazı bölgelerde süregeliyorsa, Türkiye'de kapitalist üretim ilişkileri hâkim duruma gelmiş ve küçümsenmeyecek bir işçi sınıfı gelişmişse, bu sonuçlar da o geçmişin beceriksiz, aksak "Batılılaşma", kapitalizmi geliştirme çabalarının ürünüdür.

Aybar'ın kitabını yayımladıktan bu yana yaptığı tahliller de, Küçükömer'inkiler kadar açık ve kesin olmamakla beraber, aslında aynı paraleldedir ve yani yanlış sonuçlara götürecek niteliktedir. Bürokrasiyi bugün de ağa ve komprador burjuvazi ile aynı safa koyup temel çelişkiyi bu üçlü ile emekçi sınıflar arasında gördünüz mü, sonuç yukarıdakiyle aynı kapıya çıkar. Aralarında fert olarak ilerici, devrimci, halktan yana olanlar bulunabilir ve vardır, fert olarak sosyalizme gelenler de bulunabilir, demek meseleyi halletmez. Ağa ve burjuva sınıfından bazı fertler de ilerici ve sosyalist olabilir ve vardır da böyle kimseler, ama bu, ağa ve burjuva sınıflarının yerini ve niteliğini değiştirmez. Burada tartıştığımız sorun, şu veya bu sınıf ve tabakadan fertlerin tutum ve davranışı değildir. Tümünde, bir tabaka olarak, sivil-asker tabakaların tarihimizde ve özellikle bugün her hangi bir ölçüde ilerici, devrimci bir yanı bulunup bulunmadığıdır. Aybar bunları bir "sınıf" olarak görüyor ve bir "sınıf" olarak ağalar ve burjuvalarla aynı safa koyarak bu "sınıf"a hiçbir ilerici, devrimci nitelik tanımamış oluyor.

O zaman yukarıda yaptığımız eleştiri ve sorduğumuz sorular Aybar'a da ilişkin oluyor.

Millî Demokratik Devrimciler ve Doğan Avcıoğlu da yukarıdakilerin tersi yönünden devrimciliğinin tarihsel göreliğini (*relativite*sini) ve Türkiye'de koşulların ve sınıfsal yapının değiştiğini gözden kaçırıyorlar. Bunlar sivil-asker tabakanın ve genellikle aydın tabakanın sadece ilerici, devrimci yanını görüyorlar, hatta bu "yanını" görüyorlar değil, doğrudan doğruya devrimci olarak niteliyorlar. Bugün ve bundan böyle de Türkiye'de anti-emperyalist, devrimci hareketin yürütümünü ve başarıya ulaştırılmasını bu tabakadan bekliyorlar. Oysa, "bu tabakanın devrimci geleneği vardır" gerekçesi kendi başına geçerli değildir bugün.

İmparatorluğun son yüzyıllarda ve Cumhuriyet'in ilk döneminde "devrimci" sayılabilecek girişimler ve işler bugün kayıtsız şartsız öyle sayılamaz. Bugün sosyalist veya hiç değilse sosyalist doğrultuda olanlar devrimcidir. Devrimci, ilerici kavramlarının anlamı, muhtevası değişmiştir. Onlar ise hâlâ Millî Kurtuluş Savaşını verdiğimiz ve onu izleyen yıllardaymışız gibi mantık yürütüyorlar. Yirminci yüzyılın üçüncü çeyreğinde millî kurtuluş savaş ve hareketleri kesin sonuca ulaşabilmek için sosyalist harekete dönüşmek zorundadırlar. Millî Kuruluş savaşı ile kazandığımız askerî zaferi ve siyasî bağımsızlığı ekonomik kalkınma ve bağımsızlıkla perçinliyemediğimiz içindir ki, burjuva ideolojisi ufkunu aşamıyan sivil-asker yönetici tabaka toprak ağalarına ve burjuvaziye dayanarak iktidarda kaldığı içindir ki, yeniden yabancı sermayenin, askerî paktların, emperyalizmin ağına düştük. Bu tecrübeyi geçirmiş ve 1908'den beri, azgelişmiş bir ülkenin yönetici aydın tabakasının, ve olduğu kadariyle burjuvazisinin, becerebileceği kadar bir burjuva demokratik devrimini geçirmekte olan Türkiye'de sosyalist harekete dönüşüm öncelikle zorunludur ve Türkiye de böyle bir dönüşüm içerisindedir. Sosyalistlere düşen görev bu dönüşümü hızlan-

dırmak ve etki alanını genişletmektir, önce anti-emperyalist mücadele sonra sosyalist dönüşüm, mekanik düşünce tarzının ta kendisidir.

Bilimsel sosyalizmin —tarihsel gerçeklerin doğruladığı— yeni bir toplum düzenini yaratacak güçlerin eski düzen içinde oluştuğu ve geliştiği yargısı ne oluyor o zaman? Şimdiden bu güçleri, yani işçi-emekçi sınıfları ve onlara müttefik veya yardımcı olabilecek aydın tabakayı ve gençliği eylem içinde uyarıp, eğitip bilinçlendirip örgütleyerek politik bir güç haline getirmezseniz, anti-emperyalist mücadeleyi ve bağımsızlığı kazandıktan sonra kalacak iktidar boşluğuna, yine, burjuva ideolojisi çizgisini bir türlü tam aşamamış sivil-asker yönetici aydın tabaka oturur ve mutlaka temel bir sınıfa dayanacağından, dayanağı yine şu veya bu ölçüde yerli burjuvazi ve kapitalist üretime geçmiş, burjuvalaşmış büyük toprak sahipleri olur. "Bir koalisyon halinde iktidara gelinir" demek sorunu çözmez. Güç birliği hareketinde ve koalisyon iktidarında da bir öncülük, bir ağır basma sorunu vardır. "Hangi sınıf ve tabakalar fiilen öncülük eder, ağır basarsa söz onda olur" demek de yeterli değildir; sorun, sosyalistlerin hangi sınıfların öncülüğü için mücadele edeceği sorunudur.

Bugünkü durumu ve geleceği, sosyalistleri ve sosyalist hareketi dışarda bırakarak değerlendiremeyiz. Durumun nasıl gelişeceğinde, sosyalistlerin benimseyeceği amaç ve izleyecekleri mücadele çizgisi de bir etkendir. Kaldı ki, koalisyon halinde iktidara gelindiğinde, işçi-emekçi sınıflarla küçük-burjuva aydın tabaka ve yerli burjuvazi arasındaki çelişkiler ve ikincilerin anti-emperyalizm, yabancı sermaye, anayasa dönüşümleri konularında tutarsızlığı ve kaypaklığı açıkça ortaya çıkacaktır, kısır döngüye yeniden girilmiş olacaktır. Ve nihayet, hiçbir güç birliği, cephe birliği vb. gerekçe işçi sınıfının politik hareketinin, partisinin, öbür güç ve hareketlerden ayrı ve bağımsız varlığını, niteliğini, eylemini korumayı ve geliştirmeyi ihmal ettiremez, sos-

yalistler için ikinci plâna attıramaz. Ancak bu böylece kabul edildikten sonradır ki işçi sınıfının müttefiki veya yardımcısı olabilecek öbür sınıf ve tabakalarla güç birliği, dayanışma söz konusu olabilir.

Ama bunu böylece belledikten sonra, işçi-emekçi sınıflara müttefik veya yardımcı olabilecek öbür sosyal güçler üzerinde durmak, bunların desteğini ve belirli ortak amaçlar üzerinde işbirliğini sağlama yolunda aktif girişimlerde bulunmak, egemen sınıflar arasındaki her türlü çelişki ve sürtüşmelerden yararlanmak da doğru sosyalist politika ve taktik gereğidir. Bilimsel sosyalizmin objektif gerçeklerin tahlilinden çıkardığı ve daha sonraki gelişmelerin de doğruladığı şu temel yargıyı da asla unutmamak gerekir: hiçbir sosyal sınıf, ne kadar güçlü ve devrimci çizgiye gelmiş bulunsa da devrimi kendi başına, öbür yardımcı ve müttefik sınıf ve tabakaların desteği, katkısı olmadan başaramaz. Bürokrasiyi tümünde bir sınıf sayıp ağa ve burjuva sınıflarla aynı safa koymak, hele Türkiye'ye özgü şartlar ışığında, işçi-emekçi sınıfların politik hareketini yalnız bırakmak, tecrit edilmiş vaziyete düşürmek olur.

Siyasî partiler belli sınıf ve tabakaların siyasî örgütleridir diye partilerle temsil ettikleri veya dayandıkları sınıf ve tabakalar arasındaki ilişkileri hiç değişmez, aynı kalır sanmak ve yeni oluşumlar karşısında zımnen benimsenen böyle bir sanı ile vaziyet almak da yanlıştır. İç politikadaki son olaylar, kanımızca bir, AP'nin dayandığı ve temsil ettiği egemen sınıflar ve bu sınıfların kesimleri arasındaki çelişkileri ve sürtüşmeleri yansıtmıştır; iki, CHP bürokrasi ile, hem de onun üst kademeleriyle, çapraz düşmüştür. Bugün CHP bürokrat tabaka ile tam özdeşleşmekten (aynileşmekten) çıkmıştır. Bugün bürokrat tabakayı CHP ile bir tutup, onun politik tutumunu CHP'nin tutumuna göre değerlendirmek yanlış olur. "Son tahlilde bürokratlar gerçekten devrimci değillerdir, sosyalist olamazlar, son kertede ağa ve burjuvalarla birlikte hepsi emekçi sınıflara karşı birleşirler" dü-

şüncesiyle bugünkü durumu talî çelişkileri, tutarsızlıkları ve mücadeleleriyle görmezlikten gelmek veya küçümsemek politik bir gaflet olur ve bu tutum sürdürülürse sekterliğin, dogmacılığın ta içine düşülür.

Bizim görüşümüzü kısaca özetlersek:

1. Toplumumuzda bürokrasinin bugünkü durumu Osmanlı İmparatorluğu düzenindeki durumuna, hatta Cumhuriyetin ilk döneminde CHP iktidarındaki durumuna bakarak saptanamaz. Tarihten gelen etkiler bir yanıyla ve bir ölçüde sürmektedir, ama öbür ve daha önemli yanıyla da değişmiştir. Bugün bürokrasi, tümünde, her hangi bir anlam ve ölçüde sınıf değildir, tabakadır.

2. Bir tabaka olarak çelişkili ve tutarsız bir durumdadır. Objektif şartlar bu tabakayı, emperyalizme karşı, millî bağımsızlıktan, sosyal adaletten, halk kitlelerinden yana bir çizgiye doğru itelemektedir. Bu tabaka 1950'lerden beri ağa ve burjuva sınıflarıyla iktidar mücadelesi içindedir, bugün bu mücadele daha da keskinleşmiştir. Sosyalistlere düşen görev, bu durumdan yararlanarak bürokrasiyi ağa ve burjuvalardan, burjuva ideolojisinden daha da koparmıya ve onu işçi-emekçi sınıfların dâvasına kazanmıya çalışmaktır. Bu tabaka yeniden devleti ele geçirse dahi (CHP'nin seçimleri kazanması yoluyla bunu başarması ihtimali yok denecek kadar azdır, ama başka yoldan iktidara gelse dahi) mutlaka temel sınıflar kümelemelerinden birine veya ötekine dayanmak zorunda olacağı için, şimdiden bu tabakayı burjuva ideolojisinden (ortanın solu aldatmacası dahil) kurtarıp sosyalizme kazanmıya çalışmak doğru ve geçerli bir sosyalist politikadır. Sorun, sosyalistlerin ve sosyalist örgütün bürokratlar yanında yer alması değil onları imkân nisbetinde sosyalizme kazanmak, işçi-emekçi sınıflar çizgisine çekmek ve işçi-emekçi sınıflarla bürokratların ayrı ayrı açılardan ve değişik ölçülerde ağa ve burjuva sınıflarına karşı verdikleri mücadelede daha kısa vadeli ortak amaçlar üzerinde dayanışmayı ve işbirliğini sağla-

mak, sosyalizmin daha uzun vadeli amaçları bakımından da hem işçi-emekçi sınıfları, hem de bürokrat-aydın tabakayı eğitip bilinçlendirmektir. Her toplumda ve sosyalist harekette aydınların rolü önemlidir ve önemli olmuştur. Bizim gibi geri kalmış ülkelerin [kasıtlı olarak] daha da geri bırakılmış, ters şartlandırılmış emekçi sınıfları için bu önem daha da fazladır. Aydınların büyük çoğunluğu ise, şu veya bu nitelik açısından bürokrat tabakaya girer, yani memurdur. Bunu söylemek, aydınların ve bürokratların tepeden inme, halka rağmen halkçı —hele sosyalist— bir düzeni getirebilecekleri demek değildir. Böyle bir sonuç, hele CHP'yi desteklemeye sonucunu çıkarmak, —kasıtlı bir suçlama niyeti güdülmüyorsa eğer— çok yanlış bir tahlil ve mantıksız bir sonuç çıkarmadır. Ne aydın hayranlığı ve bir "kadro partisi" yaratmak amacı, ne de emekçi halk kitlelerinin tarihsel sezgisini ve sağduyusunu abartıp sınıf açısı ve temeli silikleşmiş, sosyalist eğitim, bilinçlendirme ve örgütlenme işi ikinci plâna atılmış bir halk hareketi politikası! Sosyalist hareketin doğru çizgisi tek yanlı her iki tutumu da reddeder.

3. Temel sınıflarda dahi ikinci dereceden iç çelişkiler ve kesim veya kanatlar vardır. Bir tabaka olan bürokrasi ise öncelikle içten çelişkili[dir] ve kesimlere ayrılmıştır. Gerçekçi ve geçerli sosyalist politika bu çelişki, kanat veya kesimleri göz önünde tutarak ve onlardan yararlanarak yürütülebilir. O zaman da toptan ve kesin ve mutlak yargılar vermekten kaçınılır.

Bürokratların bir sınıf mı, yoksa bir tabaka mı oldukları, Osmanlı İmparatorluğu düzeninden bu yana bürokratların durum ve tutumunda yer alan değişiklikler, bugünkü durumları ve kesimleri üzerinde gelecek yazımızda duracağız.

BÜROKRATLAR BİR SINIF MIDIR?*

Behice Boran

Geçen yazımızda, bürokrasi ve bürokratlar kelimelerini yönetici sivil-asker deyimiyle eşanlamda olarak, ikisini hep "veya" ile birleştirerek kullandık. Şimdi, bürokratların bir sınıf olup olmadığı, dün ve bugün durumunun ne olduğu, yarın sosyalist bir düzende ne olacağı konusuna girmeden önce, bu eşanlamda kullanmanın, ikisini özleştirmenin her zaman doğru olmayacağı noktası üzerinde biraz duracağız.

Bilindiği gibi, bürokrasi ve bürokratlar kelimelerinde bir kötüleyici anlam vardır. Yönetici kadrolar ise, toplumsal evrimin çok ileri döneminde durumunun ne olacağı sorununu bir yana bırakırsak, bugün olduğu kadar yarın da, sosyalist düzene geçildiğinde de var olacaktır. Yönetimde yer alan bir birey veya bütünüyle yöneticiler grubu "bürokrat" olabilir, olmıyabilir de. Yöneticilerin seçimle yönetimde yer aldıkları, gerektiğinde seçmenleri tarafından değiştirilebildikleri, yönetilenlere karşı so-

---

* Behice Boran'ın *Emek*'te (Sayı 5, Haziran 1969) yayınlanmış bir makalesidir. Adı geçen yayından alınmıştır (y.n.).

rumlu ve hesap verir durumda oldukları, yöneticiler olarak, ayrı ve özel imtiyazlara sahip bulunmadıkları hallerde bu yöneticilerden bürokrat ve yönetici gruptan bürokrasi olarak söz edilemez. Sosyalist düzenlerde, devlet müessesesi ve kapitalist dönemden miras alınan işbölümü sistemi bir yanıyla devam ettiği için görevleri ve yetkileri açısından kapitalizmin bürokrasisine benzer bir yönetici tabaka oluşmuşken; sosyalist uygulamaların büyük sorunu ve "toplumsal hastalığı" bu yönetici grupların bürokratlaşması ve sosyalizm kurulurken bu bürokratlaşmanın önlenememiş olmasıdır. Demek ki, bürokrasi, yönetici grup anlamına gelir ama, belli bir durumu ve özgül nitelikleri olan bir yönetici gruptur; bürokrat olmıyan yönetici grup da olabilir ve sosyalist düzende asla bürokrat olmamak zorundadır.

Bu kısa açıklamadan sonra, insan toplumlarında yönetici grupların hangi şartlarda meydana çıktığını ve sonra nasıl bürokrasiye dönüştüğünü yine kısaca ele alabiliriz.

İnsan toplumları nüfus artışıyla kalabalıklaşıp daha büyük toprak parçaları üzerine yayılınca ve işbölümü, görevsel (fonksiyonel) farklılaşma ile gelişip ilerleyince, toplumun bütününe ait işleri yönetme ve yürütme de yeni bir işbölümü dalı olarak ve bunu yapanlar da yönetici grup olarak toplumlarda belirdi. Toplumda belli bir grubun, doğrudan doğruya üretimle uğraşmayıp, yönetim, yürütme ve toplumun diğer toplumlara karşı güvenliğini sağlama (askerlik) işleriyle meşgul olabilmesi için, toplumda üretim güçlerinin belli ölçüde gelişmiş, toplam üretimin artmış ve yönetici-yürütücü-askerî grubun başkalarının ürettiklerinden bir pay alması gerekliydi. Kendileri üretmeden, değer yaratmadan başkalarının üretimde yarattıkları değerlere sahip çıkmak bu grubun temel imtiyazı idi. Bu grup, toplumun eriştiği gelişme seviyesinin zorunlu kıldığı ve toplumun bütünü için yararlı görevler görüyor idiyseler, bu hizmetleri karşılığı üretilenlerden bir pay almaları zorunlu ve tabii idi. Ama ne var

ki, bunların aldıkları pay, yaptıkları görev karşılığı yaşamaları için gerekli pay almaktan çok öte üretici kitleleri asgari yaşama düzeyinde, yoksul bırakan, kendilerine ise o toplumun imkânları ve ölçüleri içinde çok refahlı bir yaşama düzeyi sağlıyan, israflı, "gösteriş" tüketimlerinde bulunmaya imkân veren bir arslan payı idi. Bu nokta çok önemlidir çünkü bugün de doğrudan doğruya üretimde bulunan nüfus dışındaki çalışan nüfus gruplarının gelirleri, son tahlilde üretimde yaratılan değerlerden alınır ya da oluşur. Bundan dolayı yani yaratılan değerler fazlasından pay alıyorlar diye bu çalışan gruplar "sömürücü" sayılamazlar. Bugün, doktoru, öğretmeni, çeşitli dallarda uzmanlaşmış hizmetlileri, "kafa emekçileri" olmıyan bir toplum düşünülemez. Sorun, doğrudan doğruya üretimle ilişkin olmıyan görevlerde çalışan nüfus gruplarının aldıkları artık değer payının yaptıkları görevlerin toplumsal yararıyla orantılı olup olmadığıdır. Kapitalist toplumlarda bu çalışan grupların aldıkları pay, bilfiil üreterlerin aldıkları paydan çok daha yüksektir; çalışma karşılığı olmayıp, üretim araçlarının mülkiyetine sahip olma nedeniyle elde edilen "sermaye gelirleri", kârlar, ise en yüksek gelir grubudur. Bu toplumlarda gelir dağılımı yelpazesi çok geniştir, yani en az kazanan gruplarla en çok kazananlar arasında gelir farkı çok büyüktür. Sosyalist düzende ise özel şahısların (gerçek ve tüzel kişilerin) sermaye geliri yoktur; üretimde ve üretim dışında çalışanların gelirleri arasındaki fark ise çok azalmış, gelir dağılımı yelpazesi çok daralmıştır; ama, "emeğe göre gelir" ilkesi uygulandığından ve insanların emekleri arasında nicelik ve nitelik farkları bulunduğundan bir ölçüde gelir farkları vardır.

Yazımızın konusu olan yönetici grup açısından çıkan sonuç şudur: Yönetici grup sırf artık üründen veya artık değerden pay alıyor diye bir egemen sınıf niteliğindedir denemez. Aldığı payın miktarına ve bu payın, toplumsal gelirin bütününün çeşitli

çalışanlar grupları arasındaki bölüşümü açısından yaptığı toplumsal hizmetle orantılı sayılıp sayılamıyacağına, ve, gelir bölüşümünü ve bu bölüşümün de kendi payını kendi çıkarına kendisi tayin etme durumunda olup olmadığına bakmak gerekir.

İnsan toplumları, av, bitki toplama ve yerleşme alanlarının toplumun ortak mülkiyetinde olduğu ve tüketim maddelerinin (para henüz belirmediği için gelir dağılımı söz konusu değil) bütün bireyler arasında ufak tefek farklarla esasta eşit dağıtıldığı, toplumsal örgütün akrabalık ilişkilerine ve gruplaşmalarına dayandığı ilkel toplum düzeninden, tarımın gelişmesiyle toprak mülkiyetinin önem kazandığı ve bu mülkiyetin toplumun bütününden en üst yöneticiye veya yöneticiler grubuna geçtiği, akrabalık grupları temeli üzerinden örgütlenmenin yerini arazi birimleri üzerinden ve oluşan toplumsal sınıflaşmaya dayanan devlet düzeninin almaya başladığı geçiş (tranzisyon) dönemlerinde, yeni beliren yöneticiler yönetilenlerin oylarıyla yönetici mevkie geliyorlar ve düşüyorlardı; toplumun bütününü ilgilendiren önemli kararlar da yine yetişkin ve yetkili toplum üyelerinin genel toplantılarında oylamayla alınıyordu. Bu yöneticilerin henüz "bürokrat" niteliği yoktu. Ama zamanla yöneticilik, akrabalık yoluyla aileden daha sonraki nesillere geçen irsî bir hâl aldı ve temel üretim dalı olan tarımda toprağın mülkiyeti, çeşitli biçim ve ölçülerde yönetici gruba bağlandığından ve bu nedenle yönetici grup tarımsal üretimi kontrol ve tanzim eder, hasıl olan üretim toplamının nüfus grupları arasındaki bölüşümünü ve bu bölüşümde arslan payının kendisine gelmesini tayin eder duruma geldiğinden bir sınıf niteliği kazandı. Yönetici grup, elinde topladığı ekonomik, politik ve askerî kudreti, tarımın ardı sıra ikinci dereceden gelişen sanayi üretimini ve mübadele (ticaret) faaliyetlerini de kendi çıkarına kontrol etmek ve bu alanlarda hasıl olan gelirlerden de kendine pay çıkarmak için kullandı.

Asya üretim biçimi ve Avrupa örneği feodal düzen denilen toplumlarda durum temel çizgileriyle böyleydi, aralarında önemli farklar olmakla beraber. Bu farklar üzerinde burada durmayacağız, o kendi başına önemli ayrı bir konu. Bizim konumuzu ilgilendiren taraf, her ikisinde de, aralarındaki farklar her ne olursa olsun, sivil ve askerî yönetim düzeniyle toprak mülkiyeti ve işletmeciliği düzeninin birbiri üzerine kapaklanmış, birbirine bağlanmış olmasıydı. Ve bunun için de sivil-askerî yönetim ve kumanda görevi yüklenen grup bu yaptıkları toplumsal görev karşılığı toprak rantından pay alıyorlardı, fakat aldıkları pay yaptıkları görevle orantılı sayılamayacak kadar yüksekti. Büyük üretici kitleler, hele tarımsal üreticiler ancak emek güçlerini yenileyip sağ kalabilecek ve çocuklarının bir kısmını ergin çağa kadar yetiştirip üretici duruma getirebilecek kadar bir payla bırakılıp en düşük bir yaşama düzeyini sürdürüyorlardı.

Feodal tipte bu sınıf karakteri, beylerin toprak üzerindeki mülkiyet hakları daha belirgin olduğundan daha açık seçik bellidir, Asya üretim tipinde ise bütün toprakların mülkiyeti, ama "kuru mülkiyeti", hukuken en üst yöneticide olduğundan ve buna bağlı sonuçlar dolayısıyla, yönetici grubun bir sınıf teşkil edip etmediği, veya ne anlam ve ölçüde bir sınıf teşkil ettiği tartışma konusu olmaktadır. Bilindiği gibi mülkiyet konusu, özellikle üretim araçlarının mülkiyeti konusu, üretim ilişkilerini yansıttığı için önemlidir. Ama bir toplumda o toplumun hukuk sistemine göre mülkiyet durumu ile üretim ilişkilerindeki fiilî durum her zaman tıpa tıp birbirine uygun değildir. Mülkiyet sorununun yalnız nazarî hukuk açısından değil, fiilî ilişkiler açısından fonksiyonel tahlili yalnız Asya üretim tipi için önemli olmakla kalmıyor. İlkel toplumlarda, feodal toplumlarda, büyük anonim şirketlerin geliştiği tekelci kapitalist toplumlarda ve sosyalist toplumlarda mülkiyet ilişkilerinin böyle fonksiyonel

tahlillerine ihtiyaç vardır. Ama bu konuya şimdi bu yazının sınırları içine girmeye imkân yoktur, yalnız yukarıda yargımızı, yani Asya üretim tipinde de, feodal tipte de yönetici grubun bir sınıf teşekkül ettiği yargısını tekrarlayacağız. Yine yukarıda yaptığımız kısa ve kalın çizgili tahlil ışığında Osmanlı İmparatorluğu'na özgü düzende de (bu düzene ister Asya üretim tipi, ister feodal denilsin, bu sorunu da şimdilik bir yana bırakıyoruz) yönetici grup bir sosyal sınıftı. Bu konuda Aybar'la ayrılığımız iki nokta üzerinde toplanıyor: 1) Aybar Osmanlı yönetici grubunu, "*sui generis* egemen bir sınıf" kabul ediyor.[1] Oysa bunun belirli bir toplum tipine özgü olduğunu yukarıda belirttik. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki uygulamada kendine özgü nitelikler yok muydu? O başka. Her toplum tipi temel ve genel nitelikler tesbit edilerek belirtilir. Her tipin somut toplumlarda somut belirtisi, biçimi o topluma göre özellikler gösterir, ama bundan dolayı *sui generis* bir düzen, eski deyimiyle, nevi şahsına münhasır bir düzen denilemez. 2) Konumu bakımından daha önemlisi, bugünkü, 1969'daki, yönetici grup ile Osmanlı düzenindeki yönetici sınıf arasında temelden niteliksel bir fark görmeyişi, bugünkü yönetici grubun (artık "bürokrasi") bir sınıf olduğunu isbat için hep Osmanlı İmparatorluğu'ndaki durumu delil alması, "yüz yıllardan beri bizde bürokratlar bir sınıf olmuştur," demesidir. Kitabında da, İttihat ve Terakki döneminde başlatılan ve CHP iktidarında geliştirilen devlet kapitalizmini, sadece, "Osmanlı devletçi üretim ilişkilerinin" başka plânda devamı olarak görüyor.[2] Oysa, 19. yüzyıldan bu yana sivil ve askerî yönetim düzeni toprak mülkiyeti ve işletmeciliği düzeni üzerine kapaklanmış, ona bağlanmış olmaktan çıkmıştır, bu gö-

[1] Mehmet Ali Aybar *Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm. Seçmeler 1945-1967*, Gerçek Yayınevi, Şubat 1968, İstanbul.

[2] *Aynı kitap*, s. 649.

revliler artık görev karşılığı doğrudan doğruya toprak rantından pay almamaktadırlar. Yönetici grubun ekonomik temeli değişmiştir, Osmanlı düzenindeki gibi bir sınıf değildir artık. Bu, temel, niteliksel bir değişikliktir, önemsenmeyecek veya ikinci plana atılacak bir değişme değildir. 19. yüzyıldan bu yana yönetici grup artık bir "bürokrasi" niteliği kazanmıştır; yani, devletin yönetim mekanizmasında yer alıp devlet adına yaptığı görev karşılığı yine devletten para olarak ücret, maaş alan, belli tayin, terfi, görevden çekilme kurallarına tabi olan, bir grup olarak kendine özgü bir takım imtiyazlara sahip bulunan, kendisi bir "sınıf" olmayıp esas itibarıyla toplumdaki egemen sınıflara hizmet eden, ama toplumdaki çelişkilerin ölçüsüz keskinleşip toplumu patlatmaması için de bir yandan baskı usullerini kullanırken, bir yandan da şartların zorlamasıyla bir ölçüde sömürülen alt sınıfları da kollayan, az çok özerk, ama sınıf ilişkilerinden bağımsız değil, bir tabaka haline gelmiştir.

İttihat ve Terakki döneminde, hele CHP'nin devletçi politikasında bu bürokrasinin üst kademeleri bir ölçüde üretim ilişkilerini kontrol etmiş ve düzenlemiş, politik-idarî yetkilerini kişisel zenginleşme için kullanmış, gelir dağılımında kendine büyük pay ayırmış, kısacası, üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmanın sağladığı bir takım yetkilere ve avantajlara sahip olmuştur, ama yine de tam bir sınıf olmamıştır. Çünkü artık toplumda büyük toprak sahipleri sınıfı, ticaret ve daha geriden sanayi sermayesi sınıfları belirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'na özgü üretim ilişkileri düzeni ortadan kalkmış, kapitalist üretim ilişkileri hâkim üretim ilişkisi haline gelmiştir. CHP'nin tek parti döneminde dahi, iktisadî devletçilik politikasının en güçlü biçimde uygulandığı 1930'larda dahi, her şeyin üst kademe yöneticilerin iki dudağı arasından çıkacak sözlere bağlı göründüğü zamanlarda dahi, bürokrasi bilinçli bir şekilde toprak mülkiyeti sınıfını, ticaret ve sanayi burjuvazisi sınıfını koruyan, güçlendi-

ren bir politika izlemiştir. Toprak reformunun yapılmaması, yüksek tarım gelirlerinin hâlâ gereği gibi vergilendirilmemesi, Teşviki Sanayi Kanunu, yerli sanayie tekelci kârlar sağlayan gümrük duvarları, özel bankacılığı koruyan kanun hükümleri, kredi politikası hep bu egemen sınıfların çıkarlarını koruma ve bu sınıfları güçlendirme politikasının belli-başlı belirtileridir. Osmanlı İmparatorluğu düzeninde ise yönetici grup bir sınıftı ve kendi çıkarlarına ve kendi hiyerarşisi içinde en üst makam olan padişaha hizmetten başka bir şey yapmıyor, kendi dışındaki egemen sınıflara hizmet etme durumunda bulunmuyordu. Kendinden başka egemen sınıf yoktu. İdris Küçükömer CHP devrindeki devletçiliği ilkel sermaye birikimi dönemi olarak tanımlıyor. Buna katılırız, ama şunu da belirtmek gerekir ki, yalnız ekonominin devlet kesiminde değil, özel sektör kesiminde de sermaye birikimi dönemiydi, özel sektör, özel sermaye sahibi sınıf, ekonomik devletçilik politikasının kanadı altında gelişmiş, güçlenmiştir, hâlâ da öyledir. (İkinci Beş Yıllık Plan'ın özel sektöre 3 milyara yakın fonların devrini öngörmesi bunun son belirgin örneğidir).

1950'den bu yana bürokrasi politik gücünü ve ekonomik avantajlarını daha da yitirmiştir. Hele bugün AP iktidarı, bürokrasiyi tamamiyle kendi kontrolünde, dolayısıyla, dayandığı büyük toprak mülkiyeti ve komprador burjuva sınıfları kontrolünde "emir kulu" düzeyine indirmek çabasındadır. Üst kademe bürokratlar dahi, değil millî ekonominin tümünü, devlet işletmeleri sektörünü bile kontrol edememektedir. "Devletin yüksek menfaatleri" adına direnen genel müdür, uzman ve benzeri yüksek kademe memurların görevlerinden uzaklaştırılmaları veya istifa durumunda bırakılmaları bunun bir belirtisidir. Personel Kanununa ilişkin kadro kanunlarının çıkarılmaması, memurlar kitlesinin tedirgin ve hoşnutsuz bir durumda bırakılması, buna karşılık yukarıda sözünü ettiğimiz, devlet kesesinden

büyük özel sermayecilere yapılan aktarmalar, bürokrasinin gelir bölüşümünü artık kendi çıkarına düzenleyemediğinin delilleridir. Gerçi maaş ve ücretler artık değerden bir paydır ama bunun zorunlu ve tabiî olarak böyle olduğunu yazımızın başında belirttik; payın oranı ise, eskiye kıyasla ve sermayeci sınıfların ele geçirdikleri artık değere kıyasla çok küçülmüştür.

Bu nedenlerle, 1) bürokratların bugünkü durumu, ne Osmanlı İmparatorluğu'ndaki duruma, ne de İttihat ve Terakki ve CHP iktidarları dönemindeki duruma atıfla tesbit edilip nitelendirilemez. Elbette geçmişten gelen etkilerin kalıntıları vardır, ama o zamanlardan bu yana köprülerin altından da çok su akmıştır, hele 1950'den bu yana. 2) Bugün bürokratlar grubu bir sınıf değil bir tabakadır. Tümü de çelişkili bir durumdadır, ayrıca içten kesimlere ayrılmıştır. Bu itibarla bürokratları, toprak ağaları ve burjuvalarla aynı safa koyup öbür ikisi gibi bürokratları da bir sınıf sayıp temel çelişkinin bu üçlü ile emekçi sınıflar arasında olduğunu söylemek gerçek duruma aykırıdır, bunun için de yanlıştır. Toprak ağalarının ve burjuvaların birer sınıf olduğundan kimsenin kuşkusu yoktur, kimse bunu tartışmamaktadır. Oysa bürokratların sınıf olup olmadığı büyük tartışmalara yol açıyor, Aybar kendisi bürokratlar arasında bölünmelerden söz ediyor, bürokratlar söz konusu olduğunda zaman zaman sınıf kelimesini tırnak içine almak gereğini duyuyor. Bu belirtiler bile bürokratların öbür iki egemen sınıf gibi açık seçik bir egemen sınıf sayılıp aynı safa konulamayacağını gösteriyor.

Bürokrasi konusuna gelecek yazımızda da devam edeceğiz.

BÜROKRATLARIN ÇELİŞMELİ DURUMU*

Behice Boran

Bürokrat ve bürokrasi kelimelerinin anlamının tam açıklığa kavuşabilmesi için "bürokrat burjuvazi" deyimi üzerinde de kısaca durmayı yararlı görüyoruz. Mehmet Ali Aybar daha önce sözünü ettiğimiz kitabında bu deyimi kullanıyor. İdris Küçükömer de bürokratların "kapitalist sınıf içine dönüşmesi" yani burjuvaziye girmeleri üzerinde duruyor.

"Bürokratik burjuvazi" ve "bürokratik sermaye" deyimleri komünist ihtilâlinden önceki Çin toplumunun sınıf yapısının tahlilinde kullanılmıştır. Mao-Çe-Tung'un yazdığına göre,"[1] Çan Kay-şek ailesi diğer üç büyük aile ile birlikte ellerinde muazzam sermaye toplamışlardı (10 ila 20 milyar dolar tutarında). Bu "tekelci sermaye" idi ve "bütün memleket ekonomisinin can

---

* Behice Boran'ın *Emek*'te (Sayı 6, Temmuz 1969) yayımlanmış bir makalesidir. Adı geçen yayından alınmıştır (y.n.).

[1] Mao-Çe-Tung *Ecrits Ohoisis, vol. III*, Maspero, Paris, 1967, s. 27-28 (y.n.).

damarlarını tekellerinde tutuyorlardı". Üstelik, "Bu tekelci sermaye, devlet kudretiyle birleşerek, tekelci devlet kapitalizmine dönüşmüştü." Yine Mao'ya göre, "Bu sermayeye Çin'de genellikle bürokratik sermaye denir. Bürokratik burjuvazi adı altında bilinen bu sınıf Çin'in büyük burjuvazisidir." Görülüyor ki, bürokratik burjuvazinin sınıf oluşu bürokrat oluşundan değil, tekelci sermayeye sahip oluşundan geliyor ve "bürokratik" sıfatının kullanılışı, bu sınıfın devlet ile sıkı bağlantı kurup kendi çıkarları için kullanmasındandır.

Bizde, eski Çin toplumunda olduğu gibi, çok az elde toplanmış o derece muazzam tekelci sermaye yoktur. Bununla birlikte, o toplumun tahlilinde kullanılan terimin tam eşit anlamında olmasa da, bir yanıyla ona benzerlik gösteren bir anlamda bizde de bürokratik burjuvaziden söz edilebilir. Yönetimin üst kademelerinde olanlar, yetkilerini kötüye kullanıp "nüfuz ticareti" yaparak, şirketlere ortak olarak ve daha başka şekillerde mal mülk edinerek (örneğin, millî emlâki çok ucuza kapatıp büyük toprak, taşınmaz mallar, hatta üretim araçları sahibi olarak) burjuva veya büyük toprak sahipleri sınıfına girerler. Ama bunların burjuva, egemen sınıf mensubu olmaları "bürokrat" oluşlarından değil, mülkiyet sahibi olmalarındandır. Bu gibiler için yüksek kademe bürokrat olma, egemen sınıflara girmek için bir basamak, bir araç vazifesini görmüştür. Bu kişilerden ve meydana getirdikleri küçük gruptan bürokratik burjuvazi diye söz edilebilir.[2] Ama açıktır ki bu durum, hiç değilse Türkiye'de, bürokrasiyi bütünü ile bir sınıf sayıp öbür iki egemen sınıfla aynı safa koymak, veya, "bürokratlar" ve "bürokrat burjuvazi" terimlerini eşanlamda ve birini öbürüne ikame ederek kullanmak için yeterli bir gerekçe değildir.

---

[2] *Türkiye ve Sosyalizm Sorunları* adlı kitabımda bir anlamda bürokratik burjuvaziden söz edilmiştir. Gün Yayınları, İstanbul, 1968, s. 19-20.

İdris Küçükömer *Düzenin Yabancılaşması* adlı kitabında bürokratların, özellikle subay kadrolarının, üretim araçları sahibi olarak kapitalist sınıf içine dönüşmeleri eğilimini belirtiyor ve Ordu Yardımlaşma Kurumu üzerinde bu açıdan önemle duruyor. Bu kurumun, ordu kadrolarını bugünkü kapitalist düzene bütünleştirici ve imtiyazlı bir duruma getirici niteliğini biz de 1969 Milli Savunma bütçesi üzerindeki Meclis konuşmamızda eleştirmiştik. Egemen sınıflar, bürokratların vesayetinden kurtulup devleti doğrudan kontrolleri altına aldıkları zaman dahi, devlet işlerini onların yarar ve hesabına yürütecek bir yönetici-ler grubuna ihtiyaçları olduğundan ve günümüzün toplumlarında, hele egemen sınıfları nisbeten güçsüz az gelişmiş toplumlarında, en etkin silâhlarla donatılmış sürekli ordular politik hesaplarda mutlaka dikkate alınması gereken bir güç olduklarından, sivil-asker kadroların tatmini ve mevcut düzenle bütünleştirilmeleri çabaları vardır. Ama egemen sınıflar ve onların iktidarı AP, sivil asker tabakanın yeniden güç kazanıp devlet aygıtını ele geçirmesinden ve toprak ağası-burjuva sınıflarını vesayetleri altına almasından endişe etmektedirler, bunun için de ayrımlar yaparak, bölük pörçük tatmin usullerini denemektedirler. Sonuç, büyük kitlenin huzursuzluğudur. Gerek asker, gerek sivil kesimde tatmin edilebilenler üst kademelerdir, büyük çoğunluk değil.

Bu tabakanın çelişkili durumu esas şu noktada toplanmaktadır: Devletin memuru, hizmetlisi, subayı oldukları ölçüde (devlette politik iktidarı seçimler yoluyla egemen sınıflar partisi elinde tuttuğundan) iktidarın bu sınıflar yararına, ezilen, sömürülen sınıflar zararına yürüttüğü, bugünkü bozuk düzeni ayakta tutmak politikasına ister istemez hizmet etmek durumundadırlar; en küçük, en imtiyazsız memur ve hizmetli dahi egemen sınıflar iktidarının uygulayıcı aygıtının bir ucudur, öte yandan, yukarıda sıraladığımız nedenlerle egemen sınıfların iktidarına karşı çıktığı, devlet aygıtına yeniden hâkim olmak için mücade-

le ettiği ölçüde de egemen sınıflarla çelişki halindedir. İkincisi, devlet aygıtını yürüten az çok özerk bir tabaka olarak farklılaştığı için kendine özgü, ikinci dereceden bazı sosyal değerler de oluşturmuştur. "Devletin yüksek menfaatini korumak", "devlet haysiyeti", "millî şeref ve vekâr" sivil-asker tabakanın değerleri arasındadır (Amerikan üslerine, ikili anlaşmalara, Nato'ya, Amerikan uzmanlarına, "nüfuz ticaretine", görevi kötüye kullanma, rüşvet, iltimas, adam kayırma vb. hallere rağmen). M. Soysal'ın belirttiği gibi,[3] bugünkü kapkaç düzeninin ve politikacılarının ülke kaynaklarını hesapsızca har vurup harman savurmasına, yabancı ve yerli çıkarcılara peşkeş çekmesine, millî bağımsızlık ve şerefle hiçbir ölçüde bağdaştırılamıyacak bir politika izlemesine, bütün yozlaştırılma çabalarına rağmen bir noktada karşı çıkmaktadır bu tabaka.

Öte yandan, büyük merkezlerdeki küçük bir üst kesim istisna edilirse, bürokrat tabakanın ve subay kesimin büyük kitlesi hakları verilmiyen, gelişmiş toplumlardaki benzerleriyle kıyaslanmıya imkân vermiyecek kadar düşük bir yaşama seviyesinde, düpedüz geçim sıkıntısında bırakılan hoşnutsuz bir kitledir. Ve yalnız küçük memurlar değil. Büyük merkezler dışında hâkimi, savcısı, nüfus müdürü, posta müdürü, ordu komutanı hep hayatından şikâyetçidir, haklı olarak. "Burada hayat yok" en çok işitilen şikâyettir taşradaki memurlar arasında. Ülke kalkınmamış olduğu için, belli bir seviyede eğitim görmüş insanların uygar ihtiyaçlarını karşılıyacak şartlar yoktur, Anadolu şehir ve kasabalarında kalabalık küçük memur kitlesinin durumu ise emekçi kitlelerinkine yakındır, şiddetli geçim sıkıntısı içindedirler. Bir de memur olmanın gerektirdiği giyim kuşam, bir ev düzeni tutturmak zorunluluğunu da duyduklarından geçim sıkıntıları daha da şiddetlenmektedir. Bu itibarla da durumları çeliş-

[3] Mümtaz Soysal'ın *Tüm* dergisinin 2. 3. ve 4. sayılarında (Aralık 1968-Ocak 1969) iktidar bürokrasi ilişkileri üzerinde çok ilginç yazıları çıkmıştır.

kilidir. Hem, yukarıda belirttiğimiz üzere, bugünkü düzeni ayakta tutan politikanın, uygulamaların yürütücüleri durumundadırlar, hem de bu düzenin baskısı altında ezilmiş, kalkınmış bir ülkede tabii hakları olacak nimetlerden yoksun bırakılmış, bu düzen tarafından geçim sıkıntısına düşürülmüş durumdadırlar.

Son olarak, önemli bir çelişki daha var. Bürokrat sınıf, iktidar politikasının ve bozuk düzeni ayakta tutan kanunların ve hükümet tasarruflarının uygulayıcısı olduğu ölçüde egemen sınıfların sömürdüğü sınıflar üzerinde baskı aracıdır ve işçi emekçi sınıflara karşıttır, ama aynı egemen sınıflara kendi tabaka çıkarları ve değerleri bakımından, ve devlet aygıtına hâkim olmak, egemen sınıfların üstesinden gelmek için mücadele verdiği ölçüde de, aynı egemen sınıflara karşı ekonomik çıkar ve politik iktidar mücadelesi veren işçi-emekçi sınıflarla benzer paraleldedir. Ayrıca bürokrat tabakanın, Osmanlı devlet geleneğinden sürüp gelen, tepeden inmeci, halkı hor gören, şekilperest, işleri kırtasiyeciliğe boğan davranış alışkanlıkları vardır. Halktan yana olanları bile çoklukla halkı, iyi niyetle ve onun yararına olarak, ama sert bir disiplinle yukarıdan yönetilecek cahil ve aciz bir kitle gibi görür. Bürokrat-halk çelişkisinin bir üçüncü yanı da şudur: Anadolu'nun küçük şehirlerinde, kasabalarında ve köylerinde halk kendisine yukarıdan bakan, resmî dairelere işi düştüğü zaman kendisini adam yerine koymayan, bugün git yarın gel, işleri savsaklayan bürokratları aynı zamanda iktisadi refah bakımından da çok üstün görür. Bir kez, günün belli saatlerinde, yazın kızgın güneşten, kışın soğuk ve yağmurdan korunmuş kapalı odalarda masa başında emir verip yazı yazmayı gerçek bir çalışma, emek harcama saymaz, çünkü kendisinin çalışma saatleri belirsizdir ve tarlada, ya da dükkân veya atölyede tezgâh başında çalışma şartları çok ağırdır. "Ay otuz tıkır tıkır maaşını alır" olmak da büyük bir imtiyazdır; köylü kentli emekçi halkın çoğunluğunun böyle bir garantisi yoktur; beş altı

yüz lira, hele binler hanesinde bir gelir onun gözünde büyüktür. Asıl egemen sınıfların yüz binlik, milyonluk kazançları ve uzak merkezlerdeki lüks yaşantısı halkın bilgisinin ve tecrübesinin dışındadır. "Gâvurluk" saydığı yaşantı biçimlerini de bürokratlarda görür, egemen sınıfların israfla, zevkü-safalı yaşantısından habersizdir. "Milyon"un büyüklüğünü kavrıyamaz, ama birkaç yüzü ve bini kavrar. Bunun için halkoyu maaşlara zam ve memurlara tanınan imtiyazlar konusunda çok hassastır ve bunlara kızar.

Objektif durum böyle çelişkili olunca, izlenecek sosyalist politika ve taktik de tek yanlı ve yalın kat değil, çok yanlı olacaktır.

Bürokrasinin, egemen sınıflar iktidarına karşı verdikleri her mücadele hareketi, Anayasa'dan ve milli bağımsızlıktan yana her davranışı desteklenir; geçim sıkıntısı ve yaşama şartları bakımından talepleri hakeza. Ama sosyalist hareket ve örgüt kendi görüşünü ve eleştiri hakkını da muhafaza eder ve serbestçe kullanır. Halka tepeden bakma, baskı yapma, halkı horlama alışkanlıklarına ve davranışlarına ısrarla ve azimle karşı çıkar. Her somut durumda halkın hak ve özgürlüklerini bürokratik horlama ve baskı davranışlarına karşı cesaret ve azimle savunmak sosyalist örgütün elbette başta gelen görevi arasındadır. Fakat bu karşı çıkış, büyük toprak mülkiyeti ve komprador burjuva sınıflarına karşı çıkış gibi değildir. Bu sonunculara karşı çıkış mutlaktır, uzlaşma imkân ve ihtimali söz konusu değildir. Bürokrasinin olumsuz yanlarına, halka karşıt düşen yanlarına karşı çıkış ve eleştiri ise aradaki tali çelişkiyi çözmek, aynı egemen sınıflara karşı farklı açılardan verdikleri mücadeleyi aynı paralele getirebilmek, arada işbirliği ve dayanışmayı sağlıyabilmek amacıyla olmalıdır. Bürokrasi bir sınıf değil, bir tabaka olduğu için, şimdi verdiği mücadeleyi kazansa ve devlet aygıtının kontrolünü yeniden ele geçirse bile, hâkimiyetini sürdürebilmek için mutlaka temel sınıflardan birine dayanmak zorunda olacaktır, izleyeceği politika ya yine burjuva ideolojisi çerçevesi

içinde ve burjuvaziden yana olacaktır, ya da emekçi halk kitlelerinden yana. Bürokrasinin şimdi egemen sınıflara karşı verdiği mücadeleden yararlanarak onları toplumun temel sorunları, sınıf ilişkileri, ülkenin nasıl hızla kalkınabileceği, iktidarın Anayasa ve milli bağımsızlığa aykırı politikasının nasıl önlenebileceği konularında aydınlatmak, aydın yönetici tabaka olarak sorunlarının ancak işçi-emekçi sınıflar iktidarında ve ülkenin sosyalizm doğrultusunda kalkınmasında çözülebileceğini anlatmak, onları işçi-emekçi sınıfların mücadelesine kazanmaya çalışmak gerekir, ilericiliğin laiklikten ve Batı-burjuva taklidi yaşantıdan ibaret olmadığı da böyle anlatılabilir ancak. "Bürokratlar sosyalist olsalar bile tepeden inmeci, ceberut, halkı hor gören ve halka rağmen halkçılık gibi yalnız kendilerinin yapacakları bir sosyalizmden yana olurlar," diye düşünüp bu çabayı göstermemek ve bürokratları toprak ağaları ve komprador burjuvazi gibi bir sınıf sayıp bir üçleme ile aynı şekil ve ölçüde karşıya almak peşin bir yargıyla hareket etmek olur, sekter bir davranış olur, işçi ve emekçi sınıfları yalnız, tecrit edilmiş durumda bırakmak olur. İşçi emekçi sınıflara yardımcı, müttefik güçler bulmak ve geliştirmek sosyalist eylemi yürütenlerin ihmal edemiyecekleri bir görevdir. Bu yardımcı veya müttefik güçler nereye kadar, ne ölçüde gelebilirse yararlıdır; Üstelik, Türkiye'nin bugünkü durumunda, bürokratlar gerçek sosyalizme asla kazanılamaz düşüncesi de yanlıştır. Cahil ve hor görülen halkın gerçekte anlayışlı, dinamik, becerikli bir politik güç olabileceğini cümle âleme ve bu arada bürokratlara ve öbür aydınlara göstermek ve isbatlamak da, (emekçileri sosyalist hareket ve örgüt içinde eğitip aktif, yönetici duruma getirerek) sosyalist partinin görevidir.

Öte yandan, işçi-emekçi sınıfları da toplumun temel yapısı, sınıf ilişkileri durumu ve bunun devlet aygıtı ve temsilcileri bürokratlarla bağlantıları konusunda eğitip aydınlatmak gerekir. Emekçi kitlelere kendilerini asıl horlayan, ezen, sömüren gücün, günlük hayatlarında karşılaştıkları bürokratlar değil, toprak

ağası ve burjuva sınıfları olduğu, devlet aygıtının, memurlarının baskısının bundan doğduğu anlatılmalıdır. Sosyalist eğitim ve propaganda, yüzeydeki sorunları ve şikâyetleri oldukları gibi işliyerek değil, bu somut sorun ve şikâyetleri hareket noktaları olarak ele alıp bunların altında yatan temel sebeplere inilerek yapılabilir. Yoksa, yapılan eğitim sosyalist eğitim değildir, propaganda da öbür partilerin oy avcılığı propagandalarından farklı olmaz.

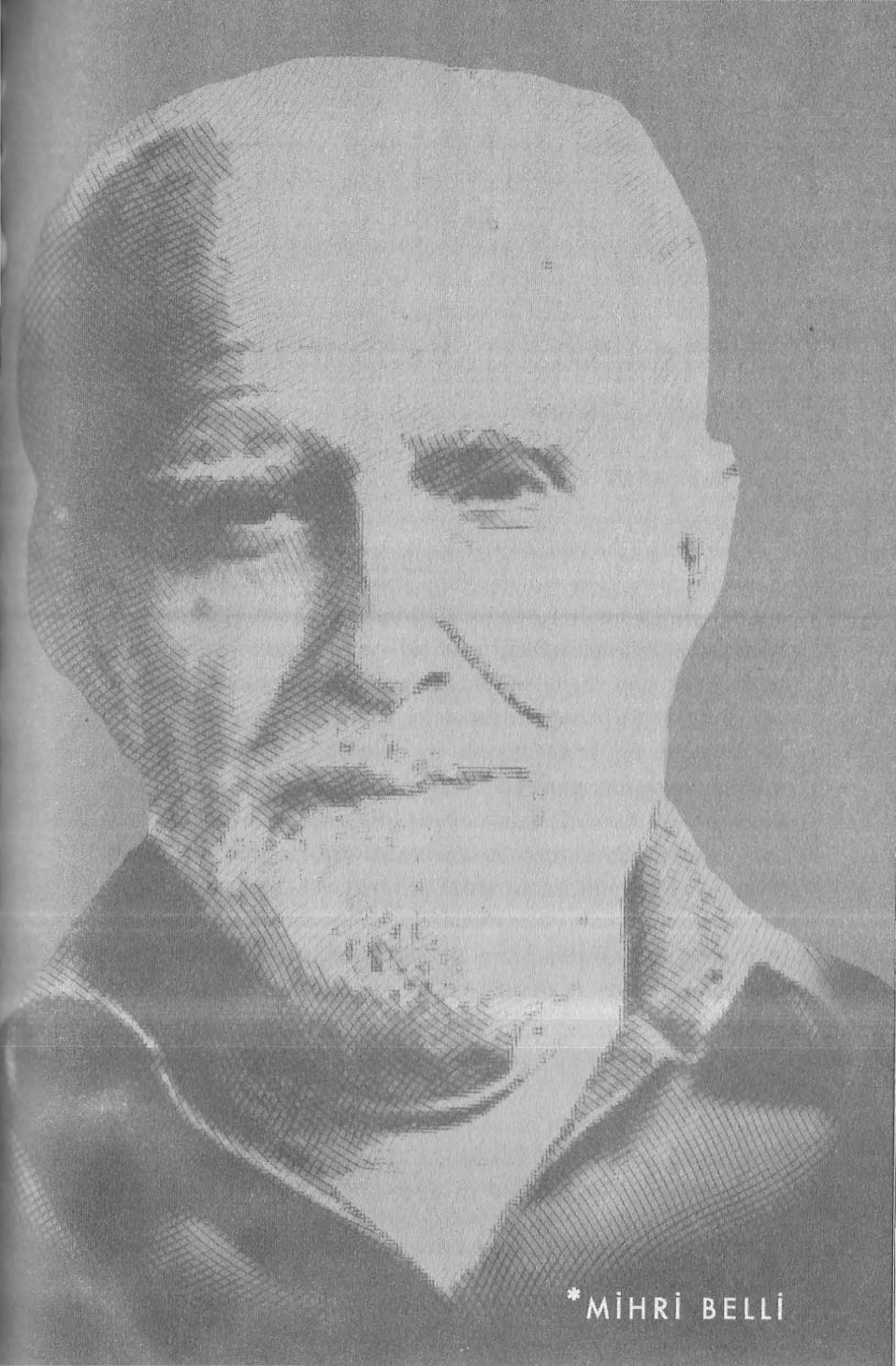
Bürokrat tabakayı şimdiden işçi-emekçi "sınıfların mücadelesine, sosyalizm dâvasına kazanmaya çalışmak için çok önemli bir başka gerekçe daha var. Yönetici tabakanın bürokratik niteliğini sürdürmesi ve hatta daha da güçlendirmesi ihtimali sosyalist rejimde de çözülmesi özel ve uzun çaba istiyen bir sorundur. "İşçi-emekçi sınıflar iktidara gelince şimdi burjuvazinin emrinde ve hizmetinde olan yönetici tabaka emekçi sınıfların hizmetinde ve emrinde olacaktır," demek, sorunun çok basitleştirilmiş ve kolaylaştırılmış bir cevabıdır.

Pratikte işlerin o kadar kolay yürümediğini başka ülkelerin tecrübeleri göstermiştir. "Toplumun her kesim ve kademesinde halk yönetime katılacaktır, söz ve karar sahibi olacaktır," demek de pratikte sorunu otomatik olarak çözmez. Tırnak içine aldığımız her iki yargı da doğrudur, ama temel ve genel doğrulardır bunlar; ama sosyalist iktidar meydana gelir gelmez kendiliğinden elde edilecek sonuçlar değildir. İşçi sınıfı iktidarında bürokrasi sorununun kolay çözüleceğini, devleti yönetme ve yürütme işlerini kapitalizmin çok kolaylaştırdığını, basit kayıt tutma ve denetim işlerine indirgediğini söyliyen Lenin bile yine de asgarî şart olarak okuma yazma ve aritmetiğin dört işlemini bilmeyi şart sayıyor.[4] Türkiye'de sosyalist iktidar gerçekleştiği zaman ise, düzenden devralınan toplumda halkın çoğunluğu

[4] Vladimir İlyiç Lenin, *Devlet ve İhtilâl*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara, 1969.

yine okuma yazma ve aritmetik bilmeyen durumda olacaktır. Türkiye'de kapitalizm de gelişmemiş olacağı için, yönetim ve yürütme işleri de basit kayıt tutma ve denetim işlerine indirgenmiş bulunmuyacaktır. Teknik uzmanlık görevleri gören kadrolarla karar alıp emir veren kadroları ayırmak da teorik olarak ve bir ölçüde pratikte, mümkünse de yüksek kademelerde bunlara tedahül etmektedir. Kaldı ki daha gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar, yönetim ve yürütme işlerinin Lenin'in iddia ettiği kadar basite indirgenmemiş olduğunu da göstermektedir.

Ve nihayet, sosyalist iktidar gerçekleştiğinde, bürokrat tabaka bütün eski alışkanlıklarıyla devralınacaklar; bunların baştan aşağı yeni sosyalist kadrolarla değiştirmek söz konusu değildir. Bu bakımdan da sivil-asker yönetici kadroları şimdiden sosyalizme kazanmıya çalışmak gereği vardır. Halkın toplumun her kesim ve kademesinde söz ve karar sahibi olması ve yönetici tabakanın bürokratik niteliklerini kaybedip emekçi halkın hizmetinde ve denetiminde teknik kadrolar haline gelmesi zamanla bir süreç içinde bilinçli ve sistemli çaba ile oluşturulup genişletilerek bütün toplum yönetimini kapsamasıyla gerçekleşecektir; bugünden yarına gerçekleşebilecek bir iş değildir. İktidara gelince bu işi rayına koyup ilerletebilmek içinse şimdiden parti içinde emekçiler örgüt faaliyetlerinde, çalışmalarında ve politik eylemde eğitilip yetişmeli, şimdiden bu gelenek parti içinde yerleşmeli, çekirdek kadrolar meydana gelmelidir. Parti içinde tabanın bilinçli, sosyalist-demokratik yönetimi ve denetimi gerçekleştirilmelidir. Bir sorun da bizi parti içi sosyalist eğitim, örgütlenme ve politik eylem sorununa getiriyor.

*MİHRİ BELLİ

MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM*

Mihri Belli

Türkiye: Sömürülen Ülke

Yurdumuz Türkiye, emperyalist dünya sistemi içinde, sömürülen ülkeler safında geri bir tarım ülkesidir. Emperyalizmin sömürü alanı olan Türkiye'nin, emperyalist Batı ülkelerinin dünya üzerindeki sömürü ve tahakkümlerini sürdürmek, bu sömürüyü yoğunlaştırmak ve alanını daha da genişletmek amacıyla kurdukları NATO askerî ittifakına sokulmuş bulunması, Türkiye halkının doğal yerinin, Doğu'nun ve Güney'in sömürülen halkları safında olduğu gerçeğini değiştirmez.

Emperyalizm, 19. yüzyılın sonlarından bu yana, kapitalist ülkelerde teknolojik gelişmelerle üretimin ve sermayenin yoğunlaşması sonucu, kapitalizmin temel çelişkisinin, yani üretimin sosyal niteliği ile üretim araçlarının ve sonuçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişkinin derinleşmesiyle varılan kapitalizmin son aşamasıdır. "Emperyalizm can çekişen kapitalizmdir".

---

* *Millî Demokratik Devrim* broşürü, 5 Ağustos 1966 tarihli YÖN dergisinde E. Tüfekçi imzasıyla yayımlanan *Demokratik Devrim: Kimle Beraber, Kime Karşı?* başlıklı yazının genişletilmişidir. Aydınlık Yayınları 1970 **(M.B.)**.

Bu metin, Mihri Belli'nin *Milli Demokratik Devrim* (Aydınlık Yayınları, Ankara, 1970) adıyla yayımlanan eserinin tam metnidir (y.n.).

Sonucu olduğu teknolojik gelişmeyi baltalaması ve tüm insanlığa ölüm ve yoksulluk getiren saldırganlığı bu can çekişmenin başlıca tezahürleridir. Emperyalizm gelişmiş kapitalist ülkelerin tekellerinin ekonomide egemen duruma gelmesiyle, banka sermayesinin sanayi sermayesiyle kaynaşıp finans-kapitalin ve malî oligarşinin tam tahakkümünü kurmasıyla, sermaye ihracının artması ve zamanla emtia ihracından daha büyük önem kazanmasıyla, ulusal sınırlar aşılıp, dünyayı sömürü alanları olarak bölüşen uluslararası tekelci kapitalist birliklerin ortaya çıkması ve böylece dünyanın emperyalist devletler tarafından paylaşılmasıyla meydana gelen dünya sistemidir.

1917 Ekim Devrimi'yle dünyanın altıda birinin emperyalist sistemden kopup ayrılması, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde de, birçok ülkelerin sosyalist devrim yolunu tutmalarıyla, dünya nüfusunun üçte birinin emperyalist sömürü alanının dışına çıkması yüzünden emperyalist dünyanın sınırları daralmıştır. Ama daha dar bir alanda olsa da, yeni yöntemlere başvurmak zorunda kalsa da, emperyalist sömürü azalmamış, tersine büsbütün yoğunlaşmıştır.

Emperyalizm, sömürü alanı olan ülkelere, bu ülkelerin gerçek çıkarlarına aykırı olan ve tekelci kapitalizmin çıkarları ile bağdaşan bir işbölümünü kabul ettirir. Bu ülkeler, emperyalist tekellerin uygun gördükleri sayılı ürünleri üretmek zorunda bırakılırlar. Bunlar genellikle besin ürünleri ve hammaddelerdir. Emperyalist sistem içindeki geri kalmış ülkelere kabul ettirilen böyle bir işbölümü, bu ülkelerin yeraltı zenginliklerini tüketen bir istihraç sanayiinin (madenciliğin) gelişmesi, buna karşılık genel olarak sanayiinin baltalanması sonucunu verir. Dünya piyasasına hükmeden emperyalist tekeller, sömürü alanları olan ülkelerin ihraç ettikleri ürünlerin fiatlarını mümkün olduğu kadar düşük bir seviyede tutarlar; buna karşılık, gelişmiş kapitalist ülkelerin ürettikleri sanayi mamullerinin fi-

atlan durmadan artar.* Böylelikle sömürülen ülkenin dış ticaret açığı kronik bir hastalık halini alır. Emperyalizmin, kendi aşıladığı bu hastalığa deva olarak sunduğu "dış yardım", özünde emperyalist sömürüyü daha da yoğunlaştırır. Bu duruma düşmüş bir ülke artık çıkmazdadır.

İktisadî Çıkmazdayız

Yurdumuz Türkiye, bütün bu bakımlardan, emperyalist dünya sistemi içinde sömürülen tipik geri bırakılmış ülkeden pek farklı değildir. Başta Amerika olmak üzere, emperyalist blokun Türkiye'ye kabul ettirdiği *iktisadî politika*, ülkemizin bağımlı tarım ülkesi durumunu perçinleyen bir politikadır. Ürettiğimiz tarım ürünlerini ve hammaddeleri dünya pazarında ucuza satmaktayız; ithal ettiğimiz sanayi mamullerini gittikçe yükselen fiyatlarla satın alıyoruz. Dış ticaret açığımız her geçen yıl büyüyerek uçurumlaşmaktadır. "Dış yardım" denen şey, bu sömürü mekanizmasının işletilmesiyle Türkiye'den sızdırılan büyük meblâğların, göz boyamak amacıyla geri verilen önemsiz bir yüzdesini teşkil eder; ve bu "dış yardım", başta Amerika olmak üzere, emperyalizmin Türkiye'deki tahakküm ve sömürüsünü daha da ağırlaştıracak biçimde kullanılır.

Türkiye çıkmaza sokulmuştur. Durumu batağa düşmüş olan ve her debelendiğinde daha da derine giden adamın durumu gibidir. Bugün Türkiye'de bir köylü, köyünden kasabaya gitmek için örneğin General Motors'un yaptığı taşıta biner ve bu aracı bir ölçüde yıpratır; aracın yaktığı yakıt, Mobil ya da Shell'in yakıtıdır; eskittiği yol, Catterpillar makinalarının açtığı yoldur. Bütün bu yıpratma ve tüketim, onun ödediği yol

---

* Türkiye ile ilgili rakkamlar bu bakımdan anlamlıdır: İhracat fiat indeksi 1956'da 113,7 iken, 1964'de 95,4'e düşmüştür; ithalât fiat indeksi 1956'da 89,8 iken, 1964'de 100'e yükselmiştir ve bu seyir devam etmektedir.

parasının bir kısmını teşkil eder ve bu para kanatlanıp uçarak New York'taki, Londra'daki milyarderlerin kasalarına girer. Kızılay'dan Ulus'a gitmek için dolmuşa binen şehirli vatandaş da bu bakımdan farklı durumda değildir. Yaya yürüyen Türkiye vatandaşı, belki emperyalist sömürü için vesile yaratmada fazla bir şey yapmış olmaz, ama onun da eskittiği pabucun derisinin hazırlanmasında kullanılan kimyevî maddeler, o pabucu yapan kunduracının falçatasının çeliğinden dikiş makinasına kadar birçok araçları yabancı malıdır ve ithal edilen bu araçların fiatları, Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlere kıyasla, eşit olmayan şartlarda saptandığından, burada da bir ölçüde aynı durum vardır. Vatandaş traş olsa, ya da sinemaya gitse, durum aynıdır. Tıraş bıçağının çeliği İsveç'ten, film Hollywood'dan ve projeksiyon makinası da Almanya'dan gelmektedir. Vatandaş yerli film seyretse, o filmi çeken kamera ve kullanılan pelikül ithal malıdır. Öyle ki, Türkiye vatandaşı sağa da dönse dış sömürüye vesile yaratır, sola da dönse...

Böyle bir batağa batmıştır Türkiye toplumu.

Türkiye'de bütün yatırımlar ülkenin "geri tarım ülkesi" niteliğini zedelemeyecek cinsten yatırımlardır. Bunlar, doğrudan doğruya, ya da dolaylı olarak emperyalist ülkelerin sanayi ürünlerinin tüketimini artırma, büyük yabancı şirketlere faaliyet alanı sağlama amacını güder. Montaj ve ambalaj sanayiinden Boğaz Köprüsü'ne kadar bu böyledir. Dış görünüşte iktisadî canlılık dönemlerinde bile, politikacıların "kalkınma" dedikleri şey, yoksul Türkiye halkının daha da yoksullaşmasına karşılık, bir avuç işbirlikçi asalağın daha çok zenginleşmesi sonucunu verir; ve her seferinde kaymağı alıp götüren emperyalist tekellerdir. Bu yabancı tekellerdir petrolumuzdan kromumuza kadar, bakırımızdan ormanlarımıza kadar Türkiye'nin bütün zenginliklerine sahip çıkan... Türkiye'de en çok kâr eden şirketler listesi başında Uni-Royal, Shell Company ve Pirelli adındaki

yabancı şirketler gelmektedir. Uni-Lever listede beşincidir. Bu gibi yabancı şirketler, yaptıkları yatırımlarda "bir koy, beş al" parolasına göre hareket ederler. 1968'de Türkiye'ye gelen yabancı sermaye 12 milyon dolardır. Aynı yıl içinde yabancı sermaye yurtdışına 29 milyon dolar kâr transfer etmiştir.*

Adaletsizliğin En Derini

Böyle şeylerin olduğu bir ülkede, en derin sosyal adaletsizliğin hüküm sürmesi doğaldır. Türkiye'de yılda adam başına millî gelir 290 dolardır (bu sayı, komşu Bulgaristan'ın adam başına 1005 dolarlık yıllık millî geliri ile kıyaslanabilir). Bu millî gelir ortalamasıyla Türkiye, Yemen gibi, Senegal ya da Togo gibi en geri ülkelerle aynı kategoriye girmektedir. Ve bu utanılacak ölçüde düşük olan millî gelir, daha da utanılacak bir adaletsizlikle dağıtılmaktadır: 34 milyon nüfuslu Türkiye'nin millî gelirinin üçte biri, nüfusun %1'inden azını teşkil eden bir sömürücü azınlık tarafından tüketilmektedir. Tarımla geçinenlerin %31'inin toprakların dörtte üçünü işletmelerine karşılık, tarım nüfusunun %69'u toprakların dörtte birine sıkışmış kalmıştır. Bir milyona yakın köylü ailesinin hiç toprağı yoktur. İki buçuk milyonun üstünde köylü ailesi, geçimine yetecek kadar toprağa sahip bulunmamaktadır. Tarım kredilerinin dağıtımı da yukarıdaki tabloya uygundur. 1968 yılında 1.366.000 çiftçi ailesine (her birinin aldığı bin lirayı aşmamak üzere) verilen banka kredisi, 480 milyon liradır. 28 bin varlıklı toprak sahibine verilen kredi ise 458 milyon liradır. Aynı yıl içinde 642 tefeci ya da toprak ağası, 35 milyon liralık krediyi paylaşmışlardır. Küçük üreticinin kredi

---

* 1951-1969 döneminde Türkiye'ye yabancı sermaye yatırımı toplamı 28.353.000 dolardır. Aynı süre içinde yabancı sermayenin yurtdışına transfer ettiği kâr toplamı 30.103.000 dolardır. Yani yabancı sermaye yatırdığından fazlasını çoktan kâr olarak çekip götürmüştür.

olanaklarından yoksun bulunduğunu gösteren bu rakamlar, Türkiye'de kredi kurumlarının üretimi değil, tefeciliği teşvik eder biçimde çalıştıklarının kanıtıdır. Bazı hesaplara göre Türkiye'de, tarımdaki nüfusun %95'inin adam başına ortalama aylık geliri sadece doksan liradır. Sömürücü sınıflara giren küçücük nüfus kesiminin ise (yukarıda sözü edilen %1'den az olan kesim) ortalama aylık geliri bunun 120 katıdır. Yoksul emekçi sınıflarla varlıklı azınlık arasında böyle bir tüketim farkı ancak feodal Kuveyt Şeyhliği'nde görülebilir. Yoksullar ülkesi Türkiye'mizi, emperyalist tekeller ve onların yerli işbirlikçileri, bir tatlı kârlar ülkesi saymaktadırlar.

Uyduluk Politikası

Türkiye'de bağımlı bir ekonominin yoğunlaşmış ifadesi olan politika ise hem yurtiçi görünüşüyle, hem yurtdışı görünüşüyle emperyalizme bağımlı bir politikadır, uyduluk politikasıdır. Türkiye'nin iç politikası emekçi halka karşı ve sömürücü sınıflardan yana bir politika olduğu kadar, dış politikası da, özünde, millî kurtuluş savaşı veren, ya da böyle bir savaş şartlarında bulunan halklara karşı, sosyalizm yolunu tutmuş bulunan halklara karşı, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, emperyalist bloktan yana, bu blokun kuyruğunda bir dış politikadır. Böyle bir dış politika Mustafa Kemal'in millîci politikasıyla çelişir.

Emperyalizm, sömürü ve tahakküm altında tuttuğu ülkelerde o ülkenin en gerici sınıf ve zümreleriyle ittifak kurar. Sömürüsünü bunlara dayanarak, bunların aracılığıyla yürütür. Kendi yaratığı olan işbirlikçi sermayeden başka emperyalizmin Hindistan'daki yerli müttefiki mihrace olmuştur, Afrika'da da köy büyücüsü, Türkiye'deki yerli müttefiki ise, (işbirlikçi kapitalistlerin ortağı) feodal mütegallibedir. Bunlardır toplumumuzun en

gerici sınıfları. Bu iki asalak sınıf, emperyalizm ile birlikte bir üçlü ittifak kurmuşlardır ve Türkiye ekonomisini tahakkümleri altında tutmaktadırlar. Bununla da kalmayarak politikada ve toplumsal hayatımızın bütün alanlarında geniş ölçüde egemendirler. Türkiye'de şu anda eski bir yabancı şirket temsilcisinin başbakanlık sandalyesinde oturması olgusu, tek başına, bu üçlü ittifakın Türkiye'deki tahakkümünü nerelere kadar vardırdığını gösterir.

Türkiye'nin ekonomisine ve geniş ölçüde politikasına hükmeden işbirlikçi sınıflar, yurdumuzun bağımlı ve geri bir ülke olarak varlığını sürdürmesinde çıkarı olan sınıflardır. Ve bunların tahakkümü sürdükçe, elbette ki, Türkiye'nin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulması ve gerçek bir iktisadî kalkınma görmesi söz konusu olamaz. Üçlü sömürü ortaklığı, çıkarlarına aykırı herhangi bir gelişmeyi önleyebilmek için, politikayı kendi kapalı av alanı halinde tutma çabasındadır. Türkiye'de oynanmakta olan Filipin demokrasiciliği oyunu, bu maksatla tezgâhlanmıştır. Burjuva anlamıyla dahi, parlamenter demokrasi ile, dış görünüşteki bazı benzerliklere rağmen, özünde, ortak bir yanı olmayan Filipin demokrasiciliğinde egemen durumda olan işbirlikçi sınıflar, millî sınıf ve zümrelerin kendi öz siyasî örgütleriyle politika alanında yer alarak Türkiye'nin tarihî gelişmesi üzerinde, gerçek güçleriyle orantılı olarak, etkili olmalarını engelleme çabasındadırlar ve bunda oldukça başarı sağlamışlardır. Bu düzende zaman zaman yapılan seçimlerde, emperyalizm ve işbirlikçileri ittifakının en güvenilir temsilcisi olan partinin seçimi kazanması kaçınılmazdır. Filipin demokrasiciliği şartlarında Türkiye nüfusunun muazzam çoğunluğunu temsil eden şehir ve köy emekçileri, parlamenter politika dışında tutulabildiğinden, ülkemizde bugün bir proleter devrimci parti, hatta bir radikal küçük-burjuva partisi yoktur. Elbette ki, burada sorumluluk sadece işbirlikçilerin tezgâhlamış oldukları bu anti-

demokratik düzene yüklenemez. Sorumluluk elbetteki bir ölçüde halâ Filipin demokrasicililiğinin sınırlamalarını aşarak Türkiye proletaryasının ve küçük-burjuvazisinin gerçek örgütlerini kurma yeteneğini gösteremeyen devrimci güçlerdedir. Bugün Türkiye'de işçi sınıfının ve köylülüğün çıkarlarını temsil eden hareket ve akımlar, parlamenter politika dışında, ya da bir ölçüde, statükocu partilerde *hizip hareketleri* olarak belirmektedir. Böyle bir siyasî ortamda memleketin çözüm bekleyen temel sorunları kasıtlı olarak siyasî tartışmalar dışında tutulur ve kamuoyu, üzerinde sansasyon yaratılan ikincil önemde, hatta daha da önemsiz meselelerle oyalanır; emperyalizm ve işbirlikçileri için Filipin tipi parlamenter demokrasi, ancak belli tarihî şartlarda makbul bir düzendir. Bu düzen, sömürüyü güvenlik altına alamaz duruma geldi mi, emperyalizm açık faşist teröre başvurmakta sakınca görmez. Son zamanlarda, gerici iktidarın da desteğiyle tezgâhlanan faşist saldırıları bu yolda hazırlık niteliğinde çıkışlar olarak değerlendirilmelidir.

Egemen Kültür, Emperyalist ve Feodal Kültürdür

Türkiye'de bağımlı ekonomi ve politikanın yansıması olan kültür de, emperyalizm-işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe üçlü ortaklığının damgasını taşımaktadır, toplumumuzda egemen kültür emperyalist ve yarı-feodal kültürdür. Halkımızı kendi halk kültürüne sahip çıkması ve bu yolda direnmesinde yer yer başarı sağlaması, en büyük kültür ve sanat adamlarımızın ilerici olmaları ve bunların çoğunlukla ulusal devrimci kültür yaratma çabasında bulunmaları, yığınlara geniş ölçüde iletilen kültürün gerici olduğu ve bu yüzden de yığınsal nitelik taşıyan ve Türkiye ölçüsünde egemen bulunan kültürün gerici kültür olduğu gerçeğini değiştirmez. Eğitimden sinemaya kadar, edebiyattan

müziğe kadar bu böyledir. Emperyalist Batı kültürü ürünlerinin ulusal kültürümüzü gerileterek egemenliğini kurmuş olması, bu alanda da bağımlı ülke niteliğini taşıdığımızın kanıtıdır. Ve bunu, yüzbinlerle satan Risale-i Nur gibi, sayısı elli bini aşan izinli izinsiz kuran okulları gibi, toplumumuzdaki feodal tahakkümün nice tezahürleri tamamlamaktadır.

Türkiye gibi birden fazla etnik topluluğu barındıran bir ülkede kültür alanında güdülen gerici politika kültürel baskı şeklinde tezahür eder. Kardeşliği tarih önünde sınavdan geçmiş Kürt halkının etnik özelliğini inkâr eden faşizan bir politika, halkımızın gerçek birlik ve dayanışmasını baltalayan ve ancak yurdumuzun düşmanlarının ekmeğine yağ süren bir deve kuşu politikası olarak, Türkiye'nin gerçek çıkarlarına aykırıdır.

Emperyalist dünya sistemi içinde kalan bir geri ülkede, eğitim de millî ve demokratik muhteva ve biçimden uzaklaşır. Nüfusunun %62'si okuma-yazma bilmeyen Türkiye, Amerikan uzmanlarının denetiminde her geçen gün Kemalizmin tek merkezli lâik eğitim ilkesinden taviz veren bir Millî Eğitim Bakanlığıyla, emperyalizmin kültür kaleleri olarak açılan Amerikan üniversiteleri ve ülkenin her köşesinde çöreklenmiş "Barış Gönüllüleri" ile, üniversite kapılarından geri çevrilen on binlerce öğrencisi ile vb., vb., bu bakımdan da bağımlı ülke örneğine uymaktadır.

Millî Savunmayı Millî Kılmak

Emperyalist dünya sistemi içinde bulunan geri bir ülkenin savunma gücü de o ülkenin ulusal çıkarlarını değil, emperyalizmin çıkarlarını savunur duruma düşürülür. Ne yazık ki, Türkiye de, ilk başarılı millî kurtuluş savaşında emperyalizmi yenmiş olan ordusunun şanlı askerî geleneğine rağmen, bu ordunun Kemalist subay kadrosuna rağmen, bu bakımdan bir istisna de-

ğildir. Gelişmiş kapitalist Batı ülkelerinin dünya ölçüsündeki talanını sürdürmek ve bu talanın alanını daha da genişletmek için kurmuş oldukları NATO örgütünde, sömürülen bir ülke olarak Türkiye'nin yer alması, üstelik başka hiçbir NATO üyesinin kabul etmediği, bağımsızlığa aykırı şartlara boyun eğmesi; coğrafya, halkının kökeni ve iktisadî gelişme seviyesi bakımından yeri Doğu'nun ve Güney'in ezilen halkları safında olması gereken Türkiye'nin durumuyla çelişen bir haldir. Amerikan emperyalistlerine kapitülasyon niteliğinde imtiyazlar tanıyan, ordusunun silâh, cephane, araç ve yakıt bakımından ikmali işini, kendi ulusal kaynaklarını baltalayarak, Amerika'nın keyfine terkeden, kendi toprağında kendi denetimi dışında yüz bir Amerikan askerî üssünün çoğaltılmasını hoşgörüyle karşılayan, ordusunun hemen hemen tümüne yakın bir kısmını, savaş ânında, Amerikan kumandasına terk eden Türkiye, bir ulusu bağımsız ulus yapan en ilkel hakkını, kendi iradesiyle, kendi seçeceği düşmana karşı, kendisinin uygun göreceği anda ve yerde savaşa girme kararını verebilme hakkını yitirmiş durumdadır.

Toprağında barındırdığı, bir kısmı nükleer taarruz silâhlarıyla donanmış Amerikan askerî üsleri, Türkiye'yi, kopacak bir nükleer savaşın birinci hedefi haline getirmektedir. Ve bu üsler yüzünden Türkiye, dünyanın hangi noktasında çıkarsa çıksın, her Amerikan-Sovyet çatışması yüzünden girişilen pazarlıkta Amerika'nın elinde bir koz durumuna düşürülmüştür. Hiçbir yurtseverin olağan sayamayacağı, sineye çekemiyeceği bu durum ikili anlaşmaların tek bir metinde toplanması manevrasından sonra da olduğu gibi devam etmektedir. Öyle ki, millî savunmamızı millî kılmak görevi halâ önümüzde duran bir görevdir.

Evet, Türkiye, ekonomisi bakımından, siyaseti bakımından, kültürü bakımından, millî savunması bakımından, kısaca toplumsal yaşantısının bütün yönleriyle emperyalist dünya sistemi

içinde sömürülen bağımlı bir ülkenin bütün özelliklerini taşımaktadır. Hiçbir gözboyacılık bu acı gerçeği gizleyemez.

ÖNÜMÜZDEKİ DEVRİMCİ ADIM

Türkiye'nin içine düşürüldüğü çıkmaz bu olduğuna göre, yurtsever olarak, devrimci olarak, bu çıkmazdan kurtulmak için bize düşen görev nedir? Türkiye toplumunun önündeki devrimci adım, hangi adımdır?

Çağımız, sosyalist devrimler ve millî kurtuluş savaşları çağıdır. Sosyalist devrim, insanın insan tarafından sömürülmesinin son biçimi olan kapitalist düzeni değiştirmek; üretim araçlarının özel mülkiyeti ile üretimin kollektif niteliği arasındaki çelişkiye, mülkiyeti de kollektif mülkiyet haline getirerek son vermeyi amaç bilen, insanın insan tarafından sömürülmesi olanağını ortadan kaldıran, insanın maddî-manevî yönden açılıp gelişmesi şartlarını yaratan, gelişmiş toplum biçimidir. Sosyalist Devrim, sömürülen yığınların devrimi olduğuna göre, ancak proletaryanın ve yoksul köylülüğün devrime katılması ve bunların devrime damgalarını vurmasıyla gerçekleşebilir. Demokratik Devrimin yerine getirdiği görevler, ulusal bağımsızlığın gerçekleştirilmesi ve bu amaçla emperyalizmin işbirlikçisi sermaye çevrelerinin ekonomi ve siyaset alanındaki etkilerinin önlenmesidir. Feodal ilişkilerin ortadan kaldırılması, feodal sömürüye, bizde feodal düzenden miras kalan her çeşit kapitalizm-öncesi sömürüye son verilmesi, bütün Türkiyelilerin, vatandaşlık hak ve özgürlüklerinden yararlanan, siyasî bakımdan eşit yurttaşları payesine yükseltilmesidir.

Emperyalizm çağında her demokratik devrimci hareket, emperyalist dünya sistemi ile bağlarını koparıp sosyalizme yönelmedikçe, kısır kalmak ve er geç daha önce sağlamış olduğu millî ve demokratik kazançları yitirmek ve yeniden emperya-

lizmin ve onun işbirlikçilerinin kucağına düşmek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ancak, özellikle geri ülkelerde, Sosyalist Devrimin gerçekleştirilmesi, kapitalist ilişkilerin ortadan kaldırılmasıyla sömürüsüz bir düzenin kurulması, yâni, Sosyalist Devrimin tamamlanarak sosyalist bir toplumun yaratılması, uzun ve meşakkatli bir kuruluş süresini gerektirir. Bir toplumun sosyalist devrim eşiğine varabilmesi için, onun gerçekten bağımsız ve gerçekten demokratik bir toplum durumuna yükselmesi, yani Millî Demokratik Devrimin bütün görevlerini yerine getirmiş olması şarttır. Ve biz, Türkiye toplumunun önündeki devrimci adımı saptarken, toplumumuzun bu bakımdan gerçek durumunu doğru değerlendirmek zorundayız.

Çağımızda Demokratik Devrim, Millî Devrimdir de

Geçmişte, Batı'da, bujuvazi henüz devrimci bir sınıf iken, demokratik devrim, burjuvalar sınıfının, toplumdaki feodal düzene karşı bütün güçlerin başına geçmesiyle ve bu güçleri devrim yoluna yöneltmesiyle gerçekleştirilirdi. Bugün artık, dünya yüzünde, demokratik devrimini yapmamış olan ülkelerde, devrimde önderlik edecek kadar devrimci nitelik taşıyan bir burjuva sınıfı yoktur ve olamaz. Onun için klasik sosyalist literatürde çoğunlukla kullanılan "Burjuva Demokratik Devrim" deyimi bugünün şartlarına pek uymamaktadır. Anti-emperyalist, anti-feodal devrim için, "*Millî Demokratik Devrim*" daha uygun bir terimdir. Çünkü emperyalizm çağında Demokratik Devrimi gerçekleştirmemiş olan bütün ülkeler, (istisnasız) emperyalizmin boyunduruğu altındadırlar. Bu boyunduruğun çıplak gözle açıkça görülmesi, ya da maskelenmiş olması, durumu değiştirmez. Çünkü bu çağda emperyalizmin, tahakkümü altında tuttuğu her geri kalmış ülkede ittifakına aldığı gerici sınıflardan bi-

ri ve birincisi işbirlikçi kapitalist ise, öteki feodal mütegallibedir ve bu ülkelerde kim Demokratik Devrimi gerçekleştirmek amacıyla feodal mütegallibeye karşı elini kaldırırsa, aynı zamanda arkasında duran emperyalizme karşı da el kaldırmak ve Millî Devrim yapmak zorundadır. Aynı biçimde kim emperyalizme el kaldırırsa aynı zamanda onun taşradaki müttefiki feodal mütegallibeye de el kaldırmış olur. Onun için, sömürülen ülkelerde feodal sömürüyü ortadan kaldırmak, bütün kapitalizm-öncesi kalıntıları silmek isteyen devrimci güçler, feodal sınıfın müttefiki olan emperyalizme ve işbirlikçi sermayeye karşı mücadeleyi de göze almak zorundadırlar. Çağımızda her *anti-feodal, Demokratik Devrim*, aynı zamanda emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı bir Millî Kurtuluş Devrimi olmak, ülkeyi ulusal bağımsızlığa kavuşturmayı hedef edinen bir *Millî Devrim* olmak zorundadır. Nasıl ki her *Millî Devrim* de mutlaka *Demokratik Devrim* olmak zorundaysa... Çağımızın Demokratik Devrimlerini *Millî Demokratik Devrim* diye adlandırmamız bundan ötürüdür.

17., 18. ve 19. yüzyıllar Batı'sında, o dönemin devrimci sınıfı olan burjuvazi, başta köylülük olmak üzere, toplumdaki feodalizme karşı olan bütün sınıfların başına geçerek, kapitalist gelişmeye engel olan feodal üretim ilişkilerini tasfiye eder ve kapitalist gelişme yolunu açardı. Kapitalizm, yıktığı feodal toplum düzeni gibi, bir sömürü düzeni olmakla birlikte, sosyal gelişmede daha ileri bir aşamayı temsil etmekte idi ve o dönemde bujuvazinin hegemonyasında Demokratik Devrimi gerçekleştiren ülkenin kapitalist yoldan kalkınması olanağı vardı. Bugün artık, (emperyalist) dünya sistemi kurulalı beri, bir ülkede, Demokratik Devrim söz konusu olmasa bile, ne tutarlı bir devrimci çizgiyi sonuna kadar izlemeye gönüllü bir burjuvazi vardır, ne de kapitalist yoldan kalkınma olanağı. Toplumda burjuvaziden çok daha devrimci güçler belirmiştir ve bu güçler, çıkarları gereği Demokratik Devrimin sağladığı kazançlarla yetinemezler.

Bu yeni devrimci güçlerin çıkarları, Demokratik Devrim aşamasının sona ermesiyle Sosyalist Devrime geçişi emreder. Oysa bujuvazi, sınıf olarak varlığına son vereceği için, elbette ki sosyalist devrime karşı olacaktır. Devrim yolunda çok daha ilerilere gitmeye kararlı devrimci güçlerin, burjuvazinin solunda ortaya çıkması, bu sınıfın tutucu bir karaktere bürünmesine sebep olmuştur. Burjuvazi devrimci barutunu tüketmiştir ve artık herhangi bir devrimde başı çekmesi söz konusu olamaz.

Çağımızda kapitalist yoldan kalkınma da bir hayaldir artık. Kapitalist bir ülke, hiç şüphe yok ki, emperyalist dünya sistemi içinde olacaktır, emperyalist pazara bağlı bulunacaktır. Ve kapitalist gelişmenin çok daha aşağı kademesinde bulunan ülke, bu pazar yoluyla, elbette ki, güçlü kapitalist ülkelerin denetimi ve etkisi altında bulunacaktır. Çok gelişmiş, çok güçlü durumdaki bu emperyalist ülkelerin çıkarı, dünya yüzünde sanayileşmiş, sanayi mamulü satabilen rakip ülkelerin ortaya çıkmalarını önlemeyi emreder. Ve emperyalistler bu engelleme işinde çok ustadırlar. Onun için, 19. yüzyılın sonlarından bu yana, emperyalizmin bir dünya sistemi niteliğine bürünmesinden bu yana, kapitalist yoldan kalkınan tek ülke görülmemiştir. Emperyalizm çağında, kapitalist yoldan kalkınan son ülkeler Almanya ile Japonya olmuşlardır. Ve bunların hemen ardından, tarih bu döneme noktayı koymuştur. Sömürülen ülkelerin işbirlikçileri ve bu arada bizim serbest teşebbüsçülerimiz o noktanın çoktan konduğunu pekâlâ bilirler. Ama kapitalist yoldan kalkınma teraneleri ile, ülkeyi emperyalizmin sömürü alanı geri bir ülke durumunda tutmak, onların çıkarlarının gereğidir; onun için siyasî demagojilerinde noktanın altına bir virgül ekleme sahtekârlığını yaparlar.

Emperyalizm çağında, bugün, Millî Demokratik Devrimin gerçekleştirilmesinde hegemonya, ancak millî burjuvazinin so-

lundaki toplumsal güçlerde, şehir ve köy emekçilerinde olabilir (bu konuya ileride daha ayrıntılı olarak değinilecektir).

Millî Demokratik Devrim bütün millî sınıf ve zümrelerin devrimidir ve devrimin başarıya ulaşması, bu millî güçler arasında devrimci güçbirliğinin (Millî Cephenin) kurulması şartına bağlıdır. Bütün buhar, devrim pistonunun arkasında toplanmalıdır ki, piston karşı-devrim üzerine olanca gücüyle basabilsin. Bu Millî Cephede sınıflar mevzilenmesi devrimin kaderini tayin eden en önemli etkendir.

Devrimde hegemonyanın artık millî burjuvaziye geçmesinin bu çağda sözkonusu olamayacağını belirttik. Hegemonyanın, küçük-burjuvazinin Millî Demokratik Devrimin sonuna kadar vardırılması konusunda duraksamalı hareket etmesi kaçınılmaz olan katlarında, orta köylüde ve şehir küçük-burjuvazisinde oluşu, demokratik devrimin tam olarak gerçekleştirilerek toplumun sosyalist devrimin eşiğine vardırılmasını tehlikeye düşürür. Millî Demokratik Devrimin zikzaklara sapmadan, duraksamadan sonuna kadar vardırılabilmesi için hegemonyanın Türkiye toplumunun en devrimci güçlerinde olması şarttır. Proleter-yoksul köylü hegemonyası, yani bu en devrimci güçlerin devrimde önderliklerini öteki devrimci sınıf ve zümrelere kabul ettirmesi ve onların gönüllü desteğini ve ittifakını sağlaması, devrim yolunda kesintisiz ilerlemenin teminatıdır. Bu olmadığı takdirde ve devrim zikzakların duraksamaların, hatta geriye dönüşlerin kaçınılmaz olacağı şartlar içinde geliştiği takdirde, Millî Demokratik Devrimin kendisi tehlikeye düşer.

Türkiye'de Bir Karşı Devrim Olmuştur

Millî Demokratik Devrimin özelliği şudur ki, bu devrim kendi kendine yeten bir bütün değildir. Ya Millî Demokratik Devrim tamamlanacak ve toplum sosyalist devrim aşamasına geçecek-

tir, yahut da bazı bocalamalardan sonra geriye dönülecek ve karşı-devrim galebe çalacaktır. Türkiye'nin yarım yüzyıllık tarihi, bu ikinci şıkkın nasıl gerçekleştiğini açık seçik gösterir. Gerçekten, Millî Bağımsızlık Savaşımızda ve onu izleyen dönemde devrimin dizginleri, karakteri gereği, kararsızlıklar gösteren bir zümrenin, küçük-burjuva kökenli asker-sivil-aydın zümrenin elinde olduğu için, siyasî bağımsızlık gerçekleştirilmekle birlikte, emperyalizmin iktisadî tahakküm ve sömürüsünün kökünü kazıma yolu tutulamamış (ki bu ancak emperyalizme bağlı olan, ya da onunla bağlar kurma eğiliminde bulunan sınıf ve zümrelerin toplum içinde tam etkisiz hale getirilmesiyle ve Türkiye'nin emperyalist dünya sisteminden çıkarak sosyalizm doğrultusunda tam bağımsız bir iktisadî gelişme yolunu tutmasıyla mümkün olurdu), emperyalizmin dayanaklarından biri olan feodal mütegallibeye karşı mücadele daha çok ideolojik alanda tutulmuş, köklere inilmeyerek bu asalak sınıfları ancak, o da bir süre için, sindirmekle yetinilmişti. Ve böyle kararsız bir politikaya paralel olarak, emekçinin bilinçli ve örgütlü bir güç haline gelmesine ve ülkenin kaderinin tayininde söz sahibi olmasına engel olunmuştu.

Demokratik Devrim yolunda bu duraksamalar anti-kemalist karşı-devrime zemini hazırlamıştır. Karşı-devrimci güçler kendileri için elverişli şartlara kavuşur kavuşmaz harekete geçtiler. İkinci Dünya Savaşı yılları konjonktürü, karşı-devrim şartlarının hazırlanması sürecini hızlandırdı. Savaştan sonra uygulanan Filipin demokrasiciliği, karşı-devrimci sınıfların ağır basmasının siyasî üst-yapıdaki tezahürüdür. Her yerde olduğu gibi bizde de Filipin demokrasiciliği karşı-devrimin bir ürünü olduğu kadar, onu perçinleyen bir araç da olmuştur.

27 Mayıs 1960'ı izleyen pek kısa bir süre hariç, çeyrek yüzyılı aşan bir tarihî dönem boyunca, Türkiye'nin gidişi karşı-devrim doğrultusunda bir gidiştir. Onun için Türkiye toplu-

munun önündeki devrimci adım, Atatürk Türkiye'sinin 1930'-larda bulunduğu noktadan hareketle devrimin daha ileri aşamalarına geçmek olamaz. O noktadan bu yana karşı-devrimin bize kaybettirdiği devrim doğrultusundaki mesafeyi yeniden kazanmamız ve ancak ondan sonra daha ilerideki devrimci adımları atmamız söz konusudur.

Kemalist Türkiye'yi gerçekleştiren devrim, küçük-burjuva radikalizminin o dönemdeki anlayış sınırları içinde millî bağımsızlık ilkesine sıkı sıkıya bağlı bir devrimdi. Bu devrim halkçı bir devrim olarak tasarlanmıştı.

Kurtuluş Savaşımız şartlarında,

> İstiklâlimizi emin bulundurabilmek için heyeti umumîyemizce, heyeti millîyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyeti millîyece mücadeleyi caiz gören bir doktrini takip eden insanlarız.

diyen Mustafa Kemal, Türkiye'de küçük-burjuva radikalizminin en devrimci bir ânındaki Millî Devrim anlayışını ifade etmekteydi.

Şu sözler de Kemalizmin Kurtuluş Savaşı döneminde Demokratik Devrim anlayışının bir ifadesi sayılabilir:

> Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? Bu sorunun cevabını derhal birlikte verelim; Türkiye'nin hakikî sahibi ve efendisi, hakikî üretici olan köylüdür. O halde, herkesten daha çok refah, saadet ve servete lâyık olan, ona hak kazanmış olan köylüdür. Onun için Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin iktisadî siyaseti bu temel amacı gerçekleştirmeyi hedef tutar. (Mustafa Kemal'in, BMM üçüncü toplantı yılını açış nutku, 1 Mart 1922.)

Başta Mustafa Kemal olmak üzere, Kurtuluş Savaşımızın yönetici kadrosu olsun, millî savaşın temel gücü olan şehir ve köy emekçileri olsun, verilen savaşın dünya emperyalizminin

bütününe karşı bir savaş olduğunu, emperyalist ülkeler arasında ayırım yapan mandacılık gibi tavizci tutumların esirliğe boyun eğmek anlamını taşıdığını biliyorlardı. Bunlar, Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin ezilen dünya halklarının millî bağımsızlık savaş bayrağını elinde tuttuğunun ve Türkiye'nin mücadelesinin dünya sosyalist devriminin paralelinde bir mücadele olduğunun da bilincindeydiler. Mustafa Kemal'in 14 Ağustos 1920'de BMM kürsüsünden söylediği şu sözler bu bilincin ifadesidir:

> Arkadaşlar, hep biliyoruz ki, dünya savaşının son yıllarında Rusya içinde patlak veren devrim, insanların mutlak çoğunluğunu teşkil eden yoksul halk içinde, özellikle bu halkın en çok acıya, zorluğa ve ıstıraba uğramış olan işçi sınıfı içinde eskiden beri mevcut olan sosyalistlik maksat ve amaçlarını ilân etti. Ve bütün insanlığın emperyalist ve kapitalist idarelerin tahakküm ve zalimce sömürüsünden kurtarılmasını amaç edindi; ve son hareket noktası da bu amaca bütün insanlığın katılmasını sağlamak için teşebbüse girişmesi oldu. Ruslarda, çarın müstebit idaresi altında geçen savaş yıllarının daha da ağırlaştırdığı sefalet sonucunda bu duygular en yüksek noktasına varmıştı. Memleketin gayet geniş olmasına ve birçok tabiî şart ve gereklere sahip bulunmasına dayanarak bütün dünyanın emperyalistlerini düşman saymaktan ve onlara savaş açmaktan çekinmediler. Batı emperyalistleri de bütün kuvvetlerini, bütün kudretlerini, bütün araçlarını onlara karşı kullandıkları halde, yaptıkları devrim hareketini bugüne kadar mükemmel bir başarıyla yaşatmayı başardılar. İslâmiyetin en yüksek kaide ve kanunlarını ihtiva eden ileri sosyalizmin bizim dahi mevcudiyetimize kastetmiş olan ortak düşman aleyhine, bugün sağlamış olduğu zafer, bizim için de teşekküre şayan bir neticedir.

Millî Kurtuluş Savaşı bayrağını yükseltmiş olan bir Türkiye'nin, sosyalist devrim bayrağını yükseltmiş olan Sovyetler Birliği'ne karşı tutumu böyle idi. 1920'ler Türkiye'si emperyalist

dünyayı devrimlerin ve dolayısıyla Türkiye halkının düşmanı sayıyor ve bunu yüksek sesle ilân ediyordu.

Türkiye'nin o noktadan bugün nerelere geldiğini anlamak için, 1950-1960 döneminde iktidarı elinde tutan emperyalizm ve işbirlikçilerinin politika alanındaki baş temsilcisi Demokrat Parti'nin (bugün iktidardaki AP'nin mirasçısı bulunduğu DP'nin) başı olarak Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmuş olan adamın, bir Amerika ziyareti sırasında 25 Ocak 1954'de Vaşington'da düzenlediği basın toplantısında söylediklerini ibretle okuyalım. Celâl Bayar şöyle diyor:

> Türkiye'ye yapılan iktisadî yardım zaten yükselmekte olan ekonomik bünyeye kuvvetli bir müzahir olarak gelmiştir. Türk milletinin satın alma kudretinin artması ve hayat standardının yükselmesiyle, memleket mamul maddeler, istihlâk maddeleri için büyük bir pazar haline gelmiştir. Yeni kabul edilen bir kanun [Amerikalı "uzman" Randall'ın hazırladığı ve BMM'den geçen yabancı sermayeyi teşvik kanunu sözkonusudur **M.B.**] yabancı sermayenin Türkiye'ye en müsait şartlar altında akmasını mümkün kılacaktır. Hülâsa, denebilir ki, Türkiye'de sarfedilen her dolar mümbit bir toprağa ekilmiş refah ve bereket filizleri verecek bir tohum gibidir.

Bayar'ın Türkiye'yi, Amerikan emperyalistlerine "mamul maddeler ve tüketim maddeleri için büyük bir pazar" olarak peşkeş çeken bu demeci, Türkiye'de 1954 yılında anti-Kemalist karşı-devrimin tamamlanmış olduğunu, millî bir güç olan Kemalist asker-sivil-aydın zümrenin geri plâna itildiğini ve devlet dizginlerinin emperyalizmin işbirlikçisi asalak sınıfların eline geçtiğini ve Türkiye'nin bir kez daha gerilere, 1919'da bulunduğu noktaya yakın yere sürüklendiğini gösteren kesin bir kanıttır. Evet, Türkiye'de bir karşı-devrim olmuştur ve biz Türkiye'nin önündeki devrimci adımın hangi adım olduğunu tesbit ederken bu gerçeği gözönünde tutmak zorundayız.

Millî Demokratik Devrim

Çağımız Millî Kurtuluş devrimleri ve sosyalist devrimler çağıdır, dedik; ama hiçbir ülkenin birincisini gerçekleştirmeden, bağımsız bir ülke, feodal kalıntılardan arınmış, demokratik bir ülke durumuna gelmeden, ikincisini, sosyalist devrimi gerçekleştiremiyeceğini de belirttik. Demokratik devrim aşaması, "yukarıdan kararnamelerle ilga edilemez", "mangalda yakılıp kül edilemez". O halde vesayet altında olan Türkiye'nin, feodal kalıntıları bağrında hâlâ barındıran bir ülke olan Türkiye'nin önündeki devrimci görev, MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM'i gerçekleştirmektir. O halde bugün Türkiye'de temel devrimci slogan "*Millî Demokratik Devrim*" sloganı, "*Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye*" sloganıdır.

Millî Demokratik Devrim emperyalizmin vesayetine son verecektir. Bu devrimin millî hedefi, Türkiye'deki emperyalist vesayetin baş dayanağı olan yabancı sermayenin ve işbirlikçi sermayenin, ekonomi ve dolayısıyla politika üzerindeki tahakkümüne son verilmesini emreder. Ülkenin bağımsızlığını gerçekleştirmek amacı ile dış ticaretin, işbirlikçi sermayenin denetiminde olan bankacılığın ve sigortacılığın millîleştirilmesi bu devrimin kapsamına girer. Dış ticaretin millîleştirilmesi, doğrudan doğruya yabancıya bağlı bir kapitalistler grubunu sömürü olanaklarından tecrit edecek ve Millî Demokratik Devlete büyük malî olanaklar sağlayacaktır. Buna paralel olarak bankacılığın ve sigortacılığın millîleştirilmesi de bu kurumların, şimdiye kadar olduğu gibi, toplumun en asalak sınıfları hesabına ve üreticilerin zararına çalışmaları durumuna son verecek ve iktisadî kalkınmadan önemli etkenlerden biri bulunan kredi kurumlarının gerçek kalkınma uğruna çalışmalarını sağlayacaktır. Bu aşamada, ancak gerçek iktisadî kalkınma ile açıkça çelişen ve özünde sanayi olmayıp, gümrük kanunlarının bazı açıklarından

yararlanılarak kolay kazançlar sağlamayı amaç edinen hileli ithalât kurumları olan montaj ve ambalaj sanayii gibi ekonomi kolları, millîleştirmelerin kapsamına alınır. Millî Demokratik Devrim aşamasında Millîleştirmeler bir sosyalizasyon unsuru taşımakla birlikte, güdülen asıl amaç, millî bağımsızlıkla çelişen ekonomi kollarının millî niteliğe kavuşturulmasıdır. Amaç, henüz sosyalizm değildir, emperyalist tekellerin ve işbirlikçi sermayenin kal'alarının* millî güçler tarafından zaptedilmesidir. Sosyalist kuruluş, yalnız söz konusu ekonomi alanlarını değil, bütün üretim araçlarını toplumun ortak mülkiyeti haline getirmeyi ve insanın insan tarafından sömürülmesi olanağının ortadan kaldırılmasını amaç edinir ki, bu da Millî Demokratik Devrimi izleyecek olan Sosyalist Devrimin görevidir.

Millî Demokratik Devrimin demokratik hedefi, feodal ilişkilerin ortadan kaldırılmasını ve büyük toprak sahiplerinin olsun, bize feodal düzenden miras kalan tefeci bezirgan sermayesinin olsun, köy emekçileri üzerindeki tahakküm ve sömürü olanaklarına son verilmesini emreder. Millî Demokratik Devrim, topraksız ya da az topraklı köylüleri toprak ve tarım aracı sahibi durumuna getirecek olan ve devletin denetimindeki kredi kurumlarını onların yararına işletecek olan devrimdir. Bir ülkede feodal ilişkilere son vermek demek, uluslaşma sürecini hızlandırmak demektir. O ülkedeki halkların bütün ulusal ve demokratik hak ve özgürlüklerine sahip vatandaşlar topluluğu olarak serpilip gelişme olanaklarına kavuşması demektir. Mütegallibe tahakkümünü ve feodal ilişkilerin her çeşidinin kökünü kazıyacak olan Millî Demokratik Devrim, Türkiye'de gerçek birlik ve dayanışmayı, Doğulu olsun, Batılı olsun bütün halkın her türlü baskıdan kurtulmuş olarak, eşitlik ve kardeşlik ilişkileri içinde, Türkiye'nin ilerlemesine katkıda bulunmalarını sağlayacaktır.

---

* Kalelerinin (y.n.).

Millî Demokratik Devrim, ekonomide ve politikada emperyalist vesayetin ve feodal mütegallibe tahakkümünün bütün izlerini ortadan kaldıracağından, bağımlılığın ve sömürünün yansısı olan üstyapı kurumlarını da değiştirmekle yükümlüdür. Bu devrim, Filipin demokrasiciliğine son verecek ve bütün ulusal güçlerin bilinçli, örgütlü olarak ülkenin kaderini tayinde rol oynayabilecekleri demokratik düzeni gerçekleştirecektir. Kültür alanında da emperyalist kültüre ve feodal kültüre karşı durarak ulusal devrimci kültürü yığınlar içinde egemen duruma getirecektir.

Evet, devrimimiz Millî Demokratik Devrimdir. Çünkü tarihimizin şu ânında çözümlemek zorunda olduğumuz, önceliği bulunan toplumsal çelişki, emperyalizm ve onun ortakları ile, Türkiye toplumunun ulusal güçleri arasındaki çelişkidir. Bu nitelikte çelişkileri çözümleyen bir devrim, emperyalizmin boyunduruğunu atan ve onun müttefiki asalak sınıfların sömürü olanaklarını ve toplumumuzun gelişmesini etkileme olanaklarını ellerinden alan bir devrim, Türkiye'yi bağımsız ve demokratik bir ülke durumuna yükseltecek olan bir devrim, Millî Demokratik Devrimden gayrısı olamaz.

Onun için kim derebeylik ilişkilerini barındıran bağımlı bir ülkede, yani Millî Demokratik Devrim aşamasında olan bir ülkede, bu devrimi atlayarak, öncelikle çözümlenecek olan ilişkiyi "proleter-kapitalist çelişkisi" olarak gösteriyor ve böyle bir ülkede sanayide olsun, tarımda olsun, tüm kapitalist ilişkileri ortadan kaldıracak olan sosyalist devrimi öğütlüyorsa, böylesi, Türkiye'nin gerçeklerinden olduğu kadar, bize toplumların devrim yolunu aşamalardan geçerek izlediklerini öğreten bilimsel sosyalizmden de habersiz sol gevezeden başka bir şey değildir.

Kim Demokratik Devrimin hedeflerine giren pratik amaçlardan söz edip, programının sosyalist olduğunu sanıyor ve

bunu iddia ediyorsa, örneğin toprak reformu ile ve millî bağımsızlığımızla bağdaşmayan bazı iktisadî faaliyet alanlarının millileştirilmesini "sosyalizm" diye ilan ediyorsa, böylesi neyin sözünü ettiğini bilmemektedir. Kim, hem demokratik devrimi, hem sosyalist devrimi birlikte, bir solukta yapacağını iddia ediyor, "millî bağımsızlık uğruna mücadele sosyalizme giden yolda mücadeledir" anlamındaki, özünde doğru olan bir görüşü soysuzlaştırarak, "biz hem bağımsızlık, hem sosyalizm uğruna mücadeleyi birlikte yürüteceğiz" şekline sokuyor, aşama kavramını silen ve kafaları karıştıran sloganlar ileri sürüyorsa, böylesi de devrimci safları bölmekten ve sosyalist hareketi tecrit etmekten öte bir şey yapmamaktadır.

Böyle bölücü, sekter görüşleri savunmak başka şeydir, Demokratik Devrimle yetinilmiyeceğini, devrim yolunda durmanın kaçınılmaz olarak geriye dönüşe varacağı ve bu yüzden demokratik devrim tamamlanıp da sosyalist devrimin eşiğine varıldığında, tercihin ya o eşiği aşmak, ya da geriye dönüş, yâni karşı-devrim olacağı gerçeğini ifade etmek başka şeydir.

Bağın Üzümünü Tatmak İçin

Meseleyi aşırı ölçüde basitleştirmek pahasına da olsa, bağımlı geri bir ülke olarak Türkiye'nin durumunu, yabanî bitkilerin sardığı bakir (çalılık) araziye benzetelim. Çalılığın köklenerek temizlenmesi ve tarlanın sürülmesi demokratik devrimdir diyelim; sürülen tarlaya bağ fidelerinin ekilmesini, tarlanın gübrelenmesini, sulanmasını da sosyalist kuruluş aşamasına benzetelim. O halde bu kıyaslamada sosyalizmi, bağ kütüklerinin büyüyerek üzüm vermesi, bağ bozumu ve üzüm ürünlerinin imalî temsil edecektir.

Bugün Türkiye'de önümüzdeki devrim sosyalist devrimdir diyen kimse, yabanî bitkilerin sardığı araziyi temizlemeden, sü-

rüp hazırlamadan tarlaya bağ fidelerini dikmeye kalkan adama benzer. Böyle davranıldığı takdirde, o fideler bitmeyecek ve adamımız bağın üzümünü tatmayacaktır.

"Hem millî bağımsızlık mücadelesini, hem sosyalizm mücadelesini birlikte yapacağız" diyen kimse de, "aynı zamanda tarlayı hem yabanî bitkilerden arındıracağım, hem de bir yandan tarlayı süreceğim, fideleri ekeceğim" diyen adama benzer. Çalışmada sıra, aşama hesaba katılmadan böyle çalışıldığı takdirde, öyle bir karışıklık meydana gelir ki, gayretli bağcımız bunun içinden çıkamaz.

Bağın üzümünü yemek isteyen, pekmezinden, şarabından tatmak isteyen kimse, ilk önce yabanî bitkileri köklemek, tarlayı temizlemek ve gerektiği gibi sürmek; ve böylelikle bir sonraki aşamaya, fidelerin dikilmesi aşamasına ulaşmak zorundadır. Nasıl ki, sosyalist düzende gerçek mutluluğu tatmak isteyen bir toplum, ilk önce Millî Demokratik Devrimi gerçekleştirerek ülkeyi bağımsız ve demokratik bir ülke haline getirmek ve sosyalist devrimin eşiğine varmak zorundaysa.

Devrim, Kime Karşı, Kimle Birlikte

Milli Demokratik Devrim kime karşı, Türkiye toplumundaki hangi güçlere karşı yapılacaktır?

Sınıf çıkarları, Türkiye'nin emperyalist sistem içinde sömürülen bağımlı bir ülke olarak varlığını sürdürmesinde olan, varlığı emperyalist vesayete bağlı bulunan, emperyalizmin yerli ortakları durumunda olan *işbirlikçi sermayeye karşı*, yani emperyalizme doğrudan doğruya bağlı dış ticaret alarını, bankacılığı, sigortacılığı, montaj ve ambalaj sanayiini elinde tutan ve bu en önemli ekonomi kollarında sağladığı olanaklarla Türkiye ekonomisinin tümünü tahakkümü altında tutan ve toplumsal hayatımızın bütün alanlarında büyük ağırlığı olan, emperyalizme

doğrudan doğruya bağlı kapitalistlere karşı; ve bu sınıfın müttefiki olarak onunla çıkar ve kader birliği durumunda bulunan feodal *mütegallibeye karşı*, yani derebey-toprak kölesi ilişkileri içinde sömürüsünü sürdürebilen feodal ağalara karşı, kapitalist tarım işletmesi görünüşü altında feodal izler taşıyan bir tahakkümü sürdüren ve varlıkları köy emekçisinin demokratik hak ve özgürlüklere sahip eşit vatandaş durumuna ulaşmasına engel olan büyük toprak sahiplerine karşı, feodalizm kanalıyla bugüne intikal etmiş bir kapitalizm-öncesi kategori olan işbirlikçi sermayenin taşradaki en güvenilir dayanağı tefeci bezirgan sermayesine karşı: Türkiye'de ulusal güçler dışında sayılması gereken bu asalak, gayri-millî sınıflara karşı...

İşbirlikçi Sermaye

İşbirlikçi sermaye, (burada "komprador" terimini kullanmıyoruz, çünkü sömürgecilere bağlı liman burjuvazisi anlamına gelen bu terim, emperyalizm değil, sömürgecilik döneminin terimidir ve sömürünün çok daha genişlediği, derinleştiği ve yoğunlaştığı çağımızda yeteri kadar kapsamlı değildir), ithalât, ihracat alanında; ithalâtın daha kurnazca bir şekli olan montaj ve ambalaj sanayiinde bankacılık ve sigortacılıkta, yabancılarla ortaklıklar, ya da Türkiye'nin kayda değer bütün zenginliklerini eline geçirmiş olan ya da geçirme çabasında bulunan emperyalizmin baş dayanağı büyük yabancı firmaların ajanlığı alanında doğrudan doğruya egemendir ve iktisadî hayatımızın bu kilit noktalarına dayanarak Türkiye'nin tüm ekonomisini tahakkümü altında tutmaktadır. İşbirlikçi sermaye, sınıf çıkarı gereği, Türkiye'de gerçek sanayileşmeye, gerçek iktisadî kalkınmaya karşıdır. İşbirlikçi sermayenin çıkarı, memlekette emperyalist sömürücülerin uygun gördüklerinin dışında Türkiye vatandaşlarının mülkü olan fabrikaların kurulmasına engel olmaktadır;

gerçek sanayi birimi fabrikaların bacalarının tütmesini önlemektedir. İşbirlikçi sermaye toplumumuzdaki bütün asalak sınıf ve zümreler arasında en güçlü olanıdır. Ekonominin kan dolaşımını sağlayan kredi kurumları, sigorta kurumları onun kontrolündedir. Sanayide, madencilikte, nakliyatta yedek parça ihtiyacının sağlanması gibi ekonomimizin can damarı sayılması gereken bir alan onun tekelindedir. Ve bu sınıf, İkinci Dünya Savaşından bu yana meydana gelen konjonktürlerin birleşmesi sonucu, ekonomimiz üzerindeki etkisini tam bir tahakküm haline getirebilmiş ve politika alanında da ortağı feodal mütegallibe ile birlikte iktidara sahip çıkacak kadar güçlenmiştir. Bu sınıf çıkarlarını en iyi takdir edebilen, kendi sınıf açısından en bilinçli sınıf olarak son yıllarda kendisi için elverişli şartlardan yararlanmasını bilerek, emperyalizmin de desteği ile, politika alanında asker-sivil-aydın zümreyi ikinci plâna itebilmiş ve hegemonyasını kurmuş, anti-Kemalist karşıdevrimi gerçekleştirilmiştir.

Feodal Mütegallibe

Karşı-devrimin egemen duruma getirdiği ve iktisadî bakımdan işbirlikçi sermaye kadar güçlü olmamakla birlikte, gene de gerici akımların başlıca kaynağı olması bakımından, toplumsal yaşantımız üzerinde derin etkileri bulunan feodal mütegallibe, ayrı özellikler taşımaktadır.

Feodal mütegallibe, sahip bulunduğu geniş sömürme olanaklarını, yurdumuzda, yirminci yüzyılın ikinci yarısında derebeylik ilişkilerinin sürüp gitmesi gibi utanç verici bir duruma borçludur. Feodal mütegallibe, bileşim bakımından mütecanis olmayan bir gücü temsil eder. Feodal mütegallibe sadece derebey-toprak kölesi ilişkileri içinde tarım emekçisini sömüren *feodal ağadan* ibaret bir kategori değildir. Kapitalist tarım işletmesi görünüşü altında derin feodal izler taşıyan bir tahakkümü sür-

düren *büyük toprak sahipleri* de geniş ölçüde bu kategori içinde ele alınmalıdır. Zamanımıza feodal düzen kanalıyla intikal ettiğinden ve varlığı taşrada feodal ilişkilerin devam etmesine bağlı bulunduğundan, *tefeci* sermayesi gibi kapitalizm-öncesi bir kurumu da bu sınıflandırmaya sokmak gerekir. Feodal mütegallibenin etki alanını değerlendirirken mahallî tüketim için tarımsal üretim esasına dayanan ve kendi kendine yeten *kapalı köy ekonomisi* gibi geniş bir alanında feodal üstyapı kurumlarının gelişmesi için pek elverişli bir zemin teşkil ettiği de gözönünde tutulmalıdır.

Tarihinde hiçbir zaman bir toprak reformu görmemiş olan Türkiye'de feodal ilişkilerin sürüp gitmesi doğaldır. Ama feodal mütegallibe, özellikle son çeyrek yüzyıl içerisinde bizde meydana gelen karşı-devrim sonucu olarak büsbütün güçlenmiştir. Bu bakımdan Türkiye'nin feodal ilişkilerden arındırılması görevi, emperyalizmin vesayetine son verilmesini hedef tutan devrimci görevden ayrı olarak düşünülemez. Feodal ilişkileri küçümsemek, "kalıntı" sözcüğünü yanlış yorumlayarak Millî Demokratik Devrimin bu ana görevini ikincil hatta daha da önemsiz bir mesele saymak, kesin olarak yanlıştır. Türkiye'de feodal ilişkilerin alanı çok geniştir. Sadece Doğu Anadolu'nun tipik "köy sahibi-toprak kölesi" ilişkileri değil, kapitalist tarımın girmiş olduğu Türkiye'nin öteki bölgelerinde de, kapitalist dış görünüşe rağmen, geniş tarım alanlarında can, mal güvenliği gibi, köylünün mülkiyet hakkı, kanunların geçerliği gibi kapitalist ilişkilerin emrettiği ilkel unsurların bile mahallî mütegallibe tarafından çiğnendiği ve derebeyi zorbalığının egemen kılındığı bir gerçektir. Türkiye'de feodal ilişkiler sadece toprak mülkiyetine de dayandırılamaz. Örneğin hazine topraklarında ve köy topluluklarının mülkü olan meralarda mahallî feodal ağalar tekellerini kurmuşlardır; ve özel silâhlı örgütlerinden aldıkları kuvvetle, hükümet içinde hükümet kesilerek, bu devlet toprak-

larından yararlanan vatandaşlardan haraç alırlar. Nüfusun dörtte üçü tarımla uğraşan Türkiye'de 40 bin köyün pek büyük bir oranı pazar için değil, mahallî tüketim için tarım yapan, tuz, gaz vb. gibi maddeler dışında kendi kendine yeten kapalı köy ekonomisi şartları içindedir. Böyle bir iktisadî taban, sililik kurumu gibi, nurculuk vb. gibi fedoal üstyapı kurumlarının türemesine ve gelişmesine son derece elverişlidir. Feodal ilişkilerin alanını değerlendirirken, kapitalist dış görünüşlü tarım işletmelerindeki feodal kalıntıları olduğu gibi, kapalı köy ekonomisinin bu niteliğini de göz önünde tutmak ve feodal unsuru küçümseme hatasına düşmemek gerekir.

Türkiye Toprağından Feodalizm Fışkırmaktadır

Millî Kurtuluş Savaşını izleyen dönemde bir ölçüde gerilemiş olan feodal mütegallibenin İkinci Dünya Savaşı yıllarından bu yana bulduğu gelişme olanakları hakkında bir fikir verebilmek için Güney Anadolu'dan bir örnek verelim (Ancak, örneğin Güneydoğu Anadolu'dan verilmiş olması, feodal ilişkilerin sadece Doğu illerimize özgü bir şey olduğu yolundaki yaygın yanlış kanıya katıldığımız izlenimi yaratmamalıdır.):

Urfa ilinin Harran Ovası, ülkemizin en verimli bir tarım bölgesidir. Harran Ovası, bundan çeyrek yüzyıl önce henüz tarıma açılmamıştı, bakir topraktı. Bu ova, Kurtuluş Savaşımızda, Fransız işgali zamanında, düşmanla işbirliği yapan ve Fransızlar yenilgiye uğratılarak çekilmek zorunda bırakılınca, onlarla birlikte Suriye'ye kaçan birinin mülkü olarak gözüktüğünden, kurtuluştan sonra hazineye mülk kaydedilir. İkinci Dünya Savaşı yıllarında tahıl karaborsa fiyatlarının baş döndürücü artışı ve nüfusun hızla çoğalması gibi etkenlerle, Urfa mütegallibesi, gözünü Harran Ovası'na diker. Yalancı şahitler gösterilerek ve

başka meşru olmayan yollarla, ova toprakları onar, yirmişer bin dönümlük, hatta daha da geniş parçalar halinde mütegallibe arasında bölüşülür ve 1945'den başlıyarak Harran Ovası'na iskân başlar.

Buraya kadar olup bitenler olağandır. Yalancı şahitlik, rüşvet gibi şeyler sadece Urfa'ya özgü şeyler değildir toplumumuzda, ama olağan sayılmaması gereken şey, Harran Ovası'na iskânın tastamam feodal esaslar üzerine yapılmış olmasıdır. Mütegallibe hazineden ele geçirdiği topraklara 1945'i izleyen birkaç yıl içinde (ki bu yıllarda Türkiye çok partili düzene geçmiştir ve bu geçiş bazılarına göre demokratik düzene geçiştir) serf iskân etmiştir ve bugün Türkiye'de Ortaçağ Batı'sı örneğine en yakın feodal ilişkilerin nerede bulunabileceğini merak edenler, bu ilişkilerin en tipik örneğini Harran Ovası'nda bulabilmektedirler. Feodal ilişkilerin "kalıntı" olduğu, nasıl olsa kendi kendine ortadan kalkmakta olduğu, bu bakımdan önem taşımadığı yolundaki iddialar, Harran Ovası örneği (kural teşkil etmese de) göz önünde tutularak değerlendirilmelidir. "Kalıntı" ne kelime? Filipin demokrasiciliği şartlarında Türkiye toprağından feodalizm fışkırmaktadır!

Büyük toprak sahiplerinin bir türlü gelir vergisi mükellefiyetine sokulmaması olgusu, tek başına (ki en muhafazakâr hesaplara göre devlet hazinesinin bu yüzden yıllık kaybı dört milyar liradır), büyük toprak sahiplerinin, varlıklı sınıflar arasında bile imtiyazlı bir durum sağlayacak güçte olduğunun kanıtı sayılmalıdır. Birbirini izleyen iktidarlar, 20. yüzyılın ikinci yarısında derebeylik ilişkilerinin sürüp gitmesi gibi utanç verici bu durumu olağan karşılamakla kalmamışlar, destekleri saydıkları ve temsil ettikleri bu asalak sınıfı daha da güçlendirmek için ellerinden geleni yapmışlardır.

Feodal mütegallibe ve genel olarak büyük toprak sahipleri, feodal engellerin temizlenmesine ve demokratik düzenin, (sa-

dece yürürlükte olan Türkiye Anayasasında tarumlandığı şekilde demokratik düzenin) en ücra köylere kadar bütün ülkeyi kapsayan bir ulusal düzen olarak uygulanmasına karşıdırlar. Çünkü, Türkiye'de Anayasa düzeninin kurulması demek, feodal ilişkilerin yıkılması, bütün Türkiye halkının demokratik hak ve özgürlüklere kavuşması, gerçekten vatandaş payesine, ulusun bireyleri payesine ulaşması demektir. Ne feodal mütegallibe, ne de müttefiki gayri-millî sınıf işbirlikçi sermaye, böyle bir şeyi gönül rızasıyla kabul eder.

Türkiye halkının ulus payesine yükselmesine karşı olmak demek, ulusun tam anlamıyla gerçekleşmesine karşı olmak demektir. İşbirlikçi sermayenin ve feodal mütegallibenin bu ulus düşmanlığı, ideolojik alanda kozmopolitizm, ümmetçilik, hilafetçilik akımları şeklinde belirmektedir. Çıkar birliği ve bilinçli ulus düşmanlığı bu iki gayri-millî sınıfı emperyalizmin koltuğu altında ittifaka sürüklemiştir. Ve işte Millî Demokratik Devrim, bu emperyalizm, işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe üçlü ortaklığına karşı gerçekleştirilecektir.

DEVRİMCİ GÜÇLER

Millî Demokratik Devrim, Türkiye toplumundaki hangi güçlerle, hangi sınıf ve zümrelere dayanılarak yapılabilir? Hangi güçler, sınıf ve zümre çıkarları gereği, bağımsız ve demokratik Türkiye'nin gerçekleşmesini özlemektedirler, ya da bu özlemi er geç duymaları kaçınılmaz bir şeydir? Bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılmasında payına düşen devrimci görevi yerine getirmesini hangi sınıf ve zümrelerden bekleyebiliriz?

Ulusal topluluğumuz dışında sayılması gereken işbirlikçi sermaye sınıfı ile feodal mütegallibe dışında, Türkiye halkının tümü, *Türkiye proletaryası*, yani modern sanayide, küçük sanayide, zanaat kollarında, ticaret alanında, tarımda işgücünü satarak

geçimini sağlayan, üretim araçlarından ve topraktan yoksun şehir ve köy proletaryası; *yarı-proleter unsurlar*, yani önemsiz miktarda toprağa ve üretim aracına ya da bu ikisinden birine sahip bulunmakla birlikte, ailesinin geçimini sağlayabilmek için, hiç değilse yılın belli aylarında, başkasının yanında işgücünü satarak çalışmak zorunda olan ve çoğunlukla proletaryadan da daha yoksul bir hayat süren şehir ve köy yarı-proleterleri; *yoksul köylülük*, yani köy yarı-proleterleri gibi ailesinin geçimine yetmeyen miktarda toprağa ve tarım araçlarına sahip bulunmakla birlikte, çoğunlukla iş bulamadığı için proleter ya da yarı-proleter statüsüne ulaşamayan, Türkiye toplumunun en yoksul katını teşkil eden kitle; *şehir ve köy küçük-burjuvazisi*, yâni bir miktar üretim aracına ve toprağa ya da bu ikisinden birine sahip olmakla birlikte, başkalarını sömürerek değil, emeği ile yaşayan ve kurulu sömürü düzeni içinde sömürülenler safında yer alan *şehirlerdeki küçük-burjuvazi ve tarım bölgelerinin orta köylüsü*, yani bir avuç asalak dışında Türkiye'nin tüm emekçi halkı.

Türkiye Proletaryası

Türkiye proletaryası, ekonomideki durumu gereği en ileri toplum biçimi olan sosyalizme geçişi, kendi sınıf çıkarı gereği sayan, ya da bilinçlendiği ölçüde, sayması kaçınılmaz olan devrimci sınıftır. Proletarya, örgütlenme ve devrimci disiplin ruhunu öteki devrimci sınıflardan daha kolay benimseyebilir. Sosyalist bir düzenin kurulmasıyla bu sınıfın "kaybedeceği yalnız zincirleri, ama kazanacağı koca bir dünya vardır". Onun için sosyalizm asıl onun toplumsal düzenidir. Bu bakımdan, demokratik devrim aşamasında olsun, onu izliyecek olan sosyalist devrimde olsun, proletaryanın sonuna kadar devrimci sınıf olarak, devrimci çizgiyi duraksamasız izlemesi ve tarihî gelişmeye kendi damgasını vurması kaçınılmaz bir şeydir.

Burada şu itiraz ileri sürülebilir: Böyle devrimci bir sınıf olan Türkiye proletaryası, niçin toplumun en devrimci gücü olarak, tekvücut ve bütün ağırlığı ile politika alanında yerini alarak Türkiye'nin tarihî gelişmesi üzerinde gerektiği gibi etkili olamamaktadır? Niçin şehir ve köy proletaryasının geniş çevreleri hâlâ sömürücülerinin partilerine oy verecek kadar bilinçsizdir?

Türkiye proletaryasının hâlâ geniş ölçüde "kendiliğinden sınıf" durumunda bulunduğu, bilinçlenme, "kendisi için sınıf" olma yolunda daha çok savaşlar vermekle yükümlü bulunduğu bir gerçektir. Türkiyenin, tarihinde hiçbir zaman gerçek bir kapitalist gelişme görmemiş olması, feodal ilişkilerle bağdaştırılmaya çalışılmış olan bağımlı, kısır bir kapitalist ekonomide (5 milyonu bulan açık, gizli işsizler ordusunun baskısı gibi etkenlerle) proleterin yerinin iğretiliği, sanayi işçilerinin büyük çoğunluğunun köyle bağlarını sürdürmeleri ve işçinin yarı-köylü vasfını muhafaza etmesi, şehir ve köy arasındaki uçurumun derinliği, Türkiye proletaryasının bilinçlenmesini, kendisi için sınıf niteliğine bürünerek *tarihî görevini* yerine getirmesini geciktiren etkenler arasında zikredilebilir.

Nedir Türkiye proletaryasının bu tarihî görevi ? Durumu gereği toplumun en yüksek bilinçlenme ve örgütlenme potansiyeline sahip en devrimci sınıfı olarak, yığınsal bilinçlenme sürecini, kendisinden, bu bakımdan çok daha elverişsiz durumda olan öteki devrimci güçlere kıyasla, daha önce tamamlamak, meslekî ve siyasî örgütlenmede başı çekmek, yığınlarla en sıkı bağları bulunan bir proleter devrimci partiyi kurma yolunda mücadelesini başarıya ulaştırmak, bu partinin çatısı altında yalnız işçi sınıfının değil, yarı-proleter kitlelerin de, yoksul köylülerin de öncü vasfını taşıyan en bilinçli, en yiğit, en fedakâr unsurlarını toplamak ve böylelikle proleter devrimci partiyi şehir ve köy proletaryasının ve yoksul köylünün mücadele örgütü durumuna getirmek, küçük-burjuvazinin yoksul köylüden gay-

rı saflarının devrimci bilinçlenme ve örgütlenmelerine yardımcı olmak, bütün devrimci sınıf ve zümreler arasında işçi-köylü ittifakı temeli üzerinde kurulu bir Devrimci Güçbirliğini gerçekleştirmek, bu güçbirliğinde önderliğini sağlamak, bütün devrimci güçlerin mücadeleye katılmasıyla ilk önce Millî Demokratik Devrimi yapmak, bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye'yi gerçekleştirmek, ve ardından sosyalist devrimin gerçekleşmesinde başı çekmek, Türkiye insanının gerçek mutluluğu tadacağı, insanın insan tarafından sömürülmediği, sınıfsız ileri toplum biçimini yaratmak.

Budur, genel çizgileriyle Türkiye proletaryasının tarihî görevi. Türkiye ekonomisinin bağımlı ve bu yüzden de geri durumunun, proletaryanın bilinçlenme ve örgütlenme düzeyi üzerinde olumsuz etkileri olması gibi, ya da Filipin demokrasiciliği şartlarında (öteki millî güçler gibi) proletaryanın da serbest meslekî ve siyasî örgütlenme olanaklarından yoksun tutulması gibi gerçekler, Türkiye proletaryasının bu tarihî görevini doğru olarak değerlendirmemize engel olmamalıdır. Günlük mücadelemiz daha uzak bir gelecekte ulaşılacak olan uzun vadeli devrimci hedeflere yönelmiş bulunmalıdır. Kısa vadeli hedeflere ulaşmada sağlıyacağımız başarının uzun vadeli hedeflere giden yolda, sosyalist topluma giden yolda ileriye doğru atılmış bir adım olduğu bilinciyle hareket etmeliyiz. Ama öte yandan bir çeşit kadercilikten de kaçınmalıyız. Siyasî çizgimiz doğru olsun, yanlış olsun; yığınları devrim yolunda seferber etmede başarılı olalım, olmıyalım; gösterdiğimiz mücadele yeteneği yeterli olsun, olmasın; yurtiçi ve yurtdışı güçler dengesi gibi şartlar devrim için elverişli olsun, olmasın, proletaryanın her yerde, her durumda mutlaka devrimci güçlerin başına geçerek Millî Demokratik Devrimi ve onun ardından da Sosyalist Devrimi gerçekleştireceğine inanmak kadercilik olur ki, bilimsel bir tutum sayılamaz bu. Proleter devrimci hareketin doğru devrimci çiz-

giden ayrıldığı takdirde, hegemonyayı sağındaki küçükburjuva radikalizmine kaptırması, hatta daha da kötüsü, karşıdevrime zemin hazırlaması gibi durumlar olabilir. Yakın tarihte bunun örnekleri vardır. Proletaryanın tarihî görevini kavramamız mücadelemize perspektif katmalıdır. Bize, proleter devrimcileri olarak, sorumluluğumuzun bilincini kazandırmalıdır. Yoksa bizi aşırı bir iyimserlik içinde gevşemeye götürmemelidir.

En Örgütlü Sınıf İşçi Sınıfıdır

Bugün Türkiyede işçi sınıfının bilinçlenme düzeyini yansıtan meslekî ve siyasî örgütlenme bakımından durumunu burada kısaca incelemenin gereği var:

Emekçi sınıflar arasında her şeye rağmen, en yüksek bir örgütlenme düzeyine varmış olan sınıf, işçi sınıfıdır. İki buçuk milyon işçinin, yaklaşık olarak bir milyonu sendikalarda birleşmiştir. Sendikacılığın en kötüsünün hâlâ egemen olmasına rağmen, bu gerçek tespit edilmeli ve üzerinde düşünülmelidir. Ama öte yandan Türkiye işçisi bugün gerçek sendikalar içinde, yani işçilerin kendiliğinden gelme ekonomik mücadele hareketi sonucu, patronlara ve onların iktidarına rağmen bizzat işçilerin kurduğu, namuslu bir direnmede bulunan sendikalar içinde birleşme mutluluğuna henüz erişmiş olmadığı da bir gerçektir.

Sendikacılığımız yakın geçmişte ilginç aşamalardan geçmiştir: 1946 yılında, işçi sınıfını kendi siyasî örgütünü kurma olanaklarından yoksun tutmak amacıyla kabul edilmiş olan Ceza Kanununun 141. ve 142. maddeleri yerli yerinde kaldığı halde, Büyük Millet Meclisinden geçirilen bir Anayasa değişikliği ile, sınıf esası üzerine örgütlenme olanağının belirmesi sonucu, Türkiyede kırkı aşan meslek kolunda 600'ü aşan sendika birkaç ay içinde yerden mantar biter gibi kuruldu. Zamanın CHP ikti-

dan, genel çizgileriyle sağcı, ana muhalefet partisi DP ile emperyalizme yaranma ve irticaa taviz yarışına girişmiş bir iktidar olarak provokasyonlara ve faşist teröre başvurdu ve bu sendikaları kapattı. Ama işçi sınıfının, her şeye rağmen, meslek örgütleri içinde birleşmeye kararlı olduğunu gören egemen çevreler, kısa bir süre sonra, emirlerindeki devlet kurumlarından da yararlanarak, sendika kurma işini bizzat kendileri ele aldılar. Daha sonra Amerikan sendikacılık uzmanları da (ki bunlardan başta gelenlerin CIA ajanları oldukları Amerikan basınında açıklanmıştır) bu işe katıldılar. Tezgâhlanan şey gerçek sendikacılık değil, bağımlı ülkelerin Filipin demokrasiciliği sendikacılığı idi; yani sarı sendikacılığın emperyalizmin sömürü alanı olan geri bırakılmış ülkelere özgü biçimi. O gün bugün Türkiye sendikacılığında kayda değer bir öz değişikliği olmamıştır. Amerikan devşirmesi gangster sendikacı tipi, sarı sendikacılık oyununun baş aktörü olarak sahnede yerini muhafaza etmektedir. Türkiye işçisini namuslu sendikacılığa kavuşturma görevi, henüz başarılması gereken önümüzdeki bir görevdir. Sendika saflarında olsun, saflar dışında olsun, gittikçe güçlenen işçi direnmeleri, Türkiye işçisinin bu görevin bilincine varmakta olduğunu göstermektedir.

İşçi Sınıfının Siyasî Örgütlenmesi

Filipin demokrasiciliği şartlarında işçi sınıfının siyasî örgütlenme bakımından durumu da pek farklı değildir. Bu düzende gerçek sendikalar içinde birleşme olanağından yoksun tutulan işçiler, kendi öz siyasî örgütleri ile politika alanında yerlerini alma ve böylelikle Türkiye'nin tarihî gelişmesini etkileme olanağından da yoksundurlar. Politika sahnesinde bir TİP'in var oluşu bu gerçeği değiştirmemektedir.

TİP, başlangıçta egemen çevrelerin onayı ve kurulu sömürü düzenini korumakla görevli organların desteği ile tertiplenmiş bir icazetli sosyalizm oyunu olarak ortaya çıktı. Güdülen amaç, 27 Mayıs'tan sonraki dönemde sola açılışı Filipin parlamenterizmine kanalize etmekti. 12 kişilik TİP kurucularından üçünün polis çıkması ve bu kurulda iyi niyetli sayılabilecek birkaç kişi bulunmakla birlikte bilimsel sosyalizmi benimsemiş tek bir ferdin olmaması gerçeği, icazetli sosyalizm oyununu açığa vuran belirtilerdendir. İlk gününden beri, bütün engellemelere rağmen, TİP'in çatısı altında, birçok gerçek sosyalistin barınabilmiş olması bu durumu değiştirmez.

Türkiye'de proleter devrimci hareketin örgütlenme susuzluğu öylesine büyüktür ki, burada da kısa bir süre içinde doğanın kanunu işlemiş ve aynı çatı altında icazetli sosyalizmin, oportünizmin inkân olan, bu oportünizmin mezar kazıcısı olan proleter devrimci grup gelişmiştir. TİP içinde proleter devrimci grubun, oportünizmin çeşitlerine karşı vermekte olduğu mücadele, TİP üyesi olsun, bu partinin oportünist yönetimi tarafından ihraç edilmiş bulunsun, ya da 141., 142. maddeler gibi, siyasî partiler kanununun ve seçim kanununun bazı hükümleri gibi antidemokratik engeller yüzünden bir siyasî partiye katılma olanağından yoksun tutulanlar olsun, tüm sosyalistlerin meselesidir. Bugün proletaryayı kendi siyasî örgütüne kavuşturma uğruna mücadele, TİP içinde, ilçe ilçe, il il verilmektedir. Bu, azim ve sabır gerektiren çok yönlü, çetin bir mücadeledir. Anlaşılmıştır ki, proleter devrimci siyasî örgüt denen o duvar bir hamlede değil sürekli mücadele ile tuğla tuğla örülecektir. Bir ilçede oportünizmin yenilgiye uğratılması ve yönetimin devrimci gereklerin bilincinde gerçek sosyalistlere geçmesi örülmekte olan duvarın gediğine bir tuğlanın yerleştirilmesidir.

Aybar-Aren oportünizminin devrimci eyleme karşı tutumu yüzünden sosyalist hareketin ağırlık merkezi uzun süre TİP dı-

şındaydı. Bugün de durum değişmiş değildir. Emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı millî demokratik mücadele genellikle TİP dışında verilmektedir. TİP içindeki proleter devrimcileri, partili olarak değil, proleter devrimcileri olarak ve parti yönetimine rağmen bu mücadelede yer almaktadırlar. Ama şimdi artık TİP'i örgüt olarak proleter devrimci hareketin içine sokma mücadelesi vermekteyiz. Bu yolda atılacak ilk adım, TİP'i proleter devrimci bir yönetime kavuşturmaktır. Bu mümkündür.

Böyle bir sonucun elde edilmesi, Türkiye'de sosyalist hareket için büyük bir başarı olacaktır. Bu dönemde, bütün Türkiye'de gerçek sosyalistlerin birinci görevi önümüzdeki TİP Büyük Kongresinin Türkiye'de gerçek sosyalist hareketin kongresi olmasını sağlamaktır. Proleter devrimci hareketin sesini gerektiği gibi duyurabileceği bir Büyük Kongreyi toplayabilmek, Türkiye proletaryasının ve yoksul köylülüğünün siyasî örgütlenme yolunda son derece önemli bir ileri adım atması demektir. Bu yolda başarılı bir adım, Filipin demokrasiciliğinin demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlayan sınırlarının aşılması ve gerçekten demokratik bir toplum doğrultusunda yol alınması anlamını taşır.

Aydının "Devrim" Dediği Şey

Bizde işçi sınıfının geniş çevrelerinin henüz gerici güçlerin etkisi altında bulunması durumu karşısında, bazı "ilerici" aydınların proletaryanın devrimci potansiyelini küçümseme eğilimi gösterdiklerine tanık olunmaktadır. Türkiye proletaryasının aydın "devrimcilere" biraz kuşku ile baktıkları bir gerçektir. Ama bu konuda bir hüküm verirken unutmamak gerekir ki, bizde küçük-burjuva kökten gelme aydınların önderliği altında gerçekleştirilen sınırlı reformların, anti-feodal hareketlerin hiçbiri, bugüne dek emekçiye somut olarak kayda değer bir kazanç sağ-

lamamıştır. Bunun sonucu olarak şehir ve köy emekçisi, aydın zümreye karşı bir ölçüde şartlanmış durumdadır. Aydının "devrim" dediği şeye şüphe ile bakmaktadır. Ve bunda pek haksız da değildir. Üstelik, bizde çok partili politika gerçek burjuva parlamenter demokrasisi değil, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin sömürü ve tahakkümünü perçinleyen bir karşı-devrim olarak geliştiğinden, Türkiye emekçisi, parlamentarizm tarihimiz boyunca, her seferinde, kendi dışında olan asalak sınıf ve zümreler arasında bir tercih yapmak zorunda bırakılmıştır. Bu durumda proletaryayı Filipin demokrasiciliği şartlarında imkânsız olan bir şeyi yapamıyor diye, şartlanmalardan kendisini kurtarıp, bağımsız bir güç olarak, politika alanında yerini almıyor diye suçlamak, kendi kavrayış yeteneksizliğimizi görmezlikten gelerek, devrimci sorumluluğumuzu unutarak, objektif gerçeği suçlamak demektir. Türkiye proletaryasının devrimci güçler safında yerini tespit ederken bazı tarihî konjoktürlerin birleşmesi sonucu meydana gelen bazı şartlanmaların değil, bu sınıfın ekonomideki yerini gözönünde tutmamız gerekir. Bunu yaptığımız anda Türkiye proletaryasını, toplumda en devrimci güç olarak, devrimde hegemonyasının, Millî Demokratik Devrimin kesintiye uğramadan tamamlanması için ve Türkiye'nin sosyalist devrimin eşiğine varır varmaz o eşiği aşabilmesi için şart olduğu gerçeğini bütün açıklığı ile görürüz.

Sosyalizmi Yayma İşi Proleterin İşidir

Son zamanlarda proleter devrimci hareketin birçok sloganlarına sahip çıkar görünerek, hareketimizi proleter devrimci çizgiden saptırma amacını güden çabalara tanık olduk. Küçük-burjuva unsurun güçlü bulunduğu Türkiye gibi bir ülkede oportünizmin yeni yeni tezahürleriyle karşılaşmamız olağandır. Yeni oportünizmin genel olarak proleter devrimci teori ve özel olarak

da Türkiye'nin gerçekleriyle çelişen tekerlemelerini bir bir ele alıp çürütmek bu broşürün kapsamına girmez. Bu, yazılı ve sözlü olarak yapılmıştır* ve gerekikçe yapılacaktır da. Burada, yalnız bunların son zamanlarda sık sık ileri sürdüğü işçi sınıfının sosyalist bilinçlenme ve örgütlenmesi ile ilgili yanlış tutumuna değinmekle yetineceğiz.

İşçi sınıfının kendiliğinden gelme sınıf mücadelesinin sendikacılığı doğurduğu gibi sosyalizmi doğurmadığı, sosyalizm ile sınıf mücadelesinin "birbirine paralel olarak geliştiği, bunların ayrı ayrı koşullarda meydana geldiği" doğru görüşünden hareket eden yeni oportünistler Türkiye'de işçi sınıfının bilinçlendirilmesi işini, burjuva ya da küçük-burjuva kökenli aydınların tekelinde bir şey saymaya kadar gitmişlerdir. Bunlar, Lenin'in 1902 de yazdığı *Ne Yapmalı?* kitabında K. Kautsky'den bir aktarmaya dayanarak ileri sürdüğü görüşe atıfta bulunmakta ve Leninist örgüt, ajitasyon ve propaganda ilkeleri ile asla bağdaşmayan sonuçlara varmaktadırlar.

Ne Yapmalı?'ya aktarılan, Kautsky'in daha döneklik yoluna sapmadan çok önce yazmış olduğu doğru sözler, "modern sosyalizmin ilk şekillenmesi" ile ilgilidir. Bu pasajın bir kısmını buraya aktaralım:

> Bugünün sosyalist bilinci ancak derin bir bilimsel bilgi temeli üzerinde yükselebilir (...) Bilimin taşıtı proletarya değil *burjuva aydınlar zümresidir* [Altını çizen K. Kautsky]. Modern sosyalizmin *ilk şekillenmesi* [altını biz çizdik], bu zümre üyelerinin birey olarak kafalarında olmuştur. Ve onlar bunu, entelektüel bakımdan daha gelişmiş olan proleterlere iletmişlerdir ve proleterler de modern sosyalizmi, şartların mümkün kıldığı yerlerde, proleter sınıf mücadelesine sokmuşlardır. Demek ki, sosyalist bilinç, proleter sınıf mücadelesine dıştan ithâl edilmiş bir şeydir. Bu meselenin içinde kendili-

* Örnek olarak bkz. cilt: 3, Sayı 15, 16, 17.

> ğinden (...) meydana gelmiş bir şey değildir... (Kautsky'den aktaran V.İ. Lenin, *Ne Yapmalı*, Sol Yayınları, s. 51.)

Yani "modern sosyalizmin şekillenmesi", başka bir deyişle Marksizm, "kapitalizmin yarattığı yoksulluk ve soysuzlaşmaya karşı mücadeleden hareket" etmekle birlikte, kendinden önce birikmiş olan bilgi temeline dayandığından ve bu bilgiyi, şartları gereği, proletarya değil, burjuva kökenden gelme aydınlar edinebileceklerinden, çağdaş sosyalizmin şekillendirme işini başaranlar proleter değil, aydınlar olmuştur."Modern sosyalizmi ilk şekillendiren" Marx ve Engels, işçi sınıfından değillerdi. Onlardan sonra gelen ve emperyalizm çağının Marksizmini "ilk şekillendiren" Lenin de işçi değil, aydındı. Ama bundan, bugünün Türkiye'si şartlarında, sosyalizmi proleterlere iletme işinin burjuva kökenli aydınların işi olduğu, hatta bu işin onların tekelinde bir şey olduğu sonucunu çıkartamayız. "Modern sosyalizmi, şartların mümkün kıldığı yerlerde proleter sınıf mücadelesine sokanlar", "entelektüel bakımdan daha geniş olan *proleterlerdir*" (altını biz çizdik). Marx ve Engels, geçen yüzyılın Almanya'sı şartlarında kendilerinden önce birikmiş olan bilgi temelini sindirmiş iki aydın olarak ortaya atılıp modern sosyalizmi, Marksizmi kurmuşlardır; ama, Marksizmi Almanya'nın proleter yığınlarına yayan ve benimsetenler tornacı Bebel, liman işçisi Thaelman gibi işçi kökenden gelme liderlerdir.

Önemle belirtilmelidir ki, Lenin'in bir parçası yukarıya aktarılan Kautsky'den alınma pasaja dayanılarak yürüttüğü polemikte gütmüş olduğu amaç, 20. yüzyılın başlarında Rusya'da, işçi sınıfının siyasî mücadelesinin gereğini reddeden ekonomizmi eleştirmekti, başka şey değil. Lenin işçi sınıfı hareketine sosyalist bilincin dışardan geldiği yolundaki bu görüşünü sadece bir defa 1902'de *Ne Yapmalı*'da kısaca ifade etmiş ve ondan sonra, ölümüne dek, 22 yıl boyunca, aynı konu üzerinde bir daha durmamıştır. Ama öte yandan Lenin'in

Babuşkin'ler gibi, Şelgunov'lar ya da Halturin'ler gibi işçileri bilinçlendirme görevini en başarılı tarzda yerine getiren Rus işçi liderlerine karşı büyük hayranlık duyduğunu ve onları örnek olarak gösterdiğini bilmekteyiz.

Proleter yığınlarına sosyalist bilinci götürecek olanlar, "entelektüel bakımdan" daha gelişmiş olan proleterlerdir. Proletaryaya sosyalist bilinci götürme işini, sosyalizm modasına uymuş, karnı tok, sırtı pek burjuva çocuklarının, konforlu evlerden gelerek, günde sekiz-on saat balyoz sallamış olan işçiye, yarı aç çoluk çocuğunu düşünen işçiye, nutuk atmasıyla başarılacağını sanmayalım. Proletaryaya sınıf bilincini, onun çektiğini çeken, onun dilini konuşan, bilinçli işçi kardeşleri götürecektir. Şu anda bile Türkiye'de en başarılı sosyalist ajistasyon ve propaganda örneklerini, aydınlar değil, işçiler ve köy emekçileri vermektedirler. Kautsky'nin yukarıya aktarılan sözlerini yanlış yorumlayarak, burjuva kökenli sosyalist aydınları proletaryanın baş eğiticileri olarak gösterme çabası ve hele proleter devrimci partiyi işçilere bilinç götüren, "işçi sınıfı dışında" bir aydınlar kulübü olarak düşünme eğilimi, burjuva kökenli aydının kendini beğenmişliğinin, onun proleterlerin entelektüel yeteneklerini küçümsemesinin dışavurmasından başka bir şey değildir.

Yoksul Köylülük, Yarı-Proleterler

Türkiye'de nüfusun dörtte üçü yani yaklaşık olarak 25 milyon insan tarımla geçinir. Ve bunun %69'u, tarıma elverişli toprakların ancak dörtte birini işlemektedir. Tarım proletaryasının genellikle büyük kapitalist tarım işletmelerinde çalıştığını kabul edersek bu duruma göre, yaklaşık olarak 18 milyon insan yani halkımızın çoğunluğu, ilkel, kısır (Türkiye'de dönüm başına ortalama 140 kg. buğday alınırken, Bulgaristan'da 250 kg. alın-

maktadır) sefalet düzeyinde cüce tarım işletmelerinde, en derin bir yoksulluk içinde varlığını sürdürmektedir. Türkiye toplumunda yoksul köylülük en çok ezilen kitledir. Bu bakımdan işçi sınıfımızı bile geride bırakır. Öyle ki, Türkiye'de yoksul köylü durumundan şehir proletaryası durumuna geçiş, köy emekçisinin hayatında özlenen bir değişikliktir. "Ayı ini köyler"den gelen köylü ailesi için sekiz-on can barındığı gecekondu kulübesi, toprak yolunda akar çeşmesiyle, tepesinde yanan küçük elektrik lâmbasıyla, fırınında has ekmeğiyle, çocuğu için ilkokulu, yazlık sinemasıyla, dünya cenneti gibi gelmektedir. Şehir ve köy arasındaki uçurum, hiç değilse bir süre için, proleterleşen köylünün bilinçlenmesini geciktiren bir etken olmaktadır ve yoksul köylülükten şehir işçiliğine geçen emekçi, kısa vadede, devrimci bilinçlenme bakımından bir ilerleme değil, bir gerileme kaydetmektedir.

Sınıfların saptanmasında temel ölçüt, sınıfın mülkiyet ilişkilerindeki yeri olmakla birlikte, bunu devrimci bilinci tayin eden katı bir kalıp olarak almak, sömürü, zulüm ve yoksulluk gibi etkenleri hesaba katmamak yanlış bir tutumdur. Tarihte yoksul düşen soyluların, soyluluklarına rağmen, emekçi halka yaklaşarak devrimci kesildikleri; zengin soyluların ise, aynı sosyal kökenden geldikleri halde, karşı-devrimci olarak onların karşılarına dikildikleri ve bu mevzilenmede, varlıklı olup olmamanın tayin edici etken rolünü oynadığı çok görülmüştür. Gelişmiş kapitalist ülkelerde burjuvazi, işçi hareketini soysuzlaştırmak için, işçinin devrimci bilincini törpülemek için, az çok varlıklı bir işçi zümresi, bir işçi aristokrasisi yaratma çaresine başvurmuş ve bu girişiminde başarı sağlamıştır. Çünkü Batılı kapitalist bilmektedir ki, işçinin ve genellikle emekçinin yoksulu devrimci olur, aristokratı ise, ılımlı-reformist olur.

Yoksul köylülüğün proleterleşmeyi bir ölçüde kurtuluş sayması olgusu, Türkiye gibi ülkelere özgü bir haldir. Bu yüz-

dendir ki biz, Türkiye'de, genel olarak köy-küçük-burjuvazisinin ve özel olarak da yoksul köylülüğün durumunu değerlendirirken, başka zamanlarda, başka tarihî şartlarda Avrupa küçük-burjuvazisi için söylenmiş olan ve o tarihî şartlar için kesinlikle doğru olmakla birlikte bizim gerçeklerimize uymayan sözleri tekrarlamakla yetinmek gibi bilimselliğe aykırı bir yolu tutamayız. Türkiye'de köylülüğün durumunu devrim açısından incelerken zaman ve mekân unsurunu hesaba katmadan aktarmalarla bir çözüm bulmaya kalkarsak çok yanılırız. Yapılacak şey, burada da sosyalizmin bilimsel metodunu, yaratıcı bir ruhla ve yürekle Türkiye gerçeklerine uygulamaktır.

Türkiye'de bugün nüfusun yaklaşık olarak yarısını teşkil eden yoksul köylülük, muazzam bir devrimci potansiyel güçtür. Bu devrimci gücü gerektiği gibi hesaba katmayan her strateji daha başından başarısızlığa mahkûmdur. Yoksul köylülüğün Türkiye toplumunun en yoksul, en büyük mahrumiyetlere göğüs geren, en çok ezilen kitlesi oluşu, onun devrimci niteliğini tayin eden bir etkendir. Yoksul köylü, başkasını sömürerek değil, kendi emeğiyle geçinen bir kitledir. Kendisini yoksulluğuna bağlayan bir zincir olan cüce ve kısır köylü ekonomisinin gerektirdiği bir taşlı tarlaya ve bazı ilkel tarım araçlarına sahip olduğu gerekçesiyle yoksul köylü ile proletarya arasına aşılmaz duvarlar çekemeyiz. Bir kere, bu kitlenin pek önemli bir kısmını yarı-proleterler teşkil eder. Ve bu yarı-proleterlerin proleter yanı çok kez ağır basar. Bu konuda kesin rakamlar olmadığına göre, ülkenin değişik bölgelerinde gözlemlere dayanarak sonuçlar çıkarmaya kalkarsak, diyebiliriz ki, bu yoksul köylü kitlesinin yarı-proleter olmayan kesimi, yarı-proleter ya da tam proleter bir statüye geçme olanaklarına sahip bulunmadığı için, böyle bir mutluluğa erişemediği için, köylü kalmaktadır. Yani gerçekte yoksul köylü, bir işsiz yarı-proleterdir.

Geçen yüzyılın ortalarında Avrupa şartlarında ortaya atılan "Bütün dünya işçileri birleşiniz! Zincirlerinizden başka kaybedecek bir şeyiniz yok..." sloganını bugünün Türkiye'si şartlarına uygulayarak diyebiliriz ki, bizde yoksul köylülüğün, sömürü düzenine karşı birleşmekle kaybedeceği şey, şehir işçisinin kaybedeceği zincirlerinden daha da ağır bir zincirdir. Yoksul köylülük, tıpkı proletarya gibi gerçek mutluluğu ancak sosyalist düzende tadacaktır. Çünkü en köklü bir toprak reformu bile, büyük toprak sahiplerinin tahakkümüne son veren en başarılı bir demokratik devrim uygulaması bile geniş yoksul köylü yığınlarına ancak kısa vaadede bir nefes alma olanağı sağlıyabilir. Ama yoksul köylülüğün meselesine bir çözüm getiremez. Kesin çözümü sosyalist devrim getirecektir. Onun için sosyalist düzen, Türkiye yoksul köylülüğünün de düzenidir.

Yoksul köylülük gibi muazzam bir devrimci kitleyi bilinçlendirme ve örgütlendirme; onun aktif bir güç olarak devrimci eyleme katılmasını sağlama görevi, proleter devrimci hareketin omuzlamak zorunda olduğu bir görevdir. Bu görevi sağımızdaki küçük-burjuva radikalizmine bırakamayız. Türkiye'de Doğu Avrupa'nın radikal köylü hareketleri ya da Çarlık Rusya'sında olduğu gibi köylüyü kucaklayan bir Devrimci-Sosyalist (SR) parti olmamıştır ve olmayacaktır. Türkiye küçük-burjuva radikalizminin eylem alanı orta köylülüğü ve şehir küçük-burjuvazisini kapsayan alandır. Yoksul köylülük, şehir ve köy proletaryasıyla kaynaşma ve kader birliği durumundadır. Onun bu durumu, siyasî örgütlenmesine de yansıyacaktır. Bilimsel sosyalizmin ideolojik silahıyla kuşanmış olan Proleter Devrimci Parti, sadece Türkiye proletaryasının öncü müfrezesi olmakla yetinemez. Bu Parti, yoksul köylülüğün de siyasî örgütü olarak, saflarında yoksul köylülüğün en bilinçli, en fedakâr devrimci çocuklarına yer verecektir. Yoksul köylü kitleleriyle en sıkı bağlar kurabilen ve bu kitle içinde öncü görevini yerine ge-

tirebilen bu militanlar, proleter devrimci parti içinde işçi kardeşleriyle her bakımdan eşit olarak saf tutacaklardır.

Her ne kadar Marksizm, işçi sınıfının sömürüsü üzerinde yükselen kapitalizmin yarattığı yoksulluk ve soysuzlaşmaya karşı proletaryanın mücadelesinden hareket ederek, kendinden önce birikmiş olan bilgi temeli üzerinde kurulduysa da, onu işçilerin tekelinde bir şey olarak düşünmek yanlıştır. Bilimsel sosyalizm bütün ezilenlerin ideolojik silâhıdır.

Türkiye şartlarında, yoksul köylülüğün proleter devrimci siyasî örgütle ilişkisi, proletarya dışındaki öteki sınıfların ilişkisinden çok farklıdır. Elbette ki, proletaryanın partisinin kapıları, hangi sınıftan gelirse gelsin, partinin programını, tüzüğünü ve disiplinini içtenlikle kabul eden herkese açıktır. Böylece partiye sosyalizmi benimsemiş olan burjuvası da, toprak ağası da girebilir. Ama ciddî bir örgüt böylelerini kendi sınıflarıyla bağlarını kesin olarak koparmaları şartıyla kabul eder. Ama yoksul köylü saflarından gelen bir proleter devrimciden bunun tam tersi istenecektir. Ondan Türkiye toplumunun en yoksul, en çok ezilen kitlesini teşkil eden yoksul köylülükle en sıkı bağları kurması ve proleter devrimci örgütün mücadelesinin bu devrimci kitleyi kucaklayabileceği olanakları sağlaması istenecektir. Çünkü Türkiye şartlarında proleter devrimci örgüt yalnız işçilerin değil, yalnız yarı-proleterlerin değil, aynı zamanda yoksul köylülüğün de öz örgütü olmakla yükümlü bulunmaktadır.

Küçük-Burjuvazi

Bu başlık altında, burada, orta köylülüğü, şehir küçük-burjuvazisini (esnaf ve zanaatkârı) ve küçük-burjuva kökenli asker-sivil aydın zümreyi ele almakta, küçük-burjuvazi kapsamına bu üç kategoriyi sokmaktayız.

Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin sömürü ve tahakküm alanı olan Türkiye'de, küçük-burjuvazi, bir devrimci güçtür. Küçük-burjuvazinin bazı tutucu çevrelerinin gerici davranışlarını, bu sınıfın da, proletaryanın bazı kesimleri gibi, bir şartlanma içinde olduğunun kanıtı olarak değerlendirmeliyiz. Ama bu durum, temel kuralı, her sınıf ve zümrenin er geç ekonomideki yerinin gerektirdiği tutumu benimsemesinin kaçınılmaz olduğu kuralını değiştirmez.

Şehir ve köy küçük-burjuvazisi, bir miktar üretim aracına ve toprağa sahip bulunmasına ve kimi durumlarda işgücü kiralamasına rağmen, daha çok emeğiyle yaşayan ve kapitalist düzende sömürülen bir sınıftır. Orta köylü ekonomisinin tarımda oldukça geniş bir alanı kapladığı ve şehirlerde de küçük üretimin yaygın bulunduğu Türkiye'de, küçük-burjuvazi sayıca da önemlidir. İşbirlikçi sermayenin egemen bulunduğu, feodal ilişkileri barındıran bağımlı bir düzenle sınıf çıkarı asla bağdaşmayan küçük-burjuvazi, bilinçlendiği ölçüde, kitlesiyle Millî Demokratik Devrimden yanadır. Küçük-burjuvazinin hiç değilse bir kesiminin, sosyalist devrim aşamasında da, devrimci güçler safına katılması beklenmelidir.

Küçük-Burjuvazi Proletaryadan Geri Durumdadır

Bugün Türkiye'de, Filipin demokrasiciliği şartlarında, küçük-burjuvazinin meslekî ve siyasî örgütlenme bakımından durumunun proletaryanın durumundan üstün olmadığı besbellidir. Şehir küçük-burjuvazisinin (esnafın, zanaatçının) meslek örgütleri olma iddiasında bulunan dernekler, gerçek meslek örgütleri olmaktan çok işbirlikçi asalak sınıfların ellerinde tuttukları iktidar yoluyla şehir küçük-burjuvazisi üzerindeki denetleme görevini yerine getirmektedir. Tarım bölgelerinde de köylünün ürününü değerlendirmek amacıyla, asalak sınıflara karşı ikti-

sadî mücadele silâhı olarak gerçek meslek örgütleri yok sayılabilir. Kurulan satış kooperatifleri genellikle gerici iktidarın denetiminde ve asıl amacı gerçek kooperatifleşmeyi önlemek olan örgütlerdir. Bizde en ilkel biçimi ile bile bir kooperatifleşme olmadığı içindir ki, ihracat konusu olan tarım ürünlerimizin dış piyasadaki nihaî değerinden Türkiye tarım üreticisine kalan oran, bir skandal teşkil edecek derecede düşüktür. Bu durum, tarım bölgelerinde hüküm süren derin yoksulluğun nedenlerinden biridir.

Türkiye işçisi nasıl namuslu sendikacılık özlemi içinde ise, Türkiye köylüsü de namuslu kooperatifçilik özlemi içindedir. Bu, köylünün toprak özleminden hemen sonra gelen bir özlemdir. Köylünün her geçen gün gelişmekte olan direnme hareketleri, Anayasanın toprak reformunu emreden hükümlerinin uygulanması uğruna köylü mücadelesi, bu özlemlerin bir ölçüde dışavurmasıdır.

Siyasî örgütlenme bakımından da küçük-burjuvazinin, kendi siyasî örgütü ile, politika alanında ağırlığını duyurma olanağından üstün bir durumda olduğu söylenemez. Türkiye'de bugün, şehir ve köy küçük-burjuvazisinin gerçek temsilcisi olan, bu sınıfın gerçek özlemlerini temsil eden, ulusal bağımsızlıktan yana, köklü demokratik reformlardan yana küçük-burjuva radikalizminin siyasî örgütü henüz yoktur. Bu demokrasicilik oyunu düzeninde, küçük-burjuva radikalizmi de, ancak bazı statükocu partilerde bir hizip hareketi olarak tezahür edebilmektedir.

Asker-Sivil Aydın Zümre

Türkiye toplumunda pek önemli bir yeri olan, çoğunluğu küçük-burjuva kökenden gelme asker-sivil bürokrat aydın zümre de (ki öğrenci gençliğin geniş çevrelerini ve meslek erbabının burjuvalaşmamış çoğunluğunu bu zümreye katabiliriz) küçük-

burjuvazi içinde ele alınmalıdır. Türkiye aydınlarının hemen hemen tümü, az çok eğitim görmüşlerin büyük çoğunluğu bu zümre içindedir.

Bu zümreyi küçük-burjuvazi içinde saydığımıza göre, küçük-burjuvazinin devrim karşısındaki tutumu ve devrimci potansiyeli hakkında genel olarak söylediklerimiz, bu zümreye de uyacağına göre, asker-sivil aydın zümreyi ayrı bir bütün olarak ele almanın gereği var mıdır? Bizce bu zümre ayrı olarak ele alınmalıdır. Çünkü Türkiye'de küçük-burjuva bürokrasisinin durumu, örneğin Avrupa ülkelerindeki bürokrasinin durumundan çok değişiktir. Avrupa'da çok kez bürokrasi egemen sınıfın kayıtsız şartsız emrinde olmuştur. Örneğin, Lenin yazılarında yer yer "bürokrasi" terimini Çarlık yönetiminin karşılığı olarak kullanır. Oysa Türkiye'de ve bazı geri kalmış ülkelerde asker-sivil aydın zümrenin zaman zaman egemen sınıflara karşı, bu sınıflardan ayrı bir demokratik güç olarak tarihî gelişmeye müdahale ettiği görülmüştür, 1908 Hürriyet hareketini, Atatürk devrimini ve 27 Mayıs'ı bu biçimde değerlendirmek gerekir.

Sayısı yarım milyonu çok aşan asker-sivil aydın zümre, Türkiye'de orduda olsun, mülkî mekanizmada olsun, eğitim alanında olsun, önemli noktaları elinde tutmaktadır. Bu zümre Tanzimat'tan bu yana Türkiye'nin yönetiminde önemli rol oynamıştır. Yüz yılı aşan bir süredir, Türkiye tarihindeki gelişmeler bu zümrenin damgasını taşır, pek yakın bir geçmişte toplumumuzda son söz bu zümrenindi. Tüccar, mütegallibe ikincil durumdaydı. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, bu güçler dengesinin bozulması sonucu, biti kanlanan ve büyük bir iktisadî güç haline gelen işbirlikçi sermaye, taşradaki feodal mütegallibe ile ittifak kurarak ve emperyalizmin de desteğini sağlayarak Türkiye ekonomisi ve dolayısıyla siyaseti üzerinde egemenliğini kurmuştur.

Filipin demokrasiciliğinin bu karşı-devrimci gelişmede nasıl bir rol oynadığına yukarıda değinildi.

Türkiye'de Nimetler Sayılıdır

Asker-sivil aydın zümre ile işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe ittifakı arasında bir uzlaşma olabilir mi? Böyle bir uzlaşmayı mümkün kılacak maddî temel Türkiye'de yoktur. Türkiye'de nimetler sayılıdır. Ve toplumda devrimci altyapı değişiklikleri olmadıkça sayılı kalacaktır. Oysa, Türkiye'de ekonomiye hükmeden sınıflar, çıkarları gereği statükocudurlar. Her türlü değişikliğe karşıdırlar. Gerçek reformlar yapmak, onlar için bindikleri dalı kesmek anlamını taşır.

Bu duruma göre, üretimi önemli ölçüde artıracak altyapı değişikliklerini bu egemen sınıflardan bekleyemeyiz. Bunlar egemen kaldıkça üretim artmayacak ve nimetler sayılı kalacaktır. Bu sayılı nimetler, her iki tarafı da sevindirecek biçimde üleştirilemez. Bugün Türkiye'de en mütevazı bir ticarî faaliyette bulunan bir kimsenin, büyük vurgunlara kıyasla önemsiz sayılması gereken ticaretinden sağladığı gelir, çok kez, bürokrasinin en üst kademesindeki bir yetkilinin gelirinden üstündür. Son zamanlarda, işbirlikçi çevreler, yabancı danışmanlarının da önermeleriyle, aydın zümre ile (özellikle subaylarla) halkın arasına uçurumlar kazmak amacını güden bazı girişimlerde bulunmuşlardır. Emperyalizmin sömürdüğü bir ülkede nimetlerin sayılı oluşu gerçeği bu gibi girişimleri boşa çıkarmaktadır. Aydın zümrenin devrimci budaklarını törpülemek için asker-sivil bürokrasiyi "refaha kavuşturma" çabaları sonuç vermemektedir. Sol elle verilen çok kez sağ el ile (örneğin enflasyon yoluyla) geri alınmaktadır.

Meselenin Manevî Yanı

Konunun hiç de küçümsenmemesi gereken bir manevî yanı da vardır. Yüz yıldan uzun bir süredir Türkiye'nin kaderine hükmetmiş olan asker-sivil zümre, bir geçmişin, bir geleneğin tem-

silcisidir. Bu geçmişte, örneğin bir Çanakkale var, bir Kurtuluş Savaşı var.

Çanakkale, Birinci Dünya Savaşı'nda dünyanın en güçlü emperyalist devletlerinin olanca güçleriyle zorladıkları Türkiye'nin o zamanki başkenti İstanbul'un kapısıdır. İngiltere ile Fransa'nın kara, deniz ve hava kuvvetleriyle saldırdıkları Çanakkale'yi Türkler başarı ile savundular ve düşmanı 250 binin üstünde kayıp verdirdikten sonra, yenilgiye uğrattılar, çekilmeye zorladılar. Çanakkale Savaşı dünya tarihini etkileyen sonuçlar verdi. Sovyet tarihçileri, 1917 Ekim İhtilâlini kolaylaştıran etkenler arasında, Türklerin Çanakkale'de muzaffer oluşunu ve yenilgiye uğrayan müttefiklerin sıcak deniz yoluyla Çarlık Rusya'sının silâh ve teçhizat bakımından ikmâlini yapamamalarını, önemli bir etken olarak zikrederler (Bkz. *SBKP Tarihi*, 1938 baskısı, Bölüm: 1). Yani Çanakkale'de Türkiye toprağını savunan Mehmetçik ve başındaki subayı, dolayısıyla çağdaş tarihin en büyük olayı olan Ekim Devrimi'ni hazırlayan bir etkeni meydana getirmişlerdir. Hiç şüphe yok ki, Birinci Dünya Savaşı, genel niteliği bakımından emperyalist bir savaştı. Ama o çağın Türkiye'sinde emperyalist savaşa karşı bir tutumu benimseyecek bilinçte bir kitle hareketi yoktu. Mustafa Kemal gibi gerçekleri görebilen asker-sivil aydınlar, daha çok olup bittiyi kabullenmek yolunu yeğ saydılar. Anafartalar'daki Türk, durumunu Dumlupınar'daki Türk'ten pek farklı görmüyordu. Onun için mesele basitti. Yabancı, vatan toprağına saldırıyordu. Bu toprağı savunmak gerekti.

Kurtuluş Savaşımızı ele alalım: Dünya tarihinde ilk defa olarak, emperyalizmin boyunduruğu altına düşmüş bir Doğulu halk, bağımsızlığı uğruna savaşa girişiyor ve emperyalizmi yenerek millî kurtuluş savaşları çığırını açıyor. Kurtuluş Savaşında da Mustafa Kemal Paşa'dan sonuncu askerî ya da mülkî görevliye kadar yönetim asker-sivil aydın zümrededir.

Asker-sivil aydın zümre işte böyle bir geleneğin mirasçısıdır. Amerikan emperyalizmi ve işbirlikçileri şu anda, tarihinde bir Çanakkale olan, ilk başarılı millî kurtuluş savaşını vermiş olan Türk Ordusu subayını, başlıca görevi Amerikan ve yerli sömürücüler hesabına kendi halkını baskı altında tutmak olan Güney Amerika'nın kendi halkından kopuk ordularının yaldızlı üniformalı operet subaylarına benzetme çabasındadır. Harp tarihinin kaydettiği en büyük savaşlardan muzaffer çıkan Türkiye'nin asker aydınını böyle bir role lâyık görmektedir Amerika ve ortakları. Biz tarihin ağır basacağına, millî geleneğin üstün geleceğine inanıyoruz. Mustafa Kemal geleneği, işbirlikçiler ittifakı ile asker-sivil aydın zümre arasında uzun süreli bir uzlaşmayı imkânsız kılacak kadar güçlüdür. Türkiye'nin asker ve sivil aydınlarının kendi kendilerine saygıları olan başı dik insanlar gibi yürüyebilmeleri için, bağımsız bir Türkiye şarttır.

Asker-sivil aydın zümrenin ideolojik eğilimi de işbirlikçi sınıfların çıkarcılık ve emperyalizme teslimiyet ideolojileriyle, "ben dümenime bakarım" zihniyetiyle bağdaşmayan bir eğilimdir. Küçük-burjuva bürokrasisinin ideolojisinin, günümüz şartlarına uydurulmuş bir Atatürkçülük olduğu söylenebilir. Türkiye'nin küçük-burjuva radikalizmi budur. Kemalizmin milliyetçi, anti-emperyalist ilkelerinin Türkiye'de sosyal adaletin gerçekleştirilmesi ile sıkı sıkıya bağlı olduğu ve köklü dönüşümlerin bugünün Kemalist politikasının ayrılmaz bir parçası olduğu bilinci, aydın çevrelerinde yaygındır. Denebilir ki, asker-sivil aydın zümre, kök bakımından, yaşama tarzı bakımından içinde sayılması gerektiği Türkiye küçük-burjuvazisinin en bilinçli kolunu teşkil etmektedir. Yargıtay yürüyüşü, yüzbin öğretmenin katıldığı Türkiye öğretmenleri boykotu, 69 subay bildirisi, Türkiye aydınının büyük bir devrimci potansiyel taşıdığının kanıtları sayılmalıdır.

Çizdiğimiz resmi eksik bırakmamak için, şunu da belirtelim ki, küçük mülkiyet sahibinin, küçük-burjuvanın ve o kökenden

gelme, o kökene bağlı aydının bir özelliği de her zaman tutarlı bir ideolojik çizgiyi izleyememesidir. Küçük-burjuva, küçük de olsa mülk sahibi olarak kimi sağa, sömürülen bir kitle olarak kimi sola eğilim gösterir. Bu tutarsızlık, onu zaman zaman kendi çıkarlarına aykırı tutumlara, bindiği dalı kesme durumlarına sürüklemiştir. Böyle olmasaydı, küçük-burjuva bürokrasisi iktidarın işbirlikçi sermaye ve feodal mütegallibe ortaklığının eline geçmesini sağlıyacak olan şartları kendi eliyle hazırlamazdı.

Proleter devrimcileri, küçük-burjuva reformistleriyle güçbirliği kurarlarken, (ki bu güçbirliğinin devrimci sınıflar cephesi şeklinde kurulması millî demokratik devrimin başarıya ulaşmasının şartıdır), küçük-burjuvazinin tutarsızlıklarını, ürekliklerini hesaba katmak zorundadırlar. Ama bu, onların küçük-burjuvaziyle ilişkilerinde tam dürüstlükle davranmalarına, taahhütlerini eksiksiz yerine getirmelerine engel olmamalıdır. Döneklik, kaypaklık proleter devrimcilerinden gelmez, gelmiyecektir. Küçük-burjuvazinin bazı durumlarda tutarsız davranışları vardır diye sosyalistler hiçbir zaman, emperyalizme karşı olan güçlerin güçbirliğini savunmaktan geri kalmamışlardır. Ve küçük-burjuvanın bu cinsten ilk olumsuz davranışında, seni uğrattığı ilk hayal kırıklığında, devrimci güçbirliği ilkesine sırt çevirmek, aynı tutarsızlığa, aynı kaypaklığa düşmektir.

Bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye uğruna mücadele, bu toplumun insanlarıyla verilecektir. Bütün kusurlarıyla, bütün şartlanmalarıyla ve aynı zamanda bütün erdemleriyle bu toplumun insanlarıyla... Gökten kusursuz devrim mücahitlerinin inmesini bekliyecek değiliz. Devrimci kadroları eğiteceğiz. Bu arada kendi kendimizi de eğiteceğiz. Küçük-burjuvaziyi temsil eden dostlarımızın eğitimine de katkıda bulunmaya çalışacağız. Onlara, gerçek devrimciler olmaları, tutarlı bir devrim çizgisi izlemeleri gerektiğini söyleyeceğiz. Türkiye toplumunda devrimci sınıflar olduğu, bu sınıfları temsil eden hareket ve akımlar olduğu gerçeğini tesbit etmelerini ve Devrimci Güçbir-

liği ruhu içinde davranmalarını kendilerinden isteyeceğiz ve Mustafa Kemal geleneğine ancak böylelikle sadık kalabileceklerini söyliyeceğiz.

Türkiye'de bugün tutarlı istiklalci çizgiyi, anti-emperyalist çizgiyi izleyemeyen kimse, Atatürk geleneğinin temsilcisi olduğunu iddia edemez. Ve içinde bulunduğumuz ortamda Atatürk geleneğine sadık kalabilmek için, tıpkı Atatürk gibi yürekli olmak gerekir; onun gibi devrimci güçbirliği kavrayışı içinde hareket edebilmek gerekir. Ve kim bugün, Kemalizm kolundan gelen devrimcilerle sosyalizm kolundan gelen devrimciler arasında güçbirliğini baltalayacak bir davranışta bulunuyorsa, o, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, emperyalizmin ve vatan satıcılarının ekmeğine yağ sürmektedir. Kim, kendisine, dokunmayacağı sanısıyla, solundakiler için gerici bir iktidarın faşist terör tedbirlerini umursamıyor, devrimci dayanışmaya sırt çeviriyor, gereken devrimci tepkiyi göstermiyorsa, o da, Türkiye'deki karanlık kuvvetlerin işini kolaylaştırmakta, farkında olmadan kendi kuyusunu kazmaktadır. Kim, proleter devrimcileri "aşırı" buluyor, onlar saf dışı edildikten sonra, Amerika ile daha kolay pazarlık edebileceğine, emperyalizmden daha kolay tavizler koparılabileceğine inanma gafletine düşüyorsa, o da, devrimci güçler safını bölmekten, zayıf düşürmekten öte bir davranışta bulunmamaktadır. Çünkü en solda başlayan faşist terör, hiçbir zaman orada kalmakla yetinmeyecektir. Yeni kurbanlar isteyecektir. Ve Türkiye'de en soldan başlayacak olan terör, kısa bir zamanda ılımlı-reformcuya kadar uzanacaktır. Çağdaş tarih, emperyalizmin, dünyanın her köşesinde oyununu bu biçimde oynadığını gösterir.

Millî Burjuvazi

Küçük-burjuvaziyi, Türkiye toplumunun devrimci güçleri arasında ele aldık. Millî burjuvaziyi küçük-burjuvaziden ayrı ola-

rak incelemek zorundayız. Millî burjuvazi, varlığı kapitalist sömürü düzeninin devam etmesine bağlı bir sınıftır. Bu sınıf çifte karakter taşır. Bu yandan emperyalizm tarafından ezilmektedir; bu bakımdan Millî Demokratik Devrimden yana, yani bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin kurulmasından yana olması gerekir. Ama öte yandan, Demokratik Devrimi izleyecek olan aşamada kapitalist sömürü sisteminin ortadan kalkması söz konusu olduğu için sosyalizme kesin olarak karşı olmakla kalmaz, Demokratik Devrime katılma konusunda da duraksamalı hareket eder. Böyle çelişkili bir durumu olan millî burjuvazinin kararsız tutumunu yenememesi doğaldır. Bu sınıfın, ancak güçlü bir halk hareketi tarihî gelişmeye damgasını vurduğu zaman, işbirlikçi sermaye ile uzlaşmayan çıkarların bilincine varması ve bir süre için de olsa devrimci güçler arasında yerini alması umulabilir.

Türkiye gibi bir ülkede millî burjuvazi diye bir sınıfın olamayacağını iddia edenler vardır. Bunlar, yanılmaktadırlar. Millî burjuvazinin olmadığını iddia ettiğimiz anda, Türkiye'de, ekonomiyi, sanayii, madenciliği, nakliyatı vb. işbirlikçi sermayenin tekelinde yeknesak bir bütün olarak kabul etmemiz gerekir. Esas niteliği kapitalist olan çok çapraşık bir toplumu böyle monoton bir griye boyayamayız. Hiç şüphe yok ki, Türkiye'de ekonomiye hükmeden, işbirlikçi sermayedir. Türkiye'de yabancı sermaye yatırımları vardır. Emperyalizmin denetimi altında yabancılarla ortak sermaye yatırımları vardır. İktisadî bağımlılığımızı perçinleyen montaj ve ambalaj sanayii sermayesi vardır. Ama öte yandan, millî nitelik taşıyan ve ekonomimizin bağımlı durumundan zarar gören sermaye de vardır. Türkiye'de emperyalist vesayeti çıkarına uygun sayan ve bu vesayeti sürdürmek için elinden geleni yapan işbirlikçi sermaye ile, emperyalizmin türlü yollarla darbelediği burjuvazinin millî nitelik taşıyan kolunu aynı sepete koyamayız. Koyarsak strateji hatası yapmış oluruz. Devrimci stratejist odur ki, karşısındaki güçler safında

çelişkileri doğru değerlendirir, bunlardan yararlanmasını bilir; karşı saftaki yankıları kapatacak yanlış davranışlardan kaçınır, tarafsız kılınması mümkün olan güçleri düşmanın kucağına itmez.

Evet Türkiye'de işbirlikçi sermayeden ayrı olarak değerlendirilmesi gereken bir millî burjuvazi vardır. Ama bu millî burjuvazinin bugün işbirlikçi sermaye karşısında boynu bükük olduğu, ve bağımsız bir güç olarak toplumumuzda ağırlığını koyamadığı bir gerçektir. Filipin demokrasiciliği şartlarında, bu sınıf da, kendi öz partisi ile politika alanında yerini alma olanağından yoksundur. Emperyalizmin doğrudan doğruya desteklediği işbirlikçi sermayenin, dış ticareti, bankacılığı vb. kontrolü altında tuttuğunu yukarıda belirttik. Millî burjuvazi yedek parça, hammadde vb. bakımından bağımlı bulunduğu işbirlikçi sermayeye kafa tutacak güçte değildir. Millî burjuvazinin politika alanında da bağımsız bir güç olarak kendi öz talepleriyle ortaya çıkamaması; Odalar Birliği gibi meslek örgütlerinde işbirlikçilerden ayrılması yolunda kendi açısından iyi niyetli teklifleri reddetmesi hep bu bağımlılık yüzündendir. Millî burjuvazi devrimci barutunu tüketmiştir, herhangi bir devrime önderlik edemez, dediğimiz zaman bu durumları da gözönünde bulundurmaktayız.

Ama millî burjuvazinin işbirlikçi sermaye önünde boynu bükük durumu uzun zaman sürmeyebilir. Güçlü bir halk hareketi karşısında emperyalizm-işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe ortaklığı gerilediği anda bu sınıf da yılgınlığından kurtulacak, milliyetçiliği aklına gelecek ve belki de Millî Demokratik Devrim saflarına katılacaktır. Ama, katılsa da, bu katılma bir süre için olacaktır. Millî burjuvazi, devrimde ancak geçici bir müttefik olabilir. Çünkü bu sınıf, Türkiye toplumunu sosyalist devrim eşiğine vardıracak olan Millî Demokratik Devrimi sonuna kadar destekleyemez. Onun için millî burjuvazi konusunda doğru strateji, bu sınıfı devrimin kuvvetlerinin arasına katma

yolunda boş çaba harcamak değildir, ama belli bir ölçüde millî nitelik taşıyan burjuvazinin bu kolunu işbirlikçi sermayenin kucağına itmek de değildir. Millî burjuvaziye, bağımsız ve demokratik Türkiye uğruna mücadeleye katıldığı sürece saflarımızda yeri olduğunu usanmadan belirtmeliyiz ve devrimci saflara katılmaya razı olmadığı takdirde de, hiç değilse bu sınıfı tarafsızlaştırmak için elimizden geleni yapmalıyız.

STRATEJİMİZ

Şimdi özetleyelim:

Devrimci Görev: *Millî Demokratik Devrimdir. Hedef Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye*'dir. Türkiye'yi emperyalizmin sömürü alanı olmaktan kurtarmak için emperyalist vesayetine son vermektir. Emperyalizm ile millî bağımsızlığa aykırı iktisadî, siyasî, askeri vb. gibi bütün bağları koparmaktır. Emperyalizmin işbirlikçisi durumunda olan sermaye çevrelerinin sömürü alanlarını millîleştirmektir. İşbirlikçi sermayenin müttefiki feodal mütegallibeyi köklü dönüşümlerle etkisiz hale getirmektir. İşbirlikçi asalak sınıfları sömürü alanından yoksun bırakmak, bunların ekonomimiz ve toplumsal hayatımız üzerindeki baskılarına son vermektir.

Devrimci Güçler: Şehir ve köy proletaryası, şehirlerin ve köylerin yarı-proleter unsurları, yoksul köylülük, şehir ve köy küçük-burjuvazisi, asker-sivil aydın zümre.

(Burjuvazinin millî nitelik taşıyan kolu, bir süre için devrimin yedek kuvveti durumuna getirilemezse, işbirlikçi sermayenin kucağına itilmemeli, bu kol hiç değilse tarafsızlaştırılmalıdır.)

Karşı-Devrimci Güçler: Emperyalizm-işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe üçlü ittifakı.

Millî Demokratik Devrim, ancak şehir ve köy proletaryasının, yarı-proleter unsurların, yoksul köylülüğün, şehir ve

köy küçük-burjuvazisinin, asker-sivil aydın zümrenin devrimci ittifakını temsil eden, toplumumuzdaki bütün devrimci güçlerin kendi öz örgütleriyle katıldıkları, *Devrimci Güçbirliği* ile gerçekleştirilebilir. Bu bakımdan devrimci sınıf ve zümrelerin kendi meslekî ve siyasî örgütlerini serbestçe kurabilecekleri demokratik özgürlük ortamının yaratılması uğruna mücadele, aynı zamanda devrimci örgütlenme uğruna mücadeledir, dolayısıyla da devrim uğruna mücadeledir. Ve bağımsızlık uğruna mücadele de bunun ayrılmaz bir parçasıdır.

Devrimde Hegemonya

Millî Demokratik Devrimin temel güçlerinin mevzilenmesinin, hegemonya meselesinin devrimin kaderini etkileyen temel bir mesele olduğuna yukarıda işaret ettik. Devrimde önderliğin, bütün devrimci sınıf ve zümreler tarafından devrimci dayanışma ruhu içinde kabul edilmesi anlamında hegemonyanın, proletarya ve yoksul köylü yığınları gibi sınıf çıkarları millî demokratik devrimin sonuna kadar vardırılmasını ve ardından sosyalist devrime geçilmesini emreden toplumun en devrimci güçlerinde olması, devrimin kesintisiz olarak gelişmesinin güvencesidir. Hegemonyanın bunların sağındaki devrimci güçlerde, orta köylüde ve şehir küçük-burjuvazisinde oluşu, küçük-burjuvazinin sağ kesimi genellikle sosyalist devrime geçişi çıkarı gereği bir gelişme saymayacağından, duraksamalar, zikzaklar hatta geriye dönüşler kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye toplumunun küçük-burjuva bürokrasisi hegemonyası altında bir devrim tecrübesinden geçmiş olması ve bu devrimin, hegemonyayı elinde tutan zümrenin karakteri gereği, duraksamalar, zikzaklardan sonra karşı-devrime dönüşmüş olması, Türkiye'de küçük-burjuva radikalizminin aleyhine ve proleter devrimci hareketin lehine bir durum yaratmaktadır. Gerçekten 1920'ler, 1930'lar döneminde olsun, 27 Mayıs'ı izleyen kısa

süre içinde olsun, egemen durumda bulunan asker-sivil aydın zümre, devrimin başarıya ulaşmasının ancak şehir ve köy emekçi yığınlarının bilinçli ve örgütlü olarak devrime katılmalarıyla mümkün olabileceğini kavrayamamış ve sırtı emekçiye dönük tekelci bir tutumla, devrimci hareketi çıkmaza saplanmaktan kurtaramamıştır. Bu gerçeği tespit etmek, elbette ki Türkiye'de genel olarak küçük-burjuvazinin ve özel olarak da asker-sivil aydın zümrenin devrimci niteliğini, ve bunların Millî Cephede yerinin önemini inkâr etmek değildir.

Millî Demokratik Devrimde bir üçüncü defa çıkmaza sürüklenme tehlikesini önlemenin tek yolu, devrimde proletaryanın ve yoksul köylülüğün hegemonyasını gerçekleştirmektir. Proleter devrimcilerin bütün çabaları bu yönde olmalıdır. Böyle bir tutum, devrimin başarısının zorunlu şartı olan devrimci güçbirliğini daha başından baltalamak anlamını taşımaz. Devrimde hegemonya, toplumdaki devrimci güçler dengesinin bir sonucudur. En güçlü olan sınıf, yani en yüksek bilinçlenme ve örgütlenme düzeyine varmış olan ve toplumun gelişmesi gereği ekonomide ve toplumsal hayatın bütün alanlarında ağır basan sınıf, hegemonyasını, öteki devrimci sınıf ve zümrelere devrimci dayanışma ruhu içinde kabul ettirir. En devrimci gücün devrimde hegemonyasını kurmasını özleyen proleter devrimcisi, oportünist demagogların yaptığı gibi "biz öncüyüz, gelen gelir, gelmeyen gelmez" diyerek hareketi tecrid eden kısır tartışmalarla, iddiacılıkla vakit kaybetmez. Gider şehir ve köy proleterlerini, yoksul köylüleri bilinçlendirir, örgütlendirir. Ve bunda öylesine başarılı olur ki, bütün devrimci çevreler, proleter devrimci harekete saygı duyarlar ve onun hegemonyasını teslim ederler.

Şu anda bilinçlenme ve örgütlenme düzeyleri bakımından küçük-burjuva radikalizminin proleter devrimci harekete kıyasla daha elverişli bir durumda bulunduğu yolundaki iddiaların gerçeğe dayanmadığını gördük. Ama proleter devrimci hareket, birçok bakımlardan küçük-burjuva radikalizmine kıyasla üstün

durumdadır: Proletaryanın, durumu gereği, küçük-burjuvaziye kıyasla, çok daha yüksek bir bilinçlenme ve örgütlenme yeteneğine sahip bulunması gibi; proletaryanın bilimsel sosyalizmde son derece değerli bir ideolojik silâha, bir eylem kılavuzuna sahip bulunması gibi; küçük-burjuva radikalizminin iktidarı elinde tuttuğu sıralarda "devrim" dediği şey ile emekçi yığınlara somut kazançlar sağlayamaması yüzünden işçilerin ve köylülerin gözünde kötü bir sicili olması, buna karşılık proleter devrimci hareketin şehir ve köy emekçilerinin karşısına, geçmişte yığınların ezilmesiyle orantılı olarak gadre uğramış olan alnı açık yeni bir hareket olarak çıkma olanağına sahip bulunması gibi; son birkaç yıl içinde anti-emperyalist ve demokratik mücadelede proleter devrimcilerin başı çekerek bütün devrimci çevrelerin saygısını kazanmış olmaları gibi...

Evet, Millî Demokratik Devrimde şehir ve köy proletaryasının ve yoksul köylülüğün devrime damgasını vurması uğruna mücadele, gerçekçi, hedefi ulaşılabilir bir mücadeledir.

SONSÖZ

Türkiye'de bugün, dostun düşmanın hesaba katması gereken bir proleter devrimci hareket var, ama ortalıkta, adına lâyık bir proleter devrimci parti yok. Filipin demokrasiciliğini tezgâhlayanlar, proletarya gibi, yoksul köylülük gibi, devrimci güçlerin parlamenter politika dışında tutulmasını sağlayabilmişlerdir. Türkiye'de, işçiler ve yoksul köylüler, ancak sayısız antidemokratik engelleri mücadeleyle aşarak, politika alanında varlıklarını bir ölçüde duyurabilmektedirler. TİP, bugünkü durumuyla, Filipin demokrasiciliğinin bir unsuru sayılmalıdır. TİP'i öteki partilerden ayırdeden yanı, bu partinin, her şeye rağmen, çatısı altında güçlü bir proleter devrimci muhalefet grubunu barındırmasıdır. Böyle bir devrimci grubun varlığına rağmen TİP'in gerçek bir sosyalist örgüt payesine yükseltilebilmesi için

daha çok mücadeleler gerekecektir. TİP'i gerçek bir sosyalist örgüt niteliğine kavuşturma uğruna mücadele, özünde demokrasi uğruna mücadeledir. Ve bu mücadele anayasal hak ve özgürlüklerin son katresine kadar kullanılmasını gerektirir. Şartlar gerektirdiğinde (ki şu anda gerektirmemektedir) yeni bir siyasî örgüt kurma girişiminde proleter devrimcilerin gösterecekleri başarı da, vermekte oldukları demokrasi uğruna savaşta zaptettikleri mevzilerin sayısına bağlıdır.

Şu anda Türkiye'de proleter devrimcilerin tam örgütlü olarak çalışma olanaklarına sahip bulunmayışları durumu, devrimci çizgimizin saptanmasında olsun, bu çizginin eylem alanında uygulanmasında olsun, bütün militanların, yetenekleriyle orantılı olarak, katkıda bulunmalarını engellemektedir. Bir örgüt çatısı altında bütün sosyalistlerin birleşememe durumu, saflarımızda disiplin yetersizliğinin, bazı en bilinçli militanlarda bile görülen kendi başına buyruk olma eğiliminin, provokasyonlara kadar varan bireysel tutumların baş nedenidir.

Bu şartlarda, elbetteki, proleter devrimci hareket, temsil ettiği kitlelerin gerçek gücüyle orantılı olarak, toplumumuzun gelişmesini devrim doğrultusunda etkileyememektedir.

Proleter devrimcinin görevi, proleter devrimci siyasî örgütü yaratma uğruna mücadeledir. Bu mücadele, teorik yetenek, kavrayış, yürek ve azim gerektiren çok yönlü bir mücadeledir. Devrimci eylemimizin bütün alanlarında göstereceğimiz başarı, anayasal hakları kullanmakta göstereceğimiz başarı, örgüt uğruna mücadelede sağlayacağımız başarıyla orantılı olacaktır.

Örgüt uğruna mücadeleyi başarıya ulaştırabilmek için, böyle bir örgütün sağlayacağı dayanışmayı ve disiplinli çalışmayı, bütün engellere rağmen, bugünden, gücümüz yettiği kadar saflarımızda gerçekleştirmeliyiz.

PROLETER devrimci örgütü kurma yolunda mücadele nin başarısı, Türkiye'nin en önde gelen ulusal davasına, bağımsızlık davasına, ülkemizin emperyalizmin sömürü alanı olma durumuna son vermeyi amaç edinen davaya katkımızla orantılı olacaktır. Proleter devrimcileri, son yıllarda halkımızın anti-emperyalist mücadelesinde başı çekmişlerdir. "Bağımsız Türkiye" uğruna mücadelemizde şimdiden bazı sonuçlar elde edilmiş ve Amerikan emperyalizmi ile işbirlikçileri birkaç noktada gerilemek zorunda bırakılmıştır. Bu, Türkiye'de son yıllarda en önemli tarihî gelişmedir. Bugün artık Türkiye'nin Amerikancı iktidarı ile Natocu parlamenter muhalefetten ibaret bir ülke olmadığını, dost-düşman bütün dünya bilmektedir. Bu kısmî başarıları küçümseme hatasına düşmeyelim. Ama emperyalizmin vesayeti altındaki Türkiye'mizi tam bağımsız bir ülke durumuna getirmek için henüz MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM doğrultusunda çok çetin mücadeleler vermemiz gerektiğini de bilelim.

Bu mücadeleyi vermek; bu uğurda anayasal hak ve özgürlükleri eksiksiz kullanmak, bağımsızlık mücadelesinde halkımızın güven ve saygısına lâyık örnek savaşçılar olmak, önde gelen devrimci görevimizdir.

PROLETER devrimci örgüt uğruna mücadelede olsun, bağımsızlık mücadelesinde olsun, başarımız, devrimci eylemin bütün alanlarında, özellikle proleter, ve yoksul köylü yığınları içinde vereceğimiz mücadeleye bağlıdır. Onun için, proleter devrimcileri olarak, görevimiz şehir ve köy emekçileriyle en sıkı bağları kurmak, onların günlük mücadelesine katılmak, bu mücadeleye yön vermek, katkıda bulunmaktır. Nerede sömürücünün eli emekçiye kalkmış ise, proleter devrimci orada yerden bitmeli ve kalkan eli tutmalıdır. Nerede bir işçi direnmesi sözkonusu ise, sosyalist orada, işçinin safında, en ön sırada yerini almalıdır. Nerede yoksul köylülüğün toprak uğruna, insanca bir yaşantı uğruna mücadelesi söz konusuysa, devrimci orada,

ön safta hazır bulunmalıdır. Bütün ülke sathında vermekle yükümlü bulunduğumuz bu mücadelede saflarımızda irtibat, merkezcilik ve disiplini gerçekleştirmek zorundayız. Millî Demokratik Devrim doğrultusunda işçi-köylü direnmesine ne ölçüde katkıda bulunursak, emekçi yığınlarla kuracağımız bağlar o ölçüde sağlam olacak, ayağımız o ölçüde Türkiye toprağına sağlam basacaktır. İşçi-köylü hareketlerinin ön safında savaşarak proleter devrimcileriyle şehir ve köy emekçileri arasında en sıkı bağları kurmak; işçi-köylü mücadelesinde örnek savaşçılar olmak başta gelen devrimci görevimizdir.

DEVRİMCİ eylemi doğru çizgide ve gerektiği gibi yürütebilmek için devrimci eylem kılavuzuna, teorik yeteneğe sahip olmak şarttır. Onun için bu eylem kılavuzunu, bilimsel sosyalizmi bütün derinliğiyle öğrenelim, onu sindirelim. Devrimci anlamda teorik çalışma sadece bilimsel sosyalizmin büyük ustalarının yazdıklarını ezberlemek ve tekrarlamak değildir. Kitapları okuyacağız, ama ayağı yerden kesik bilgi kumkuması olmak için değil; devrimci eylem kılavuzunu edinmek için; edindiğimiz bilimi yaratıcı bir ruhla Türkiye gerçeklerine uygulamak ve doğru sentezlere varmak için.

Yayın organlarımızda da bu yaratıcı ruh hâkim olmalıdır. Türkiye emekçisi bizden, Türkiye'nin yeni şartlarının gerekli kıldığı yeni söz beklemektedir. Ancak sosyalist düşünceyi gerçekten kavramışsak, gerçekten sindirmişsek bu yeni sözü söyleyebiliriz. Ve ancak böylelikle yığınlara hitap eden, onların özlemlerini dile getiren, onları devrimci harekete yönelten devrimci sloganları atabiliriz. Ancak böyle yaratıcı bir ruhla propaganda ve ajitasyonumuzu en etkili bir düzeye ulaştırabiliriz.

PROLETER devrimci teori yolumuzu aydınlattığı ölçüde, bizi devrim yolundan saptırmaya çalışan oportünizmin çeşitlerine karşı gerektiği gibi uyanık davranabilir, yolumuza kurulan tuzakları etkisiz hale getirebiliriz. Karşımızdaki güçlerin çok kez açık savaş taktiğini kullanmadığını, savaş hilelerine başvurdu-

gün u hatırdan çıkarmayalım. Yolumuza kurulan bu tuzaklar bazan çok ustalıkla gizlenmiştir. Gafil avlanmamak için tam bir devrimci bilinç ve uyanıklık şarttır.

Ardı kesilmeyen yeni katılmalarla durmadan genişleyen ve güçlenen proleter devrimci hareketimizin saflarına bazı yabancı unsurların sızması olağandır. Saflarımızda yaratacağımız dayanışma ve devrimci uyanıklık ortamı, böylelerinin baltalama çabalarını başarısızlığa uğratabilmeli, saflarda birliği ve kardeşliği koruyabilmelidir.

Devrimci eylemde başarımız, büyük ölçüde saflarımızda estirebildiğimiz dayanışma ve kardeşlik havasına bağlıdır. Her proleter devrimcisi o havayı koklayabildiği ölçüde kendini güçlü hisseder. Cezaevindeki devrimci kardeşimizden en ücra köydeki sosyaliste kadar bütün proleter devrimcilerinin bu kardeşlik ve dayanışma havasını koklayabileceği devrimci ortamı yaratalım.

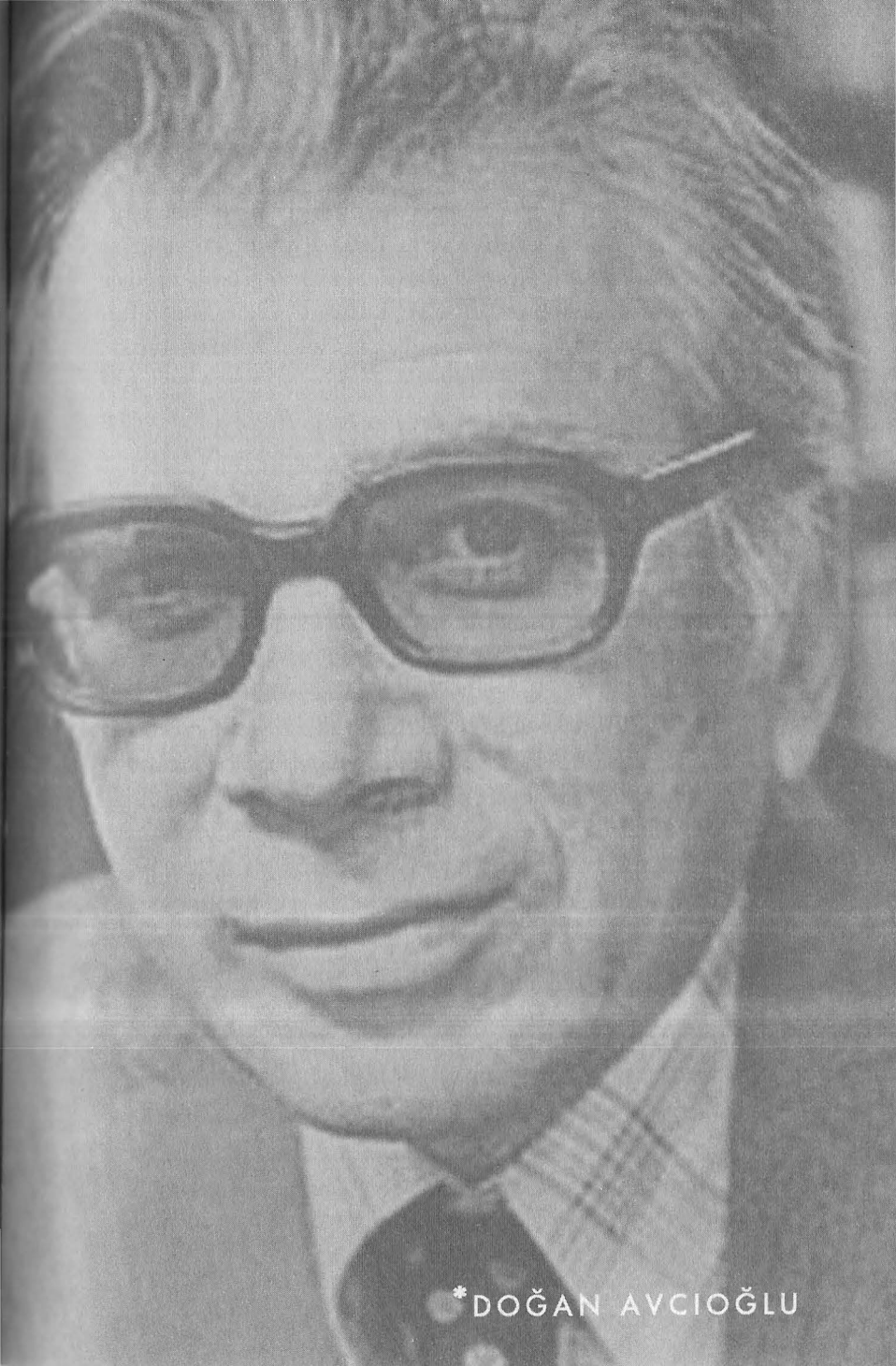
MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM toplumumuzdaki bütün millî güçlerin, devrim yolunda güçbirliği kurmalarıyla gerçekleşecektir. Karşımızdaki güçler, devrimci safları bölme, proleter devrimci hareketi tecrit etme çabasındadırlar. Bizim görevimiz, bu çabaları boşa çıkarmak, devrimci güçbirliğini gerçekleştirmektir. Bu görevimizi proleter devrimci hareketin bağımsızlığını koruyarak, hangi kisveye bürünürse bürünsün, saflarımızda her türlü teslimiyetçi tutuma karşı çıkarak, küçük-burjuva radikal çevrelerden gelebilecek bilime ve gerçeklere aykırı her türlü çağdışı çözüm önermelerini en sert biçimde eleştirerek, ama öte yandan radikal çevrelerin yurtseverliğini ve devrimci potansiyelini doğru değerlendirerek, sekter ve bölücü davranışlardan kaçınarak, devrimci güçbirliği politikasını başarıyla uygulamaktır.

TÜRKİYE'DE gelişmeler öyledir ki, toplumumuz büyük devrimci değişmelere doğru hızla yol almaktadır. Bundan yarım yüzyıl önce olduğu gibi, Türkiye halkının, bir kez daha,

devrim bayrağını elinde dalgalandırması söz konusudur. Bu kez, Türkiye devrimi derin köklere inecek ve en geniş emekçi yığınlarının katılmalarıyla bir halk devrimi, gerçekten demokratik bir devrim olacaktır. Bu devrim Türkiye'nin emperyalizmin sömürü alanı durumuna son verecek, her türlü çağdışı ilişkilerden arındırarak ülkemizi 20. yüzyılın içine sokacaktır. Bütün dünya, özellikle Doğu'nun ve Güney'in ezilen halkları, bir kez daha yüzlerini umutla ve güvenle Türkiye'ye çevireceklerdir. Bu kez onları hayal kırıklığına uğratmayacağız. Bir karşı-devrimin acı tecrübesinden geçmiş olan Türkiye devrimcileri, geriye, bağımlılık ve sömürü düzenine dönüş köprülerini uçurmada kusur etmeyecekler ve Türkiye toplumunu sosyalist devrimin eşiğine getirecek olan Millî Demokratik Devrimi başaracaklardır.

Emperyalizmin ve ortaklarının at oynatabildikleri bu günlerin karanlık ortamı içinde aşırı ölçüde iyimser, aşırı ölçüde aydınlık gibi görünen bu resim, aslında gerçekçidir. Yeter ki biz, Türkiye devrimcileri olarak, özellikle proleter devrimcileri olarak, bugünden devrimci çizgimizi bütün yönleriyle doğru olarak saptayalım; yeter ki biz, o çizgiyi bilinçle ve yürekle sonuna kadar izleyelim.

YAŞASIN TAM BAĞIMSIZ VE GERÇEKTEN DEMOKRATİK TÜRKİYE!

*DOĞAN AVCIOĞLU

YÖN BİLDİRİSİ*

Türk halkının, çok çeşit iktisadi, siyasi ve sosyal meseleler ortasında, kendisini bütün özlemlerine kavuşturacak bir yön aramakta olduğu bu günlerde, toplum hayatının çeşitli kesimlerinde görev almış olan bizler, altına imzalarımızı attığımız bu bildiri ile, ortak amaçlarımızı açıklamayı doğru bulduk. Böyle bir bildirinin meselemizi çözmekte faydalı olabilecek olumlu tartışmalara yol açacağını düşünüyoruz.

1. Atatürk devrimleriyle amaç edinilen çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmanın, eğitim davasını sonuçlandırmanın, Türk demokrasisini yaşatmanın, sosyal adaleti gerçekleştirmenin ve demokrasi rejimini sağlam temeller üzerine oturtmanın, ancak iktisadi alanda hızla kalkınmakta, yani milli istihsal seviyesini hızla yükseltmekte göstereceğimiz başarıya bağlı olduğuna inanıyoruz.

a) Atatürk devrimlerinin amacı olan Batılılaşmak, en geniş anlamıyla Batı'nın istihsal seviyesine yaklaştığımız ölçüde gerçekleşebilir. Türkiye'deki istihsal seviyesi yükseldikçe, memle-

---

* 531 kişinin imzaladığı ve *Yön* dergisinde (20 Aralık 1961) yayımlanan bildiri. Bildiriyi imzalayanların bir kısmı Sosyalist Fikir Kulübü üyesiydi (y.n.).

ketin sosyal yapısı değişecek, şehir-köy ikiliği ortadan kalkacak, imkânlar genişleyecek ve Batı uyarlığının temeli olan akılcı düşünce kütlelere yayılacaktır.

b) Ne kadar çok gayret sarf edilirse edilsin, düşük bir istihsal seviyesiyle, kütlelerin kültür seviyesinde esaslı bir yükselme sağlamak hayaldir. İşsizlik, açlık, çıplaklık, soğuk ve sefalet, kütlelerin eğitime yönelmesini engelleyecek, yaşama içgüdüsü, öğrenme merakından daha ağır basacaktır.

c) Demokrasi, her şeyden önce insan haysiyetine dayanan ve insanı üstün değer sayan bir rejimdir. Açlığa, işsizliğe, evsizliğe çare bulamayan bir rejimin, ne kadar üzerinde titrersek titreyelim, demokrasi olmaktan çıkması ve bir gün çökmesi tabidir. Türk demokrasisinin yaşatılması, açlığı, işsizliği ve evsizliği ortadan kaldıracak yüksek bir istihsal seviyesine götüren yolları bulmakla mümkün olabilir.

d) Milli gelirin hızla artmasına önem vermeyen bir sosyal adalet politikası da, yoksulluğun bölüşülmesinden öteye geçemeyecektir. Buna karşılık, sosyal adalete yer vermeyen bir kalkınma politikası başarısızlığa mahkumdur. O halde, sosyal adalet politikasının başlıca araçlarından biri de istihsal seviyesinin yükseltilmesi olmalıdır.

2. Bugün Türk toplumuna yön verebilmek durumunda bulunan öğretmen, yazar, politikacı, sendikacı, müteşebbis ve idareci gibi kimselerin, belli bir kalkınma felsefesini ana hatları üzerinde anlaşmaya varmalarını zaruri sayıyoruz...

a) Yirminci yüzyılda haberleşme araçlarındaki gelişme sonucunda, kütleler, başka memleketlerdeki veya başka tabakalardaki yüksek hayat standardının varlığını öğrenmekte ve asıl önemlisi, bu standarda erişmenin mümkün olduğunu görmektedir. Yoksulluğumuz bu yüzden, artık daha ıstıraplı bir şekilde hissedilmektedir. Hızlı nüfus artışı ve meselelerimizin bu artışa uygun bir tempo ile ele alınmayışı, durumu daha da ağırlaştır-

mıştır. Türkiye, bugün ciddi bir iktisadi ve sosyal buhranın içindedir. Sosyal buhran, iktisadi buhranın tabii bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Geri bir tarım, artan ithal ihtiyacımızı karşılayacak kaynakları sağlamak şöyle dursun, hızla çoğalan nüfusun beslenme ihtiyacını bile karşılayamamaktadır. Topraksızlık, artan nüfusu şehirlere doğru itmekte, şehirlere akan bu nüfusa iş ve mesken sağlanmasında güçlük çekilmektedir. Köklü tedbirler alınmazsa, gecekondu ve işsizlik önümüzdeki yıllarda, millet hayatını tehlikeli bir yarası haline gelerek sosyal ve siyasi düzenin bozulmasına yol açabilecektir. Hızlı nüfus artışı yüzünden, Türkiye nüfusunun yarısını 18 yaşından küçük gençler teşkil etmektedir. Son olayların da açıkça ortaya koyduğu gibi çığ halinde gelen bu gençlerin büyük bir kısmına okul ve sağlam bir gelecek sağlamak mümkün olmamaktadır.

b) İşin hazin tarafı, Türkiye'nin kaderine hakim olabilecek durumda bulunan çevrelerde, karşı karşıya bulunduğumuz çetin meseleleri şuuruna henüz varılmamış olmasıdır. Bu çevrelerce benimsenen ve uygulanabilecek olan bir kalkınma felsefesi yoktur. Kalkınmanın anlamı bütün genişliği ile anlaşılamamıştır. Köklü reformlara girişmeden kalkınmanın başarılamayacağı ve buna karşılık kalkınma sonucunda toplum düzenine, insan davranışlarına bazı değişikliklerin geleceği unutulmaktadır. Bu yüzden hem kalkınma istenmekte, hem de köklü reformlara karşı konulmakta ve yeni davranışlar yadırganıp kötülenmektedir. Böyle bir tutumun sonucu olarak, toplum hayatının gidişinde söz sahibi birçok kimse, dış yardımların biraz genişlemesiyle, turizmin geliştirilmesiyle, sebze ve meyve ihracının artmasıyla kalkınma davasının çözülebileceğine içten inanmaktadır.

c) Türkiye'nin kalkınmasını belli bir amaca yöneltmek, siyasi iktidarın emrinde teknik bir organ olan Devlet Planlama Teşkilatı'nın yetkisini aşan bir iştir. Gerçi, memleketin seçkin uzman-

larını bir araya getiren Devlet Planlama Teşkilatı bir kalkınma stratejisi çizerek, bu yolda ilk gayreti göstermiştir. Ama bunu yeter saymamak gerekir. Yapılacak planların yön kazanması ve başarıya ulaşması, ancak Türk toplumuna yön verebilecek durumda bulunan çevrelerin açık bir kalkınma felsefesi üzerinde anlaşmalarıyla mümkün olacaktır.

3. Kalkınma felsefemizin hareket noktaları olarak, bütün imkânlarımızı harekete geçirmeyi, yatırımları hızla artırmayı, iktisadi hayata bütünüyle planlamayı, kütleleri sosyal adalete kavuşturmayı, istismarı kaldırmayı ve demokrasiyi kütlelere mal etmeyi zaruri sayıyoruz. Varmak istediğimiz bu amaçlara yeni bir devletçilik anlayışıyla erişebileceğimize inanıyoruz.

a) Türkiye'nin iktisadi hayatında özel teşebbüsü ve devlet teşebbüsünü birlikte yaşatan karma bir sistem kalacaktır. Fakat, ağırlık merkezi özel teşebbüs olan bir iktisadi sistemin, bugünkü yapısıyla Türkiye'yi, hızla ve sosyal adalet içinde çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırabileceğini sanmıyoruz. İktisat ilminin ve tarihin ışığında, inanıyoruz ki, özel teşebbüse dayanan kalkınma yavaştır, ıstıraplıdır, israflıdır ve sosyal adaletle bağdaşması, az gelişmiş bir memlekette, imkânsızdır. Böyle bir kalkınma, siyaseti geniş ölçüde iktisadi güce tabi kılması yüzünden, demokratik de değildir.

b) Özel teşebbüs kâra dayanır. İktisadi sitemin itici kuvveti kârdan ibaretse kalkınmanın çok yavaş bir tempo ile gerçekleşmesine, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin artmasına, "her mahallede bir milyoner" felsefesinin yerleşmesine, milli servetin en faydalı işlere değil en kârlı işlere akarak israf edilmesine, durgunluğun ve işsizliğin sık sık baş göstermesine katlanmak gerekir. Günümüzde, hiçbir az gelişmiş memleket bunları göze alamaz. Batı memleketlerinin kalkınmaları sırasında çok elverişli şartlara ve sömürgeciliğe rağmen gelişme, yavaş, israflı, sıkıntılı olmuş, liberal, fakat gücünü genel oydan almayan idareciler

altında gerçekleştirilmiştir. Ancak yirminci yüzyılda esas itibariyle istihsal seviyesinin yükselmesi sayesindedir ki, Batı memleketlerindeki iktisadi sistem az çok tatmin edici bir şekilde işleyebilecek hale gelmiştir. Bununla birlikte, Batı sosyalist partileri, düşünürleri ve hatta liberal eğilimli siyasetçiler, kendi memleketlerindeki iktisadi sistemin israflı olduğunu, zaruri ihtiyaçları ihmal ettiğini, hızlı bir gelişmeyi ve sosyal adaleti sağlamak bakımından da yetersiz kaldığını delilleriyle belirtmektedir.

c) Bu sebepledir ki, günümüzün gerçeklerine uygun yeni bir devletçilik anlayışını Türkiye için zaruri sayıyoruz. Ayrıca, özel teşebbüsün mutlaka verimli, devlet teşebbüsünün de mutlaka verimsiz olduğu şeklindeki yaygın düşüncenin, sağlam delillere dayanmayan ve geniş bir propaganda ile beslenen bir inanç olduğunu belirtmekte fayda görüyoruz. Verimli çalışma imkânlarına kavuşmak için, mesela İngiltere ve Fransa'da, bazı sanayi kollarının devletleştirilmesine gidildiğini hatırlatmak isteriz. Bir takım devlet işletmelerinin verimsiz kalış sebeplerini, devletçilikte değil aksine yeter derecede devletçi olmayışımızda ve devletçiliği sistemli bir şekilde uygulayamayışımızda aramak gerektiğine inanıyoruz.

4. Yeni devletçiliği, yukarıda belirtiğimiz amaçlara erişmek için mutlaka başvurulması gereken şuurlu devlet müdahalesi şeklinde anlıyoruz.

a) Kalkınmayı hızlandırmak maksadıyla milli tasarrufun çoğaltılması ve milli gelirdeki artışların önemli bir kısmının tasarrufa yöneltilmesi, ancak geniş ölçüde ve bilgili devlet müdahalesi ile başarılabilir. Belli başlı tasarruf kaynaklarından biri olan vergilerde verimin artırılması, devletçilikle mümkündür. Çağımızda, vergilerde adalet şarttır. Fakat vergi adaletini sağlamak maksadıyla yüksek gelirlerden alınan vergilere karşı bugün yöneltilen en önemli itiraz, bunların yatırımları azaltmasıdır. Devletçilik, milli tasarrufu yatırımlara yönelttiği için bu itirazı önler.

Bundan başka, devletçilik, kalkınmanın nimetleri ve külfetleri arasında denge yaratarak tasarruf fikrinin geniş halk kitlelerince benimsenmesini kolaylaştırır. Ayrıca, devlet işletmelerinin kazançları, vergi yoluna sapmadan sağlanan önemli tasarruf kaynağı olur. Yatırım imkânlarını artırmak maksadıyla, boş duran işgücünün istihsale yöneltilmesi de, devletin demokratik, fakat planlı teşkilatlandırma gücü sayesinde mümkün olabilecektir.

b) Bugünkü imkânlarımızla, daha iyi teşkilat ve idare içinde şimdikinden çok daha fazla, çok daha verimli şekilde yatırım yapmanın mümkün olduğuna inanıyoruz. Bunun için, iktisadi hayatı bütünüyle planlamak şarttır. Plan, iktisadi hayatı istenen amaçlara zamanında ve bütünüyle yöneltmeye imkân verecek yetkilerle araçları da beraberinde getirmelidir. Bunu sağlayacak belli başlı şartlardan biri de iktisadi hayatın çeşitli kesimlerine hakim olan kilit sanayilerin mutlaka devlet elinde bulundurulmasıdır. Devletçiliği ciddi planlamanın ciddi bir unsuru sayıyoruz.

c) Planlama büyük iktisadi birimlere geçmeyi zaruri kılar. Halbuki Türkiye'nin iktisadi hayatı, tarım, sanayi ve ticaret alanlarında çok ufak işletmelere dayanmaktadır. Bu bakımdan, çiftçiyi teşkilatlandırarak istihsal kooperatiflerinin geliştirilmesi, küçük sanatlarda kooperatifçiliğin yaygın hale getirilmesi, perakende satış yerlerini azaltmak malların müstahsilden müstehlike geçiş yollarını kısaltarak, sanayide olduğu gibi, tarım ve ticarette büyük birim esasının mümkün olduğu ölçüde yerleştirilmesi lüzumludur.

Devlet kesiminin yanı sıra, geniş kooperatif kesimi, Türk iktisadi sistemini temelini teşkil etmektedir.

d) Devletçilik aynı zamanda gelir dağılımdaki adaletsizleri gidermek, sosyal güvenliği gerçekleştirmek, müstahsil ve müstehlikin mutavassıt bir zümre tarafından ezilmesini önlemek,

bölgeler arasındaki dengesizlikleri ortadan kaldırmaya çalışmak içinde en elverişli sistemdir.

Çalışmayı toplumun en yüksek değeri haline getirmek, çalışmaya dayanan kazançları yüksek seviyeye çıkarmak, devletçiliğin temel hedefidir. Kol ve kafa gücünü satarak geçinenlerin ezilmesine seyirci kalan, arsa spekülatörlerinin ve ticaret alanında istismarcı mutavassıtların haksız kazançlarına göz yuman ve bu gibilerin bir yüksek devlet memurundan, fikir ve bilim adamından fazla kazanmasına ses çıkarmayan bir sistemin yirminci yüzyılda daha fazla sürüp gitmesine imkân yoktur.

e) Devletçilik, demokratik rejimin sadece bir şekilden ibaret kalmasını önleyip, demokrasinin kütlelere malolmasını sağlayacak temel müdahale vasıtasıdır. Planlı bir eğitim seferberliğine girişmek, Köy Enstitüleri ile açılan yolu genişletmek, milyonlarca işçi çocuğunu eğitim alanında ve memleket idaresinde herkesle eşit imkânlara kavuşturmak, yetişkinlerin eğitimi yoluyla kütlelere yükselme fırsatı hazırlamak ancak şuurlu bir devletçilikle mümkündür.

Sendikaların kuvvetlendirilmesi, ağanın yerini teşkilatlanmış çiftçinin ve kooperatifin almasını sağlayacak şekilde toprak reformunun gerçekleştirilmesi modern devletçiliğin ödevidir ve bunlar ancak devlet müdahalesiyle başarılabilir.

Varmak istediğimiz amaçların şu veya bu noktası tartışma konusu edilebilir. Bu bildirinin yayımlanmasındaki maksat da bu çeşit tartışmalara yol açmaktır. Bugün içinde bulunduğumuz buhranlardan kurtulmanın birinci şartını, Türk toplumunun çeşitli kesimlerinde görev almış olanların ve millet kaderine hakim olabilecek mevkilere gelmiş bulunanların, düşüncelerini açıkça ortaya koyarak, bir temel kalkınma felsefesi etrafında birleşmelerinde görüyoruz.

TİP'E DAİR*

Doğan Avcıoğlu

TİP, güç şartlar altında şerefli bir görev yapıyor. Gittikçe artan, ağır ve haksız saldırılarla karşı karşıya. Bu bakımdan, toplum hayatında köklü değişiklikler isteyen ilerici güçlerin önemli bir kısmının ümidini teşkil eden TİP hakkında soğukkanlılıkla düşünmek kolay değil. Fakat inanıyoruz ki, üzerine titrenen bir varlığı korumak için, her türlü tartışmayı reddetmek ve objektif olarak "TİP ne yaparsa doğrudur" anlamına gelen bir tutumu benimsemek, sosyalistçe bir davranış sayılamaz. Sosyalist düşünce ve sosyalist eylem, iyi niyetle, dostça yapılacak tartışmalarla zenginleşecek ve güçlenecektir. Bu düşünce ile YÖN, konu ile ilgilenen herkesin katılmasını arzuladığı geniş bir tartışmayı başlatma ümidindedir. Aşağıdaki satırlar, kesin hükümlerin değil, daha çok faydalı olacağına inandığımız böyle bir tartışmayı açma hevesinin akla getirdiği sorunların ve tereddütlerin ifadesidir.

Bir noktada, sanırız ki tereddüde yer yoktur: TİP, Anayasaya titizlikle bağlı kalarak, parlamenter sistem içinde faaliyet gös-

---

* Doğan Avcıoğlu'nun *Yön*'de (17 Haziran 1966) yayınlanmış bir makalesidir. Adı geçen yayından alınmıştır (y.n.).

terme durumundadır. Mesele, bu imkândan en iyi şekilde yararlanma ve mücadeleyi hayale kapılmadan, doğru yönde yürütme noktasında toplanmaktadır.

Yavaş yavaş anlaşılmaktadır ki, sosyalist mücadele, çok çalışma, sabır, ciddiyet ve doğru teşhis isteyen uzun vadeli bir çabadır. Bu sebeple, "1969'da başa güreşmek", ya da "sosyalizmi gerçekleştirme yolunda yeni bir çığır açmak" iddiaları, gerçeklere pek uygun düşmemektedir. Hâkim sınıfların kütleler üzerinde kurdukları "demirperde"nin kırılması, toplumsal yapıyı ve bu yapıdan gelen mukavemetleri iyi tanımayı, burjuvazinin çeşitli tabakaları arasındaki çelişmeleri iyi değerlendirmeyi, sabırlı ve bilgili çalışmayı gerektirmektedir.

Bu noktada hayli hazırlıksız yola çıkıldığı kabul edilmelidir. TİP programındaki toplumsal yapının tahlili ile ilgili uzun açıklamalar, elli yıl önce yazılmış Batı kitaplarından yapılmış çok genel plânda kalan bir "çeviri"den ibarettir. Ne var ki, bunun kabahati TİP'te değil, Türkiye'de sosyalist düşüncenin kısırlığında aranmalıdır. Sosyalist düşünce de, kapitalist düşünce gibi, bir Batı aktarmacılığından öteye pek gidebilmiş değildir. Sosyalist düşüncenin, Türk toplum yapısını evrimi içinde aydınlatacak verimli bir metod olarak kullanılması, hâlâ el sürülmemiş bir konudur.

Türkiye'de sosyalizmin bu büyük zaafının sorumluluğunu hepimiz taşımaktayız. Yalnız "işçi sınıfı öncülüğü" konusundaki kısır tartışmalara ve hatalı politikalara yol açan davranışlar, bu genel plândaki zaafın değil, sosyalist teorinin çoktan açıklığa kavuşturduğu sorunları yanlış değerlendirmenin sonucudur.

Öncü, işçi sınıfı değil, işçi sınıfının öncüsü olan partidir. İşçi ve köylü olmak, partinin yönetiminde en ufak bir imtiyaz sağlamaya yol açamaz. Partide ilerlemeyi mümkün kılacak tek ölçü, üyenin sosyalistliğidir. Sosyalist olmak için, işçi ve köylü olmak zorunluluğu yoktur. Ne var ki, bu konuda, burjuva men-

şeli sosyalisti küçümseme duygusu ile birlikte giden Saint-Germain kahvelerinde görülen biçimde bir soyut işçi hayranlığı, bir ırgat efsanesi hatalı davranışların kaynağını teşkil etmiştir. "En İyi Sosyalistler Meclise" yerine, oy getirici değeri de bulunmadığı anlaşılan "Eli Nasırlılar Meclise" sloganı, bu hatalı değerlendirmenin sonucudur.

Parti organlarına seçileceklerin yarısının işçilerden gelmesi zorunluluğu, aslında çoğunluğu sosyalizmden habersiz, oportünist ve bürokrat küçük-burjuvalar olan sendika yöneticilerine, değerli unsurların feda edilmesi pahasına, haksız imtiyazlar tanınmasına yol açmıştır. İşin garibi, işçiden kopuk ve işçi oyu üzerinde etkisiz sendika yöneticilerine bu imtiyazlar verilirken, TİP'in dayandığı en sağlam güç olan gençlik, bir sınıf teşkil etmiyor gerekçesiyle küçümsenmiştir. CHP'nin Kurultaydan sonra en yüksek organı olan Parti Meclisinde, gençlik kollarının iki temsilcisi yer almaktadır. TİP ise, gençlik kollarından gelen talebe rağmen, gençliğin parti organlarında temsilini reddetmiştir. Bir yandan bütün gücünüzü köklü değişikliklerden yana "zinde kuvvetler"den alacaksınız, öte yandan bu gücü küçümseyeceksiniz. Ortada bir tersliğin bulunduğu muhakkaktır.

TİP'in Parlamentoda yeteri kadar güçlü bir kadro ile temsil edilemeyişinde de, yanlış bir sınıf öncülüğü anlayışının payı olsa gerektir. Bu anlayış, TİP'in Parlamentoda ümit edilen başarıyı göstermesini engellemiştir. Gerçi Parlamento faaliyetlerinin büyük kısmı, seçim kanunu çıkmazı dolayısıyla boşa gitmiştir. Ama bütçe sırasında da TİP, ayrıca ciddi bir çalışmayı gerektirecek olan somut meselelere inememiş, programında yer alan çok genel plandaki prensipleri tekrarlamakla yetinmiştir. Seçim öncesi Meclise verilen kanun teklifleri ise, üzülerek söyliyelim, ciddi bir çalışmanın değil, çalışıyor görünme hevesinin sonucudur. Bunlar arasında bir işsizlik sigortası kanun teklifi vardır ki;

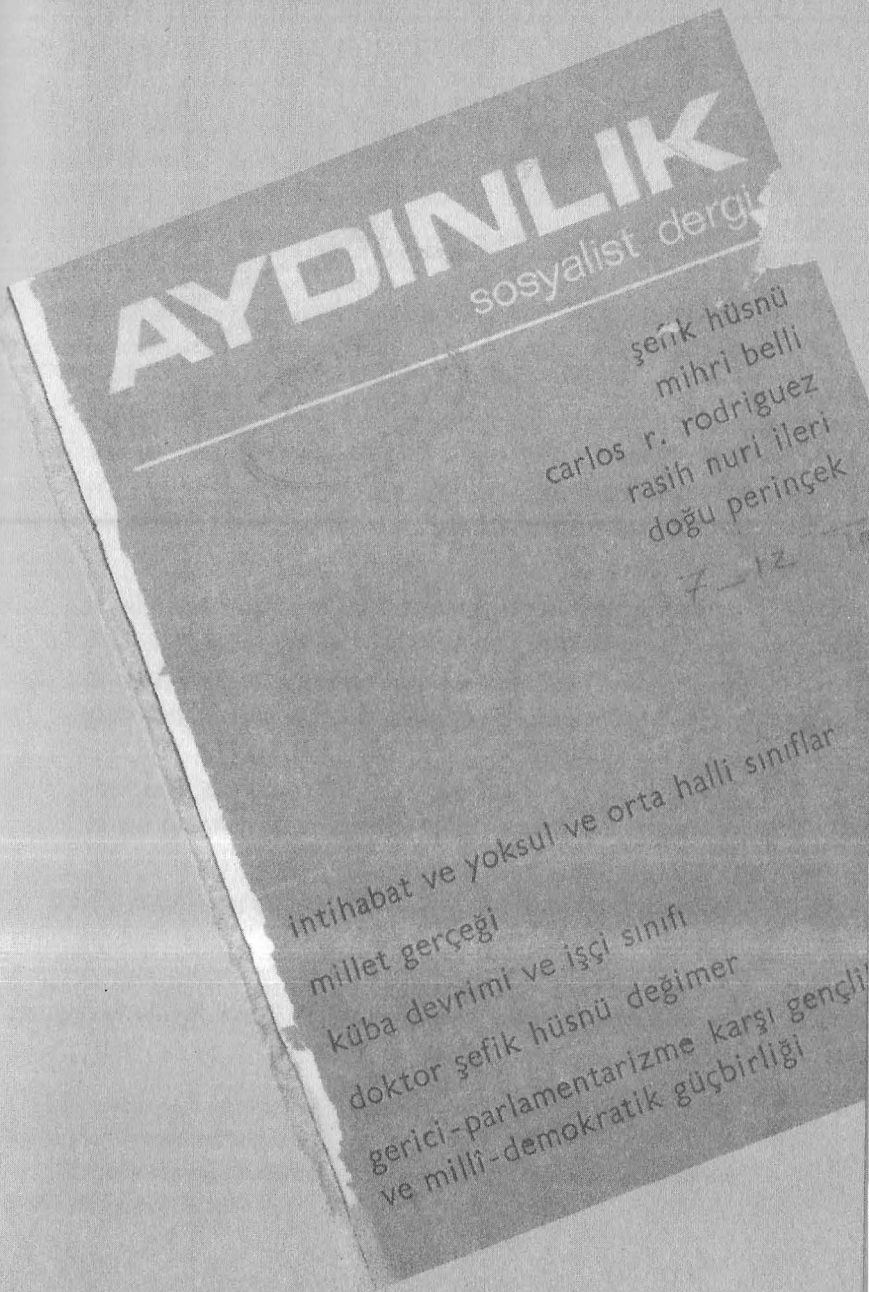
eğer önceden okumuş olsalardı, TİP yöneticileri, onu Meclise sevketmekten herhalde vazgeçerlerdi.

Bütün bu sebeplerle TİP, işçi-işçi olmıyan gibi sun'î ayırımları bırakarak, parti kademelerinde ve Parlamentoda en güçlü unsurları ile temsil edilmeye önem vermelidir. Ayrıca parti örgütüne hakim olma endişesiyle delege sayısının son derece dar tutulması ve Merkez Yürütme Kurulu üyelerinin liste başlarına kendilerini tâyin etmesi gibi, dar bir yönetici kadrosu dışında kalanlara güvensizlik ifade eden "kapalı tutum"a son verilmelidir.

Teorik plânda kesin ve gerçekçi görüşlerden yoksun olarak yola çıkışın başka bir sonucu, başlangıçta çok sert formüllerle ortaya atılan görüşlerin, özellikle Parlamentoya girildikten sonra, hızla yumuşama eğilimi göstermesi olmuştur. Bütçede karma ekonominin geçici niteliğini savunan TİP, Radyoda karma ekonomiyi daimî bir sistem olarak tanıyormuş intibaını veren konuşmalar yapmıştır. Emperyalizmin Enosis politikasının hatalı bir değerlendirilmesiyle ilk önce, "Rumlar kurtuluş savaşı vermekteler. Bizim ise Kıbrıs dâvamız yoktur" biçiminde ele alınan ve sonradan anti-emperyalist ciddi ve gerçekçi bir temele oturtulan Kıbrıs tezi, Meclis müzakerelerinde Çağlayangil'in teşekkürlerini kazanacak ölçüde, tutarsız ve tarumar bir hale getirilmiştir. TİP'in bütün davranışlarında, bu tavizkâr gidişin dikkat çekici belirtileri görülmektedir. Bu tavizci eğilime, şimdilik sadece işaret etmekle yetiniyoruz. Fakat bütün bunların hepsinden çok daha hayatî olduğuna inandığımız bir vuzuhsuzluk üzerinde durmayı zorunlu saymaktayız: Türkiyenin 1 numaralı meselesinin, bugünkü bağımlı durumdan kurtulmak olduğu noktasında, sanırız, bütün sosyalistler birleşmişlerdir. Bu görüşün gerektirdiği anti-emperyalist milliyetçi mücadele, henüz sosyalizme hazır olmıyan, fakat sağlam Atatürkçü geleneği ile, anti-emperyalist mücadeleye açık olan önemli çevrelerde destek

bulmaktadır. Milliyetçi mücadele, bu çevrelerin bilinçlendirilmesi ve kazanılması ile ancak gerçek bir ağırlığa kavuşacaktır. Ne var ki TİP, bir yandan anti-emperyalist mücadeleyi 1 numaralı mesele sayarken, öte yandan klasik bir proleter-burjuva mücadelesinin sloganlarını ön plana çıkararak güçleri dağıtmakta ve zayıflatmaktadır. Başka bir deyişle, TİP, aynı anda iki meydan muharebesi vermekte, üstelik ikinci muharebe yüzünden, ilk muharebeye hazır güçlerin azalmasına ve amaçların dağılmasına yol açmaktadır. Çok güçlü ve bilinçli kütlelerin bulunduğu ülkelerde iki mücadelenin birlikte yürütülmesi mümkündür. Türkiyede durum böyle olmadığına göre, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı milletçe mücadeleye kesin öncelik tanımak ve onu proleter-burjuva mücadelesinden dikkatle ayırmak, kanımızca, hayatî bir meseledir. Bu konuda teorik vuzuhsuzluk, zararlı olmaktadır.

1969 seçimlerine daha üç yıl vardır. Bu zamanı iyi değerlendirmek ve doğru teşhislere varmak zorundayız. Onun içindir ki, görüşlerimizi, bu konuda olumlu bir tartışmaya yol açmak üzere iyi niyetle, fakat açıkça yazmaya çalıştık. Çok muhtemeldir ki, bir sürü konuda haksız ve insafsız davrandık, yanlış değerlendirmeler yaptık ve önemli meseleleri unuttuk. Yanlış değerlendirmelerin ve noksanların, TİP yetkililerinin ve konu ile ilgilenen bütün aydınlarımızın açıklamalarıyla düzeleceğine ve vuzuh kazanacağına inanmaktayız. YÖN, bu konudaki bütün iyi niyetli görüşleri yayınlamaya hazırdır.

AYDINLIK
sosyalist dergi
şefik hüsnü
mihri belli
carlos r. rodriguez
rasih nuri ileri
doğu perinçek
intihabat ve yoksul ve orta halli sınıflar
millet gerçeği
küba devrimi ve işçi sınıfı
doktor şefik hüsnü değimer
gerici-parlamentarizme karşı gençli
ve millî-demokratik güçbirliği

TÜRKİYENİN DÜZENİ ÜZERİNE*

Ülkemizdeki sınıf mücadelelerinin yirminci yüzyılın başından bugüne kadar gelen tarihi içinde üç temel sınıf hareketinin, üç temel politik çizginin varlığını görürüz. Türkiye proleter devrimcilerinin büyük liderlerinden biri olan Dr. Şefik Hüsnü, bu üç hareketi şöyle nitelendiriyor [bugünkü Türkçeyle aktarıyoruz]:

> 1 —Bugünkü devrimi [Kemalist devrim kastediliyor] yapan ve yaşatmaya azmetmiş olanların temsil ettiği akım.
>
> 2 —Derebeylik kalıntısı olan geleneklere ve Osmanlı hanedanına bağlı olanları etrafında toplayan gerici akım.
>
> 3 —Fakir işçi ve köylü kitleleri ve orta halli sınıflar lehine devrimimizi derinleştirmek, ilerletmek ve onu kollektif mülkiyete dayanan bir sosyal devrimle tamamlamak amacını takip eden sosyalist akım.[1]

Bu üç politik hareket ve üç politik çizgi bugün de mevcuttur. Sınıfsal temelleri bakımından birinci akım, küçük-burjuvazinin en bilinçli kesimi olan asker-sivil aydın zümrenin, genel olarak küçük-burjuvazinin ve millî burjuvazinin çı-

---

* Bu metin *Aydınlık Sosyalist Dergi*'de (Sayı 12, Ekim 1969), Şahin Alpay imzasıyla yayımlanmıştır (y.n.).

[1] Dr. Şefik Hüsnü, "İntihabat ve Yoksul ve Orta Halli Sınıflar," *Aydınlık*, Sayı: 7 (Mayıs 1969), s. 70.

karlarını temsil eden akımdır. İkinci akım, ülkenin işbirlikçi kapitalizme ve feodal kalıntılara dayanan yapısının hâkim sınıflarının, işbirlikçi burjuvazinin ve feodal mütegallibenin çıkarlarını temsil eden akımdır. Üçüncü akım ise, şehir ve köy proletaryasının, fakir ve orta köylü kitlelerinin çıkarlarını temsil eden akımdır. Bu üç akımı ve bunlara tekabül eden üç politik çizgiyi birbirinden ayırmadan ve aralarındaki ilişkileri doğru tesbit etmeden, yani proleter devrimcileri, dostlarını düşmanlarından, kendilerini dostlarından tam olarak ayırdetme işini başarmadan devrimci mücadelede ilerlemenin imkânı yoktur.

Sayın Avcıoğlu, iki yıl süren yoğun bir çalışma ile hazırlamış olduğu eseriyle, bugün birinci politik akımın en bilinçli ve en tutarlı savunucusu olduğunu ortaya koymuştur. Sayın Avcıoğlu'nun tarihimize ve günümüze sınıf mücadeleleri açısından bakarak, olayları sınıf mücadelesi açısından değerlendirdiği eseri, küçük-burjuva devrimcileri bakımından olsun, proleter devrimcileri bakımından olsun büyük önem ve değer taşımaktadır. Devrimcilerin tümü, yani tarihin tekerleğini ileriye doğru çevirmek için mücadele verenlerin tümü, çağdaş yurt ve dünya şartları, ülkemizdeki devrimci mücadelelerin tarihi ve uluslararası devrimci tecrübelerin tarihi alanlarında derinliğine bilgi sahibi olmak zorundadırlar. Sayın Avcıoğlu'nun eseri, gerek devrimler tarihimiz ve gerekse bugünümüz bakımından çok değerli bilgi ve gözlemleri bir araya getirmektedir. Kitap, geniş bir araştırmalar yığını üzerinde yapılmış ve bütün kaynaklardan gerekli özü çıkarıp ortaya koyma işini başarmış bir incelemedir.[2] Kitaptan herkesin öğreneceği pek çok şey vardır.

---

[2] Avcıoğlu'nun kitabını yazarken roman, hikâye, anılar, vs. gibi kaynaklardan yararlanmış olması ve bunlara geniş atıflar yapması, bazı eleş-

Türkiye halkının emperyalizmin ve feodal kalıntıların boyunduruğundan kurtuluşu için içtenlikle mücadele veren ve bu mücadelenin devrimciye yüklediği sorumluluğu kavrayan Kemalist devrimcinin, özellikle, devrimci bilinç eksikliğinden oportünizme saplanan sözde "sosyalist"e öğreteceği çok şey vardır.

Sayın Avcıoğlu kitabında, şüphesiz ki, asker-sivil aydın zümreye hitap ediyor. Asker-sivil aydın zümrenin millîci ve demokratik eğilimlerini daha tutarlı bir çizgiye kavuşturmak için girişilen bu çabada, tarihe ve bugüne sınıf mücadeleleri açısından bakılırken, kullanılan dilin asker-sivil aydın zümre tarafından kabul edilebilir bir dil olmasına özellikle dikkat edilmiş. Sayın Avcıoğlu, kitapta savunulan çizginin Marksist olmadığını, kendisinin Marksistlerden ayrı olduğunu açık bir biçimde belirtmek için büyük bir dikkat göstermiş. Elbette ki Avcıoğlu bir Marksist değildir, ama yaptığı tahlillerde Marksist geçinen pek çok kimseden çok daha başarılı bir şekilde Marksizmden yararlanmıştır.

Bizim eleştirimiz, kitabın temsil ettiği politik çizgi üzerine olacaktır. Kitabın bütünü içinde üzerinde anlaşmıyacağımız pek çok bilgi ve tahlil ayrıntıları elbette ki vardır. Ama bunların hepsini ortaya koymak, ancak aynı konuda başka bir kitap yazmakla mümkün olabilir. Bunun için biz, burada, sadece önemli saydığımız politik konuları ele alacağız. Bugün için en tutarlı, en bilinçli Kemalist devrimci çizgiyi, proleter devrimci çizgi açısından eleştirmeye çalışacağız.

---

tiricilerin tepkisiyle karşılaşmıştır. Biz böyle düşünmüyoruz. Olayları zengin kültür mirasından da yararlanarak aydınlatmak, bilimsel bir tavırdır.

NEREDE BİRLEŞİYORUZ: EMPERYALİZME VE OPORTÜNİZME KARŞI, MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM İÇİN, KEMALİSTLERLE BİRLİKTE

Proleter devrimcileri emperyalizme karşı mücadele ile oportünizme karşı mücadeleyi birbirinden ayırmazlar. Çünkü, emperyalizme karşı tüm millî sınıfların güçbirliği politikasının uygulanabilmesi, proletaryanın millî demokratik harekete öncülük edebilecek şartlara kavuşarak onu bir devrim hareketi haline getirebilmesi, devrim saflarında oportünizmin tam ve kesin olarak yenilmesine, oportünizme karşı uyanık ve sürekli bir mücadele verilmesine bağlıdır. Oportünizm, proletarya hareketini ideolojik, politik, örgütsel her bakımdan silâhsızlandırmaya uğraşan, millî sınıflar arasında birliği kundaklayan, emperyalizmin devrim saflarındaki koludur.

Proleter devrimcilerinin Kemalist devrimcilere karşı politikası ise, bir dostluk ve ittifak politikasıdır. Önümüzdeki devrimci adımın, emperyalizmin ve feodal kalıntıların boyunduruğundan kurtuluş olduğu bu dönemde, proleter devrimcilerinin ve Kemalist devrimcilerin hedefleri esas olarak aynıdır. Proleter devrimcilerinin asgarî programı ile Kemalistlerin en tutarlı devrim programı esas olarak aynıdır. Ancak proleter devrimcilerinin Kemalist devrimcilere karşı izleyecekleri dostluk politikası, onlar devrimci çizgide tutarlı bir biçimde ilerledikleri sürece, yani en geniş bir demokrasiden yana oldukları ve geniş halk yığınlarının özlemlerine cevap veren bir politika izledikleri sürece söz konusu olabilir. Proleter devrimcilerinin bu "dostluk" politikası, asla kendimizle dostumuzu birbirine karıştırmak, aramızdaki ayrımı ortadan kaldırmak sonucunu vermemelidir, vermeyecektir. Kemalist devrimcilere karşı po-

litika "hem birlik, hem ayrılık" politikasıdır; "hem dostluk, hem eleştiri" politikasıdır.

Kemalistler Arasında Ayrılık

Küçük-burjuvazinin en uyanık kesimini meydana getiren asker-sivil aydın zümrenin, Kemalist devrimci çizginin bugünkü ideologları, küçük-burjuvazinin bocalayan niteliğini yansıtan bir şekilde, bir sol, devrimci bir de sağ, gerici-parlamentarist iki kanada ayrılmıştır. Bugün bu ayırımı yapmadan, asker-sivil aydın zümrenin bu iki ayrı kanadın liderliğinde bölünmüş olduğunu görmeden, Kemalist devrimci çizginin bugün içinde bulunduğu meseleleri doğru tesbit etmeye imkân yoktur. Bu konuda doğru tesbitlere varmak ise, kendimiz kadar müttefiklerimizin durumunu da iyi bilmek zorunda olan proleter devrimcileri bakımından büyük önem taşır.

Bu yazının ana konusu, aralarında Avcıoğlu'nun da bulunduğu bir aydın kadronun liderliğini yaptığı sol-Kemalist kanadın ideolojik tutumunun ele alınışı ve değerlendirilmesidir. Bu bakımdan sağ ve sol-Kemalist kanatları birbirinden ayıran temel noktalar üzerinde, kısaca da olsa durmamız gerekiyor.

İki kanadı birbirinden ayıran ana nokta, yukarıda da belirttiğimiz gibi, gerici-parlamentarizm karşısında takındıkları tavırdır. Sol-Kemalistler, gerici-parlamentarizmin bugün Türkiye'de emperyalizm ve işbirlikçilerinin tahakküm aracı olduğunun bilincindedirler. Aralarında Bülent Ecevit'in de bulunduğu diğer bir kadronun liderliğinde olan sağ kanat ise, Türkiye'deki parlamentarizmin gerici niteliğini kavrayamamakta, bu demokrasicilik oyununu burjuva demokrasisi olarak kabul etmekte ve onun üzerine kanat germektedirler. Ülkemizde demokrasi, ancak demokratik devrimin tamamlanmasıyla, yani Amerikan emperyalizminin siyasî, iktisadî kültürel ve as-

kerî bütün varlığıyla yurdumuzdan kovulması ve feodal kalıntıları köklü bir tarzda temizliyecek gerçek bir toprak reformunun yapılması ve tefeciliğin tasfiyesiyle yerleşebilir. Sağ Kemalistler bunu görememektedirler. Onlar bilinçli bir halkçılığa değil, popülizm ve halk dalkavukluğuna sarılmaktadırlar. Halkımızın emperyalizmin ve feodal kalıntıların hegemonyası altında, bağımsız siyasî karar alma imkânından yoksun olduğunu, emperyalizmin aşıladığı ve desteklediği en gerici ideolojilerin karanlığı içinde olduğunu görememekte ve "düzen değişikliği"nin gerici-parlamentarizm şartları altında mümkün olduğunu savunmaktadırlar. Bu tutum kaçınılmaz olarak onları emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı tavizci, uzlaşıcı, teslimiyete dayanan bir politika izlemek zorunda bırakmaktadır. Ama biz, hiç olmazsa ana kesimi itibariyle, küçük-burjuva devrimcilerinin uzun süre gerici-parlamentarizme bel bağlayacaklarına inanmıyoruz. Bugün Kemalist kadroların çoğunluğu Ecevit'in peşinde toplanmış olabilir; ama politik hayatımızdaki bütün gelişmeler asker-sivil aydın zümrede bu dönem için bir sola kayışın başladığına işaret etmektedir. Bugünkü sağ kanat ideologları da ya gerici parlamentarizmin bir oyuncağı, kuklası olmaktan vazgeçeceklerdir, ya da önümüzdeki kısa bir süre içinde asker-sivil aydın zümreye liderlik, ideologluk etme durumundan uzaklaşacaklardır. Ve hiç şüphe yok ki, ülkemizdeki devrim hareketi bundan kuvvet kazanacaktır.

Sol-Kemalistler, sağ Kemalistlere nazaran daha tutarlı bir devrim programına sahiptirler. Sayın Avcıoğlu'nun kitabında ifadesini bulan sol program, CHP'nin Ortanın Solu Seçim Bildirgesinde ifadesini bulan programdan elbette ki çok daha ileridir. Nitekim sol kanat, sağ kanada şiddetle muhalefet etmek-

ten, onun esaslı eleştirilerini yapmaktan geri kalmamaktadır.[3] Proleter devrimcileri de sol-Kemalistlerin sağ Kemalistlere karşı mücadelesini desteklemek zorundadırlar, çünkü ancak sol Kemalizmin başarısıyla küçük-burjuvazi devrimci bir liderliğe kavuşacaktır.

Sol Kemalizm ve Oportünistler

Sayın Avcıoğlu'nun sol Kemalizmin Türkiye'nin tarihine, bugününe bakışını ve devrim programını ihtiva ettiğine inandığımız eseri, tarihimiz ve bugünümüz bakımından büyük önem taşıyan temel politik konularda Aybar ve Aren kliklerinin temsil ettiği oportünizme ağır darbeler indirmektedir. Bütün bu temel politik konularda gerek Aybar oportünist kliğinin, gerekse Aren'in sözde devrimci muhalefet yapan oportünist kliğinin görüşleri esas olarak aynıdır. Nitekim, Aren'in sözde muhalefetinin sözcülüğünü yapan EMEK dergisinin 8. sayısında Ertan Cengiz imzasıyla yayınlanan yazı, oportünizmin görüşlerinin derli toplu bir ifadesidir. Bu bakımdan, biz bu yazıya önem veriyoruz ve ona sık sık atıflarda bulunacağız.

Avcıoğlu'nun kendi deyimini kullanacak olursak, "cehaletin verdiği cesaretle" kaleme alındığı besbelli olan yazı, Avcıoğlu'nun eseri için şöyle diyor: "... bilimsel sosyalizmi emekçi sınıflara maletme ve devrimci teori ile siyasî eylemi birleştirme yönünde verilen savaşta yer yer karşımıza çıkmaktadır." EMEK etrafında toplananların köy ve şehir küçük-burjuvazisi de dahil, "işçi ve emekçi sınıfların" "sosyalist hareketini"(!), yani gerçekte küçük-burjuva sosyalizmini temsil ettiği açıktır. Avcıoğlu'nun kendi içinde tutarlı millîci ve demokratik çizgisi, elbette ki küçük-burjuva sosyalizmine dur diyecektir. Elbette

[3] Bkz. Doğan Avcıoğlu, "CHP'nin Seçim Bildirgesi," *Yeni Gazete*, 1.9.1969, s. 2.

ki, sol Kemalizm devrimci çizgisiyle oportünizmin önüne dikilecektir.

Avcıoğlu, eserinde kendisinin de dikkatle belirttiği gibi, Marksistlerden ayrılır; ama Marksizm alanındaki bilgisinin Ertan Cengiz'e nazaran daha derin olduğunu görmek zor iş değildir. (Her ne kadar Ertan Cengiz, Avcıoğlu için "Teorisiz bir Devrimci" diyorsa da.) Ertan Cengiz'in, "Derme çatma bilgileri sözde Marksist bir terminolojiyle süsleyerek stratejiler kuran ve sonra da bu stratejiye taban tabana zıt (*gauchiste*) eylemlere girişen millî demokratik devrimciler" olarak nitelediği kimselerden, Avcıoğlu "Marksistler" diye söz ediyor. Avcıoğlu neyin Marksizm olduğunu, neyin olmadığını oportünistlerden çok daha iyi bilmektedir.

Yeri geldikçe Ertan Cengiz'in görüşleri üzerinde duracağız. Çünkü biz, her konuda oportünizmle aramızdaki ayrılığı, her fırsattan yararlanarak ortaya koymak zorundayız. Biz oportünistlerle aramızdaki ayrılığı ne kadar açık bir biçimde ortaya koyarsak, devrimci hareket o kadar güçlenecektir. Ayrıca, bütün Kemalistlerin proleter devrimcileri ile sözde "sosyalist" oportünistler arasındaki ayrılığı en açık bir biçimde görmelerini sağlamak, millî cephe politikamızın emrettiği bir görevdir.

Asya Üretim Tarzı Meselesi

Proleter sosyalistleri, oportünizmin çeşitli vesilelerle ortaya attığı "orijinal" izahlara karşı, özellikle her meşrepten oportünistin sarılmak istediği Marksist Asya Üretim Tarzı teorisinin sahte uygulamalarına karşı mücadele vermişlerdir. AYDINLIK bu konudaki görüşlerini etraflı bir şekilde ortaya koymuştur.[4] Ancak bu konu üzerinde burada yine kısaca duracağız.

---

[4] Bkz. Mihri Belli, "Asya Üretim Tarzı Üzerine Birkaç Söz", *Aydınlık*, Sayı: 4 (Şubat 1969), s. 279-286.

Asya Üretim Tarzı teorisi, Marksist bir kavram olarak, devrimci mücadeleye ışık tuttuğu oranda sosyalistlerin çalışmalarında yararlı olabilir. Ama eğer bu teorinin sahte uygulamaları devrimci mücadeleye değil de oportünizme yarıyorsa, o zaman ona karşı tutumumuz başka türlü olmalıdır. Oportünizmin Asya Üretim Tarzı teorisine sarılması, Aybar'ın "Osmanlı tipi ceberrut devlet" teorisi gibi, Sencer Divitçioğlu'nun orijinal (!) teorileri gibi, İdris Küçükömer'in "İslâmcı-Doğucu halk cephesi ile Batıcı-laik bürokratlar" teorisi gibi sonuçlar vermiştir. Bu çabaların amaçları şu iki ana nokta etrafında toplanabilir:

a) Osmanlı toplumu kendi iç dinamiği ile kapitalizme geçme yeteneğine sahip olmadığı için, emperyalizmin Türkiye'yi boyunduruğu altına alması, olağandır. Geri kalışımızın sebebi, emperyalizm değil, evrime elverişli olmayan yapı ve toplumun hâkim "sınıfını" meydana getiren bürokratların sömürüsü ve baskılarıdır.

b) Bugün devrimci mücadelenin esas hedefi, emperyalizm ve işbirlikçileri değil, "bürokratlar"dır.

Marksist Asya Üretim Tarzı teorisinden kalkılarak varılan bu sözde Marksist, oportünist iki neticenin bugünkü millî demokratik devrim mücadelemiz bakımından ne demek olduğu yeterince tartışılıp, açıklanmıştır. Bu neticelere göre, Türkiye'de feodalizm zaten hiçbir zaman bulunmadığından, feodal kalıntılara karşı anti-feodal mücadele diye bir şey olamaz; "bürokratlar" asıl hâkim "sınıf" olduğuna göre, esas mücadele "bürokratlara", yani bilim diliyle asker-sivil aydın zümreye karşı verilecektir.

Varılan bu neticelerin, bu çabaların, millî demokratik hareketimizin dostlarını (küçük-burjuva kökenli asker-sivil aydın zümre) düşmanlarından (emperyalizm ve işbirlikçileri) ayırmasına engel olmaya, devrimcilerin gözlerini karanlığa boğ-

maya yöneldiğini belirtelim. Proleter devrimcileri, oportünizmin bütün bu gayretlerinin gerçek yüzünü teşhir etmekten geri kalmamışlardır, kalmayacaklardır.

Görüyoruz ki, sol-Kemalist çizgi de bu konuda aldanmamaktadır. Avcıoğlu'nun kitabının, kanımızca, en mükemmel bölümünü meydana getiren birinci bölümde bu meselede devrimci bir tavır takınılmıştır. Avcıoğlu şöyle diyor:

> Bu sömürge düzeni nasıl ortaya çıktı? Avrupalı yazarlardan çoğuna sorarsanız [Batılı emperyalist burjuva ideologları kastediliyor], suçlu ya İslâmiyettir ya da Türklerin göçebeliği ve barbarlığıdır. Asya üretim tarzı taraftarlarının bir kısmı da, tezlerini çok daha ince tahlillerle destekleseler bile, bu kafileye katılmaktadırlar. Onlar da, kendi iç evrimi ile daha ileri toplum biçimlerine geçemiyeceğini ileri sürdükleri "Asya Tipi" toplumsal düzeni, geri kalışımızdan suçlu tutmaktadırlar.[5]

Avcıoğlu'nun Osmanlı toplum yapısı ile ilgili görüşlerinde ayrıntıda tartışılabilecek noktalar vardır, ama vardığı şu tanımda anlaşmadığımız bir husus yoktur:

> Osmanlı toplum düzeninde, aynı üretim tarzına dayanmakla birlikte, Batı feodalitesinden farklı bir üstyapı örgütlenmesini gerektiren, milletlerarası ticaret, büyük şehirler ve fetih diye özetlediğimiz zorunluluklar olmuştur.[6]

Ancak Avcıoğlu'nun bu konuda son sözü aynı açıklığa ve devrimci tavıra sahip görünmüyor:

> Osmanlı düzenine, henüz tartışma konusu olan "feodal" etiketini yapıştırmaktan kaçınarak, *herkesin* [altını biz çizdik]

---

[5] Doğan Avcıoğlu, *Türkiye'nin Düzeni* (1. Baskı), Ankara, Bilgi Yayınevi, Aralık 1968, s. 105.

[6] Avcıoğlu, s. 14.

üzerinde birleşebileceği, daha genel bir kavram olan "prekapitalist düzen" diyeceğiz.[7]

Bilimsel tavır, doğruyu ortaya koymaktır; yoksa şununla veya bununla uzlaşmayı mümkün kılacak bir genelleme ile işi geçiştirmek değildir. Umarız ki Avcıoğlu "herkes" dediği zaman oportünistleri ve onların orijinal ama karşı-devrimci görüşlerini de kastetmiyor!

Asker-Sivil Aydın Zümre Meselesi

Avcıoğlu'nun kafasında gayet berrak, ama oportünistlerin kafasında iyice karanlık olan "bürokratlar" meselesine gelelim.

Feodal Osmanlı İmparatorluğu, feodal bir bürokrasiye sahipti. Feodal hâkim sınıfların devleti olan Osmanlı devletinde, feodal sınıfın bir kesimi devlet fonksiyonlarını yerine getirme görevini yüklenmişti. Osmanlı toplumunun on dokuzuncu yüzyılın başından itibaren önce dış ticaret çağındaki Batı kapitalizminin, sonra emperyalist aşamaya geçen Batı kapitalizminin sömürgesi haline gelmesi süreci ile birlikte, Osmanlı toplumunun hâkim sınıfları komprador burjuvazi ve feodal toprak sahipleri olmuştur. Sömürge düzeni için gerekli hukukî üstyapıyı emperyalistlerle el ele Türkiye'ye sokan Tanzimat, yarı-sömürge yarı-feodal devletin, emperyalizm ve işbirlikçilerinin devletinin komprador bürokrasisinin eseridir.[8] Ama Tanzimat bir yandan Batı kapitalizminin Türkiye'de yerleşmesi için gerekli şartları hazırlarken, bir yandan da Batı kapitalizmine karşı tepkilerin doğmasına yol açmıştır.[9] Emperyalizm ve işbirlikçilerinin devletinin artan fonksiyonlarını yürütmek ve yeni bir orduyu teşkilâtlandırmak için, genişleyen

---

[7] Avcıoğlu, s. 17.

[8] Bkz. Avcıoğlu, s. 99 -100.

[9] Bkz. Avcıoğlu, s. 111.

Osmanlı bürokrasisine yeni bir unsur katılmış ve bununla birlikte Osmanlı bürokrasisinde menfaatları itibarıyla zıt iki unsur ortaya çıkmaya başlamıştır. Bir yanda büyük Osmanlı komprador bürokrasisi, öte yanda da küçük-burjuvazinin çeşitli kesimlerinden kaynağını alan yeni unsurlar. Bu yeni unsur "Batı'da ya da Batı tipi" "Harbiye, Askerî Tıbbiye gibi" okullarda okuyan kimselerden meydana geliyordu. Batı'da ya da Batı tipi okullarda ilerici burjuva fikriyatı ile temasa gelen aydınların önemli bir kesimi, sivil ya da askerî devlet örgütü içinde görev alıyordu. "Tanzimat Batıcılığına", yani sömürgeleşmeye karşı tepkiler de özellikle bu küçük-burjuva kökenli aydın zümre içinde gelişti. Çünkü hem ilerici burjuva düşüncesi ile besleniyorlardı, hem de sınıf kökenleri itibarıyla sömürgeleşmeye karşı olan sınıflardan, özellikle küçük-burjuvaziden geliyorlardı.[10]

Yeni Osmanlılar, Jön Türkler olsun, İttihat ve Terakki hareketi olsun, Mustafa Kemal'in millî kurtuluş savaşını yürüten kadrosu olsun, sınıfsal bakımdan daima bu küçük-burjuva kökenli asker-sivil aydın zümreye dayanmıştır. Avcıoğlu'nun çok haklı olarak belirttiği gibi, bu zümrenin esas özelliği bürokrat oluşu, yani pek çoğunun devlet örgütü içinde görev almış olması değil, küçük-burjuva aydını oluşudur.[11]

Küçük-burjuvazinin sınıf mücadelesi içinde burjuvaziyle proletarya arasında bocalayan yeri, onu ideolojik planda da kendine özgü bir ideolojisi olmayan, ideolojik bakımdan bocalayan bir sınıf yapar. Küçük-burjuvazinin en bilinçli kesimi olan asker-sivil aydın zümre de, devrim tarihimizde devrimle karşı-devrim arasında bocalayıp durmuştur. Ancak her devrimci tecrübenin, asker-sivil aydın zümreyi emperyalizmle ve

---

[10] Bkz. Avcıoğlu, s. 111-112.

[11] Bkz. Avcıoğlu, s. 523, muhteva dipnotu.

işbirlikçilerine karşı gittikçe daha bilinçli, tutarlı ve radikal bir devrimci çizgiye doğru yönelttiği doğrudur. Türkiye'nin son yüzyıllık tarihi, gerçekte, küçük-burjuva aydınlarının emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı, çeşitli bocalamalardan geçerek, gittikçe daha radikal bir tutuma doğru ilerlemeleri tarihidir denebilir. Bu sürecin bugün de devam ettiği şüphesizdir. Avcıoğlu, eserinde, bu gelişmenin tablosunu ana çizgileriyle vermiştir.

Emperyalizmin ve feodal kalıntıların boyunduruğu altında olan Türkiye'de bugün nüfusun ezici bir çoğunluğunu meydana getiren emekçi küçük-burjuva kitlelerinin çıkarları anti-emperyalist ve anti-feodal mücadeleden yanadır. Çünkü küçük-burjuvazi emperyalizmin ve işbirlikçilerinin baskısı altındadır. Emekçi küçük-burjuvazinin en aydın, en bilinçli kesimi olan asker-sivil aydın zümrenin, Avcıoğlu'nun yeni terimiyle "milliyetçi devrimcilerin" anti-emperyalist, anti-feodal politik çizgisini kavramak şöyle dursun, oportünistler bu zümreyi bugünün hâkim sınıflarından biri, devrimin düşmanlarından biri olarak göstermeye çalışmaktadırlar.

Ertan Cengiz bu konuda bir yenilik getiriyor. "Milliyetçi devrimci aydınlar"dan, yani asker-sivil aydın zümreden, "metafizik bir kategori" diye söz ediyor. Sonra vazgeçiyor, diyor ki, "... elbette milliyetçi devrimci olarak nitelenebilecek aydınlar vardır. Fakat bunlar ne bir sınıftır, ne de örgütlenmiş bir sosyal kategoridir." Asker-sivil aydın zümre ya metafiziktir yani yoktur, ya da vardır ve sınıfsal bir dayanağı da mevcuttur. Eğer sınıflar "metafizik bir kategori" ise, o zaman Ertan Cengiz'in idealizm batağında yuvarlanmasına bir diyeceğimiz yoktur. Son bir yüzyıllık sınıf mücadeleleri tarihimiz, esas olarak, emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe gerici ittifakına karşı küçük-burjuva devrimcilerinin mü-

cadeleleri tarihidir. Bunu kavrayamayanların, göremeyenlerin, elbette ki Türkiye'deki devrimci mücadelede sözü olamaz.

"1950 Halk Devrimi" Meselesi

Avcıoğlu, Türkiye'deki parlamentarizmin gerici niteliği konusunda olsun, Demokrat Parti hareketinin ve iktidarının anti-Kemalist karşı devrimi perçinlemiş olduğu konusunda olsun, doğru neticelere varmıştır. Avcıoğlu şöyle diyor:

> ... çok partili hayata iten nedenler ne olursa olsun, toplumsal açıdan bunun sonucu, milliyetçi devrimci hareketin tasfiye edemediği, aksine güçlendirdiği bey, ağa, tefeci ve komprador nitelikteki kapitalist sınıfın iktidara eskisinden çok daha güçlü biçimde yerleşmesi olmuştur. Toprak reformunu gerçekleştiremeyen, bağımlı ticarî yapıyı değiştiremeyen ve siyasî bağımsızlığı ekonomik bağımsızlıkla sağlam temeller üzerine oturtamayan milliyetçi devrimcilerin kendi politikalarıyla güçlendirdikleri bu tutucu sınıflar, çok partili hayatla ön plana çıkmışlar ve milliyetçi devrimcileri etkisiz kılmışlardır... "İnsan hakları ve demokratik hukuk devleti" bayrağı altında gelişen hareketin işçi-köylü kitlelerinden ve hattâ milliyetçi devrimci saflardan destek görmesi, hareketin anlamını değiştirmez.[12]

Oysa, oportünistlere göre, "... işçi sınıfını ve köylü kitlelerini ilk kez siyaset sahnesine çıkaran, kapitalist gelişmeyi hızlandıran bir hareketi... 'gerici' olarak nitelemek yanlıştır";[13] çok partili hayata geçiş ve DP iktidarı "burjuva demokratik" yönde bir adımdır. (!) Türkiye'deki parlamentarizmin emperyalizmin tahakküm vasıtası olduğunu ve bu görüşün dayandığı tahlil-

---

[12] Avcıoğlu, s. 249-250.

[13] Ertan Cengiz, "Teorisiz Bir Devrimci", *Emek*, Sayı: 8 (11 Ağustos 1969), s. 8-11.

leri *Aydınlık* etraflıca ortaya koymuştur.[14] Emperyalizmin boyunduruğu altında olan ve feodal kalıntıları barındıran bir ülkede bir hareketin "burjuva demokratik" sayılabilmesi, o hareketin ülkeyi bu yarı-sömürge, yarı-feodal yapıdan kurtaracak yönde tedbirlere yönelmiş olup olmamasıyla ölçülür. Gerici parlamentarizmin Türkiye'ye aşılanmasından sonra ülkemizde burjuva demokratik hareket kuvvetlenmek şöyle dursun, tamamıyla önlenmiş, emperyalizm ve işbirlikçileri kesin bir üstünlük sağlayarak kendilerine direnen güçleri altetmişlerdir. Tamamen emperyalizme bağımlı, işbirlikçi nitelikte kapitalizmin ülkeye daha derinliğine nüfuz etmesi mümkün olmuştur. Ertan Cengiz şöyle diyor: "Elbette ki, bunun, yurdumuzda emperyalizmin yerleşmesine yol açmak gibi olumsuz bir yönü de vardır." Sömürge-tipi kapitalizmle millî kapitalizm arasında ayrım yapmadan, her türlü kapitalist gelişmeye "burjuva demokratik" etiketini yapıştıracak olursak, böyle neticelere varmak kolaydır. Sömürge-tipi kapitalizmin, yani yarı-sömürge, yarı-feodal yapıyı tasfiye etmeyen kapitalist gelişmenin esas özelliği emperyalizmin hegemonyasını artırmaktır. Bu gelişme, elbette ki, kendisine zıt olan kuvvetleri doğuracaktır; ama bu onun esas özelliği değildir. Gerçekten burjuva demokratik yönde olan kapitalist gelişme, yarı-sömürge, yarı-feodal yapının tasfiyesine dayanan bağımsız, millî kapitalist gelişmedir.

Ertan Cengiz'in DP hareketinin ve gerici parlamentarizmin, "işçi sınıfını ve köylü kitlelerini ilk kez siyaset sahnesine" çıkarması tezine gelelim. Sosyalizmin bilimi bize şunu öğretiyor: Batı'da 18. ve 19. yüzyıllarda yer alan burjuva demokratik devrimler, devrimin öncü kuvvetinin devrimci sanayi burjuvazisi, yedek kuvvetlerinin işçi ve köylü yığınları, devrimin

[14] Bkz. *Aydınlık* Sayı: 9, s. 168- 169; Sayı: 11, s. 346-349.

düşmanının feodal aristokrasi olduğu devrimlerdi. Feodaliteye karşı mücadelesinde burjuvazi, işçi ve köylü kitlelerini kullanmak zorundaydı ve burjuva demokratik devrimler süreci içerisinde burjuvazi, gerçekten işçi sınıfını siyaset sahnesine çıkardı; onu politika alanında eğitti ve "bir gün kendisine çevrilecek olan silâhları" işçi sınıfının eline verdi. Burjuva demokratik devrimlerle işçi sınıfı sadece genel oy hakkını değil (ki o da, aşama aşama ve proletaryanın demokratik mücadeleleriyle kazanıldı), bütün diğer demokratik hakları (düşünce, basın, örgütlenme, grev, toplu sözleşme, vs.) elde etti. Burjuva parlamentarizminin sadece bir unsuru olan genel oy hakkı, Türkiye'ye, toplumun yarı-sömürge, yarı-feodal yapısını tasfiyeye yönelen bir burjuvazinin eliyle değil, o yapının bekçisi olan, o yapının hâkim sınıfları olan işbirlikçi sınıflar tarafından sokulmuştur ve gerçek burjuva demokratik hareketin öncüsü olan küçük-burjuva asker-sivil aydın zümreye karşı, onun etkinliğini tamamen yıkmak için kullanılmıştır. Gerici parlamentarizmin aşılanmasıyla, yarı-sömürge, yarı-feodal yapı daha da pekişmiş, feodal kalıntıların iktisadî, ideolojik baskısı altında olan ve her türlü demokratik hakları kullanma imkân ve bilincinden yoksun olan emekçi yığınlara, kendilerini ezenlerin gösterecekleri yönde oy kullanmalarının mutlak olduğu şartlar altında genel oy hakkı tanınmıştır. Filipin tipi demokrasi ile gerçek burjuva parlamentarizmi arasındaki farkı kavrayamayanların, gerici parlamentarizme "burjuva demokratik" etiketini yapıştırmaları kolaydır. Ama sosyalizmin biliminin bu en elementer bilgilerinden yoksun olanlar, tam bir karanlık içindedirler. Ertan Cengiz'e, belki de samimî bir devrimci olduğunu düşünerek, sosyalizmle ilgili bilgilerini gözden geçirmesini, mümkünse her şeyi yeni baştan öğrenmesini, devrimci pratiğe girerek bilimsel sosyalizmin doğrularını pratiğin içinde kavramasını arkadaşça öğütleriz. Devam edelim.

Avcıoğlu, bugünkü siyasî partilerin tümünün gerici parlamentarizmle kaynaşmış durumuna değinerek şöyle diyor:

> Türkiye'de halen en sağcısından en solcusuna kadar bütün siyasî partiler, halkın mutluluğu ve özgürlüğü yolunda bir araç olması gereken yürürlükteki politik sistemi, araçla amacı karıştıracak ölçüde benimsemişlerdir.

Sol-Kemalistlerin bu tesbitinin doğruluğu ortadadır, ama Aybarcı olsun Arenci olsun tüm oportünistlere sorarsanız, bu partilerden biri olan TİP, devrimde "öncü" partidir; hem de "işçi ve emekçi sınıfları" "sosyalist devrime" götürecek "öncü" parti!

Bugün, hiç şüphe yok ki, Avcıoğlu'nun sol-Kemalist çizgisi, gerek oportünistlerin, gerekse sağ Kemalistlerin soyut bir halk hayranlığına, popülizme dayanan gerici parlamentarizminden çok daha demokratiktir. Avcıoğlu, bütün bu kimselerden çok daha demokrattır. Kim Türkiye'de demokrasinin işbirlikçi kapitalizmin ve feodal kalıntıların tasfiyesiyle ve en geniş siyasî özgürlüklerin toplumun bütün sınıflarına tanınması için mücadeleyle gerçekleşebileceğini savunuyorsa, gerçek demokrat odur. Yarı-sömürge, yarı-feodal yapının üzerine oturtulmuş parlamentarizme demokrasi gözüyle bakan sosyalist kisvesine bürünmüş oportünistler olsun, sağ Kemalistler olsun, bugünkü tutumlarıyla herhalde gerçek demokratlar değildir. Bugün demokrasiyi Türkiye'de sadece ve sadece proleter devrimcileri ve sol-Kemalist küçük-burjuva devrimcileri temsil ediyorlar.

"Feodalizm mi, Kapitalizm mi?" Meselesi

Avcıoğlu, Osmanlı toplumunun 19. yüzyılın ortalarından itibaren kazandığı yeni yapıya "pre-kapitalist düzenin miraslarını geniş ölçüde taşıyan tarımın ağır bastığı sömürge tipi bir

kapitalizm" diyor ve ekliyor: "Bu tip yalnız Türkiye'ye özgü değildir. Emperyalizmin boyunduruğuna düşen bütün ülkelerin ortak kaderi, sömürge tipi kapitalizmdir."[15] Bu toplumsal yapı, "millî iktisat" denemelerine, millî burjuvazi ve millî kapitalizm yaratma denemelerine rağmen, esas itibariyle değişmeden kalmıştır ve bugün de Türkiye'nin toplum yapısı, feodal kalıntıları geniş ölçüde barındıran, sömürge tipi kapitalizmdir. Bu ana yapı değişmeden kalmıştır; Türkiye'de gittikçe gelişen bu sömürge tipi kapitalizmdir. Bugün de Türk ekonomisinin ana kesimini meydana getiren tarımsal üretim "... pre-kapitalist sektör içinde kapitalizme doğru çok yavaş bir hareket olmakla beraber, pre-kapitalist sektör ile kapitalist sektörün *'coexistence'*ına dayanmaktadır." Emperyalizme bağımlı kapitalizmle feodal kalıntıların yan yana yaşadığı, sömürge tipi kapitalizmin hâkim olduğu Türkiye'de, "... köylü kitlesinin önemli bir kısmı, pre-kapitalist sektörde, kapalı üretim şartlarında yaşamaktadır.[16]" Bu tahlil, Türkiye Marksistlerinin tahlilidir.

Avcıoğlu, feodal kalıntıları kuvvetle barındıran sömürge tipi kapitalizmin hâkim olduğu Türkiye'de, toplumun genel olarak üç gelişme aşamasına ayrıldığını tespit ediyor: a) kapitalizmin hayli gelişmiş olduğu bölgeler, b) kapitalizmin gittikçe ağır basmaya başladığı, ancak feodal kalıntıların tam olarak çözülmediği bölgeler ve c) feodal kalıntıların ağır bastığı bölgeler. Bu üç ayrı kesimde halkın siyasî bilinç seviyesi de farklılık göstermektedir. Şöyle ki: sonuncu tip bölgelerde, halk feodal mütegallibenin tam bir ideolojik-politik hâkimiyeti altındadır, ikinci tip bölgelerde feodal mütegallibenin ideolojik-politik hâkimiyetini sağlayan feodal ilişkiler ve kurumlar or-

---

[15] Avcıoğlu, s. 82.

[16] Avcıoğlu, s. 403.

tadan kalkmış olmakla beraber, bu bölgelerde halk köy ve kasaba burjuvazisinin hâkimiyeti altındadır. Kapitalizmin oldukça gelişmiş olduğu, birinci tipe giren bölgelerde ise, "... ırgatlaşan köylü toplumsal durumunun bir toprak reformuyla düzeleceğinin gittikçe artan ölçüde bilincine varmaktadır... Köylü... egemen güçlere karşı çıkma yolundadır."

Avcıoğlu'nun çeşitli araştırmalara dayanarak yaptığı bu gözlemlerin bugünkü devrimci mücadelemiz bakımından büyük önem taşıdığı açıktır. Sömürge tipi kapitalizmin gelişmiş olduğu bölgelerde yayılan uyanışın, toprak işgal eden, toprak talebiyle miting yapan köylü hareketlerinin, fabrikaları işgal ederek grev, toplu sözleşme, sendikalaşma ve özgürce sendika seçme gibi demokratik hakları gerçekten kullanmak için mücadele veren işçi hareketlerinin niteliği nedir? Bu hareketler anti-emperyalist, anti-feodal devrimin bir parçası mıdır, yoksa sosyalist devrime yönelmiş anti-kapitalist mücadeleler mi? Oportünistlerin tümünün etrafında birleştikleri esas noktalardan biri, bugünkü mücadelenin sosyalist devrim için anti-kapitalist mücadele olduğudur. Bu bakımdan, yukarıdaki soruların cevabı önem taşımaktadır.

Köylülerin toprak talebi, demokratik bir taleptir; topraksız köylülerin toprak için mücadelesi, objektif olarak, anti-kapitalist değil, kapitalist bir mücadeledir. Şöyle ki, köylünün toprağa kavuşması kapitalizmi yıkmak şöyle dursun, sosyalizme geçişin ilk tedbirleriyle desteklenmediği takdirde, objektif olarak, kapitalizmin gelişmesi için gerekli şartları sağlayacaktır. Bugün kapitalizmin en gelişmiş olduğu bölgelerde patlak veren işçi hareketleri, anti-kapitalist değil, demokratik mücadelelerdir. Kapitalist düzene uygun mücadelelerdir. İşçilerin işbirlikçi olsun, millî olsun burjuvaziye karşı verdiği mücadeledeki talepleri, anayasalarda ve kanunlarda mevcut olan demokratik hakların fiilen gerçekleşmesi,

gerçekten yaşarulan haklar haline gelmesi için verilen mücadelenin talepleridir. İşbirlikçi olsun, millî olsun, sermayeye karşı yürütülen bu mücadeleler, özünde anti-emperyalist, anti-feodal mücadeledir. Tek tek kapitalistlere karşı verilen mücadeleler olması, bu mücadelelerin anti-kapitalist, yani kapitalist düzenin tümüne karşı, onu yıkmak için verilen mücadeleler olması demek değildir. Bu ikisini birbirine karıştırmak, sosyalizmin biliminin en temel ilkelerinden habersiz olmakla mümkün olabilir. Bugün Türkiye işçi sınıfının mücadelesi anti-emperyalist, anti-feodal mücadeledir; çünkü işçilerin bugünkü iktisadî taleplerinin gerçekleşmesi, emperyalizmin boyunduruğunun kırılmasına, işbirlikçi kapitalizmin tasfiyesine ve feodal kalıntıların köklü bir biçimde temizlenmesine bağlıdır. Avcıoğlu'nun bu konuda vardığı sonuçlar da doğrudur.

Avcıoğlu'nun toprak reformu konusunda ortaya koyduğu görüşlerin bir noktada yeterince berrak olmadığı kanısındayız. Bu nokta üzerinde duralım. Avcıoğlu diyor ki, "... büyük kapitalist çiftliklerin kurulduğu ve köylünün *tam bir işçi statüsü* [altını biz çizdik] kazandığı... köylerde başlıca talep toprak reformudur.[17]" Köylünün bu talebinin gerçekleşmesi ve emperyalizm ve işbirlikçilerinin egemenliğinin yıkılabilmesi için, "tarımda feodal ve *kapitalist* [altını biz çizdik] ilişkileri, kökünden tasfiyeye yönelmiş radikal bir toprak reformu gereklidir.[18]"

Bir defa, köylü, iş gücünü satmasına karşılık aldığı ücret, toplam gelirinin ne kadar büyük bir bölümünü meydana getirirse getirsin, "tam bir işçi statüsü" kazanamaz. "Tam bir işçi statüsü", sanayide, büyük-çapta kapitalist üretim şartlarında

---

[17] Avcıoğlu, s. 319.

[18] Avcıoğlu, s. 485.

çalışmakla kazanılır. Proletarya, gerçek anlamıyla, ancak sanayi alanında ortaya çıkar. Sanayi proletaryası ile tarım proletaryası arasındaki ayrımın yapılması zorunludur. Kaldı ki, bugün Türkiye'de en proleterleşmiş tarım işçisi dahi, geniş ölçüde yarı-proleterdir, yani yarı-köylüdür. (Büyük şehirlerde en büyük çapta kapitalist üretimin yapıldığı işyerlerinde bile çalışan işçiler bu özelliği göstermektedir.) Ancak, toprak reformunu mutlaka izlemesi gereken kooperatifleşme döneminde, bugün kapitalizmin gelişmiş olduğu bölgelerde, köylünün kooperatife sahip olduğu toprak ve küçük üretim araçlarıyla ortaklığına dayanan kooperatif tipinden daha ileri olan, köylünün emeğiyle ortaklığına dayanan kooperatiflerin kurulması mümkün olabilir.

İkinci olarak, kapitalist tarım işletmelerinin toprak reformuna tabi tutulması zorunluluğu, işbirlikçi kapitalizmin tasfiyesi bakımından önem taşır. Çünkü, bugün büyük kapitalist tarım işletmelerinin sahibi olan burjuvazi işbirlikçi niteliktedir. Kapitalist tarım işletmeleri sahiplerinin işbirlikçi niteliğini ve işletmelerde çalışan emekçilerin toprağı özleyen yarı-köylü niteliğini belirtmedikçe, kapitalist tarım işletmelerinin de toprak reformuna tabi tutulması zorunluluğunu açık olarak ortaya koymanın imkânı yoktur.

Sol Kemalizm Popülizmi Reddediyor

Türkiye'deki küçük-burjuva devrimcileri arasındaki yaygın bir eğilim, sol hareketteki sağ sapmaların önemli kaynaklarından biri, popülizmdir. Popülist eğilim, Türkiye'deki ortaya çıkış biçimiyle, sınıf mücadelesini bir kenara bırakarak, meseleyi bir halk-aydın, halk-bürokrat[19] çelişmesi olarak gördüğü gibi,

[19] Avcıoğlu'nun bu teorileri eleştirisi için bkz. s. 512-513 dipnot.

soyut bir halk hayranlığına ve dalkavukluğuna dayanmaktadır.

Bilimsel sosyalizm bize şunları öğretiyor: Geniş halk yığınlarında mevcut olan yaratıcı enerjinin seferber edilebilmesi, onların emperyalizmin politik, ekonomik ve ideolojik hâkimiyetinden kurtuluşuna bağlıdır. Devrimcilerin kitleleri politik bilince ulaştırma mücadelesi olmadan, tam bir karanlık içinde olan kitleler uyanamaz. Bilinçsiz haliyle halk kitleleri en gerici siyasî akımların etkisinde kalabilir, onların aleti, vurucu kaba kuvveti olabilir. Sol-Kemalist çizgi, bilinçsiz yığınlara tapan popülizmi reddediyor. Avcıoğlu şöyle diyor:

> "halka gider doğruları söyleriz ve halkı iktidara getiririz" biçimindeki popülist görüş ve eylemler hüsranla sonuçlanmaktadır. Köylüyü ve oyunu bağımlı kılan doğruları bilmeden, bağımlılık zincirlerini kırmaya yönelmeden soyut doğruları anlatmak pek fazla bir anlam taşımamaktadır.[20]

Sağ kanat Kemalist çevrelerin son bir iki yıl içinde gittikçe daha çok bu popülist eğilime kendilerini kaptırmış oldukları ortadadır. Ama popülizmin kaçınılmaz olarak gerici parlamentarizmi kendi başına bir amaç olarak kabullenmeye, buradan kalkarak, gerici parlamentarist olmayan her yönetimi ve hattâ Kemalist yönetimin kendisini faşizm, vs. olarak görmeye vardığını, sağ Kemalist çizginin savunucuları herhalde er veya geç kavrayacaklardır. Böyle bir tutumun onları gitikçe daha çok emperyalizme ve işbirlikçilerine taviz vermeye götüreceği (ki, CHP'nin son Bayar manevrası bunun en açık kanıtını vermiştir), dolayısıyla kendilerini Kemalist çizgiden, Kemalist köklerinden ve tabanlarından tamamen koparacağını herhalde er veya geç kavrayacaklardır. Biz, Kemalist devrimci çizgideki sağ kanat hâkimiyetinin sürekli olmayacağına inanıyoruz ve

---

[20] Avcıoğlu, s. 517.

proleter sosyalistleri olarak bu sağ çizgi ile mücadeleyi görev biliyoruz. Türkiye'de asker-sivil aydın zümrenin anti-emperyalist özlemleri böyle bir politik çizgiyi, uzun sürede, kabul etmeyecektir. Bugün Kemalist devrimci çizgiyi sağ bir eğilime sürükleyen Ecevit ve çevresi ya kısa zamanda tuttuğu yolun çıkmaz olduğunu kavrayacak ve bundan vazgeçecek, ya da tıpkı TİP'in oportünist yöneticileri gibi emperyalizmin dümensuyunda batağa saplanacaktır. Bu bakımdan, oportünist TİP yöneticilerinin CHP'yi TİP'in dümen suyunda ilân etmelerinde bir gerçek payı vardır.[21]

Millî Demokratik Devrim İçin Devrimci Güçbirliği

Avcıoğlu, önümüzdeki devrimci adımı da doğru tesbit etmiştir.

> Davanın özü, Ortaçağ kalıntılarının hâlâ ayakta kalmasını sağlayan, politik ve ekonomik bağımsızlığımızı dış güçlere ipotek eden, tam bir demokrasinin kurulmasını ve hızlı kalkınma yoluyla çağdaş uygarlığa ulaşılmasını engelleyen tutucu güçler koalisyonunun tasfiyesidir.[22]

Asker-sivil aydın zümreye, onun diliyle hitap eden bu sözlerin anlamı şudur: Temel meselemiz, feodal kalıntıların ayakta kalmasını sağlayan, bizi politik ve ekonomik bakımdan emperyalizme bağımlı kılan, demokrasinin tam olarak kurulmasını engelleyen ve toplumsal ilerlemeyi köstekleyen emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe gerici ittifakının tasfiyesidir. Önümüzdeki devrimci adım, budur.

Avcıoğlu bu görevin başarılmasının, devrimci güçler arasında güçbirliğine bağlı olduğunu da tespit ediyor:

---

[21] Bkz. "TİP Sayfası", *Yeni Gazete*, 05.09.1969.

[22] Avcıoğlu, 523.

> ... düzen değişikliğinden yana olan ve düzen değişikliğine karşı olan gruplar belirlenmekte ve düzenin ve o düzenden yararlananların ancak bu güçbirliği sayesinde tasfiye edilebileceği ortaya çıkmaktadır.[23]

Bu sözlerin anlamı şudur: Emperyalizm ve işbirlikçilerinin (işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe) hâkim olduğu bu düzenin değiştirilmesi, ancak millî sınıfların aralarında güçbirliği yapmalarıyla mümkündür.

Varılan her iki sonuç ta, elbette ki doğru sonuçlardır. Ama devrimci güçbirliğinin ve devrimin nasıl gerçekleşebileceği meselesi, bu temel doğruları tesbit etmekle çözülmüş olmamaktadır.

NEREDE AYRILIYORUZ? PROLETER DEVRİMCİLERİNİN POLİTİK ÇİZGİSİ NEDİR? SOL KEMALİSTLERİN POLİTİK ÇİZGİSİ NEDİR?

Proleter Devrimcileri ile Sol-Kemalistler Arasında İttifakın Esası

Emperyalizmin boyunduruğunda olan ve feodal kalıntıları kuvvetle barındıran, bir emekçi küçük-burjuvalar ülkesi olan Türkiye'mizde, küçük-burjuva sosyalizminin, küçük-burjuva devrimciliğinin ve proleter devrimci harekette küçük-burjuva sapmaların geniş bir sınıfsal dayanağa sahip olduğu açıktır. Bugün Türkiye'de proleter devrimci çizgi ile, küçük-burjuva devrimci çizginin birbirine karıştığı, öte yandan ikisinin birbiriyle kıyasıya mücadele ettiği ortadadır. Bu şartlar altında, bir kitle hareketi olmak yönünde henüz yeni yeni adımlar atan ve

[23] Avcıoğlu, s. 413.

esas olarak küçük-burjuva kökenli sosyalist aydınlara dayanan proleter devrimci hareketin, bilimsel sosyalizmin aydınlattığı yolda, hiç sapmadan, yalpalamadan ilerliyebilmesi, proleter devrimcilerinin kendi politik çizgilerini, küçük-burjuva devrimci çizgiden, politik, ideolojik, örgütsel her alanda tam bir açıklıkla ayırarak, iki ayrı çizgi arasındaki sınırı çizmelerine ve kendi çizgilerinin küçük-burjuva eğilimlere bulaşmadan, saf olarak devam etmesi için mücadele etmelerine bağlıdır.

Bugün proleter devrimcileriyle, sol-Kemalist devrimciler, Avcıoğlu'nun deyimiyle "milliyetçi devrimciler" arasında bir ittifak, bir devrimci güç birliği söz konusudur. Proleter devrimcilerinin ve proletaryanın bugünkü devrimci görevi, bütün millî sınıflarla birlikte emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı millî demokratik devrimdir. Millî demokratik devrimin düşmanları emperyalizm ve işbirlikçileridir. Millî demokratik devrimin hedefleri, işbirlikçi kapitalizmin ve feodal kalıntıların tasfiyesi, emperyalizm ve işbirlikçilerinin iktidarı yerine bütün milî sınıfların ortak iktidarının konulmasıdır. Askersivil aydın zümrenin, yani küçük-burjuvazinin, politik çizgisi olan sol Kemalizmin düşmanları ve hedefleri, esas olarak, aynıdır. Ve bu iki kuvvet arasında, bu iki çizgi ve temsil ettikleri sınıflar arasında devrimci güçbirliği kurulmadıkça, millî demokratik hedeflerin gerçekleştirilmesine imkân yoktur. Bunun için işçi sınıfının demokratik devrimde en yakın müttefikinin, küçük-burjuvazinin temsilcisi olan sol-Kemalistlere karşı proleter sosyalistlerinin politikası, bir dostluk ve devrimci güçbirliği politikasıdır. Ancak, onlara karşı dostluk ve güçbirliği politikasının uygulanması hem sol-Kemalistlerle aynı şey olmak demek asla değildir, hem de bu dostluk politikasının kayıtsız şartsız dostluk politikası olması demek değildir. Biz, küçük-burjuva devrimcilerine ancak en geniş demokrasiden yana oldukları sürece, yani devrimci güç birliğinin gereği olan, kendi-

lerinin solundaki bütün güçlere karşı, proleter sosyalistlerine karşı dostluk politikasını uyguladıkları ve buna bağlı olarak, bundan ayrılmaz bir biçimde, Türkiye halkının özlemlerine ve çıkarlarına uygun politikayı tutarlı olarak izledikleri sürece dostluk politikası uygularız. Proleter sosyalizmine düşmanlık ve buna bağlı olarak Türkiye halkının özlem ve çıkarlarına ters düşen bir politikaya saptıkları zaman, onları eleştirmekten geri kalmayız. Onlara karşı politikamız hem bir dostluk hem bir eleştiri politikasıdır. Esas çabamız, onları devamlı olarak devrimci çizgide tutmak için gayret sarfetmek ve bunun en büyük teminatı olan geniş işçi ve köylü yığınlarının demokratik hareketini gittikçe kuvvetlendirmek, yani proleter devrimci çizginin sınıf kuvvetlerine gittikçe daha büyük bir ağırlık kazandırmak ve giderek işçi sınıfı hareketini Türkiye'deki esas devrimci hareket haline getirmektir. Proleter devrimcilerinin esas hedefi, sosyalist devrim ve sosyalizmin kuruluşudur. Bugünkü dünya şartları altında, yani kapitalizmin emperyalist aşamada olduğu ve sosyalizmin bir dünya sistemi olarak ortaya çıktığı şartlar altında, milli kurtuluş mücadelesinin kalıcı zaferler kazanması, millî demokratik devrimden, durmaksızın sosyalist devrime ilerlemekle mümkün olabilir. Millî demokratik devrim, sosyalizm yolunda işçi sınıfının bugünkü görevidir.

(Oportünistler, proleter sosyalistlerinin asgarî programı ile sol-Kemalistlerin devrim programının esas olarak aynılığından kalkarak, bunun nedenlerini kavrayamayan, bilinçsiz devrimci unsurlara, proleter sosyalist çizgi ile sol-Kemalist çizginin esas olarak aynı şey olduğunu söylüyorlar ve proleter sosyalizmini yıpratmak için her türlü sahtekârlıktan çekinmiyorlar. Aynı oportünistlerin, sırası geldiğinde, Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı olan anti-komünizm silâhına sarılarak, proleter devrimcilerini işbirlikçi iktidarın

polisine "Bunlar, komünisttir; biz değiliz" diye jurnallemekten çekinmediklerini de hep biliyoruz.)

Millî Demokratik Devrim, Sosyalist Devrime Hazırlıktır

Millî demokratik devrim, sosyalist devrime hazırlıktır. Millî demokratik devrimle sosyalist devrim arasında doğru bir ayrım yapmak, aynı zamanda bu ikisini doğru bir biçimde birleştirmek zorunludur.

Millî demokratik devrim, sosyalist devrime hazırlık için zorunlu bir aşama olduğu gibi, sosyalist devrim de millî demokratik devrimin kaçınılmaz uzantısıdır. Bu iki devrim arasında Çin Setti yoktur. Ama sosyalist devrim, ancak millî demokratik devrimin tamamlanmasından sonra mümkün olacaktır. Millî demokratik devrim ne kadar pekişmişse, sosyalist devrimin şartları da o kadar elverişli olacaktır.

Millî demokratik hareketler, ancak proletaryanın ve onun partisinin öncülüğü yerleştikten sonra Millî Demokratik Devrime dönüşür. Çünkü küçük-burjuvazinin öncülüğünde yürütülecek millî demokratik mücadeleler kalıcı zaferler sağlamayacaktır. Millî demokratik devrimde, öncülüğü sağlayan proletarya, proletaryanın hegemonyasında tüm millî sınıfların iktidarının sağlanmasından sonra, yarı yolda durmayacak ve örgütlü ve devrimin zorunluluğunun bilincinde olan kendi kuvvetlerine dayanarak, hemen sosyalist devrime geçecektir. Eğer proletarya, millî demokratik devrimde öncülüğü tekeline almış, işçi-köylü ittifakını sağlamlaştırmış ve millî sınıfların ortak iktidarı yerleşmişse, sosyalist devrime barış içinde geçiş mümkün olacaktır. Burjuvazi, ne siyasî ne de iktisadî bakımdan direnecek kuvvette olmayacaktır. Bu geçiş döneminde, millî demokratik iktidarın hemen önündeki görev, devlet ka-

pitalizmi yoluyla, temel üretim araçları üzerinde kapitalist mülkiyetten sosyalist mülkiyete ilerleyişi yönetmektir. Temel üretim araçlarının mülkiyeti üzerinde sosyalist dönüşümün tamamlanmasıyla, geçiş dönemi sona erecektir. Bundan sonra sosyalizmin inşası aşamasına geçilecektir.

Sosyalist devrim, işçi sınıfı iktidarı altında da devam eden ve yüzyıllar sürebilecek, uzun bir devrimci süreçtir. Sosyalist devrimin nihaî zaferi, sınıfsız topluma ulaşmakla gerçekleşecektir.

Sosyalist devrim politik, ekonomik, ideolojik bütün alanlarda bir devrimci dönüşüm sürecidir. Siyasî alanda, işçi sınıfı iktidarının sağlamlaştırılması sürecidir. İktisadî alanda, özel mülkiyetten kollektif mülkiyete, büyük-çapta sosyalist üretime geçiş sürecidir. İdeolojik alanda, burjuva ideolojisine, burjuva alışkanlıklarına ve burjuva kültürüne karşı amansız bir mücadele sürecidir. Sosyalist devrimin ideolojik alanda zaferi, yani sosyalist devrimin üstyapıda da tamamlanması gerçekleştirilmeden, sosyalizmin mi yoksa kapitalizmin mi eninde sonunda galip geleceği belli değildir.

Devrimde Öncülük Meselesi

Acaba Türkiye'de proletarya demokratik devrime öncülük görevini yerine getirecek şartlara kavuşmuş mudur? Bu sorunun cevabını "somut şartların somut tahlilinden" hareket ederek, bilimsel bir şekilde testbit etmedikçe, devrimde öncülük meselesine aydınlık getirmek mümkün olmaz.

Elbette ki, proletarya öncülüğün objektif ve subjektif şartlarına sahip değilse, devrimde öncü olamaz. Proletaryanın öncülüğü, kişilerin subjektif niyetlerine, isteklerine bağlı olan bir şey değildir. Kendi niyet ve isteklerini somut şartların, gerçeklerin yerine koyan kişi, idealisttir, devrimci değildir. Devrimci, somut şartların somut tahlilinden hareket eder. Bugün Türkiye

devrimcilerinin başlıca zaaflarından biri, küçük-burjuva devrimcilerine özgü olan bu düşünce tarzıdır. Pek çok devrimci, kendi subjektif niyet ve isteklerini, gerçeğin kendisi gibi görmektedir. Eğer devrimci hareketimizi ilerletmek istiyorsak, bu mutlaka yenilmesi gereken bir zaaftır.

Proletaryanın öncülüğü için gerekli objektif ve subjektif şartlar mevcut değilken, proletarya öncülüğünden dem vurarak, proletaryanın öncülük görevini yerine getirecek güce ulaşması için verilmesi mutlaka zorunlu olan mücadelelerden kaçan kişinin, proletarya öncülüğü avazeleri bir edebiyattan ibarettir ve o kişi biçim olarak "sol", ama öz olarak sağ sapmanın ta göbeğindedir. Daha ileri eylem yapmak gerekçesi ile, o günün devrimci görevlerinden kaçmak isteyen kişidir.

Türkiye'de proletarya, bugün, devrime öncülük edecek objektif ve subjektif şartlara tam olarak sahip değildir. Proleter devrimcilerinin bugünkü başlıca görevi, proletaryayı bu şartlara kavuşturmak için mücadeledir. Proleter devrimci çizginin, esası budur. Neden proletarya bugün devrime öncülük edecek durumda değildir? Devrimde öncülük kazanabilmek için proletaryanın sahip olması gereken objektif şartlar şunlardır : Önce proletarya, bir sınıf olarak, yani iş gücünden başka satacak hiçbir şeyi olmayan bir proleterler kitlesi olarak mevcut olmalıdır. Esas olarak büyük çapta kapitalist üretimin yapıldığı sanayi alanında toplanmalıdır. Ancak böylelikle örgütlenmek ve disiplin altına girmek için zorunlu olan şartları kazanabilecektir. Köylülükle, özel mülkiyetle bütün bağları tam olarak kopmalıdır. Oysa, Türkiye proletaryası, bugün, çoğunlukla yarı-proleter niteliktedir. İşçi sınıfının köylülükle bağlarının mevcudiyeti, devrimci güçbirliğinin temelini meydana getiren işçi-köylü ittifakının kuruluşu bakımından bir avantaj teşkil eder. Ancak bu avantajdan yararlanılabilmesi, proletaryanın öncülüğünün subjektif şartlarının varlığına bağlıdır. Öncülü-

gün subjektif şartları, proletaryanın öncü kesiminin sınıf bilincine varması, yani sosyalizmi kurma görevini yüklenmesi, sosyalizme giden yolun millî demokrasiden geçtiğini tam olarak kavraması bilimsel sosyalizmi eylem kılavuzu olarak benimsemiş aydınlarla birlikte, bilimsel sosyalizm ideolojik temeli üzerinde örgütlenerek, sınıfa ve müttefiklerine öncülük edecek partiyi kurmasıdır. Oysa Türkiye proletaryası, bugün için, bu subjektif şartlardan yoksundur. Bugün proletaryanın uyanık kesimleri, henüz iktisadî mücadele safhasındadır, ve küçük-burjuva asker-sivil aydın zümrenin verdiği mücadelelerle anayasaya ve kanunlara girmiş olan demokratik hakların gerçekten kullanılır hale gelmesi için demokratik mücadele vermektedir. Bugün Türkiye proletaryası öncü partiden yoksundur. Öncüye kavuşmak da devrim için yeterli olmayacaktır. Sayın Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın *Aydınlık*'ın 11. sayısında yayımlanan ve her devrimcinin mutlaka okuması gereken yazısında dediği gibi:

> *Yalnız Öncü İle Yenmek Olağan Değildir...* Böyle bir tutum, hiç ordusu bulunmayan bir genelkurmayla dünyayı fethetmeye kalkışmak gibidir. Yığınların tutmayacağı parolaları ve biçimleri ortaya atmak, orduya hiç anlamadığı dille, *bilmediği, yapmıyacağı kumandaları vermeye benzer*, [altını biz çizdik] Böyle durumlarda en iyi dilekli "strateji" veya "taktik" iddiaları ve gösterileri strateji ve taktikten başka bir şey olacaktır. Çünkü, sırf kumandanı veya kurmayı ordudan, öncüyü yığından koparıp ayırmaya yarıyacaktır. Tek sözle, devrimciliği ve devrimi, gericiliğe kurban edecektir.[24]

Bugün Türkiye'de proleter devrimcilerinin ve proletaryanın devrimde öncülük kazanma mücadelesi verilmektedir. Bu şartlar altında, Avcıoğlu'nun "Ülkemizin bugünkü gelişme

---

[24] Dr. Hikmet Kıvılcımlı, "Klasik Anlamıyla Strateji ve Taktik Nedir?", *Aydınlık*, Sayı: 11 (Eylül 1969), s. 387.

aşamasında, milliyetçi devrimciler bir kez daha ön planda rol oynamaya aday gözükmektedir,"[25] sözü, hiç olmazsa bir süre için, yanlış değildir. Sınıf mücadelesinin akış yönünü etkilemek, ona yol çizmek, kitlelere yol gösterecek duruma geldiğimiz zaman, kitleler politik bilince kavuştuğu zaman mümkündür. Kendi kendimize, durup durduğumuz yerde, kafalarımızdaki subjektif niyet ve isteklerimizle sınıf mücadelesine yön veremeyiz. Proletarya biz öyle istediğimiz için öncü olmayacaktır. Eğer proletaryaya ve tüm millî sınıflara siyasî bilinç vermek için çalışırsak, kitleleri uyandırabilirsek, devrim kitlelerin siyasî bilincine dayanırsa ancak millî demokratik devrim başarılabilir. Proletaryayı sınıf bilincine kavuşturma mücadelesini verirsek ancak, proletarya devrime öncülük edeceği şartlara kavuşabilir.

Bir yandan "sosyalist devrim" çığlıkları atan, bir yandan da işçi sınıfımızın hâlâ daha kendi kendine sınıf durumunda olduğunu (o da yeni yeni) kabullenen oportünist EMEK dergisinin yazarı Ertan Cengiz'in "metafizik bir kategori" olarak nitelediği küçük-burjuva asker-sivil aydın zümrenin emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı mücadeleleri, biz onları kandırdığımız için değil, objektif olarak çıkarları emperyalizm ve işbirlikçilerine zıt olduğu için, biz istesek de istemesek de devam edecektir. Ve eğer bizler devrimci isek, asker-sivil aydın zümrenin emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı mücadelelerini destekleyeceğiz. Proletaryayı bağımsız bir kuvvet haline getirme görevimizi bir an için ihmal etmeksizin, asker-sivil aydın zümrenin emperyalizmle olan çelişmesini keskinleştirmek ve tutarlı bir devrimci çizgide ilerlemesi için çalışacağız. Çünkü asker-sivil aydın zümrenin devrimci yönde yürüttüğü mücadeleler tüm millî sınıfların uyanışına proletaryanın uyanışına ve giderek

[25] Avcıoğlu, s. 525.

devrime öncülük edecek güce ulaşmasına yol açacaktır. "Madem ki, proletaryanın öncülüğünde olmayan millî kurtuluş mücadeleleri bizi kalıcı zaferlere götürmez, o halde biz proletaryanın öncü olmadığı devrimci hareketi desteklemeyiz" görüşü, oportünizmdir! Oportünist olduğu kadar, devrimci düşünceye aykırı, metafizik bir görüştür..27 Mayıs objektif olarak asker-sivil aydın zümrenin emperyalizm ve işbirlikçilerine bir direniş hareketidir. 27 Mayıs, onu gerçekleştirenlerin subjektif niyetlerine bağlı olmaksızın, Türkiye'de proleter devrimci hareketin gelişmesi için imkânlar yaratmıştır. 27 Mayıs bir küçük-burjuva hareketidir diye, onu savunmıyacak mıyız? Hayır, savunacağız. 27 Mayıs'ı olduğu gibi, asker-sivil aydın zümrenin emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı girişeceği bütün millî ve demokratik yöndeki hareketleri aktif bir biçimde destekleyeceğiz ve aslî görevimizi, yani proletaryayı öncü durumuna yükseltmek için mücadele görevini de bir an ihmal etmeyeceğiz. Asker-sivil aydın zümrenin ilerici hareketleri karşısında proleter sosyalistlerinin politikası budur.

Bugün, bir *Aydınlık*, Bir *Türk Solu*, Bir *İşçi-Köylü* gazetesi, proleter devrimcilerinin demokratik mücadelesiyle ve genel olarak Kemalist devrimin ve özel olarak 27 Mayıs'ın sağladığı, sınırlı ama demokratik imkânlara dayanılarak çıkabilmektedir. Oportünist EMEK dergisi de bu imkânlardan yararlanarak çıkıyor. Ama Sayın Ertan Cengiz'e sorarsanız, asker-sivil aydın zümre "metafizik"tir![26] Bize sorarsanız, asıl metafizik olan Sayın Ertan Cengiz'in düşünce tarzıdır.

Somut şartların somut tahlilinden hareket eder ve idealizme sapmazsak, daha bir süre Türkiye'deki devrimci harekette asker-sivil aydın zümrenin önemli bir rol oynayacağını görürüz. Bugün de yurt çapında esas mücadele işbirlikçilerle bu

[26] Ertan Cengiz, s. 11.

kuvvet arasında cereyan etmektedir. Proleter devrimcileri ancak yeni yeni, o da esas olarak gençlik hareketine dayanarak mücadelede yer almaktadırlar. Gençlik hareketinin önemli bir demokratik kuvvet olmasının proleter sosyalistlerine sağladığı imkânları abartmayalım. Proleter devrimci mücadelenin henüz bir kitle hareketi haline gelmediğini, önümüzdeki görevin hareketimizi bir kitle hareketi haline getirmek olduğunu, henüz proleter sosyalist aydınların örgütsüz mücadeleleri safhasında olduğumuzu unutmayalım ve ayağımızı yere basalım.

Ama, asker-sivil aydın zümrenin yürüttüğü millî demokratik hareketler bizi devrime götürebilir mi? Bu sorunun cevabını da tanı olarak vermek gerekir.

Küçük-burjuvazinin, bir sınıf olarak, en belirgin özelliği, proletarya ile burjuvazi arasında yer alması ve her iki tarafın baskısı altında olmasıdır. Küçük-burjuvazinin, bir yandan burjuvazinin rekabetiyle proletarya saflarına itilirken, bir yandan buna direnen bir niteliği vardır ve kendisine özgü bir ideolojiye sahip olmadığından, sınıf mücadelelerinde burjuvazinin hâkim olduğu dönemde onun peşinden, proletaryanın ağır bastığı dönemde proletaryanın peşinden giden bir sınıftır. Küçük-burjuvazinin ekonomideki temeli olan küçük üretim yerini ya kapitalist büyük çapta üretime, ya da sosyalist büyük çapta üretime bırakacaktır. Bu tarihî zorunluluk, küçük-burjuvazinin bir yanıyla burjuva, diğer yanıyla emekçi oluşu, onu ideolojik alanda yalpalayan, bocalayan bir sınıf olarak belirlemektedir. Küçük-burjuvazinin bu niteliği evrenseldir ve Türkiye'de asker-sivil aydın zümre de tarihi boyunca aynı bocalayışı göstermiştir ve ileride de gösterecektir. Türkiye'de proletarya bilinçli ve örgütlü olarak devrime öncülük edebilecek bir güce ulaşıncaya kadar, asker-sivil aydın zümrenin millî saflarla emperyalizm arasında bocalamaları devam edecektir. Bilimsel sosyalizmin evrensel gerçeği bize bunu öğretiyor. Ge-

rek kendi tarihimiz, gerekse küçük-burjuvazinin önderliğinde yapılan bütün devrimlerin tarihi bize bunu gösteriyor.

Bizim demokratik devrimler tarihimizin uzunca bir geçmişi vardır. I. Meşrutiyet'le başlayan, II. Meşrutiyet, Millî Kurtuluş Savaşı, 27 Mayıs'la devam eden devrim tarihimiz, küçük-burjuva kökenli asker-sivil aydın zümrenin, bunun bilincinde olsun olmasın, objektif olarak, emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı mücadeleleri tarihidir. Bu tarihte, asker-sivil aydın zümrenin her devrimci atılımını, bir karşı-devrim dalgası izlemiştir. Önümüzdeki dönemde de, proletarya demokratik devrimde öncülüğü kazanacak güce ulaşıncaya kadar, bu bocalamalar devam edecektir. Küçük-burjuvazinin devrimci atılımlarının her defasında biraz daha ileri bir düzeye sıçrıyacağı düşünülebilir, ama bocalamaların sona ermesi ancak proletaryanın öncülüğü elde etmesi ile mümkün olacaktır. Proletarya hareketi, öncü olmadığı dönemde de, ne kadar güçlü ise küçük-burjuvazinin devrimci hareketi o kadar tutarlı olacaktır. Proletarya hareketi ne kadar güçsüzse küçük-burjuvazinin uzlaşma eğilimleri o kadar kuvvetli olacaktır.

Avcıoğlu diyor ki:

> Kurtuluş savaşının milliyetçi devrimcileri, böyle bir temelden [düzen değişikliğinden yana olan kitlelerden] yoksundu ve boşlukta kaldıkları için ister istemez eşrafla uzlaşmak zorunda kaldı.[27]

27 Mayıs hareketinin de "halkçı yönelimine rağmen, en büyük zaaflarından birini, hareketin bir toplumsal temele oturtulması ihtiyacının duyulmayışı teşkil etmiştir."[28] Oysa, "Milliyetçi devrimci hareketin, kitlelerin gücünü seferber ederek, tutucu

---

[27] Avcıoğlu, s. 413.

[28] Avcıoğlu, s. 353.

güçler çemberini kırması ve Atatürk'ün çağdaş uygarlık davasını başarıya ulaştırması bugün mümkündür."[29]

Ne kurtuluş savaşı ne de 27 Mayıs hareketi "toplumsal temel"den yoksun değildi. Yoksun olduğu şey, bilinçli ve aktif kitle desteğiydi. "Toplumsal temel" kavramının bilinçli kitle desteği yerine kullanılması doğru değildir. (Avcıoğlu'nun kitabında bazı bilimsel kavramlar, bu örnekte olduğu gibi, rasgele kullanılmıştır ve bu, bir zaaf teşkil etmektedir.) Hem millî kurtuluş savaşı, hem de 27 Mayıs hareketi bir "toplumsal temele" sahipti. Her ikisi de, *kişilerin* değil, küçük-burjuvazinin en bilinçli kesimi olan asker-sivil aydın zümrenin hareketleriydi. Avcıoğlu'nun kitlelerin bilinçli ve aktif desteği olmadıkça devrim yolunda ilerlemenin mümkün olmadığını tesbit etmesi, sol-Kemalist çizgi bakımından önemli bir kazanç olarak nitelendirilebilir. Ancak, Avcıoğlu yukarıda aktardığımız sözlerinde, şu varsayımdan hareket etmektedir: Asker-sivil aydın zümre devamlı olarak tutarlı bir devrimci çizgide ilerlemiştir; tek zaafı kitle desteğinden yoksun oluşudur. Gerçek, bu değildir. Sınıflararası mücadelenin uluslararası şartlarına ve esas olarak yurtiçinde millî güçlerle emperyalizm ve işbirlikçileri arasındaki kuvvet dengesi şartlarına göre, asker-sivil aydın zümre devrimle karşı-devrim arasında bocalamıştır. En tutarlı devrimci çizginin Atatürk zamanında izlenebilmiş olmasının nedenlerini, halkın emperyalizme karşı silahlandırılmış olduğu millî kurtuluş savaşı şartlarında ve Sovyetler Birliği'nin Türkiye ile dostluk ve ittifak politikasında aramak gerekir. Asker-sivil aydın zümrenin Atatürk'ten sonra en önde gelen lideri İsmet İnönü'nün Lozan'da, Ankara hükümetindeki çoğunluğun uzlaşıcı eğilimine rağmen, kapitülasyonların kaldırılması için sonuna kadar direnişi, 1940'lardan itibaren emperya-

[29] Avcıoğlu, s. 243.

lizm ve işbirlikçilerine boyun eğişi, 1964'de "Yeni bir dünya kurulur ve Türkiye orada yerini alır" diyecek kadar Amerikan emperyalizmine karşı çıkışı ve nihayet 1969'da Celâl Bayar'la kol kola gerici-parlamentarizme, dolayısıyla emperyalizmin tahakkümüne tam olarak boyun eğişi, bu bocalamaların akla ilk gelen örnekleridir.

Yukarıda sözünü etiğimiz temel varsayım, Avcıoğlu'nun politik çizgisine bağlıdır. *Türkiye'nin Düzeni*'nin dayandığı temel görüş, bütün kitap boyunca devam eden esas fikir, askersivil aydın zümrenin, küçük-burjuva devrimcilerinin kendilerine özgü bir ideolojileri, kendilerin özgü sınıf hedefleri ve tutarlı bir devrimcilikleri olduğudur. Bu temel görüşe ters düşen görüşler de bulunabilir, ama bu temel görüş olmaksızın kitabın ulaştığı neticelere ulaşmak imkânsızdır; sosyalizmin ve kapitalizmin dışında bir üçüncü yolun varlığı iddiasına ulaşmak imkânsızdır.

"Millî Devrimci Kalkınma Yolu" Nedir?

Avcıoğlu'na göre, "üç kalkınma yolu" vardır: "Komünist", "Amerikan tipi" ve "Millî Devrimci" kalkınma yolları.

> Komünist kalkınma yolu, proletarya hegemonyası temeline oturmaktadır. Amerikan tipi kalkınma, tutucular koalisyonu dediğimiz sınıflara yaslanmaktadır. Millî devrimci kalkınma yolu ise, tutucular koalisyonu dışındaki geniş bir kitle hareketine dayanmaktadır... Genellikle küçük-burjuva çevrelerden gelen milliyetçi aydınlar bu [sonuncu] tip kalkınmada ön planda rol oynamaktadır.[30]
>
> ... kitlelerin pek az bilinçli, pasif, örgütsüz ve tutucular koalisyonunun ideolojik egemenliği altında bulunduğu azgelişmiş ülkelerde, küçük üreticilerin muhafazakârlığı ve kal-

[30] Avcıoğlu, s. 477.

> kınmanın zorlukları da hesaba katılınca, bu tip hareketlerin genellikle öncülüğünü ele geçiren millî devrimci aydınlar yarı yolda kalmakta, sonunda tutucular koalisyonu ve emperyalizmle uzlaşmaya gitmektedirler.[31]

Avcıoğlu'nun bu sonuncu fikri, yukarıda sözünü ettiğimiz, kitap boyunca devam eden temel görüşün ilerisinde ve doğru olan bir fikirdir. Küçük-burjuvazinin öncülüğünde millî kurtuluş devriminin kalıcı zaferlere ulaşamıyacağı anlamına gelen bu doğru fikir, Avcıoğlu'nun kitabında vardığı sonuçlarla, sunduğu çözüm yolları ile tutarlı değildir. Niye değildir? Bu meseleye eğilelim.

Avcıoğlu'nun vardığı sonuçları, Oskar Lange'nin 1961 yılında (bu tarih, pek çok bakımlardan önemlidir) Mısır'da verdiği konferansta ifadesini bulan teoriye, "Millî devrimci kalkınma biçimi" teorisine dayandırılmış olması, her halde Ertan Cengiz'in zannettiği gibi bir "şanssızlık" eseri değildir. Biz bunun bir "şanssızlık" eseri olmak şöyle dursun, Oskar Lange'nin teorisi ile genel olarak küçük-burjuva devrimciliği arasında önemli bir benzerlikten ileri geldiğini söyliyeceğiz. Bu yargımızın doğruluğunu da eminiz ki, Avcıoğlu, Ertan Cengiz'den daha iyi kavrayacak durumdadır.

"Millî devrimci hareket" terimi olsun, "milliyetçi devrimci" ya da "milliyetçi demokrat" terimleri olsun, ilk kez Lenin tarafından kullanılmıştır.[32] Lenin'in bu terimleri kullandığı 1913-1918 döneminde, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde, proletarya bağımsız bir siyasî kuvvet olarak sınıf mücadeleleri sahnesine henüz çıkmamıştır. Bu ülkelerde burjuvazi, Avrupa

---

[31] Avcıoğlu, s. 477.

[32] Bkz. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı* ("III. Enternasyonal Uluslar ve Sömürgeler Komisyonu Raporu" başlıklı bölüm), Ankara, Sol Yayınları, 1969, s. 161.

burjuvazinin aksine, hâlâ ilerici bir rol oynamaktadır. Lenin şöyle diyor:

> Asya'nın her yerinde büyük bir demokratik hareket gelişiyor, yayılıyor ve güçleniyor. Asya'da burjuvazi hâlâ gericiliğe karşı halkın yanında saf tutmaktadır. Yüz milyonlarca insan hayata, aydınlığa ve özgürlüğe gözlerini açıyor. Bu dünya hareketi, kollektivizme giden yolun demokrasiden geçtiğini bilen tüm sınıf bilincine varmış işçilerin yüreklerinde ne büyük bir sevinç doğuruyor![33]

Lenin bu sözleriyle, Asya'da burjuvazinin öncülüğünde demokratik bir hareketin var olduğunu ve demokrasinin sağlanmasının işçi sınıfı bakımından sosyalizme giden yolda bir aşama teşkil ettiğini ve işçi sınıfının bu demokratik hareketleri büyük bir sevinçle karşıladığını ifade ediyor. Bundan daha fazlasını söylemiyor.

Ama, günümüzde, uluslararası işçi sınıfı hareketindeki bazı çevreler, Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki devrimci mücadeleleri şöyle tahlil ediyorlar:

> Bugün dünya proletarya hareketinin yüklendiği öncülük rolünün bir kanıtı da şudur: proletarya ideolojisinin etkisiyle, gelişmekte olan ve proletaryası mevcut olmayan şu veya bu ülkede sosyalist değişmelere geçiş, proletaryanın doğrudan öncülüğü olmadan, öncülüğü, proletaryanın yerine, bilimsel sosyalizme gittikçe yaklaşan ilerici kuvvetlerin yüklenmesiyle mümkündür... Olaylar millî cephenin, köylülerin ve yarı-proleterlerin ve şehir küçük-burjuvazisinin çıkarlarını temsil eden devrimci demokratların öncülüğünde de kurulabileceğini ispat etmiştir. "Genel demokratik programın" tutarlı bir biçimde gerçekleştirilmesi, kaçınılmaz bir biçimde kapitalizm çerçevesini aşacağından, millî demokratik devlet, kapitalist-olmayan özellikler kazanacaktır; dolayısıyla geçici niteliktedir... Tarih, kapitalist düzeni koruyarak, genel demokra-

[33] Lenin, *Backward Europe and Advanced Asia*, 1913.

> tik programı tutarlı bir şekilde yürütmenin imkânsız olduğunu göstermiştir. Bunun için, dogmatikler açısından "teoriye uygun sayılmayan" kapitalist-olmayan tedbirlerin, küçük-burjuva aydınları ya da devrimci subaylar tarafından gerçekleştirilmesine tanık oluyoruz.[34]

Bu sözlerin, "kapitalist-olmayan yoldan sosyalizme barış içinde geçiş" teorilerinin, özü şudur: Küçük-burjuva devrimcileri, proletarya ideolojisinin dünya çapındaki etkinliğinin tesiriyle, genel demokratik programı tutarlı bir biçimde uyguladıkları zaman, kapitalizm çerçevesini aşacaklar ve kapitalist-olmayan tedbirler diye nitelendirilebilecek bazı tedbirler alacaklardır. Bu tedbirler, bu ülkeleri kapitalist-olmayan bu yoldan, barış içinde, sosyalizme götürecektir.[35] Avcıoğlu'nun, kitabının 477. sayfasında verdiği genel demokratik programla, kapitalist-olmayan tedbirler arasında önemli bir benzerlik vardır.

Kapitalist-olmayan yol teoricilerine göre:

> Tarihî tecrübeler gösteriyor ki, eski sömürge ülkelerin sosyal ilerleme yolundaki gelişmeleri ya sosyalist ya da millî demokratik karakterde olabilir. Hayatın belirleyeceği, başka gelişme biçimleri de olabilir.[36]

Biz, devrimde proletarya öncülüğe kavuşmadıkça, millî demokratik devrimden sosyalist devrime geçişin teminatı olan proletarya öncülüğü sağlanmadıkça, millî demokratik devrimi sosyalist devrim izlemedikçe, demokratik devrimin kalıcı zaferlere ulaşabileceğine inanmıyoruz. Küçük-burjuva aydınlarının öncülüğünde, işçi sınıfının öncülüğü ve mücadelesi ol-

---

[34] *World Revolutionary Movement of the Working Class*, Moskova, Progress Publishers, 1967, s. 353.

[35] Bkz. Şahin Alpay, "Kapitalist-Olmayan Yol Nedir?," *Türk Solu*, Sayı: 46 (1.10.1968), s. 5.

[36] *World Revolutionary Movement...*, s. 353.

madan sosyalizme geçilebileceğine inanmıyoruz. Biz, bilimsel sosyalizmin evrensel gerçeğine inanıyoruz. Sosyalizm, işçi sınıfının örgütlü ve bilinçli mücadeleleri ile kurulabilir.

Emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin tahakkümü altında olan ülkelerin önünde bugün, sadece iki yol vardır. Emperyalizmi ve işbirlikçilerini altederek devrim yolunu açmak, ya da emperyalizmin baskı ve sömürüsü altında ezilmek. Emperyalizme karşı mücadele ya da emperyalizmin baskısı altında ezilme şıklarından hangisinin kazanacağını, sınıf mücadelesi tayin ettiği gibi, emperyalizme karşı mücadelede küçükburjuvazinin mi, yoksa proletaryanın mı öncü olacağını da sınıf mücadelesi, sınıfların içinde bulundukları objektif ve subjektif şartlar tayin edecektir. Devrimde küçük-burjuvazi öncü olsun, proletarya öncü olsun, sömürge ülkelerin önündeki hedef millî demokrasidir; sosyalizm değil.

Avcıoğlu'nun, kendi savunduğu üçüncü yol konusunda da duraksadığını belirtmeden geçmeyelim. Avcıoğlu diyor ki, "millî devrimci kalkınma yolu", "her iki tarafa ve daha çok Amerikan modeline kayması mümkün gözüken bir kalkınma yolu"dur.[37] Küçük-burjuvazinin "millî devrimci" veya "kapitalist-olmayan" kalkınma yolundan emperyalizm ve işbirlikçilerinin hegemonyasına geri dönüldüğü sık sık görülmüştür. Ama bu yoldan sosyalizme geçildiği görülmüş şey değildir.

"Kalkınma" Meselesi

Avcıoğlu'nun küçük-burjuvazi ve onun devrimciliği konusundaki mekanik, küçük-burjuvazinin sınıf niteliğini bir kenara bırakan tahlili, kullandığı "kalkınma" kavramında da ifadesini bulmaktadır.

---

[37] Avcıoğlu, s. 477.

Avcıoğlu, kitabının çeşitli yerlerinde kalkınmanın düzen değişikliği demek olduğunu tekrarlamıştır. Hattâ, bir yerinde, doğru olarak şöyle demektedir: "... Kalkınma, her şeyden önce, tutucu güçler egemenliğine son veren *bir siyasî iktidar değişikliği* [altını biz çizdik] demektir."[38] Bundan şu sonuçlar çıkar. Bir defa, Türkiye'de "Amerikan tipi kalkınma yolu" diye bir şey söz konusu olamaz. Avcıoğlu'nun "tutucu güçleri", yani emperyalizm ve işbirlikçileri siyasî iktidara sahiptir. Kalkınma *bir siyasî iktidar değişikliği* demek olduğuna göre, Avcıoğlu'nun "Amerikan tipi kalkınma yolu" dediği şey, kalkınma değildir. ikinci olarak, kendisinin de doğru olarak belirttiği gibi, ekonomiye politika kumanda eder. Kalkınma meselesi, öncelikle politik bir meseledir. Yukarıda üzerinde durduğumuz gibi, Türkiye'de ya emperyalizm ve işbirlikçilerinin siyasî iktidarına son verilecektir, ya da bu iktidar devam edecektir. Bu iki şıktan biri söz konusudur. Bütün diğer meselelerin çözümü, bu meselenin çözümüne bağlıdır. Yoksa kişinin kendi subjektif dileklerine göre, "Komünist", "Amerikan tipi" ve "Millî Devrimci" yollardan birinin tercihi meselesi değil; asker-sivil aydın zümre gözünde kendisini Marksistlerden tam olarak ayırmak için kullanılmış olsa da (çünkü Avcıoğlu, komünizmin sınıfsız toplum, sosyalizmin ileri aşaması olduğunu iyi bilir), adetâ Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı anti-komünizm silâhına sığınarak "komünist kalkınma yolu"nun ve mevcut düzenin devamından başka bir şey olmayan "Amerikan tipi kalkınma yolu"nun dışarıda bırakılarak, "millî devrimci kalkınma yolu"nun keyfî olarak seçilmesi değil. Hangi sınıfların iktidarda kalacağını, hangi sınıfların iktidara geleceğini sınıf mücadelesi tayin edecektir.

---

[38] Avcıoğlu, s. 485.

Üstelik "dava" elbette ki "Amerikan dostluğu ya da düşmanlığı"[39] davasıdır. Bugün Türkiye'ye hâkim olan gerici ittifak, Amerikan emperyalizmi, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibe ittifakıdır. Eğer Avcıoğlu, kendi gözünde olmasa bile, asker-sivil aydın zümrenin sıradan mensupları gözünde, Amerikan emperyalizmini bu gerici ittifaktan soyutluyorsa, ayrı tutuyorsa, bu çıkar yol değildir. Bugün hâkim gerici ittifakta en ağır basan unsur, Amerikan emperyalizmidir. Bütün sömürge ülkelerde de durum budur. Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleyi göze almadan devrim yolunda ileri bir adım atılamaz. Amerikan halkına karşı değil, fakat Amerikan emperyalizmine karşı düşmanlık, yalnız Türkiye'de değil, bütün dünyada, proleter olsun milliyetçi olsun devrimciliğin özü, esasıdır.

Avcıoğlu, Amerikan emperyalizminin NATO'suyla, CENTO'suyla, ikili anlaşmalarıyla ülkemizdeki askerî varlığını, bugün anti-emperyalist mücadelenin önemli hedeflerinden biri olarak görmemektedir. Hele Türkiye'deki Amerikan üsleri meselesinin çözümünü ABD ile SSCB arasında yapılacak bir anlaşma *ihtimaline* terketmesi, hayli şaşırtıcıdır. Avcıoğlu aynen şöyle diyor: "Öte yandan, iki süper devletin anlaşmaları ile, bugün çok tartışılan askerî meselelerin çözülmesi olanağı vardır."[40] Biz bunu ciddî ve devrimci bir tavır olarak görmüyoruz. Derinliğine düşünecek olursak, bu konuda takınılan bu tavır, özünde, kendi öz kuvvetlerine güvenmemeye dayanan küçük-burjuva tavırdır. Hiç gerçekçi bir tavır olmadığı da ilk bakıştan ortadadır.

Türkiye'nin durumu başka ülkelere benzememektedir. Sömürülen ülkeler arasında Türkiye, Amerikan emperyaliz-

---

[39] Bkz. Avcıoğlu, s. 746.

[40] Avcıoğlu, s. 476.

minin askerî yığınaklarının en yoğun olduğu ülkelerden biridir. Amerikan emperyalizminin Türkiye'deki askerî varlığı, bir iki üsden ibaret değildir. (Avcıoğlu'ndan kitabında Türkiye'deki Amerikan askerî varlığının tam bir bilançosunu çıkarması beklenirdi.) Bu üslerin Türkiye halkının millî demokratik mücadelesini de hedef aldığını unutarak, devrimci tavır takınılamaz. Türkiye'nin tam bağımsız bir ülke olması için mücadele, Amerikan emperyalizminin siyasî, iktisadî, ideolojik, askerî bütün alanlarda temizlenmesini hedef almadıkça, sakat bir temele dayanacaktır.

Millî Burjuvazi Meselesi

Avcıoğlu'nım millî burjuvazi konusundaki görüşlerinin kitabında yeterince açıklıkla ortaya konmadığını görüyoruz. Avcıoğlu'nun Türkiye'de burjuvazinin niteliği konusundaki görüşleri şunlar:

> Teorik olarak beklenebilirdi ki, 20 yıldır özel sanayici yaratma yolunda girişilen büyük çabalar sonucu gelişen sanayiciler ile ithalâtçılar arasında bir çıkar çatışması ortaya çıksın... Fakat genellikle, ithalâtçı ile sanayici arasında, çatışmadan çok işbirliği hâkimdir. Burada kurulan sanayiin karakterinin büyük payı olsa gerektir. Kurulan sanayi, ithalâta dayalı bir sanayidir... birçok ön plandaki sanayici, aynı zamanda ithalâtçı ve yabancı firma mümessilidir... Yine teorik planda düşünülebilirdi ki, yükselen sanayici sınıf ile yabancı sermaye arasında bir çatışma çıkacak, iç pazarın yabancı firmalardan korunması için "millî" sanayici mücadele edecektir. Türkiye'de böyle bir çatışma pek ender görülmektedir... Bu özellikleriyle yükselen sanayici sınıfın komprador nitelikte olduğu söylenebilir.[41]

[41] Avcıoğlu, s. 406-407.

Bu sözlerle, anlaşılan, Avcıoğlu Türkiye'deki sanayi burjuvazisinin bütünüyle işbirlikçi nitelikte olduğunu ifadeye çalışmaktadır. Biz, proleter sosyalistleri, bu konudaki görüşlerimizi ayrıntılı olarak açıkladık.[42] Devrimci pratikte bir sorun olarak ortaya çıkan, millî burjuvaziye karşı izlenecek politika konusundaki görüşümüzü de ortaya koyduk.[43] Bu konu üzerinde teorik olarak söylenebilecek başka bir şey yoktur. Millî burjuvazi vardır, yoktur meselesi, teorik olarak, tartışılabilecek bir konu değildir. Asıl mesele, Türkiye'de millî burjuvazinin somut durumunun ortaya konmasıdır. Türkiye'de millî burjuvazi emperyalizme bağlayan bağlar, emperyalizmle olan çelişmelerinin somut tezahürleri, vs. araştırılmalıdır. Avcıoğlu pek çok diğer konuda yaptığı araştırıcılığı bu konuda yapmamış, bilimsel olmayan bir teorik tahlil vermekle yetinmiştir.

"Devrimci Parti" Meselesi

> İktidara gelen devrimci bir parti için en hayatî sorun, toprak reformudur... Devrimci parti, köylü kitlesinin tam örgütlülüğünü sağlamak ve gericilik kaynaklarını ... kurutmak için, bu noktada sonuna kadar ve hızla gitme durumundadır... Devrimci parti, toprak düzeninde bir değişikliği şiddetle isteyen köylülere dayanarak, toprak savaşını en kısa sürede kazanmak zorundadır... Devrimci parti bütün inandırma yollarına başvurarak ... köylü kitlelerine ortak çalışmanın üstünlüğünü ispatlama durumundadır.[44]

---

[42] *Türk Solu*, Millî Demokratik Devrim (Broşür), s. 19-22.

[43] Doğu Perinçek, "Bütün Silâhlarımızla Emperyalizmin En Zayıf Noktasına Yüklenelim", *Türk Solu*, Sayı: 91 (12.8.1969), s. 13.

[44] Avcıoğlu, s. 485-486.

> Devrimci partiye [üretim kooperatiflerinin kurulmasında karşılaşılacak] bu güçlükleri imkân ölçüsünde yenme ... yolunda büyük görevler düşmektedir.[45]
>
> Bürokrasi devrimci yönelişin hızını kesen ... bir engel olabilir. Bu engelin aşılması için, halkın içinden gelen ve halkın nabzını elinde tutan devrimci bir partinin ve örgütlenmiş halk güçlerinin uyanıklığından ve kalkınma hamlesinde öncülük etmesinden başka bir çare yeryüzünde şimdiye kadar bulunabilmiş değildir.[46]

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla, Avcıoğlu bir "devrimci parti"den bu dört ayrı yerde, bu dört birbirinden önemli konu dolayısıyla söz ediyor. Devrimci partiden ne anladığını, "iktidara gelen devrimci parti"den nasıl bir siyasî örgüt kastettiğini bu sözlerden çıkarmak imkânsızdır. Oysa millî sınıfların bağımsız örgütlenme imkânları ve millî sınıflara devrimde öncülük edecek siyasî örgütler olmaksızın, bağımsızlık ve demokrasi yönünde ilerlemenin imkânı yoktur. Millî sınıfların bağımsız olarak ve kendi aralarında örgütlenmeleri meselesi çözülmeden, devrimin diğer meseleleri de çözülemez. Bugün Türkiye'de millî sınıfların, özellikle işçi sınıfının ve küçük-burjuvazinin kendi öz sınıf partileri yoktur. Mevcut partilerin hepsinin şu veya bu derecede, ülkemizde emperyalizm ve işbirlikçilerinin tahakküm vasıtası olan gerici parlamentarizmle kaynaşmış durumda olduklarını, dolayısıyla hiçbirinin Türkiye nüfusunun yüzde doksanının çıkarlarını temsil etme yeteneğine sahip olmadıklarını doğru bir şekilde tesbit eden Av-cıoğlu'nun, devrimci siyasî örgütlenme meselelerini önemle ele alması gerekirdi. Bilerek geçiştirilmiş olsa da, bu, kitabın en önemli eksiklerinden biridir.

---

[45] Avcıoğlu, s. 488.

[46] Avcıoğlu, s. 523.

İşçi sınıfı kendi öz partisinden yoksunsa, küçük-burjuvazi kendi öz partisinden yoksunsa, bütün millî sınıflar öz partilerinden yoksunsa, "tutucu güçler koalisyonuna" karşı nasıl güçbirliği yapabilirler? Bugün, proleter devrimcileri olsun, Kemalist devrimciler olsun siyasî örgütten yoksundurlar. Proleter devrimcileri kısmen TİP içinde, Kemalistler kısmen CHP içinde yer almışlardır. Her iki grup da, her iki partiye hâkim olan gerici parlamentarist yönetimin baskısı altındadır. Bu durumda, örgütlenme meseleleri, geçiştirilemez.

Biz, proleter sosyalistleri, millî demokratik hareketlerin millî demokratik devrime dönüşebilmesi için, proletaryanın sınıf bilincine kavuşarak devrimde öncülük kazanması için mücadele ederiz. Bu mücadele proletaryanın öncü partisi olmaksızın başarılamaz. Proletarya partisinin, yani Avcıoğlu'nun sözleriyle "halkın içinden gelen ve halkın nabzını elinde" tutma yeteneğinde olan tek partinin, bütün millî cepheye öncülüğü olmaksızın tam bağımsızlık ve gerçek demokrasi davası kazanılamaz. Bütün bu nedenlerle biz, proletaryanın devrimde siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını sonuna kadar savunacağız. Her kim proletaryanın siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığına karşı çıkıyorsa, o, milletimizin ve halkımızın emperyalizmin boyunduruğundan tam ve kesin olarak kurtuluşuna karşı çıkıyor demektir.

Bugün, hem proletaryanın hem de küçük-burjuvazinin öz partilerine kavuşmaları için mücadele, devrimciler arasında güçbirliğinin başlıca şartlarındandır. Bu mücadele kazanılmadıkça, gerçek bir güçbirliği kurulamaz. Millî cephenin, devrimci güçbirliğinin bütün millî sınıfları temsil eden tek bir "devrimci parti" içinde kurulabileceğini savunanlar, gerçek bir devrimci güçbirliğini baltalayarak, millî cephenin eninde sonunda yenilgisini hazırlamış olurlar. Millî sınıflar arasında çelişmeler vardır. Bu sınıfları millî cephede toplayan, bugün için

bu sınıfların emperyalizm ve işbirlikçileri ile aralarında olan çelişmenin hâkim çelişme durumunda olmasıdır. Emperyalizmle olan çelişmesi en keskin olan ve bu yüzden emperyalizme karşı, hiç bocalamadan, sonuna kadar mücadele edecek, en devrimci sınıf proletaryadır. Proletarya hareketini, örgütsüz, öncüsüz bırakmak, onu küçük-burjuva devrimci hareketinin kuyruğuna takmak, son tahlilde, emperyalizme karşı tam ve kesin zaferden yana olmamak, emperyalizme boyun eğmek, onunla uzlaşmak demektir. Bütün bu nedenlerle biz, proletaryanın siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını sonuna kadar savunacağız ve bu ilkeden kimseye taviz vermeyeceğiz.

Biz, proletarya kadar küçük-burjuvazinin de kendi öz partisine kavuşmasından yanayız. Küçük-burjuvazinin öz partisine kavuşması için biz de mücadele edeceğiz. Kendimiz kadar, müttefiklerimizin de örgütlü, dolayısıyla güçlü olmalarından yanayız.

Kurtuluşu Sağlayacak Olan Öncü Kuvvet, Proletaryadır

Avcıoğlu, ülkemizde proletaryanın bugün içinde bulunduğu durumu birkaç satırla tesbit etmekle yetinmiş. Ne proleter devrimci hareketin tarihinden ne de bugünkü durumundan söz etmeyi gerekli görmemiş. Emperyalizm ve işbirlikçileri ile onların karşı-devrimci politik çizgilerini, asker-sivil aydın zümre ile onun küçük-burjuva devrimci çizgisini tarihiyle ve bugünüyle ayrıntılı olarak ele almış. Hitap ettiği asker-sivil aydın zümrenin çoğunlukla Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı anti-komünizm silâhının etkisinde olduğuna bakarak, proletarya hareketi ile ittifak, millî güçbirliği politikasını kendisi kabul ettiği halde, bu politikaya uygun olarak

kendi tabanına proletarya hareketini tanıtmayı uygun bulmamış. Biz, bunun çok önemli bir hata olduğu kanısındayız. Proleter devrimci hareketi, ideolojiyi dikkate almaksızın Türkiye'nin ne dününü, ne bugününü ne de yarınını doğru olarak değerlendirmenin imkânı yoktur. Avcıoğlu düne diyalektik bir açıdan bakmayı başarmıştır; ama yarına metafizik bir gözle bakmayı tercih etmiştir.

Proletarya hareketinin bugün henüz kitle hareketi halini almamış olduğuna bakarak, proleter devrimci hareketi bir kenara itmek, devrimci bir tavır değildir. Tarih kişilerin subjektif niyet ve isteklerine bağlı olarak gelişmiyor. Türkiye'de proletarya hareketini bir kitle hareketi haline getirecek şartlar gittikçe olgunlaşmaktadır. Sol-Kemalistler bu hareketi dikkate almak zorundadırlar. Aksi halde, "... bilinçli ve örgütlü aktif halk desteği en kısa sürede sağlanmadıkça, tutucu güçler koalisyonunun dış müttefikleriyle birlikte kurdukları engeli aşabilmek hayaldir,"[47] sözü boşuna edilmiş demektir.

(Avcıoğlu'nun "bilinçli ve örgütlü aktif halk desteğinin en kısa sürede" sağlanması görüşü ayrıca üzerinde durulmaya değer bir görüştür. Önce devrim, sonra halk desteğinin "en kısa sürede" sağlanması düşüncesi, idealisttir. Devrim, örgütlenmiş halk desteğine, yani bilinçli kitlelere dayanıyorsa ancak gerçek olabilir. Bilinçli kitlelere dayanmayan devrim diye bir şey olamaz. Devrimin birkaç kişinin istemesiyle gerçekleşebileceği inancı, küçük-burjuva devrimciliğinin her türlüsünün özüdür.)

Proleter devrimci çizgiyi, yokmuş gibi ele almak, güneşi balçıkla sıvamaya çalışmak olur. Proletarya hareketi bugün kitle hareketi haline gelmemiştir; proletarya devrime öncülük edebilecek objektif ve subjektif şartlara sahip değildir. Ancak,

---

[47] Avcıoğlu, s. 523.

işçi sınıfı ideolojisi bugün tüm millî sınıflara kurtuluşun yolunu göstermektedir. Sol-Kemalist çizginin kendisi bugün ulaştığı devrimciliği, Marksizmden, Marksistlerden öğrendiklerine borçludur.

Doğu Meselesi

Öğrendiğimize göre, Avcıoğlu kitabının 4. baskısında, çok önemli bir eksik olan Doğu meselesine yer ayırmıştır. Proleter sosyalistlerinin doğu meselesi üzerine görüşleri ana çizgileriyle konmuştur.[48] Bu konu üzerinde durmadan, sadece şu hususu belirterek geçelim. Avcıoğlu diyor ki:

> Emperyalizmin Vietnam ve Dominik tipi müdahelelere, devrimci bir iktidardan kurtulmaya çalışması çok zayıf bir ihtimaldir. Yunanistan tipi müdaheleler her an mümkün olmakla birlikte, emperyalizmin başlıca silâhı ekonomiktir.[49]

Esas silâhın ekonomik olduğu doğrudur. Ancak, devrimci bir iktidarın karşısına, emperyalizmin kışkırtmalarıyla Kürt feodallerinin yönetiminde gerici bir Kürt hareketinin çıkarılması gözden uzak tutulamayacak diğer bir ihtimaldir. Her kendi tarihimiz, hem de komşu ülkelerdeki tecrübeler bunu göstermeye yeter. Doğu meselesi mutlaka ele alınmalıdır ve doğru olarak konulmalıdır.

Bugün bütün Türkiye devrimcileri bakımından gerek Türk, gerekse Kürt şovenizmine karşı mücadele, millî demokratik devrim mücadelemizin önemli görevlerinden biridir. Çünkü Türk olsun Kürt olsun bütün Türkiye halkı emperyalizmin ve feodal kalıntıların baskısı altındadır ve kurtuluşun yolu aynı mücadelede omuz omuza olmaktır. Asker-sivil aydın zümrenin özellikle asker kadrolarında yaygın olan şoven eğilimler

---

[48] Mihri Belli, "Millet Gerçeği", *Aydınlık*, Sayı: 7 (Mayıs 1969), s. 23-39.

[49] Avcıoğlu, s. 504.

yoğun bir ideolojik mücadele ile mutlaka giderilmelidir. Emperyalizmin Türkiye halkını bölmesine imkân tanımamak zorundayız!

Proleter Sosyalistleri İle Sol Kemalistlerin Devrimci Güçbirliği

Söze Dr. Şefik Hüsnü'ye atıf yaparak başladık. Yine öyle bitirelim. Şefik Hüsnü şöyle devam ediyor:

> Kazanılmış hakları gerçekler ve uygulama alanına ulaştırmak için, birinci [Kemalist] ve üçüncü [proleter sosyalist] siyasî akımlar uzun süre elele hareket edebilecek ve herhangi bir fırsattan yararlanarak gericiliğin tehdit edici bir durum aldığı zamanlarda siyasî ve sosyal taraftarları, milletin ezici çoğunluğuyla birlikte, bir tek vücut gibi kara kuvvetlerin karşısına çıkarılacaklardır.[50]

Dr. Şefik Hüsnü'nün bu doğru tahlili bugün de geçerliliğini koruyor. Aradan 46 yıl geçtiği halde yine "kazanılmış hakları gerçekler ve uygulama alanına ulaştırmak için", yani anayasalarla kazanılan demokratik hakları gerçekten yararlanılan haklar haline getirmek için, proleter sosyalistleri ve Kemalistler bugün de birlikte mücadele ediyorlar. 46 yıl önce Şefik Hüsnü bu yazıyı yazdığı günlerde Türkiye, Kemalist devrimin doruğunda ve bütün tarihinde en ileri, en devrimci olduğu noktadaydı. O günden bu güne anti-Kemalist karşı-devrim gelişmiş ve Mustafa Kemal'in asker-sivil aydın zümre hegemonyasındaki, tam bağımsız Türkiye'si yerini emperyalizm ve işbirlikçilerinin hegemonyası altındaki bağımlı Türkiye'ye bırakmıştır. Bugün de, Dr. Şefik Hüsnü'nün ifade ettiği "gericiliğe", yani emperyalizm ve yerli uşaklarının siyasî akımının karşısına, proleter sosyalistleri ve Kemalistler "milletin ezici çoğunlu-

[50] Dr. Şefik Hüsnü, s. 71.

ğuyla birlikte, bir tek vücut gibi" dikileceklerdir, dikilmek zorundadırlar.

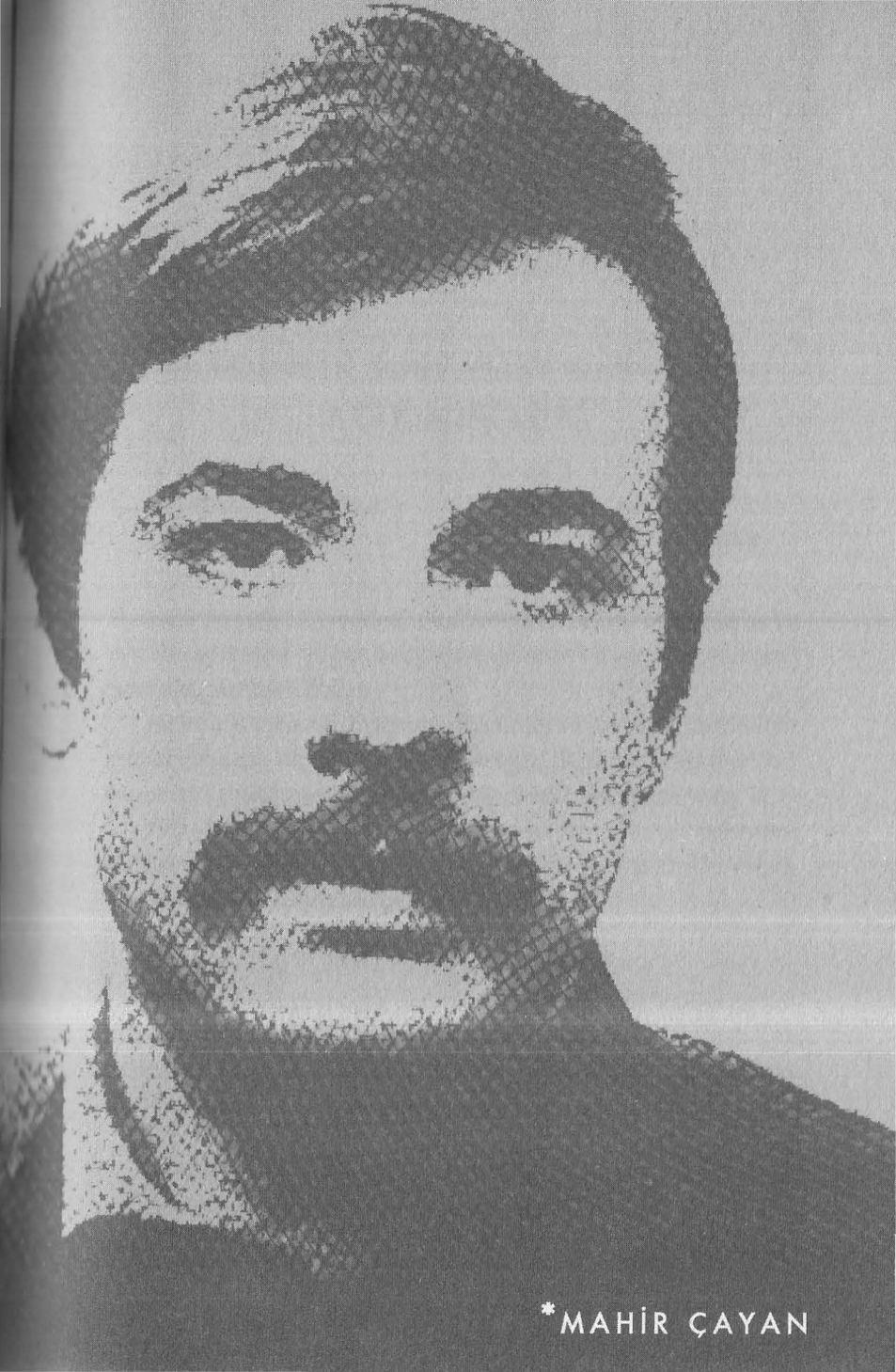
Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye için mücadele, nüfusumuzun yüzde doksanını meydana getiren işçilerin, köylülerin, küçük-burjuvazinin ve millî burjuvazinin siyasî temsilcileri olan proleter sosyalistleri ile Kemalistlerin, aralarında devrimci güçbirliği kurarak, halkımızı emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı bilinçlendirmeleri ve onları kitleler halinde mücadeleye sokmaları ile başarıya ulaşabilir. Bunun tam bilincinde olarak, Kemalistlerle aramızdaki ittifakı güçlendirelim. Proleter sosyalistleri, Kemalistleri "halk düşmanı", "faşist", "emperyalizm işbirlikçisi" olarak tanıtmaya çalışan oportünist görüşleri ezmişlerdir ve her kıpırdanışında ezeceklerdir. Kemalistler, proleter sosyalistlerini düşman olarak tanıtan Amerikan emperyalizminin ideolojik ihraç metaı anti-komünizm silâhına karşı mücadele ederek, temsil ettikleri kadrolar ve sınıflar üzerinde bu silâhın etkinliğinin yıkılması için çalışmak zorundadırlar. Türkiye'nin kurtuluşunun temel şartı olan devrimci güçbirliği, ancak bu karşılıklı ittifak ve dostluk, ortak düşmana karşı ortak mücadele politikasıyla ve birbirimizin siyasî, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığına tam bir saygı politikasıyla kurulabilir. Dostluk ve karşılıklı eleştiri ilkelerine dayandığı sürece sağlamlaşabilir.

Bilimsel sosyalizm, proleter sosyalistlerinin mücadelesine ışık tutan rehber teori, bize şunu öğretiyor:

> İnsanın düşüncesini, sosyal varlığı tayin eder. İleri sınıfa [proletaryaya] özgü doğru fikirler bir defa kitleler tarafından kavrandı mı, toplumu ve dünyayı değiştiren maddî bir güç halini alırlar.

Bu öğreti, politikamızı tayin eden esastır. Proleter sosyalistleri, devrimin ancak yığınların onun gerekliliğinin bilincine varmalarıyla, istekle ve kararlılıkla onu başarmak için, gönüllü ola-

rak devrim mücadelesine katılmasıyla gerçekleşebileceğine inanırlar. Onun için sabırla proletaryaya "özgü doğru fikirleri" yığınlara ileteceğiz ve hareketimizi kitle hareketi haline getirmek için mücadele edeceğiz. Devrimi bir avuç insana değil, üç beş kişiye değil, yığınlara dayandırırsak ancak, başarı sağlayabiliriz. Bu esasları, bu kitle çizgisi politikasını proleter sosyalist olsun, Kemalist olsun bütün devrimci saflarda hâkim kılalım. O zaman, devrimimizin zafere ulaşacağından emin, ilerliyebiliriz.

*MAHİR ÇAYAN

AYDINLIK SOSYALİST DERGİ'YE AÇIK MEKTUP*

Mahir Çayan

Aydınlık Sosyalist Dergi'den ayrılmamız üzerine söylentilerin ve spekülasyonların yoğunlaştığı şu günlerde bu yazılı açıklamayı zorunlu görmekteyiz.

Bu kısa yazıda ayrılmamızın nedenlerini ve görüş farklılıklarımızı çok kısa bir şekilde özetleyeceğiz. Türkiye'deki devrimci hareketin çeşitli meselelerine (genel olarak devrimin yolu, Türkiye'nin sınıfsal ilişki ve çelişkilerini, solun tarihinin değerlendirilişi ve Türkiye'ye özgü yol vs.) ilişkin görüşlerimizi etraflı bir şekilde ortaya koyacağız.

- I -

Hakim sınıfların sınırlı demokratik hakları rafa kaldırma hazırlıkları içinde oldukları, proleter devrimci hareketi ezmek için oyunların tezgâhlandığı şu günlerde, ilk bakışta saflarımızdaki bu bölünme hoş bir şey değildir. Ve hareketimize sempati du-

---

* Mahir Çayan, *Toplu Yazılar*, BirGün Kitap Yayınları, Ankara, 2013. İlk olarak *Kurtuluş*'ta (Ocak 1971) Ertuğrul Kürkçü, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ve Mahir Çayan imzalanıyla yayımlanmıştır (y.n.).

yan, ama gerçek duruma yabancı olan pek çok arkadaşta bu ayrılmanın derin bir üzüntü ve endişe yaratacağı açıktır.

Gerçekten de ayrılmaların, bölünmelerin hoş olduğunu iddia edecek değiliz. Ne var ki, bütün gayretlerimize rağmen, birlik amacı ile birlik-eleştiri-birlik mekanizmasını kullanarak, *Aydınlık Sosyalist Dergi*'deki sağcı ideolojiyi bertaraf edemedik, *Aydınlık Sosyalist Dergi*'deki sağcı ideolojiyi tartışma ile bertaraf etmenin ortamı olmadığına ve de iki ideolojinin ortasının bulunamayacağına göre, ayrılık zorunlu olmuştur. Çünkü gerçek anlamda birlik, bilimsel sosyalizmin temeli üzerinde kurulabilir. Birlik, şu veya bu kişinin etrafında kümelenme değildir. Hareketin birliği, Leninizmin ilkeleri üzerindeki birliktir. Ve bu uzlaşmaz durumdan dolayı *Aydınlık Sosyalist Dergi*'yi bıraktık.[1] Unutmayalım ki, bugün için kötü olan, yarın için iyi bir şey olabilir. Ve bugün, devrimci ilkeler üzerinde kurmaya başladığımız birlik, artık üzüntü ve endişelerini memnuniyete çevirecek kadar güçlüdür.

-II-

Devrim yolu engebeli, dolambaçlı ve dikenli bir yoldur. Devrimci hareketin meseleleri, karmaşık ve çözümü güç meselelerdir. Bu şartlar altında sosyal sınıf pusulasının ayarındaki bozukluklardan dolayı, bir devrimci harekette, hareketin ilkelerini değişik yorumlayan, ufak görüş ayrılıklarının varlığı, sağ ve sol kanatların varlığı kaçınılmaz bir olgudur. Bu kaçınılmaz olguda önemli olan, birlik isteğiyle yola çıkmak ve kar-

---

[1] *Aydınlık Sosyalist Dergi*'yi bırakmayabilirdik. Öteki ideoloji ve ekibin ayrılmasını önerebilirdik. Ama *Aydınlık Sosyalist Dergi* başyazarlarından dolayı bugüne kadar ikinci ideolojinin temsil edildiği bir organ olmuştur. Kanımızca, *Aydınlık Sosyalist Dergi* de, *Türk Solu* gibi dönemini kapatmış bir yayın organıdır. Bu nedenlerle *Aydınlık Sosyalist Dergi*'yi öteki ekibe bıraktık.

şılıklı saygı çevresi içinde bu görüş ayrılıklarının temeline inerek, bilimsel sosyalizmin devrimci ilkeleri üzerinde var olan bu farklılıkları gidererek, birliği sağlamaktır.

Devrimci tutum budur. Yani görüş ayrılıkları karşısındaki devrimci tutum, bazı arkadaşların yaptığı gibi, bu ayrılıkları örtbas etmek değil üstüne üstüne gitmektir.

Biz daima ikinci yolu tercih ettik. Sahte birlik çığlıklarına karşı koyarak, var olan ideolojik farklılıkların üstüne üstüne gittik. Bunu ayrılıkçı bir tutumla değil, birleştirici bir tutumla birlik-eleştiri-birlik ilkesine bağlı kalarak yaptık.

Baştan beri bizim Mihri Belli arkadaşla görüş ayrılıklarımız vardı. Fakat biz, Mihri Belli arkadaşın, geçmişini, tecrübesini dikkate alarak, onun bir proleter devrimciye yaraşmayacak tavır ve davranışlarına, kişisel davranışlarına karşı geniş bir tolerans havası içinde, hareketin birliğini savunduk. Bunu yaparken hiçbir zaman idare-i maslahatçılık içine girmedik. Doğru bildiğimiz ilkelerden hiçbir zaman taviz vermedik. Görüşlerimizi her zaman, her yerde açıkça ortaya koyduk; yazdık ve de söyledik. Çünkü birlikçi tutum ilkelerde uzlaşmak demek değildir.

Bizim bu tutumumuz karşısında Mihri Belli ve bugün etrafında olan arkadaşlar ne yaptılar?

M. Belli arkadaş, kendi görüşleri ile bizimkiler arasında temelde önemli bir fark olmadığını söyleyerek, milliyetçilik, revizyonizm, örgüt meselesi vs. gibi konulardaki görüşlerini *düzeltme* yoluna gittiğini ima ediyordu. Böylece saflarımızdaki sağ görüşler 193 arkadaşça yürütülen eleştiri mekanizması ile bertaraf ediliyordu. Ne var ki olaylar umutlarımızı boşa çıkartan bir yönde gelişti. Ve 29-30 Ekim tarihindeki toplantı, M. Belli arkadaşın bu tutumunda samimi olmadığını ortaya koydu. Mihri Belli arkadaş, bu toplantıda tam bir ayrılıkçı ve bölücü tutumla, terk ettiğini ima ettiği eski *sağ* görüşlerini tekrar

ileri sürerek; bu görüşlerle çelişki içinde olan görüşlerin tamamen yanlış görüşler olduğunu söyleyerek, "İlkelerimiz demek, ben demektir; arkamdan gelen gelir, gelmeyen gelmez" diyerek birlik-eleştiri-birlik ilkesini çiğnedi.

Yapılan hatalar, körü körüne üstüne gidilerek düzeltilmez. Hele de üstünü örterek, yanlış görüşler yok edilemez. Her eleştiriyi kendisine karşı bir kinin ifadesi sayan insanlardaki eleştiriye tahammülsüzlük küçük görüş ayrılıklarının altında, koskoca bir ideolojik ayrılık uçurumunun yattığını belirler. Bu yanlışların ve sağ görüşlerin düzeltilmesine ilişkin yapılan *ciddi* bir ihtar ise bu kişilerin üzerinde, artık her şeyi parçalamanın zamanı geldi, duygusunu uyandırır. Ve mesele 29-30 Ekim günlerindeki toplantıda olduğu gibi umulmadık bir anda patlak verir.

Bu toplantıda *Aydınlık Sosyalist Dergi*'deki *sağ* kanat, görüşlerini *Aydınlık Sosyalist Dergi*'nin görüşleri olarak, kendi kendine gelin güvey olarak ilan ediyordu.

Bu durumda hareket bölünmesin diye, proletaryanın devrimci ilkelerinin çiğnenmesine, Leninizmin bayrağının oportünizm batağına sokulmasına göz yumacak mıydık?

Hayır, bin kere hayır!

> Biz mutlaka, barış ve birlik aracı değiliz, görüş ayrılıklarını asla saklamamaya ve bütün çıplaklığı ile ortaya koymaya mecburuz. Biz mutlaka ayrılıkçı ve nifakçı da değiliz. Saptırmaları yola getirmek doğrultmak için kullandığımız bütün imkânlar tükenirse, *dünyanın en uzlaşmazlarıyız.*
>
> Bizim için ayrılık ne zaman parola olur? Kargaşalık, gerek teorik gerek pratik ilerleyişe engel olmaya başladığı zaman. (Lenin, *Sol Komünizm*, italikler bize ait).

Artık, Mihri Belli'nin sağcı görüşlerinden dolayı harekete tam bir kargaşa hakim olmuştur. Bu kargaşa, hareketin hem teorik hem de pratik ilerleyişine engel olmaya başlamıştır.

Artık ayrılık parolamızdır.

Ve proletaryanın devrimci ilkelerini her şeyden üstün tutan, devrimci şerefi ve namusu olan her devrimcinin yapacağı gibi Mihri Belli ve onun temsil ettiği akımla bütün organik bağlarımızı kestik!

-III-

Bizimle düne kadar ilkelerde hemfikir olan bazı arkadaşlar bu sağcı görüşlerin yanında yer aldılar.

Devrim yolu engebelidir, dolambaçlıdır, sarptır. Bazıları düşerler, gerilerde kalırlar. Daha düne kadar beraber omuz omuza yürüdüğümüz bazı arkadaşlarla artık beraber değiliz. Onlar için daha fazla duramayız. Çünkü onlar tercihlerini geriye doğru yaptılar. Onlar bataklığı tercih ettiler. Ve maalesef, namlularını bize çevirdiler. Bu mücadele sınıflar mücadelesidir. Burada el titremesine, tereddüde ve kararsızlığa yer yoktur. Sınıflar mücadelesinde proletarya yoldaşlığının dışında, feodal ve ataerkil ilişkilere yer yoktur.

Ve işin acı tarafı bu arkadaşlar, daha düne kadar beraber oldukları arkadaşları olan bizlere atıp tutacaklar, kızacaklar, veryansın edeceklerdir. Ve bunu yaparken içtenlikle hareket ettiklerini söyleyeceklerdir. Nitekim, bugün de bu arkadaşlar hareketin esenliğini düşündükleri için o saflarda yer aldıklarını, aslında görüş ayrılıklarının, ayrılmayı gerektirecek kadar önemli olmadığını, var olan farklılıkların "küçük görüş ayrılıkları" olduğunu, bizlerin bir kaşık suda fırtına kopartan sekterler olduğumuzu, içinde bulunduğumuz dönemde, MİT'in, CIA'nın ve oportünizmin bütün fraksiyonlarının M. Belli'ye saldırdıkları bu dönemde, M. Belli'yi eleştirmenin yanlış olduğunu, bizim dün ayrı şeyler bugün ise ayrı şeyler söylediğimizi, bugün değiştiğimizi söyleyerek bizleri suçlamaktadırlar.

Bu arkadaşların subjektif niyetleri ne kadar iyi, ne kadar "devrimci" olursa olsun, bunlar demagoji ve safsatadan başka şeyler değildir.

Bu demagoji ve safsataların bazı arkadaşlarımızın kafalarını karıştıracağını düşünerek, bunları teker teker cevaplandıralım.

Bir kere, Mihri Belli arkadaşın temsil ettiği görüş ile aramızdaki farklılığın "küçük görüş ayrılığı" olmadığını bilenlerdensiniz.

Sizler değil miydiniz, *Aydınlık Sosyalist Dergi*'nin bu kadar eleştirilere hedef olmasının, dolayısıyla saflarımızda var olan kesif dağınıklığın sebeplerinin, Mihri Belli arkadaşın bulanık ve yanlış görüşlerini ihtiva eden yazıları olduğunu defalarca söyleyen?

Saflarımızda hem teorik hem de pratik'ilerlemeye engel olan sağcı ideoloji ile devrimci ideoloji arasındaki farklılık "küçük görüş ayrılığı"mıdır?

Bu arkadaşlara hatırlatalım ki oportünizmi ayakta tutmanın bir yolu da onun önemini küçültmektir, "küçük görüş ayrılıkları" diyerek meseleyi savuşturmaktır!

Bir an için Mihri Belli arkadaşla aramızdaki ideolojik farklılıkların "küçük görüş ayrılıkları" olduğunu varsayalım. Bu durumda bile, Mihri Belli arkadaşın 29-30 Ekim toplantısındaki bireyci tavrından ve sağcı görüşlerinde ısrarından sonra, bu arkadaşların hâlâ "görüş ayrılıkları önemsizdir" diyerek, meseleyi geçiştirmeleri devrimci olmayan bir tavırdır.

Unutmayalım ki bir hareket içinde var olan nüans ayrılıklarında, küçük görüş ayrılıklarında uzlaşabilir çelişkiler, birlik-eleştiri-birlik ilkesinin ışığı altında çözümlenemezse, yanlış görüşlerin sahipleri görüşlerinde ısrar ederlerse, bu çelişkiler, uzlaşmaz zıtlıklara dönüşür. "Küçük ihtilafların" bu biçime

dönüşmeleri, o nüansların temelinde uzlaşmaz ideolojik ayrılıkların yattığını gösterir.

Bu konuda diyor ki Lenin;

> Her küçük ayrılık, eğer onda ISRAR edilirse, eğer hep ön planda tutulursa, eğer herkes ayrılığın köklerini ve dallarını araştırmaya koyulursa, büyük bir ayrılık haline gelebilir. Her küçük farklılık, kararlı hatalı görüşlere doğru bir hareket noktası olursa, bu hatalı görüşler yeni ve ek farklılıklar tarafından, Partiyi (saflarımızı) parçalanış noktasına getiren anarşist hareketlerle birleştirilirse, işte o zaman o küçük farklılıklar, korkunç bir önem kazanır (Lenin, *Bir Adım İleri, İki Adım Geri*, s. 66).

Görüldüğü gibi, mesele açık ve basittir. İstedikleri kadar bu arkadaşlar, "küçük görüş ayrılıkları etrafında fırtına koparılıyor, önemli görüş ayrılıkları yok" diyerek Mihri Belli arkadaşla aynı saflarda yer almalarını hareketin esenliği için bir taktik esneklik (!) olarak nitelendirsinler, yanlış ve sağcı görüşlerin yayılmasına zemin hazırladıkları için, bu tutumlarının devrimci bir tutum olmadığını hiçbir gerekçe ile gizleyemeyeceklerdir. Hele bu gerekçelerinin safsata ve demagoji olduğu o kadar ortada ki!

Gelelim CIA, MİT, TİP ve PDA oportünizmleri ile aynı makamlarda türkü söyleme demagojisine...

Bu arkadaşlara göre bizim eleştirilerimiz sınırlı olmalıdır. Özellikle Mihri Belli arkadaşı içinde bulunduğumuz dönemde hedef almak yanlıştır. Çünkü bugün, CIA da MİT de Bizim Radyo da PDA da TİP de Mihri Belli arkadaşa saldırmaktadır. Bu ortamda, Mihri Belli arkadaşı eleştirmek onlarla aynı makamda türkü söylemek; emperyalizmin ve oportünizmin oyununa gelmektir.

Bu iddia temelsiz bir iddia olduğu gibi, aynı zamanda korkunç bir demagojidir.

Bir kere, bu arkadaşlara sormak isteriz; şu günlerde M. Belli'nin sağcı görüşlerini eleştiren bir dizi kitaplar çıkartan, "en eski sosyalizmin" temsilcisi Hikmet Kıvılcımlı arkadaş yetmişinden sonra pusulasını mı şaşırdı acaba, CIA'nın oyununa gelmekte?

İkinci olarak, neden Mihri Belli arkadaş, emperyalizmin ve oportünizmin oklarına bu kadar çok hedef olmaktadır? Neden bir başka arkadaş, mesela Mihri Belli arkadaştan çok daha güç şartlar altında, genellikle "eski tüfeklerin" pek ateş almadığı 1951-1960 dönemi de dahil olmak üzere, her dönemde yılmaz bir mücadele vermiş olan Türkiye'nin sınıfsal ilişki ve çelişkilerine ilişkin bizlere ışık tutacak, değerli teorik çalışmalar yapmış olan Hikmet Kıvılcımlı arkadaş Mihri Belli gibi sürekli ve yoğun olarak CIA'nın ve MİT'in broşürlerine, PDA ve TİP oportünizmlerinin saldırılarına hedef olmamaktadır?

Bu arkadaşlar bunu hiç düşündüler mi? Acaba CIA, MİT veya oportünizmin her türlüsü başka proleter devrimci arkadaşları daha az mı tehlikeli görüyorlar? Değil elbette.

Mihri Belli arkadaşın bu kadar çok hücuma hedef olması iki ana nedene dayanmaktadır. Mihri Belli arkadaşın bu hücumlara hedef olmasının en önemli nedeni, bu arkadaşın bugüne kadar hareketimizin sözcüsü olarak görülmesinden ileri gelmektedir. Burada hedef alınan Mihri Belli arkadaşın şu veya bu olağanüstü niteliği değildir; hedef alınan 30 küsur şehit vermiş, Türkiye'deki işçi ve köylü hareketlerini yönlendirme gayretleri içinde olan, Dev-Genç aracılığıyla sayısız anti-emperyalist gençlik hareketlerinin başını çekmiş olan proleter devrimci hareketimizdir. Bu durumda Mihri Belli değil de, Ahmet veya Mehmet olsaydı şüphesiz aynı hücumlara Mihri Belli kadar o da hedef olacaktı.

İkinci olarak, Mihri Belli arkadaş, sosyal pratikte en doğru olan, emperyalizme ve yerli müttefiklerine karşı en kararlı ve

uzlaşmaz bir mücadele vermeye çalışan, genellikle genç proleter devrimci kadroların başını çektiği harekete, bütün sağcı görüşlerine, eklemeci, zikzaklı çizgisine rağmen sözcülük yapmak iddiasında ve durumundadır. Oportünizmin bu kadar eleştirilerine hedef olmasında Mihri Belli arkadaşın birbiriyle çelişen tutarsız görüşlere sahip olmasını da dikkate almak gerekir. Oportünizm karşı tarafın doğrularını bile eğri gösterir. Hele de eğrileri bu kadar çok bir arada görünce ne yapmaz ki?

Şimdi bütün arkadaşlara soruyoruz; böyle bir kurmayı olan bir hareket ileriye doğru hamleler yapabilir mi?

Elemanları ne kadar tutarlı olursa olsun şefi bu kadar tutarsız olan bir orkestra başarılı olabilir mi?

Böyle kritik bir pozisyonda gözüken kişinin doğru ve tutarlı bir çizgisinin olması gerekmez mi?

Bu şartlar altında CIA, MİT ve oportünizm Mihri Belli arkadaşa saldırıyor diye hareketi Mihri Belli arkadaşın yanlış ve sağcı ideolojisinin yönlendirmesine bırakmak mı doğrudur? Yoksa bu ideolojiyi eleştirerek bertaraf etmek mi doğrudur?

Düşman tarafından kuşatılmış, dört bir yandan hücuma uğrayan bir ordunun yanlış bir rota izleyen genel kurmayı izlemesi mi doğrudur yoksa rotanın düzeltilmesi için sonuna kadar direnmesi mi doğrudur?

Bizce doğru olan ikinci şıktır. Çünkü bilimsel sosyalizm bize bunu öğretmektedir.

Gelelim bizim görüşlerimizi değiştirdiğimiz meselesine...

Mihri Belli'nin sağcı görüşleri ile yaptıkları uzlaşmalara meşru bir gerekçe aramak amacıyla bu arkadaşlar dün bizim ayrı şeyler söylediğimizi bugün ise ayrı şeyler söylediğimizi iddia etmektedirler.

Bu da öteki iddialar gibi boş ve mesnetsiz bir iddiadır, dolayısıyla kötü bir demagojidir.

Bizim yazdıklarımız ve toplantılardaki konuşmalarımız açıktır, ortadadır. Mihri Belli arkadaşın söyledikleri ve yazdıkları açıktır; ortadadır.

Maalesef değişen sizlersiniz arkadaşlar!

Açıkça görülüyor ki Mihri Bellinin rotasını sözde "bazı eleştirilerle" kabul ettiniz ve birdenbire tutum değiştirdiniz!

Gelelim sekterlik, kapalı kapıcılık ve bölücülük suçlamalarına... Önce sormak isteriz bize sekter bir politika içinde olduğumuzu söyleyen arkadaşlara;

Mihri Belli arkadaşın görüşlerinin hem yanlış olduğunu kabul edip hem de pratikte bu ideolojinin saflarımızdan tasfiye edilmesine karşı çıkmak mı doğru politikadır?

Yanlışlığı artık iyice ortaya çıkmış olan Mihri Belli'nin sağcı görüşlerinin hem yanlışlığını kabul edip hem de *Aydınlık Sosyalist Dergi*'nin görüşleri olarak ileri sürmek hareketimizin militanlarını aldatmak olmuyor mu?

Şurası apaçık gerçektir ki biz bu arkadaşların dediği yolda gitseydik, M. Belli arkadaşın yanlış görüşleri saflarımızda pekişecek ve teorik yeterliliğe sahip olmayan pek çok militan arkadaşımız bu görüşlerin etkisi altında kalarak rotalarını şaşıracaklardı. Bu durum ise proleter devrimci hareketimizin yara alması, zayıf ve cılız kalması, oportünizmin gürbüzleşmesi sonucunu doğurmayacak mıydı?

Sağcı bir ideolojiye karşı pasif ve hayırhah bir tavır almak, bu ideolojiyi savunanlarla beraber olmak demek değil midir?

Bu, devrimci bayrağı yarıya indirmek değil midir? Bu, işçi sınıfının davasına yan çizmek değil midir?

Oportünist görüşlere karşı devrimci tavır, uzlaşmacı tavır değil, uzlaşmaz tavırdır. Oportünist görüşlere sekter davranmayanlar, kendi emekçi halkına sekter davrananlardır.

Gerçekler göstermiştir ki Leninizm bayrağı yarıya indirildiği zaman devrimci hareket zayıflar, düşmanlar güç kazanır. Dev-

rimci ideolojinin bayrağı yükseklerde tutuldukça devrim yükselir, düşmanlara ağır darbeler indirilir.

Biz sağcı ideoloji ile uzlaşmıyor ve devrimci ideolojik bayrağı yükseklerde tutmaya çalışıyoruz. Bu doğru tutumdur. Biz bu doğru tutumda sonuna kadar direniyoruz ve direneceğiz. Çünkü saflarımızın ancak bu tutumla çelikleşeceğine, hareketin ancak bu kararlı tavırla ilerilere doğru hamleler yapacağına kesinlikle inanıyoruz. Bu tutuma nasıl sekter bir tavır denilebilir?

Mihri Belli'ye karşı olmak devrimci hareketin tarihine karşı olmaktır demagojisine gelince... Bazı arkadaşlar M. Belli'nin tarihi temsil ettiğini, bu yüzden M. Belli arkadaşın sağcı görüşlerine karşı olmayı devrimci hareketin geçmişi, tarihi ile bağları koparmak anlamında yorumlayarak, M. Belli'nin görüşlerine kendilerinin de karşı olduğunu fakat geçmişle bağları koparmamak için bu görüşlere katlandıklarını, dolayısıyla Mihri Belli'ye angaje olduklarını söylemektedirler.

Bu temelsiz, saçma sapan ve devrimci olmayan bir tutumdur. Bu ilişkiler sosyalist ilişkiler değildir. Bunlar devrimci olmayan anormal ilişkilerdir; feodal ilişkilerdir.

Elbette Marksistler arası ilişkileri feodal bir ailenin ilişkileri şeklinde anlayanlar için, devrimci hareketin tarihi mirasını bu feodal ailenin nesillerine intikal etmesi şeklinde anlayanlar için, bugün M. Belli arkadaşın sağcı görüşleri ve temsil ettiği akımla ilişkilerimizi kesmemiz, tarihle bağlarımızı koparmak anlamına gelebilir.

Ama sosyalistler arası ilişkiler bu mudur? Hayır, bu olamaz.

Türkiye'deki Marksist hareket şerefli bir mücadele tarihine sahiptir. CHP ve DP yönetimlerinin karanlık yıllarında, siyasi irticanın en azgın olduğu yıllarda, Türkiyeli proleter devrimciler yiğitçe ve mertçe mücadeleler vermişlerdir. Türkiye proleter devrimci hareket içinde siyasi irticaya karşı başeğmez bir mücadele içinde olan arkadaşlarımız, daima biz genç proleter dev-

rimciler için örnek olmuşlar ve büyük değer taşımışlardır. Ama bu geçmişteki mücadelelerin hatalarını eleştirmeyeceğimiz anlamına gelmez. Bugün ve yarın için doğru olan politika, dünün eleştirisinden çıkar.

Biz, Türkiye'deki Marksist hareketin tarihine sonuna kadar saygılıyız. Ve onun bir devamı olarak kendimizi görmekteyiz.

Biz sadece "Ben tarihim, bana karşı olan tarihe karşıdır" görüşüne karşı çıkıyoruz. Ve bu görüşün sahibi ile bağlarımızı koparıyoruz; tarihle değil!

"Biz eskileriz, biz biliriz" safsatadan başka bir şey değildir. Neyi bilirsiniz? Biz eğer gerçekten devrimci isek gerçeği biliriz. Sosyalistler arası ilişkiler, askeri kışla ilişkileri değildir. Her geçen yıl kıdemin arttığını zanneden ve başkalarından itaat bekleyen kişinin kafası sosyalist değil, olsa olsa dar asker kafasıdır.

Sosyalist harekette, elbette geçmişte mücadeleleri olanlara saygı beslenir ve onlara öncelik tanınır. Sosyalist harekette elbette ki bir hiyerarşi vardır. Ama nasıl hiyerarşi? Doğru ideolojinin temeli üzerinde hiyerarşi. Doğru görüşlerin sözcülüğünü yaptığın sürece kitle seni tanır; yanlış görüşlerinde ısrar edersen artık hiyerarşi filan ortada kalmaz!

Ayrıca bir kişi kalkıyor "Ben devrimci hareketin tarihiyim" diye ortaya çıkıyor, bu dünyanın hangi ülkesinde görülmüştür?

Bu, ülkemizdeki devrimci hareketin tarihinin zayıf ve cılız olduğunu söylemek olmuyor mu?

Bu, ülkemizdeki devrimci hareketin tarihini küçümsemek olmuyor mu?

Geçmişin mirasçısı, geçmişteki kararlı ve uzlaşmaz mücadelelerin mirasçısı olmak isteyen kimse, bugün doğru devrimci çizgide proletaryanın devriminin bayrağını yükseklerde tutmak zorundadır.

Bu bayrağı her kim yükseklerde tutmuyorsa, her kim devrimci hareketin oportünizm oklarına hedef olmasına sebebiyet

vererek, hareketi zayıf ve cılız düşürüyorsa, o kişi, mazideki durumu ne olursa olsun, geçmişin temsilcisiyim diye ortaya çıkamaz.

Bugün, kim Leninizmin yüce bayrağını, hem teoride, hem sosyal pratikte emperyalizmin ve oportünizmin saldırılarını göğüsleyerek yükseklerde tutuyorsa, Türkiye'deki Marksist hareketin tarihi zincirinin haldeki halkası olur; devamı olur!

Özetlersek, bizler, "küçük görüş ayrılıkları" etrafında bir karış suda fırtınalar koparmakla suçlanıyoruz, niçin? Marksizm-Leninizmin perspektifi yerine M. Belli arkadaşın perspektifini kabul etmediğimiz için!

Bizler, emperyalizm ve oportünizm ile aynı makamda türkü söylemekle suçlanıyoruz, niçin? Hareketimizin ileriye gidişini engelleyen sağcı ideolojiye karşı uzlaşmaz bir tavır içinde olduğumuz için!

Bizler, tarihle bağları koparmakla suçlanıyoruz, niçin? Marksizm-Leninizm bayrağının yarıya indirilmesine göz yummadığımız için, geriye değil, ileriye baktığımız için!

Bizler, sekterlik, kapalı kapıcılık ve bölücülükle suçlanıyoruz, niçin? Sağcı ideolojiye karşı sekter davrandığımız, onunla uzlaşmadığımız için, ahbap çavuşlar birliğine dahil olmamakta ısrar ettiğimiz için!

Varsın bütün oklar üstümüze yağsın. Biz, doğru gördüğümüz bu yolda sonuna kadar yürüyeceğiz. Bu yolda çeşitli suçlamalara, haksız kötülemelere, iftiralara, küfürlere hatta, provokasyonlara hedef olacağız. Dünyanın herhangi bir ülkesinde oportünizm tarafından bu çeşit suçlamalara hedef olmamış, bir Marksist-Leninist hareket gösterilebilir mi? Ve yine gösterilebilir mi ki bu çeşit suçlamalarla oportünizmin bir Marksist-Leninist hareketin üstesinden geldiği? Hayır, hayır arkadaşlar, dünyanın her yerinde, her zaman Marksist hareket oportünizmin suçlamalarına, iftiralarına, hatta provokasyonlarına rağmen, emper-

yalizmin ve halkın sınıfların insanlık dışı bütün cebir ve baskılarına rağmen giderek güçlenmiş, çelikleşmiş ve zafer kazanmıştır!

Tavrımız proleter devrimci tavırdır. Çünkü proletaryanın devrimci ilkelerine azimle bağlı kalmak, bu ilkeleri çiğneyen her çeşit sağ ve "sol" görüş ve hareketle uzlaşmaz bir mücadele içinde olmak kendisine proleter devrimcisiyim diyen bütün devrimcilerin en kutsal görevleridir!

IV

Gelelim Mihri Belli arkadaşla olan ideolojik ayrılığımıza. Mihri Belli arkadaşla aramızdaki çeşitli meselelere ilişkin ideolojik farklılıkları başlıca üç ana başlık altında toplayabiliriz:

1. Devrim anlayışı
2. Çalışma tarzı
3. Örgüt anlayışı

Milliyetçilik, revizyonizm vs. gibi diğer konulardaki görüş ayrılıkları, bu üç ana meseledeki görüş ayrılıklarının çeşitli meselelerde yansımasından başka bir şey değildir.

Devrim Anlayışı

Devrim tarihi göstermektedir ki devrimci Marksizm ile oportünizm ve çağdaş reformizm arasındaki görüş ayrılıkları en son çözümlemede, "kendi özgücüne güvenerek devrim için yola çıkmaya cesaret edip etmeme" meselesine dayanmaktadır. Devrim teorisi, çalışma tarzı, örgüt konularındaki bütün ilke ayrımlarının temelinde bu gerçek yatmaktadır.

Bugün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin solu içerisinde ideolojik mücadele, en son tahlilde, devrimin kırlardan şehirlerin kuşatılması şeklinde, köylü ordusunun işçi sınıfı kurmaylığında, uzun, dolambaçlı bir halk savaşıyla zafere erişebileceğini

savunanlarla, şehirlerde düşmanın çizdiği sınırlar içinde "legalite uğruna" mücadele ederek kendi özgücünün dışındaki güçlere bel bağlayanlar arasında cereyan etmektedir.

Leninizmin dünyanın yarı-sömürge ve sömürge ülkeler için öngördüğü devrim teorisi; işçi sınıfının önderliğinde köylü ordusunun halk savaşıyla kırlardan şehirleri kuşatması teorisidir.

Biz, hiçbir sömürge ve yarı-sömürge ülkenin, kıtanın veya bölgenin Leninizmin bu evrensel ilkesini geçersiz kılabilecek kendine özgü şartlar taşıdığını kabul etmiyoruz.

Mahalli, tarihi, gelenek, görenek veya üretici güçlerin gelişme seviyesi, sadece Leninizmin evrensel devrim teorisinin taktiklerine yön verecek unsurlardır. Bu farklılıklar, her ülkenin devrim stratejisinin kendine özgü ara aşamalarının niteliklerini biçimlendirirler.

İşte sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin solundaki ideolojik ayrılığın temeli budur. "Kastrist", "Maoist", "Guevarist" vs. ayrımları ise özde hiçbir şey ifade etmeyen, gerçek durumu yansıtmayan, sahte ve suni ayrımlardır. Şiarları ne olursa olsun, "Kastrist" veya "Maocu" rozetini yakasına iliştirmiş bir hareket veya parti pekala sol gevezeliklerle icazetli bir mücadele içinde olabilir. Dünyada ve ülkemizde bunun örnekleri vardır.[2]

---

[2] Amerikadaki Campus "Maoist"leri ve ülkemizdeki PDA'cılar bu gerçeğin somut örnekleridir. Ülkemizdeki icazetli sosyalizmin bu fraksiyonunun durumu gerçekten ibret vericidir (PDA'cıların ülkenin gelişme seviyesini, mahalli özelliklerini, coğrafi konumunu, emperyalizmin III. bunalım döneminin ayırt edici özelliklerini.... dikkate almadan Çin Halk Savaşının şiar ve taktik formüllerini zaman ve mekan mefhumunu önemsemeden aktararak, nasıl bir hedef ve rota şaşırdıkları açıktır. Bunları "Türkiye'ye Özgü Yol" yazımızda ortaya koyacağız. Bu kısa yazının amacı bu değildir). Bunlar bir yandan kaloriferli salonlarda, Campuslarda halk savaşı çığlıkları atarken, öte yandan hakim sınıflara göz kırparak devrimci hareketi 27 Mayıs Anayasası'nın sınırlarının dışına taşırmak isteyen anarşistlerin (!) olduğunu söylemektedirler.

Biz, devrimin, işçi-köylü ittifakı temeli üzerinde emperyalist boyunduruğun en zayıf olduğu kırlardan şehirlerin fethi rotasını izleyen bir halk savaşı ile zafere erişeceğini söylüyoruz. Bu devrim anlayışında köylülük *temel* güçtür, proletarya *önder* güçtür.[3] Proletaryanın önderliği ideolojik öncülüktür.

Mihri Belli arkadaş ise işçi sınıfının önderliğini reddederek, köylülüğü değil de işçi sınıfını temel güç kabul ederek işçi sınıfının fiili öncülüğünün geçerli olduğunu savunmaktadır.

Açıktır ki sınıfların güdümü ve önderliğin niteliği, tayin edici mücadele alanı olarak, şehirleri veya kırları temel alma düşüncesinden gelmektedir. İşçi sınıfını temel güç kabul ederek, ideolojik önderliği reddeden görüş, lafta ne derse desin, şehirleri temel almaktadır. Ve bu anlayışa göre de devrim şehirlerden kırlara doğru bir rota izleyecektir.

Bu anlayış temelden sakattır. Emperyalizmin işgali altındaki bir ülkede devrimin, köylü ordusunun uzun ve dolambaçlı bir savaşı olmadan olacağını düşünmek boş bir hayaldir. Bilimsel sosyalizm ve dünya devrimci pratiği, bu düşüncenin bir hayal olduğunu söylemektedir. Emperyalist boyunduruk, bu şekilde kırılamaz. Emperyalist zinciri en zayıf halkasından parçalamak gerekir.[4]

---

[3] Kimilerinin zannettiği gibi, proletaryanın önder güç olması devrimin itici güçleri arasında olmaması demek değildir, işçiler ve köylüler devrimin itici güçleridir.

[4] Devrim, kırlardan şehirlerin fethi şeklinde bir rota izleyecektir. Bu Leninizmin sömürge ve yarı-sömürge ülkeler için öngördüğü evrensel bir tezdir. Türkiye'de yarı sömürge bir ülke olduğu için, Türkiye'de devrim, bu genel evrensel çizgiyi izleyecektir. Yani son duruşma kırlarda cereyan edecektir. Fakat emperyalizmin III. bunalım döneminin özelliklerinden ve de Türkiye'deki üretici güçlerin gelişme seviyesinden dolayı Türkiye devrimi, Vietnam, Çin, Küba devrimlerinden farklı ara aşamalarından geçerek zafere erişecektir. Şehir ve kır ilişkileri ve halk savaşının aşamaları kendine özgü olacaktır. Birinci dönemde şehirler temel, kırlar yardımcı; ikinci dönemde

Çağdaş reformizm devrimlerin temel gücü olarak, işçi sınıfını gördüğü ve kırlardan şehirlerin fethi teorisini "köylü çeteciler" vs. şeklinde küçük-burjuva hareketi olarak kınadığı için, Mihri Belli arkadaşın bu görüşüyle aramızdaki çelişki, çağdaş reformizm ile Leninizm, klasik sol partilerle Leninist partiler arasındaki ideolojik ayrılıktan başka bir şey değildir.

Mihri Belli arkadaşın devrim anlayışı, niyeti ne kadar devrimci olursa olsun, en son tahlilde sosyal reformist bir temele dayanmaktadır.

Çalışma Tarzı

Devrim teorisiyle, devrime giden yolda yapılacak çalışmaların biçimi arasında tam bir uygunluk vardır.

Devrim yolu olarak, uzun, yorucu ve dolambaçlı bir halk savaşını değil de şehirleri esas kabul ederek buradan işçi sınıfının iktidara el koyması temel alınırsa, emperyalizmin III. bunalım döneminde, emperyalizmin ve yerli hakim sınıfların şehirlerde kurdukları sıkı denetim zorunlu olarak devrimin subjektif güçlerinin dışında, başka güçlere bel bağlamak eğilimini doğurur. Başka bir deyişle, bu devrim anlayışı içinde, kişinin subjektif niyeti ne kadar devrimci olursa olsun, devrimin subjektif güçlerinin (örgütlü özgücünün) dışındaki güçlere güvenmek hatta, bu güçlerin atılımını kısa dönemde temel almak ön plana çıkar. Mihri Belli arkadaşın hem pratik çalışmaları hem de teorik görüşleri açıktır. Mihri Belli arkadaşın yönetimindeki *Türk Solu*'nun bilindiği gibi bütün eyleme proletaryasız bir cephe kurma çalışmalarından başka bir şey değildi. *Dev-Güç* hikayeleri, yine pratikte herkesin bildiği bir başka örnektir.

---

kırlar temel, şehirler yardımcı. "Birleşik Devrimci Savaş" (bütün bunları "Türkiye'ye Özgü Yol" yazımızda etraflıca koyacağız).

Mihri Belli'nin bu konudaki teorik görüşleri açıktır: Mihri Belli arkadaş, bugüne kadarki tahlillerinde daha çok özgücüne değil de sağındaki güçlere yer vermiştir. Teorik yazılarını topladığı *Yazılar* adlı kitabında açıkça görülebileceği gibi, küçükburjuva, hatta kısa dönemde onlara öncelik tanıyan bir *sağ* görüş hakimdir. Bu görüş, çağdaş reformizmin "milli devrimci yol" diye tanımladığı reformist bir görüştür. Bu reformist strateji ile elbette devrimci bir ruhla kendi özgücünü örgütlendirerek harekete geçilemez.

İşte Mihri Belli arkadaşın çalışma tarzını çok kısa özetlersek budur. 29-30 Ekim toplantısında, *Türk Solu*'nun bir yöneticisi, "Bizim bütün amacımız eski tüfek denilen kişilere meşruiyet kazandırmaktı" diyerek *Türk Solu*'nun bütün çalışmasını çok güzel açıklamıştır. Yani Mihri Belli'nin yönetimindeki *Türk Solu*'nun başlıca amacı, Mihri Belli ve birkaç "eski tüfeğe" legalite kazandırmakmış! Ve hâlâ bugün bu "legalite uğruna mücadele" devam etmektedir!

Sosyalistçilik yasağı yaparak "devrimci milliyetçi" adını kendine takip, kimliğini gizleyerek, legaliteyi temel amaç alan bir çalışma tarzı ile proleter devrimci çalışma tarzı arasında hiç ama hiç benzerlik yoktur.

Örgüt Anlayışı

Kişinin devrim teorisi ve çalışma tarzındaki bütün yanlışlıkların örgüt anlayışında yansıması son derece doğaldır. Savaş alanı yanlış seçilmişse, sakat bir çalışma tarzı, çalışma tarzı olarak alınmışsa, bu çalışmaları yönlendirecek, çeşitli sektör ve bölgelerdeki çalışmalar arasındaki ahenk ve eşgüdümü sağlayacak olan organizasyonun, doğru ve tutarlı olması beklenemez elbette. Rotası yanlış olan bir ordunun, rotayı çizen genel kurmayının tutarlı olmasına imkân var mı? Şehirleri temel alan, düşmanın çizdiği sınırlar içinde "legalite uğruna" göğüsleme manev-

ralan yapan kişinin parti anlayışı da devrimci olmayan bir örgüt anlayışıdır. Bu sağcı devrim teorisini ve çalışma tarzını kabul etmiş bir kişiden savaşçı bir örgüt anlayışı beklenebilir mi?

Bu yüzden M. Belli arkadaşın sağcı devrimci teorisi ve çalışma tarzı proletarya partisi anlayışını çarpıtmaktadır. Bu görüşün parti anlayışı, deyişleri ne kadar keskin olursa olsun, savaş örgütü değil, *düzen örgütüdür*.

Leninist örgütlenmeye karşılık, oportünizm her yerde ve her zaman iki şeyi önermiştir:

Demokratizm: En demokratik şekilde aşağıdan yukarıya örgütlenme;

Partinin kurulmasının ilk etabında, emekçilerin mutlak bir çoğunlukta olması.

Örgüt konusundaki oportünizm ve menşevizm, işte bu iki ana noktada ortaya çıkar; işte bu iki ana nokta yeni kurulan veya kurulma aşamasında olan bir partinin düzen örgütü mü yoksa savaş örgütü mü olacağını belirler. Hiçbir örgüt, savaş örgütü olarak doğmaz. Ancak atılan ilk adımın niteliği örgütün savaş örgütünün tohumlarını taşıyıp taşımayacağını belli eder. Halk arasında yerleşmiş bir söz vardır: "Adam olacak çocuk bokundan bellidir."

Daha ilk etapta örgütü "aşağıdan yukarı, en demokratik şekilde kuracağız ve işçiler, köylüler ilk dönemde sayıca ağır basacaklardır" diyen Mihri Belli ve etrafındaki kişilerin kuracağı partinin devrimci bir parti, emperyalizme karşı bir savaş örgütü olmayacağı gün gibi açıktır.

Leninizmin parti hakkındaki görüşleri açıktır: Leninizm, aşağıdan yukarı demokratik biçimde örgütlenmeyi mahkum etmektedir. Leninizm, Mihri Belli arkadaşın örgüt görüşünü 65 yıl önce oportünizm diye mahkum etmiştir. Mihri Belli arkadaş gibi aşağıdan yukarı en demokratik biçimde örgütlenmeyi savunan menşevik Martov'lara, Akselrod'lara karşı büyük usta Lenin diyor ki:

> Oportünist sosyal-demokrasinin örgütlenme prensipleri aşağıdan yukarıya doğru örgütlenme usulünü izler. Ve bu yüzden mümkün olduğu kadar, (aşırı bir şevkle) anarşizm noktasına varan özerkliği ve demokrasiyi yeğ tutar. Devrimci sosyal demokrasinin örgütlenme prensipleri ise yukarıdan aşağı doğru örgütlenme usulünü izler... (*Bir Adım İleri İki Adım Geri*, s. 232-233).

Elbette bu şekilde kurulacak olan bir örgüt proleter devrimcileri tarafından düzen örgütü damgasını yer. Ve gerçekten de böyle kurulan bir örgütün savaş örgütü olma şansı hiç ama hiç yoktur.

İkinci olarak, oportünizm parti konusunda Leninizmin ikinci etapta aradığı şartı ilk etapta arar. Yani ilk dönemde, kuruluş döneminde, tıpkı Mihri Belli'nin söylediği gibi, işçilerin ve köylülerin yani emekçilerin çoğunlukta olmasının şart olduğunu ileri sürer (bu öneri, aşağıdan yukarıya örgütlenme önerisinin doğal bir sonucudur).

Oysa Leninizme göre, partinin ilk etabında emekçi kökenden gelen-gelmeyen ayrımı yapılmaz. İlk dönemde bu ayrımı yapmak oportünizmin ta kendisidir. *İlk etapta, işçi veya aydın kesiminden gelmek önemli değildir, önemli olan işçi sınıfı ile kendisini özdeşleştirmiş, "yalnız boş gecelerini değil, bütün ömrünü devrime adamış" asgari bir Marksist formasyondan geçmiş ve belli alanda uzmanlaşma yolunda olan profesyonel devrimcilerin örgütün temelini oluşturmasıdır. Önemli olan, profesyonel devrimcilerin yönetimde olup olmamasıdır. Ve ilk dönemde dar tutulmuş, sayıca az, ama demir gibi bir disipline sahip çelik çekirdek önemlidir.* Ve bu çekirdek içinde sınıfsal kökenin şöyle veya böyle olması ilk dönemde önemli değildir.

Ancak bu çelik çekirdek çeşitli aşamalardan geçerek ikinci etaba geçer. Emekçi kitlelerin mücadelelerini yönlendirmeye, onu kucaklamaya başladığı bu ikinci etapta emekçi kökenden gelenlerin ağır basmasına dikkat edilir. İlk dönemde, aydın-işçi

ayrımını yapmanın oportünizm olduğunu söyleyen Lenin, ikinci dönemde, parti yönetim kademelerinde işçilerin mutlak bir çoğunluğa sahip olmaları gerektiğini söylemektedir.

Oportünizm, daima ilk dönemde, aydın-işçi ayrımı yapar, aydın düşmanlığı yaratır ve görünüşte işçilerin yanında yer alır. Oysa bu sahte bir tavırdır. Oportünizmin yanında olduğu, savunduğu işçiler ve onların çoğunlukta olması değil, örgütün baştan *düzen örgütü* olarak doğmasıdır. Oportünizmin örgüt konusundaki bu evrensel ve değişmez karakteridir. İlk dönemde emekçilerin "yanında" olmakla işe başlayan oportünizm, ikinci ve üçüncü dönemlerde savaş örgütü içinde barındırılması imkânsız olan, küçük-burjuva aydınların sözcülüğünü yapar duruma gelir. *Aslında o, ilk dönemde de proletaryanın değil, hakim sınıflara karşı savaşmayı göze alamayan pasifist küçük-burjuva aydınlarının özlemlerini, yani düzen örgütünü dile getirmektedir. Bunu, sözde devrimci bir görünüm altında, özde ise düzen örgütünü savunarak yapar.* İkinci ve üçüncü etapta ise devrimci maskesini atıp bütün çıplaklığıyla ortaya çıkarak bu eylemi sürdürür.

Emperyalizmin III. genel bunalım döneminde, menşevizmin bu örgüt anlayışını ileri süren çağdaş reformizmdir. Bu örgüt anlayışı çağdaş reformizmin devrim ve çalışma tarzı anlayışları ile tam bir uygunluk içindedir.

İşte görüldüğü gibi, Mihri Belli arkadaşın örgüt görüşü de sağcı devrim teorisi ve sağcı çalışma tarzının doğal sonucu, sağcı bir görüştür. Bu görüşlerin sahiplerinin kuracağı örgüt, stratejisi milli demokratik devrim olan yeni bir TİP'ten başka bir şey olamaz.[5]

---

[5] Kaldı ki Mihri Belli arkadaşın örgüt anlayışına menşevizm demek bile fazladır. Şöyle ki, Mihri Belli bugüne kadar, küçük burjuva radikallerine şirin gözükmek amacıyla "demokrasi uğruna mücadele örgüt uğruna mücadeledir. Örgüt demokrasi mücadelesiyle bir süreç içinde kurulur" diyerek sosyalist parti meselesini bugüne kadar yokuşa sürmüş bir kişidir.

Biz, her çeşit anti-Leninist örgütlenmeye karşıyız. Biz düzen örgütünden değil, savaş örgütünden yanayız. Savaş örgütü olabilecek bir parti Leninizmin ilkelerinin temeli üzerinde, Leninist örgütlenmeye uygun bir şekilde kurulur.

İşte Mihri Belli arkadaşla olan ideolojik ayrılıklarımız bu üç temel üzerinde yükselmektedir. Görüldüğü gibi, perspektiflerimiz tamamen farklıdır. Bu perspektif farkı, çeşitli konularda yansımaktadır. Son zamanlarda aktüel olan milliyetçilik, milli mesele ve revizyonizm tartışmalarındaki Mihri Belli arkadaşın sağ görüşlerinin, sağ perspektiflerinin bu meselelere yansımasından başka bir şey değildir.

Kısaca, son zamanlarda aktüel olan bu meselelere değinelim.

Mihri Belli arkadaşa göre, bugün dünya işçi sınıfı hareketi içinde sosyal reformist bir çizgi olarak revizyonizm, modern revizyonizm yoktur. Revizyonizm, Bernstein ile ortaya çıkmış ve onun ölümü ile birlikte yok olmuş bir akımdır. Hele dünyanın bazı sosyalist ülkelerinde revizyonizmin etkin ve yönetici olduğunu söylemek saçmalıktır. Çünkü revizyonizmin tarumu açıktır; revizyonizm Marksizmin resmen inkârıdır.

Bu görüş temelden yanlıştır. Bir kere, revizyonizm Marksizmin resmen inkârı değildir. Tam tersine revizyonizm, Marksizmin bazı tezlerinin gayri resmi inkârıdır. Kelime anlamı düzeltme, kontrol etme olan revizyonizm, Marksizmin lafızlarına sahip çıkarak, özünün, belkemiğinin inkârıdır. Mihri Belli arkadaşın revizyonizmi bu şekilde tanımlayarak bugün revizyonizmin mevcut olmadığını söylemesi tamamen devrim, çalışma tarzı ve örgüt konusundaki sosyal reformist görüşlerinden dolayıdır. Mihri Belli'nin örgüt anlayışı, devrim teorisi ve çalışma tarzı bugün dünya işçi sınıfı hareketi için yok varsaydığı revizyonist akımın temsilcilerinin görüşlerinden başka bir şey değildir. Mihri Belli, bu görüşleri devrimci saydığı için bu görüşlerin sahiplerini de revizyonist saymamaktadır ve bu anlayışın dün-

ya işçi sınıfı hareketi içinde revizyonizm diye bir sosyal reformist akımın var olduğunu kabul etmemesi son derece doğaldır.

Milliyetçilik meselesine gelince...

Mihri Belli arkadaşa göre, "devrimci milliyetçilikle" proleter enternasyonalizmi çelişmez. Ve "devrimci milliyetçi" olduğunu söyleyen Mihri Belli arkadaşa göre sosyalistler koyu milliyetçilerdir. Çünkü "milliyetçiliğin azı enternasyonalizmden kişiyi uzaklaştırır".

Mihri Belli, sosyalistlerin milliyetçi değil, yurtsever olduklarını, nasyonalizm ile enternasyonalizmin birbirine tamamen zıt iki kavram olduğunu bilmiyor mu? Biliyor elbette. Fakat Mihri Belli'nin küçük-burjuva radikalizmine bel bağlayan tutumu, proleter devrimcilikten tavize hatta literatüre "proleter milliyetçiliği" katkısıyla tahrife kadar uzanmaktadır.

Bütün bunların temelinde "milliyetçi devrimci" küçük-burjuva radikallerine proleter devrimcilerin kendilerinden pek farklı olmadıklarını, temelde devrimci milliyetçi olduklarını ima ederek, şirin gözükme yatmaktadır. Mihri Belli'nin aynı şirin gözükme gayretlerini milli meselede de görmekteyiz.

Mihri Belli'ye göre, Türkiye'deki milli meselenin her zaman ve her şart altında tek bir çözüm yolu vardır; Kürt emekçi halkının çıkarlarıyla bağdaşan tek formül vardır; o da meseleyi şartlar ne olursa olsun misak-ı milli sınırları içinde ele almak gerekir.

Oysa bu görüş, temelden yanlış ve anti-sosyalist bir görüştür. Bilindiği gibi, devrimci proletarya milli meseleyi ulusların kendi kaderini tayin hakkının ışığı altında ele alır. Biz, ulusların kendi kaderini tayin hakkının ışığı altında diyoruz ki: "Her şart altında, her zaman meseleyi misak-ı milli sınırları içinde ele almak gerekir veya Kürt emekçi halkının çıkarlarıyla bağdaşan tek çözüm yolu ayrılma hakkının kullanılmasıdır" diyen görüşler yanlıştır. Bu görüşlerin sahipleri, her iki tarafın burjuva ve küçük-burjuva milliyetçi unsurlarıdır. Oysa devrimci proletar-

ya, meseleyi diyalektik bir tarzda ele alır. Yani ulusların kendi kaderini tayin etme hakkının öngördüğü ayrılma, özerklik, federasyon vs. çözüm yollarının hangi şartlar altında ve ne zaman geçerli olabileceğini açıkça ortaya koyar (biz bu meseleyi ayrı bir yazıda etraflı bir şekilde ortaya koyacağız. Bu kısa açık mektubun amacı bu olmadığı için bu meseleye burada girmiyoruz).

Mihri Belli'nin proleter enternasyonalizmini zedeleyen bu milliyetçi görüşlerinin temelinde yukarıda da belirttiğimiz gibi, devrim anlayışı ve çalışma tarzındaki reformist görüşlerinden dolayı "milliyetçi devrimcilere" yani küçük-burjuva devrimcilerine bel bağlama ve taviz verme eğilimleri yatmaktadır.

-V-

İşte Mihri Belli arkadaşla olan görüş ayrılıklarımızı çok kısa bir şekilde, özet olarak ortaya koyduk. Görülebileceği gibi, bu saflarımızdaki herhangi ikinci dereceden bir meselede varolan "ufak görüş ayrılıkları" karşısında alınacak bir tavır meselesi değil, Leninizm ile sosyal reformizm arasındaki bir tercih meselesidir.

Bu, sıradan yanlış görüşlerin eleştirilerek düzeltilmesi meselesi değildir. Hareketi temelden saptıracak nitelikteki sağcı görüşlerin tasfiye edilmesi meselesidir.

Takınılacak tavır, devrimcilikle, oportünizm arasındaki tavırdır. Her kim ki hem Mihri Belli'nin görüşlerinin yanlış görüşler olduğunu söyler ve hem de şu veya bu gerekçeyle o saflarda kalırsa, bilsin ki kaldığı yer bataklıktır, oportünizmin bataklığıdır. Ve kendisinin subjektif niyeti ne olursa olsun, ne kadar halisane duygularla dolu olursa olsun, tavrı oportünizmin en sinsi, en ikiyüzlü, en iğrenç tavrıdır.

Biz proletaryanın devrimci ilkelerinin pazarlık konusu olmasına sonuna kadar karşı çıkacağız. Böyle pazarlıklara bugüne kadar yanaşmadık ve bugün de yanaşmayacağız!

Unutmayalım, proleter devrimci, devrimci hareketin esenliği için, sadece taktiklerde veya ikinci dereceden teorik meselelerde geçici uzlaşmalara gidebilir; devrim lehine eğilip bükülebilir. Ama proletaryanın devrimci ilkelerinde o asla pazarlığa yanaşmaz. Ve bu ilkeleri pazara çıkaranlara karşı da devrimci tavır, proletaryanın en uzlaşmaz, en sekter tavrıdır.

Bizi sekterlikle suçlayan arkadaşlara bu yanlış ve uzlaşmacı tutumlarını bir yana bırakmalarını, Mihri Belli arkadaşın ise özeleştiri yaparak, doğru çizgiye gelmesini, bu arkadaşların her çeşit pragmatizmi bir yana bırakarak, bilimsel sosyalizmin ilkelerine güvenmelerini, zaman henüz geçmeden akıllarını başlarına toplamalarını, dostça ve arkadaşça salık veririz.

KESİNTİSİZ DEVRİM I*

Mahir Çayan

Devrimin Tanımı

Marksist devrim teorisi hem determinist hem de (iradecidir) volontaristtir. Bu ikili yön diyalektik bir bütün oluşturmaktadır. Devrimin olabilmesi için maddi bir temelin varlığı şarttır. Üretici güçler devrim için gerekli olan (belli bir) seviyede olursa devrim olabilir. Bu anlamda Marksist devrim teorisi, deterministtir. Fakat sadece devrimin zaferi için üretici güçlerin belli bir seviyede olması, objektif şartların olgun olması yetmez. Devrimin zaferi için *ihtilalci inisiyatif de*, gereklidir. Bu anlamda da Marksist devrim teorisi volontaristtir.

Proletaryanın yönetimi ele geçirebilmesi için üretim ilişkileri ile üretici güçlerin arasındaki çelişkinin antagonizma kazanması, son haddine ulaşması gerekmektedir.[1] Proletarya, daha doğrusu öncü müfrezesi bu zıtlığı çözümlemek için devrimci sınıf-

---

* Mahir Çayan, *Toplu Yazılar*, BirGün Kitap Yayınları, 2013.

[1] Devrim kavramı, burada proletarya devrimi veya proletaryanın hegemonyasında demokratik devrim anlamında kullanılmaktadır.

ları kendi tarafına çekerek ileriye fırlar, karşı tarafın baskı ve cebrini devrimci şiddet ile bertaraf edip eski devlet mekanizmasını parçalayarak, kendi politik hegomonyasını[2] kurarak, kendi iktidarına uygun altyapı düzenlemelerine geçerek sınıfsız topluma kadar devrimi sürekli kılar.

"Devrim politik iktidarın ele geçirilmesidir veya devrim bir üretim tarzından bir ileri üretim tarzına geçiştir" şeklinde karşı karşıya getirilmeye çalışılan bu iki tanım, kendi başlarına hem doğru hem de eksiktir ve eksik oldukları için de yanlıştır. Marksist devrim teorisinde böyle karşı karşıya getirilen bir ikilem yoktur, iktidar meselesi her devrimin ana meselesidir; ama bütünü değildir. "Proletarya ve müttefiklerinin iktidara el koymasıdır" şeklindeki devrim tanımı tek başına eksiktir ve dolayısıyla her eksik tanım gibi yanlıştır. Tarihte proletaryanın iktidarı ele geçirdiği halde sosyal dönüşümü sağlayamadığı, Paris Komünü gibi pek çok devrimci girişimi olmuştur. Bu tanıma göre bütün bu hareketleri devrim saymak gerekecektir. Aynı şekilde ikinci kavram da eksik olduğu için nitelik belirleyici değildir. Bu tanıma göre "yukarıdan devrim"le Almanya'yı feodalizmden kapitalizme yükselten Bismarc yönetimini devrimci saymak gerekecektir.

Marksist devrim anlayışı, sürekli ve kesintisiz bir ihtilal sürecini öngörmektedir. Devrim, halkın devrimci girişimiyle —aşağıdan yukarı— mevcut devlet cihazının parçalanarak, politik iktidarın ele geçirilmesi ve bu iktidar aracılığıyla —yukarıdan aşağıya— daha ileri bir üretim düzeninin örgütlenmesidir.

İşçi sınıfının tarih sahnesine bağımsız bir güç olarak çıkmasından itibaren, sosyalist harekette sapmalar daima devrim teorisinin bu ikili niteliğinden birisini abartmak veya ihmal etmek şeklinde ortaya çıkmıştır.

---

[2] Sosyalist devrimde proletarya diktatoryasını; demokratik devrimde ise halk diktatoryasını kurar.

A.
TEKEL ÖNCESİ MARKSİZMDE DEVRİM TEORİSİ

I
MARX VE ENGELS'TE DEVRİM KAVRAMLARI

Marx ve Engels'te, *politik devrim, sosyal devrim ve sürekli devrim* olmak üzere üç tip devrim kavramını görmekteyiz (sürekli devrimi III. bölümde inceleyeceğiz).

Marx ve Engels'e göre politik devrim, politik iktidarın o tarihsel süreç içinde daha ilerici bir yönetime, mevcut gerici iktidarın alaşağı edilerek geçmesidir. Bir hareketin politik devrim olabilmesi için halk[1] kitlelerinin, en azından önemli bir kesiminin iktidara yönelik mücadelesinin olması şarttır. Ancak kitlelerin ayaklanması sonucu iktidarın devrimci ellere geçmesi halinde politik devrimden söz edilebilir.[2] İkinci olarak, Marx ve Engels'e göre, bir hareketin politik devrim sayılabilmesi için, bu hareketin sonucunda oluşan yönetimin ilerici ve demokrat olması şarttır. Marx'ın bu tanımı tekel öncesi dönemin burjuva toplumuna ilişkindir. Marx ve Engels'te-

---

[1] Halk siyasi bir kavramdır. İçinde bulunulan devrimci aşamaya göre bir araya gelen, çıkarları mevcut hakim sınıflara karşı olan sınıfların kompozisyonudur.

[2] Marx ve Engels'e göre, eğer bir politik devrim, sosyal dönüşümü sağlarsa, o, aynı zamanda sosyal bir devrimdir. Sağlamazsa politik devrim olarak kalır. *Manifesto*'nun 1888 tarihli İngilizce Baskıya Önsöz'deki komünist işçi tanımı şöyledir: "İşçi sınıfının politik devrimlerin yetersizliğine inanmış ve toptan bir sosyal değişmenin zorunluluğunu ilan etmiş olan her bir kesimi kendisine komünist diyordu" (*Manifesto*, s. 24).

ki ilericiliğin ölçüsü oldukça ilginçtir. Bir hareketin ilericiliğinin ölçüsü olarak diyor ki Marx:

> Kamu kredisi ile özel kredi, bir devrimin şiddetini ölçmeye yarayan ekonomik' termometreleridir. Onların düştüğü oranda devrimin yıkıcı ve yaratıcı gücü yükselir (*Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*, s. 53).[3]

Kamu kredisi ve özel kredilere sadece ve sadece tek bir yönetim öldürücü darbeyi indirebilir o da proletarya yönetimidir. Bu bakımdan burjuva toplumu zemini üzerinde yıkıcı şiddeti ve yaratıcı gücü en yüksek olan politik devrim, proletarya devrimidir. Bu devrim aynı zamanda sosyal dönüşümü de sağlar (sosyal devrim). Çünkü bu devrim, burjuva kredisini ve borsayı ortadan kaldıracaktır. Bu ise burjuva üretim ve rejiminin ortadan kalkmasıdır; yeni bir sosyal ve ekonomik düzene geçmektir.

1848 Şubat Devrimi, politik bir devrimdir. Mali aristokrasiyi hedef alan devrim, kamu kredisine ve özel krediye öldürücü darbeyi indirememiş fakat sınırlandırmıştır. Şubat burjuva rejimine son vermemiş, sadece onun gerici bir fraksiyonunun yönetimine son vermiştir; demokratik hak ve özgürlüklerin çerçevesini genişletmiş ve derinleştirmiştir. *Şubat devrimi*, burjuva rejimine son vermediği için bir sosyal devrim değildi; ama kitlelerin ayaklanması sonucu, mali aristokrasinin en gerici yönetimi alaşağı edildiği ve yerine ifadesini *sosyal cumhuriyette* bulan daha ilerici bir yönetim iş başına geldiği için bir politik devrimdir.

Marx'ın sosyal devrim tanımı ise (gerçek devrim demektedir buna) bir üretim tarzından daha ileri bir üretim tarzına geçişi temel almaktadır.

---

[3] Bu ölçü çağımızdaki yarı-sömürge, sömürge ülkelerdeki, sözde-ilerici, anti-emperyalist, özde ise emperyalizmin bir iktidar değişikliğinden başka bir şey olmayan bir yönetim yenilenmesi ile gerçekten ilerici, milliyetçi, bir küçük burjuva devrimci iktidarını ayırt etmekte de geçerlidir.

Bu konuda diyor ki Marx:

> Gelişmelerinin belirli bir aşamasında, toplumun maddi üretici güçleri, o zamana kadar içinde hareket ettikleri mevcut üretim ilişkileri ile ya da bunların hukuki ifadesinden başka bir şey olmayan mülkiyet ilişkileriyle çelişkiye düşerler. Bu ilişkiler, üretici güçlerin gelişmesinin sonucu olan şekiller olmaktan çıkıp, bu gelişme önünde engeller niteliğine bürünürler. O zaman toplumsal devrim çağı başlar, iktisadi temeldeki değişme, kocaman üstyapıyı, büyük ya da az bir hızla devirir. Bu altüst oluşların incelenmesinde daima, iktisadi üretim şartlarının maddi altüst oluşuyla —ki bu bilimsel bakımdan kesin olarak tespit edilebilir— hukuki, siyasi, dini, artistik ya da felsefi biçimleri, kısaca insanların bu çatışmanın bilincine vardıkları ve onu sonuna kadar götürdükleri ideolojik şekilleri ayırt etmek gerekir... İçerebildiği bütün üretici güçler gelişmeden bir sosyal şekillenme asla yok olmaz; yeni ve daha yüksek üretim ilişkileri, bu ilişkilerin maddi varlık şartları eski toplumun bağrında çiçek açmadan asla gelip yerlerini almazlar (*Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*, s. 23-24)

Hemen görüleceği gibi, Marx ve Engels'in devrim teorilerinde ağır basan yön, ekonomik ve sosyal determinizmdir. Volontarizmin rolü, maddi koşulların belirleyici çerçevesi içindedir. Bu anlayışa göre, politik devrim, sosyal devrimin tamamlayıcısıdır.

Politik devrim, maddi şartların belirleyici çerçevesi içinde *ihtilalci inisiyatifin* ürünüdür. (Proletarya devrimi deyince, politik ve sosyal devrim kastedilir.) Unsurlarına ayırırsak:

1) Politik devrim, sosyal devrimin zorunlu bir aşamasıdır.

Politik devrim ihtilalci atılım eseridir. Devrim, kitleleri peşinden sürükleyen, bilinçli ve ne yapacağını bilen bir organizasyonun işidir. Özellikle sosyalist dönüşüme yol açacak olan politik devrim için bu böyledir. Demir gibi bir disipline sahip bir azınlık örgütü kitleleri bilinçlendirerek, kitlelerin bilinç ve eylem düze-

yini yükselterek yerinde ve zamanında *ihtilalci inisiyatifi* kullanarak politik devrimi yapar ve sosyalist dönüşümü sağlar. Devrim bilinçli kitlelerin eyleminin sonucunda olur ve kitlelere dayanır. Fakat dar tutulmuş mesleği devrimcilik olan ihtilalciler örgütünün ihtilalci atılımı burada hayati öneme haizdir. (Pasifistler, ihtilalci inisiyatifin rolünü daima azımsarlar.)

2) Politik devrimin sosyal dönüşümü sağlayabilmesi için (tekel öncesi dönem için söyleniyor. Yaşadığımız çağda ise devrimin olabilmesi için), *yani sosyal bir devrim olabilmesi için bir yandan tarihsel koşulların, ekonomik ve sosyal yapının yeterli olması, öte yandan da halk kitlelerinin bilinç ve örgütlenme seviyesinin yüksek olması gerekir.*

Sosyal devrimde belirleyici rolü sadece ihtilalci inisiyatif oynamaz. Tarihi kahramanlar değil, kahramanlan tarih yaratır. Devrimler tarihi, iktidarı ele geçirmesine rağmen objektif şartlann yetersizliğinden dolayı (her çeşit kahramanlığına rağmen) ihtilalci inisiyatifin hüsranla sonuçlanması ile doludur. *Münzer* harekâtından, *Şeyh Bedreddin* ve *Paris Komünü*'ne kadar tarih, o yaşanılan devrin maddi temelleri ile uygunluk içinde olmayan ihtilalci inisiyatifin mağlubiyetlerine sahne olmuştur.

Belli bir dönemdeki ihtilalci atılım, ne kadar güçlü olursa olsun, o tarihi dönem bu atılımın zafere erişmesini imkânsız kılıyorsa, maddi yaşama şartları, bu atılımın başarıya erişmesi için belli bir olgunluğa erişmemişse, bozgun mukadder bir sonuçtur.

İhtilalci inisiyatif ile tarihi ve sosyal determinizm arasındaki diyalektik birliği, *Münzer*'in hareketini tahlil ederken, Engels çok usta bir şekilde gözler önüne sermektedir:

> Aşırı [o tarihi döneme uygun düşmeyen anlamında kullanılmaktadır] bir parti şefinin başına gelebilecek en büyük bela, hareketin, bu hareket tarafından temsil edilen sınıf hakimiyetini daha ele alacak ve bu sınıfın hakimiyetinin gerektirdiği tedbirleri uygulayacak kadar olgunlaşmadığı bir dev-

> rede iktidarı ele almak zorunda kalmasıdır. Bu şefin elinden gelen şey iradesine bağlı değildir. Bu olsa olsa çeşitli sınıflar arasındaki zıtlığın ulaştığı merhaleye ve sınıflar arasındaki çatışmanın gelişme derecesine, sınıf zıtlıklarının gelişme derecesini her an tayin eden maddi geçim şartlarının ve istihsal münasebetleri ile mübadele münasebetlerinin gelişme derecesine bağlıdır... Böylelikle o halledilmesi mümkün olmayan bir muamma karşısında bulunmaktadır. Elinden gelen şey, geçmişteki bütün eylemine, kendi prensiplerine ve kendi partisinin günlük menfaatlerine zıttır. Yapacağı şey ise gerçekleşmesi mümkün olmayan bir şeydir. (*Almanya'da Köylü Savaşı*, s. 127)

Devrim teorisinde, ihtilalci inisiyatif ile ekonomik ve sosyal determinizm arasındaki ilişki ve çelişkiyi Marx şu şekilde ortaya koymaktadır:

> Kişiler kendi tarihlerini, kendileri yaparlar; fakat keyiflerine göre, kendileri tarafından seçilmiş koşullarda değil de geçmişin doğrudan doğruya verdiği ve miras bıraktığı koşullarda olur bu. (*Louis Bonaparte'ın Darbesi*, s. 21)

Ve Marx, ihtilallerin bir avuç kışkırtıcının eseri olduğunu iddia eden gericilere karşı ihtilallerin nedenini şu şekilde açıklamaktadır:

> İhtilalleri kötü niyetli kışkırtıcıların iradesinin ürünü gibi gösteren batıl inancın artık zamanı geçmiştir.
>
> Bir ihtilal sarsıntısının ortaya çıktığı her yerde, bu sarsıntının eskimiş müesseseler tarafından tatmin edilemeyen sosyal ihtiyaçlardan doğduğunu artık herkes bilmektedir. (1851'de Marx'ın Kolonya Yargı Kurulu Üyeleri Önündeki Söylev'inden, aktaran Henri Lefebvre, *Marx'ın Sosyolojisi*, s. 189)

Mesele açıktır. İhtilalci insiyatifin rolünde başarıya ulaşabilmesi için devrimin maddi bir tabana oturması şarttır. Bir başka deyişle, altyapının, o ihtilalci atılımın zafere erişmesi belli bir düzeye ulaşması gerekmektedir.

> Devrimler için maddi bir temel lazımdır. Nazariye kendi ihtiyaçlarının gerçekleşmesini temsil etmedikçe bir halk arasında gerçekleşemez. Düşüncenin gerçekleşmeye doğru yönelmesi yetmez, gerçekleşme düşünceye doğru yönelmelidir. (Marx)

II
DEVRİM AŞAMASI, EVRİM AŞAMASI VE BUHRANLAR TEORİSİ

"Büyük tarihi gelişmeler söz konusu olunca" diye yazıyor Marx, Engels'e, "yirmi yıl bir tek gün bile sayılmaz ama sonradan yirmi koca yılı içinde toplayan günler de gelebilir." (Lenin, "Proletaryanın Sınıf Mücadelesi Taktiği", *Marksizmin Kaynağı*, s. 44)

Marx ve Engels, proletaryanın devrimci mücadelesini *evrim* ve *devrim* aşaması olmak üzere iki aşamada formüle ederler.

Her iki aşamada da proletaryanın devrimci taktikleri değişiktir.

Devrim aşaması kısa bir dönemdir. Bu aşama, verili sosyal düzenin altüst olması aşamasıdır. Bu kısa aşamada proletaryanın ve onun öncüsünün taktiği hücumdur; gündemde tek bir madde yazılıdır: AYAKLANMA! Bu dönemde proletaryanın taktiği verili devlet mekanizmasını parçalayarak, proletaryanın devrimci iktidarını kurmaktır. Marx ve Engels bu taktiğe, Fransızların ihtilalci atılım ve geleneklerinden esinlenerek *Fransızca konuşma* adını koymuşlardır. Marx ve Engels'e göre ayaklanma bir *sanattır*.

> Günümüzde ayaklanma gerçekten savaş türünden bir sanattır ve ihmal edildiği zaman, ihmal eden partinin mahvına sebep olacak kurallara bağlıdır... Önce oyununuzun sonuçlarıyla karşılaşmaya tamamen hazır olmadıkça ayaklanma ile oynamayınız... ikinci olarak ayaklanma bir kere başladı mı,

> en büyük azimle ve hücum planında yürür. Savunucu bir eylem her silahlı ayaklanmanın ölümüdür... Devrimci politikanın bugüne kadar bilinen en büyük üstadı Danton'un dediği gibi: "Atılganlık, atılganlık ve yine atılganlık". (Friedrich Engels, *Germany, Revolution and Counter-Revolution*, International Publishers 1933, s. 100) (Aktaran Pomeroy, *Gerilla Savaşı ve Marksizm*, s. 52)

Görüldüğü gibi, şartlar olgunlaşmadan, asla ihtilalle oynanmamalıdır. Ama ihtilal çığın bir kere açıldı mı durmaksızın hücuma geçmek, her gün ne kadar küçük olursa olsun zaferler kazanarak müteredditd unsurları kendi tarafına çekmek ve de düşmanı gafil avlamak için *saldırmak* şarttır.

Proletaryanın devrim dönemindeki taktiği budur.

Bu kısa süren devrim aşamasına kadar proletaryanın öncü müfrezesinin görevi nedir, oturup beklemek mi? Değil elbette, devrim aşamasına nazaran oldukça uzun süren bu aşamada proletarya partisinin görevlerine ilişkin, Marx ve Engels'in görüşlerini Lenin, şu şekilde nakletmektedir:

> Proletarya taktiği evrimin her aşamasında, her anında, insanlığın tarihindeki objektif bakımdan kaçınılmaz olan şu diyalektiği hesaba katmak zorundadır: Bir yandan siyasi durgunluk dönemlerinden, yani barış içinde gelişmeden yararlanıp öncü sınıfının bilincini, gücünü ve dövüşkenliğini artırmak üzere, kaplumbağa adımlarıyla ilerlemek; öte yandan da bütün bu çalışmayı öncü sınıfın son hedefine yönelterek düzenlemek suretiyle işçi sınıfını, yirmi koca yılı içinde toplayan, büyük işlerde büyük işler başarmaya yeterli hale getirmek. ("Proletaryanın Sınıf Mücadelesi Taktiği", *Marksizmin Kaynağı*, s. 44)

Bu uzun dönemin devrimci mücadelesi *içeride* oportünizme karşı amansız ideolojik mücadele vermek, öncü sınıfın bilincini ve gücünü yükseltmek, eğitmek, *dışarıda* ise proletaryanın sendikal mücadelesinden halk kitelerinin ekonomik ve demokratik mücadelesine kadar kitlelerin günlük mücadelesini örgütle-

mekten, mevcut gerici yönetime karşı, demokratik ordunun en solunda yer alarak, siyasi muhalefeti yönlendirmeye kadar her çeşit eylem biçimini kapsar. Marx ve Engels proletaryanın bu aşamadaki devrimci diline, Alman proletaryasının ideolojik-teorik seviyesinin yüksekliğinden ve halk kitlelerini kendi saflarına çekmekteki maharetinden dolayı *Almanca konuşma* demişlerdir. Görüldüğü gibi, proletaryanın taktikleri, somut şartlara ve durumlara göre biçimlenmektedir. Şartlar değişince taktikler de değişmektedir.

Proleter devrimcisi, her iki dili de yerinde ve zamanında kullanan kişidir. Marx'ın Ludwig Feuerbach'tan esinlenerek söylediği gibi, *devrimci, "Fransız kalbine ve Alman kafasına" sahip olan savaşçıdır. Proletarya partisi ise en küçük reformist hareketten devrimci tedhişçiliğe kadar her çeşit eylem biçimini yerinde ve zamanında gündem meselesi yapan, diyalektik ve tarihi materyalizmin temeli üzerinde kurulmuş olan savaşçı bir örgüttür.*

Devrim hareketinde ortaya çıkan bütün sağ ve "sol" sapmaların temelinde, bu iki aşamanın devrimci taktiklerini birbirine karıştırmak ya evrim aşamasında Fransızca konuşmaya kalkışmak ya da devrim aşamasında hâlâ Almanca hitapta ısrar etmek veyahut her iki aşamada da o aşamaların dilini bozuk konuşmak yatmaktadır. (Bir başka deyişle, bütün sapmaların nedenini, devrim teorisindeki ikili yönün, herhangi bir yanını ihmal etmek veya abartmak şeklinde özetlemek mümkündür.)

Marx ve Engels, hayatları boyunca her iki sapma ile en sert şekilde mücadele etmişlerdir. Bilimsel sosyalizm bir bakıma, bir yandan objektif şartlar olgunlaşmadan Fransızca konuşmaya çalışan, kitlelerden kopuk, komplocu, iktidara el koyma manevraları yapan Blanquistlere, Bakunincilere ve de Marx ve Engels'in devrim simyagerleri diye adlandırdıkları Alman Kaba Komünistlerine, öte yandan Proudhoncu ve Lassalleci reformistler ile proletaryanın siyasi mücadelesini, kapitalizmin istek-

lerine uygun bir alana sokmaya çalışan İngiliz ve Alman küçükburjuva reformistlerine karşı, Marx ve Engels'in hayatları boyunca devrimci pratiğin içinde vermiş oldukları teorik-ideolojik mücadelelerle şekillenmiştir.

Evrim ve devrim aşamalarını belirleyen etkenler nelerdir? Devrim konakları tesadüflere mi bağlıdır? Değildir elbette. Devrimlerin bir yasası vardır. Marx ve Engels devrim aşamasını *devrimci buhrana* bağlamaktadırlar. (Proletaryanın bilinç ve örgüt seviyesinin de devrim için yeterli olması şarttır.)

Devrimci bunalım kavramı uzun süre Marx ve Engels'te açık ve net bir kavram niteliğine sahip olamamıştır. Devrimci bunalım kavramının bu bulanık durumundan dolayı, Marx ve Engels 1848 ihtilallerinde yanılmışlardır.

Bilimsel sosyalizmde *devrimci buhran* programı, *ekonomik buhran, sosyal buhran, siyasi buhran* ve *sürekli buhran* gibi çeşitli unsurları ihtiva etmektedir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bilimsel sosyalizmde bu buhranlar teorisi, *Kapital*'e kadar oldukça bulanıktır. Marx ve Engels, *Manifesto*'da, "dönem dönem ortaya çıkmalarıyla burjuva toplumunun varlığını her an daha büyük tehlikeye düşüren ticari buhranları anmak yeter" (s. 54) demektedirler. Bu ekonomik buhranlar, her defasında tehlikesi daha da artan, burjuva ekonomisinin hayatının sonuna kadar devam edecek olan kalp krizleridir. Bu buhranlar aynı zamanda sosyal buhranları da yaratırlar. Fakat bir devrimin olabilmesi için bu iki buhranın varlığı yetmez; devrimin objektif şartlarının olgun olabilmesi için ekonomik buhranın yanında sosyal bunalımın derinleşmesi[4] ve burjuva yönetimini alaşağı etmeyi sağlayacak politik buhranın

---

[4] Sosyal Bunalımın Derinleşmesi: Toplumda emekçilerin fakirleşmesinin son haddine varmasıdır. Yani burjuva toplumunda sınıflar kutuplaşmasının derinleşmesidir. Üretim ilişkilerinin, üretici güçlerin gelişmesine iyice köstek olmasıdır.

var olması şarttır. (Böyle bir politik buhranın olması da sosyal bunalımın derinleşmesi ve ekonomik bunalımın varlığına bağlıdır.)

Eğer bu üç bunalım bu şekilde son haddine ulaşmazsa devrim olamaz. (Devrim için devrimin objektif şartlarının olgunlaşması şarttır.)

Marx ve Engels'in, 1848 ihtilalleri sırasında kullandıkları devrimci bunalım kavramı, ekonomik ve derinleşmeyen sosyal bunalımı içermektedir. Marx ve Engels, 1848 ihtilalleri patlak verdiği zaman, beklenen anın geldiğini zannetmişlerdi. Ve patlak veren buhranı, kapitalizmin *sürekli* ve *son* buhranı olarak düşünmüşlerdir. Bugünlerde Marx ve Engels, gerileme ve duraklama olmaksızın politik iktidarı ele geçirip sosyal dönüşümün yapılabileceğini ummaktadırlar. Bu konuda diyor ki Engels:

> ... bizim için o zaman geçerli şartlar altında büyük mücadelenin nihayet başladığına ve tek bir uzun ve karışık devrim döneminde [sürekli devrim kastedilmektedir] sonuçlandırılması gerekeceğine ve fakat en nihayet ancak proletaryanın nihai zaferiyle biteceğine hiçbir şüphe olamazdı. (*Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*'ne Önsöz, s. 12)

Ve yine Engels 1848-50 yılları arasında bu şekilde kendileri gibi düşünenlerin yanıldıklarını açık yüreklilikle söylemektedir:

> Tarih bizi ve bizim gibi düşünenlerin hepsini haksız çıkardı. Avrupa kıtasında ekonomik gelişme durumunun, o zaman kapitalist üretimin ortadan kalkmasına imkân verecek şekilde olgunlaşmaktan çok uzak olduğunu gösterdi (...) Ve o zaman burada anlattığımız dönemden yirmi yıl sonra bile bir işçi sınıfı iktidarının ne kadar imkânsız olduğu bir kere daha ispatlandı. (a.g.e., s. 16-18; ayrıca bakınız, *Manifesto*'nun 1888 tarihli İngilizce baskısına Önsöz)

1850 yıllarında objektif şartların yetersizliğinden dolayı bir proletarya devriminin olmasını beklemenin yanlış olduğunu Marx da söylemektedir:

> Burjuva şartlarının izin verdiği kadar bir bollukta, burjuva toplumunun üretici güçlerinin geliştiği böyle bir genel refah mümkün olduğuna göre *gerçek bir devrimden* bahsedilemez. Böyle bir devrim ancak *bu iki faktörün, yani mevcut üretici güçlerle burjuva üretim biçimlerinin birbirleriyle çatışma haline girdikleri zaman söz konusu olabilir...* Yeni bir devrim ancak yeni bir krizin ardından gelecektir ve birisinin gelmesi ne kadar kesin ise ötekinin gelmesi de o kadar kesindir. (*Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*, s. 159)

Marx, 1848-50 dönemi arasında objektif şartların yetersizliğinden dolayı proletaryanın her devrimci atılımının giderek cılızlaştığını ve söndüğünü söylemektedir:

> Hareketin her hamle kazanır gibi oluşunda, öndeki yerini yeniden almaya uğraştı (proletarya); fakat her defasında biraz daha zayıfladı ve her defasında elde ettiği sonuç daha cılız oldu. (*Louis Bonaparte'ın Darbesi*, s. 28)

Bütün bu ifadelerden sonra, *devrimci bunalım kavramı, Manifesto*'dakinden daha fazla açıklık kazanmaktadır. Marx'ın dediği gibi, üretimin sosyal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki *antagonizma* kazanmadan, kapitalizm üretici güçleri geliştirme imkânlarına sahipken, kapitalizmin devrevi ekonomik krizleri bir devrime yol açamazlar. Açıktır ki üretim düzeni diyalektik bir bütündür. Her diyalektik bütün gibi bu da birliği, beraberliği ve de ayrılmayı, zıtlığı ihtiva eder.

Bir yandan belli bir tarihi anda mevcut üretim ilişkilerinin, üretici güçlere uygun düşmesi, onları kamçılaması, geliştirmesi, öte yandan başka bir tarihi anda aynı üretici güçlere ters düşmesi, gelişmesini frenlemesi; işte bir üretim düzeninin diyalektiği budur.

Üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki temel çelişmeden bir dizi çatışma doğar. Bu çatışmalar; üretim ile tüketim arasında *ekonomik*, sınıflar arasında, proletarya ve emekçilerle burjuvazi ve burjuvazinin çeşitli fraksiyonları arasında *sosyal* ve proletarya ile burjuvazi arasında, burjuva devlet ve düzenini yıkma veyahut muhafaza etme mücadelesi şeklinde *siyasal* niteliktedir.

Devrim anı, bu temel çelişkilerin son hadde varması dolayısıyla üç buhranın, tek bir buhran halinde kaynaşıp, derinleşmesi yani devrimci buhranın var olması halidir. Ayaklanma ancak böyle bir durumun varlığı halinde söz konusu olabilir.

Marx, Fransa'daki (1848-50 arası) sınıf mücadelesinin genişleyebilmesi ve Avrupa devrimine (dünya devrimi anlamında) varılabilmesi için bütün Avrupa uluslarını karşı karşıya getirecek bir dünya savaşının mevcudiyetini şart koşmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nın, dünyanın ilk büyük proleter devrimine yol açması gerçeğine bakarak, Marx'ın bu düşüncesinin, gerçekten de büyük bir kehanet, ama bilimsel bir kehanet olmadığını söylemek imkânsızdır. (Tabii Marx'ın kehanetinin önce devrimin İngiltere'de olacağı ve proleter devriminin bütün Avrupa'daki ülkelere yayılacağına ilişkin kısmının gerçekleşmediği bilinen bir gerçektir. Fakat burada önemli olan kapitalist ülkeler arası bir dünya savaşının proleter devrimine yol açacağının kahince gözlenmesidir.) Diyor ki bu konuda Marx:

> Fransız toplumunun içindeki sınıflar mücadelesi, bütün ulusların karşı karşıya geldiği bir dünya savaşı halinde genişler. Dünya ölçüsünde bir çözülme, dünya pazarına hakim olan ulusun, yani İngiltere'nin başına bir dünya savaşı, dolayısıyla proletaryanın geçmesi sonucunda yaklaşmak mümkündür. Orada bitiminde değil, örgütlenmesinin başlangıcında bulunan devrim, kısa soluklu değildir. Bugünkü kuşak, Musa'nın çöllere götürdüğü Yahudilere benziyor. Fethetmek zorunda olduğu sadece yeni bir dünya değildir, yeni dünya ile boy ölçüşebilecek olan insanlara yer açmak için

kendini feda etmesi gerekmektedir. (*Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*, s. 132)

Engels, ilk proletarya devrimi gerçeğine ilişkin Marx'ın bu kehanetini, Marx'ın bunları söylemesinden otuz küsur yıl sonra, ilk proleter devriminden otuz küsur yıl önce, 15 Aralık 1887'de, daha da mükemmelleştirerek, kendilerinden sonraki proleter devrimcilerine, devrim zamanını haber vermektedir. (Engels'in bu uyarısına sadece Rusya'da, Lenin ve Bolşevikler uymuşlardır.)

Diyor ki bu konuda Engels:

> ... Prusya-Fransa için bir dünya savaşı dışında artık başka bir savaş mümkün değildir ve bu savaş bugüne kadar hayal edilmemiş bir ölçüde ve şiddette olacaktır. Sekiz-on milyon asker birbirini kıracak ve böylece bütün Avrupa'yı çekirge sürülerinin bile beceremeyeceği şekilde soyup soğana çevirene kadar hırsla yiyip yutacaklardır. Otuz yıl savaşlarının yıkımı 3-4 yıla sığacak ve bütün kıtaya yayılacak; açlık, veba, ordularda ve halk kitlelerinde son haddine ulaşmış ıstırap ve tehlikenin yarattığı bir çöküntü; ticaret, sanayi, bankacılıkta kurduğumuz suni mekanizmanın genel iflasla sonuçlanmasının doğurduğu umutsuz karışıklık; eski devletler ile bunların geleneksel devlet felsefesinin çöküşü öylesine bir hal alacak ki düzinelerle taç kaldırımlarda yuvarlanacak ve mücadeleden kimin galip çıkacağını kestirmek imkânsızlığı; yalnız tek bir sonuç kesinlikle belli; genel bir bitkinlik ve işçi sınıfının nihai zaferi için şartların hazırlanması.
>
> Son hadde ulaşmış karşılıklı silahlanma yarışı sistemi nihayet meyvalarını vermeye başladığı zaman durum budur... Savaş, belki de bizi geçici olarak geriye itebilir, kazandığımız birçok mevzileri bizden koparıp alabilir. Fakat tekrar kontrol altına alamayacağınız güçleri bir defa başıboş bıraktınız mı her şey kendi bildiği gibi hareket edebilir: Dramın sonunda siz mahvolursunuz ve proletaryanın zaferi ya kazanılmış olur ya da herhalde kaçırılmaz hale gelir. (Lenin, *Sosyalizm ve Savaş*, s. 172-173)

III
SÜREKLİ BUHRAN VE SÜREKLİ DEVRİM TEORİSİ

1848'den 1850 sonbaharına kadarki süreç içinde Marx ve Engels'in devrim perspektifleri sürekli devrimdir. Bu stratejik görüş o dönemi yanlış değerlendirmenin bir sonucudur. Marx ve Engels, 1847'deki iki büyük krize (1847 dünya ticaret ve sanayi krizi ile tarım krizine) bakarak kapitalizmin artık son saatlerinin geldiğini, büyük mücadelenin nihayet başladığını, sosyalist devrimler çağının açıldığını zannetmişlerdi. Yani Marx ve Engels 1847'de patlayan dünya ölçüsündeki kapitalizmin ekonomik buhranının, sistemin *sürekli* ve *son buhranı* sanmışlardır. İşte bu sürekli devrim teorisi, sürekli bunalım teorisinin bir ürünüdür.

1847-50 döneminde, Marx ve Engels, Fransa'da ve de Avrupa'da proletarya devriminin yakın bir zaman içinde olacağını düşünerek Almanya'daki gecikmiş burjuva demokratik devrimine proletaryanın önderlik etmesini savunuyorlardı. Bu dönemde Marx ve Engels, teorik ve pratik çalışmalarının çoğunu Almanya üzerinde yoğunlaştırmışlardı:

> Komünistler dikkatlerini en çok Almanya üstüne çeviriyorlar; çünkü bu ülke, Avrupa uygarlığının daha ileri şartlarında, XVII. yüzyılda İngiltere'de, XVIII. yüzyılda Fransa'da olandan çok daha gelişmiş bir proletarya ile yapılmak durumundaki bir burjuva devriminin eşiğindedir ve çünkü *Almanyadaki burjuva devrimi, onun hemen ardından gelecek bir proletarya devriminin ilk adımı olacaktır.* (Marx, Engels, *Manifesto*, s. 91)

Görüldüğü gibi, Marx ve Engels'in Almanya için öngördüğü devrim *sürekli devrimdir*. Ve bu sürekli devrim, aşamasız değil *aşamalı devrim teorisidir*. Burası son derece önemlidir. Lenin'in emperyalist dönemde hayata uyguladığı bu teoriyi, Troçkist sü-

rekli devrim teorisinden ayıran temel özellik budur. 1849'un Almanya'sı için sürekli devrimi sadece Marx ve Engels öngörmüyordu. Gottschalk ve taraftarları da sürekli devrimi öngörüyorlardı; ama onların sürekli devrimi aşamasız veya tek aşamalı bir devrimdir.[5] (Köylülerin devrimci potansiyelini küçümseme, proletaryanın ittifaklarını reddetme; bu teorinin özü budur.) Ve Marx'ın aşamalı devrim önerisine (önce burjuva devrimi, sonra proleter devrimi) şiddetle çatıyorlardı: "Neden kanımızı dökecekmişiz? Sizin bildirdiğiniz gibi, vaiz bey, (Marx kastediliyor) Ortaçağ cehenneminden kurtulacağız diye... kapitalizm tarafına mı koşmalıydık."

Derhal proletaryanın devrimci iktidarını kurarak sürekli devrim yoluyla komünizme geçmeyi ileriye süren Gottschalk ve taraftarlarına karşı, Marx ve Engels, Almanya'daki "gelen devrimin" görevinin derebeylik kalıntılarını silip süpürmek, burjuva demokrasisini derinleştirmek olduğunu, onların söylediği gibi bir tarihi görevin üstünden atlayarak geçmenin imkânsız olduğunu söylüyorlardı.

Marx ve Engels'in öngördüğü aşamalı devrim teorisinin temelinde, Almanya'daki gecikmiş burjuva devrimini, liberal burjuvaziyi karşıya alarak bizzat proletaryanın küçük-burjuva demokratlarla ittifak kurarak yapması ve proletaryanın hiç durmadan, devrimi sürekli kılarak sosyalizme geçmesi düşüncesi yatmaktadır. Bu teoriye göre, liberal burjuvazi karşıya alınmalıdır; çünkü liberal burjuvazi korkak ve zayıftır, Fransa'da olanlardan sonra ürkmüştür, feodallerle anlaşarak devrime ihanet etmiştir. Bu yüzden Almanya'daki burjuva devrimi, ancak liberal burjuvazi karşıya alınarak, yani ona rağmen gerçekleşebilir.

---

[5] Troçki'nin Marx'a dayandırmaya çalıştığı sürekli devrim teorisinin özü, Kaba Komünistler'den Gottschalk ve Weitlinglere aittir. Yani Troçkist sürekli devrim teorisi, Marksist bir teori değildir.

Bununla beraber bu devrim, sosyalist bir devrim olmayacaktı, "cumhuriyetçi ve sosyal" bir devrim olacaktı. Feodal ve mahalli aristokrasi devrilecek, herkese oy hakkı tanınacak, köylüler serf durumundan kurtarılacak, özgür vatandaş durumuna getirilecek ve de burjuva demokrasisi derinleştirilecekti. Fakat özel mülkiyet, kapitalist sömürü ve sınıflararası çatışma devam edecekti. Ancak özel mülkiyetin yanında kamu mülkiyeti de proletaryanın yönetime katılması ölçüsünde yer alacaktı. Yani proletarya ekonominin ve üretimin düzenlenmesinde söz sahibi olacaktı. Devletin sınıfsal niteliği ise karma olacaktı, iktidar, işçilerin, köylülerin ve radikal küçük-burjuvazinin ortak iktidarı olacaktı. Böylece "sosyalist demokrasiye" doğru yeni bir hamlenin şartları yaratılmış olacaktı. Ancak unutmamak gerekir ki demokratik küçük-burjuvazi kırlarda feodal mülkiyetin tasfiyesinden sonra onun yerine küçük kapitalist üretimi (ve mülkiyeti) yayarak kendi hakimiyetini sağlamak isteyecekti. Yani devrimi "mümkün olduğu kadar çabuk" durdurmaya çalışacaktı. Proletarya ona bu fırsatı vermemelidir. Derhal bağımsız bir parti olarak örgütlenip, devrimi sürekli kılmalıdır.

> Küçük-burjuva demokratlar ... devrimi bir an önce sona erdirmek isterken az çok varlıklı bütün sınıflar iktidardan uzaklaştırılmadıkça, proletarya devlet iktidarını ele geçirmedikçe sadece bir ülkede değil dünyanın belli başlı bütün ülkelerinde proleter örgütleri, bu ülkeler proleterleri arasında rekabeti durduracak ölçüde gelişmedikçe ve üretici güçler, hiç değilse tayin edici nitelikte güçler, proleterlerin eline toplanmadıkça, görevimiz devrimi sürekli kılmaktır. (Marx ve Engels'in Merkez Komitesi Kanalıyla, Komünist Ligasına Hitab'ından, aktaran Stalin, *Leninizmin İlkeleri*, s. 38)

Sonradan emperyalist dönemin Marksizminin devrim teorisi olacak olan Marx ve Engels'in sürekli devrim teorisi işte budur.

Dikkat edilecek olursa, Marx ve Engels'in sürekli devrim teorisi, dört ana unsuru ihtiva etmektedir:

1. Sürekli devrim teorisi, sürekli buhranlar teorisinin sonucudur. (Sürekli buhran, kesiksiz buhran değildir. Bu, kapitalizmin öldürücü buhranının zaman zaman kesilmesi; fakat yok olmaması demektir. Bir başka deyişle, kapitalizmin ölüm döşeğine girmesi, zaman zaman komadan çıkması, düzelmesi ama döşekten kalkamamasıdır.)

2. Sürekli devrim teorisi, Avrupa devriminin yakın olması düşüncesine dayanır.

3. Sürekli devrim teorisi, o zamana kadar burjuvazinin ordusu sayılan köylülerin, proletaryanın ordusunu teşkil etmesi düşüncesine dayanır. Bu teori geniş köylü yığınlarının burjuvazi tarafından değil, proletarya tarafından feodalizme karşı kanalize edilmesini öngörür. Bir başka deyişle, sürekli devrim teorisi, köylülerin devrimci potansiyelinin Marksist analizidir.

4. Marx ve Engels'in sürekli devrim teorisi, Almanya'da gecikmiş burjuva devrimine proletaryanın önderlik etmesini ve bu proletaryanın, Avrupa proletaryasının —özellikle Fransız proletaryasının— yardımıyla, durmaksızın, sosyalist devrime yönelmesi düşüncesine dayanır.

Özetlersek bu teorinin özü, köylü kitlelerinin devrimci potansiyelinin doğru değerlendirilmesine, proletaryanın önderliğinde devrim doğrultusunda kanalize edilmesine dayanmaktadır.

Gottschalk ve etrafındaki Kaba Komünistlerin sürekli devriminde ise köylü kitlelerinin devrimci potansiyelini küçümseme, ekonomik ve sosyal determinizmin belirleyiciliğini önemsememe (bunlar bir tarihi dönemin atlanabileceğini savunuyorlardı) temeldir (sol sapma). Troçki'nin sürekli devrim teorisinin de temelinde bu düşünce yatmaktadır. İleriki bölümlerde göreceğimiz gibi, ihtilalci inisiyatiften yoksun olan bütün sağ oportünistler ve pasifistler de daima görünüşte proletaryaya sıkı sıkı sarılarak, köylü kitlelerinin devrimci potansiyelini azımsayarak, pasifizmlerine ideolojik kılıf bulmaya çalışmışlardır.

Görüldüğü gibi, bütün "sağ" ve "sol" sapma, proletaryaya tek başına kaldıramayacağı kadar yük yüklemede ve köylülerin devrimciliğini küçümsemede birleşmektedirler. Sağ ve "sol" sapmaların ortak yanı budur. (1905 Rus Demokratik Devrim döneminde, en "sol"da gözüken Troçki'nin Menşevik öze sahip olmasının temelinde bu yatar.)

Başında da belirttiğimiz gibi, Marx ve Engels, sonradan bu teoriyi terk etmişlerdir (1850'lerden sonra). Çünkü bu teori, kapitalizmin sürekli bunalım teorisine dayanmaktadır. Oysa 1850'ler, kapitalizmin üretici güçleri geliştirdiği, kamçıladığı, burjuva anlamında toplumun refah içinde olduğu yıllardır. (Bilindiği gibi, kapitalizm sürekli buhrana emperyalist dönemde girmiştir.) Ve Marx ve Engels'in kapitalizmin "sürekli ve son" buhranı zannettikleri, 1847 ekonomik buhranı ne sürekli buhrandı ne de kapitalizmin son buhranıydı.

Marx ve Engels, 1850 sonbaharında yanılgılarını anladılar (bakınız ikinci bölüm). Ve bu bunalımın devrevi bir bunalım olduğunu söylediler. Daha kapitalizm sürekli ve kesintisiz bunalımlar dönemine girmemişti. Bundan sonraki yıllarda Marx kapitalizmin buhranları meselesi üzerine eğildi. Ve kapitalizmin devrevi buhranlarını ve sistemin genel buhranını *Kapital*'de etraflı bir şekilde inceledi. Marx kapitalizmin bu devrevi buhranlarının özünün "kârın normal oranın altına düşmesi"ne dayandığını, bu devrevi bunalımların aşırı üretimin fazlalıklarını emerek ekonomiyi temelde düzenlediğini, yapıyı tedavi ettiğini ve de her devrevi buhrandan sonra bir nispi refah döneminin başladığını açık bir şekilde *Ekonomi Politiğin Eleştirisi*'nde ortaya koydu. (Bkz. *Kapital* cilt 5, s. 694-95)

Bu analizlerin sonucu Marx kapitalizmin o çağdaki gelişme durumundan dolayı sürekli bir buhranın (o dönem için) söz konusu olamayacağını anlayarak bu sürekli devrim teorisini terk etti. Ve bu teori uzun yıllar terk edilmiş ve unutulmuş bir teori olarak bir kenarda kaldı. Ta ki, kapitalizm gerçekten sürekli (ge-

nel) buhranlar dönemine yani emperyalist aşamaya girene kadar. Bu süre içinde Marksist devrim teorisinde daima ekonomik ve sosyal determinizm (determinist yön) ağır bastı.

Lenin 20. yüzyılın başında, kapitalizmin ekonomik ve politik alanda eşit oranda gelişmeme kanununu —bu kanunun ilk ipuçları Marx'ın ekonomi politiği eleştirirken yaptığı soyutlamalarda vardır— bularak, onun en yüksek aşaması olan *emperyalizm* teorisini formüle ederek, kapitalizmin sürekli ve son buhranlar çağının başladığını, Marx ve Engels'in "bekledikleri büyük mücadele anının" artık geldiğini söyleyerek, Rus proletaryasının devrim teorisinin, *sürekli* veya *kesintisiz devrim teorisi* olduğunu ilan etti.

İkinci Enternasyonal'in sözcüleri ve partileri, özellikle bu kuruluşun Rusya kolu olan Menşevikler, Marx ve Engels'in *sürekli devrim* meselesinde yanıldıklarına ilişkin sözlerini, mekanik yorumladılar. Marx ve Engels'in, o tarihi şartlar altında —tekel öncesi dönemde— kapitalizmin sürekli buhranlarının mümkün olamayacağını, dolayısıyla da sürekli devrim teorisinin geçerli sayılamayacağına ilişkin değerlendirmelerini, emperyalist dönemin şartlarında kapitalizmin sürekli bunalımlar dönemine girdiği gerçeğini hesaba katmayarak, bir dogma şeklinde, her şart altında geçerliymişcesine ele aldılar. (Bu ele alışları sağ oportünizmin ve pasifizmin değişmez karakteridir.)

Bunlar, somut durumların somut tahlilini bir yana bırakarak, Marx ve Engels'in başka tarihi şartlarda başka ülkeler için öngördükleri tezlerine —devrimin kapitalizmin en gelişmiş ülkede başlayacağı ve barışçıl geçişin de mümkün olabileceğine ilişkin— dört elle sarıldılar. Oysa kapitalizm, Marx ve Engels'in döneminin kapitalizmi değildi.

Kapitalizm, sürekli buhranlar çağına, proleter devrimleri çağına girmişti. Marx ve Engels'in tekel öncesi dönemde hatalı olarak niteledikleri sürekli devrim teorisi, kapitalizmin sürekli buhranlar döneminde, Marksizmin devrim teorisi oluyordu.

VI
DEVRİMCİ ŞİDDET VE BARIŞÇIL GEÇİŞ

Marx ve Engels, Lenin'in deyişiyle sosyalizme geçiş meseleleri ile yani biçim meseleleri ile kendilerini bağımlı kılmamışlardır. Sadece genel kural öngörmüşlerdir. Bu kurala göre, proletaryanın burjuva diktatoryasını alaşağı edebilmesi için *devrimci şiddete*, zora başvurması zorunludur. Zor, Marx'ın deyişiyle, bir yenisine gebe olan her eski toplumun ebesidir. Sosyal devrimin bir tek yolu vardır Marx'a göre:

> Ancak artık sınıfların ve sınıf çelişmelerinin bulunmadığı bir düzendedir ki sosyal evrimler, artık siyasi devrimler olmaktan çıkacaklardır. O zamana kadar toplumun her yerinden değiştirilip, düzeltilmesinin arifesinde sosyal bilimin son sözü şu olacaktır: Ya mücadele ya ölüm, ya kanlı savaş ya da yok olma. (*Felsefenin Sefaleti*, s. 195)

Fakat Marx ve Engels hayatın çok yönlülüğü karşısında dogmatizme düşmemek için şartlı, sınırlama içinde, yani amaca barışçı ajitasyonlarla daha çabuk ve daha emin ulaşılması mümkün olduğu yerlerde barışçıl geçişten de bahsetmişlerdir.

Marx ve Engels "barışçıl yollardan sosyalizme geçişi" Kara Avrupası'ndan tamamen farklı ve de çok değişik özelliklere sahip İngiltere ve Amerika için bir ihtimal olarak öngörmüşlerdir. Marx ve Engels'e göre bu ülkeler barışçıl geçişi mümkün kılabilecek özelliklere sahiptirler. Bir kere, kapitalizm Kıta Avrupası'na kıyasla bu ülkelerde daha gürbüzdü. Proletarya bu ülkelerde —İngiltere'de— nüfusun çoğunluğunu teşkil ediyordu ve sendikalarda çok iyi örgütlenmişti ve de Kara Avrupası proletaryasına nazaran kültür düzeyi daha yüksekti. Kapitalist sınıf, Kara Avrupası'ndaki benzerlerine kıyasla çıkarlarını çok daha iyi anlamıştı ve uzlaşma geleneğine sahipti. Bütün bu özelliklerinin yanında bu ülkelerde burjuva devleti yani bürokrasi ve militarizm, Kara Avrupası'na kıyasla daha zayıf ve cılızdı. Bu

nedenlerden dolayı, bu özelliklere sahip olan İngiltere ve Amerika'da proletarya burjuva parlamentosu kanalıyla yani oy mekanizması aracılığıyla, "kapitalistleri satın alma yoluyla" iktidara gelebilirdi.

New York Tribune'e, 1851 Nisan'ında yazdığı bir makalesinde şöyle diyor bu konuda Marx:

> İngiliz işçi sınıfı için genel oy kullanma hakkı ve siyasi iktidar aynı şeyi ifade eder. Proletarya nüfusun çoğunluğunu teşkil etmektedir. İngiltere'de genel oy hakkının kazanılması, Kıta Avrupası'nda sosyalist diye adlandırılan herhangi bir vasıtadan çok daha fazla bir ilerleme, yani sosyalizme doğru bir ilerleme teşkil edecek; genel oy... hakkının kazanılmasının kaçınılmaz sonucu işçi sınıfının politik hegemonyası olacaktır.

V

"MİLLİLİK" VE ENTERNASYONALİZM

Bu meseleye girmeden önce *millilik* ve *enternasyonalizm* hakkında Marx ve Engels'in görüşleri üzerinde kısaca duralım.

Marx ve Engels, somut durumların somut tahlilini yaparken proletarya devrimine kapitalist ülkelerin bütünü açısından bakmışlardır. Marx ve Engels, proletarya ve dünya emekçilerinin kurtuluşunu her şeyden önce Avrupa'da ve Amerika'da proleter enternasyonalizminin —I. Enternasyonal'in— iktidara gelmesine bağlamışlardır. Onlar dar milli sınırlar içinde, millet çerçevesinde devrim mücadelesinin hapsedilmesine daima karşı çıkmışlardır. Onlara göre, proletaryanın devrimci mücadelesinin amacı, burjuvazinin çizdiği sınırları aşmak ve ulusların enternasyonalizmini gerçekleştirmektir; proleterlerin vatanı yoktur, onların vatanı enternasyonaldir.[6]

---

[6] Bu, Marx'ın vatanseverliğe karşı olduğu anlamında yorumlanmamalıdır. Marx ve Engels'e göre proletarya, vatanı tehlikeye düştüğü her

> Proleterler, bütün ülkelerde bir tek ve aynı menfaatin; bir tek ve aynı düşmanın, bir tek ve aynı savaşın karşısındadırlar; proleterlerin çoğu daha şimdiden tabi olarak milli peşin hükümlerden sıyrılmışlardır; onların bütün hareketleri, temel bakımından insancıl ve milliyet karşıtıdır. Milliyeti yalnız proleterler ortadan kaldırabilirler. (Marx)

Fakat bu, her ülkede proletaryanın o sınırlar çerçevesi içinde kendi burjuvazisi ile savaşarak milli iktidarını kurmaması anlamında yorumlanmamalıdır. Tam tersine, her ülkenin işçi sınıfı, sınıf olarak her şeyden önce kendi ülkesinde iktidarı ele alabilecek şekilde teşkilatlanmak, kısa ve uzun vadeli taktiklerini, mücadele zeminini olarak kabul ettiği ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasi şartlarına yani sosyal yapının tutarlı analizine, hal ve şartların doğru değerlendirilmesine dayandırılmalıdır.

Bu açıdan proletaryanın sınıf mücadelesi, içeriği bakımından değil, sadece *formu* bakımından millidir.

Lassallecilerin etkisi altında kaleme alınmış olan *Gotha Programı*'ndaki "İşçi sınıfı, bütün uygar ülkelerin işçilerinin ortak çabası olan gayretinin zorunlu sonucunun, halkların uluslararası-

---

zaman ve her yerde en önde dövüşmüştür. Ve de dövüşmelidir. O açıdan sonuna kadar milli olan tek sınıf proletaryadır. İşçilerin vatanı yoktur diyen Marx, bir işçi hükümeti olan Paris Komünü hakkında şunları söylüyor: "Komün, böylece Fransız toplumunun bütün sıhhatli unsurlarının gerçek temsilcisi ve dolayısıyla Fransa'nın *gerçekten milli hükümeti* oluyordu. Aynı zamanda bir emekçi hükümetin ve emeğin kurtuluşunun cesur savaşçısı olarak sözün tam anlamıyla *enternasyonal* bir mahiyete sahipti." (*Fransa'da İç Savaş*, s. 86, italikler bize ait.)

Bu arada Prusya ordularının istilası karşısında vatan ve millet bayrağını yükselten, vatanı kahramanca koruyan Fransız burjuvazisi değil proletaryasıydı. "Paris'in mütecaviz Prusya'ya karşı zaferi, Fransız emekçisinin, Fransız kapitalistleriyle devletin parazitlerine karşı zaferi olacaktı. Milli görevler ile sınıf menfaatleri arasındaki bu ihtilafta, *milli savunma hükümeti* (burjuva hükümeti) bir *milli ihanet hükümetine dönüşmekte bir an bile tereddüt etmedi*" (age, s. 46, italikler bize ait).

sı kardeşliği olacağını bilerek kurtuluşu için ilk önce *bugünkü ulusal devlet çerçevesi* içinde çalışır" metnini meseleyi dar ulusal açıdan aldığı için eleştiren Marx bu konuda şunları söylemektedir:

> *Komünist Manifesto*'nun ve daha önceki sosyalizmin tümünün tersine, Lassalle işçi hareketini en dar ulusal açıdan kavramıştır. Program tasarısında Lassalle'in bu yolu izlenmektedir ve bu, Enternasyonal'in eyleminden sonra yapılmaktadır!
>
> Besbelli ki işçi sınıfı, mücadele edebilmek için sınıf olarak kendi ülkesinde örgütlenmelidir ve her ülke ayrı ayrı bu sınıf mücaddesinin sahnesidir. İşte işçi sınıfının mücadelesi bu anlamda ulusal nitelik taşır, muhtevası bakımından değil; ama Komünist Manifesto'nun da dediği gibi "şekil bakımından" ulusal. (*Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, s. 36)

İşte Marx ve Engels enternasyonalizm ve "millilik" ilişkisini bu şekilde ele almaktadır.

VI
PROLETARYA DEVRİMİ, TEK ÜLKEDE Mİ BÜTÜN AVRUPA'DA MI?

Kapitalizmin dengesiz gelişmesinin henüz tam anlamıyla tespit edilmesine imkân olmayan tekel öncesi dönemde, Marx ve Engels, tek bir ülkede devrimin zaferinin kesinleşmesinin imkânsız olduğunu, bir dünya çapında krizin hemen ertesinde, bütün kapitalist ülkelerin proletaryasının birlikte kurtuluşunun söz konusu edilebileceğini söylemişlerdir.

Marx dar ulusal sınırlar içinde bir proleter devriminin tamamlanmasının imkânsız olduğuna örnek olarak, 1849 Haziran'ındaki Fransız proletaryasının bozgununu göstermektedir:

> *İşçiler... Fransa'nın ulusal sınırları içinde bir proleter devrimi tamamlayabileceklerini düşünüyorlardı.* Fakat Fransa'nın üretim

> şartları, dış ticaretiyle, dünya piyasasındaki durumuyla ve bu piyasanın kanunlarıyla belirlenmiştir. *Fransa, bunları, bütün Avrupa'yı içine alacak ve dünya piyasasının despotu İngiltere üzerinde tepkisi olan bir devrimci mücadele olmaksızın nasıl parçalayacaktı?* (*Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*, s. 48, italikler bize ait.)

Marx, görüldüğü gibi bu yıllarda, dünya devriminin —Avrupa devriminin— başlangıç noktası olarak *İngiltere*'yi görmektedir. Marx'a göre, Fransa'daki mevcut siyasi krizin bir çözüme ulaşması ve proletaryanın yönetime geçebilmesi için bütün dünyayı sarsan bir krizin olması ve bu kriz döneminde, İngiltere'de bir proleter devriminin patlak vermesi şarttır:

> Fransız toplumunun içindeki sınıflar mücadelesi, bütün ulusların karşı karşıya geldiği bir dünya savaşı halinde genişler. Dünya ölçüsünde bir çözüme ancak dünya pazarına hakim olan ulusun, yani İngiltere'nin başına, bir dünya savaşı dolayısıyla, proletaryanın geçmesi sonucunda yaklaşmak mümkündür. (Karl Marx, *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*, s. 132)

1847-50 yılları arasında Kıta Avrupası'nda sürekli devrimin olacağını zanneden, sonra bunda yanıldıklarını söyleyen Marx ve Engels'in devrim teorilerinde görüldüğü gibi 1850'de ihtilalci inisiyatif değil de ekonomik ve sosyal determinizm ağır basmaktadır. Onlara göre Avrupa devrimi üretici güçlerin gelişme seviyesi en yüksek —objektif şartları en olgun— ülke olan İngiltereden başlayacaktı.

1850 yılında İngiltere'ye yerleşen Marx ve Engels uzun bir süre İngiltere'ye bu gözle baktılar. (Dünya devriminin başlangıç noktası olarak gördüler.) Fakat 1850'lerden sonra, hızla İngiliz işçi hareketi küçük-burjuva reformizmine, *trade-union*'cu bataklığa yöneldi ve yavaş yavaş işçi ile işveren arasında ortalama bir zümre, işçi aristokrasisi doğmaya başladı. Bu aristokrasinin sınıf mücadelesini, kapitalizmin isteklerine uygun bir yöne kanalize etmeyi iyi kötü başardığını gören Marx ve Engels, İngiltere'den

ümitlerini keserek tekrar bütün dikkatlerini Kıta Avrupası'na çevirdiler. Paris Komünü hareketinde Fransız işçisinin hunharca ezilmesinden sonra Marx ve Engels, bütün ümitlerini Almanya'daki mücadeleye bağladılar. Ve Almanya'daki proletaryanın muhtemel bir zaferini, dünya devriminin başlangıcı olarak gördüler.

Özetlersek, Avrupa devrimini bir bütün olarak gören Marx ve Engels'e göre ilk muzaffer proletarya devrimi üretici güçlerin gelişme seviyesinin az çok yüksek olduğu bir Avrupa ülkesinde olacaktı. Yani Marx ve Engels'in devrim teorilerinde ekonomik ve sosyal determinizm ağır basmaktadır. İhtilalci inisiyatifin rolü daha talidir. Fakat devrim mihrakının Batı'dan —İngiltere'den— yavaş yavaş doğuya doğru kaymasına paralel olarak ihtilalci inisiyatifin nispi önemi de artmaktadır. (Ancak daima belirleyici yön, ekonomik ve sosyal determinist yöndür.)

B.
EMPERYALİST DÖNEM MARKSİZMİNİN DEVRİM TEORİSİ

I
SERBEST REKABETÇİ KAPİTALİZMİN TEKELCİ KAPİTALİZME DÖNÜŞMESİ

Fransa ve Prusya Savaşı'ndan ve onu takiben Paris Komünü hareketinden, 20. yüzyılın başlanna kadar, kapitalizm nispeten barışçı bir gelişim içine girdi. Bu döneme, barış dönemi de diyebiliriz. Bu evre, kapitalizmin üretici güçleri geliştirdiği, kamçıladığı ve burjuva anlamda refahı sağladığı, tek kelime ile kapitalizmin gürbüzleştiği bir evredir. Fakat her gelişen, güçlenen şey gibi kapitalizm de bu süre içinde kendi zayıflığını, çürüklüğünü de geliştirdi ve güçlendirdi. Bir başka deyişle, kapitalizm bir yandan yükselirken öte yandan hızla kokuşmaya, asalaklaşmaya, tekelleşmeye yöneliyordu.

Bu dönem, bireysel kapitalizmin hızla ortadan kalktığı, tekellerin, kartellerin ve tröstlerin ekonomiye hakim olduğu, serbest rekabetçi kapitalin hakimiyetinin, finans kapital tahakkümüne dönüştüğü bir dönemdir. Lenin, serbest rekabetçi kapitalizmin finans kapitalizmine dönüşme sürecini üçe ayırmaktadır: (Lenin bu süreci 1860'tan başlatıyor)

> tekellerin tarihindeki belli başlı evreler şöyle beliriyor: 1) Serbest rekabetteki gelişimin en yüksek noktaya eriştiği 1860-1880 yılları: Bu dönemde tekeller henüz güçlükle fark edilebilen birer çekirdek halindedirler; 2) 1873 krizini izleyen ve kartellerin büyük gelişme dönemi olan yıllar; ancak bunlar yine de birer istisna halindedirler; kararlı ve sağlam bir durumları yoktur henüz. Geçici bir nitelik gösterirler; 3) 19.

> yüzyılın sonundaki yükseliş ve 1900-1903 krizi dönemi; bu dönemde karteller bütünüyle ekonomik hayatın temellerinden biri haline geliyor, kapitalizm emperyalizme dönüşmüştür... (*Emperyalizm*, s. 29)

1857-60 dünya ekonomik krizinden sonra kapitalizm tam bir refah (*boom*) dönemine girdi. Bilim ve teknikteki o zamana kadar görülmemiş buluş ve gelişmeler, kapitalizmi hızlı bir gelişme ve yükselme sürecine soktu. Bilim ve tekniğin en son buluşlarını sanayiye uygulayarak onu hızla geliştiren kapitalizm, büyük çapta üretimi dev tesislerle geliştirdi ve yaygınlaştırdı. Üretim hızla merkezileşip yoğunlaştı. Giderek bankalar, o güne kadarki aracı görevlerini bir yana iterek, bizzat ekonomiye yatırım yapan dev tekellere dönüşmeye başladı.

Kartellerin, tröstlerin ekonomik hayata hakim olmaya başlamasının, özellikle bankaların sanayiye el atmasının sonucu, küçük ve orta teşebbüsler hızla ortadan silinmeye başladı. Holding sistemi aracılığıyla büyük tekeller ekonominin tek hakimi haline geldiler. Ve böylece kapitalizm, yeni bir çağa, finans kapital çağına girdi.

> Üretimin yoğunlaşması, bundan tekellerin doğuşu, sanayi ile bankaların kaynaşması, iç içe girmesi: İşte mali sermayenin oluşum tarihi ve bu kavramın (finans kapital kavramının) özü. (Lenin, *Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, s. 60)

Ve bu gelişmenin doğal sonucu, serbest rekabetçi dönemde belirgin olmayan kapitalizmin dengesiz ve kesikli gelişiminin, bütün çıplaklığı ile ortaya çıkması, iyice belirginleşmesidir.

"Teşebbüslerin, endüstri dallarının ve farklı ülkelerin eşitsiz ve kesintili gelişmeler içinde olması kapitalist rejimde kaçınılmaz bir olaydır." (a.g.e., s. 77) Bu eşitsiz gelişim tekellerle birlikte ekonomide muazzam bir sermaye fazlası yarattı. Kapitalizm, endüstriye uygun şekilde tarımı geliştiremediği ve de kâra göre

üretim daima bir tüketim eksikliği —halk kitlelerinin açlığı ve yoksulluğunun hızla artmasından dolayı— yarattığı için bu fazlalık zorunlu olarak sömürge ülkelere kanalize edildi. Emtia ihracına dayanan eski tip sömürgecilik politikası yerini sermaye ihracına dayanan emperyalist sömürgeciliğe bıraktı. Dünya bir avuç tekeller tarafından paylaşıldı. "Sermaye ihraç eden ülkeler, dünyayı, kelimenin mecaz anlamıyla, aralarında bölüşmüşlerdir. Ama mali sermaye kürenin doğrudan doğruya bölüşülmesine yol açıyor." (a.g.e., s. 83) Ve dünyanın bütün ülkeleri "dünya mali sermaye işlemleri zincirinin halkalarını meydana getiriyorlar."

Bütün bunlar olurken teknikteki ve bilimdeki o zamana kadar görülmemiş olan yenilikler ve buluşlar[1] kapitalist ülkeler arasındaki düzey farklarını kapatmaya uygun ortamı hazırlıyordu. Bu ortam içinde daha geri bir kapitalist ülke, sıçramalı gelişme ile ileri bir ülkeye yetişiyor ve bölünmüş olan dünyanın yeni güçler dengesine göre "daha adil" bölüşülmesini istiyordu. Bunun, kapitalistler arası yeniden paylaşım savaşlarına yol açması kaçınılmazdı.

Emperyalist aşamada kapitalizmin dengesiz ve kesikli gelişmesi, tekeller arası anlaşmazlıkları derinleştirip şiddetlendiriyordu. Bunun doğal sonucu, emperyalist cephede yarıklar açılması ve bu açılan gediklerde sosyalizmin zaferinin mümkün olmasıdır.

> Emperyalizmin neden can çekişen kapitalizm olduğu, sosyalizme geçit teşkil ettiği kolayca anlaşılabilir; kapitalizmden doğup gelişen tekel, artık kapitalizmin ölümüdür. Ve onun sosyalizme geçişinin başlangıcıdır. (Lenin)

---

[1] Planck'ın "Quantum Teorisi", Einstein'ın "İzafiyet Teorisi" modern atom fiziğinin temel taşlarını oluşturdu. Ayrıca endüstride seri üretim (Ford'un otomobil seri üretimi), elektrikli ve içten yanmalı motorların kullanılışının genişlemesi vs.

Ve artık tarihsel bir dönem geride kalıyordu. Tarih yeni bir sayfasını çeviriyordu. Bu yeni sayfanın başlığı proleter devrimleri çağıdır. "Barış" dönemi artık geride kalıyordu. Artık proleter devrimcilerinin dünyayı yorumlamaktan değiştirmeye geçecekleri, her şeyin altüst olacağı, kapitalizmin sürekli ve genel bunalımlarını yaşamaya başlayacağı dönem başlıyordu. Marx ve Engels'in 1840-50 döneminde geldiğini zannettikleri "beklenen an" artık gelmişti.

II
MARKSİZMİN "ORTODOKS" TAHRİFİ VE LENİNİST DEVRİM TEORİSİ (I)

Rekabetin tekele dönüştüğü bu dönem sonundaki enternasyonal örgüt, İkinci Enternasyonal'dir. Kapitalizmin burjuva anlamda refahı sağladığı bu "barış" döneminde Avrupa'daki İkinci Enternasyonal partileri, parlamenter yollardan büyük başarılar sağladılar. Özellikle Almanya'daki işçi partisi dev seçim zaferleri kazandı. (Pek çok seçim bölgesinde oyların %50'sinden fazlasını aldı.)

Bu dönem, bütün barış dönemlerinde olduğu gibi solda pasifist ve sağ eğilimlerin palazlandığı bir dönemdir. Kazanılan parlamenter zaferler, İkinci Enternasyonal'in bütün partilerinin başını döndürdü. Bu dönemin hep böyle devam edeceğini zannederek savaş döneminin hazırlıkları ile hiç uğraşmadılar.

İkinci Enternasyonal'in pasifizmini Stalin şu şekilde özetlemektedir:

> Bu devre, kapitalizmin nispeten sakin bir gelişme devri, emperyalizmin felaketli çelişkilerinin henüz açıkça belirmeye vakit bulamadığı; işçilerin ve sendikaların ekonomik grevlerinin az çok normal bir şekilde geliştiği; seçim mücadelesinin ve parlamento gruplarının "baş döndürücü" başarılar sağladığı, legal mücadele şekillerinin övgüleri ile göklere yüksel-

> tildiği ve legalite yoluyla kapitalizmin yenileceğine inanıldığı bir çeşit savaş öncesi devre idi. Bir kelime ile bu devir, İkinci Enternasyonal partilerinin kendilerini besiye çekip semizlendikleri ve devrimi, kitlelerin devrimci eğitimini ciddi surette düşünmek istemedikleri bir devir idi. (*Leninizmin İlkeleri*, s. 17)

Hayatının son yıllarında, bu kötü gidişi gören Engels, İkinci Enternasyonal reformizmi konusunda Wilhelm Liebknecht ve Kautsky'i uyarmaya çalıştı. Engels, 1891'de *Erfurt Programının Eleştirisi*'nde bu "barışçıl geçiş"e ilişkin pasifist ve parlamenter hayalleri sert bir dille eleştirdi.

Ama Engels'in bütün eleştirisi ve uyarıları sonuçsuz kaldı: İkinci Enternasyonal partileri parlamentarizmin batağına iyice saplandılar. İşte 1900 yıllarında, proleter devrimler çağının başında, Avrupa solunun durumu böyle idi.

II. Enternasyonal'in partileri, kapitalizmin barışçıl bir gelişme gösterdiği yükselme döneminde elde edilen seçim zaferlerinin sarhoşluğu içinde, kapitalizmin bu yeni dönemini hiç ama hiç anlamadılar. Geçici bir devre olan bu "barış dönemi"nin devam edeceğini zannettiler.

Bu partiler, somut durumların somut tahlilini bir yana bırakarak, Marksizmin bir eylem kılavuzu olduğunu ve tarih içinde zenginleşip derinleştiğini unutarak, Marx ve Engels'in tekel öncesi dönem için öngördüklerini bir dogma olarak aldılar. Hatta Marx ve Engels'in istisna şartlar için söylediklerini bile genelleştirdiler; tam bir dogmatizmin içine düştüler.

Marx ve Engels'in tekel öncesi döneme ilişkin önerilerinin "ortodoks" yönden muhafaza edilmesi yani dondurulması, onların objektif durumlarına uygun düşüyordu. Ve bu dogmatizm, aynı zamanda onların ihanet ve korkaklıklarına bir ideolojik kılıf oluyordu. Marx ve Engels'in kapitalizmin üretici güçleri henüz geliştirdiği, onlara ters düşmediği yükselme dönemine ilişkin, "evrim dönemine ilişkin", öngörmüş oldukları devrim

teorisini, çalışma tarzını ve taktiklerini, kapitalizmin genel bunalımlar dönemine, sosyalist devrimler dönemine uygulamaya çalışıyorlardı. Marx ve Engels, tek ülkede, dar milli sınırlar içinde bir proletarya devriminin olamayacağını söylememişler miydi? Devrim, Marx ve Engels'in önerilerine göre, gelişmiş kapitalist ülkelerde "zamandaş" olarak dünya devrimi şeklinde patlak vermeyecek miydi? İlk proletarya devrimi, üretici güçlerin en gelişmiş, objektif şartların en olgun, demokrasinin ve proletaryanın kültür düzeyinin en yüksek olduğu ülkede başlamayacak mıydı? O yüzden üretici güçlerin gelişme seviyesi düşük olan bir ülkede yapılacak olan her ihtilalci teşebbüs, tıpkı 1849 Haziran yenilgisi gibi, tıpkı Paris Komünü yenilgisi gibi bozgunla sonuçlanmaya mahkumdu. Bu bakımdan üretici güçlerin olgunlaşmasını beklemek şarttı.

Ayrıca bu partiler Marx ve Engels'in başka tarihi şartlar için ileri sürdüklerini bu şekilde dogmatikleştirmeleri bir yana, "istisnai" durumlar için öngördüklerini de genelleştiriyorlardı. Marx'ın nüfusun çoğunluğunu proletaryanın teşkil ettiği İngiltere'de proleter devriminin barışçıl yollardan zafere erişmesinin mümkün olduğuna ilişkin şartlı sınırlamasını genelleştirerek proletaryanın devrim yapabilmesi için nüfusun çoğunluğunu teşkil etmesinin şart olduğunu ileri sürüyorlardı. Onlara göre proletarya nüfusun çoğunluğunu teşkil edecek ve oyların çoğunluğunu alarak iktidara gelecekti.

II. Enternasyonal'in partileri, işte proleter devrimleri çağında Marx ve Engels'i böyle yorumluyorlardı.

II. Enternasyonal pasifistleri, Marksizmi bu şekilde dogmatikleştirirlerken Marksizmi eylem kılavuzu olarak kabul eden Lenin, somut durumların somut tahlillerini yaparak kapitalizmin emperyalizme dönüşmesi sürecini yakından izliyordu. (Lenin, *Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* kitabını 1916'da yazmıştır; fakat Lenin'in 1900'lerden itibaren yapmış

olduğu bütün tahliller, emperyalist dönemin çelişkilerinin doğrudan analizine dayanmaktadır.)

Lenin'e göre, dönem Marx ve Engels'in dönemi değildi; kapitalizm yeni bir safhaya girmişti. Kapitalizm Marx ve Engels'in 1947-50 dönemi arasında girdiğini zannettikleri sürekli ve genel bunalımlar dönemine, can çekişme sürecine artık girmiştir. Ve Lenin tekelci dönemde iyice belirginleşen kapitalizmin dengesiz ve kesikli gelişimini doğru gözleyerek bundan tek ülkede sosyalizmin zaferinin mümkün olduğu sunucunu çıkardı:

> kapitalizmin gelişmesi, farklı ülkelerde hiç de muntazam olmayan bir şekilde yürümektedir. Meta üretimi sisteminde başka türlü de olamaz. Bundan da reddedilemez bir şekilde şu çıkıyor ki, sosyalizm *bütün* ülkelerde aynı anda zafere ulaşamaz. Önce bir ya da birkaç ülkede zafere ulaşacak, ötekiler ise bir süre burjuva ya da burjuva öncesi dönemde kalacaklardır. ("Proletarya Devriminin Savaş Programı", *Sosyalizm ve Savaş*, s. 61)

Lenin, "Ekonomik ve politik gelişmenin eşit oranda olmaması kapitalizmin kesin kanunudur. Bundan sosyalizmin, önce kapitalist ülkelerin pek azında hatta bir tanesinde mümkün olduğu sonucu çıkar" diyerek, Marx ve Engels'in "devrim bütün ülkelerde birden patlak verecektir" şeklindeki önerisinin emperyalist dönemde eskidiğini belirtmektedir. Lenin'e göre, Marx ve Engels'in bu eskimiş önerisini, dogmalaştırarak tekrarlayan II. Enternasyonal parti ve sözcüleri, burjuvaziye hizmetten başka bir şey yapmamaktadırlar:

> Kendilerini çok akıllı sayanların ve üstelik sosyalist geçinenlerin, devrim bütün ülkelerde birden patlak vermedikçe iktidarın mücadele ile ele geçirilemeyeceğini iddia edenlerin her türlüsünü biliyoruz. Bu adamlar, bu gevezeliklerle devrime sırt çevirdiklerini ve burjuvazinin yanına geçtiklerini sezmiyorlar. Çalışan sınıfların uluslararası oranda devrim yapmalarını beklemek, her şeyin bekleyiş içinde donakalması de-

mek olur. Bu saçmalıktır. (Lenin'den aktaran Stalin, *Sağ ve Sol Sapmalar*, s. 220)

Leninizme göre, proletarya devrimine o ülkenin iç gelişmesinin bir meselesi olarak bakıp üretici güçlerin gelişmesinin yeterli olup olmadığının tetkiki artık geride kalmıştır. Emperyalist dönemde, herhangi bir ülkede devrim şartları, üretici güçlerin gelişme seviyesine bağlı değildir. Çünkü emperyalist ekonomik otarşiyi yıkarak, milli özel ekonomileri, dünya ekonomisi denilen bir zincirin halkaları haline getirmiştir. Ve sistemin bütünü açısından, bütün ülkelerde devrimin objektif şartları mevcuttur. Bu yüzden ilk proletarya devrimini kapitalizmin en gelişmiş olduğu, demokrasinin ve kültür seviyesinin en yüksek olduğu ülkede olacağını beklemek yanlıştır. Marx ve Engels'in tekel öncesi dönem için doğru olan bu önerisi, emperyalist dönemde artık eskimiştir. Ve Leninizme göre, ilk proletarya devrimi, kapitalizmin ve demokrasinin en gelişmiş olduğu şu veya bu ülkede değil, emperyalist zincirin en zayıf olduğu ülkede yapılacaktır:

> Emperyalist zincirin en zayıf olduğu yerde sermayenin cephesi yarılacaktır; çünkü proletarya devrimi, dünya emperyalist zincirinin kırılmasının sonucudur ve devrime başlayan ülkenin sermayenin cephesini yaran ülkenin, kapitalist anlamda daha gelişmiş ülkelere oranla daha az gelişmiş olması, bununla beraber kapitalizmin çerçevesi içinde bulunması pekala mümkündür. (Stalin, *Leninizmin İlkeleri*, s. 32)

II. Enternasyonal partilerinin ileri sürdükleri "barışçıl geçiş" teorisi de Lenin'e göre yanlıştır. Kapitalizm can çekişme dönemine girdiği için bürokrasi ve militarizmini iyice güçlendirmiştir. Sosyal devrimin emperyalist dönemde tek yolu vardır, o da "şiddet yoluyla bürokratik ve askeri makineyi" parçalamaktır. Marx ve Engels'in tekel öncesi dönemin İngiltere ve Amerika'sı için öngördüğü barışçıl geçiş tezi, tekelci dönemde eskimiştir, geçersizdir.

Diyor ki bu konuda Lenin:

> Bugün,... Marx'ın bu sınırlaması geçerli değildir. Amerika gibi İngiltere de, Anglo-Sakson özgürlüğünün (militarizm ve bürokratizm yokluğu) dünyadaki bu en büyük ve en son temsilcileri de her şeyi kendilerine bağımlı kılan ve her şeyi kendi ağırlığı altında askeri ve bürokratik kurumların, kan ve çirkef dolu Avrupai bataklığı içine boylu boyunca battılar. Şimdi Amerika'da olduğu gibi, İngiltere'de de "bütün gerçek halk devrimlerinin ilk şartı" (...) "hazır devlet makinasını" *kırmak, parçalamaktır*. (*Devlet ve İhtilal*, s. 52)

Leninist devrim teorisinde, işçi sınıfının zayıf olduğu, nüfusun büyük çoğunluğunu köylülerin teşkil ettiği bir ülkede, emperyalist zinciri parçalamak mümkündür. Burada köylülerin devrimci potansiyelinin, proletaryanın ve partisinin yönetiminde harekete geçirilmesi temel alınmaktadır.

> ... *Bilindiği gibi, Lenin, proleterlerin köylülüğe karşı olan münasebetinde Marx kuramını tamamlamış ve geliştirmişti.* (G. Dimitrov, "Partinin Gelişmesinde Başlıca Devreler", *Halk Cumhuriyetine Doğru*, s. 124)

Lenin'in devrim teorisinde, ihtilalci inisiyatifin rolü (emperyalist dönemin özelliklerinden dolayı) Marx ve Engels'inkilerine kıyasla çok daha ağırlıklıdır. Emperyalist dönemde, devrimlerin maddi temelleri hazır olduğu için meseleyi çözmek ihtilalci inisiyatifin uygun zamandaki atılımına kalmaktadır. Bilimsel sosyalizmin devrim teorisinde köylülerin rolü arttıkça, devrim mihrakı Doğu'ya kaydıkça volontarist yön ön plana çıkmaktadır.

II. Enternasyonal partilerinin devrim yapmaya niyetleri olmadığı için köylülerin ihtilalci potansiyellerini kanalize etmek, köylüleri proletaryanın saflarına kazanmak diye bir meseleleri yoktu. Onlar, devrimi köylülerin çoğunluğunun proleterleşeceği, proletaryanın nüfusun çoğunluğunu teşkil edeceği bilinmeyen bir zamana ertelemişlerdi. II. Enternasyonal'in "ortodoks"

düşüncesine göre, köylüleri tüm olarak burjuvazinin ordusu içinde düşünmek gerekir. Bu düşünceye göre, "köylüler bütünüyle ancak bir gıda ürünleri sağlayıcısıdırlar" ve çıkarları proletarya ile zıttır. Bu şekilde toplumu birbirine zıt iki renge boyamak II. Enternasyonal oportünizminin, klasik "ortodoks" anlayışından başka bir şey değildir.

II. Enternasyonal pasifistleri, yukarıda kısaca özetlediğimiz bütün oportünist tezlerini, Marx ve Engels'e dayandırıyorlardı. Onlar Marksizmde neyin kesin olduğunu hiç ama hiç anlamış değillerdi. Onlar Stalin'in deyişle, Marksizmin özünü —somut durumların somut tahlilini— bir yana bırakarak Marksizmi donduruyorlardı. Emperyalist dönemin ilk yıllarında sadece Lenin ve Bolşevikler Marksizmin özüyle lafızlarını birbirinden ayırarak, Marksizmin özünü muhafaza ederek, hayatın yeni gerçekleri karşısında derinleştirip zenginleştiriyorlardı.

1900'lerde diyordu ki Lenin:

> Marx'ın teorisini tamamlanmış, değişmez bir bütün olarak görmüyoruz. Aksine olarak düşünüyoruz ki, bu teori sadece bilimin köşe taşlarını yerleştirmiştir; eğer sosyalistler hayatın kendilerini aşmasını istemiyorlarsa bu bilimi her yönden derinleştirmelidirler. Düşüncemize göre Rus sosyalistleri için Marx'ın teorisini bağımsızca iyice işlemek özel olarak zorunludur.

III
MARKSİZMİN "ORTODOKS" TAHRİFİ VE LENİNİST DEVRİM TEORİSİ (II): LENİNİST KESİNTİSİZ DEVRİM TEORİSİ VE MENŞEVİZM

20. yüzyılın başında, kapitalizmin emperyalizme dönüştüğünü gözleyen Lenin'e göre, Marks'ın 1847-50 dönemi arasında geldiğini zannettikleri an, "büyük mücadele anı" artık gelmişti. Ar-

tık "burjuvazi ile proletarya arasındaki savaş bütün Avrupa'da gündemdedir" Ve Lenin, Marx ve Engels'in 1850 Almanya'sı için öngördükleri *sürekli devrim* teorisini, Rus proletaryasının devrim teorisi olarak ilan ediyordu.

1840-50 dönemi arasında, Marx ve Engels, bu devrim teorisinde gerçekten yanılmışlardı. Çünkü onlar, 1847 dünya ticaret bunalımı ile kapitalizmin genel ve sürekli buhranlar dönemine girdiğini zannetmişlerdi. Oysa kapitalizm o çağda yükselme dönemindeydi. Dolayısıyla Avrupa'da bir proleter devrimi olması imkânsızdı. Bu nedenle, Almanya'daki demokratik devrimin başını proletarya çekse bile Avrupa'da zamandaş patlak veren proletarya devrimleri olmadığı için, proletarya, devrimi sürekli kılamazdı. Almanya'da proletaryanın burjuva demokratik aşamadan durmaksızın sosyalist devrim aşamasına geçebilmesi için, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde iktidarı ele geçirmiş olan muzaffer proletaryanın yardımı şarttı.

Oysa şu anda (emperyalist dönemde) kapitalizm sürekli bunalımlar dönemine girmiştir. Avrupa proletaryasının iktidara gelmesi için objektif şartlar sistemin bütünü açısından olgunlaşmıştır. Bu yüzden Marx ve Engels'in 1856'lardan sonra vazgeçtikleri bu devrim teorisi, kapitalizmin sürekli ve genel bunalımlar döneminde, Rusya gibi, gecikmiş burjuva demokratik devrimin eşiğinde olan bir ülkenin proletaryasının tek ve doğru devrim teorisidir.

Yani Lenin'e göre Marx ve Engels'in bir Avrupa devrimi bekledikleri yılların (1840-50 yıllar) Almanya'sının durumu nasılsa, 20. yüzyılın başında, Çarlık Rusya'sının durumu da öyleydi. Bu benzerliğe ilişkin diyor ki Stalin: "Rusya'nın ve Lenin'in başına gelen, 1840-50 arasında Almanya'nın ve Marx ve Engels'in başına gelmiştir." (*Leninizmin İlkeleri*, s. 15)

Yine Stalin *Manifesto*'daki Almanya'da olacak olan burjuva demokratik devrim, proletarya devriminin başlangıcı olacaktır, sözüne dikkati çekerek şunları söylemektedir:

> 20. yüzyıl başları Rusya'sı için aynı şeyleri söylemek gerekir; ancak Rusya, 1840-50 Almanya'sına oranla gelişmenin daha yüksek bir noktasında idi. Rusya, bu devrimi, ileri bir Avrupa çerçevesi içinde ve (İngiltere ve Fransa şöyle dursun) Almanya'dakinden de daha gelişmiş bir proletarya ile yapmak zorundaydı ve her şey bu devrimin, proletarya devriminin mayası ve başlangıcı olacağını gösteriyordu. Daha 1902'de, henüz Rus devriminin hazırlık günlerinde, Lenin'in *Ne Yapmalı* adlı eserinde geleceği önceden gören şu sözleri yazması tesadüf değildi: "Tarih, bizi (yani Rus Marksistlerini, J. Stalin) herhangi bir ülkenin proletaryasının karşılaştığı, hemen yerine getirilmesi gereken görevler içinde en devrimcisi olan acil bir görevle karşı karşıya getirmiştir. Bu görevin yerine getirilmesi, sadece Avrupa irticaının değil Asya irticaının da en güçlü kalesinin yıkılması, Rus proletaryasını, uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü durumuna getirir" (*Leninizmin İlkeleri*, s. 15-16).

Rus proletaryasının, uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü durumuna gelmesinin nedeni, Çarlık Rusyası'nın had safhaya ulaşmış olan bütün zıtlıkları bağrında toplaması, bir başka deyişle emperyalist zincirin en zayıf halkası olmasıdır.

> İşte bunun için Rusya'nın emperyalizmin çelişkilerinin kesin sonucunu verecek olan çatışma konusu olması gerekiyordu; bu, sadece bu çelişkilerin Rusya'da özellikle rezilce, özellikle tahammül edilmez şekilde belirmesinden ötürü değildir; sadece Rusya'nın, Batı'nın mali sermayesini, Doğu'nun sömürgelerine bağlayan Batı emperyalizminin başlıca desteğini teşkil etmesinden ötürü de değildi; fakat bunlarla birlikte, emperyalizmin çelişkilerini, devrimci yoldan çözümlemeye sahip gerçek kuvvetin yalnız Rusya'da bulunmasından ötürüydü. Dolayısıyla, Rusya'da devrimin bir proleter devrimi

> olması zorunlu idi[2] ve bu devrimin gelişmesinin daha ilk gününden zorunlu olarak uluslararası bir karakter alması ve sonuç olarak emperyalizmi ta temelinden sarsması gerekiyordu. (Stalin, *Leninizmin İlkeleri*, s. 14)

Bu değerlendirişin doğal sonucu, Rus proletaryası birbirinden farklı iki savaşı tek bir süreç içinde yürütecekti:

> Burjuvazi ile proletarya arasındaki savaş, bütün Avrupa'da gündemdedir. Bu savaş çoktan Rusya'ya da ulaştı. Çağdaş Rusya'da, devrime muhtevasını veren, savaş halinde iki güç değildir; fakat heterojen ve farklı iki sosyal savaştır. Birinci savaş, bugünkü otokratik düzenin bağrında verilmelidir ve köleliğe dayanır; öteki ise gözlerimiz önünde doğan, geleceğin burjuva demokratik düzeninin içinde yer alan savaştır. Biri özgürlük için (burjuva toplumunun özgürlüğü için), demokrasi için, yani halkın mutlak egemenliği için bütün halkın verdiği savaştır; öteki, toplumun sosyalist örgütlenmesi için proletaryanın burjuvaziye karşı giriştiği sınıf mücadelesidir.
>
> Şu halde, karakterleriyle, amaçlarıyla ve kavgada kesin bir tavır takınmaya yetenekli sosyal güçlerin bileşimi bakımından tamamen farklı iki savaşı aynı zamanda yürütmek gibi zor ve ağır basan bir görev sosyalistlere düşüyor. (Lenin, "Sosyalizm ve Köylüler", *İşçi-Köylü İttifakı*, s. 15)[3]

---

[2] Burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi, tek bir süreç içinde iki devrimin yapılması kastediliyor.

[3] Görüldüğü gibi, Leninist kesintisiz devrimin özü, emperyalist dönemde, burjuva demokratik devriminin tamamlanmamış bir ülkenin sosyalistlerinin karakterleriyle, hedefleriyle ve ittifaklarıyla tamamen birbirinden farklı iki devrimin savaşını tek bir süreç içinde vermesine dayanmaktadır. Bir başka deyişle, emperyalist dönemde, bütün bu ülkelerde bu devrimi zafere götürecek tek güç proletaryadır. Yani demokratik devrimin önderi sadece proletarya olabilir. Ve de emperyalist dönemde burjuva demokratik devrimi yapan bir ülke şartları ne olursa olsun sosyalizme gider.

1905 Rus burjuva devrimi arifesinde Bolşevik devrim perspekifi işte buydu.[4]

Bu perspektifin ayırt edici özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Leninist kesintisiz devrim teorisi, kapitalizmin can çekişme döneminin devrim teorisidir. Bu teori, sadece kapitalizmin genel bunalımının başlangıcındaki Çarlık Rusya'sı için değil, bütün emperyalist kapitalist gelişme sürecine girememiş, dolayısıyla sömürge ve yarı-sömürge olan ülkeler için de geçerlidir.

2. Leninist sürekli devrim teorisi, Marx'ın sürekli devrim teorisinden daha da ileride köylülerin devrimci potansiyelinin devrim doğrultusunda kanalize edilmesine dayanır. Bu teoriye göre, köylü ordusuna, emperyalist dönemde proletarya kumanda edebilir. Ve devrimi kesintisiz kılmak isteyen proletaryanın görevi bu orduya kumanda etmektir.

3. Çarlık Rusya'sı gibi bir ülkede burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime dönüştürülebilmesi için iktidara geçmiş olan Avrupa proletaryasının yardımı şarttır.

Bu devrimin özü budur. Bu tez Lenin'den bu yana ileriki bölümlerde göstereceğimiz gibi derinleşip zenginleşmiştir.

Emperyalist dönemde, dünya konjonktüründeki durum ne olursa olsun, demokratik devrimini yapmış bir ülkenin önünde bir yol kavşağı değil; bir tek sosyalizme giden yolun olduğuna, Türkiyede bilimsel sosyalizm adına karşı çıkanlar vardır. Menşevizmin bir başka ifadesi olan bu görüşün temsilcilerinden birisi ve bu görüşü en iyi formüle eden kişi, Mihri Belli'dir. Mihri Belli'ye göre, meseleyi bu şekilde (Lenin'in koyduğu şekilde) koymak kaderciliktir. Ve demokratik devrimin tek bir öncüsü olduğunu ve bu öncünün de proletarya olduğunu söylemek iddiacılıktır. Meseleyi pazarlık konusu yapmaktır; devrimde burjuvazi öncü olamaz, ama pekala küçük burjuvazi öncü olabilir. (Bkz. "Türkiyede Karşı-Devrim", *Türk Solu*, Sayı: 64, s. 21; *Aydınlık*, Sayı: 9, s. 270; vs.)

[4] Yazının amacını dikkate alarak, sürekli devrim teorisinin sosyalist toplumdan sınıfsız topluma kadar devam eden, kültür ihtilali sürecini tahlilimizin dışında tutuyoruz.

II. Enternasyonal'in Rusya kolu olan Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin *Menşevik hizbinin* devrim perspektifi, II. Enternasyonal'in *resmi* devrim anlayışının doğal bir sonucu olarak Bolşevik perspektifin tam tersiydi.

II. Enternasyonal'in "ortodoks" anlayışına göre, ilk proletarya devrimi, kapitalizmin ve demokrasinin en gelişmiş olduğu, proletaryanın nüfusun çoğunluğunu teşkil ettiği bir ülkede patlak verecekti. Ve bu ülkede patlak veren devrim, öteki ülkelere sıçrayacaktı. Böylece dünya devrimi zamandaş olacaktı. Bu düşünceden hareket eden Menşevizme göre 1900'lerde bir dünya proleter devriminin patlak vermesinin objektif şartları olgun olmadığı için ve de henüz proletaryanın iktidarı ele geçirdikten sonra gerekli olan yönetici kadroları tam oluşmadığından, Rusya'daki demokratik devrime proletaryanın önderlik etmesi düşünülemezdi. Bu şartlar olgunlaşıncaya kadarki süre içinde Rus liberal burjuvazisi burjuva devrimini yapmalı, proletarya da ona destek olmalıdır. Beklenen an gelene kadar, "Batı tipi bir demokratik ortamda" Rus proletaryası, parlamenter mücadele metoduyla güç toplardı (güçlenirdi).

Bolşeviklerin sürekli devrim teorisi saçma ve anarşist bir teoridir. Bu teori Marx ve Engels'in 1840-50 dönemi arasındaki yanılgılarından hareket etmektedir. Daha sonraları, Marx ve Engels, bu konuda yanıldıklarını söyleyerek, bu teoriyi terk etmemişler miydi? Ve Marx 1859'da yayımladığı *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*'nın önsözünde yapmış olduğu devrim tanımı ile bu teoriyi mahkum etmiyor muydu?

Proletarya ancak tek bir devrimle uğraşabilir; o da kendi öz devrimi olan sosyalist devrimdir. Bunun için burjuvazinin kendi devrimini yapmış olması, kapitalist üretimi geliştirmiş olması şarttır. Üretici güçler olgunlaşmadan, proletarya nüfusun çoğunluğunu oluşturmadan, burjuva toplum ve düzeni Rusya'ya

yerleşmeden, proletaryanın iktidarı diye bir şey söz konusu olamaz.

Menşevizmin Rus proletaryası için öngördüğü devrim teorisi de budur. Her iki teori, bir sonraki bölümde üzerinde duracağımız gibi, Bolşevik ve Menşevik parti anlayışı ve çalışma tarzının temeli olmuştur. Dünyayı ayrı yorumlayanların, değiştirme araçlarının da ayrılacağı açıktır!

IV
BOLŞEVİKLERİN VE MENŞEVİKLERİN PARTİ ANLAYIŞLARI

Leninist sürekli devrim teorisi, proletaryası zayıf olan bir ülke, ihtilalci inisiyatifin, çeşitli imkânları —bu imkânların en önemlisi köylülerin devrimci potansiyelidir— devrim için kullanmasına dayanır.

Belli bir tarihi aşamanın sınıfsal karakteri ile bu aşamadaki sınıfların rolü arasındaki farklılık, bu teorinin temelidir. Bu farklılık, Leninist devrim teorisindeki volontarist yanın ağır basmasının doğal sonucudur.

Marx ve Engels'in devrim teorilerinde —o zamanın somut şartlarından dolayı— ekonomik ve sosyal determinist yön, volontarist yöne nazaran daha ağır basar. Leninist teoride ise politikanın, ekonomiye oranla belirleyiciliği ağır basmaktadır. Yani ihtilalci inisiyatif temeldir. (Temel olması tek başına belirlemesi demek değildir.)

> Politika ekonominin yoğunlaşmış ifadesidir. Politikanın ekonomiye nazaran önceliğini kabul etmemek olmaz. Aksini düşünmek, Marksizmin ABC'sini unutmak demektir. (Lenin, cilt 42, s. 278, Fransızca baskı)

Leninist devrim teorisindeki ihtilalci inisiyatife, politikaya öncelikle ağırlık vermek düşüncesi Leninist parti anlayışını da biçimlendirmektedir.

Lenin'e göre, proletaryanın, işçiler örgütü ve devrimciler örgütü olmak üzere iki tip örgütü vardır,

> işçilerin örgütü ilk olarak, mesleki bir örgüt olmalıdır, mümkün olduğu kadar gizlilikten uzak, açık olmalıdır. Buna karşılık devrimciler örgütü, her şeyden önce ve başlıca mesleği devrimci eylem olan adamları kucaklamak... (Lenin, *Ne Yapmalı*, s. 340)

Bu anlayışa göre proletarya partisi, tamamen profesyonel devrimcilerden oluşmalıdır. Parti, profesyonel devrimcilerin oluşturduğu bir savaş örgütüdür. Bu profesyonel devrimciler,

> toplumdaki mevcut düzen ile bütün bağlarını koparmış, sadece boş gecelerini değil, bütün ömürlerini devrime adamış ve asgari Marksist formasyondan geçmiş, belli konularda uzmanlaşmaya yönelmiş kişilerdir.

Ve başlangıçta bu profesyonel devrimcilerden oluşmuş olan partide sınıfsal köken ayrımı yapılamaz:

> Böyle bir örgütün özelliği karşısında, *işçilerle aydınlar arasında* ve hele ayrı ayrı meslekler arasında, her türlü fark *silinmelidir*. Besbelli ki bu örgüt, pek geniş tutulmamalı ve mümkün olduğu kadar gizli olmalıdır. (Lenin, *Ne Yapmalı*, s. 140)

Görüldüğü gibi, başlangıçta parti ile sınıf arasındaki ilişkiler daha çok objektiftir yani *ideolojiktir*. Partinin öncülüğünün temeli ideolojiktir. Başlangıçta önemli olan Lenin'in deyişiyle, parti üyelerinin işçi veya öğrenci olması değil de profesyonel devrimcilerden oluşmasıdır. Profesyonel devrimcilerin teşkil ettiği savaş örgütünün objektif olarak proletaryanın devrimci iradesini temsil etmesi esastır. Ve proletaryaya bilinç bu örgüt aracılığıyla dıştan iletilecektir. Çünkü bu örgüt, sosyalist hareketi temsil etmektedir. "Devrimci Sosyal Demokrasi, proletarya örgü-

tüyle [mesleki örgüt kastediliyor] ayrılmaz surette bağlantılı Jakobenleri temsil eder." (Lenin)

Bu örgüt yarı askeri nitelikte olan bir örgüttür. Yani demokratik merkeziyetçilik ilkesinde demokratik yan değil de merkeziyetçi yan ağır basmaktadır. (Bu, burjuva demokrasisi olmayan bütün ülkeler için geçerlidir.)

> Devrimci Sosyal Demokrasi'nin örgütlenmedeki ilkeleri demokrasiye karşı hiyerarşik yapı veya diğer deyişle otonomiye karşı merkeziyetçiliktir. Bunlar eyyamcıların savunduklarının tam tersi ilkelerdir. Sonuncuların savundukları ilke tabandan yukarı tırmanmak istediği için en uzaktaki otonomiye ve demokrasiye varıncaya kadar var... Fakat Devrimci Sosyal Demokrasi iktidar mücadelesini yukarıdan başlattığı için bölümlerin karşısında merkez teşkilatı haklarını ve tam iktidarının genişletilmesini savunur. (Lenin, *Bir Adım İleri, İki Adım Geri*)

Lenin'in "Bize bir savaş örgütü verin, Rusya'yı altüst edelim" dediği parti örgütünün niteliği ve işlevi budur.

Fakat bu şekilde savaş örgütünün ilkelerine göre kurulmuş olan bir partinin, savaş örgütü olabilmesi için geniş proleter kitlelerini mücadele içinde kucaklaması şarttır.

İlk etapta, işçilerin çoğunlukta olması gerekmiyordu. Önemli olan sınıfsal köken durumu ne olursa olsun örgütün profesyonel devrimcilerden oluşmasıdır. Fakat ikinci etapta, *işçilerin* mutlak bir çoğunluğu teşkil etmesi şarttır.[5] 1902'de partinin dar tutulmuş bir azınlık örgütü olması gerektiğini söyleyen Lenin,

---

[5] Bu ilke, halk savaşı vermek zorunda olan ülkeler için geçerli değildir. Bir başka deyişle, bu ikinci etapta örgütte işçilerin mutlak bir çoğunlukta olması bu ülkeler için geçerli değildir. Eğer halk savaşı verilecekse kırlık bölgelerdeki geniş yoksul köylüleri kucaklamalıdır. Partili emekçiler arasında köylüler işçilerden nicelik olarak daha ağır basar bu ülkelerde. Bu, Leninist parti anlayışının zaman içinde derinleşmesinin, devrim teorisindeki volontarist yönün daha ağır basmasının tabii bir sonucudur.

1905'te parti örgütü içinde "yüz binlerce işçinin" yer alması gerektiğini söylemektedir.

> Üçüncü Kongrede, Parti Komitelerinde her iki aydına karşılık sekiz işçi bulunması gerektiği arzusunu ifade etmiştim. Artık bunun da modası geçti. Şimdi Parti örgütlerinde, Sosyal Demokrasiye bağlı her aydına karşılık, birkaç yüz Sosyal Demokrat işçi bulunması arzu edilir. (Aktaran: Clif, *Rosa Luxemburg*, s. 58)

Parti, proletaryanın siyasi kitle partisi haline dönüştüğü zaman, partinin savaş örgütü olmasından bahsedilebilir. Ve bu savaş örgütünün üyeleri ikili karaktere sahiptir:

> Lenin, Partinin yapısının ve kuruluşunun iki kısımda meydana gelmesi gerektiğini ileri sürüyordu: a) Önde gelen parti işçilerinden esas olarak profesyonel ihtilalci yani parti çalışması dışında hiçbir işle uğraşmayan ve gerekli teorik bilgiye, tecrübeye, örgütsel pratiğe ve çarlık polisiyle dövüşme ve ellerinden kurtulma ustalığına sahip olan işçilerinden meydana gelen sıkı bir düzenli kadro; b) Yüz binlerce emekçinin sevgi ve desteğini kazanan geniş bir mahalli parti örgütleri ağı ve çok sayıda parti üyesi. (*SBKP (B) Tarihi*, s. 353)

İşte Bolşevik parti anlayışı budur.

Proletarya devrimi ile burjuva devrimi arasına bir Çin Seddi sokan, proletaryanın devrimci atılımını kapitalizmin ve demokrasinin Rusya'da gelişeceği, proletaryanın nüfusun belli bir çoğunluğunu teşkil edeceği bir zaman ertelemiş olan Menşevik devrim teorisi, parti konusunda da olduğu gibi yanılıyordu.

Menşeviklere göre, Rus işçi sınıfı henüz zayıf ve cılızdı. Gizli kurulan RSDİP ise proletarya ile organik bağlar kurmuş değildi. Sadece "ilkelerde işçileri temsil eden" aydınlardan oluşmaktaydı. Bu yüzden bu parti henüz gerçek proletarya partisi sayılamazdı.

(Görüldüğü gibi Menşevik anlayış, örgütlenmenin ilk aşamasında işçilerin çoğunlukta olmasını şart koşmaktadır.)

Burjuva devrimi Rusya'da belli bir burjuva yasallığını getirecekti, işçiler bu burjuva özgürlüğünden yararlanarak bir araya gelebilirlerdi. Bir araya gelen işçiler kendi sendikalarını, örgütlerini ve partilerini oluşturacaklardı. Devrimci aydınların görevi sadece bu oluşuma yardımcı olmaktır. Profesyonel ihtilalcilerin partisi diye bir kavram, çoğunluğun devrimi olan sosyalist devrimi savunan Marksistlere ait olamazdı. Bu kavram, azınlık devriminin devrimcileri olan Jakobenlere, küçük-burjuva devrimcilerine aitti. Bu, komplocu Blanquistlerin partisi olabilirdi; ama devrimi kitlelere dayandırmak zorunda olan çoğunluğun devrimini yapmak isteyenlerin olamazdı. Hele proleter kökenli olmayanların profesyonel devrimci adı altında proletaryayı temsil etme ve onlara bilinç götürme iddiaları tamamen Marksist olmayan düşüncenin mahsulüdür.[6]

Mihri Belli'ye göre, ilk etapta proletaryayı bilinçlendirecek ve örgütlendirecek olan profesyonel devrimciler değildir. (Bütün bunlar için bkz. Mihri Belli, *Milli Demokatik Devrim*,* s. 49-50-51-52)

---

[6] Bilincin içten iletilmesi meselesi ile Çin Seddi teorisi aynı ideolojik bütünün parçalarıdır. Burjuva devrimi ile sosyalist devrim arasına Çin Seddi sokanlar her zaman ve her yerde, değişik laflarla bilincin dıştan iletilmesine karşı çıkarlar. Bu sadece 1900'lerin Çarlık Rusya'sındaki ekonomistlere ve de sonradan bu görüşü kabul etmiş olan Menşevik hizbine özgü değildir. Menşevizm, emperyalist çağın her döneminde ve her ülkede şu ya da bu kılıkta solda daima yaşama imkânı bulmuş olan oportünist bir akımdır. Örneğin Türkiyede Çin Seddi teorisyenlerinden Mihri Belli de bilincin dıştan iletilmesine karşı çıkmaktadır. Mihri Belliye göre bilincin dıştan iletileceğini söylemek yanlıştır. Hem Lenin, Kautskyden aktardığı bu düşünceden bir kere o da çok kısa olarak bahsetmiş, bir daha hiç bahsetmemiştir (yani Lenin, sonradan bu düşünceden vazgeçmiştir!). Bu görüşe göre, Lenin bilincin dıştan iletilmesini değil, içten iletilmesini savunmuştur (!).

* Bkz. bu kitapta Milli Demokratik Devrim başlıklı bölüm (y.n.).

Mihri Belli bir sosyalist aydın (!) olarak, bu anlayışa hayatının düsturu olarak sonuna kadar sadık kalmıştır. Bu yüzden hayatı boyunca proletaryanın bilinçlendirilmesi ve örgütlendirilmesi meselesi ile hiç ama hiç uğraşmamıştır; çünkü onun ekonomist anlayışına göre, proletarya kendi kendine bilinçlendirilecektir. Proleter kökenli olmayan sosyalistlerin görevi, ona dıştan bilinç götürmek değildir.

O zaman, bu anlayışa göre, Mihri Belli gibi proleter kökenli olmayan sosyalistlere (!) düşen görev, proletaryanın dışındaki devrimci sınıfları, mesela küçük-burjuvaziyi bilinçlendirmek ve örgütlendirmektir. Ve Mihri Belli de bütün politik hayatı boyunca bu görevi başarıyla yerine getirmeye canla başla çalışmış bir "sosyalisttir". Bu konudaki çalışmaları için *Yazılar* adlı kitabına bakmak kafidir.

Proletaryanın yönetimi, en demokratik yönetimdir. Onun partisi de en demokratik bir partidir ve en demokratik şekilde aşağıdan yukarı kurulur.

1905 burjuva devriminin oluşturacağı özgürlük ortamında sadece işçiler değil, halk kitleleri de geniş tutulmuş, "non-partizan" Sovyetler içinde örgütlenmelidirler. Bu kendi kendini yöneten belediyelerin ve işçi örgütlerinin temsilcileri "kurucu meclis"e geçiş olan Milli Kongreyi oluşturacaklar. Böylece gerçek anlamda bir burjuva parlamenter ortam Rusya'ya yerleşecek, yerel, kendi kendini yöneten belediyeler seçimlerine katılan proletarya, halkı yanına çekecekti. Ve bu yüzden parti bütün işçilere ve sosyalist aydınlara açık olmalıdır, geniş tutulmalıdır. İşte Menşevik örgüt anlayışı da budur.

Görüldüğü gibi bu iki farklı örgüt anlayışı, farklı iki devrim anlayışının sonucundan başka bir şey değildir.

V
1905 DEVRİMİ VE LENİN'İN ÖNGÖRDÜĞÜ DEMOKRATİK HALK DEVRİMİ

Lenin'in öngördüğü demokratik devrimi karakterize eden unsurlar şunlardır:

1. *Emperyalist dönemde, tarihi ileriye götüren lokomotif, proletaryadır.* Bu yüzden Rus liberal burjuvazisi, artık tarihi kaçırmıştır. Burjuva devriminin önderi, sonuna kadar tek devrimci sınıf olan proletaryadır.

> Proletarya durumu gereği, en ilerici ve biricik tutarlı devrimci sınıf olduğundan, Rusya'da genel demokratik devrimci harekette baş rolü oynamalıdır. ("RSDİP'in III. Kongre Kararı", *İki Taktik*, s. 80)

2. *Demokratik halk devriminin temel güçleri işçiler, köylüler ve şehir küçük-burjuvazisidir.*

> ... Çarlık üzerinde kesin zaferi gerçekleştirebilecek olan biricik güç *halktır*, yani —eğer *temel büyük güçleri* ele almıyorsak, şehir ve köy küçük-burjuvazisini bu *temel güçler* arasında dağıtıyorsak (çünkü küçük-burjuvazi de "halktır")— proleterler ve köylülerdir." (Lenin, *İki Taktik*, s. 58)

3. *Devrimci temel güç birliği işçi-köylü ittifakıdır.*

Bu işçi-köylü ittifakı konusunda biraz duralım. Lenin, Çarlık Rusya'sındaki kırlık bölgeyi tahlil ederek, devrimci politikayı şu şekilde tespit etmektedir:

> Gerçekte, yakın ve uzak amaçları ile karşımızda üç ayrı sosyal sınıf vardır; büyük toprak sahipleri, varlıklı köylüler — ve kısmen orta köylüler— ve nihayet proletarya. Böyle bir durumda, proletaryanın görevinin iki yön taşıması zorunludur... Köy burjuvazisi ile her türlü kölelik zihniyetine karşı, tarım feodallerine karşı, kent proletaryası ile birlikte köy burjuvazisine ve tüm öteki burjuva unsurlara karşı, işte

> köy proletaryasının ve onun Sosyal Demokrat ideologunun izleyeceği "siyasi çizgi!" ("Proletarya ve Köylüler", *İşçi-Köylü İttifakı*, s. 10)

Ve Lenin, yoksul köylü ve tarım proletaryasına sosyalist devrimle kurtulacaklarını belirterek, onların örgütünün proletarya partisi olduğunu söylemektedir:

> ... RSDİP, proletaryanın sınıf partisi, köy proletaryasının bağımsız sınıf olarak örgütlenmesi yolunda, yorulmadan çaba gösterir, bir an bile unutmadan ki, tarım proletaryasına onun çıkarları ile köy burjuvazisinin çıkarları arasındaki çelişki bulunduğunu açıklamak ve ancak köylülerin ve şehirlerin proletaryasının burjuva toplumunun bütününe karşı ortak mücadelesinin, yoksul köylülerin bütün kitlesine yoksulluktan ve sömürüden gerçekten kurtarabilecek biricik devrim olan sosyalist devrimin zaferini sağlayabileceğini anlatmak onun görevidir. (a.g.e., s. 13)

Lenin'in bu tahlillerinden sonra Rus Demokratik Halk Devrimi'ndeki işçi-köylü ittifakı meselesi iyice aydınlığa kavuşmaktadır. İşçi-köylü ittifakı, parti içinde ve parti dışında olmak üzere ikilidir.

Parti içinde şehir ve köy proletaryası ile yarı-proleter unsurlar ve yoksul köylü ittifakı söz konusudur. Orta ve varlıklı köylüler ile ittifak ise parti dışında ve ayrı sınıf tabanları üzerinde olacaktır. Bir başka deyişle bu ittifak her iki tarafın sınıf partileri arasında olacaktır. *Devrim işçi ve köylü partisinin güçbirliği sonucu olacaktır. Fakat bu ittifakta egemen durumda olan proletaryadır. Bu ittifakı yönlendirecek, devrimde hegemonya kuracak olan parti, proletaryanın sınıf partisidir.*

Bu konuya ilişkin olarak diyor ki Lenin:

> RSDİP'nin III. Kongresi'nde formüle edilen bizim taktik şiarımız ise demokratik devrimci ve cumhuriyetçi burjuvazinin şiarları ile uygunluk durumundadır. Bu burjuvazi ve küçükburjuvazi, henüz Rusya'da, büyük bir halkçı parti teşkil et-

> memektedir. Ama bu partinin unsurlarının varlığından şüphe etmek için ülkede şu anda olup bitenlerden hiçbir şey anlamamak gerekir. Bizim niyetimiz (büyük Rus devriminin başarılı olduğu bir durumda) sadece Sosyal Demokrat Parti tarafından örgütlendirilmiş proletaryayı değil; ama bizim yanımızda yürümesi pekala mümkün olan küçük-burjuvaziyi de yönetmektir. (*İki Taktik*, s. 46)

Devrim Şehirden Kıra Doğru Bir Rota Takip Edecektir

Çarlık despotizmi, büyük şehirlerdeki silahlı proletaryanın ayaklanması sonucu devrilecektir. Ve devrim —yukarıdan aşağıya doğru— şehirden kıra doğru örgütlenecektir. Lenin şöyle demektedir:

> Bu hareket şu anda daha şimdiden bir silahlı ayaklanma zorunluluğuna vardığına göre, proletarya, bu ayaklanmada kaçınılmaz olarak en enerjik rolü oynayacağına ve proletaryanın katılmasının Rusya'da devrimin kaderini tayin edeceğine göre, proletaryayı silahlandırmak için ve aynı zamanda silahlı ayaklanmanın ve bu ayaklanmanın doğrudan doğruya önderliğinin planlarının hazırlanması için en enerjik tedbirlerin alınması ve bu maksatla gerektiğinde özel parti militanları gruplarının teşkili. (*İki Taktik*, s. 80-81)

Lenin'e göre, bu ayaklanmada proletarya baş rolü oynayacaktır ve devrim, geniş ölçüde işçi milis kuvvetlerinin ve işçi ordusunun [Kızıl Ordu'nun] ayaklanması sonucu zafere erecektir. Fakat işçi sınıfının zaferi sağlayabilmesi için köylülerin desteği şarttır.

Kurulacak Olan İktidar Temel Güçlerin İktidarı Olacaktır: İşçi ve Köylü Devrimci Diktatoryası

> Devrimin çarlığa karşı kesin zaferi; proletarya ile köylülerin devrimci diktatörlüğüdür. (Lenin, *İki Taktik*, s. 58)

Burada oldukça önemli olan bir konu üzerinde kısaca duralım: *İki Taktik*'i dikkatli okuyan bir okuyucu görecektir ki Lenin, köylüleri ve şehir küçük-burjuvazisini temel güçler arasında bir kere saymaktadır. Ve bunun dışında devamlı olarak devrimde temel güç olarak sadece proletaryadan bahsetmektedir.

Ayrıca, *Leninizmin İlkeleri*'nde, Stalin, demokratik devrim aşamasında temel güç olarak sadece proletaryayı saymakta, köylülükten ise yedek güç diye bahsetmektedir.

Acaba Lenin, o paragrafta köylüleri ve şehir küçük-burjuvazisini temel güçler arasında yanlışlıkla mı saydı? Yoksa bu bir kalem sürçmesi midir?

Değil elbette. Lenin'in o paragraftaki formülasyonu ile kendisinin ve Stalin'in yapmış oldukları öteki formülasyonlar arasında bir uyuşmazlık veya çelişki yoktur, tam bir uygunluk ve ayniyet vardır.

Mesele şudur: Köy ve şehir küçük-burjuvazisinin de temel güçlerinin içinde olduğu demokratik halk devrimi, şehirlerde halkın silahlı ayaklanmasıyla zafere erişecektir. Bu ayaklanmada proletarya *sınıf katılması* olarak en enerjik ve aktif rolü oynayacaktır. Proletarya, halk kitlelerini kendi safına çekerek, silahlı ayaklanması sonucu iktidarı ele geçirecek ve işçi-köylü devrimci diktatoryası böylece kurulmuş olacaktır. Görüldüğü gibi bu devrimin temel kitle kuvveti işçi sınıfıdır. Köylülerin devrimdeki rolü, sınıf katılması olarak ikinci derecedendir; nispidir.

"Proletarya temel güçtür, köylülük yedek güçtür" şeklindeki Lenin'in ve Stalin'in formülasyonu devrimin ağırlık merkezinin şehirler

olması ve bunun sonucu olarak devrimin temel kitle gücünün proletarya olmasından dolayıdır.

Aynı durum, Mao'nun, Yeni Demokratik Devrim'inde sınıfların mevzilenmesine ilişkin formülasyonunda vardır. Mao'nun Yeni Demokratik Devrim formülasyonunda bazen "temel güç köylülerdir" bazen de "işçiler, köylüler ve şehir küçükburjuvazisidir" denmektedir. Bu ilk bakışta çelişkili gibi gözüken formülasyon, tıpkı Lenin'in formülasyonu gibi çelişkili değildir. Mao, "köylüler temel güçtür" derken elbette şehirli küçük-burjuvazinin, özellikle de proletaryanın devrimde rolünü küçümsememektedir.

Bu şekilde formüle etmesinin nedeni devrimin, halk savaşı izlenerek kırlardan şehirlere doğru bir rota izlemesindendir; yani devrimin odak noktasının farklılığından dolayıdır. Kırlardaki halk kitlesi köylüler olduğu için, devrimin temel kitle gücü köylüler olmaktadır. Devrimin temel kitle kuvveti köylüler olduğu için de "proletarya önder güçtür, köylüler temel güçtür" formülasyonu yapılmaktadır.

Rus Demokratik Halk Devrimi ile emperyalizmin işgali altındaki sömürge ve yarı-sömürge ülkeler arasındaki temel fark budur.

Bu farklılık son derece önemlidir. Her iki formülasyonun öngördüğü devrim anlayışı, örgüt anlayışı ve çalışma tarzı temelden farklıdır. Ve bu farklılık şu veya bu ikinci derecede bir farklılık değil, ideolojik-politik ve eylem çizgimizi tayin eden esas faktördür. (İleriki bölümlerde bu konu üzerinde etraflı bir şekilde duracağız.)

Kesintisiz devrimin, *İki Taktik*'teki formülasyonu, emperyalizmin işgali altındaki Türkiye için de öngörülmektedir. Doktor Hikmet Kıvılcımlı açıkça, *İki Taktik*'teki formülasyonu, Türkiye'nin sınıfsal orijinalitesine uygulamaya çalışmaktadır.

Bu sonuca Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın kitaplarındaki tahlillere bakarak varmaktayız. Şöyle ki, Dr. Hikmet Kıvılcımlı kitaplarında:

1. *İşçi Partisinde işçilerin mutlak çoğunlukta olması şart koşulmaktadır. Ayrıca proletaryanın sınıf partisinin dışında bir köylü partisinin varlığına veya var olması gerektiğine işaret edilmektedir.*

Bu konularda diyor ki Dr. Kıvılcımlı:

> *Halk Partisi henüz bir Köylü Partisi olmaktan çok uzaktır.* (*Halk Savaşının Planları*, s. 19)
>
> *Ancak kimi şehirlere ve kasabalara dek ve tek tük köylere dek benekleri atmış bulunan TİP teşkilatının ve TİP yedeğindeki örgütlerin içine pek çok işçi yurttaşlar da girip çoğunluğu ve güdümü bilfiil ele almadıkça, İşçi Partisi henüz bir PROLETARYA PARTİSİ olmaktan uzak kaldığını görmezlikten gelmemelidir.* (A.g.e, s. 19, italikler bize aittir.)
>
> *Örgütte işçi sınıfı üyelerini sayıca ağır bastırmak [lazımdır].* (*Oportünizm Nedir?*, s. 11, altını biz çizdik.)

2. *Devimci mücadelenin temel alanı olarak şehirleri seçmesi bunun doğal sonuçları olarak, sınıf mevzilenmesinin de temel güç olarak proletaryayı alması ve onun ideolojik değil, fiili önderliğini savunması (Yani sınıf katılması olarak proleterlerin devrimci temel kitle kuvveti olması).* (Bkz. *Halk Savaşının Planları*, s. 188-189)

Oysa Marksist-Leninist kesintisiz devrim teorisi, *İki Taktik*'teki formülasyonundan günümüze kadar hayatın çeşitli değişiklikleri karşısında değişmiş, yeni deneylerden zenginleşip derinleşmiştir. İçinde bulunduğumuz dönem, kapitalizmin bunalımının başlangıç dönemi değildir. Türkiye'de Çarlık Rusya'sı gibi dünyanın 5-6 büyük sömürgeci ülkesinden bir tanesi değil, tam tersine emperyalizmin işgali altında bir yarı-sömürgedir.

Marksist-Leninist sürekli devrim teorisini, *İki Taktik*'teki formülasyonla sınırlandırıp dondurarak, onu her dönem için geçerli evrensel bir model olarak alıp, ülkenin sınıfsal orjinalitesi-

ne uygulamaya kalkmak, bundan sonraki bölümlerde etraflı bir şekilde göstereceğimiz gibi kişiyi bir sağ sapma içine sokar.

Lenin'in *İki Taktik* formülasyonundaki modele yakın ele alışı Mihri Belli'de de görmekteyiz. (Mesela, CHP'yi köylü partisi ve de Ecevit'i köylü lideri olarak ilan etmesi, şehirleri temel alması, vs.)

Fakat Mihri Belli'yi *belli* bir yere oturtmak gerçekten güçtür. Çünkü onun belli bir çizgisi; kendi içinde tutarlı bir rotası yoktur. Bazen, işçi sınıfının öncülüğünü mutlak bir gerçek olarak ele almak dogmatizmdir derken, bazen de işçi sınıfının öncülüğünü, fiili bir öncülük olarak ele almaktadır. Yine bazı yazılarında Filipin demokrasiciliği şartları altında proletaryanın partisi kurulamaz derken, bir başka yazısında aynı şeyleri söyleyenleri rahatlıkla sağ oportünizmle suçlayabilmektedir. Bir yazısında MDD aşamasında işçi sınıfının ideolojik önderliğinin esas olduğunu söyleyen bir devrimcinin yazısını tahrif ederek; akıl almaz bir hokkabazlıkla buradan işçi sınıfı olmadan devrim yapılmak istendiği sonucunu çıkartırken, öte yandan işçi sınıfı olmadan da küçük-burjuvazinin önderliğinde devrimin olabileceğini rahatlıkla söyleyebilmektedir!

Bunlara sayısız örnekler katmak mümkündür. Kısacası, Mihri Belli'nin ne dediği belli değildir. Belli olan tek şey belirsizliğidir. Aslında Mihri Belli, kendinden başka hiç kimseye ve hiçbir şeye (bilimsel sosyalizm ve onun kurucuları da dahil) inanmayan, "kerameti kendinde bulan" bir "sosyalist"tir. O küçük hesapların peşinde tam bir "reel-politiker"dir. (Burjuva anlamda gerçekçi politikacıdır.) Ve her reel-politiker gibi, avareliğin zirvesinde serseri mayın gibi dolaşmaktadır!

VI
EVRİM AŞAMASI, DEVRİM AŞAMASI

Marx ve Engels'teki evrim aşaması, devrim aşaması ve ihtilalin objektif şartları meselesi, Lenin'in tahlillerinde iyice açıklık kazanmaktadır. Bunda şüphesiz, Lenin'in yaşadığı dönemin, proleter devrimleri çağı olmasının ve Lenin'in iki devrim tecrübesi geçirmesinin büyük rolü vardır.

Lenin'e göre, emperyalist dönemde, bütün ülkelerde kesintisiz devrim anlayışı içinde proletarya devrimlerinin objektif şartları vardır. Üretici güçlerin dünya çapında ulaşmış olduğu seviye devrim yapmak için olgundur. Hazır olarak var olmayan devrimin subjektif şartlarıdır. *Leninizmin temellerini bir bakıma devrimin subjektif şartlarının hazırlanması teşkil eder.*[7] Bu gerçeğin kavranmasının meselenin özü olduğunu ileriki bölümlerde göreceğiz.

Lenin, Marx ve Engels'in evrim ve devrim aşamaları ayrımında somut durumların faklılığından dolayı değişiklikler yaptı.

Marx ve Engels'e göre, dünya çapında devrimin objektif şartları olgun olduğu zaman, sosyalistlerin dili Fransızca olmalıdır.

Bilindiği gibi emperyalist çağ, dünya çapında devrimlerin objektif şartlarının olgun olduğu çağdır. Düz mantığa göre,

---

[7] Devrimin sübjektif faktörünü hazırlamanın Leninizmin temeli olmasına ilişkin Dimitrov şunları söylemektedir: "Partimiz Bolşevik Partisi'nin ve ölmez Lenin'in önderliği altında, Enternasyonal'in kurulmasına katıldı. Yeni bir program beyannamesi kabul etti ve proleter devrimini, belirsiz geleceğe ait bir gaye olarak değil; objektif şartları olgunlaşmış bulunan, halledilmesi devrimin sübjektif faktörüne, yani bizzat Partinin devrimi teşkilatlandırmak ve idare etmek hazırlığına ve kabiliyetine bağlı olan bir görev olarak kavradı." ("Partinin Gelişmesinde Başlıca Devreler", *Halk Cumhuriyetine Doğru*, s. 129)

Marx ve Engels'in önerilerinin doğal sonucu bu dönemde sosyalistlerin görevi sürekli Fransızca konuşmaktır, durmadan, yılmadan, devamlı taarruz etmektir! (Troçkist düşünce bir bakıma buna dayanır.)

Ama diyalektik mantık için durum böyle değildir. Dünya devrimi asla zamandaş olmayacaktır. Önce bir veya birkaç ülkede olacaktır. Bu yüzden her ülkenin proletaryası, kendi sınırları içinde aşamalı bir mücadele vermelidir. Çünkü her ülkenin proletaryasının kurtuluşu, ülke proletaryasının eseri olacaktır. Devrimler ne ithal edilebilir ne de ihraç edilebilir.

Bir ülkede devrimin objektif şartlarının olabilmesi için kapitalizmin dünya çapındaki genel bunalımından başka, o ülkenin kendi *milli bunalımını* da yaşaması gerekmektedir.

Leninist ayrıma göre, devrim aşamasında olunabilmesi için; a) proletaryanın bilinç ve örgütlenme seviyesinin devrim için yeterli olması gerekir. (Devrimin subjektif şartlarının uygun olması gerekir.) b) Ezeni de ezileni de etkileyen bir *milli bunalımın* olması şarttır.[8] Bu milli bunalım, kapitalizmin genel bunalımı-

---

[8] Lenin, milli bunalımı (devrimci krizi) şu şekilde tahlil etmektedir: "Marksistler için devrime elverişli bir durum olmaksızın bir devrim imkânsızdır, üstelik her devrimci durum da bir devrime yol açmaz. Genel anlamda bir devrim durumunun belirtileri nelerdir? Şu üç ana belirleyiciyi sıralarsak bizce yanılmış olmayız: 1. Hakim sınıflar için bir değişiklik yapmaksızın hakimiyetlerini sürdürmek imkânsız hale geldiği zaman, 'üstteki sınıflar' arasında şu ya da bu şekilde bir buhran olduğu zaman; hakim sınıfın politikasındaki bu buhran, ezilen sınıfların hoşnutsuzluk ve kızgınlıklarının ortaya dökülmesini sağlayacak bir gedik açtığı zaman; bir devrimin olması için çoğu zaman 'alttaki sınıfların eski biçimde yaşamak istememeleri' yeterli değildir, üstteki sınıfların da eski biçimde 'yaşayamaz hale gelmeleri' gerekir. 2. Ezilen sınıfların sıkıntıları ve ihtiyaçları dayanılmaz hale geldiği zaman, 3. Yukarıdaki sebeplerin sonucu olarak barışta soyulmalarına hiç seslerini çıkartmadan katlanan; ama ortalığın karıştığı zamanlarda hem buhranın yarattığı şartlarla ve hem de bizzat 'üstteki sınıfların' bağımsız ta-

nın çelişkilerinin o ülkeye en keskin bir şekilde yansımasından başka bir şey değildir.

Devrim aşaması, kısa bir andır. Evrim aşaması uzun bir süreçtir.

Evrim Dönemi

Evrim dönemının devrimci hitap dili, Almancadır. Almanca konuşma döneminde ihtilalci atılıma yer yoktur. Bu dönemin devrimci çalışma tarzı proletaryayı bilinçlendirmek, örgütlendirmek, proletarya ile öncüsünün bağlarını sıklaştırmak, emekçi halk kitlelerini proletaryanın saflarına kazanarak devrim için eğitmektir. Eğer proletarya partisi kurulmuş ise devrimci çalışma o partiyi proleter siyasi kitle partisi haline getirmek; çeşitli mesleki örgütler aracılığıyla kitlelerle organik bağlarını sıklaştırmak, proletaryanın ve emekçi halkın sınıf bilincini yükseltmek, demokratik muhalefetin en solunda yürüyerek hakim sınıfları yoğun politik propaganda ile teşhir etmektir.

Eğer, proletarya partisi henüz kurulmamış ise ana görev proletaryanın öncü müfrezesini oluşturmaktır. Proletaryanın sınıf partisinin olmadığı bir evrede, devrimci durumun olması halinde bile proleter devrimci dil Fransızca olamaz!

Bu dönemin proleter devrimci çalışma tarzını Lenin, şu şekilde özetlemektedir:

> Propaganda ve bilinçlendirme, bilinçlendirme ve propaganda o *sırada* objektif şartlar tarafından gerçekten en ön plana

---

rihi bir eyleme sürüklemeleriyle kitlelerin faaliyetinde oldukça büyük artış olduğu zaman.

Sadece tek tek grupların ve partilerin değil, münferit sınıfların iradesinden de bağımsız olan bu objektif değişmeler olmaksızın, genel kural olarak bir devrim imkânsızdır. Bu objektif değişikliklerin hepsine birden, devrim durumu denilmektedir." (V. İ. Lenin: *Sosyalizm ve Savaş*, s. 118-119)

> itilmişti. Bütün ülkeye hitap eden haftalık olarak yayımlanması ideal gibi gözüken bir siyasi gazetenin yayımlanması için çalışma, o zaman devrim hazırlığı çalışmasının temel taşı olarak görünüyordu (ve *Ne Yapmalı* meseleyi böyle koyuyordu). (Silahlı aksiyon *yerine*) yığınların bilinçlendirilmesi şiarı, (yöresel ayaklanmalar *yerine)* ayaklanmanın sosyal ve psikolojik şartlarının hazırlanması şiarı, o sırada devrimci-sosyal demokrasinin biricik doğru şiarlarıydı. (*İki Taktik*, s. 79)

1905-1907 yenilgisinden sonraki *ricat* taktiğini ise Stalin şu şekilde anlatmaktadır:

> 1907-1912 devresinde Parti ricat taktiğine geçmek zorunda kaldı; çünkü devrimci eylem yavaşlamıştı, devrim cezri vardı ve taktik zorunlu olarak bu olguyu dikkate almalıydı. Sonuç olarak mücadele şekilleri ve örgüt şekilleri gene değişti. Duma'yı boykot yerine Duma'ya katılma; aleni parlamento dışı eylem yerine Duma'da müdahaleler ve çalışma, genel siyasi grevler yerine özel ekonomik grevler ya da basbayağı hareketsizlik. (*Leninizmin İlkeleri*, s. 83)

Görüldüğü gibi, evrim dönemlerinde parlamentoyu boykot etme, genel siyasi grevlere gitme, silahlı eylemin her türüne başvurma metotları devrimci değildir. Bu dönemde bu metotlara başvurma sol oportünizmden başka bir şey değildir. Devrimci çalışma metotları, başta proletarya olmak üzere emekçi kitleleri bilinçlendirme, propaganda, özel ekonomik grevler ve demokratik muhalefettir.

Devrim Aşaması

Devrim aşamasında proletarya partisinin çalışma tarzı ve şiarları tamamen değişir. 1905 devrim aşamasında Lenin, evrim aşamasının şiar ve taktiklerine ilişkin şunları söylemektedir: "... şimdi olaylar bu şiarları aşmış bulunuyor; çünkü hareket iler-

leme kaydetmiştir; bu şiarlar artık eskidir, kullanılmış ve hizmetini tamamlamış eşyadır." (*İki Taktik*, s. 79)

Bu yirmi yılı bir güne sığdıran bu kısa dönemi çok iyi değerlendirmek gerekir: "İhtilal, saatinin alelade, alışılagelen saatlerden farklı olduğunu, tarihin hazırlanması saatlerinden farklı olduğunu ve ihtilal saatlerinde yığınların ruh haletinin için için kaynamasının, inancın *eylem* olarak ifadesini bulduğunu" iyi anlamak gerekir.

Bugünler, yığınların koro halinde ihtilal türkülerini söylediği nadir günlerdir. Dönem, artık ihtilalci atılımın dönemidir. Bu dönemde kitleler tek bir dilden anlamaktadırlar: O da Fransızcadır. Ve bu dili konuşmak da başlı başına bir sanattır... *Fransız yüreği* veya *Rus devrimci atılımının* rolü burada önem kazanmaktadır. Bu atılımdan yoksun evrim dönemlerinin nice başarılı devrimci, nice ulema devrimcisi bu dönemde acizliğin, korkaklığın ve ihanetin bataklığında kulaç atar.

Bu kısa dönem de ayrıca kendi içinde *geçiş devresi, taktik taarruz devresi* ve *stratejik taarruz devresi* olmak üzere üçe ayrılır:

a) *Geçiş devresi: Fransızcası:*

Evrim döneminin hemen bitiminde başlar. Devrim dalgasının yavaş yavaş yükseldiği ve kitleleri sarsmaya başladığı ve kitlelerin inancının kitlesel eylemlere dönüştüğü evrenin Fransızca konuşma taktiğidir.

1905 Devrim döneminde, Fransızca hitabın bu aksanı şöyle idi: Mahalli siyasi grevler, nümayişler, genel siyasi grev ve Duma'yı boykottur.

Bu dönemin Bolşevik taktiğini Stalin şu şekilde açıklamaktadır:

> Nümayişler ve tezahüratlarla öncüye sokak eylemlerini öğretmek ve aynı zamanda cephe gerisinde Sovyetler ve cephede asker komiteleri vasıtasıyla ihtiyatları öncüye bağla-

mak. (*Leninizmin İlkeleri*, s. 85, Bu aktarılan kısım, 1917 devrim döneminin geçiş devresi Fransızca konuşma taktiğidir.)

b) *Taktik Taarruz devresi:*

Bu kısa devre, öncünün şehir eylemlerini öğrendiği, dolayısıyla halk kitlelerine önderlik etmeyi becerebildiği ve halk kitlelerine ayaklanmanın doğru taktiklerini öğrettiği devredir. Bu evre, halkın devrimci potansiyelinin iyice yükseldiği, devrim dalgasının en üst seviyeye yaklaştığı, öncünün son hücum öncesi taktik taarruzlarının yoğunlaştığı evredir. Bu devrede başlıca amaç, düşman saflarında yılgınlık ve panik yaratmak, karşıdevrim cephesini dağıtmak ve yarıklar açmaktır.

1905 Devrimi'nin taktik taarruz devresinin devrimci taktikleri, barikat savaşları (sokak savaşları) ve şehir gerillasıdır. Şehir gerillası, şehir proletaryasından oluşmaktadır.

Şehir gerillasının çeşitli görevlerinden bir tanesi olarak halk kitlelerine ayaklanma taktiklerini öğretmesi konusunda Lenin, "Moskova Ayaklanmasından Alınacak Dersler" yazısında şöyle demektedir: "Aralıktan beri bütün Rusya'da süregelen gerilla savaşı ve korkunç şiddet hareketleri elbette bir ayaklanmanın doğru taktiğini öğrenmede kitlelere yardım edecektir."

c) Stratejik Taarruz Devresi: Nizami Orduya Geçiş ve Ayaklanma:

1905'in 10 Haziran'ında Lenin diyor ki: "Parlamalar-gösteriler-sokak çarpışmaları, devrimci ordu birlikleri: İşte halk ayaklanmasının gelişimindeki aşamalar bunlardır. Artık son aşamaya ulaştık."

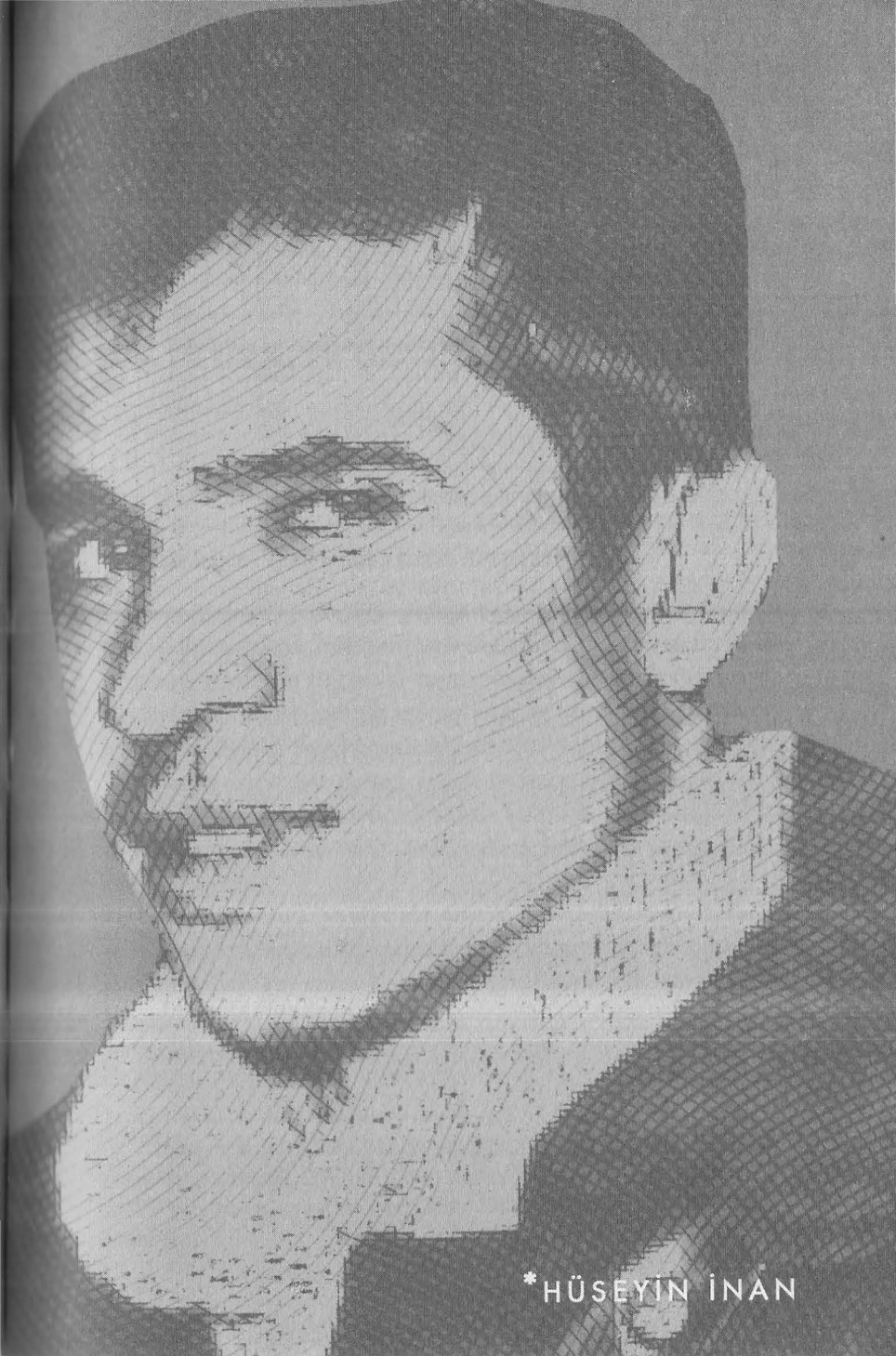
İktisadi ve politik buhran iyice derinleşmiş ve en üst seviyeye çıkmıştır. Artık beklemek, Lenin'in deyişiyle cinayettir. Ve ayaklanma gündemin artık birinci maddesi olmuştur. Stratejik taaruz nizami ordu ile, düzenli ordu ile yapılır. Son hücum için önce dağınık olan bütün güçler bir araya toplanır, Kızıl Ordu yaratılır. (Kızıl Ordu da proleter ordusudur.) Barikat savaşları

ve şehir gerilla taktiği artık yerini Kızıl Ordu'nun ayaklanma taktiğine bırakmıştır.

Ekim ayaklanmasının taktiğini Lenin şu şekilde çizmektedir:

> ayaklanmayı Marksistçe, yani bir sanat gibi anlamak için aynı zamanda, bir saniye kaybetmeksizin, ihtilal müfrezelerinin *genel kurmayını* örgütlemeli, güçlerimizi taksim etmeli, güvenilir alayları en önemli noktalara göndermeli, Aleksandra tiyatrosunu kuşatmalı, Pier Paul kalesini işgal etmeli, genel kurmay heyetini ve hükümeti tutuklamalı, askeri öğrencilere ve vahşi tümene karşı, düşmanın şehrin hayati merkezlerine girmesine izin vermektense ölmeye hazır müfrezeleri göndermeliyiz; silahlı işçileri seferber etmeli, onları en son ve amansız mücadeleye çağırmalı, aynı zamanda telefon ve telgrafı işgal etmeli, *bizim* ihtilal genel kurmayımızı telefon merkezine yerleştirmeli ve onu telefonla bütün fabrikalara, bütün alaylara, bütün silahlı mücadele merkezlerine vb. bağlamalıyız. ("Marksizm ve İhtilal", *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*, s. 167-168)

İşte Sovyetik ayaklanma bu şekilde bir süreç izler. Elbette hayat hiçbir zaman şu veya bu şemalandırmaya harfiyen uygun akmaz. Her soyutlama ve şemalandırma gerçeğin bir kısmını ihmal eder, bir kısmını ise ister istemez abartır. Fakat teorik tahlil, hayatın giriftliğini ve çok yanlılığını kolay anlaşılır hale getirerek, eylem kılavuzluğu görevini yerine getirir. Bu yüzden bu şemalandırmamızdaki dönemleri mekanik bir şekilde birbirinden ayrı şekilde değil de bir sürecin birbiri içine girmiş iç halkaları olarak görmek gerekir.

*HÜSEYİN İNAN

TÜRKİYE DEVRİMİNİN YOLU*

Hüseyin İnan

Türkiye Toplumunun Yapısı

Emperyalizmin sömürüsü altında bulunan yurdumuz (ekonomik, politik, askeri, kültürel) yarı-bağımlı durumda olup, farklı üretim biçimlerini bağrında taşımaktadır. Bu farklı üretim biçimlerinin ortaya çıkarttığı sınıfsal yapı ve buna bağlı olarak beliren tahlillerden hareket ederek devrim stratejimizi çizeceğiz. Türkiye'de kapitalist (genel yapısı ile az gelişmiş kapitalizm), feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri birarada yaşamakta ve bu durum bütün alanlarda (politik, askeri, kültürel) varlığını hissettirmektedir.

Önce ekonomik yapıyı ele alarak bir arada bulunan farklı üretim biçimlerinin durumlarını ve bu yapının ortaya çıkardığı sınıf ve tabakaları sırası ile anlatacağız. Ekonomik yapıyı genel hatları ile ikiye ayırabiliriz.

1. Sanayi sektörü

---

* Hüseyin İnan'ın 1972 yılında yazdığı bir broşür. Bu broşürün daha sonra Belge (Ankara, 1976) ve Ulusal Kültür Yayınları (İstanbul, 1991) tarafından yeni basımları yapılmıştır. Ulusal Kültür Yayınları basımından alınmıştır (y.n.).

2. Tarım sektörü

Bu iki sektör üzerindeki emperyalizmin etkisi ve Türkiye'nin yarı-bağımlı durumunu ortaya koyacağız.

Sanayi Sektörü

Yurdumuzda sanayi üretimi emperyalizmin güdümündedir. Gelişme imkânları son derece sınırlı küçük sanayi dışında Amerikan emperyalizminin girişi ile emperyalist sömürünün tamamen kontrolü altında gelişen iki sanayi kolu, İMALAT SANAYİİ (tüketime dönük) ve MONTAJ SANAYİİ'dir. Normal olarak, Türkiye'de kapitalizmin gelişmesi için izlenilmesi gereken yol (emperyalizm faktörünü hesaba katmazsak) sanayide ağırlık verilmesi gereken ağır sanayi ve toplumun zaruri ihtiyaçlarına cevap verecek tüketim sanayinin kurulmasıdır. Oysa bu yol hiçbir zaman izlenmemiş ve emperyalist sömürünün devamını garantileyecek bir sanayi sektörü hakim kılınmıştır.

Kapitalizmin evrensel kanununa göre, kapitalizmin az gelişmişlikten kurtulması için, toplumun istikrarlı bir yapıya sahip olması gerekir. İlk şart ekonomik güce sahip olan sermaye sahiplerinin, politik güce de sahip olmasıdır. Bu şart sağlanırsa üretim, dağıtım, sermaye piyasası rasyonel bir bütünlük içinde işlemeye başlar. Sanayide yaratılan değerin büyük bir bölümü ticaret burjuvazisi ve bankalar yolu ile yeniden yatırımlara dönüşür. Sanayideki üretimin rasyonel bir bir işleyişe sahip olması, toplumun diğer kesimindeki tasarrufunda, bankacılık ve sigortacılık kanalı ile yeni yatırımlara dönüşümünü sağlar. Ancak bu şartların yerine getirilmesi iledir ki ağır sanayi kurulur ve kapitalist toplum ortaya çıkar. Fakat toplumumuzun gelişimi bu yolu izlememiştir. Bunu daha iyi anlayabilmek için ülkemizin tarihi gelişim içindeki ekonomik yapısını ele alalım.

19. yüzyılda emperyalizmin Osmanlı devletine girişi ile, ekonomik yapı bozulmuş ve dejenere olmuştur. Kurtuluş sa-

vaşını yapan kadro, bu bozulmuş yapıyı devralmıştır. Yeni kurulan Cumhuriyet hükümetinde sermaye sahipleri ve toprak ağalarının kesin hakimiyeti yoktur. Kurtuluş savaşının ortaya çıkarttığı sınıflar ittifakı içinde parçalanmış Osmanlı ordusunun ilerici ve reformist kanadı ile şehir küçük-burjuvazisi ağırlık kazanıyordu, işbirlikçi burjuvazi politik ağırlığını yitirdiği için, ticaret burjuvazisinin bir kısmı (daha çok Türk olanlar) ön plana çıktı. Cumhuriyet hükümeti, başlangıçta, kısmen millî nitelik taşıyan özel sektöre çeşitli imtiyazlar vererek, kapitalist yoldan kalkınma çabası içine girdi. Fakat sermaye birikiminin olmaması yabancı tekellerin milli olduğunu iddia eden ticaret burjuvazisine el atması ve 1929 yılına kadar gümrük duvarlarının çok alçak olması —%3 gümrük haddi— nedenleri ile, sermaye sahipleri millî işletmeler kuramadılar.

Bunun yerine, ithalat ve ihracata ağırlık vererek, yabancı tekellere aracı durumuna geldiler. Ve kolay yollardan zengin oldular. 1929 yılına kadar uygulanan bu politikanın fayda vermemesi Cumhuriyet hükümetini devletçiliği denemeye zorlamıştır. Devletçilik politikasına diğer bir sebep, anti-emperyalist bir politika izleyen hükümetin Sovyetler Birliği ile iyi ilişkiler içinde olması ve etkisinde kalmasıdır. 1930-38 yılları arasında, Osmanlı devletinden kalma yabancı şirketlerin çoğunluğu millileştirilmiş ve işbirlikçi burjuvazinin bir kısmı tasviye edilmiştir. Kalanlar ise devletçilik politikası karşısıda ezilmemek ve aracılık, müteahhitlik gibi yollardan ekonomik güçlerini arttırmak için gayret etmişlerdir. II. Dünya savaşı döneminde karaborsa ve spekülasyonlarla uğraşan bu sınıf palazlanma imkânı bulmuş ve devletçilikten rahatsız olduğu için ekonomik gücü kontrol altına alabilmek gayesiyle, reformist burjuvazinin politik ağırlığı ile birleşerek Demokrat Parti'yi kurmuşlar, 1950'de de politik gücü ellerine geçirmişlerdir.

1923-50 dönemini şöylece özetleyebiliriz; kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin hakim olduğu ticaret burjuvazisinin yabancı

tekellerle bağlarını tamamen koparmadığı ve anti-emperyalist politika içinde reformist burjuvazi ile ittifak kurarak, kapitalist yoldan kalkınmayı gerçekleştirmek için bocalama dönemidir. Kapitalist kalkınma gerçekleşmemiş ve burjuvazi dönüş yaparak tekrar emperyalizmle ittifaka girmek zorunda kalmıştır. Diğer taraftan 1945-50 yılları; Alman faşizminin çöküşü, Amerikan emperyalizminin ön plana çıkıp, yeni pazarlar aradığı ve çok partili şekli demokrasinin evrensel slogan haline geldiği dönemdir. Bu ortam gerici sınıfların, emperyalizmle ittifak içine girmelerine imkân vermiştir. Ayrıca etkenler arasında, Sovyetler Birliği'nin savaştan elde ettiği başarılar, sosyalist devrimler ve savaş yıllarında Türkiye'nin izlediği kaypak dış politika karşısıdaki Sovyetler Birliği'nin tutumudur.

1950'den günümüze kadar olan dönem, emperyalizmin sömürü politikasına bağlı olarak güdümlü kapitalizmin sanayi sektöründe hakim olduğu ve yabancı sermayenin imalat sanayii (tüketime dönük) ile montaj sanayii gelişimine hız vererek tüm yatırım ve sömürü alanlarını ele geçirdiği dönemdir. Devletçilik politikası terkedilmiş ve işbirlikçi burjuvaziye, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını yabancı sermaye ortaklığı içinde sömürme imkânı sağlayacak bütün tedbirler alınmıştır. Ağır sanayinin kurulması, emperyalist tekellerin hesabına gelmediği için, kontrolleri altında tuttukları ekonomik yapıda ağır sanayiye geçiş imkânsızdır. Sanayi sektöründe tüketime imalat ve montaj sanayii temel iki sanayi kolu olmuştur. Yeraltı zenginlikleri ele geçirilmiştir. Mevcut sömürü çarkı, ağır sanayi bir yana, güdümlü kapitalizmin öngördüğü yatırımlara dahi tamamen dönüşememektedir. Kârın bir kısmı dışarıya transfer edilmektedir. Kârın diğer kısmını ellerinde tutan sanayi ve ticaret burjuvazisine gelince, sanayi burjuvazisi eline geçen kârın bir kısmını, yarınını garanti altına almak için dışarıya transfer etmekte ve geri kalanını da sanayiye yatırmaktadır. Sanayi mamullerinin dağıtımını kontrolü altında tutan ticaret burjuvazisi kredili satışlar ve karaborsa

ile büyük kârlar elde etmektedir. Ticaret burjuvazisi sermayesini sanayi yerine kolay ve fazla kâr getiren inşaat ve benzeri alanlara yatırmaktadır. Son zamanlarda sanayi yatırımlarını hızlandırmak için sermaye birikimini sağlayacak kooperatifler ve kurumlar örgütlenmesi (OYAK gibi) kârın tekrar sanayiye dönüşebilmesi içindir. Fakat bu kooperatifler de fazla gelişmemiştir.

Sanayi sektöründe üretimin bir kısmı iktisadi devlet teşekkülleri tarafından yapılmaktadır. 1930-38 yıllarında kurulan ve işletmesini devletin üstlendiği bu kuruluşlar bugün verimsiz ve keşmekeş içindedirler. Daha çok, tekstil, şeker, çimento ve cam sanayiinde işletmeleri olan iktisâdi devlet teşekkülleri 1950'den sonra bozuk bir işleyiş içine girmişlerdir, işletmelerin bir kısmına yabancı sermaye ortak olmuş ve rasyonelleştirmeye çalışılmıştır. Eski yapısını muhafaza edenlerde ise, verim düşüktür. Politik nedenlerle, hatalı bir planlama içinde kapasitesinden fazla işçi istihdam edilmektedir ve geri tekniğin kullanıldığı bu işletmeler genellikle zarar etmektedir.

Özellikle Anadolu'da yaygın olan küçük sanayinin önemli bir kesimi emperyalizmin girişi ile tasfiye edilmiştir. Üretim araçları ve üretim metodları ilkel olan küçük sanayide maliyet yüksek olmaktadır. Bu sanayiyi ellerinde tutan güçlerin bir kısmı DP'nin kredi politikası ile palazlanmış ve emperyalist şirketlere ortak olmuştur. Yurdumuzda tüketim mamullerinin bir kısmı hâlâ küçük sanayi tarafından üretilmektedir. Küçük sanayi yabancı tekellerin varlığından zarar görmektedir ve gelişme olanakları yok olmuştur.

Türkiye de millî burjuvazi ve onun kontrolünde milli sanayi yok denecek kadar azdır. Emperyalist sömürü tüm yatırım alanlarını kontrol altına aldığı için, bağımsız kapitalist işletmelerin yaşamaları çok zordur, bazı yerli endüstri kuruluşları varsa da bunlar gerek hammadde ve üretim araçlarının temininde gerekse üretilen malın pazarlanmasında emperyalizmle ilişki

içindedir. Öte yandan böyle işletmelerin sahipleri çoğunlukla başka endüstri kollarında emperyalizmle ortaklık halindedir. Bu yüzden sınıf tahlilimizde milli burjuvaziden bahsetmeyeceğiz.

Tarım Sektörü

Sanayide olduğu gibi, tarım sektöründe de üretim emperyalizmin kontrolü altındadır. Günümüzde tarım sektörü emperyalizmin kontrolü altındaki sanayinin yan sektörü durumundadır. Önce tarım sektörünün Cumhuriyet dönemindeki gelişimine kısaca göz atalım: 1923-50 yılları arasında tarımda feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri hakimdi. Kapitalist üretim ilişkilerinin gelişimi çok zayıftı. Diğer taraftan sanayi de dahil yurdumuzda kapitalizmin öncesi üretim ilişkilerinin gelişimi çok zayıftı. Toprakları ellerinde tutan toprak ağaları, toprakları ilkel metodlarla ortakçılık ve kiracılıkla işletiyordu. Arazinin planlı kullanılmaması ve makinalaşmanın azlığı üretimin düşüklüğüne sebep oluyordu. Kapitalist gelişmenin kısır olması ve geniş köylü kitlelerinin içinde bulunduğu sefalet İkinci Dünya Savaşı'nda reformist burjuvaziyi toprak reformu yapmaya zorlamıştır. Fakat toprak ağalarının politik yapıdaki gücü ve ticaret burjuvazisi, tefeci ve aracı takımı ile kurduğu ittifak toprak reformunu engellemiştir. Amerikan emperyalizminin girişi ile DP tarım sektörünü geliştirerek kalkınmayı kendisine politika edinmiştir. Bu politika o zaman kalkınma için emperyalizmin gerici sınıflara kabul ettirdiği yoldur. Tarıma makina ve modern metodların girişi, toprakların genişletilmesi sonucu, belirli bölgelerde, sanayi ürünleri yetiştiren kapitalist çiftliklerle olmuştur. Toprak ağalarına tanınan geniş imkânlar, kredi yardımları sayesinde Akdeniz, Ege, Marmara bölgelerinde kapitalist ilişkiler yoğunlaşmıştır. 1955 yılına kadar önem verilen bu politikada, bu yıldan sonra gevşeme olmuştur. Bunun önemli sebepleri; ik-

tidarın ağalara kredili yardımları kısması ve genişletecek toprakların azlığıdır. DP devrindeki gelişme hızını kaybeden tarımdaki kapitalist ilişkiler güdümlü kapitalizmin yan sektörü şeklinde devam etmektedir.

Emperyalizmin amacı, kredi ve yardımlarla kapitalist çiftlikleri kendi işine yarayan hammaddeleri üretmeye zorlamaktadır. Üretilen bu ürünler tekellerin hammadde ihtiyacını karşılamaktadır. Dış pazarı kontrol eden tekeller fiyatları istedikleri gibi ayarlayarak kontrollerini devam ettirmektedirler. Tarımdaki kapitalist işletmeler üretimlerini belirli sanayi ürünlerine kaydırmışlardır. İhracatın önemli bir kısmını bu ürünler teşkil etmektedir (pamuk, tütün, fındık, zeytin, şeker pancarı vs.).

Tarımda yoğun olan diğer bir üretim biçimi küçük köylü üretimidir. Esasında kendi tüketimleri için ürettikleri ürünler de tefeci ve tüccarın sömürüsü altındadır. Ürünlerini değerlendirme imkânından yoksundurlar. Kendilerine zor yetecek bir toprak parçası üzerinde, ilkel metodlarla üretim yapmaktadırlar. Küçük köylü üretimi orta Anadolu'da çok yaygındır. Diğer bölgelerde de önemli ölçüde mevcuttur.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da hakim olan ve diğer bölgelerde de kısmen bulunan feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri ekonomik yapıda önemli bir unsurdur. Toprak reformu yapılmadığı için tasfiye edilmeyen bu üretim ilişkileri kapitalist ilişkilerin gelişmesi ile bazı bölgelerde tasfiye olmuştur. Feodal ve yarı-feodal üretim ilişkilerinin tasfiyesi iki yolla olmaktadır. Birincisi sanayi ve tarımda gelişen kapitalist ilişkilerin zorlaması ile olmaktadır, ikincisi ise, toprak ağaları ellerindeki topraklar üzerinde kapitalist çiftlikler kurmakta ve topraklarını satarak tefecilik, faizcilik, tüccarlık yapmakta ve şehirlere yerleşerek sermayelerini gayrımenkullere (inşaat sektörü) yatırmaktadırlar. Önemli oranda mevcut olan feodal kalıntılar içinde köylüler, serf, yarıcı, ortakçı veya kiracı durumundadırlar. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaygın olan bu üretim biçimi toprak re-

formu yapılmadıkça varlığını koruyacaktır. Çünkü, yurdumuzdaki kapitalist ilişkilerin gelişi ve toprak ağalarının gerici yapısı normal şartlarda feodal kalıntılarını muhafaza edecektir. Feodal üretim ilişkilerinin bulunduğu bölgelerde verimlilik oldukça düşüktür ve ilkel metodlarla üretim yapılmaktadır.

Türkiye Toplumunda Sınıflar

Kaba hatları ile ortaya koyduğumuz ekonomik yapıdan hareket ederek sınıfların durumlarını inceleyelim. Gerici sınıflardan kısaca bahsettikten sona esas meselemiz olan ilerici sınıfları ele alacağız.

İşbirlikçi burjuvazi, ticaret burjuvazisi toprak ağaları, aracı sınıflar vs. emperyalizm ile ittifak halinde olan gerici sınıflardır. Gerici sınıf ve tabakalar emperyalizmin sömürü ve zulüm politikası içinde doğal bir ittifak içindedirler. Bu ittifak toplumumuzun ekonomik-politik yapısının zorunlu bir sonucudur.

İşbirlikçi Burjuvazi: Daha öncede anlattığımız gibi, emperyalizmin kontrolü altında gelişen güdümlü kapitalizmin sömürü çarkını elinde tutmaktadır. Doğuşu, güçlenmesi ve varlığı emperyalizmle bütünlük içindedir. Amansız düşmanımızdır.

Ticaret Burjuvazisi: Mevcut düzenin devamından yana olan bu sınıf iç ticarette sanayi mamullerinin dağıtıcısı toptancı tüccarlar, dış ticarette ithalat ve ihracatla uğraşmaktadır. Kredili satışlar, karaborsacılık ve hatta faizcilik de yapan bu sınıf tarım sektöründe de geniş köylü yığınlarını kontrol altında tutmakta ve aracı sınıfların da desteği ile varlıklarını sürdürmektedirler. Yurdumuzun hemen hemen her yanına dağılan ve belirli merkezlerde mahalli bölgeleri de kontrol altında tutan ticaret burjuvazisi mevcut düzenden ayrı düşünülemez ve karşı devrimci bir sınıftır.

Toprak Ağaları: Feodal üretim ilişkilerinin hakim olduğu bölgelerde yoğun olan ve hemen Türkiye'nin her tarafında rast-

lanan bu sınıf köylüleri emir altında çalıştırmakta ve elde ettikleri artı-üretimi değerlendirmektedir. Tüm gerici fikirleri ve tutucu davranışları özünde taşıyan toprak ağaları köylüler üzerinde çağ dışı bir sömürü politikası uygulamaktadır. Geniş köylü yığınlarını kontrol altında tuttukları ve ulusal davranışlara karşı oldukları için bu sınıf 1945'den bu yana Amerikan emperyalizminin sadık uşaklığını yapmaktadır. Birçok bölgelerde tefecilik ve ticareti de kimseye kaptırmamaktadır, hakimiyet kurduğu alanda ekonomik ve politik imtiyazı ellerinde tutmaktadır. Bu sınıf amansız düşmanımızdır.

Tefeci ve Eşraf Takımı: Ekonomik çıkarı iki yönlüdür: Birincisi, sanayi mamullerinin dağıtımı; ikincisi ise, tarım sektöründe sağladıkları kârdır. Tarımsal üretimle uğraşmalarına rağmen, bilhassa küçük köylü üretiminin yoğun olduğu bölgelerde büyük çıkarları vardır. Tefeci ve eşraf takımının önemi, Küçük üreticileri, yoksul köylüleri ve tarım proletaryasını kontrol altında tutmasıdır. Çıkarlarının devamı mevcut düzenin devamına bağlı olduğundan, diğer gerici sınıflardan ayrı düşünülemez ve düşmanımızdır.

Bürokratlar (Sivil-Asker): Teknokratları ve esnafların bir kısmı ekonomik çıkarları gereği gerici sınıfların yanında yer alırlar. Özellikle yüksek ihtisas sahibi bürokrat ve teknokratlar, yabancı şirket ve işletmelerde yüksek ücretlere çalışmakta ve giderek buralara ortak olmaktadırlar. Ekonomik çıkarları yanında, bu taban üzerinde emperyalist kültürün önemi büyüktür. Hisse senetleri, tahvillerle yabancı şirketlere ortak olan teknokrat bürokratlar, görevleri icabı gerici sınıflarla bütünlük içine girmekte ve karşı-devrimci cephede yer almaktadırlar. Esnaf ve zanaatkârların bir kısmı da, daha doğrusu ekonomik durumları iyi olan kesimi, bir üst sınıfa geçebilmek için imkânları olduğundan ve mevcut düzenin tanıdığı karaborsacılık, kredili satışlar ve tefecilikten yararlandığı; ayrıca ekonomik krizleri çe-

şitli dalaverelerle atlatabildikleri için gerici güçlere sarılmakta ve düşman saflarında yer almaktadırlar.

Farklı Üretim Biçimlerinin Bir Arada Bulunması: Türkiye'de farklı üretim biçimlerini, (mülkiyet ilişkilerini) ellerinde tutan gerici sınıflar, emperyalizmle ittifak halinde olup, bir arada yaşamaktadılar. Bu durum emperyalizmin II. Dünya Savaşı'ndan sonra yurdumuza girişi ile meydana gelen ittifakın ekonomik ve politik yönleri ile devamıdır. 1945'den sonra Amerikan emperyalizmi ile sıkı ilişkiler içine giren DP toprak ağaları, ticaret burjuvazisi, sanayi burjuvazisi, tefeci esnaf, teknokrat ve bürokratlar, yani tüm gerici sınıfları içine alıyordu. Sanayi ve tarımda kapitalist üretim ilişkileri gelişmediği için feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri hakim durumda idi. Emperyalisterle ittifak kuran DP'nin ağırlığını toprak ağaları ve ticaret burjuvazisi teşkil ediyordu. Emperyalizmin yurdumuza girişiyle çok partili hayata geçiş aynı zamana rastladığı için geniş köylü yığınlarının oylarını kontrol etme ve politikalarını devam ettirme bakımından toprak ağalarının önemi daha da arttı. 1950'den zamanımıza kadar sanayi ve tarımda kapitalist üretim ilişkileri gelişmesine rağmen, eski ittifak devam etmektedir; işbirlikçi burjuvazi ve ticaret burjuvazisi, toprak ağaları ve aracı sınıflarla eski önemini korumaktadır.

Çünkü DP'nin oluşturduğu bu sınıf ve tabakalar AP ve diğer gerici partilerin bünyeside eksiksiz mevcuttur. Toprak ağaları ekonomik güçlerini devamlı yitirmelerine rağmen, diğer gerici sınıflar henüz bu sınıfa tavır almamakta, aksine onun tutucu yapısını korumasına yardımcı olmaktadır. Bu ittifakın başlıca sebepleri şunlardır.

1. Yukarıda anlattığımız ve 1945'den yana süregelen ittifakın devamıdır. Bugün politikada, toprak ağaları, eşraf ve tefeci takımı ekonomik güçlerinden daha fazla oranda ağırlıklarını devam ettirmektedirler. Bunun önemli iki sebebi vardır: A) 22 yıl önce çok güçlü olan bu sınıflar, işbirlikçi burjuvazi ve ticaret

burjuvazisi ile aynı zamanda emperyalistler için gerici ittifakın temel taşı idiler. Bu sınıflar geniş imkânlara sahipti ve politik ağırlıkları çoktu. Hâlâ o ağırlık ekonomik güçlerine oranla lehlerine devam etmektedir. B) Yurdumuzdaki çok partili dönem ve seçim sistemi geniş halk yığınları üzerinde kontrolü olan bu sınıfların politikada önemli yer işgal etmelerini sağlıyordu. Fakat günümüzde veya daha ileride seçimin olmadığı askeri bir dikta ortamı devam ettirecektir. Şimdi anlatacağımız sebeplerle bunu daha iyi anlayacağız.

2. Tarımda makinalaşma, köyden şehre büyük bir göçe sebep olmuştur. Bu göç ise şehirlerde büyük bir işsizler ordusu teşkil etmiştir. Türkiye'de gelişen kapitalizm bu işsizleri istihdam edecek kapasitede değildir. Toplumsal patlamalara sebep olacak bu durum işbirlikçi burjuvazinin aleyhindedir. Göçün ve işsizler ordusunun kontrol altına alınması, toplumsal patlamaların belirli ölçüde önüne geçecektir. Bu kontrolü sağlayacak güç ise köylüleri kontrol altında tutan toprak ağaları, tefeci ve eşraf takımıdır, işbirlikçi burjuvazi bu sınıflarla ittifakını sürdürmek zorundadır.

3. Özellikle son yıllarda güçlenen devrimci mücadele, geniş köylü yığınlarını da içine almıştır. Bu durum gerici sınıfları ürkütmüş ve kendi aralarındaki çelişkileri minimuma indirerek sağlam bir cephe oluşturmalarına sebep olmuştur. Toprak ağaları tefeci ve eşrafa bağlı durumda olan köylülerin, demokratik mücadelelerini bastırmak için en etkin yol olarak köylüler üzerindeki baskıyı (ekonomik-politik) devam ettirir.

4. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da feodal ve yarı-feodal kalıntıların devamı gericiler açısından çok önemlidir. Bu bölgelerde yaşayan halk Kürttür. Bir taraftan toprak ağaları, tefeci ve eşrafın insanlık dışı tahakkümü altındadır, diğer taraftan ezilen bir ulus, tüm demokratik haklarından yoksun olup, dilleri ve kültürleri asimilasyona tabi tutulmaktadır. Feodal ve yarı-feodal kalıntıların tasfiyesi, bu bölgedeki Kürtlerin uluslaşma sürecini

hızlandıracak ve daha çok bağımsız düşünme imkânı sağlayacaktır. HALK SAVAŞIMIZDA çok önemli yer işgal edecek olan bu bölge üzerindeki gerici çemberin (ekonomik, politik, ideolojik) kalkması gerici sınıfların aleyhine ve onlar için büyük tehlikedir.

İşçi Sınıfı (sanayi ve tarım proletaryası): Yoksul ve orta halli köylüler, küçük-burjuvazi ve lümpen proletarya özlerinde sınıfsal çıkarları gereği emperyalizme karşıdırlar ve emperyalizmle ittifak halinde olan işbirlikçi burjuvazi, toprak ağaları ve aracı sınıflara karşı doğal bir ittifakın içindedirler. Fakat gerici sınıflar örgütlenmiş oldukları halde; ezilen ve sömürü altındaki bu sınıf ve tabakalar ne kendi içlerinde, ne de aralarında örgütlenmiş durumda değillerdir. Bu sınıf ve tabakalar mücadele içinde İŞÇİ SINIFI PARTİSİ VE HALK ORDUSU içinde örgütleneceklerdir. Ve örgütlendikleri oranda mücadele gelişecek, hız kazanacaktır. Tarihimizin hemen hiçbir devrinde demokratik hak ve özgürlüklerinden faydalanmamış bu sınıf ve tabakalar yetersiz politik bilinçlenme düzeyine sahiptirler. Bilinçlenmemiş olduklarından bazen sınıf çıkarlarıyla taban tabana zıt davranışlarda bulunabilirler. Fakat son yıllarda bu sınıf ve tabakalar hızlı bir bilinçlenme süreci içindedirler.

Sanayi Proletaryası: Belli bölgelerde yoğunlaşmış durumdadır. Uzun yıllar demokratik hak ve özgürlükleri faşist kanunlarla kısıtlanmıştır. 1925'te çıkan Takrir-i Sükûn Kanunu'yla grev ve toplantı hakları engellenmiş, 1938'de sendika kurmaları yasaklanmıştır. 1945'de sendika kurma hakları tanınmış fakat yine de birçok kısıtlamalara tabi tutulmuşlardır (örneğin, Bakanlar Kurulu istediği grevi millî güvenliği koruma gerekçesiyle erteleyebilmekte, yani kırabilmektedir). İşçi sınıfına belirli haklar tanınırken bazı kanunlar ve sarı sendikacılık yoluyla da işçiler kontrol altında tutulmak istenmiştir. Şimdiki halde sendikaların çoğu emperyalizmin ve işbirlikçilerin damgasını taşıyan sarı sendika durumundadır. Zaten yeni çıkarılmak istenen

kanunlarla, yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan devrimci sendikalar baskı altına alınmak, Türk-İş (ABD'den aldığı yardım ve krediler işbirlikçilerin hizmetindedir) içeriside eritilmek istenmektedir. Bütün çabalara rağmen işçi sınıfının mücadelesi 1960'dan sonra gelişmiş, bilinçlenme ve örgütlenme hızlanmış ve ekonomik grevlerin yanısıra politik grevler de gelişmeye başlamıştır. 15-16 HAZİRAN'da işçi sınıfı işbirlikçilere gücünü göstermiş ve gözünü korkutmuştur. Bundan sonra işbirlikçi politika, bütün gücü ile işçi sınıfının bilinçlenmesini, örgütlenmesini önlemeye çalışmış, işçi sınıfı üzerinde baskı ve terörü yoğunlaştırmıştır. Faşist baskı ve zulüm politikası bunu daha da ağırlaştırmıştır.

İşçi sınıfının çoğu köylülükten gelmedir ve hâlâ köylerinden bağlarını tamamen koparmamışlardır ve köyleri ile ilişkilerini sürdürmektedirler. Bu ilişki kırdan şehre gelişecek olan halk savaşında önemli rol oynayacak ve devrimci mücadeleyi kolaylaştıracaktır.

Ortak Pazar ülkelerinde özellikle Almanya, Fransa ve Hollanda'da yoğunlaşmış yarım milyonun üstünde işçimiz çalışmaktadır. Ve bu, Türkiye'deki işçilere oranla daha yüksek bir rakamdır. Yurtdışında çalışan işçilerimiz Türkiye'ye döndüklerinde devrimci mücadeleyi büyük ölçüde etkileyeceklerdir. Bunların bir kısmı döndüklerinde küçük üretici veya küçük-burjuvazi durumuna gelecekler fakat bunların da büyük bir kısmı bu durumlarını devam ettirmeyecek ve tekrar proleterleşeceklerdir. Bu grubun içinde seçme bir kesim ise, beyinleri yıkama amacı ile kredilerle ve yardımlarla zenginleştirilecek, hatta bazı kooperatiflere ve sanayi kuruluşlarına üye edileceklerdir. Esas büyük çoğunluk, döndüğünde sınıfsal yapısında hiçbir değişiklik olmayacak hatta bir resmi işsizler ordusuna katılacaklardır. İşsizler ordusunun eritilmesinde ve döviz rezervlerimizin arttırılmasında büyük fayda umulan Avrupa'ya işçi göçü döviz rezervleri-

mizin artmasına yardımcı olacak fakat işsizler ordusunun eritilmesine belirli bir oranda fayda sağlayacaktır. Belli bir müddet sonra (hatta artık şimdi) yurtdışına işçi göçü işsizler ordusunun üyelerinin değişimi şeklini alacaktır. Çünkü artık Ortak Pazar ülkelerinin de işçi istihdam kapasiteleri dolmuş veya dolmak üzeredir. Ancak bir kısım işçi döndükten sonra diğer bir kısım gidebilecek duruma gelmiştir. Yurtdışındaki işçilerin dönüşü yeni problemler yaratacaktır. Çünkü işçi sınıfının faydalanabileceği hemen bütün haklardan faydalanan ve bu demokratik ve özgürlükler sayesinde modern işçi sınıfı anlayışına sahip olarak sınıf bilincine varan yurtdışındaki işçilerimiz döndüklerinde ekonomik ve politik baskılardan ileri anlayışlara sahip olacak ve Türkiye'de tatmin olmayacaklardır. Ekonomik alanda ve buna bağlı olarak politika da itici bir rol oynayacaklar, ileri hamlelere ve patlamalara sebep olacaklardır. Yurtdışında çalışan işçilerimiz devrimci mücadelemizde rol oynayacaklardır.

Tarım Proletaryası: Tarıma makinanın girmesi ve bunun neticesi kapitalist ilişkilerin gelişmeye başlaması ile, tarım proletaryasının sayısı artmaya başladı. Çoğunlukla Akdeniz, Ege, Marmara bölgelerinde kapitalist çiftlikler ortaya çıkmaya, çeşitli bölgelerde de devlet çiftlikleri (üretme çiftlikleri, haralar) kurulmaya başlandı. Fakat tarımda üretimin hemen hemen bütün bölgelerde mevsimlik olması, tarım proletaryasının çoğunluğunun mevsimlik işçi durumunda olmasını sağladı. Bu çoğunluk, kışın işsiz duruma düşmektedir ve ertesi yaz için avans verilerek çok düşük ücretle çalışmayı kabul etmeleri sağlanmaktadır. Devlet çiftliklerinde de çeşitli dalaverelerle devamlı işçi durumuna gelmeleri önlenir, kışa doğru çoğuna yol verirler. Sanayi proletaryasından çok daha fazla köyleri ile ilişki halindedirler. Hatta bir kısmı köylülükten daha tamamen kopamamıştır. Köylülükten proleterleşmeye doğru bir süreç halinde olan kesim büyük bir ağırlık taşır. Yoksul köylülerin büyük kısmı kışı köy-

lerde bir kısmı da şehirlerde geçirir. Orta ve Doğu Anadolu'daki yoksul köylülerin büyük kısmı ailesi ile birlikte kapitalist çiftliklerde çalışmaktadır. Devamlı üretim içinde olanlar dışında, işsizler ordusunu meydana getirenler kış sonuna doğru karınlarını doyuramaz hale gelirler ve çok az bir ücretle çalışmayı kabullenirler, işçinin çok bol olması, üretimin çok düşük olmasına sebep olur. Çalışma şartları sanayi proletaryasından daha zor, işgücü daha ucuzdur. Devamlı üretim içinde olmayan çoğunluğun, devamlı bir arada bulunmaları ve her an işten atılma tehdidi altında olmaları (hiçbir demokratik hakka sahip değillerdir, arkalarında büyük bir işsizler ordusu vardır) örgütlenmelerini çok zorlaştırır, grev yapma gibi olanaklarını ise tamamen imkânsızlaştırır. Emeklerinin çok altında ücret alan tarım proletaryası hayasızca sömürülür. Köylülerle bağlarının çok sıkı olması devrimci mücadeleye büyük kolaylıklar sağlar. Yoksul köylülerle beraber mücadelenin başından itibaren gönüllü destekleyici olacaklar ve halk savaşımızda halk ordusunun temel insan gücü kaynağını teşkil edeceklerdir.

Yoksul Köylüler (az topraklı, topraksız, kiracı, ortakçı ve yarı-proleter unsurlar): Elinde geçimin sağlayacak yeterli toprak olmadığı halde kırsal bölgede yaşamını sürdüren kesimdir. Toplumumuzda, yaşama standardına göre en alt sıralarda olan yoksul köylüler; toprak ağaları, elciler, tefeciler tarafından hayasızca sömürülmektedirler

Ailesi ile birlikte şehre göç imkânı da bulunmayan yoksul köylüler özellikle Doğu'da hemen hemen tamamen serf durumundadır. Hiçbir demokratik hak ve özgürlüğü yoktur. Yaşantısını sürdürebilmesi, ağanın ve tefecinin kendisine iş ve kredi vermesi ile mümkündür. Bunu bilen ağa ve tefeci takımı yoksul köylüleri baskı ve kontrol altında tutmakta, bu da işbirlikçi politikanın çok işine yaramaktadır. Bütün baskılara rağmen yoksul köylülük toprak arzusunu 1960'dan sonra yapılan toprak işgalleri ile belli etmiş ve mücadele arzusunu göstermiştir.

Yaşantısı ile proletaryaya en yakın olan tabakadır. Yoksul köylülerin çoğu mevsimlik işçi olarak, kapitalist çiftliklerde veya şehirde (bilhassa inşaat sektöründe) çalışmaktadır. İşçi sınıfı ideolojisini kavramaları çok kolay olmaktadır.

Kaybedecek çok az şeyi olan yoksul köylüler tarım proleteryası ile halk ordusunun TEMEL GÜCÜNÜ teşkil edecektir. Kırsal bölgede yürütülecek mücadeleye "toprak ve özgürlük uğruna" katılacaklardır.

Orta Köylüler: Küçük üretim, Orta Anadolu, Karadeniz ve Marmara'da çok yaygındır. Üretim metodları ilkel olmakla beraber, yeterince gelişmiş değildir. Tarım sektöründeki küçük üreticiler, bankalardan yeterli kredi temin edemedikleri için, tefecilerden faizle para almak zorunda kalmaktadırlar. Bu ise yoksullaşmalarına sebep olmaktadır. Nüfus artışını istihdam edecek sanayi kuruluşları olmadığı için, toprak gittikçe küçülmekte ve küçük üretici yoksullaşmaktadır.

Zengin Köylüler: Kapitalist ve kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin yoğun olduğu bölgelerde ortaya çıkan ve kapitalist toprak ağası durumuna geçme özleminde olan zengin köylüler bihassa Orta Anadolu'da güçlüdürler. Çoğu babadan kalma zengindir. Genel olarak köylerde büyük topraklara sahiptirler. Ya yarıcı veya ortakçı ile topraklarını işletirler, ya da yanlarında mahdut sayıda işçi çalıştırırlar. Bir köyde birkaç adet olan zengin köylülerden biri çoğunlukla o köyün muhtarıdır, köylüleri ve oylarını belli oranda kontrol altında tutar. Bu bakımdan politik güçleri de vardır. Bir kısmı tefecilik ve faizcilikle de uğraşır. Diğer bir kısmı da kapitalist çiftliklerin geliştiği bölgelerde gelişmiş metodlarla toprağı işlerler. Yanlarında işçi de çalıştırırlar. Fakat daha zenginleşip kapitalist ağa durumuna gelmeleri çok zordur. Genellikle gerici bir rol oynarlar.

[Bu kesimi] hiç değilse tarafsızlaştırmaya çalışmalıyız.

Lümpen Proletarya: Tarıma, traktör ve diğer makinaların girişi, az topraklı ve topraksız, kırsal bölgelerdeki asgari yaşama

şartlarını da ortadan kaldırmış ve onları şehre göçe zorlamıştır. Şehirlerde biriken bu nüfus fazlası istihdam edilmediği için, özellikle büyük şehirlerde, büyük bir işsizlik ordusunu ortaya çıkarmıştır.

Lümpen proletarya yaşamını sürdürmek için her türlü işe girip çıkmaktadır. Karnını doyurmak için daha çok mevcut düzenin kanunsuz kabul ettiği işleri yapmaktadır. Kaçakçılık, kumar oynatma, beyaz kadın ticareti gibi işlerle de uğraşan lümpen proletarya daha çok burjuvaların ve küçük-burjuvaların sırtından geçinmektedir. Sermaye olarak hayatını ortaya koyan lümpenler genellikle atak ve girişkindirler.

Devrimciler bu tabakayı örgütlemek ve devrimci cepheye kazandırmak için çalışmalıdırlar. Lümpen proletaryanın ihmali, bu sınıfın para ile karşı-devrimcilere hizmet etmelerine yol açacaktır. Nitekim, bazı yerlerde faşistler lümpen proleterleri kendi amaçlarına hizmet ettirmektedirler.

Şehir Küçük-Burjuvazisi: Memurlar, teknokratlar, öğretmenler, seyyar satıcılar, zanaatkârlar, serbest meslek sahipleri vs. şehir küçük-burjuvazisini teşkil ederler. Çeşitli farklılıklar göstermesine rağmen hepsi emperyalizmin ve mevcut düzenin varlığından memnun değildirler. İş güvenlikleri yoktur. Ekonomik haklar talep etmek için, kullanacakları demokratik direnme ve örgütlenme hakları çok azdır. Ekonomik krizlerin sonunda ortaya çıkan zam ve vergilerin en büyük yükünü bu sınıf taşır. Hayat pahalılığından, enflasyondan en çok sabit gelirler zarar görmektedir. Maaşlarının yükselmesi, gerekli demokratik direnme haklarından yoksun oldukları için, fiyat artışlarından çok sonra gelmektedir. Ne kendi istikballeri ne de çocuklarının eğitimi ne de gelecekleri garanti altına alınmış değildir.

Mevcut statükodan en fazla zarar gören dar gelirli memurlar ve öğretmenler 1960-71 döneminde rahatsızlıklarını sık sık hissettirmişlerdir. Öğretmenler hem ekonomik durumlarının bozuk olması, hem de meslekleri ve kökenleri itibariyle yurt ger-

çekleriyle yakından ilgili olduklarından zaman zaman bütün yurt çapında politik yönde olan eylemlere girişmişlerdir. Teknokratlar ve dar gelirli memurlar boykotlarda memnuniyetsizliklerini belli etmişlerdir.

Şehirde oturan ve haberleşme imkânlarından faydalanan bu sınıf politik eylemlerden kolayca etkilenmekte ve belli ölçüde bilinçlenmektedir. Bu sınıf, kurtuluşunun ilk şartı olan, mevcut statükonun yıkılması olduğunu az çok kavramıştır. Devrimci eylemin güç kazanması ve hızını arttırması bu sınıfın da örgütlenme ve direnmelerini hızlandıracaktır. Millî cephede, bazı kesimleri aktif, bazıları da pasif yer alacaklardır.

Esnaflar: Bildiğimiz gibi çoğunlukla gerici cephede yer almaktadırlar. Bir kısmı da kaypak davranır. Kurtuluş savaşında da kaypak davranan bu tabakaya hiçbir zaman güvenmemeliyiz.

Zanaatkârlar: Bağımlı sanayinin gelişme sürecinde ikili bir özellik taşımaktadır: Bir kısmı tamamen yoksullaşıp proleterleşmekte, bir kısmı da palazlanarak işbirlikçileri arasına girmektedir. Anadolu'da proleterleşmeye mahkûm olan zanaatkârlar devrimci mücadeleyi destekleyeceklerdir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi asker-sivil bürokratların bir kısmı çıkarları gereği gerici sınıflarla ittifak içindedirler. Bunların bir kısmı da mücadeleyi destekleyecek ve hatta katılacaktır. Hem küçük-burjuvazinin bu kesimini daha iyi açıklamak, hem de genel olarak gerekli gördüğümüzden ordunun yapısını da kısaca inceleyelim..

Ordunun Yapısı

Genel tahlilde devletin en güçlü baskı aracı olan ordu, geri kalmış ülkelerde ikili bir yapı içindedir. Emperyalizm, sömürdüğü her ülkede, o ülkenin ordusunu kendi kirli işleri için kullanmaya çalışır. Fakat sömürülen ülke halkının tepkisi ordusunda da

görülür. Geri kalmış ülkeler ordularında; radikal güçler gericileri tasfiye ederek, iktidarı silah zoru ile ele geçirebilmektedirler. (Suriye, Irak, Libya vs.'de olduğu gibi) Bazı ülkelerde ise; emperyalizm ve onu işbirlikçisi subaylar orduyu kullanabilmektedirler. (G. Kore, G. Vietnam, İran, Yunanistan vs.'de olduğu gibi) Bugün (12 Mart'tan sonra) yurdumuzda ordu kesin olarak gerici ve işbirlikçi politikanın halk yığınlarına karşı baskı aracı haline gelmiştir.

Parçalanmış Osmanlı ordusunun ilerici anti-emperyalist kanadından gelen subaylar, 1923'de halk kitlelerini de peşlerinden sürükleyerek emperyalizme karşı bağımsızlık savaşı vermişlerdir. İçinde ilerici ve radikal güçleri barındıran ordu, 1950'den beri emperyalizm tarafından Amerikanlaştırılmaya çalışılmaktadır. 1960 deneyi ile işbirlikçiler, ordunun kendileri için ne denli büyük bir tehlike olduğunu gördüler ve 1960'dan sonra ordunun radikal bir güç olarak iktidara gelmesine engel olmak, uzun dönemde de emperyalizmin hizmetine girmesi için önce ordunun sınıfsal yapısı değiştirilmeye başlandı: Subay ve astsubayların maaşları artırıldı. Çok ucuza kiralanan lojmanlar, orduevleri içindeki sosyal imkânlar subayların halktan kat kat üstün bir ekonomik duruma ve yaşantıya sahip olmalarını ve halktan tecrit olmalarını sağladı. OYAK kanalı ile sömürü düzeninden subaylar montaj sanayiine ortak edilerek, soygun düzeninden, yüksek rütbelilerden başlanarak ordunun elemanlarının da pay almaları sağlandı. Yine özellike yüksek rütbeli subaylar hafif sanayiye ve turizm şirketlerine ortak edilerek, kolay ve tatlı para kazanma yolları onlar için de açıldı.

Her ne kadar, astsubayların maaşları son zamanlarda arttırıldı ise de bunların ordu içindeki yerine ve subaylarla olan ilişkileri, astsubayları tabakalaşmaya ve subaylardan değişik bir yapıya sahip olmaya itmektedir. Kökenleri itibariyle de ezilen ve sömürülen sınıflardan olan astsubaylar devrimci cepheye daha yakındırlar.

Erler ise, geçici bir süre ordu içinde yer alırlar. Geldikleri sınıf ve tabakaların özelliğini taşırlar. Çok sert bir disiplinle subaylara ve emir kumanda zincirine bağlıdırlar. Bu nedenle kısa dönemde tavır takınmaları beklenemez. Mücadelenin ileri dönemlerinde, kitle halinde katılmaları muhtemeldir.

12 Mart'tan sonra ezme ve yok etme politikası ordu içinde de uygulandı. Ordu içindeki en ilerici unsurlar hapse atılıp yargılandı, yüzlercesi de ordudan atıldı. Ordudan atmak için yeterli sebep bulunamayan subay ve astsubayların da yerleri değiştirildi. Çıkartılan kanunlarla örgütlenmeleri ve politik çalışma yapmaları engellendi. Hiç şüphe yok ki, bugün de ordu içinde ilerici, radikal unsurlar vardır. Fakat bu unsurların toplu ve iktidara yönelik hareketleri beklenemez. Kısa dönemde devrimci mücadeleye ancak fert olarak katkıda bulunabilirler.

Millî Mesele

Milli mesele hakkındaki görüşümüzü ortaya koyarken iki noktayı titizlikle gözden uzak tutmamak gerekir: Birincisi, tahlilimizi yaparken ülkemizin özel iktisadî yapısını göz önüne almak, meseleyi ulusal değil, sınıfsal temele dayandırmak ve hakim çelişkiyi hiçbir zaman gözden kaçırmamak gerekir. İkinci olarak, önümüzdeki devrimci adımın yararına olacak pratik çözüm yolları aramak ve ileride ortaya çıkacak detaylar üzerinde lüzumsuz gevezelikten kaçınmak [gerekir].

Kurtuluş Savaşı'na, Türkiye'nin sınırları içinde yaşayan bütün ulusların ilerici ve anti-emperyalist sınıf ve tabakaları aktif olarak katıldılar. Bağımsızlık savaşının sonunda kurulan hükümette Türk milliyetçileri hâkim durumda idi. Bu nedenle Türkiye'nin sınıfları içinde yaşayan hiçbir ulusa demokratik hak ve özgürlükleri tanınmadı, tam tersine bütün uluslar asimile edilmeye başlanarak Türk ulusu imtiyazlı bir duruma getirilmeye çalışıldı.

Broşürün daha önceki bölümlerinde anlatılan iktisadî gelişim tüm Türkiye için geçerlidir. Bu gelişimin neticesinde burjuvaların (Türk, Kürt, Arap vs.) işbirlikçi durumuna gelişini, toprak ağaları ve aracı sınıflarla ittifaka girerek, bütün emekçi ve ilerici sınıflar üzerinde iktisadî bir sömürü ve baskı politikası uyguladıklarını anlattık. Türkiye'deki asimilasyon politikasının neticesi olarak azınlıktaki uluslar üzerinde terör ve baskı, iktisadî baskının yanı sıra yer alır. Türkiye'deki iktisadî ve sosyal gelişim tüm emekçi sınıf ve tabakaların çıkarlarını iktisadî yapısı içinde bütün burjuvalar (hangi ulustan olursa olsun) işbirlikçi durumundadır, yani gayri-millîdir. Bir Türk burjuvası nasıl ulusal çıkarlara ihanet etmişse, bir Kürt veya Arap burjuvası da işbirlikçi ilişkiler içine girmekle kendi ulusuna ihanet etmiştir. Ağa, tefeci, bezirgân takımı ise kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin devamı için ulusal davranışlara karşıdır.

Devrimci bir anlamı olan HALK kavramı soyut anlamlı bir terim olup, değişik şartlarda, farklı anlamlarda kullanılır. Günümüz şartlarında halk kavramı ABD emperyalizminden zarar gören tüm sınıf ve tabakaları kapsamaktadır. Anti-emperyalist mücadelede ittifak eden işçi sınıfı ve müttefikleri halk kavramı içinde yer alırlar, yani halk terimi bu dönemde devrimci sınıf ve tabakalara (tüm uluslardan) TÜRKİYE HALKI diyoruz. Bugün Türkiye'deki tüm emekçi sınıf ve tabakaların düşmanı emperyalizm ile ittifak halinde bulunan işbirlikçi burjuvalar, toprak ağaları ve aracı sınıflardır. Emperyalizmin kovulması ve işbirlikçilerin tasfiyesi sonunda ortaya çıkacak DEMOKRATİK HALK İDARESİ'nde bütün ulusların demokratik hak ve özgürlüklerini sağlamaları mümkün olacaktır.

Biz, sosyalizminin kurulması için verdiğimiz mücadele içinde; Türk, Kürt, Arap vs. uluslardan geniş halk kitlelerini güçlü bir örgüt içinde birleştirmeyi ve ortak düşmana karşı güçlü bir cephe kurmayı işçi sınıfı ideolojisinin ve Türkiye devrimi stratejisinin gereği sayıyoruz. Bunu gerçekleştirmeye çalışırken bütün

uluslann eşitliğini ve "her ulusun kendi kaderini tayin etme hakkına" titizlikle saygı gösterip, her türlü imtiyazlara karşı çıkıyoruz. Türkiye'nin özel iktisadi ve sosyal yapısı içinde Kürt emekçilerinin sınıfsal çıkarları da ancak Türkiye halkının ortak mücadelesi ile sağlanabilir.

Hiç şüphe yok ki, Türkiye'nin toprak bütünlüğü içindeki iktisadi hayatın bütünleştirilmesi emekçi sınıfların yararına olacaktır. (Türkiye'nin iktisadî yapısının gelişimi, coğrafî şartları, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri bu bütünlüğü gerekli hale getirmiştir.)

Kapitalist gelişimin yavaş olduğu ve feodal ilişkilerin ağır bastığı Doğu ve Güneydoğu'da ayrılıkçı bir politika izlenmesi Kürt burjuvazisinin, Kürt emekçileri üzerindeki hakimiyetlerini devam ettirecektir; ve bu politika kesin olarak emekçi sınıf ve tabakaların çıkarlarına aykırıdır. Burjuvazinin yürüttüğü mücadelenin sonunda ortaya çıkacak devlette, burjuva milliyetçiliği hakim olacak, bu milliyetçilik ise diğer ulusların emekçileri ile Kürt ulusunun emekçileri arasına kültürel ve iktisadî bir duvar örecektir. Bu duvar Türkiye'de yaşayan bütün uluslann emekçilerinin çıkarlarına karşı olacaktır. Yürütülen ayrılıkçı politika sonunda burjuva milliyetçiliğinin hakim olması ve böyle ayrılıkçı bir politikanın başarı ihtimali çok az da olsa, bizim görevimiz buna karşı mücadele etmektir. Biz mücadelenin hiçbir döneminde işçi sınıfının savaşçısı olduğumuzu, genel olarak tüm dünya işçilerinin, özel olarak da Türkiye proletaryasının sınıfsal çıkarlarını ön plana almamız gerektiğini hiçbir zaman unutmamalıyız.

Daha öncede belirttiğimiz gibi, emperyalizm ve işbirlikçilere karşı verilen mücadele bütün TÜRKİYE HALKI'nın çıkarları ortaktır. Bu nedenle mücadelenin güçlenmesi ve başarı şansının artması, bütün ulusların emekçi kitlelerinin güçlü bir örgütlenmesi ile halk idaresinin kuruluşundan sonra, tali çelişkilerden olan uluslararası çelişkilere sıra gelecek ve her ulus kendi özel

meselelerine tüm emekçi sınıfların yararına işçi sınıfı ideolojisi ışığında bir çözüm yolu bulacaktır. Türkiye'deki tüm emekçilerin çıkarlarına en uygun çözüm yolu da BÖLGESEL ÖZERKLİK olacaktır. Bölgesel özerkliğin sınırlarını ve kapsamını ve ancak aynı sosyal ve iktisadi yaşantıya sahip olan halkların kendileri tayin eder. Biz bu özerklikte titizlikle Türkiye'de uluslararası (sosyalist) kültürün ve iktisadi yapının korunmasına çalışmalıyız. Çalışmalıyız, çünkü sosyalist, uluslararası kültür ve iktisadi ilişkiler bütün çalışan sınıf ve tabakaların çıkarınadır.

Millî Demokratik Devrim

Emperyalizmin hegemonyası altında, yarı-bağımlı, az gelişmiş kapitalist bir ekonomiye sahip olan Türkye'de devrim stratejisi Milli Demokratik Devrim'dir. Türkiye devriminin temel mücadele kuralı olan MDD stratejisinin, toplum yapımızın detaylarına inmeden, belirgin özelliklerini ve genel hatlarını kısaca açıklayalım:

Devrimci mücadelemizde, çeşitli fraksiyonların farklı yorumları birçok MDD anlayışı çıkarmış ve bu stratejinin farklı yorumlarından, değişik politik mücadele yöntemleri çıkarmıştır. Bunun için de, sosyalist devrimin ön şartı olan MDD'nin temel ilkeleri ve halk savaşı teorisi konusundaki görüşlerimizi belirleyeceğiz. Tahlilleri, detaylarına inmeden, mevcut şartlarından hareket ederek, pratik ve örgütsel sorunlarımızı soyutlamadan yapmaya çalışacağız.

Hepimizin bildiği, fakat belirtmekte yarar gördüğümüz; Türkiye'de hakim çelişkinin, emperyalizm ile halk kitleleri arasındaki çelişki olduğu noktasından hareket edeceğiz. Bu hareket noktasının ifade ettiği gerçek şudur: Emperyalistler ve yerli ortakları, Türkiye halkı üzerinde, bir sömürü ve zulüm politikası uygulamaktadır. Gerici politikanın uygulayıcısı olan emperyalistler ve uşaklarıyla halkımız arasındaki çelişki uzlaşmaz bir çe-

lişkidir. Emperyalist politikanın sömürüsü altındaki halkımızın kurtuluşu, uzlaşmaz olarak bu çelişkinin çözümüne bağlıdır. Ancak o zaman, gerici sınıfların kıskacı altında bulunan halkımız kurtulacaktır.

İşçi sınıfı, kendi iktidarını gerçekleştirecek politik mücadelesi gereği, bu uzlaşmaz çelişkiyi çözüme bağlamak zorundadır. Yani, işçi sınıfı, sosyalist devrimin önünde bir engel olan bu sömürü ve zulüm politikasına son verecektir. Emperyalizmin sömürüsü altındaki diğer sınıf ve tabakalar da, işçi sınıfının yanında, kendi sınıfsal çıkarları gereği mücadele etmektedirler. Halkımızı meydana getiren ezilen sınıf ve tabakalar, kendilerini sömüren emperyalistler ve uşakları ittifakına karşı doğal bir ittifak içindedirler. Halk kitleleri emperyalizme karşı verdikleri mücadelede, ortak çıkarlarını bünyesinde taşıyan ve aralarındaki çelişkileri ikinci planda tutan bu ittifakın (ezilen sınıf ve tabakaları) içindedirler. Bu ittifak, gerici sınıf ve tabakalara karşı kurtuluş mücadelesi veren ilerici sınıf ve tabakaların birliğidir.

Halk kitlelerinin, emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı oluşturacakları böyle bir ittifak, anti-emperyalist bir çizgide gelişecek ve gerici iktidara son vermek amaç olduğu için, bütün gerici güçlere karşı yürütülecektir. Ve halk kitlelerinin iktidarı alışı gerici politikanın ve sömürünün sonu olacaktır. İktidar değişikliğinin yapısını ise, şu şekilde tanımlayalım: Türkiye'de değişik üretim biçimlerinin mevcut olması, (üretim ilişkileri ve üretici güçler) ezen ve ezilen sınıflarda farklılıklar yaratmaktadır. Bilhassa kapitalist üretim ilişkileri ve kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin mevcudiyeti, politik yapıda gerici bir sınıflar koalisyonu meydana getirmektedir. İşbirlikçi burjuvazi, toprak ağaları, tefeci, eşraf ve mütegallibenin politikada ağırlık taşımaları bundandır. Böylece emperyalizm, farklı üretim biçimlerinin yarattığı gerici bir sınıflar ittifakına dayanarak politikasını sürdürmektedir. Bu sömürü ve zulüm politikasının adı ise, gerici sınıflar diktatoryasıdır. Halk kitlelerinin, gerici sınıflar diktatoryasını

yıkmak için verdikleri halk savaşı, ezilen sınıf ve tabakaların ittifakı, gerici sınıflar diktatoryasını yıktığı zaman, gerçekleşecek iktidar şekli bir halk iktidarıdır. Halk iktidarının sınıfsal karakteri ile halk savaşı dönemindeki sınıfsal ittifakının karakteri aynıdır. MDD sürecinde iktidar değişikliği şeklinde olacaktır. Bu yüzden MDD mücadelesi, başından sonuna kadar ezilen sınıf ve tabakaların politik mücadelesinin ittifaklarıdır. Başka bir ifade tarzı ile, önümüzdeki devrimci adımın MDD olmasını zorunlu kılan etken, temel çelişkinin çözümü için gerekli sınıflar ittifakıdır.

Sosyalist devrimde, işçi sınıfı ile ittifaka girecek sınıf ve tabakalarla, anti-emperyalist mücadelede (MDD süreci) işçi sınıfı ile ittifaka girecek sınıf ve tabakalar farklıdır. Sınıfsal karakterleri gereği, sosyalizme karşı koyması muhakkak olan bazı sınıf ve tabakalar, bu dönemde sınıfsal karakterleri gereği emperyalizme karşı olup, işçi sınıfı yanında yer alacaklardır. Emperyalizmin kontrolü altındaki yurdumuzda, önümüzdeki devrimci aşamanın MDD olması, fakat sosyalist devrimin olmaması, iki devrimin gerektirdiği işçi sınıfı müttefiklerinin farklılığından gelmektedir.

Toplumumuzun sosyo-ekonomik yapısını incelediğimiz zaman, farklı üretim biçimlerinin bir arada bulunduğunu görürüz. Emperyalizmin sömürü politikasına bağlı olarak gelişen, güdümlü bir kapitalizm ve yine tarım kesiminde ağırlık kazanan kapitalizm öncesi üretim ilişkileri devam etmektedir. MDD konusunda şöyle bir görüş ileri sürülmektedir: Türkiye'de hakim üretim biçimi, feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri olduğu için veya emperyalist sömürüye karşı çıkacak bir millî burjuva sınıfı olduğu için, önümüzdeki devrimci adım MDD'dir. Bu tahlile bağlı olarak, feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri hakim olmazsa, MDD geçerli değildir, sonucunu çıkarıyorlar. İddialarını pekiştirmek, toplumumuzda feodalizmin fışkırdığını göstermek için, gelişen kapitalist üretim ilişkilerine kaba değerlen-

dirmelerle feodalizm etiketini yapıştırıp, devrim stratejisi çıkarıyorlar. Bilinen gerçek şudur: Emperyalist politika, farklı üretim ilişkileri içindeki tüm gerici sınıf ve tabakalarla ittifak halindedir. Ve mücadele; politik, ekonomik ve ideolojik yönleriyle bu gerici yapının tamamına karşı verilmektedir. Mevcut üretim biçimlerinin herhangi birisinin hakim olması veya olmaması MDD stratejisinin geçerliliğini etkilemez. Önemli olan farklı üretim biçimlerinin bir arada bulunmasıdır.

MDD konusundaki diğer bir hatalı görüşü daha belirtmekte yarar vardır. Bu görüşün esası şudur: Bir zamanların burjuva demokratik devrimi, günümüzde burjuvazinin gücü zayıf olduğu için ve devrimci potansiyelini yitirdiğinden önemini kaybetmiştir. Bunun için çağımızda burjuva demokratik devrimi, devrimci potansiyeli fazla olan işçi sınıfı öncülüğünde gerçekleşmektedir. İşte işçi sınıfı öncülüğünde tamamlanan burjuva demokratik devrimine günümüzde MDD diyoruz. MDD çağımızın bir burjuva demokratik devrimidir. Bu görüşün dayanağı şudur: Yurdumuzda feodal ve yarı-feodal üretim ilişkileri hakimdir. İleri bir toplum düzeyine geçiş için, feodal üretim ilişkilerinin tasfiyesi hem burjuvazi hem de işçi sınıfı açısından şarttır. Eskiden burjuvazi tarafından tasviye edilen bu üretim ilişkileri çağımızda işçi sınıfı tarafından tasfiye edilmektedir. Onun için de, burjuva demokratik devrimi, feodalizmin tasfiyesine bağlı olarak, sınıf öncülüğünün şartlarına göre değişim ile günümüzde MDD olarak karşımıza çıkmaktadır; ilk bakışta doğru gibi görünen bu tür bir tahlilin hakim çelişkinin varlığı göz önüne alınır ve MDD'nin işçi sınıfı ideolojisinin sosyalist devrimin gerçekleşmesi için zorunlu gördüğü bir aşama olduğu hesaplanırsa, hatalı olduğunu anlamak mümkün olur. MDD emperyalizmin hegemonyası altındaki ülkelerin, evrensel bir öz kazanımış olan devrim stratejisidir. Burjuva demokratik devrimi ise, kapitalist üretim ilişkilerinin belirli bir gelişim düzeyinde (emperyalizm faktörü önemli değildir) kapitalizm öncesi ilişki-

lerinin tasfiyesi için geçerli bir devrimdir; iki devrim ekonomik, politik ve ideolojik karakterleriyle birbirinden farklıdır. Bu yüzden MDD ile burjuva demokratik devrimi arasında sadece öncülüğe bağlı bir ayrımdan hareket edilerek tahlil yapılamaz.

Türkiye'deki kapitalist ve kapitalizm öncesi üretim ilişkileri mevcuttur ve sömürü çarkını ellerinde tutan gerici sınıfların tümü emperyalistlerle ittifak halindedir. Doğal olarak, mücadelenin politik, ekonomik ve ideolojik amacı, mevcut sömürünün politik, ekonomik ve ideolojik gücünü yok etmektir. Bu yüzden anti-emperyalist mücadele ile anti-feodal mücadele meselesini, başka ülkelerin devrim modellerini kıstas alıp inceleyerek, hatalı politik sonuçlara varılmaktadır. Bu konuda tipik örnek Çin Devrimi'dir. Çin Devrimi'nde, anti-feodal mücadele şeklinde bir ikileme bürünmüştür. Bu feodalizmin, Çin toplumundaki gücünden ve devrimde köylülerin fonksiyonundandır. Bazı arkadaşlar Türkiye'de de aynı mantıkla, hazır formüle bağlı devrim modeli çıkarmaya çalışıyorlar. Adeta MDD'nin temel direği anti-feodal mücadeledir dercesine, farkına varmadan MDD'den uzaklaşıyorlar.

MDD işçi sınıfı öncülüğünde gerçekleyecek olan devrim stratejisidir. Devrimde işçi sınıfı öncülüğünün gerçekleşmemesi halinde, pratikte öncülüğü ele geçirebilecek sınıf küçükburjuvazidir. Genel yapısı ile belirlemek gerekirse, işçi sınıfının öncülüğünde gelişmeyen anti-emperyalist mücadelede, (bu şekilde gerçekleşen devrim MDD değildir. MDD'de işçi sınıfı öncülüğü şarttır) gerici güçlerin tasfiyesinden sonra toplumun gelişimi şöyle olacaktır.

1. Ya toplum kapitalizme kayacaktır.

2. Ya da geçici bir bocalama döneminden sonra ülke tekrar emperyalizmin kontrolüne girecektir.

Emperyalizmin tasfiyesiden sonra, toplumun bu iki alternatiften hangisi ile karşılaşacağı, o dönemin şartlarına bağlı bir durumdur. Dünyada emperyalizmin gücünü hesaba katarsak,

birinci alternatif zayıftır. Fakat sosyalist toplumların gücü ve desteği sayesinde toplumun tekrar emperyalizmin hegemonyası altına girmesi de kısmen önlenmektedir. Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin tekrar emperyalizmin kontrolüne girmesi, ikinci alternatife tipik bir örnektir. Kısaca açıklama gerekirse; sosyalizmin de henüz dünyanın büyük bir kısmını sömürdüğü bu dönemde işçi sınıfı öncülüğünde gelişmeyen anti-emperyalist mücadelenin geleceği, toplumun kaderi, büyük çapta başka ülkelerin tutumuna bağlıdır. Emperyalist sömürü az gelişmiş ülkelerde, kapitalizmin sıhhatli gelişme olanaklarını yok etmiştir. Sonuç olarak şunu diyebiliriz: işçi sınıfının öncülük etmediği bir kurtuluş mücadelesinin sosyalizme geçişi çok değişiktir. Her halükârda işçi sınıfı politik mücadelesine devam ederek mevcut iktidarı yıkıp, kendi sınıf hâkimiyetini kurmak zorundadır.

MDD ve sosyalist devrim meselelerinde kullanılan ve hatalı anlamlara yol açan diğer bir sorun; "Aşamalı Devrim Teorisi" ve "Kesintisiz Devrim Teorisi" meselesidir. Hatta bazı kişilerin zaman zaman, aşamalı devrim teorisi tezine karşı kesintisiz devrim teorisi tezini ortaya attıkları ve bu görüşleri MDD'yi inkâr için kullandıkları olmuştur. Esasında bu iki terim, aynı şeyin değişik iki tarzda ifadesidir. Şöyle ki; Türkiye'de sosyalist devrimin gerçekleşmesi için, emperyalizm tasfiye edilecek ve işçi sınıfı öncülüğünde MDD tamamlanacaktır. MDD olmadan sosyalist devrime geçiş mümkün değildir. Onun için de, sosyalist devrim için, MDD'yi tamamlamak bir ön aşamadır ve MDD'den sonra sosyalist devrime geçilecektir. Sosyalist devrime geçiş için ön şart (ön aşama) olan MDD'nin tamamlanmasını zorunlu kılan teoriye aşamalı devrim teorisi diyoruz. Diğer devrime geçişi engelleyici tüm zorluklar yıkılmış olacaktır ve mutlaktır. İşte bu anlamda da iki devrim teorisine kesintisiz devrim teorisi diyoruz.

MDD meselesinde hatalı yorumlara yol açan başka bir tahlilden söz edelim: Bu görüşün iddiası, MDD'de iktidar alındıktan sonra hakim çelişki emek-sermaye çelişkisi olacaktır. Bu konuda şunlar söylenmektedir: Emperyalizm ile halk kitleleri aralarındaki çelişki çözümlendikten sonra halk kitlelerinin kendi arasındaki çelişkiler birinci anlamda önem kazanacak ve ilişkiler arasında emek-sermaye çelişkisi temel (hakim) durumuna gelecektir. Böyle bir görüş; MDD'nin bir burjuva demokratik devrimi olduğunu iddiadan başka bir anlama gelmez ve MDD'nin özünü inkârdır. Emperyalizmin tasfiyesinden sonra halk kitlelerinin kendi aralarındaki çelişkiler ön plana çıkacaktır; fakat emek-sermaye çelişkisi temel çelişki olmayacaktır ve olamaz. Temel çelişkinin emek-sermaye çelişkisi olması demek, toplumda kapitalist üretim ilişkilerinin hakim olması ve işçi sınıfının sömürülmesi demektir. Oysa MDD böyle bir toplum yaratmayacaktır. Emek-sermaye çelişkisi tali bir çelişki olarak MDD sürecinde belirli bir dönem var olacaktır. Fakat hakim çelişki olamaz. Olması demek devrimde işçi sınıfı öncülüğünün gerçekleşmemesi demektir, işçi sınıfı öncülüğünün gerçekleşmemesi halinde ise MDD söz konusu değildir.

MDD sürecini (politik mücadelenin başlangıcından sosyalist devrime kadar olan dönem) genel anlamda ikili bir ayrıma tabi tutmak mümkündür.

1. İktidar öncesi dönem.
2. İktidar sonrası dönem.

Konuya ve ona bağlı olarak meseleleri karıştırmamak bakımından, daha çok asıl meselemiz olan iktidar öncesi dönem üzerinde duracağız. İktidar öncesi dönemi anti-emperyalist mücadelemiz şeklinde belirleyebiliriz. Bu dönem uzun halk savaşı sürecini de kapsar. Halk savaşı sürecindeki, politik stratejiyi ve taktiklerini halk savaşı teorisi içinde inceliyoruz.

Emperyalizmin hegemonyası altındaki ezilen halkların verdikleri kurtuluş savaşlarında başarıya ulaşanlar ve ulaşma yo-

lunda olanlar zengin deneyler elde etmişlerdir. Anti-emperyalist mücadelelerin pratiği, devrimci teoriyi geliştirmiş ve tüm ezilen halklara ışık tutacak zengin deneyler kazandırmışlardır. Halk savaşlarında, temel sorunlar olan birçok meselelerin, geri kalmış ülkelerde ortak olması, halkların kurtuluş mücadelelerinden ortak özellikler çıkartmıştır. Böylece halk savaşı teorisi mücadelenin pratiğinden çıkan deneylerle gelişmiştir. Halk savaşlarının, her ülkede kendi şartlarına özgü sorunları dışındaki, pratik deneylerden elde edilen sonuçların halk savaşı teorisin gelişmesine yardım eden belirgin özelliklerini şöylece sıralayabiliriz:

1. Politik mücadelede sınıfların mevzilenmesi (millî cephe politikası)
2. İşçi sınıfı öncülüğü.
3. Özünü politikadan alan askeri devrimci teori.

Burada askeri devrimci teori meselesi, halk savaşı mantığı içindedir. Ve özel bir ağırlık verilmesi gereksizdir. Fakat politik mücadelede, halk savaşı konusunda ortaya konan hatalı görüşler ve bilhassa halk savaşı adına halk savaşını inkâr eden düşünce ve davranışların varlığı bu meseleyi üstüne basarak belirtmemizi gerektiriyor.

Halk savaşı konusunda ortaya çıkan farklı görüşler atılmıştır. Hatta o hale gelinmiştir ki; küçük-burjuva ideolojisini temel alan mücadele yöntemleri halk savaşı adına savunulduğu gibi, Sovyetler Birliği de dahil olmak üzere birçok ülkelerin devrim modelleri kıstas olarak alınmıştır. Her ne kadar sözde bu durum açıkça belirtilmese de pratik çalışmalar ve düşünce sistemi bu hatalı görüşleri su yüzüne çıkartmıştır. Halk savaşı konusundaki bu tip hatalı görüşlerin hâlâ mevcut olması, üzerinde durmamızı zorunlu kılmaktadır. Dikkat edersek görürüz ki, halk savaşı konusundaki farklı görüşler MDD konusunda farklı düşüncelerin varlığından gelmektedir.

Halk savaşımız, baş tarafta açıkladığımız MDD tahlilimize bağlı olarak, ezilen sınıf ve tabakaların iktidara yönelen politik mücadelelerinin tümüdür. Doğal olarak önemli sorun, ezilen sınıf ve tabakaların ittifakı ve bu ittifakın belirlediği politikanın esasıdır. Bunun için de halk savaşı meselesini açıklığa kavuşturmak için, milli cephe politikası ve işçi sınıfı öncülüğü konularından ne anladığımız üzerinde duracağız.

Millî Cephe Politikası

Halk savaşında ezilen sınıf ve tabakaların ortak mücadelesi ve bu mücadelenin belirlediği politika, millî cephe politikasıdır. Doğal olarak, işçi sınıfı örgütü ve halk ordusu yapısı içinde halk kitlelerinin örgütlenmesi şeklinde olacaktır. Halk savaşı teorisinin ittifak konusunda ortaya koyduğu örgütlenme şekli budur. Politik mücadelede millî cephe, bu iki örgütlenme düzeyinde gelişecektir. Millî cephe politikası konusunda ortaya şöyle bir görüş çıkmaktadır ki bu esasında halk savaşını inkâr eden bir görüştür. Deniliyor ki, emperyalizme karşı olan her sınıf ve tabaka kendi sınıf örgütünü kurar ve geliştirir. Bizler Marksist-Leninistler olarak işçi sınıfı örgütünü kuranız. Böylece kurulmuş olan bu örgütlerin ittifakından ve bu ittifakın politikasından millî cephe politikası, sınıf mücadelesinde barışçıl şartları temel almakta ve oportünizmi hakim kılmaktadır. Çünkü meseleye iyice eğildiğimiz zaman şu olmaktadır: MDD hatalı bir tahlil içinde genel anlamda savunulmaktadır. Halk savaşı inkâr edilmektedir. MDD teorisi adına halk savaşı dışında mücadele verecek bir parti düşünülmektedir ki, bu partinin politikası Türkiye'ye özgü değil[dir], fakat tarihî oportünizm işçi sınıfı adına savunulmuştur. Halk ordusuna gelince, halk savaşı inkâr edildiği için halk ordusundan söz edilmemektedir. İşçi sınıfının müttefiki olarak diğer sınıfların kendi örgütlerini kurmaları şart koşulmaktadır. Bu şart adeta halk ordusu yerine bir alternatif

olarak ileri sürülmektedir. Böyle bir mantık içinde geliştirilen millî cephe politikası ve mücadele anlayışı şu formülle karşımıza çıkmaktadır. Bizler Marksist-Leninist olarak işçi sınıf örgütünü kuralım, diğer sınıfların da kendi politik örgütlerini kurmalarına yardımcı olalım. Mücadelenin devamı için, burjuva demokratik ortamını savunalım ve sonuna kadar kullanalım. Millî cepheye girecek sınıfların kendi örgütleri kurulduktan sonra, millî bir koalisyon mantığı içinde, burjuva demokrasisi hem garanti kazanacak, hem de barışçıl şartlar içinde politik mücadele engelsiz yoluna devam edecektir. Bu görüş, yıllardır tüm ezilen halkların mücadelelerinde ortaya çıkan ve işçi sınıfı adına yalan merdivenini tırmanarak iktidar çabası içine düşen tarihî oportünizmdir. Özünde MDD ve işçi sınıfı ideolojisini taşımamaktadır.

Milli cephe politikası halk savaşında ittifak kuracak olan sınıf ve tabakaların temel politikasıdır. Bu politikanın uygulanma sürecinde halk kitlelerini devrime götürecek ikili bir örgütlenme gereklidir. Bunlar işçi sınıfı örgütü ve halk ordusudur. Bu iki örgütlenme şekli MDD'de zorunlu ve vazgeçilmez iki araçtır. Şayet, millî cephede yer alacak sınıflar içinde başka politik örgütlenmeler varsa, pek tabii olarak onlarla da güç birliğine gidilecektir. Fakat bu güç birliğini biraz önce bahsettiğimiz, hatalı bir millî cephe mantığı içinde değerlendirmek doğru değildir. İşçi sınıfı örgütü ve halk ordusu, MDD'de zorunlu iki araçtır. Bunlar dışındaki örgütlenmeler devrimin kaderini belirlemez, onun içinde stratejik mesele değildir ve bizlerin görevi, halk kitlelerini bu iki aracı esas alan örgütlenmeye göre çalışmaktır. İşçi sınıfı örgütü ve halk ordusu dışındaki politik örgütler halk savaşında güç birliğini taktik planda etkileyeceklerdir. Sırası gelmişken yanlış anlamalara meydan vermemesi için şu noktayı açıklayalım: Bahsettiğimiz politik mücadelelerine öncülük eden devrimci örgütleri karıştırmamak gerekir.

Devrimci güçler arasında hâlâ varlığını koruyan başka bir hatalı görüş: MDD stratejisini savunan politik güçler arasında,

soyut bir halk savaşından bahsedilmektedir. Durum öyle bir hal almaktadır ki, sadece işçi sınıfı örgütü çalışmalarıyla, halk savaşı verdiğini iddia eden güçler görülmektedir. Görüşlerini açıkça belirtmeseler dahi, pratik çalışmaları ve davranışlarıyla halk ordusu olmadan da halk savaşı verileceğini iddia edercesine yanlış bir tutumun içine girmektedirler. Şartlara göre halk ordusunun gereğini kabul eder görünmektedirler. Ancak bu şimdiye kadar dünyada barışçıl şartlar altında devrim gerçekleşmemiş olmasına bağlı bir hüsnü kabulden öteye gitmemektedir. Açıkça ifade etmek gerekirse; yurdumuzda doğru bir millî cephe politikası içinde halk savaşını verecek halk ordusunun kadrolarını oluşturma çabalarına girmeyen veya zamanı gelince halk ordusu oluşacaktır görüşüne sahip olanların samimiyetine inanmak imkânsızdır. Halkın öncüsü durumunda silâhlı bir güç olmadan halk savaşından bahsedilemez. Halk savaşının varlığını ve gücünü belirleyen tek kıstas politik mücadeledeki, halkın silahlı gücü durumunda olan örgütün nicel ve nitel özelliğidir. Ve halk ordusunun gelişimi ancak şiddet politikasının temel alındığı bir düzeyde sağlanır. Şiddet politikasını temel almayan mücadeleye halk savaşı ve mücadeleyi omuzlayan örgüte de halk ordusu denemez. Halk savaşının hazırlığı ve girişiminden kaçınanlar, hatta halk savaşının sağlam temellerini, silahlı mücadele dışı yöntemlerle atacaklarını iddia edenler, THKO'nun silahlı mücadeledeki taktik hatalarından ve başarısızlıklarından stratejik sonuç çıkarmaktan zevk alıyorlar. Bir taraftan, halk savaşını verecek silahlı bir gücün oluşturulmasından kaçacaksın; diğer taraftan o çaba içinde olanların taktik çalışmalarından stratejik sonuç çıkaracaksın ve bunu da silahlı mücadeleye karşı çıkmak için yapacaksın, pasifist uygulamaları halk savaşı adına piyasaya süreceksin; ve peşinden Marksizm-Leninizm adına halk savaşının savunucusu olarak bizleri maceracılıkla suçlayacaksın. Bu tutum Marksizm-Leninizm adına, küçük-burjuva kaypaklığının daniskasıdır. Davranışlarıyla pasifist ve oportünist çabala-

rını canla başla devam ettiren bu beyler, lafa gelince liberalist bir tavırla devrimci teori adına, maceracılığımız konusunda fetva veriyorlar. Hiç olmazsa eleştiri sınırlarını muhafaza etmek için, bizleri küçük-burjuva anarşizmiyle suçlarken, kendilerinin hatalı da olsa halk savaşı girişimi içinde olmaları gerekir. Bu olmayınca yapıcı yönde bir eleştiri ortamı sağlanamaz. Fakat bunlar pasifizmden milim sapmadan, ayrı tutumla bizleri suçlamaya devam edeceklerdir. Zaten uyumlu bir düşünce ve davranış bütünlüğüne sahip olmayan bu kişiler belli periyodlar içinde sınıflar arasında politik dalaverelerle bazen işçi sınıfına, bazen köylülere dört elle sarılarak, dalkavukluğu ve lafazanlığı sistemli sürdürmeye devam etmektedirler. Köylüler arasında bulunmaya halk savaşı çalışmaları, işçi sınıfı arasında bulunmaya parti çalışmaları adını vererek, devrimci mücadeleyi tekellerinde bulundurma çabası içindedirler. Marksizm-Leninizm adına, oportünizm ve pasifizm temel politikaları, yayın organlarında temel örgütlenme, araçlarındandır. Bunların, halk savaşına ve şiddet politikasına olan bağlılıklarının tek kaynağı, dünyada henüz barışçıl şartlar içinde devrim gerçekleşmediği içindir. Bu açık gerçeği bildikleri için halk savaşını kabul eder görünmeye mecbur olmaktadırlar. Fakat şiddet politikasından devamlı kaçınmakta ve silahlı mücadele erkendir, zamansızdır ve halk kitlelerinin desteğini alamamıştır gibi lafçıklarla haklı görünmeye mecbur olmaktadırlar. Dikkatle incelediğimiz zaman, çalışma tarzları ve politik düşüncelerinin özünün, halk savaşını tamamen inkâr eden bir tutum olduğunu görürüz. Çünkü zamanı gelince halk savaşı ve silahlı mücadele başlayacaktır, tezleri pratikte gerçekleşmesi imkânsız olan bir tezdir.

Tahlillerimizde bilhassa bundan sonra sık sık geçecek olan silahlı mücadele ve şiddet politikası terimlerinin yanlış anlamalara sebep olmaması için kısaca açıklanmasında yarar görüyoruz. Politik mücadele yöntemlerinin en üst düzeyine şiddet politikası ve şiddet politikasının temel yöntem olduğu politik mü-

cadeleye de silahlı mücadele diyoruz. Silahlı mücadele meselesini incelerken titiz davranacağız, çünkü: salt silahlı mücadele işçi sınıfı mücadelesi anlamına gelmez. Bu konudaki hatalı görüşleri ise ilerde yeri geldikçe açıklayacağız.

Millî cephede yer alacak sınıf ve tabakalara genel bir göz atalım: Yurdumuzda farklı üretim ilişkileri mevcuttur. Bunlardan sanayi kesiminde emperyalizmin kontrolü altında güdümlü bir kapitalizm vardır ve kapitalist üretim ilişkilerinin durumu, emperyalist sömürünün ağır sanayi durumunda olduğu ve yabancı sermaye kârının esas alındığı tüketim sanayiinin ağırlık kazandığı, az gelişmiş kapitalist üretim ilişkileri, demokratik hakları kısıtlanmış olan işçi sınıfının sömürüsünü devam ettirmektedir. Toplumumuzda kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin varlığı ezilen sınıflarda şöyle bir dengesizlik meydana getirmektedir. Bir taraftan ezilen sınıflardan köylü kitlesi, tüm demokratik haklarından yoksun, sömürü kıskacı altındadır. Öteki taraftan sanayide ve tarımda gelişen kapitalist üretim ilişkileri emperyalist sömürüye bağlı olarak montaj sanayii ve tüketime dönük imalât sanayiinde güdümlü bir gelişme süreci içindedir. Tarımdaki kapitalist üretim ilişkileri ise, sanayideki güdümlü kapitalist üretim ilişkilerine bağlı olarak gelişmektedir. Bu yüzden tüm demokratik haklardan yoksun köylüler yanında emperyalist sömürüye bağlı kısmî demokratik haklara sahip işçi sınıfı varlığını sürdürmektedir. Köyden şehre akın ve işsizler ordusunun mevcudiyeti bu durumun devamını sağlamakta ve bir burjuva demokratik ortamının doğmasını engellemektedir. Emperyalistler ve uşakları, çıkarları gereği ezilen halk kitlelerinin politik mücadele imkânlarını yok etmektedir. Burjuva demokrasisinden çok farklı olan yurdumuzdaki şeklî demokrasi sınırları içinde, gerici güçler dışındaki politik mücadele ve örgütlerinin legal çalışma olanakları yoktur. Zaten ezilen halk kitlelerinin politik mücadele imkânları olmadığı gibi ekonomik mücadelelerine imkân veren legal ortam da çok sınırlıdır. Geniş

köylü yığınları ekonomik düzeyde hiçbir örgütlenmeye giremezler. İşçi sınıfı ise, icazetli bir ekonomik mücadeleye mecbur bırakılmıştır. Şeklî demokrasinin bu yapısını ise, devrimci bir iktidar kurulmadan zorlayarak değiştirme olanağı yoktur. Demokratik halk hareketlerinin kısa vadeli başarılarının sağlayacağı imkânlarla bir burjuva demokrasisi ortamı sağlamak imkânsızdır. Halk kitlelerinin politik çıkışlarına, hakim sınıflar zorla cevap verecek ve silahla bastırmak yoluna sapacaklardır; işçi sınıfının, Sovyet devrim modelinde olduğu gibi klasik bir çalışma tarzı ile politik mücadele vermesi mümkün değildir.

Bütün bu sebeplerden dolayı başta işçi sınıfı olmak üzere, ezilen halk yığınlarını politik mücadelelerinde şiddet politikasını temel almak ve ikili bir örgütlenme içinde mücadelesine devam etmek zorundadırlar. Bu iki örgütlenme, işçi sınıfı örgütü ve halk ordusudur. Mücadele stratejisi böyle bir yapıyı gerektirmektedir. Zira emperyalistlerin ve uşaklarının baskı ve zulüm politikalarına karşı salt bir parti anlayışı içinde örgütlenerek saldırganları yenmek olanaksızdır. Halk savaşı hem işçi sınıfı ve onun müttefiklerinden yoksul köylüyü de içine alacak bir parti örgütlenmesi; hem de geniş halk kitlelerinin silahlı gücü durumunda halk ordusu temeli üzerinde gelişecektir. Halk savaşının temel iki örgütlenme aracı olan parti ve ordu ikilisinden birisini ihmal etmek politik mücadeleden uzaklaşmaktır. Böyle bir durumda, MDD teorisinden sapılarak, başka ideolojilerin mücadeleye yön vermesi mukadder olacaktır. Devrimci mücadelede bunun bariz örnekleri görülmüştür.

Devrim saflarında MDD stratejisini kabul etmiş olan çeşitli politik güçler, işçi sınıfını örgütlemek için çaba harcamalarına rağmen, halk savaşına dönük hiçbir çalışma yapmamışlar ve halk ordusunun kadrolarını oluşturma taraflısı görünmemişlerdir. Fakat şeklî demokrasinin icazetli ortamı legal bir parti örgütlenmesine imkân tanımadığı içindir ki, kurulacak işçi sınıfı örgütünün garantisi durumunda olacak ve siyasi fraksiyonlar,

geleceği garanti altına almak için adeta radikal güçlerin ağzına bakar ve onların kuyruğuna takılır bir duruma gelmişlerdir. Özünde küçük-burjuva ideolojisine bağlı bu güçlerin MDD'yi savunur görünmeleri, devrimci saflarda, silahlı mücadeleyi küçümser ve kadrolaşmayı benimsemez bir tutumun doğmasına sebep olmuştur. Öyle bir hale gelinmiştir ki, radikal çıkışlar tek iktidar alternatifi olmuş, Marksist-Leninist kadrolar küçümsenmiş ve işçi sınıfının politik kaderi radikallerin silahlı çıkışlarına göre belirlenmiştir. Bu işin bayraktarlığını yapan kişi ve gruplar, sözde Marksist-Leninist, pratikte ise birer darbe uzmanı kesilmişlerdir. Böyle bir davranışın temelinde yatan düşünce işçi sınıfına ve halk kitlelerine olan güvensizliktir. İşçi sınıfı adına, küçük-burjuva ideolojisinin gereği olarak politik mücadeleyi darbeci bir mantık içinde sürdürmektir bu... Eski önemini kaybeden bu görüş hâlâ daha devrimci saflarda mevcuttur.

Halk Savaşının Stratejik Sorunları

Halk savaşımız mevcut yapısı ile devrimci bir iç savaş şeklinde gelişmektedir. Millî cephede yer alan sınıf ve tabakalar arasında işçi sınıfı mücadelenin ve devriminin öncülüğünü yapacak, köylüler ise halk savaşının temel gücünü teşkil edeceklerdir ve en büyük insan gücü kaynağıdır. Şeklî demokratik ortam legal mücadele olanağı tanımadığı içindir ki, şiddet politikası esas alınarak mücadele yürütülecektir. Şehirlerin; bağrında gerici sınıfları da barındırması (kırsal alana nazaran çok güçlü bir şekilde) emperyalizmin büyük bir oranda kontrolü altında bulunmaları ve halk savaşının temel gücünü köylüler teşkil edeceğinden; politik mücadelede kırsal alanların temel alınması stratejik bir sorun ve zorunluluktur. Ezilen geniş köylü yığınları kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Ve köylüler Sovyet devrim modelinde olduğu gibi yedek güç değil, temel güçtür. İçinde bulunduklan

sömürü politikasından kurtulmak için genel talepleri toprak ve özgürlüktür.

Emperyalizmin tasfiyesi meselesinde işçi sınıfının tabii müttefikidirler. Halk ordusunun insan gücünü teşkil edeceklerdir. Sanayi proletaryasına gelince, çoğunluğu şehirlerde bulunmaktadır. Ve üretim içindedir. Halk savaşında işçi sınıfı, halk ordusuna, köylüler kadar gelişmesinde ve insan gücü temininde rol oynamayacaktır. Zira üretim içindeki işçi sınıfının üretimi terkederek uzun dönemli bir halk savaşında, halk ordusunda mücadeleye katılması olanaksızdır. Elbette ki, işçi sınıfından halk ordusuna katılacaklar olacaktır. Fakat halk ordusunun ağırlığını köylüler üstleneceklerdir. İşçi sınıfı ise, halk savaşının temel örgütlenme aracı olan parti içinde örgütlenecektir. Emperyalizmin kontrolü altındaki yurdumuzda kırsal bölgelerin temel alınması bu sebeplerden şarttır. Ve bu stratejik yapı halk ordusunun gelişimini garantiliyecektir. Halk ordusunun önemi ve fonksiyonu da esasen politik mücadelede halk kitlelerinin ittifakından gelmektedir. Şayet bunun tersini düşünür ve şehirleri temel alırsak; politik mücadelede, parti politikasına bağlı mücadele etmesi gereken halk ordusu, yapısı gereği işçi sınıfı ordusu olur, köylüler mücadelede yedek güç durumunda kalır ve bu durum, MDD'nin özünü teşkil eden sınıflar ittifakına dayalı halk savaşında işçi sınıfı müttefiklerinin önemini küçümsemek olur.

Kırsal bölgelerde başlayacak olan halk savaşımızın ağırlığını omuzlarında taşıyacak olan parti ve ordunun bu dönemde uygulayacağı stratejik mücadele yöntemi gerilla savaşıdır. Zira genel hatları ile halk savaşını gerilla savaşı ve nizamî ordu savaşı şeklinde bir ayrıma tabi tutarsak, içinde bulunduğumuz dönemde halk savaşı teorisi ışığında gerilla savaşı stratejik bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı politik mücadelede gerilla savaşını stratejik bir sorun yerine taktik bir sorun olarak görmek halk savaşını önemsememek olur. Henüz devrimci kadroların yeni gelişmekte olduğu bu dönemde, kırsal

bölgeleri temel almamak veya gerilla savaşını taktik bir sorun olarak görmek, politik mücadeleyi kısır bir döngü içine sokmaya veya teslimiyetçi bir politika izlemeye mecbur bırakır.

Dünya devrimci pratiğini uzun dönem etkileyen ve büyük zararlar getiren ve bilhassa emperyalizmin kontrolü altındaki ülkelerde halk savaşının başlangıç döneminde ortaya çıkan iki tehlikeli görüş üzerinde duracağız: Bunlardan birincisi; Latin Amerika ülkelerinde çıkan ve Regis Debray'ın formüle ederek "Devrimde Devrim" şeklinde ortaya koyduğu gerillayı amaç olarak öngüren görüştür. Foko teorisi olarak adlandıran bu görüşün esası, halk savaşını devrimci politik mücadelede araç olan gerilla savaşını amaç haline getirmektir. Debray, burada bu görüşünü Devrimde Devrim adı altında yeni bir devrim modeli olarak ileri sürmüştür. Gerillanın amaç edinilmesi gereken doğal olarak halk savaşının salt askeri mantık içinde değerlendirilmesidir. Bu görüş, Küba kurtuluş savaşı pratiğinin yanlış bir düşünce sistemi içinde geliştirilmesi ve teori haline getirilmesidir. Tüm az gelişmiş ülkelerde tarihî oportünizmin savunuculuğunu yapan gedikli oportünistler halk savaşının önemli bir sorunu olan ve politik mücadelede araç olarak kullanılan gerilla savaşına ve ona bağlı olarak halk savaşına karşı çıkabilmek için bu görüşe dört elle sarılmışlardır. Regis Debray'ın Devrimde Devrim modelinde ileri sürdüğü görüşlerle, halk savaşı veren gerilla örgütlerinin sorunları arasında, askeri yönüyle ortak özellikler olması, oportünist ve pasifistlerin gerilla savaşlarını ve mücadeleyi omuzlayan örgütleri maceracılıkla suçlamaları açısından fırsat bulmalarını sağlamıştır. Genellikle halk savaşlarının ilk dönemi gerilla savaşı şeklinde başladığı için, bu tutumu evrensel bir tutum haline getirmişler ve halk savaşına başlayan politik örgütlere aynı suçlamalarla karşı çıkmışlardır. Nitekim, Türkiye'de de aynı suçlamalar THKO'ya yöneltilmiş ve birçok kişi ve gruplar adeta bu işin gediklisi olmuşlardır. Tekrarlamak gerekirse; THKO gerilla savaşını, halk savaşının başlangıç dö-

neminde stratejik bir sorun ve halk kitlelerini örgütlemede en doğru araç olarak kabul etmiştir. Gerilla savaşını amaç edinenlere şiddetle karşıyız, ve bu görüşü savunanlarla aramızdaki uçurum, en az THKO'yu maceracılıkla suçlayanlar kadardır. THKO'yu maceracılıkla suçlayanlara karşı vereceğimiz mücadeleyi, gerilla savaşını amaç edinenlere karşı da vermek zorundayız.

İkinci hatalı görüş: Klasik parti çalışmasını amaç edinen görüştür. Örgütsel sorunlar kısmında bu konu etraflıca ele alınmıştır.

Örgütsel Sorunlar

Örgütsel sorunlar konusunda devrimci arkadaşlar arasında geniş çapta hatalı eğilimler devam etmektedir. Bunun en önemli sebebi, devrimci mücadelede uzun dönem tartışma ve polemik konusu olan parti meselesinin, soyutlanarak pratik çalışmaya ışık tutacak bir görüş halinde somuta indirgenmesidir. Hâlâ devrimci saflarda ideolojik farklılık içindeki birçok fraksiyonların ortaya koydukları parti anlayışlarından temel ayrımlar ciddiyetini devam ettirmektedir ve gitgide politik ağırlık kazanan gruplar bu davranışlarını devam ettireceklerdir. Onun için THKO'nun parti ve örgütlenme konusundaki görüşünü açıklarken, hatalı örgütlenme konusundaki görüşünü açıklarken, hatalı parti anlayışlarının politik çizgi ve ideolojilerine de değineceğiz. Zira hatalı parti anlayışı ve çalışma tarzı, temelde farklı ideolojinin varlığından gelir. Günümüze dek süregelmekte olan ideolojik kavgaların temelini, farklı politik çizgilerin parti anlayışları ve çalışma tarzları teşkil etmiştir. Bu meselenin detayına inmeden önce, THKO'nun politik çizgisiden ve parti meselesi üzerindeki görüşünden bahsedeceğimiz broşürümüzün şimdiye kadarki kısmında genel ilkeleriyle açıklığa kavuşturduğumuz MDD ve halk savaşı konusunda görüşümüz, ordumuzun

politik çizgisidir. Burada politikamız ışığında işçi sınıfının örgütsel sorunlarını ve parti anlayışımızı belirteceğiz.

THKO'nun politik mücadelesi, kırsal bölgeleri temel alan ve kırdan şehire doğru bir rota çizecek olan strateji içinde gelişecektir. Ordumuzun silahlı mücadeleye başlaması ideolojik bir zorunluluktur. Mücadelemizin kısa tarihi içinde, örgütsel gelişmemiz silahlı mücadele öncesi ortamın oluşturduğu devrimcilerin saflarımıza katılması şeklinde devam ettiğinden, ideolojik birlik ve politik görüşümüzde ayrılık yaratabilecek farklı ideolojilerin çıkması ihtimali yoktur. Aynı durum belirli süre devam edecek ve ordumuzun saflarına katılan savaşçıların çoğunluğu işçi sınıfı ideolojisini kabul etmiş kişiler olacaktır. Buna bağlı olarak mücadelede yeni olduğumuz ve henüz halk kitleleriyle ilişkilerimizin sağlam olmadığı bu dönemde THKO, parti ve ordu fonksiyonunu bünyesinde taşımaktadır. Zira pratik sorunlarımız, örgütümüzün, parti-ordu ikilemi ayrımına girmesine ihtiyaç göstermemektedir. THKO doğru politik çizgisi ışığında silahlı mücadelesine devam edecektir. Halk kitlelerinin aktif desteğini sağlayıp, örgütsel ilişkilerin hızlandığı ortama girince, mücadelede işçi sınıfı savaşçısı durumuna gelmiş savaşçılar, partinin ilk kadrolarını oluşturacaklardır. Kırsal bölgeler temel alındığı için, partinin kuruluş döneminde yoğun çalışması, tarım proletaryası ve yoksul köylü arasında olacaktır. İlk bakışta bu durum anormal görülebilir ve İŞÇİ SINIFI PARTİSİ'nin mücadelenin başından itibaren sanayi proletaryasına ağırlık verilerek gelişebileceği ileri sürülebilir. Bu görüş parti meselesinde temel belirgin unsur olarak izlenecek politikadır. Parti meselesi, politik mücadelenin stratejisi içinde bir gelişim seyri izleyecektir. Aksi halde işçi sınıfı şehirlerdedir ve örgütlenmeye oradan başlamalıdır demek, soyut bir örgütlenme anlayışı içinde, politik mücadelenin önemini küçümsemek ve doğal olarak işçi sınıfı örgütünü ekonomik düzeyde ele almak olur. Bu mesele ileride ele alınacaktır.

THKO'nun savaşçıları işçi sınıfı ideolojisini kabul ettikleri içindir ki, politik mücadelede sağlam bir düşünce-davranış bütünlüğü içine girenler partinin ilk çekirdeği olacaklardır. Halk kitlelerinde örgütsel bağlar geliştikçe, THKO saflarına küçük-burjuva ideolojisini taşıyanlar girecektir. O zaman bir taraftan partinin ordudan örgütsel farklılığı zorunluluk haline gelecek, diğer taraftan da küçük-burjuva ideolojisini ordu içinde de olsa tasfiye etmek ve savaşçıların işçi sınıfı ideolojisinin hakimiyetini devam ettirmek ve başka ideolojilerin mevcudiyetini minimuma indirgemektir. Bu genel tutum halk savaşının başından sonuna kadar izlenmesi gereken bir tutumdur.

Bazı arkadaşlar, silahlı mücadeleye başlarken, parti olarak ortaya çıkmayışımızı, bir parti anlayışımız olmadığı, politik mücadelede askeri sorunları ön planda tuttuğumuz veya silaha insandan daha çok önem verdiğimiz şeklinde yorumlamaktadırlar. Bu suçlamalar karşısında fazla bir şey söylemeye gerek yoktur. İçinde bulunduğumuz şartlarda, mevcut politik güçlerin hepsi, işçi sınıfı ideolojisini kabul etmiş görünen aydınlardan oluşmaktadır. Bu güçlerin hepsi, açıkça söylemeseler bile kendilerini parti olarak görmektedirler. Böyle bir durumda, parti olduklarını iddia eden birçok örgütler görüyoruz. Farklı politik çizgilerin ortaya koyduğu parti anlayışlarını şu genel ilke içinde değerlendirmek gerekir: Kırsal bölgeleri ve şiddet politikasını, millî cephedeki sınıflar ittifakı içinde temel almayan bir örgütlenme ve parti anlayışı özünde küçük-burjuva ideolojisini içerir, hatta örgütün içinde işçiler çoğunlukta olsalar bile... Halk savaşını inkâr eden veya onun ciddi hazırlığı içinde olmayan hatalı bir görüşün örgütlenme ve parti meselesinde doğru davranış içinde olması devrimci teorinin ruhuna aykırıdır. Parti meselesinde ileri sürülen hatalı görüşleri daha iyi anlayabilmek için geçmişe bir göz atalım. 12 Mart öncesi, yurdumuzda gelişen devrimci mücadele, çeşitli fraksiyonların çıkmasına sebep olmuştur. Devrimci güçlerin dağınıklığı ve politik mücadeleyi yü-

rütecek bir partinin olmayışı, parti meselesini acil sorun haline getirmiştir. O şartlar içinde ileri sürülen ve devamlı değiştirilen parti görüşlerinin genel karakteri şöyle idi: Devrimde halk ordusunun önemi hemen hemen hesaba katılmıyor ve halk savaşı bir temenni olmaktan öteye gidemiyordu. Politik mücadele sadece parti yapısı içinde düşünülüyordu. Böyle olunca barışçıl şartlar içinde legal veya illegal olarak ve kimine göre ise sanayi proletaryasına ağırlık verilerek örgütlenmelere gidilecektir. Temelde aynı politikayı içeren bu parti görüşleri sık sık değiştiriliyor ve bir gün bir fraksiyonun savunduğu görüşü, ertesi gün bir başka fraksiyon savunabiliyordu. Pratikte ise uzun dönemli hiçbir çaba gerçekleşmiyor ve parti meselesi her fraksiyon için, mevcut devrimci güçleri o şartlara özgü bir disiplin altına alma düzeyine indirgeniyordu. Bu görüşlerin birçoğunun artık gerçekleşme olanağı kalmamıştır, fakat görüş olarak hâlâ savunanlar mevcuttur. Emperyalizmin kontrolü altındaki yurdumuzda bir partinin legal ya da illegal olması önemli değildir. Esas olan politik çizgidir.

Ordumuzun bu gelişim düzeyinde parti ve ordu şeklinde bir ayrım yapılmayacaktır. Gücümüz, halletmek zorunda olduğumuz meseleler ve örgütsel sorunlarımız açısından şimdiden ayrıma gitmek hatalıdır. Böyle bir ayrım, silahlı mücadeleye ideolojik bir zorunluluk olarak girmiş olan örgütü, şeklî bürokrasi mantığı içinde sunî bir ayrıma tabi tutmak olur. THKO'nun örgütlenmesi illegal olmasına rağmen, kırsal bölgelerde mücadele yoğunlaştıkça ve parti kadroları oluştukça silahlı mücadelenin temel olması yanında diğer politik çalışma yöntemleri de ihmal edilmeden uygulanmalıdır. Bilhassa yoksul köylülere ağırlık verilerek ideolojik ve politik çalışmalara hız; silahlı mücadeleyi sıhhatli bir gelişim düzeyine sokabilmek için, gerilla savaşı halk kitlelerinin ekonomik mücadeleleri ile bir bütünlük içine sokulmalıdır. Kırsal bölgelerdeki politik mücadelenin önemli çalışma yöntemlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Askeri planda somut düşmana karşı gerilla savaşı.

2. Halk kitlelerinin mahalli çelişkilerine ağırlık vermeli, ekonomik mücadelesine politik nitelik kazandırmalıdır. Kırsal bölge halkını sömüren ve ezen ağa, tefeci ve mütegallibe takımına karşı verilecek mücadeleyle, mahalli çelişkiler kesinleşecek ve halk kitleleri politik mücadeleye, aktif rol alacak şekilde katılacaklardır. Halkın ekonomik mücadelesine ağırlık vermek kitlelerin kendi tecrübeleri ile pişmelerini sağlayacaktır. Halk kitlelerinin kendi tecrübeleri olmadan mücadelede aktif rol almaları çok zordur.

3 Yukarıda belirttiğimiz mücadele yöntemlerini de kapsayacak şekilde geniş politik ve ideolojik propaganda çalışmaları yapmak. Bu çalışmalar imkânlara ve şartlara göre birçok araçlar kullanılarak yürütülmelidir. Hatta birçok zamanlar bu tip çalışmalar legal metodlar kullanılarak gerçekleştirilebilir.

Genel hatlarıyla açıkladığımız bu tip mücadelenin sağlayacağı örgütlenme ordumuzun güçlenmesi, köy komitelerinin ve milislerin yaratılması ve kırsal bölgelerde geniş bir haberleşme destek ve üs bölgelerinin kuruluşunu sağlar. Kırsal bölge içinde belli noktalarda toplanmış olan maden ve sanayi işçileriyle ilişkiler kurmalı ve parti kadroları geliştirilmelidir. Bu çalışmaya, mücadelenin başından itibaren gereken önem verilmelidir. Bu bölgelerdeki işçilerin henüz köylülükle bağlarını koparamamış olmaları ve çoğunlukla bölgenin yerli halkını teşkil etmeleri ilişki kurulmasını kolaylaştıracak çok önemli bir avantajdır. Kısa vadede örgütsel yararı olmasa dahi, hareket bölgesi içine giren şehir ve kasabalarla sağlam ilişki ağı kurulmalıdır.

Kırsal bölgelerdeki çalışmalarımızın detaylarını şimdiden kesin olarak bilmek mümkün değildir. Mücadelenin pratiği ve deneyleri doğru çalışma tarzını öğrenmemiz için en sağlam alternatiftir. Dikkat edilecek husus genel devrimci ilkelerde hata işlenmemesidir.

THKO, kırsal bölgelerde yürüteceği politik mücadelesine gerilla savaşıyla devam edecektir. Ve gerilla savaşı, halk savaşımızın bu aşamasında stratejik meselemizdir. Merkez durumundaki birkaç büyük şehirde ise gücünün bir kısmını şehir gerillasına ayırmıştır. Şehir gerillasının kısa dönemdeki çalışması, şehir gerillası görevi, kır gerillasını takviye etmektir, ve çalışma metodları da bu amacı içerecektir. İleri dönemlerde şehir gerillasının politik çalışması, kırsal bölgeye bağlı olarak sanayi proletaryasına kaydırılmalıdır.

Devrimci mücadelemizde, halk kitlelerini örgütleme için parti ve halk ordusu vazgeçilmez iki araçtır. Fakat bugünkü örgütlenme düzeyimizde parti ve ordu fonksiyonunu THKO tek başına gerçekleştirmektedir. Bu mesele ise politikamız içinde, ordumuzun kuruluşuyla ve savaşçılarının yapısıyla ilgili bir meseledir. Önemli olan temel politikamız ve ideolojik birliğimizdir. Dikkat etmemiz gereken en önemli husus budur. Karşımıza çıkabilecek önemli iki tehlike, mücadeleden taviz vermek veya örgütsel hatalardan ve tecrübesizliklerden gelecek büyük kayıplardır. Bu ikili tehlikeden, taktik hatalar çalışmalarımıza büyük zararlar getirdi. Aynı şeyin tekrar etmemesi için kadrolar içindeki politik çalışmaya hız verilmeli ve devrimci ilkeleri örgütümüz içinde eksiksiz uygulamalıyız. Tek tek savaşçılar eksikliklerini gidermeli ve hatalarından çok iyi dersler çıkarmalıdır. Ve gerçek olan şey, çok iyi dersler alabileceğimiz hatalar işledik. Bugünkü çalışmamız dünkünden çok daha zor olacaktır. Ordumuz içinde devrimci ahlâk, devrimci dayanışma ve devrimci ilişkileri kuvvetlendirmeliyiz. Eleştiri ve özeleştiri metodunu daima birliğimizi güçlendirecek tarzda ihmal etmeden uygulamalıyız. Tüm düşünce ve davranışlarımızda Türkiye devrimine karşı sorumluluğumuzu bir saniye bile unutmadan örgütümüz içindeki görevimize başarıyla devam edelim.

Yurdumuzda mevcut birçok fraksiyonların ortaya koydukları parti anlayışlarının ortak ve önemli olan hatalı yanı şudur:

Şehirleri temel alan ve sanayi proletaryasına yönelen bir çalışma tarzını, parti anlayışı olarak iddia etmektedirler. Şiddet politikası ve devrim stratejimizde zorunlu olan sınıflar ittifakı (temel, işçi köylü) ihmal etmektedirler. Bu durum pratikte halk savaşını ihmal etmek ve halk ordusunun devrimdeki fonksiyonunu önemsememektir. Pratikte böyle bir parti anlayışı politik mücadelede oportünist bir çizgi haline gelmektedir. Bu görüşün savunucuları ve pratikteki uygulayıcıları parti meselesini amaç edinmekte (amaç devrimdir) ve partisiz devrim olmaz mantığına indirgemektedirler. Silahlı mücadele içinde olmadıkları için politik çalışmaları, ya barışçıl bir temele kaymakta veya emperyalizmin baskıları ve terörüyle yok olmaktadır. Onun için böyle bir parti anlayışında olanlar, mücadelenin başından itibaren partiyi yaşatmayı genel ilke haline getirmekte, ve düşmanın sert tutumu karşısında geri çekilerek oportünizmin ve pasifizmin batağına saplanmaktadırlar. Örgütün nicel yapısını korumak ve geliştirmek için, düşmanın tayin ettiği sınırlar içinde hapsolmakta ve mücadele, politik özünü yitirerek, ekonomik düzeydeki bir örgütlenmeden öteye gidememektedir. Kısaca açıkladığımız böyle bir parti anlayışı (görüşü) ve politikası, Sovyet devrimindeki parti çalışma tarzının ve gelişmiş kapitalist ülkelerde geçerli olan parti anlayışının, yurdumuza taktik değişikliklerle ithalidir. Bilhassa Sovyetler Birliği Bolşevik Partisi'nin büyük oranda etkisinde kalınarak, çalışma tarzı ve yöntemleri aşağı yukarı aynen uygulanmaya çalışılmaktadır. Sovyetler Birliği devrim modeli ile Türkiye devrim modeli çok farklıdır, ve doğal olarak devrim stratejisi ve politik mücadele yöntemleri de farklı olacaktır. Bolşevik Partisi'nin çalışma tarzını ve politikasını yurdumuz şartlarında, politik bir görüş olarak uygulamak, mücadelenin başında oportünizmin batağına saplanmaktır.

Son zamanlarda, böyle bir parti anlayışı şehir gerillası ile birleştirilerek, halk savaşı teorisi çıkartılmıştır. Bizler politik mücadelede şehir gerillasının temel alınmasını, hatalı bir savaş strate-

jisinin uygulanması olarak görüyoruz. Fakat şehir gerillasının bu şekilde hatalı bir parti anlayışı ile bütünleştirilerek politik çizgi haline getirilmesi, politik mücadelede farklı iki ideolojinin örgütsel ittifak içine girmesidir. Ve bu görüşün ışığında verilecek mücadele, içinde daima iki ideolojinin hakim olacağına bağlıdır. Parçalanma ise eşikteki tehlikedir.

Şehir gerillasını, bu parti anlayışından ayırarak düşünürsek, bu konudaki görüşümüz şudur: Yurdumuzda şehir gerillasının uygulanacağı merkezlerde, halk savaşının sağlam temellerini nicelik ve nitelik olarak atmak imkânsızdır. Şehir gerillası, sanayi proletaryası ve şehir küçük-burjuvazisini kısmen örgütlese dahi, halk kitlelerinin içinde bulunduğu koşullar ve şehir gerillasının hareket alanı göz önüne alınırsa gelişme olanağı bulamaz ve belirli bir süre sonra kısır bir döngü içine girer. Mücadeleyi yürüten örgüt halk ordusu yerine işçi sınıfı örgütü şeklinde belirir.

Bu durum politik çizgisi gereği köylü yığınlarını başından itibaren ihmal eden bir çalışma tarzının doğal sonucudur. Latin Amerika ülkelerinde yürütülen şehir gerillası, yurdumuzun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapı[daki] farklı üretim biçimleri ve ona bağlı olarak ortaya çıkan sınıflar ittifakı açısından temel politik mücadele yöntemi olamaz.

Halk savaşımızın henüz sağlam kadrolar çıkarmadığı ve silahlı mücadelenin yeni olduğu günümüz şartlarında karşı karşıya bulunduğumuz önemli tehlike tarihî oportünizmdir. Tarihî oportünizmin, emperyalizmin hegemonyası altındaki ülkelerde büründüğü iki önemli kılık vardır:

1. Eğer o ülkede şeklî bir demokrasi varsa legal mücadeleye sınırlı imtiyazlar tanınmışsa, "legaliteyi kullanalım" sloganı altında, legaliteyi temel kural haline getirmekte ve barışçıl şartlar içinde bir politik mücadele önermektedir.

2. Şayet o ülkede legal imkânlar yoksa ve faşist bir politika uygulaması bulunuyorsa silahlı mücadeleye karşı "erkendir"

veya "halka rağmen verilmektedir, halk kitlelerini örgütlemeden silahlı mücadele sol sapmadır" sloganı ile ortaya çıkmaktadır. Silahlı mücadele, halk kitlelerini örgütlemek için politik mücadele olmasına rağmen silahlı mücadeleye başlamak için halkı örgütlemek şarttır, şeklinde ortaya atılan görüş, özünde sınıf mücadelesinin inkârıdır ve halk kitlelerinin kurtuluşu için verilen silahlı mücadeleye alternatif olarak, barışçıl şartları temel alan oportünist ve pasifist bir politikayı önermektedir.

Türkiye'de 1971 başlarından bu yana uygulanan faşist politika bu görüşlerin gelişme şansını yok etmiştir. Zaten bu tip hatalı görüşlerin birçoğu 12 Mart öncesi legal ortamının yapısından geliyordu. Faşizmin baskı ve terör politikası, bu görüşü savunanların politik ağırlıklarını korumalarını engellemiştir.

Türkiye'de 12 Mart Muhtırası ile uygulanmasına girişilen faşist politikanın sınıfsal temelini anlayabilmek için, gerici sınıfların ve emperyalistlerin uzun vadeli bir plan içindeki politikalarının (sebep-sonuç) amacını bilmek lazımdır. Genel olarak, bu politika, hakim sınıfların çıkarlarını devam ettirmek için uyguladıkları bir politikadır, demek mümkündür, fakat gericileri bu politikaya zorlayan sebepleri ve uzun dönemde sağlamaya çalıştığı çıkarlar açısından, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir meseledir. Zira faşist poltikanın temelinde, emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarlarının devamı, işbirlikçi burjuvazinin Avrupa Ekonomik Topluluğu'nda olan yıllar sonrasına ait planlar da yatmaktadır.

Ortadoğu Sorunu

Ortadoğu yukarıda anlattığımız genel yapı içinde emperyalizmin sömürü alanı durumundadır. İngiliz ve Fransız emperyalizminin Ortadoğu'da tutunamayarak geri çekilmeye mecbur olması, bir taraftan millî iktidarların kurulmasını, diğer taraftan da Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'daki petrol yatakları

üzerinde kısmî hakimiyet kurmasını sağlamıştır. Ortadoğu ülkelerindeki halklar içinde Arap halklarının çoğunluk teşkil etmesi, anti-emperyalist mücadelenin yayılmasını hızlandırmış ve ilerici iktidarlar arasında daha sağlam bir dayanışma kurulmasını sağlamıştır. Birçok ülkede gerici rejimler yerlerini ilerici iktidarlara bırakmak zorunda kalmıştır. Bu iktidarların oluşumu, hemen hemen her yerde radikal güçlerin askeri darbelerle iktidarı almaları şeklinde olmuştur. Emperyalizmin sömürü ve zulüm politikası, bu iktidarların yıkılması yerine güçlü bir dayanışma içine girmelerine ve Arap halklarının bir birlik oluşturmalarına sebep olmuştur. Ortadoğu'da genel durumu şöyle belirtebiliriz: Genel özellikleriyle millî bir politika izleyen devletler: Suriye, Irak, Güney Yemen ve Mısır'dır. Emperyalist saldırı karşısında bu devletler millî bir birliğe zorlanmışlardır. Ve bu birlik Ortadoğu'yu da aşarak, Libya, Sudan ve Cezayir'i de içine almıştır. Devletler dışında Arap halklarının ulusal kurtuluş mücadelelerine öncülük eden Filistin Kurtuluş Örgütü ve Basra Körfezi Kurtuluş Cephesi gibi örgütler Amerikan emperyalizmi için ciddi tehlike olmaya başlamışlardır. Geriye emperyalizmin kontrolü altındaki Ortadoğu ülkeleri olan İran, Türkiye, İsrail, Suudi Arabistan, Ürdün ve Lübnan kalmaktadır. Bu devletlerden Ürdün, Lübnan ve Suudi Arabistan Arap halklarının uyanışı karşısında, kendi gerici politikalarını devam ettirmek için kısmî tavizler vermeye mecbur olmaktadırlar. Savaşın devam etmesi, Filistin meselesinin her an büyüyerek çözümsüzleşmesi, tüm Ortadoğu'daki çıkarlarını devam ettirmek için İsrail, İran ve Türkiye'yi karşı-devrimci birer üs olarak takviye etmektedir. Türkiye NATO ittifakı içinde Avrupa ve Amerika'ya, CENTO ittifakı içinde İran ve Pakistan'a askeri ve ekonomik yönleriyle bağlıdır. Hem Ortadoğu'daki çıkarları açısından askeri bakımdan ve hem de Sovyetler Birliği'ne karşı tampon bir devlet olarak emperyalizm için Türkiye stratejik öneme haizdir. Bu yüz-

dendir ki, emperyalistler Türkiye'yi Ortadoğu'da ve özel olarak da Türkiye'de kontrolü sağlayacak ve gerektiği zaman çıkarlarını korumak için müdahalelere müsait askeri bölge olarak seçmişlerdir. Ekonomik yönüyle Amerikan emperyalizmine bağımlı olan Türkiye, stratejik önemi ve karşı-devrimci bir üs olma özelliğini koruması açısından emperyalistlerin üzerinde ciddiyetle durmalarına sebep olmaktadır. Diğer taraftan askeri ve ekonomik ittifaklarla emperyalizmin sağlam bir müttefiki olan Türkiye, Ortadoğu halklarının Müslüman olmaları yüzünden de önem taşımaktadır. Ve Amerika'nın Ortadoğu'daki çıkarlarını korumak için önemli bir arabulucudur. Doğal olarak emperyalistler ve uşakları Türkiye halkının devrimci mücadelesini bastırmak ve ne pahasına olursa olsun Türkiye'nin Ortadoğu'daki gerici politikasını devam etmesini sağlamak çabasındadır. Yurdumuzdaki Amerikan üslerinin ve nüfusumuza oranla normal büyüklükte olan Türk ordusunun yapısı (kara harekât ordusu) gelişigüzel değildir. Türkiye'de Amerikan emperyalizminin kontrolünün azalması veya kalkması, Ortadoğu çıkarlarını büyük oranda etkileyeceği için doğal olarak devrimci mücadeleye karşı tutumunu da çıkarlarının tümü açısından belirlemektedir.

İçinde bulunduğumuz ortamda Türkiye'deki Amerikan askeri gücü daha çok Filistin meselesine bağlı olarak Arap halkları için tehlikelidir. Bu yüzden halk savaşımızın bu döneminde, Ortadoğu'daki her patlamaya Türkiye'deki gericiler el atacaklardır. Ve bu durum aynı dış düşmana karşı mücadele veren Ortadoğu halkları ve Türkiye halkı arasında sağlam bağlar kurulmasını sağlayacaktır. Bazı arkadaşlar Ortadoğu sorununun bu gelişimini hesaba katarak Ortadoğu Devrimci Çemberi veya Bölgesel Savaş tezlerini ortaya atıyorlar. Bu iki tez, ulusal kurtuluş savaşımız içinde taktik bir sorun olarak iddia edilirse doğru, fakat stratejik bir tez haline sokulursa kökten hatalıdır. Zira dış

düşmanın tek olması ve Ortadoğu'da savaşın bölgesel bir savaş halini alması Türkiye devrimini bir dış etken olarak azami ölçüde etkileyecektir. Fakat Türkiye devriminin temel belirleyici unsuru, toplumumuzun iç dinamizmidir. Ortadoğu meselesi Türkiye devrim sürecini etkilese dahi halk savaşı birçok zigzaglar çizecektir'ki, iç ve dış etkenler rol oynayacak stratejik bir sorun olmayacaktır. Buna rağmen, Ortadoğu halkları ve onların mücadelelerine öncülük eden örgütler sağlam bir dayanışma içine girmeye ve birbirlerine destek olmaya mecburdurlar.

Ortak Pazar Sorunu

Türkiye'deki gerici sınıflar son yıllarda Ortak Pazar ülkeleri ile işbirliğini geliştirmişler ve Ortak Pazar'a aday olmuşlardır. Ortak Pazar ile Amerika arasında gizli bir rekabet mevcuttur. Fakat bu rekabet henüz politikada gözle görülür şekle girmemiştir. Sosyalist devletlere ve bağımsızlık savaşı veren halklara karşı, iki emperyalist blok arasındaki çelişkilerin ekonomik, askeri, politik keskinleşmesi olanağı günümüzde yoktur. Türkiye'deki işbirlikçi burjuvazinin başını çektiği gericiler, ekonomik işbirliğini Ortak Pazar lehine kaydırmaktadırlar. Ortak Pazar'a dahil olmak için geçiş dönemini tamamlamak çabasındadırlar. Ortaya on onbeş yıl içinde Ortak Pazar ülkelerinin bugünkü durumuna erişme sloganı atıyorlar. Bu slogan gereği, sanayi kalkınmasını montaj ve tüketime dönük imalat sanayiini tamamlamaya ve tarımda Ortak Pazar'ın tarım ürünleri ihtiyacını karşılayacak gelişme seviyesine eriştirmeye çalışıyorlar. Geçiş döneminin planlaması, işbirlikçi burjuvazi ve diğer gerici güçlerin önlerindeki engellerin kaldırılmasını, iç pazarın sömürülmesi ve yatırım hamlelerinin sağlanması için gericilerin ekonomik, politik garantilere sahip olmasını öngörmektedir. Gericiler bu planlarını gerçekleştirmek için, iç pazarın sömürülmesinde belli ölçüde

engel olan devrimci mücadeleyi yok etme politikasını uygulamaya koymuşlardır.

Türkiye Faşizmi

12 Mart Muhtırası ile, gericilerin pratik uygulamasına giriştikleri uzun dönemli faşist politika, devrimci güçler ve halk kitleleri üzerindeki baskı ve terör metodlarını devam ettirmektedir. Konunun detaylarına girmeden faşist politikanın (sebep sonuç ikilisini içine alan) amacı üzerinde duracağız. Yurdumuzda 1961 Anayasası'nın tanıdığı şeklî demokratik ortam, tüm ilerici sınıf ve tabakaların demokratik mücadelelerini devam ettirecek legal ortamı sağlamıştır. Yine 1961 Anayasası'nın garantisi altında bulunan özerk kurumlar ve sendikal haklar, bilhassa gençlik aydın ve işçi kesiminden politik mücadeleye ve halk savaşına dönük örgütlenmelere sebep oldu. Sınıf mücadelesinin yoğunlaşması ve politik planda devrimci bir cephenin oluşması, gerici sınıfların sömürülerine belli oranda engel oluyordu. Devrimci cephe halk kitlelerine doğru yayılma gösterirken, gerici cephe içinde ekonomik ve politik parçalanma her gün biraz daha büyüyor ve bu durum devrimci cephenin güçlenmesini sağlıyordu. Gerici güçler arasında ve devlet mekanizmasında otorite zayıfladı ve mevcut hiyerarşik yapı pratikte işlemez oldu. Devlet yapısının temel organları olan yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki ahenk ve sistemli işleme bozularak, devlet halk kitleleri üzerindeki baskı fonksiyonunu gereği şekilde uygulayamaz hale geldi. Gerici sınıfların temsilcisi partilerin yıpranmalarına yaradı, o şartlar altında ise devrimci cephenin gücü, devrime gidecek düzeyde olmadığı için, radikal güçlerin varlığı iktidar alternatifi olarak ortaya çıkıyordu.

Şeklî demokrasi ortamında gerici partilerin iktidar olma fonksiyonlarını yitirmeleri ve gelişen sınıf mücadelesi doğal olarak devletin en önemli baskı aracı olan ordunun ön plana çık-

masını sağladı. O günün Türkiye'sinde bir formül olarak, emperyalizmin ortaya attığı 12 Mart Muhtırası, uzun yıllar boyunca uygulanmasına girişilecek olan faşizmin kalk borusu idi. Devrimci cephe; eski ortamın verdiği alışkanlık, mücadelenin düzeyi ve radikal güçlerin yaygın propagandalarından dolayı ilk günler şaşkınlık içinde doğru tavır takınmadı. Ve zaten bu politikanın sorumluları da ilk günler devrimci cepheye karşı renklerini belli etmeyecek bir tavır takındılar. Şehir küçükburjuvazisi ve onun örgütleri, 27 Mayıs alışkanlığı ile muhtırayı çok olumlu karşıladılar. Genel durumu kısaca özetlersek, o şartlarda halk savaşımızın ciddi hazırlığı içinde olan faşizm ile devrimci güç birliği hesapları içine girdiler. Fakat devrimci cephe içindeki bu hatalı tutum kısa zamanda yok oldu. Çünkü muhtıradan birkaç gün sonra uygulanan politika yarının kanlı faşizmini müjdelemeye başladı.

12 Mart Muhtırası ile kalk borusu çalan ve her türlü baskı ve terör metodları ile devam eden faşist politikanın kısa ve uzun dönemde belirgin özellikleri şunlardır:

1. Millî cephe içinde bulunan sınıf ve tabakaların ekonomik ve politik örgütlerini yok etmek, devrimci güçleri ne pahasına olursa olsun susturmak ve bunlara yaşama imkânı tanıyan kurum ve yasaları değiştirmek.
2. Ekonomik ve politik krizin önüne geçmek.
3. Gerici güçler arasında birlik sağlamak.

Karşı karşıya bulunduğumuz faşist uygulama özelliklerini somut olarak göstermektedir. Fakat meselenin detaylarına inerek incelenmesinde mücadelemizin geleceği açısından gerek vardır. Bu özellikleri sırası ile inceleyelim:

1. Devrimci Güçleri Yok Etme Politikası

12 Mart Muhtırası'ndan sonra gelen faşist iktidar sınıf mücadelesini zorla bastırmak konusunda önemli iki sorunla karşı karşıya idi:

a) İlerici sınıf ve tabakaların ekonomik ve politik örgütleri ve devrimci cephe.

b) Bu örgütlerin ekonomik, politik ve çoğuna legal ortam tanıyan Anayasa ve onun teminatı altındaki kurumlar.

Yukarıda anlattığımız ikili yapı yılların verdiği ortamdan dolayı belirli ölçüde iç içe girmişlerdi. Bu yüzden, Anayasa ve onun teminatı altındaki kurumlara el atmadan, devrimci cephe sağlam darbeler vurmak mümkün değildir. Faşist yönetim önce sıkıyönetim ilan ederek, pratikte önüne çıkacak engelleri bertaraf edecek ve çalışmasını kolaylaştıracak ortamı sağladı. Anayasa değişikliği olmak üzere özerk kurumları değiştirmeye ve halk kitleleri üzerinde terör estirmeye başlandı. Anayasa değişikliği ile ortaya çıkan yeni Anayasanın ve uygulanan faşist politikanın demokrasi diye lanse ettiği legalitenin özelliği şudur: Politik mücadeleye emperyalizmle ittiak halindeki gerici sınıf ve tabakaların partileri dışında hiçbir güç katılmayacaktır. Ezilen sınıf ve tabakaların sendikal hakları; şehir küçük-burjuvazisi için kaldırılıyor, işçi sınıfı için kısıtlanarak sarı sendikacılık hakim kılınıyor. Halkımızın diğer büyük çoğunluğu olan köylülerin ise hiçbir demokratik hakları kalmıyor. Legal örgütler TİP şimdi de TBP kapatılmak isteniyor, sendikal örgütler TÖS, PER-SEN, DİSK kapatıldı. Gençliğin kitlevî örgütü olan TDGF ve bu örgütün paralelindeki şehir, kasaba ve köylerde kurulan diğer örgütler, DDKO kapatıldı. Bu örgütler içinde barındırdıkları devrimci potansiyelle politik ağırlığı olan ve politik bilinçlenmenin en yaygın ve yoğun olduğu örgütlerdir. Bunlardan başka daha birçok örgüt saymak mümkündür. Kapatılan örgütler dışında kalanları ise, baskı altına alınarak, demokrasi adına ibreti alem için muhafaza ediyorlar.

Kapatılan örgütlerin sağlam kadroları zindanlara doldurulduğu, kalanlar ise faşist yöntemlerle, ekonomik ve politik abluka altına alınarak pasifize etme metodları uygulanmaya başlandı. Faşist iktidar kendisini şirin göstermek için bir "anarşisttir" tut-

turdu ve sanki sıkıyönetim kalkınca eski ortam kısmen geri gelecekmiş havası verilmeye çalışıldı. Tek kelime ile şunu diyebiliriz: Sıkıyönetim kalkacak, faşist politika devam edecektir. Anayasa değişikliği, peşpeşe çıkan faşist baskı kanunları uzun dönemli planların girişimidir. Sıkıyönetimin kalkması, faşist uygulamayı etkilemeyecek şeklî değişikliktir. Düşmanın içinde bulunduğu kuşku, henüz oturma döneminde olup, faşizmin sıkıyönetim kalktığı zaman yaratacağı boşluklar sorunudur. Ve bunu da çıkarttığı baskı kanunlarıyla sağlama çabasındadır.

Başta 1961 Anayasası'nı değiştirerek yıllardır amaç edindikleri önemli bir meseleyi hallettiler. Anayasanın teminatı altındaki özerk kurumların (üniversiteler, TRT vs.) yapısı değiştirildi. Devlet organlarındaki devrimciler uzaklaştırıldı. Ve önemli kurumlar militarize edilerek devrimcilerin buralara sızma imkânları büyük oranda kısıtlandı. Reform adı altında gerçekleştirilmeye çalışılan adalet reformu ve idare reformu, mevcut yapısının pratikte işlemez olmuş boşluklarını kapatmakta, gerici güçler ve kurumlar arası koordinasyonu kuvvetlendirmektedir. Devrimcileri yargılamak için getirilen kanunlar, yıldırım kararların çıkacağı ve yakala-yargıla-as işleminin birkaç günde gerçekleşebileceği ortamı sağlamaktadır. İşçi sınıfının sendikal hakları geniş ölçüde kısıtlanacaktır. Şimdiye kadar bu işlemin ele alınmaması, bu ortamda işçi sınıfını da karşısına almak niyetinde olmadığı içindir. Fakat işçi sınıfının demokratik haklarına çok yakın bir zamanda el atılacaktır. Faşizmin işçi sınıfına vuracağı darbe, daha çok sarı sendikacılığı hakim kılarak, devrimci sendikaları yok etmektir. Böylece uzun dönem, işçi sınıfının mevcut demokratik hakları pratikte işlemez olacaktır. 1972 işçi sınıfının toplu sözleşmelerinin tekrarlanacağı yıldır. Bunlar için en önemli sebep, gerici sınıfların iç pazarı sömürmede sistemli olarak sömüreceği sınıfın, işçi sınıfı olmasıdır. Ortak Pazar'a girmek için geçiş döneminde bulunan Türkiye, iç pazarı sömürme ve gericilerin önündeki engellerin kaldırılması

meselesini daha çok dikkatle uygulamak ve devam ettirmek kararındadır.

2. Ekonomik ve Politik Krizin Önüne Geçmek

Birinci kısımda anlattığımız "Devrimci Güçleri Yok Etmek" ve üçüncü kısımda anlattığımız "Gerici Güçler Arasında Birlik Sağlamak" sorunları faşizmin politikası içinde birbirini tamamlayan meselelerdir.

Erim iktidarının reform sloganı ile AP iktidarının yerini alması ve ikidar değişikliği ve sahte slogan olarak, halk kitlelerini geçici bir dönem aldatmış ve politik krizin kalkmasına kısmen yardım etmiştir. Fakat kısa zamanda faşist iktidarın maskesi düşmüştür. Halk kitleleri biraz geç de olsa iktidar değişikliğinin ne olduğunu öğrendi. Ama artık bunun pek önemi kalmamıştır. Çünkü Erim iktidarı faşist politikasıyla tüm devrimci güçleri sarsmış, halk kitlelerini baskı altına almış ve gerici partilerin koalisyonu içinde yapısını sürdürmüştür. Kısmen de olsa, sınıflar dengesi söz konusu olmadığı için politik kriz, faşist uygulamalarla önemini yitirmiştir.

Ekonomik krizin önüne geçmek ve ekonominin istikrarlılığını sağlamak için, ağır vergi ve zamlar getirilmiştir. Zam ve vergilerle kısa zamanda devlet bütçesi tanzim edilmiş ve gericilerin iç pazarı sömürmeleri için gerekli ortam hazırlanmıştır. Faşist iktidar ekonomiyi sıhhate kavuşturacak, hem kamu sektöründe, hem de özel sektörde sömürüyü arttıracak vergiler ve zamlarla bütçe açığını kapatacak gerekli tedbirleri almaktadır. İşbirlikçi burjuvazinin yeni yatırım hamlelerini gerçekleştirmesi için her türlü imkân sağlanmaktadır. Bu politikanın en ağır darbesini işçi sınıfı yiyecektir. Çünkü gerici sınıflar için en iyi sömürü kaynağı işçi sınıfıdır. Bir yıldır hükümet eden Erim iktidarı, zam ve vergiyi kendisine politika edinmiştir. Bu usul ekonomik krizin önüne geçmek için tüm az gelişmiş ülkelerde uygulanan klasik bir usuldür.

Köylülerin alınterini sömüren ağa, tefeci ve tüccarların ellerinde toplanan sermaye, planlı yatırımlara dönüşmediği için, iktidar işbirlikçi burjuvazinin yatırım yapması için gerekli sermaye birikimini sağlayacak sömürü çarkını garantiye almaktadır. Bu çarkın darbesini ise, daha çok üretim içinde işçi sınıfı ve üretim dışında işçi sınıfı, küçük-burjuvazi ve köylüler yiyecektir.

3. Gerici Güçler Arasında Birlik Sağlamak

Faşist Erim iktidarından önce gerici güçler arasındaki birlik önemli ölçüde parçalanmıştı. Gerici sınıfların temsilcisi olan partiler dışında, devlet organları arasındaki hiyerarşi ve sorumluluk kısmen zayıflamıştı. Muhtıradan sonra gelen faşist yönetim, parçalanmış olan bu birliği sağlamak zorunda kaldı. Diğer taraftan da halk kitleleri nezdinde hiçbir önemi kalmamış olan gerici partilerin tekrar iktidara gelmesi de ortamın yapısı açısından normal karşılanmıyordu. Zaten AP en güçlü (ekonomik, politik) parti olarak yıpranmış ve iktidardan düşmüştür. Muhalefet durumundaki diğer partiler de yıpranmışlardı ve iktidar sorumluluğunu üstlenecek duruma değillerdi.

Hem halk kitlelerini kandırmak, hem de gerici sınıfların temsilcisi durumundaki partilerin sorumlu olacağı ve pratikte birlik sağlayacakları bir formül bulundu. Bu formül PARTİLERÜSTÜ bir hükümet olarak ortaya atıldı, içinde gerici partilerin ve parti dışı uzmanların bulunacağı bir hükümet olacak, başbakan bağımsızlardan seçilecek ve bu organ faşist askeri güçlerin kontrolü altında bulunacaktı. Böylece yarı-askeri ve büyük partilerin sorumluluk taşıdığı faşist bir yönetim halen politikasını devam ettirmektedir.

Faşist yönetim devrimci güçleri yok etmeyi amaç haline getirdiği için, gerici güçler arasındaki çelişkiler önemini yitirdi. Zaman zaman AP'nin iktidardan çekilmek için yaptığı çıkışlar; iktidarın farklı çıkar gruplarından, işbirlikçi burjuvazinin çıkar-

larını temel almak ve toprak ağası, tefeci, mütegallibeye karşı tavır takınmasıdır. DP esasen temsil ettiği sınıfın çıkarları açısından küçük hesaplarından iktidar sorumluluğunu paylaşamamıştır. Gerici sınıfların arasındaki çelişki, toprak reformu konusunda önem kazanmış, neticede toprak reformundan vazgeçildiği gibi, iktidar değişikliğine gidilerek mesele kapanmıştır. Faşist iktidarın politikası, işbirlikçi burjuvazinin çıkarlarına önem vermesine rağmen, parlamento, iktidarın, toprak ağaları, tefeci ve mütegallibe karşısındaki kısmen olumsuz tavrına karşı gerici sınıfların ve bu tutucu yapısını ve çıkarlarını koruyacak güce sahiptir. Yani hükümet ve faşist askeri güçlerle, parlamento arasında gerici sınıfların çıkarlarını koruma açısından farklılık vardır.

Resmi adı partilerüstü olan faşist iktidar fiilî yapısıyla, gerici sınıflar koalisyonudur. Partilerüstü sloganı, gerici partileri belirli ölçüde sorumluluk altına almakta ve bu sorumluluk yarı-askeri bir zorlamayla birlik meydana getirmektedir. Devrimci cepheye karşı giriştikleri ortak saldırı ve bu saldırının durmamacasına devamı, gerici partiler arasıdaki çatışmaları engellemektedir. Dikkat edersek, hemen görürüz; yıpranan bir parti, prestijini sağlamak için, anti-komünizm şampiyonluğunu kimseye kaptırmamakta ve halk kitlelerini yanıltıp dikkatlerini başka yere çevirmek için, karşı devrimci mücadelenin itliğini yapmaktadır. Partiler, gericiler içinde güçlenmek için anti-komünizm şampiyonluğu pistinde yarış etmektedirler. Faşist iktidar ise, hem gerici partilerden geri kalmamak, hem de Amerikan emperyalizminin gözüne girerek biraz daha fazla yardım koparmak için; ahlaksızlığı politika, insan kasaplığını da devrimcileri yok etme mücadelesi haline getirmiştir. Bir yıldır devam eden faşist yönetim (sivil-asker) gerici güçler arasında karşı-devrimci bir cephe oluşturmuştur. Bu cephede, gerici sınıf ve tabakalar arasında çıkan çatışmalar ikinci plana ve minimuma indirildi. Sınıf mücadelesini bastırmak ve devrimci güçleri yok

etmek için farklı üretim ilişkileri bir arada bulunacak ve halk kitlelerini sömürebilmek için de gerici sınıfların çıkarları, devletin tüm baskı araçları kullanılarak garanti altına alınacaktır.

Faşist iktidar ve onun sorumluluğunu paylaşan partiler; vergiler, zamlar ve hayat pahalılığını meşru kılmak, halk kitleleri üzerindeki baskıları haklı göstermek ve devrimci güçlere karşı uyguladıkları kanlı terörü örtbas etmek için devrimcilere hücum ederek ve dikkatleri devrimciler üstüne toplayarak, provokasyon, yalan ve ahlâksızlıkta adeta yarış halindedirler. Bu metodlarla barbarlığı haklı göstermek ve halk kitlelerini kandırmak çabası içindedirler.

Yürürlükteki faşist politika, kanlı zulüm ve baskı metodlarını devam ettirecektir. Ve sınıf mücadelesi geliştikçe, faşizm terörünü arttıracaktır.

Faşizme Karşı Tavrımız

Bir yıldır uygulanmakta ola faşist politika henüz oturma dönemindedir. Emperyalizmin ve ortaklarının faşist cepheyi oluşturma çabaları tam olarak olumlu sonuçlar vermemiştir. Yarıaskeri faşist yönetiminden sorumlu olan gerici partiler zaman zaman faşist cepheyi zor duruma düşürücü tavır takınmışlardır. I. Erim iktidarı döneminde AP temsil ettiği sınıflardan toprak ağaları, tefeci ve mütegallibeye karşı alınan tavırdan dolayı, iktidar sorumluluğundan kaçmış ve çeşitli sürtüşmeler sonunda iktidar değişikliği olmuş ve II. Erim hükümeti, politikasında partilerarası dengeyi AP'ye kaydırmıştır. Bu durum generaller, iktidar, AP, parlamento dörtlüsünü belirli bir çıkar çizgisinde birleştirmiştir. Fakat diğer taraftan iktidarda sorumluluğu bulunan CHP'nin politikada ağırlığını yitirmesi ve hemen hemen her yönü ile, faşist politikanın karşı-devrimci terörle partinin ilerici (radikal-demokrat) kesimini tehdit etmeye başlaması yeni

sorunlar çıkarmıştır. Bu mesele günümüzün konusudur. Ve çözümü gelişmelerle ortaya çıkacaktır.

İçinde bulunduğumuz ortamda, önemli görevlerimiz ve faşist politikaya karşı mücadele tarzımız şudur:

1. Faşist cephenin oluşmasını engellemek ve anti-faşist cepheyi güçlendirmek.

2. Faşist politikanın gizli oyunlarını ortaya çıkarmak ve baskı altına alınmak istenen halkımızı uyarmak (sansür ve terörün gerçekleri gizlediği bu ortamda çok önemlidir).

3. Politik mücadelemizde varlığımızı korumak, ağır kayıplar vermemek için içinde bulunduğumuz şartları doğru değerlendirmek ve faşist politikanın zayıf noktalarını bularak saldırı metodlarımızı çok iyi ve zamanında uygulamak.

4. Faşist cephenin oluşmasını engellemek ve anti-faşist cepheyi güçlendirmek: Bir yıldır partilerüstü olduğunu iddia eden iktidar gerici birlik sağlamak ve böylece faşist cepheyi oluşturmak konusunda oldukça titiz davranmaktadır. Fakat, günümüzde bu politika, gerici birlik içinde olan CHP'nin ilerici-radikal sosyal demokrat kanadını tehdit etmeye başlamıştır. Bu tehdidin önemli iki sebebi vardır: Birincisi ve önemlisi, CHP'deki sosyal demokratların ilk günden 12 Mart Muhtırası'nın maskesini düşürmeleri ve karşı çıkmalarıdır, ikincisi ise; legal ortamın sağladığı (devrimciler-sosyal demokratlar-ileri güçler) asgari müştereklerdeki güç birliği ve doğal ilişkilerdir. Bunun içindir ki, faşizm bu güçleri de baskı altına almak ve susturmak istemektedir. CHP içindeki örgütlü güçler dışında faşizmin saflarına almak için devamlı gayret gösterdiği şehir küçük-burjuvazisinin reformist, demokratik, demokrat ve anti-emperyalist (geniş aydın kesim) kesimdir. Başta üniversite öğretim üyeleri, öğretmenler, sanatkârlar, teknokratlar ve bürokratların bir kısmı aydınları meydana getirmektir. Aynı metodları üniversite gençliği üzerinde de uygulamaktadır fakat bunu başarması çok zor, hemen hemen imkânsızdır. Üniversite gençliği üzerindeki ça-

lışması daha çok baskı altına almak, pasifize etmek ve tarafsızlaştırmaktır. (Gericilerin faşist politikalarını meşrulaştırmak için bu güçleri saflarına alma çabalarını boşa çıkarmak, anti-faşist ve anti-emperyalist bir çizgide güçbirliği içine girmek ve gerici partilerarası birliğe karşı koyan faşizmin karşısındaki sosyal demokratların çabalarını desteklemek ve anti-faşist bir çizgide devrimci güçlerle güçbirliğine gitmelerini sağlamak; faşizmin hem severek, hem döverek saflarına almak için tavır takındığı bu güçlere karşı oynadığı oyunlara engel olmak gerekir. Gerici politikada hâlâ varlığını koruyan TBP'nin kapatılmasına engel olmalıyız. Zira bu parti anti-faşist, reformist yapısıyla, kapatılma tehlikesini atlatırsa gücünü korulabilir ve mücadelesine devam eder. TBP son bir yıldır, faşist uygulama ve oyunların hemen hepsine karşı çıkmıştır. Netice olarak bu ortamda anti-faşist ve anti-emperyalist çizgide birleşebilecek bütün güçlerle güçbirliğine gitmeliyiz.

5. Faşist politikanın gizli oyunlarını ortaya çıkarmak ve baskı altına alınmak isten halkımızı uyarma: 12 Mart'tan itibaren oynanan oyunları, faşist politikanın bütün yönlerini detaylarına varıncaya kadar ortaya koymalıyız. İçinde bulunduğumuz ortamda halk kitlelerine faşizmin gerçek yüzünü göstermek zor olmasına rağmen halkımızın anlaması kolaydır; işbirlikçiler, halkımızın öncü gücü durumundaki devrimciler üzerinde uyguladıkları ezme ve yok etme politikalarını halk kitleleri üzerinde de fazlasıyla uygulamaktadırlar. Bilhassa alınan yenilgilerden sonra bu kolaylaşmakta, halk kitleleri pasifize edilmektedir. Zaten elinde demokratik hakları bulunmayan köylüleri dışında bırakırsak, işçi sınıfını ve şehir küçük-burjuvazisinin demokratik hakları elinden alınmıştır ve alınmaktadır. Ekonomik krizin atlatılması için alınan tedbirler, vergiler, zamlar, hayat pahalılığı doğrudan doğruya halkımızın sırtına yüklenmiş ve onu sefaletin eşiğine getirmiştir. Anayasanın değiştirilmesi, anayasal kurum ve müesseselerin militarize edilerek tam mana-

sıyla faşist politikanın uygulama kurumları haline getirilmesi, ordunun işbirlikçilerle içli dışlı olarak yarı-askeri bir diktatörlüğün işbaşında bulunması, dış politikada eskiye nazaran gerici bir tutum, haşhaş ekiminin yasaklanması vs. gibi uygulamalar işbirlikçi faşist politikanın oyunları, uygulamalarıdır. Görevimiz faşist politikanın oyunlarını ortaya koymak ve henüz faşizmin oturma sürecinde olduğu bu ortamda halk kitlelerinin pasifize edilmesini önleyici çalışmaları yoğunlaştırmaktır. Bilhassa sansür ve terörün gerçekleri, faşist politika gözler önüne serilmelidir. Faşist politikayı en iyi sergileyecek silahlı mücadele yöntemi yanında diğer bütün politik mücadele yöntemleri de uygulanmalı, bütün imkânlar kullanılmalı, bütün fırsatlardan yararlanmalı fakat silahlı mücadelenin temel politik mücadele yöntemimiz olduğu unutulmamalıdır.

6. Politik mücadelemizde varlığımızı korumak, ağır kayıplar vermemek, saldırının zayıf noktalarını bularak saldırı noktalarımızı çok iyi ve zamanında uygulamak.

Her şeyden önce ağır bir yenilgiye uğradığımızı, gücümüzün önemli bir kısmını kaybettiğimizi unutmamak lazımdır. THKO'nun bu dönemde izleyeceği politikada hiçbir değişiklik olamayacaktır. Mücadele, içinde birçok defalar görülebilecek zigzaglarla ilerleyecektir, içinde bulunduumuz dönem de bu zigzaglardan birisi fakat önemli olanıdır. Taktiklerimizi doğru seçmeli ve faşist politikanın zayıf noktalarını titizlikle bularak zamanında ve hatasız bir şekilde saldırıya geçmeliyiz. Pasifize edilmeye çalışılan devrimcilerin, halkımızın pasifize edilmelerini önlemeye; politik mücadeleden taviz vermeden anti-faşist bir cephede tüm ilerici güçleri içine alacak ve halk kitlelerinin demokratik haklarını geri almaya ve ekonomik mücadelelerini yürütmelerini sağlamaya çalışmalıyız.

Devrimcilerin paniğe, yılgınlığa kapılmadan ve halkımızı ümitlendirmek için faşist politikaya karşı verilecek mücadele ve en ufak bir çıkış bile eskisinden çok önemlidir. Silahlı mücadele

veren THKO'nun politikasında faşizmin gürültüsüne göre strateji değişikliği olmayacaktır. Zira faşist politikanın güçlü görünen yapısı yanında güçsüzlüğü (halk kitlelerini karşısına alır), kavgamızın yolunu çizen devrimci teorinin alfabesidir.

THKO kırsal alanları ve şiddet politikasını temel alan politik mücadelesine devam edecektir!

*İBRAHİM KAYPAKKAYA

TÜRKİYE'DE MİLLİ MESELE* **

İbrahim Kaypakkaya

1. Milli Meselede Şafak Revizyonizminin Tezleri

> Feodal ağalarla ittifak kuran büyük burjuvazi, Kürt halkına karşı da milli baskı ve eritme politikası uyguladı. (Program Taslağı, Madde 10)
>
> Yurdumuzda yaşayan 6 milyon nüfuslu Kürt halkı burjuva ve toprak ağası iktidarların ağır milli baskı ve eritme politikasına karşı mücadele bayrağını kaldırdı. Amerikancı iktidarların Kürt halkını yıldırmak için giriştiği en ağır zulüm ve işkencelere göğüs gerdi. Kürt halkının demokratik haklar, milliyetlerin eşitliği ve kendi kaderini tayin için giriştiği mücadele hızla güçlenmektedir. Türkiye'nin bütün işçi ve köylüleri bu mücadeleyi destekliyor. Türkiye halklarını birbirine düşman etmek ve ezmek amacını güden emperyalizmin ırkçılık politikası iflas etmekte ve halkları devrim yolunda bir-

---

* Aralık 1971'de yazıldı. Revizyonizmle örgütsel ayrılıktan sonra aslına bağlı kalınarak yeniden kaleme alındı. Haziran 1972 (İ.K.).

** İbrahim Kaypakkaya, *Seçme Yazılar-Nivîsên Bijarte*, Umut Yayıncılık, İstanbul, 2012.

leştiren bağlar sağlamlaşmaktadır. (Program Taslağı, Madde 25)

Hareketimiz, Kürt halkının kendi kaderini tayin ve isterse ayrı bir devlet kurma hakkını tanıdığını açıklar.

Hareketimiz... Kürt halkının kaderinin Kürt işçi ve köylülerinin menfaatleri yönünde tayin edilmesi için çalışır.

Hareketimiz, Türkiye'nin iki kardeş halkının demokratik halk cumhuriyeti içinde eşit haklara sahip olarak birleşmelerine yönelen bir siyaset izler.

Hareketimiz, Türk ve Kürt halklarının devrimci birliği ve kardeşliğine düşmanlık güden her milliyetten gerici hakim sınıflarla ve onların bölücü politikalarıyla mücadele eder. (Program Taslağı, Madde 52)

Marksist-Leninist hareket, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkının en tavizsiz savunucusudur ve aynı zamanda Kürt halkının kaderinin Kürt işçi ve köylülerinin menfaati yönünde tayin edilmesi için mücadele edecektir. Bununla beraber, Marksist-Leninist hareket, Türkiye'nin iki kardeş halkının, demokratik halk cumhuriyeti içinde eşit haklara sahip olarak birleştirilmelerine yönelen bir siyaset izleyecektir. (12 Mart'tan Sonra Dünyada ve Türkiye'de Siyasi Durum, s. 74)

Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını tavizsiz olarak savunacağız. (agy. s. 72)

Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı [sonradan kurtuluşu], yoksul köylülere dayanan toprak devrimi mücadelesinden ve emperyalizme karşı mücadeleden koparılamaz. (agy. s. 73)

Kürt halkına karşı yürütülen milli düşmanlık ve eritme politikası... (Kızıl Siyasi İktidar Kurulması Meselesi Üzerine)

Kürt halkına uygulanan milli baskılarla mücadele... (agy.)

Kürt halkının kaderinin tayin hakkını savunmaya ısrarla devam etmeliyiz. (agy.)

Eski adıyla Proleter Devrimci Aydınlık (PDA), yeni adıyla Şafak revizyonizminin yeni dönemde, yani 26 Nisan 1971 sıkıyönetiminden beri milli meselede ileri sürdüğü tezlerin hemen hepsi bunlardır. Milli meselede sıkıyönetim öncesi izlenen çizgi üzerinde durmuyoruz. Çünkü o dönemde koyu bir Türk milliyetçiliğinin, Mihricilikten miras azgın bir hakim ulus milliyetçiliğinin hüküm sürdüğü, hareketle ilgisi olan hemen herkesin malumudur. Şimdi, milliyetçiliğin daha ince ve aldatıcı biçimleri geliştirilmiştir ki, bugün mücadele edilmesi ve çürütülmesi gereken bunlardır.

Bu tezler üzerinde duralım:

2. Milli Baskı Kime Uygulanıyor?

Şafak revizyonizmine göre milli baskı, *Kürt halkına* uygulanmaktadır. Bu, milli baskının ne olduğunu anlamamaktır. Milli baskı, ezen, sömüren ve hakim milletlerin hakim sınıflarının, ezilen bağımlı ve uyruk *milletlere* uyguladığı baskıdır. Türkiye'de milli baskı, hakim Türk milletinin hakim sınıflarının, sadece Kürt halkına değil, *bütün Kürt milletine*, sadece Kürt milletine de değil, *bütün azınlık uyruk milliyetlere* uyguladığı baskıdır.

Halk ve millet aynı şeyler değildirler. Halk kavramı, bugün genel olarak işçi sınıfını, yoksul ve orta halli köylüleri, yarıproleterleri ve şehir küçük-burjuvazisini kapsar. Geri ülkelerde, halk sınıflarına bir de emperyalizme, feodalizme ve komprador kapitalizmine karşı, demokratik halk devrimi safında yer alan milli burjuvazinin devrimci kanadı girer. Oysa *millet*, hakim sınıflar da dahil, bütün sınıf ve tabakaları içine alır.

> Millet [veya ulus]; dil, toprak, iktisadi yaşantı birliğinin ve ortak kültür biçiminde beliren ruhi şekillenme birliğinin hüküm sürdüğü, tarihi olarak meydana gelmiş istikrarlı bir topluluktur. (Stalin)

Aynı dili konuşan, aynı toprak üzerinde oturan, iktisadi yaşantı birliği ve ruhi şekillenme birliği içinde olan bütün sınıf ve tabakalar, milletin kapsamına dahildirler. Bunların içinde devrimden menfaati olan, devrim safında yer alan sınıf ve tabakalar olduğu gibi, devrime düşman olan ve devrimle karşı-devrim arasında bocalayan sınıf ve tabakalar da vardır.

Halk, her tarihi dönemde devrimden menfaati olan, devrim safında yer alan sınıf ve tabakaları ifade eder. Halk, belirli bir tarihi dönemde ortaya çıkan ve sonra yok olan bir topluluk olmayıp, her tarihi dönemde mevcut olan bir topluluktur. Oysa millet, kapitalizmle birlikte, "kapitalizmin yükselme çağı"nda ortaya çıkmıştır; sosyalizmin ileri bir aşamasında yok olacaktır.

Halkın kapsamı, her devrim aşamasında değişir. Oysa milletin kapsamı, devrim aşamalarına bağlı değildir.

Bugün *Kürt halkı* kavramına Kürt işçileri, Kürt yoksul ve orta halli köylüleri, şehir yarı-proleterleri, şehir küçük-burjuvazisi ve Kürt burjuvazisinin demokratik halk devrimi saflarına katılacak olan devrimci kanadı girer. Oysa *Kürt milleti* kavramına, bu sınıf ve tabakalardan başka, Kürt burjuvalarının diğer bütün kesimleri ve Kürt toprak ağaları da girer. Bazı çokbilmiş akıldaneler, toprak ağalarının milletten sayılamayacağını iddia ediyorlar. Hatta bunlar Kürt bölgesinde toprak ağalarının mevcut olması sebebiyle Kürtlerin henüz bir millet teşkil etmediği kerametini de yumurtluyorlar. Bu, korkunç bir demagoji ve safsatadır. Toprak ağaları aynı ortak dili konuşmuyor mu? Aynı toprak üzerinde oturmuyor mu? Aynı iktisadi yaşantı birliği ve ruhi şekillenme birliği içinde bulunmuyor mu? Hem sonra milletler, kapitalizmin gelişmesinin son sınırına ulaşmasıyla değil, *kapitalizmin şafağında* ortaya çıkarlar. Kapitalizmin bir ülkeye, bir bölgeye belli ölçülerde girmesiyle ve o ülkede, o bölgede pazarları belli ölçüde birleştirmesiyle, *millet olmanın diğer şartlarını bir arada taşıyan* topluluklar artık millet haline gelmiş sayılırlar.

Eğer öyle olmasaydı, kapitalist gelişmenin sınırlı olduğu bütün geri ülkelerdeki ve bölgelerdeki istikrarlı toplulukları milletten saymamak gerekirdi. Çin'de 1940'lara kadar oldukça kuvvetli bir feodal parçalanma mevcuttu; bu mantığa göre Çin'de daha önce milletlerin varlığını kabul etmemek gerekirdi. 1917 Devrimi'ne kadar Rusya'nın geniş kırlık bölgelerinde feodalizm kuvvetle mevcuttu; bu anlayışa göre Rusya'da milletlerin varlığını kabul etmemek gerekirdi. Türkiye'de mesela, Kurtuluş Savaşı yıllarında bugünkünden çok daha kuvvetli olarak feodalizm mevcuttu; bu anlayışa göre o yıllarda Türkiye'de hiçbir milletin var olmadığını kabul etmek gerekirdi. Bugün dünyanın iktisaden geri ve ezilen bölgelerinde ve ülkelerinde, Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da değişen ölçülerde feodalizm mevcuttur; bu anlayışa göre, iktisaden geri bölgelerde ve ülkelerde milletlerin varlığını kabul etmemek gerekmektedir. Kürtlerin bir millet oluşturmadığını ileri süren tez, besbelli ki baştan sona saçmadır, gerçeklere aykırıdır ve pratikte de zararlıdır. Zararlıdır çünkü, böyle bir tez, ancak ezen, sömüren ve hakim milletlerin hakim sınıflarının işine yarar. Onlar böylece ezilen, bağımlı ve uyruk milletlere uyguladıkları milli baskıyı ve zulmü, kendi lehlerine olan bütün imtiyazları ve eşitsizliği haklı çıkaracak bir gerekçe bulmuş olurlar. Böylece proletaryanın, milletlerin eşitliği uğruna, milli baskıların, imtiyazların vs... kalkması uğruna yürütmesi gereken mücadele suya düşmüş olur. Milletlerin kendi kaderini tayin hakkı suya düşmüş olur. Emperyalistlerin, geri milletleri sömürgeleştirmesi, onların iç işlerine burnunu sokması, kendi kaderini tayin hakkını alçakça çiğnemesi, "onların bir millet teşkil etmediği" gerekçesiyle meşrulaştırılmış olur. Aynı şekilde, çok milletli devletlerde, hakim milletin uyruk milletler üzerindeki her türlü zulmü ve zorbalığı meşrulaştırılmış olur. Toprak ağalarının bulunması halinde milletten söz edilemeyeceğini iddia edenler, emperyalizmin ve hakim milletlerin

borusunu örtülmektedirler. Türkiye'de Kürtlerin bir millet teşkil etmediğini iddia edenler, Türk hakim sınıflarının borusunu öttürmektedirler. Bilindiği gibi Türk hakim sınıfları da Kürtlerin bir millet olmadığını iddia etmektedir. Bunlar, Türk hakim sınıflarının imtiyazlarını savunmak suretiyle çeşitli milliyetlere mensup emekçi halk kitleleri arasındaki güveni, dayanışmayı ve birliği alçakça sabote etmektedirler.

Çözülmemiş bir feodalizm şartlarında yaşayan bir topluluk, elbette millet olarak nitelendirilemez. Ama bugün dünyanın neresinde böyle bir feodalizm mevcuttur? Kapitalizm daha 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başında ezilen Doğu Avrupa'nın, Asya'nın, Afrika'nın, Latin Amerika'nın hayatına sessizce girmiş oralarda ulus çapında pazarları bir ölçüde birleştirerek iktisadi yaşantı birliğini sağlamış, milletlerin teşekkülüne yol açmış bulunuyordu. Bugün millet haline gelmemiş *kabile* toplulukları, dünyanın bazı bölgelerinde ve çok sınırlı bir alanda mevcuttur ki, bunlar, söz edilmeye değmeyecek kadar azdır.

Özetlersek:

Türkiye'de Kürtlerin bir millet teşkil ettiği, gözü, azgın Türk şovenizmiyle karartılmamış olan herkesin kabul edeceği tartışılmayacak kadar açık bir gerçektir. Kürt işçileri, yoksul ve orta halli köylüleri, yarı-proleterleri, şehir küçük-burjuvazisi, bütün Kürt burjuvazisi ve toprak ağaları Kürt milletinin kapsamına dahildirler.

Milli baskı sadece *Kürt halkına* değil, Türk hakim sınıflarıyla her bakımdan kaynaşmış bir avuç büyük feodal bey ve üç-beş büyük burjuva hariç, bütün *Kürt milletine* uygulanmaktadır. Kürt işçileri, köylüleri, şehir küçük-burjuvazisi, küçük toprak ağaları milli baskıdan acı çekmektedir.

Hatta milli baskıların esas hedefi, ezilen, bağımlı ve uyruk milletin burjuvazisidir. Çünkü hakim millete mensup kapitalistler ve toprak ağaları, ülkenin bütün zenginliklerinin ve pazarla-

rının rakipsiz sahibi olmak isterler. Devlet kurma imtiyazlarını ellerinde tutmak isterler. Diğer dilleri yasaklayarak, pazar için son derece gerekli olan "dil birliği"ni sağlamak isterler. Ezilen milliyete mensup burjuvazi ve toprak ağaları, bu emellerin önüne önemli bir engel olarak dikilir. Çünkü o da kendi pazarına kendisi sahip olmak, bu pazarı dilediği gibi kontrol etmek, maddi zenginlikleri ve halkın işgücünü kendisi sömürmek ister.

İki milletin burjuva ve toprak ağalarını birbirine düşüren güçlü ekonomik etkenler bunlardır; hakim millete mensup burjuva ve toprak sahiplerinin ardı arkası kesilmeyen milli baskılara girişmesi buradan gelir; milli baskıların, ezilen ulusun burjuva ve toprak ağalarına da yönelmesi buradan gelir.

Bugün faşist sıkıyönetim, Diyarbakır hapishanesini Kürt burjuvalarının ve küçük toprak ağalarının sözcüsü demokrat Kürt aydınlarıyla, gençleriyle doldurmuştur. Bugün küçük toprak ağaları ve bir kısım Kürt din adamları da zindanlardadır. Veya zindanlara tıkılmak için aranmaktadır.

Bir avuç büyük toprak ağasına, onların yaltakçılarına ve üçbeş büyük burjuvaya gelince: Bunlar öteden beri Türk hakim sınıflarıyla ittifak kurmuşlardır. Her türlü imtiyaz, Türk hakim sınıfları gibi bunlara da açıktır. Ordu, jandarma ve polis bunların da hizmetindedir. Kemal Burkay şöyle diyor:

> Feodal beyler, eski hükümranlık iddialarını terk etmişler; yani onlar, artık bazı küçük krallıkların tek hakimi olma inatçılığını bırakmışlar, buna karşılık burjuvaziyle ekonomik ve politik alanda işbirliği kurmuşlar. Ağalar, ağa-dedeler, hatta şeyhler ticaret yapıyorlar, topraklarını traktörle işletiyorlar, banka kredilerinde aslan payı onların. Encümen azası, belediye başkanı, mebus, bakan da oluyorlar. Partiler, onların avuçlarında. Şimdi "Kürdistan Emirliği" davası güden bir Şeyh Said yok; ama meclislerde grup sözcülüğü filan yapan "doçent şeyhler" var... Şimdi, Dersim dağlarında hüküm ferman bir Seyit Rıza yok; ama aynı dağlardan çıkan ve önce

İskenderun'a, oradan da İtalya'ya Amerika'ya sevk edilen krom maden'inin ulaşımından önemli miktarda komisyon alan bir torunu var. Ve doğulu feodalite kalıntıları şimdi bürokrasiyle rahat anlaşıyorlar; o günden bu yana kravata ve fötr şapkaya alıştılar.

Kemal Burkay'ın belirttiği şeyler, büyük toprak ağaları ve üç-beş büyük burjuva ve bunların yaltakçıları için doğrudur ama, onun göstermek istediği gibi, bütün "*feodal kalıntılar*" için ve bütün Kürt burjuvazisi için asla doğru değildir. Küçük toprak ağalarının ve Kürt burjuvalarının çok büyük bir kısmı, Türk hakim sınıflarının milli baskısına maruz kalmaktadırlar. Bunlar, hatta büyük Kürt feodal beylerinin de baskısına maruz kalıyorlar. Bir avuçluk büyük toprak ağaları, küçük toprak ağalarından zorla ve baskıyla büyük haraçlar alıyor. Küçük toprak ağalarının ve Kürt burjuvazisinin, büyük feodal beylere ve bunların yaltakçılarına öfkelenmesi, işte bu iki sebebe dayanıyor. Bizzat Kemal Burkay'ın bunlara gösterdiği tepki de burdan geliyor. Kemal Burkay, "Türk burjuvalarıyla" tamamlaşan "feodal kalıntıların" dışında, homojen bir "Doğu halkı"ndan söz ediyor. Bunların içine Kürt burjuvalarının ve küçük toprak ağalarının da girdiğini ustalıkla gözden saklayarak ("Doğu halkıyla şeyh, ağa, ağa-dede ve işbirlikçi burjuvalar gibi tutucu unsurlar dışındaki tüm halkı kastediyorum"). Böylece, Kürt proletaryasıyla, yarı-proletaryasıyla ve yoksul ve aşağı orta halli köylüleriyle Kürt burjuvaları ve küçük toprak ağaları arasındaki çelişki de göz ardı edilmiş oluyor. Kürt burjuvazisinin ve küçük toprak ağalarının kendi sınıf emelleri, proleter, yarı-proleter unsurların ve yoksul köylülerin emelleriyle bir ve aynı gibi gösterilmiş oluyor.

Şimdilik özet olarak şunu belirtelim ve geçelim: Kürt işçileriyle, yarı-proleterleriyle, yoksul ve orta köylüleriyle, şehir küçük-burjuvazisiyle birlikte Kürt burjuvazisi ve küçük toprak

ağaları da milli baskıya maruzdur. Ve Kürt milli hareketinin saflarını bu sınıflar teşkil ediyor. Milli baskılara karşı birleşen bu saflardaki her bir sınıfın elbette kendine has emelleri ve hedefleri de var. Biz bunlardan neyi, nereye kadar destekleyeceğimizi ilerde belirteceğiz.

Şafak revizyonistleri, milli baskının sadece Kürt halkına uygulandığını ileri sürmekle şu iki yanlıştan birine düşmektedir: Ya bu KÜRT HALKI ifadesi doğru olarak kullanılmakta, bütün Kürt burjuvazisi ve küçük toprak ağaları bunun içine dahil edilmemektedir; bu takdirde Kürt burjuvalarına ve küçük toprak ağalarına uygulanan milli baskı gözlerden saklanmakta; bu baskı dolaylı olarak tasvip edilmekte, böylece Türk milliyetçiliği çizgisine düşülmektedir; ya da Kürt halkı kavramına yanlış olarak bütün Kürt burjuvazisi ve küçük toprak ağaları da dahil edilmektedir; bu takdirde milli baskının yanında bir de sınıfsal baskı altında olan Kürt halkı üzerindeki katmerli baskı gözlerden saklanmakta, milli hareketle sınıf hareketi, bir ve aynı şey gibi gösterilmekte, böylece Kürt milliyetçilerinin çizgisine düşülmektedir.

Ayrıca, Kürt milletinin dışında da, bir ulus teşkil etmeyen azınlık milliyetler vardır ve bunlar üzerinde de dillerini yasaklamak vb. şeklinde milli baskı uygulanmaktadır. Şafak revizyonistleri bu noktayı tamamen bir kenara bırakıyorlar.

3. Milli Baskının Amacı Nedir?

Şafak revizyonistlerine göre milli baskının amacı "Kürt halkını yıldırmak"tır. "Amerikancı iktidarlar, ağır zulüm ve işkencelere *Kürt halkını yıldırmak için* girişmiştir."(abç) Elbette Amerikancı iktidarların bir amacı da, Kürt halkını yıldırmaktır. Hatta onların Türk halkı ve genel olarak Türk, Kürt, Ermeni, Rum, Arap, Laz vs. vs. bütün Türkiye halkı üzerindeki baskılarının amacı da halkı yıldırmaktır. Ama milli baskının amacı bu mudur? Öyle

olsaydı Kürt burjuvazisine ve küçük toprak ağalarına yapılan baskı nasıl izah edilebilirdi? Kürtçeyi yasaklamanın ne anlamı kalırdı? Eğer öyle olsaydı, Amerikancı iktidarların Türk halkına uyguladığı baskıyla Kürt halkına uyguladığı baskı arasında ne fark kalırdı? Çünkü Amerikancı iktidarlar, Türk halkını da yıldırmak istiyorlar ve bu amaçla ona da ağır zulüm ve işkencelere girişiyorlar. Sıkıyönetim mahkemeleri, yüzlerce devrimci Türk işçisiyle, köylüsüyle, aydınıyla dolu. 15-16 Haziran olaylarından sonra, yüzlerce Türk işçi polis tarafından hunharca işkencelere uğratıldı. Toprak işgal eden Türk köylülerinin karakollarda pestili çıkarıldı. Önderler zindanlara tıkıldı. O halde Amerikancı iktidarın amacı, "KÜRT HALKINI yıldırmak"tan ibaret değildir. Bu, bütün gerici iktidarların, milliyetine bakmaksızın bütün emekçilere karşı uyguladığı politikadır. Onun ötesinde, sadece "Kürt halkı" değil, bütün Kürt milleti (bir avuç büyük feodal beyler hariç), sadece "yıldırmak" için değil, aynı zamanda daha esaslı bir amacı gerçekleştirmek için de "zulüm ve işkencelere" uğratılır. Bu amaç nedir? Bu amaç, en genel ifadesiyle ülkenin bütün pazarlarının maddi zenginliklerinin rakipsiz hakimi olmaktır. Yeni imtiyazlar edinmek, eski imtiyazları en son sınırına kadar genişletmek ve kullanmaktır. Bunun için hakim ulusun burjuvaları ve toprak ağaları, ülkenin siyasi sınırlarını muhafaza etmek yolunda, ayrı milliyetlerin yaşadığı bölgelerin ülkeden kopmasını her ne surette olursa olsun engellemek yolunda büyük çaba gösterirler. Ticaretin en geniş ölçüde gelişebilmesi için gerekli şartlardan biri de dil birliğidir. Bu amaçla hakim ulusun burjuvaları ve toprak ağaları, kendi dillerinin bütün ülkede konuşulmasını isterler ve hatta bunu zorla kabul ettirmeye çalışırlar. Stalin yoldaşın ifadesiyle "pazara kim hakim olacaktır?" Meselenin özü budur, "Milli birlik", "devletin ülkesi ve milliyetiyle bölünmez birliği ve bütünlüğü", "toprak bütünlüğü" şiar-

ları, burjuvazinin ve toprak ağalarının bencil çıkarlarının, "pazar"a kayıtsız şartsız hakim olma arzularının ifadesidir.

Stalin yoldaş şunu da ilave ediyor:

> Ama iş her zaman pazarda bitmez. Mücadeleye, "zorbalık ve aktif savunma" metotlarıyla hakim ulusun yarı-feodal, yarı-burjuva bürokrasisi de gelir katılır... "Güçler" birleşmekte ve ezilen ulus burjuvazisine karşı bir sürü kısıtlayıcı tedbirlerin uygulanması başlamaktadır, kısaca bir süre sonra soysuzlaşarak baskı biçimine bürünen tedbirler... Mücadele iktisadi alandan siyasi alana aktarılır. Gezi özgürlüğünün kısıtlanması, dilin konuşulmasına karşı çıkarılan engeller, seçim haklarının kısıtlanması, okul sayısının azaltılması, dini örf ve adetlerin uygulanmasına karşı çıkarılan engeller vb., rakibin başına yağmaya başlar. Hiç şüphe yok ki, bu gibi tedbirler hakim ulusun burjuva sınıflarının çıkarlarına yaramakla kalmaz, aynı zamanda belirli amaçlar da güder. Hakim bürokrasinin kast amaçları. (*Marksizm ve Milli Mesele*, s. 25)

Hakim ulusun burjuvazisinin ve toprak ağalarının "pazar" için, hakim bürokrasinin "kast amaçları" için uyguladığı milli baskılar, demokratik hakların gaspına ve kitle katliamlarına (yani jenoside = soykırıma) kadar uzanır. Türkiye'de jenosidin de birçok örnekleri vardır.

Azınlık milliyetlerin emekçilerine yapılan baskı, böylelikle katmerli bir nitelik kazanır. Birincisi, sınıfsal amaçlarla, daha çok sömürmek ve sınıf mücadelesini bastırmak için *emekçilere* yapılan *sınıfsal baskı*; ikincisi, yukarıda belirttiğimiz amaçlarla, yani milli amaçlarla azınlık milletin ve milliyetlerin hemen bütün sınıflarına uygulanan *milli baskı*. Komünistler, bu iki baskıyı birbirinden ayırdetmek zorundadırlar. Çünkü mesela, Kürt burjuva ve küçük toprak ağaları ikinci çeşit baskıya karşı çıkarken, birinci çeşit baskıya taraftardır. Biz ise, her iki baskıya da karşıyız. Milli baskının ortadan kalkması için, Kürt burjuva ve küçük toprak ağalarının mücadelesini destekleriz; ama öte yandan, sı-

nıfsal baskının ortadan kalkması için onlarla da mücadele etmek zorundayız. Şafak revizyonistleri, milli baskıyla sınıfsal baskıyı bir ve aynı şey gibi göstermektedir. İki ihtimal vardır: Ya Şafak revizyonistleri halk kavramı içine Kürt burjuvazisini ve toprak ağalarını katmamakta, bu kavramı doğru olarak kullanmaktadır; o takdirde, Kürt burjuva ve küçük toprak ağalarının milli baskıya karşı mücadelesinin demokratik muhtevasını inkâr etmek gibi Türk milliyetçiliğinin işine yarayacak sonuca varmaktadırlar. Ya da, Şafak revizyonistleri, yanlış olarak, Kürt burjuvazisini ve küçük toprak ağalarını da halk kavramı içinde düşünmektedir; o takdirde, Kürt burjuvazisine ve küçük toprak ağalarına karşı Kürt işçilerinin ve diğer emekçilerin mücadelesini göz ardı etmekte, Kürt milliyetçiliğinin değirmenine su taşımaktadırlar. İkisinden biri! Her iki halde de, Türk ve Kürt emekçilerinin birliği baltalanmakta, mücadelesi zarar görmektedir.

Kürt halkına yapılan sınıfsal baskıyla Kürt milletine yapılan milli baskıyı birbirinden ayırmak son derece önemlidir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, bu iki baskının mahiyetleri, biçimleri başka başka olduğu gibi, amaçları da başka başkadır.

4. Emperyalizmin Irkçılık Politikası. Yerli Hakim Sınıfların Irkçılık Politikası:

Şafak revizyonistleri, iki farklı şeyi, emperyalizmin ırkçılık politikasıyla yerli hakim sınıfların ırkçılık politikasını birbirine karıştırmaktadır. "Türkiye halklarını birbirine düşman etmek ve ezmek amacını güden emperyalizmin ırkçılık politikası"ndan bahsetmektedir. Emperyalizmin, "Türkiye halklarını birbirine düşman etmek ve ezmek" istediği, bu alçak emeller için her fırsattan, her imkândan yararlanmak istediği açıktır. Ama bu

emelleri için bizzat kendisinin ırkçılık politikası güttüğü, sadece saçmadır.

Türkiye'de ırkçılık politikası, yerli hakim sınıfların politikasıdır; burjuvazinin siyasi bakımdan en geri kesimlerinin ve feodalizmin politikasıdır; feodal ve feodal-burjuva eğilimidir. Bu karakterinden dolayı ırkçılık politikası, tutarlı burjuva demokratizminin bile düşmanıdır. Türkiye'de bu akımın en aşırı temsilcisi, Hitler taslağı Türkeş ve onun partisidir. AP, MGP, CHP ve benzer partilerde ırkçılık politikası, taraftarlığı çok kuvvetli olarak mevcuttur. Irkçılık politikası diğer millet ve milliyetleri, feodal sopayla ezme, sindirme, yok etme politikasıdır. Türkiye'de Kürt ulusuna ve diğer azınlık milliyetlere karşı ırkçılık politikası güdenler, işte bu feodal ve feodal-burjuva sınıflar ve onların siyasi partileri, iktidarlarıdır. Emperyalizm, menfaatlerine elverdiği yerde, bu sınıfların ırkçılık politikasını kışkırtır ve destekler; menfaatlerine elvermediği yerde bu politikanın karşısına çıkabilir. Mesela Türkiye'de hakim olan, Türk hakim sınıflarını kendisine bağlamış olan ABD emperyalizminin Türk ırkçılığını körüklemekte ve desteklemekte menfaati vardır ve bu görevini(!) seve seve ve fazlasıyla yapıyor. Mesela Sovyet sosyal-emperyalizmi bugün Türkiye'ye hakim olmadığı için, Türk ırkçılığının karşısındadır, ama Pakistan'da Bengaldeş ırkçılığını şahlandırmakta katiyen tereddüt etmemektedir. Türkiye'de ise yarın, bütününe sahip olamazsa, parçayı koparmak üzere ve milletlerin kendi kaderini tayin hakkını ya da ezilen milletin kurtuluş mücadelesini destekleme maskesi altında, kendi denetiminde gerici bir Kürt milliyetçiliğini ya da ırkçılığını desteklemeyeceğinin hiçbir garantisi yoktur.

Emperyalizmin bizzat güttüğü ırkçılık politikası ise bambaşkadır. Faşist Hitler köpeğinin, Alman ırkının dünyada en üstün ırk olduğu, dünyaya hükmetmek için yaratıldığı zırvaları, ABD emperyalizminin ve Sovyet sosyal-emperyalizminin güt-

tüğü "büyük devlet şovenizmi", dünyanın ezilen halklarını ve milliyetlerini küçümsemeleri ve onların içişlerine hayasızca burunlarını sokmaları, müdahale etmeleri; emperyalizmin ırkçılık politikasının tezahürleri de işte bunlardır.

Şafak revizyonistleri, sapla samanı birbirine karıştırmıştır. Türk hakim sınıflarının ırkçılık politikasını gözden saklamakla Şafak revizyonistleri kimi kurtarmak istiyor?

Irkçılık dışarıdan sokulan bir şey değildir, ama dışarıdan desteklenebilir. Irkçılığın dayandığı sosyal sınıflar ve zümreler vardır. Emperyalizm, işine geldiği zaman ve yerde bu sınıfların ırkçılık politikasını kışkırtır ve destekler. Bu sınıf ve zümreler sadece Türkler arasında değil, Kürtler arasında da vardır ve yukarıda da değindiğimiz gibi hiç şüpheniz olmasın, emperyalizm, işine geldiği anda onu kışkırtmakta ve desteklemekte de hiç tereddüt etmeyecektir. Bu sebeptendir ki, ırkçılığa karşı yürütülecek mücadele, her şeyden önce bu sınıf ve zümrelere karşı yürütülecek mücadeledir; proletarya hareketinin en önemli görevlerinden biri, bunları emekçi halka teşhir etmektir; bunun yanında ve buna bağlı olarak, emperyalizmin bizzat güttüğü ırkçılık politikasını da teşhir etmektir; çeşitli ulusların arasındaki ırkçılığı nasıl ahlaksızca kışkırttığını ve desteklediğini de teşhir etmektir; emekçiler arasında "demokratizmin ve dünya işçi hareketinin uluslararası kültürünü" yaymaktır.

Bu nedenlerle iflas eden, iflas etmesi gereken ve tamamen iflas edecek olan sadece "emperyalizmin ırkçılık politikası" değil, emperyalizmin ve yerli gericiliğin ırkçılık politikasıdır.

Yukarıdaki harika formülasyon, sadece yerli ırkçıların işine yarar. Bir de proletaryanın mücadele bilincini karartmaya...

5. Türkiye'de Milli Baskının Şampiyonları ve Onların Suç Ortakları:

Ülkemizde milli baskının asıl şampiyonları, komprador nitelikteki Türk büyük burjuvazisi ve toprak ağaları sınıfıdır. ABD emperyalizmi, bunların milli baskı politikasını ve ırkçılık politikasını desteklemekte ve kışkırtmaktadır. Ama aynı suça, yani milli baskılara, daha sinsi ve daha ince metotlarla, milli karakter taşıyan Türk orta burjuvazisi de iştirak etmektedir. Lenin yoldaşın deyimiyle bunlar:

> Bütün siyasi meselelerde olduğu gibi diller meselesinde de [tabii milli meselenin her alanında] bir elini (açıkça) demokrasiye uzatan ve öteki elini (arkalarında) gericilere ve polis ajanlarına uzatan ikiyüzlü bezirgânlar gibi davranmaktadırlar.

Doğan Avcıoğlu'na, Ecevit'e ve bütün oportünistlerimize, M. Belli'ye, H. Kıvılcımlı'ya bakın! Lenin'in bu tanımına nasıl da uyuyorlar. Bunlar, bir yandan iktidarın elindeki feodal sopaya, bunun işe yaramayacağını ileri sürerek karşı çıkarken, öte yandan milli baskının daha ince ve kibar metotlarını tavsiye etmekten kendilerini alamıyorlar. D. Avcıoğlu feodal sopayı sımsıkı kavramış, azgın ve fanatik Türk şovenistlerinin dahi savunmaya cesaret edemediği komando zulümlerini, "Bir Komando Subayı Anlatıyor" (*Devrim* gazetesi) başlıklı iğrenç tefrikayla müdafaaya kalkıştı. Bu zulmü şöyle savunuyor:

> Kadınları askerler aramaktadır. Kadınların aranmasında detektör kullanılmaktadır. Ağaların dışında, köylülerin herkesin gözü önünde dövüldükleri doğru değildir. Soyundurma ve toplu olarak halkı yerlerde süründürme iddiaları asılsızdır. Ancak yat-kalk talimleri yaptırılmıştır. Ayrıca bazı yerlerde silahlar ve kanun kaçakları teslim edilmeyince şüpheli kişilerin, etkili bir yol olan karısının ve kendilerinin soyun-

durulup teşhir edileceği tehdidiyle korkutulduğu doğrudur. Fakat tehdidin ötesinde bir şey yapılmamıştır.

D. Avcıoğlu ve benzerlerinin bu kaba şovenizmine ve iğrenç suç ortaklığına karşılık, M. Belli ve benzerleri daha gizli (ama yine de aşikâr) bir Türk milliyetçiliğinin (Marksizm-Leninizm'le maskelenmeye çalışılan bir milliyetçiliğin) bayrağını olanca gücüyle yüksek tutmakta ve bunu "sosyalistlerin tarihi görevi" saymaktadır. Türkeş'in ırkçı-Turancı faşizminde bile "olumlu" bir yön bulan M. Belli, Kürt meselesinde şöyle diyor:

> Türkiye'de etkin topluluklar için ve özellikle Kürtler için anadil ve kültür eğitimlerinin, merkezi, laik, devrimci bir cumhuriyet maarifi yönetiminde olmasını gerekli gördüğümüzü belirttik... Tarihi köklere dayanan Türklerle Kürtler arasındaki kardeşliğin, *Türkiye'de ulusal birliğin, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün hangi biçimde olursa olsun baltalanması, hem Türklerin, hem Kürtlerin gerçek çıkarlarına aykırı sonuçlara varır ve dünyanın bu bölgesinde emperyalizmin durumunu güçlendirir.* (abç)

Bu, hakim millet şovenizminin ta kendisi değil midir? Sözde milliyetlerin eşitliğinden yana görünüp, gerçekte devlet kurma imtiyazını sadece Türklere tanıyarak, Kürtlerin devlet kurma hakkını "ulusal birlik", "toprak bütünlüğü" gibi demagojik burjuva sloganları ile ortadan kaldırmak en adi bir tarzda milliyetler arasındaki eşitsizliğin ve Türk burjuvazisinin imtiyazlarının savunuculuğunu yapmak değil midir? Sosyalistler, herhangi bir ulus lehine en ufak bir imtiyaza, bir eşitsizliğe dahi karşıdırlar. Oysa Türkiye'de ulusal devlet kurma bugüne kadar bir ulusun, Türk ulusunun bir imtiyazı olagelmiştir ve durum halen de böyledir. Biz komünistler, hiçbir imtiyazı savunmadığımız gibi, bu imtiyazı da savunmayız, savunmuyoruz. Kürt milletinin devlet kurma hakkını olanca gücümüzle savunuruz ve savunuyoruz. Biz bu hakka sonuna kadar saygılıyız; biz, Türklerin Kürtler üzerindeki (ve başka milliyetler üzerindeki) imtiyazlı

durumlarını desteklemeyiz, biz kitlelere bu hakkı tereddütsüz tanımayı öğretiriz, devlet kurma hakkının herhangi bir ulusun tekelinde imtiyaz olmasını reddetmeyi öğretiriz. Lenin yoldaş şunu diyor:

> Eğer ulusların ayrılma *hakkı* sloganını ileri sürmez ve onu savunmazsak, o zaman ezen ulusun sadece burjuvazisinin değil, ama feodal derebeylerinin ve despotizminin de oyununa gelmiş oluruz.

Bizim milli karakterdeki orta burjuvalarımız ve sosyal oportünistlerimiz, bir yandan imtiyazlara karşıymış gibi bir poz takınırken, öte yandan ve sinsice Türk burjuvazisi lehine mevcut imtiyazlara dört elle ve kıskançlıkla sarılıyorlar. Bu ikiyüzlü bezirgânlar, bir ellerini (açıkça) demokrasiye uzatırken, öteki ellerini (arkalarında) gericilere ve polis ajanlarına, azgın ve fanatik Türkeş milliyetçiliğine, feodal ırkçılığa uzatıyorlar, onlarla suç ortaklığı yapıyorlar.

Milli baskının sadece Kürt halkına uygulandığı ne kadar yanlışsa, milli baskıyı sadece komprador burjuva ve toprak ağaları iktidarının uyguladığı da o kadar yanlıştır. Milli karakterdeki Türk orta burjuvaları ve onların temsilcileri (Doğan Avcıoğlular, İlhan Selçuklar, onların izinde yürüyen bilumum Türk milliyetçileri), bunlardan en ufak bir farkı olmayan oportünistlerimiz (M. Belli, H. Kıvılcımlı, Aren-Boran oportünistleri ve daha sinsi olan Şafak revizyonistleri) milli baskının uygulanmasında Türk komprador burjuvazisinin ve toprak ağalarının suç ortaklarıdır. Bunların sinsi milliyetçiliğiyle de mücadele edilmeden, Türk işçileri ve emekçileri üzerinde, bu milliyetçiliğin izleri de silinmeden çeşitli milliyetlere mensup işçiler ve emekçiler arasında, karşılıklı güven, birlik ve dayanışma sağlanamaz.

6. "Halk Hareketi" ve Milli Hareket

Milli baskının sadece Kürt halkına uygulandığını, milli baskının amacının Kürt halkını yıldırmak olduğunu iddia eden Şafak revizyonistleri, milli baskılara karşı gelişen *Kürt milli hareketini de, halk hareketi* olarak görmektedir.

> *Kürt halkı*, ağır milli baskı ve eritme politikasına karşı mücadele bayrağını kaldırmıştır.
>
> *Kürt halkının*, demokratik haklar, milliyetlerin eşitliği ve kendi kaderini tayin için giriştiği mücadele...

Oysa halk hareketiyle milli hareket bambaşka şeylerdir. Halk hareketi, her tarihi dönemde, ezilen kitlelerin, kendilerini ezen yukarıdaki sınıflara karşı, hem kısmi talepler uğruna, hem de bizzat yönetici sınıfları devirmek için giriştikleri mücadelenin adıdır. Halk hareketi, *ezilen kitlelerin sınıf hareketidir*. Tarihin ilk dönemlerinden beri halk hareketleri vardır. Halk hareketleri, emperyalizm çağında ve "emperyalizmin toptan çöküşe, sosyalizmin bütün dünyada zafere ilerlediği" çağımızda proletaryanın bilinçli önderliğiyle birleşmekte, kitlelerin sömürüden ve zulümden kesin kurtuluşuna doğru ilerlemektedir. Oysa milli hareket, birinci olarak, sınırları belli bir tarihi alana yerleşmiştir. Lenin yoldaşın işaret ettiği gibi Batı Avrupa'da milli hareketler, aşağı yukarı 1789 ile 1871 arasında, oldukça belli bir dönemi kapsar. "İşte bu dönem, milli hareketler ve milli devletlerin kuruluş dönemidir." Doğu Avrupa'da ve Asya'da ise milli hareketler, ancak 1905 yılında başlamıştır.

İkinci olarak, milli hareketlerin tabii eğilimi, milli devletlerin kurulması yönündedir. 1789-1871 döneminin sonuna doğru Batı Avrupa, yerleşik bir burjuva devletler sistemine dönüşmüştür; ve bu devletler (İrlanda hariç) kural olarak, milli bütünlüğü olan devletlerdir (Lenin). Doğu Avrupa'da ve Asya'da 1905'ler-

de başlayan milli hareketlerin tabii eğilimi de, yine milli devletlerin kurulması yönündedir.

> Rusya'da, İran'da, Türkiye'de, Çin'de devrimler, Balkan savaşları... Doğu'da *bizim* döneminizin dünya olayları zincirini bunlar teşkil eder. Ve bu olaylar zincirinde *milli bağımsızlığa ve milli bütünlüğe sahip devletler kurma yönünde* (abç), *koca bir dizi* (altını çizen Lenin), burjuva-demokratik milli hareketin belirdiğini görmemek için insan kör olmalıdır... (Lenin)

Niçin, milli hareketlerin tabii eğilimi milli devletlerin kurulması yönündedir? Çünkü, milli hareketler kapitalizmin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Ve kapitalizmin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmiştir.

> Bütün dünyada kapitalizmin feodal düzene karşı nihai zaferinin sağlandığı dönem, milli hareketleri de birlikte getirmiştir. Meta üretiminin tam bir zafer kazanabilmesi için, burjuvazi, iç pazarı ele geçirmek zorundadır. Bundan başka, siyasi düzeyde birleşmiş, halkı tek dil konuşan topraklara ihtiyaç vardır: bu topraklar üzerinde o dilin gelişip edebiyatta yer etmesini önleyen bütün engeller ortadan kaldırılmış olmalıdır. Dil insanlar arasında en önemli ilişki aracıdır. Dil birliği ve dilin hiçbir engelle karşılaşmadan gelişmesi, çağdaş kapitalizmin gerektirdiği çapta gerçekten serbest ve yaygın bir ticaret için; halkın ayrı sınıflarda serbestçe ve yaygın olarak gruplaşması için; ve nihayet pazarla büyük ya da küçük her bir mülk sahibi arasında ve satıcıyla alıcı arasında sıkı bir bağın kurulabilmesi için en önemli şartlardır.
>
> Dolayısıyla her milli hareketin tabii eğilimi, milli devletlerin kurulması yönündedir. Çağdaş kapitalizmin ihtiyaçlarını en iyi bu devletler karşılar. En köklü ekonomik etkenler bu yönde işler ve o yüzden bütün Batı Avrupa için, hatta bütün medeni dünya için milli devlet, kapitalist dönemin *tipik* ve normal devletidir.
>
> Karışık milletlerden meydana gelen devletler (milli devletlerden ayrı olarak çok milletli devletler diye bilinen devlet-

> ler), "her zaman" iç yapıları şu ya da bu nedenlerle anormal ya da azgelişmiş (geri) devletlerdir." (Lenin, UKTH)

Üçüncü olarak, milli hareket "*özünde* her zaman burjuvazisinin damgasını taşımakta ve her şeyden önce burjuvazi için yararlı, onun tarafından özlenilir bir hareket olmaktadır." (Stalin)

Stalin yoldaş şöyle demektedir:

> Her yandan sıkıştırılan ezilen ulusun burjuvazisi, tabii harekete geçer. Kendi halkına hitap eder ve kendi özel davasını bütün halkın davasıymış gibi göstererek bütün avazıyla "vatan" diye bağırmaya başlar. Kendi "vatandaşları" arasında, "vatan" için bir ordu toplar ve "halk" bu çağrılara her zaman kayıtsız kalmaz. Burjuvazinin bayrağı çevresinde toplanır. Yukarıdan gelen baskı onu da ezer ve hoşnutsuzluğuna sebep olur.
>
> Ve işte ulusal hareket böyle başlar. Ulusal hareketin gücü, bu harekete ulusun geniş tabakalarının, proletarya ile köylülerin katılma derecesiyle orantılıdır.

Stalin yoldaş, ulusal harekete, işçilerin ve köylülerin hangi şartlar altında katıldıklarını tahlil ettikten ve "bilinçli proletaryanın denenmiş olan kendi bayrağı vardır ve onun, burjuvazinin bayrağı altında safa girmesinin gereği olmaz" dedikten sonra şöyle devam ediyor:

> Yukarıdaki söylediklerimizden çıkan açık sonuç şudur ki, *yükselen* kapitalizm şartlarında ulusal savaş, burjuva sınıflar arasındaki bir savaştır. Bazen burjuvazi ulusal harekete proletaryayı da sürükleyebilmekte ve o zaman ulusal hareket *görünüşte* [altını çizen Stalin], ama yalnız görünüşte, bir "genel halk hareketi" karakteri kazanmaktadır. Ama bu hareket *özünde* [altını çizen Stalin] her zaman burjuvazinin damgasını taşımakta ve her şeyden önce burjuvazi için yararlı ve onun tarafından özlenilir bir hareket olmaktadır. (Stalin, *Marksizm ve Milli Mesele*, s. 24-25-26)

Stalin yoldaşın da hemen eklediği gibi "bundan, proletaryanın, milliyetlerin ezilmesi politikasına karşı savaşmaması gerektiği sonucu asla çıkarılmamalıdır." Hayır, bundan çıkarılacak sonuç, *halk hareketi* ile *milli hareketin* bir ve aynı şey olmadığıdır.

Özetlersek, halk hareketi, ezilen ve sömürülen yığınların sınıf hareketidir. Ve özünde, her zaman ezilen kitlelerin damgasını taşımaktadır; her tarihi dönemde vardır; ve bugün halk hareketleri, sınıf bilinçli proletaryanın önderliğiyle birleşerek, demokratik halk devrimleriyle ve sosyalist devrimlerle kitlelerin nihai kurtuluşlarını gerçekleştirmeye yönelmiştir.

Milli hareketler, *yükselen* kapitalizm şartlarında ortaya çıkmıştır. Batı'da 1789 ile 1871 arasında bir belli tarihi dönemi kapsar; Doğu Avrupa'da ve Asya'da 1905'lerden sonra başlamıştır ve halen yer yer devam etmektedir; milli hareketler özünde her zaman burjuvazinin damgasını taşımaktadır ve her milli hareketin tabii eğilimi, kapitalizmin ihtiyaçlarına en iyi cevap veren milli bütünlüğü olan devletlerin kurulması yönündedir.

Bugün Türkiye Kürdistan'ında "hızla güçlenmekte" olan hareket, hem Kürt burjuvazisinin ve küçük toprak ağalarının başını çektiği *Kürt milli hareketidir*, hem de ezilen ve sömürülen Kürt işçi ve köylülerinin, gittikçe komünist bir önderlikle birleşme istidadı gösteren sınıf hareketi yani, *halk hareketidir*. Birincisi, sadece Türk hakim sınıflarının milli baskılarını ortadan kaldırmaya ve aynı zamanda Kürt burjuvazisinin ve toprak ağalarının "iç pazarı" ele geçirmesi amacına yöneldiği halde; ikincisi hem Kürt burjuvalarının ve toprak ağalarının sömürü ve baskısına, hem de milli baskıya, milliyetlerin ezilmesi politikasına karşı yönelmiştir. Şafak revizyonistleri, karakteri ve amaçları yönünden birbirinden tamamen farklı bu iki hareketi, "halk hareketi" adı altında bir ve aynı şey gibi göstermektedir.

7. Doğu Avrupa ve Asya'da Milli Hareketlerin Gelişmesi

Doğu Avrupa'da ve Asya'da milli hareketlerin, ancak 1905'lerde başlamış olduğunu ve bu hareketlerin tabii eğiliminin de, milli devletlerin kurulması yönünde olduğunu belirttik. Doğu Avrupa'da ve Asya'da milli hareketlerin başladığı dönem, emperyalizmin teşekkülü, ticaretin uluslararası bir nitelik kazanmasıyla, milletlerarası sermayeyle, milletlerarası işçi sınıfı arasındaki çelişkinin ön plana çıktığı dönemdir.

1905'lerden İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar geçen süre içinde, Doğu Avrupa'da ve Asya'da milli devletler (bir kısmında çok milletli devletler) teşekkül etmiş, sömürgeler, genel olarak sözde bağımsız hale gelmişlerdir. Gerçekteyse, bağımlılığın yeni bir biçimi yaygınlık kazanmış, sömürge ülkelerin yerini, yarı-sömürge ülkeler almıştır.

1917 Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, bütün dünyada burjuva önderliğinde eski tip devrimler dönemini kapamış, proletarya önderliğinde yeni-demokratik devrimler dönemini ve sosyalist devrimler dönemini açmış bulunuyordu. Burjuvazi, bütün dünyada halk hareketlerinden korkar hale gelmiştir. Bu yüzden, Doğu Avrupa'da ve Asya'da milli hareketler, sömürge yapıyı yarı-sömürge yapıyla değiştirmekten ileri gidemediler; yarı-feodal yapıyı ise olduğu gibi muhafaza ettiler. Burjuvazi ve toprak ağaları sınıfları ittifak kurarak emperyalizmle işbirliğine giriştiler.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Çin'de yeni-demokratik devrimin başarıya ulaşması, Doğu Avrupa ülkelerinde proletarya önderliğinde anti-faşist halk cephelerinin iktidarı ele geçirmesi, bunların demokratik halk diktatörlüğünden, durmaksızın proletarya diktatörlüğüne ve sosyalizmin inşasına geçme-

leri, emperyalizmin gerilemesi, bütün bunlar, geri ülkelerdeki burjuvaziyi devrimden daha çok korkar hale getirmiştir.

Emperyalizmin toptan çöküşe, sosyalizmin bütün dünyada zafere ilerlediği bu yeni dönemde milli hareketlerin durumu şudur:

Yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde milli ve demokratik devrimin tamamlanması görevi, yani emperyalizmin ve feodalizmin tamamen ve kesinlikle tasfiyesi görevi, artık proletaryanın sınıf hareketinin omuzlarındadır. Burjuvazi, artık kendisinin tarihi görevleri olan bu görevleri başaracak güçte ve yetenekte değildir. Sadece milli burjuvazinin bir kanadı, devrimci kanadı, proletarya önderliğindeki birleşik halk cephesinde bir müttefik olarak yer alabilir. O da durmaksızın yalpalayarak, bocalayarak. Çağımız için genel, yaygın ve tipik olan durum budur.

Öte yandan, hâlâ devam eden az miktardaki eski sömürgelerde ve çok milletli devletlerde ezilen, bağımlı ve uyruk milletlerin burjuvaları ve bir kısım toprak ağaları, milli baskılara karşı ve milli devletler kurma amacı ile milli hareketlere girişmektedirler. Gerek sömürgelerdeki ve gerekse uyruk milletlerdeki bu milli hareketler, eski dönemin çağımıza devrettiği, yaygın olmayan ve çağımızı karakterize etmeyen ama yine de Marksist-Leninistlerin ele almak zorunda oldukları birer vakıadırlar. Bu iki tip ulusta da milli hareketlerin doğal gelişme eğilimi, milli devletlerin kurulması yönündedir. Kesin bir şey varsa, o da, bu milli hareketlerin ilerici ve demokratik bir muhteva taşıdığıdır. Ama öte yandan, kesin bir başka şey de, buralardaki milli hareketlerin ister ayrı bir devlet kurmakla sonuçlansın, ister başka şekillerde sonuçlansın, milli ve demokratik devrimi tamamlayamayacağıdır. Bu uluslarda da emperyalizmi ve feodalizmi silip süpürmek görevi, yine proletaryanın sınıf hareketinin omuzlarındadır. Bu iki tip ulusta da proletarya hareketi, bir yandan milli ve demokratik devrimi tamamlama görevinin kendi o-

muzlarında olduğunu bilmeli, öte yandan da burjuva milli hareketinin ilerici ve demokratik muhtevasını desteklemelidir.

Türkiye bugün çok milletli devletlerden biridir. Ve Türkiye'de sadece Kürtler bir ulus teşkil ederler. Bu bakımdan da, Türkiye komünistleri açısından, milli meselenin esasını (tamamını değil) Kürt meselesi teşkil eder. Şimdi, Kürt milli hareketinin gelişmesine göz atalım.

8. Kürt Milli Hareketi:

Türkiye'de milli hareketler henüz yeni ve sadece Kürt hareketinden ibaret de değildir. Daha Osmanlı toplumu çökmeden önce başlamış ve bugüne kadar devam edegelmiştir. Bulgarlar, Yunanlılar, Macarlar, Arnavutlar, Kürtler, Ermeniler, Araplar, Yugoslavlar, Romenler... Osmanlı devletinde hakim ulus olan Türk ulusuna karşı defalarca ayaklanmışlar, tarih, Kürt hareketinin dışındaki milli hareketleri belli bir çözüme bağlamıştır. Bugün Türkiye sınırları içinde hâlâ bir çözüme bağlanmamış olan milli hareket, Kürt hareketidir. Türkiye'de milli hareketin tabii eğilimi de, daima milli bütünlüğü olan devletlerin kurulması yönünde olmuştur. 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başında Doğu Avrupa'nın ve Asya'nın hayatına sessizce giren kapitalizm, bu bölgelerde milli hareketleri depreştirmiştir. Türkiye sınırları içindeki diğer milliyetler meta üretiminin ve kapitalizmin gelişmesi ölçüsünde Türkiye'den koparak ayrı milli devletler içinde (veya çok milletli devletler içinde) örgütlenmişlerdir. 1915'de ve 1919-20'de kitle halinde katledilen ve topraklarından sürülen Ermenilerin hareketi müstesna.

Lozan Antlaşması, Kürtleri çeşitli devletler arasında parçaladı. Emperyalistler ve yeni Türk hükümeti, Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını çiğneyerek, Kürt milletinin kendi eğilimini ve isteğini hiçe sayarak, sınırları pazarlıkla tespit ettiler.

Böylece Kürdistan bölgesi İran, Irak ve Türkiye arasında bölündü.

Burada bir noktayı daha belirtelim: Kürdistan'ın Lozan Antlaşmasıyla *kendi kaderini tayin hakkı çiğnenerek* parçalanması, elbette tarihi bir haksızlıktır. Ve Lenin yoldaşın bir başka vesileyle söylediği gibi, haksızlığı durmadan protesto etmek ve bütün hakim sınıfları bu konuda ayıplamak, komünist partilerin görevidir. Ama *böyle* bir haksızlığın düzeltilmesini programına koymak akılsızlık olur. Çünkü bugünün meselesi olma niteliğini çoktan kaybetmiş bir sürü tarihi haksızlık örnekleri vardır. "Sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini *doğrudan doğruya kösteklemekte* devam eden bir tarihi haksızlık" olmadıkları sürece, komünist partiler bunların düzeltilmesini sağlamak gibi, işçi sınıfının dikkatini temel meselelerden uzaklaştırıcı bir tutuma giremezler. Yukarıda işaret ettiğimiz tarihi haksızlık, artık günün meselesi olma niteliğini çoktan yitirmiştir, "sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini *doğrudan doğruya kösteklemek*" gibi bir mahiyet taşımamaktadır. Bu nedenle komünistler, onun düzeltilmesini istemek akılsızlığını ve basiretsizliğini gösteremezler. Bu noktayı belirtmemizin sebebi, Program Taslağı üzerindeki tartışmalarda bir arkadaşın Kürdistan bölgesinin birleştirilmesini programa koymak yolundaki isteğidir. Türkiye'de komünist hareket ancak Türkiye sınırları içindeki milli meseleyi en iyi, en doğru çözüme bağlamakla yükümlüdür. Irak ve İran'daki komünist partileri de, milli meseleyi kendi ülkeleri açısından en doğru çözüme kavuştururlarsa, söz konusu tarihi haksızlığın hiçbir değeri ve önemi kalmayacaktır. Bütün Kürdistan'ın birleştirilmesini programınıza koymanız, bir de şu açıdan sakattır: Bu, bizim tayin edeceğimiz bir şey değildir. Kürt milletinin *kendisinin* tayin edeceği bir şeydir. Biz, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrı bir devlet kurma hakkını savunuruz. Bu hakkı kullanıp kullanmayacağını veya ne yönde kul-

lanacağını Kürt milletinin kendisine bırakınız. Bu nokta üzerinde ilerde tekrar duracağımızdan, geçiyoruz.

Türkiye'nin Lozan Antlaşması'yla tesbit edilen sınırları içinde de Kürt milli hareketi devam etmiştir. Zaman zaman ayaklanmalar olmuştur. Bunların en önemlileri 1925 Şeyh Said İsyanı, 1928 Ağrı İsyanı, 1930 Zilan İsyanı ve 1938 Dersim İsyanı'dır. Bu hareketlerin "milli" karakterlerinin yanında, bir de *feodal* karakterleri vardır: O zamana kadar kendi başlarına hükümran olan feodal beyler, merkezi otoritenin bu hükümranlığı tehdit etmeye başlaması üzerine, bu otoriteyle çatışmışlardır. Feodal beyleri merkezi otoriteye başkaldırmaya iten esaslı etken budur. Kürt burjuvazisinin "kendi" iç pazarına hakim olma arzusu ile feodal beylerin kendi başlarına hükümranlık arzusu, Türk hakim sınıflarının elinde tuttuğu merkezi otoriteye karşı birleşmiştir. Köylü kitlelerinin geniş ölçüde bu hareketlere, katılmalarının sebebi ise, amansız milli baskılardır. Stalin yoldaşın belirttiği gibi, milli baskı politikası,

> Halkın geniş tabakalarının dikkatini, sosyal meselelerden ulusal meselelere, proletaryanın ve burjuvazinin "ortak" meselelerine doğru çevirir. Bu da, "çıkarlar harmonisi" yalanını yaymak için proletaryanın [ve köylülerin] sınıf çıkarlarını örtbas etmek için, işçileri [ve köylüleri] manevi bakımdan köleleştirmek için elverişli ortamı yaratır.

Bütün bu sebepler feodal Kürt beylerini, genç Kürt burjuvalarını ve aydınlarını, Kürt köylülerini, yeni devletin hakimi olan Türk burjuvalarına, toprak ağalarına ve onlarla beraber hareket eden hakim bürokrasiye karşı birleştirdi. Yeni devletin hakimleri olan Türk burjuvaları ve toprak ağaları, her alanda ırkçılığı yaymaya ve diriltmeye girişmişlerdi. Tarihi yeni baştan kaleme alarak, bütün milletlerin Türklerden olduğu gibi ırkçı ve saçma bir teori icat etmişlerdi. Bütün dillerin kaynağı da Türkçeydi(!) Güneş Dil Teorisi bunu ispatlamak için uyduruldu. Türkler e-

fendi milletti (gerçekte "efendi" olanlar, Türk hakim sınıflarıydı): Azınlıklar ona itaate mecburdu. Türkçeden başka dil konuşmak yasaktı. Azınlık milliyetlerin bütün demokratik hakları gasp edilmişti. Onlara her türlü eziyet ve hakaret mubahtı. Kürt olanlara aşağılayıcı sıfatlar takılıyordu. Türk işçi ve köylüleri arasında bir Türk şovenizmi yaratılmaya çalışılıyordu ve bunda az çok da başarılı olunmuştu. Bütün ülke çapında uygulanan "örfi idareler", Doğu'da katmerli bir şekil alıyordu. Kürt bölgesi sık sık "askeri yasak bölge" ilan ediliyordu vs. vs... Bütün bunların, hakim millet şovenizmine bir tepki olarak, ezilen ulus milliyetçiliğini güçlendirmesi kaçınılmazdır. Kürt köylülerini, kendi milliyetinden burjuvaların ve feodal beylerin safına itmesi kaçınılmazdır. Büyük çoğunluğu Türkçe dahi bilmeyen Kürt halkı, özellikle Kürt köylüleri, kendilerini bir sömürge valisi gibi ezen, zulmeden, aşağılayan bu yeni idarenin memurlarına, doğal olarak şiddetli bir tepki gösteriyordu. Köylülerin bu haklı tepkisi zorunlu olarak feodal Kürt beylerinin ve Kürt burjuvalarının tepkisiyle birleşti. Kürt isyanları böyle doğdu. Komünistler bu isyanların zulme, milletleri ezme politikasına, eşitsizliğe, imtiyazlara karşı yönelen ilerici ve demokratik yanını destekler; ama feodal beylerin kendi başlarına hükümranlık sağlamak istemesine veya burjuvazinin kendi üstünlükleri uğruna mücadelesine de karşı çıkarlar; hiçbir milletin burjuva ve toprak ağaları sınıfının imtiyazını ve üstünlüğünü savunmazlar. O dönemlerde TKP yanlış bir politika izlediği için, Türk hakim sınıflarının milli baskı politikasını kayıtsız şartsız destekledi. Kürt köylülerinin milli baskılara duyduğu kuvvetli ve haklı tepkiyi proletarya önderliğiyle birleştirmek yerine, Türk burjuva ve toprak ağalarının peşine takıldı, böylece de iki milliyetten emekçi halkın birliğine büyük zarar verdi. Kürt emekçileri arasında Türk işçilerine ve köylülerine karşı güvensizlik tohumları saçtı.

Kürt isyanlarının yeni Türk devleti tarafından vahşice bastırılmasını ve peşinden yapılan kitle katliamlarını feodalizme karşı yönelmiş "ilerici", "devrimci" bir hareket diye alkışlayanlar, sadece ve sadece iflah olmaz hakim ulus milliyetçileridir. Böyleleri, yeni Türk devletinin sadece feodal Kürt beylerine saldırmadığını, çoluk-çocuk, kadın-erkek bütün Kürt halkına da vahşice saldırdığını, on binlerce köylüyü katlettiğini görmezlikten geliyorlar. Böyleleri, yeni Türk devletinin bu katliamları yaparken, kendisine karşı çıkmayan feodal beylere candan dostluk gösterdiğini, bunlara destek olduğunu ve bunları güçlendirdiğini unutuyorlar. Böyleleri, Kürt köylülerini ayaklanmaya iten sebeplerle Kürt feodal beylerini ayaklanmaya iten sebep arasındaki son derece önemli farklılığı görmezlikten geliyorlar. Bir de, Şeyh Said ayaklanmasının arkasında İngiliz emperyalizminin parmağı olduğu iddiasıyla, Türk hakim sınıflarının milli baskı politikasını savunmaya yeltenen sözüm ona "komünistler" var. Biz burada İngiliz emperyalizminin parmağı olup olmadığını tartışmayacağız. Böyle bir iddiayla milli baskı politikasının savunulup savunulmayacağını tartışacağız. Şeyh Said isyanının arkasında İngiliz emperyalizminin parmağının olduğunu varsayalım. Bu şartlarda bir komünist hareketin tutumunun nasıl olması gerekir? Birinci olarak, Türk hakim sınıflarının Kürt milli hareketini zorla bastırma ve ezme politikasına kesinlikle karşı çıkmak, buna karşı aktif bir şekilde mücadele etmek, Kürt milletinin kendi kaderini kendisinin tayin etmesini istemek, yani ayrı bir devlet kurup kurmamaya bizzat Kürt milletinin karar vermesini istemek. Bu, pratikte dışarıdan müdahale edilmeksizin, Kürt bölgesinde genel oylama yapılması, ayrılma veya ayrılmama kararının bu yolla veya buna benzer bir yolla bizzat Kürt milleti tarafından verilmesi anlamına gelir. Kürt hareketini bastırmak için yollanan bütün askeri birliklerin geri çekilmesi, her türlü müdahalenin kesinlikle önlenmesi, Kürt milletinin kendi

geleceği hakkında kendisinin karar vermesi, komünist hareket birinci olarak bunun için mücadele eder ve Türk hakim sınıflarının bastırma, ezme, müdahale politikasını kitlelere teşhir eder, ona karşı aktif olarak savaşırdı. İkincisi, İngiliz emperyalizminin milliyetleri birbirine düşürme politikasını, bunu her milliyetten emekçi halka, bunların birliğine verdiği zararı kitlelere teşhir eder, İngiliz emperyalizminin müdahale, içişlere burnunu sokma politikasıyla aktif olarak savaşırdı. Üçüncüsü, Kürt ulusunun ayrılmasını, "bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar", bizzat ayrılmayı destekleme veya desteklememe yolunda bir karara varırdı. Eğer ayrılmamayı proletaryanın sınıf menfaatlerine uygun buluyorsa, Kürt işçileri ve köylüleri arasında bunun propagandasını yapardı; özellikle Kürt komünistleri, kendi halkı arasında *birleşmenin* propagandasını yapardı ve milli baskılara karşı mücadeleyi toprak ağalarının, mollaların, şeyhlerin, vb. durumunun güçlenmesiyle bağdaştırma çabasında olanlara karşı mücadele ederdi. Buna rağmen Kürt ulusu ayrılma yönünde karar verirse, Türk komünistleri buna razı olur, ayrılma isteğinin karşısına zor çıkarma eğilimleriyle kesinlikle mücadele ederdi. Kürt komünistleri ise Kürt işçi ve emekçileri arasında "birleşme"nin propagandasını yapmaya, emperyalist müdahaleyle mücadeleye Kürt feodal beyleriyle, şeyhlerle, mollalarla, burjuvazinin milliyetçi amaçlarıyla mücadeleye devam ederdi.

Eğer komünist hareket, Kürt ulusunun ayrılmasının proletaryanın sınıf menfaatleri açısından faydalı olacağına karar verirse, mesela ayrılma halinde Kürt bölgesinde devrim imkânı artacaksa, o takdirde bizzat ayrılmayı savunurdu; hem Türk işçi ve emekçileri arasında, hem de Kürt işçi ve emekçileri arasında *ayrılmanın* propagandasını yapardı. Her iki halde de, Türk işçi ve emekçileriyle Kürt işçi ve emekçileri arasında sıcak ve sami-

mi bağlar doğardı. Kürt halkı, Türk halkına ve komünistlere büyük bir güven ve dostluk duygusu beslerdi. Halkların birliği pekişir, devrimin başarısı daha da kolaylaşırdı.

İngiliz emperyalizminin, Şeyh Said hareketinde parmağı olduğunu iddia ederek Türk hükümetinin, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını çiğnemesini, kitle katliamlarına girişmesini vs. haklı ve ilerici göstermeye çalışanlar, bir kere daha tekrarlayalım, iflah olmaz Türk şovenistleridir. Bugün, Amerikancı faşist generaller çetesinin en köpekçe savunucusu ve tayin edilmemiş akıl hocası Metin Toker'in de, o gün Kürt ulusuna reva görülen katliamları haklı çıkarmak için "İngiliz emperyalizmi parmağı" isnadına sarılması, ibret vericidir. Faşist iktidarların bile açıkça savunma cesareti gösteremedikleri komando zulümlerini alçakça savunmaya yeltenen Doğan Avcıoğlu'nun da aynı iddiaya sarılması, yine ibret vericidir. Bir milletin kendi kaderini tayin hakkı, emperyalizme alet oldukları veya olabilecekleri iddiasıyla kısıtlanamaz veya ortadan kaldırılamaz; böyle bir iddiayla bir milletin "ezilmesi ve gadre uğraması" savunulamaz. Kaldı ki, söz konusu dönemde bizzat Türk hükümeti, İngiliz ve Fransız emperyalistleriyle işbirliği halindedir. Proletaryanın milli meseledeki temel şiarı, her şart altında aynıdır:

> Bir millet ya da bir dil için imtiyaza hayır! Bir milli azınlığın en ufak bir ölçüde dahi olsa ezilmesine ya da gadre uğramasına hayır! (Lenin)

Devam edelim:

Türk hakim sınıflarının milli baskıları günümüze kadar sürüp gelmiştir. Ve hâlâ devam etmektedir. Buna paralel olarak Kürt milli hareketi de süregelmiştir. Ve hâlâ devam etmektedir. Şu farkla ki, bir kısım Kürt feodal beyleri, Türk hakim sınıflarının safına geçmiştir. Sayıları son derece sınırlı bazı Kürt büyük burjuvaları, Türk hakim sınıflarının safına geçmiştir. Kürt burjuvazisi bir hayli güçlenmiş ve Kürt milli hareketi üzerindeki

feodal etki nispeten zayıflamıştır. Bugün Kürt milli hareketinin başını, bir hayli güçlenmiş olan Kürt burjuvaları, bunların ideolojisini benimseyen aydınlar ve küçük toprak ağaları çekmektedir. Bunun yanında, Kürt işçi ve köylüleri de, Kürt burjuvalarının ve toprak ağalarının nüfuzundan geçmişe nispetle biraz daha sıyrılmış bulunuyor. Kürt işçileri, yoksul köylüleri ve aydınları arasında Marksist-Leninist fikirler kök salmaya başlamıştır ve hızla yayılmaktadır. Bu şartlar altında, Türkiye komünistlerinin Kürt milli hareketi karşısındaki tutumları ne olmalıdır? Şimdi bu noktaya geçiyoruz ve bu konuda Şafak revizyonistlerinin yanlış ve halkların birliğine zarar veren çizgilerini de sergileyeceğiz.

9. Kürt Milli Hareketinin Demokratik Muhtevası

Kürt milli hareketi genel bir demokratik muhteva taşır. Çünkü bir yönüyle ezen ulusun hakim sınıflarının zulmüne, zorbalığına, imtiyazlarına, bencil çıkarlarına karşı yönelmiştir. Milli baskının kaldırılması, milliyetler arasında eşitliğin sağlanması, hakim ulusun hakim sınıflarının imtiyazlarının kaldırılması, dil üzerindeki yasaklamaların ve sınırlamaların son bulması, her alanda uluslar arasında eşitliğin ve ulusal devlet kurma hakkı eşitliğinin tanınması, bütün bunlar demokratik ve ilerici taleplerdir.

Stalin yoldaş şöyle diyor:

> Gezi özgürlüğünün kısıtlanmalarından, seçim haklarından yoksun bırakılmalarından, ulusal dilin kullanılmasına karşı ileri sürülen engellerden, okul sayısının azaltılmasından ve başka baskı tedbirlerinden, işçiler, burjuvazi kadar, hatta daha da fazla acı çekmektedirler. Böyle bir durumun etkisi, ancak bağımlı ulusların proletaryasının manevi güçlerinin serbestçe gelişmesini frenler. Toplantılarda ve kongrelerde, ana

> dilini konuşmasına izin verilmezken, okulları kapatılırken, Tatar ya da Yahudi işçinin tam olarak geliştiğinden ciddiyetle söz edilemez.

Yine Stalin yoldaşın şu sözlerini bir kere daha okuyalım:

> Milliyetçi baskı politikası, halkın geniş tabakalarının dikkatini, sosyal meselelerden, sınıf mücadelesi meselelerinden ulusal meselelere, proletaryanın ve burjuvazinin "ortak" meselelerine çevirir. Bu da, "çıkarlar harmonisi" yalanını yaymak için, proletaryanın sınıf çıkarlarını örtbas etmek için, işçileri manevi bakımdan köleleştirmek için elverişli ortamı yaratır. Ve böylece bütün ulusların işçileri arasında birliği kurma görevi karşısında ciddi bir engel dikilmiş olur.

Hatta milli baskı politikası, bağımlı ulusları ezmekle de yetinmiyor, çok kere ulusları birbirine karşı kışkırtma politikasına dönüşüyor. Böylece, çeşitli milliyetlere mensup emekçiler arasında kin ve düşmanlık tohumları ekilmiş oluyor. İşçileri ve emekçileri böylece "bölen" ve birbirlerine düşüren hakim ulusun hakim sınıfları, daha kolay hükmetme imkânına kavuşuyor.

Ezilen ulusun milli hareketi, bir yönüyle de hakim ulusun milli baskı politikasına yöneldiği içindir ki, çeşitli milliyetlere mensup işçiler ve emekçiler arasında birliğin sağlanmasına, ezilen ulusun işçilerinin ve emekçilerinin manevi güçlerinin serbestçe gelişmesine ve bunu engelleyen kösteklerin kaldırılmasına hizmet eder.

Lenin yoldaş, şunu belirtiyor:

> Her ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, zulme *karşı* yönelmiş olan genel demokratik muhteva taşır ve bizim, ulusal imtiyazları sağlama eğiliminden bunu kesin olarak ayırdederek... *kayıtsız şartsız* desteklediğimiz işte bu muhtevadır.

Fakat hiçbir milli harekette, o milletin burjuvazisinin ve toprak ağalarının talebi, milli baskının kaldırılması ve milliyetlerin eşitliği talebiyle sınırlı kalamaz. Şimdi bu noktaya gelelim.

10. Kürt Milli Hareketi İçinde, Burjuvazinin ve Küçük Toprak Ağalarının Milliyetçiliği Güçlendirmeyi Hedef Alan "Olumlu" Eylemi:

Genel olarak her milli harekette ve özel olarak Kürt milli hareketinde, burjuvazinin asıl amacı kendi üstünlüklerini sağlamaktır. Pazara hakim olmaktır; bölgesindeki maddi zenginlikleri vs... kendi tekeline almaktır. Kendi lehine eşitsizlik ve imtiyazlar sağlamak, kendi ulusal gelişmesini garantiye almaktır. Burjuvazi ve milli harekete katıldığı ölçüde toprak ağaları, kendi lehine eşitsizlik, kendi lehine imtiyaz isterler. Başka milletlerin demokratik haklarını kendi lehine gasp etmek ister. Kendinden daha zayıf ve güçsüz olanlara milli baskı uygulamak ister. Milletlerin proleterlerini ulusal çitlerle birbirinden ayırmak, kendi milliyetinden olan proleterlerin ve diğer emekçilerin, kendi milliyetçi emellerini kayıtsız şartsız desteklemesini sağlamak ister. Proletaryanın ve demokratizmin uluslararası kültürü yerine kendi ulusal kültürünü geçirmek, ulusal kültürünü (yani hakim olan burjuva kültürünü) geliştirmek, proletaryayı ve emekçileri ulusal kültürle beslemek ve kendi sınıf emellerini kayıtsız şartsız destekçileri haline getirmek ister. Burjuvazi ve toprak ağaları zorla özümleme dışındaki, milliyetlerin kaynaşması yönündeki tarihi eğilime, yani kendiliğinden özümlemeye direnir; ulusal farklılıkların kendiliğinden silinmesine direnir; bir devlet içindeki her milliyetten proleterlerin aynı örgütler içinde birleşmesine direnir; proleterleri milliyetlerine göre birbirinden ayırmak, kendi milliyetinden olan proleterleri sınıf örgütleri yerine "milli örgütler" içinde ve kendi sınıf amaçları doğrultusunda birleştirmek ister.

Bugün, Kürt milli hareketi içinde genel demokratik muhtevanın yanında yukarıdakilere benzer milliyetçiliği güçlendirmeyi hedef alan gerici emelleri görmemek mümkün değildir.

Bu emeller, Kürt milli hareketinin başını çeken burjuvazinin ve toprak ağalarının emelleridir.

Şafak revizyonistleri, Kürt milli hareketi içindeki burjuvazinin ve toprak ağalarının milliyetçiliği güçlendirmeyi hedef alan "olumlu" eylemini tamamen bir yana bırakmıştır. Şafak revizyonistlerine göre Türkiye Kürdistanı'nda gelişen hareket, ilerici ve gerici yanlarıyla bir milli hareket değil, "*milli baskı ve eritme politikasına karşı*" "*demokratik haklar, milliyetlerin eşitliği ve kendi kaderlerini tayin* (!) için" yürütülen tamamen ilerici bir halk hareketidir. Böylece Şafak revizyonistleri, Kürt burjuvazisinin ve küçük toprak ağalarının milliyetçi ve anti-proleter emellerine ve çabalarına destek olmakta, Kürt proletaryasını ve emekçilerini, Kürt burjuvazisinin ve küçük toprak ağalarının peşine takarak, iki halkın birliğini baltalamaktadır. Şafak revizyonizminin Türk milliyetçisi çizgisi, Kürt milliyetçiliğiyle uzlaşmıştır.

Özetlersek, her milli harekette olduğu gibi Kürt milli hareketinin de iki niteliği vardır: Birincisi, Türk burjuva ve toprak ağalarının milli baskılarına, imtiyazlarına, devlet kurma imtiyazına, zulmüne ve zorbalığına karşı yönelmiş, genel demokratik muhteva.

İkincisi, Kürt milliyetçiliğini güçlendirmeye, böylece Kürt burjuva ve toprak ağalarının üstünlük ve imtiyazlarını gerçekleştirmeye yönelen gerici muhteva.

11. Sınıf Bilinçli Türkiye Proletaryasının Kürt Milli Hareketi Karşısındaki Tutumu Ne Olmalıdır?

Her şeyden önce şunu belirtelim ki, milliyeti ne olursa olsun bilinçli Türkiye proletaryası, burjuva milliyetçiliğinin bayrağı altında yer almayacaktır. Stalin yoldaşın ifadesiyle:

> Bilinçli proletaryanın denenmiş olan kendi bayrağı vardır ve onun, burjuvazinin bayrağı altında safa girmesinin gereği olamaz.

İkinci olarak, milliyeti ne olursa olsun, bilinçli Türkiye proletaryası, işçi ve köylü yığınlarını kendi bayrağı etrafında toplamaya çalışacak, bütün emekçi sınıfların sınıf mücadelesine önderlik edecektir. Türkiye devletini kendine temel alarak, Türkiye içindeki bütün uluslardan işçileri ve emekçileri ortak sınıf örgütleri içinde birleştirecektir.

Üçüncü olarak, milliyeti ne olursa olsun, bilinçli Türkiye proletaryası, Kürt milli hareketinin Türk hakim sınıflarının zulmüne, zorbalığına ve imtiyazlarına yönelen, her türlü milli baskının kalkmasını ve milletlerin eşitliğini hedef alan genel demokratik muhtevasını kesinlikle ve kayıtsız şartsız destekleyecektir. Diğer ezilen milliyetlerin aynı yöndeki hareketlerini kesinlikle ve kayıtsız şartsız destekleyecektir.

Dördüncü olarak, milliyeti ne olursa olsun, bilinçli Türkiye proletaryası, çeşitli milliyetlere mensup burjuvazi ve toprak ağalarının kendi üstünlükleri ve imtiyazları için yürüttükleri mücadelede tamamen tarafsız kalacaktır. Bilinçli Türkiye proletaryası, Kürt milli hareketi içindeki Kürt milliyetçiliğini güçlendirmeye yönelen eğilime asla destek olmayacaktır; burjuva milliyetçiliğine asla yardım etmeyecektir; Kürt burjuvalarının ve toprak ağalarının kendi üstünlükleri ve imtiyazları için giriştikleri mücadeleyi kesinlikle desteklemeyecektir; yani, Kürt milli hareketi içindeki genel demokratik muhtevayı desteklemekle yetinecek, onun ötesine geçmeyecektir.

Meselenin daha iyi kavranabilmesi için, Lenin yoldaştan geniş aktarmalar yapmamızı okuyucuların hoş göreceğini umarız.

Lenin yoldaş şöyle diyor:

> Milliyet ilkesi, burjuva toplumunda, tarihi bakımdan kaçınılmaz ve zorunlu bir ilkedir ve bu toplumu ele alan bir Mark-

sist, milli hareketlerin tarihi meşruiyetini kesin olarak kabul eder. Ama bu kabul edişin burjuva milliyetçiliğinin savunma biçimini almaması için o, milli hareketlerde *ilerici olarak ne varsa* (abç) ancak onu desteklemekle yetinmelidir; öyle ki, proleter bilinci, burjuva ideoloji tarafından karartılmış olmasın.

Feodal uyuşukluktan çıkan yığınların uyanışı, ilerici bir şeydir, nasıl ki bu yığınların halkın egemenliği uğruna, ulusun egemenliği uğruna her türlü ulusal baskıya karşı mücadelesi de ilerici bir şeyse, Marksistin en kararlı ve en tutarlı demokratizmi, milli meselenin bütün yönlerinde, *mutlak* savunma görevi, buradan gelmektedir. BU ÖZELLİKLE OLUMSUZ BİR GÖREVDİR (abç). Proletarya, milliyetçiliği desteklerken aşırı davranışlara gidemez. Çünkü daha ilerde, milliyetçiliği *güçlendirmeyi* hedef tutan *burjuvazinin* olumlu eylemi başlar.

Her türlü feodal boyunduruğu kırmak, uluslara karşı her türlü baskıya, uluslardan biri ya da dillerden biri için her türlü imtiyaza karşı çıkmak, demokratik bir güç olarak proletaryanın mutlak görevidir, milli kavgalarla karartılan ve geciktirilen proleter sınıfının mücadelesinin mutlak çıkarınadır. Ama kesin olarak sınırlandırılmış olan ve sınırları belli tarihi bir alana yerleştirilmiş bulunan çerçevenin *ötesinde* burjuva milliyetçiliğine yardım etmek proletaryaya ihanet ve burjuvazinin saflarına geçmek olur. Burada çok kere çok ince olan bir sınır vardır...

Ulusal boyunduruğa karşı mücadele mi? Evet, elbette. Her türlü ulusal gelişme için, genel olarak "ulusal kültür" için mücadele mi? Elbette ki hayır...

Burjuva milliyetçiliğinin ilkesi, genel olarak, milliyetin gelişmesidir (abç), burjuva milliyetçiliğinin tekelci karakteri buradan gelir. Sonu olmayan ulusal kavgalar buradan doğar. *Proletarya ise her hangi bir ulusun ulusal gelişimini savunmak şöyle dursun, yığınları bu gibi hayallere karşı uyarır* (abç), kapitalist değişim için en geniş özgürlüğü savunur ve zorla özümleme

ya da imtiyazlara dayanan özümleme dışında, ulusların özümlenmesini olumlu karşılar...

Proletarya, burjuva milliyetçiliğinin gelişmesine destek olamaz; tersine o, ulusal farklılıkların silinmesine ve uluslararası engellerin yıkılmasına, milliyetler arasındaki bağları sağlamlaştıran her şeye, ulusların birbirleriyle kaynaşmasına yardım eden her şeye destek olur. Başka türlü davranmak, gerici milliyetçi küçük-burjuvazinin yanında yer almak olur.

Yine Lenin başka bir yerde şunları söylüyor:

... Burjuvazi, her zaman kendi ulusal taleplerini ön plana sürer. Bunları kesinlikle ileri sürer. Ama proletarya için bu talepler, sınıf mücadelesinin çıkarlarına bağlıdır. Teorik bakımdan, belirli bir ulusun başka bir ulustan ayrılmasının ya da bu ulusun bir başka ulusla eşitliğinin, burjuva demokratik devrimi tamamlayıp tamamlayamayacağını önceden kestirmek imkânsızdır. *Her iki halde de* proletarya için önemli olan şey, kendi sınıfının gelişmesini garantiye almaktır. Burjuvazi için önemli olan şey, bu gelişmeyi baltalamak ve "kendi" ulusunun amaçlarını proletaryanınkilerden öne almaktır. Onun için proletarya, kendi kaderini tayin etme *hakkının* tanınması isteğini, deyim uygun düşerse, olumsuz yönüyle yetinir ve hiçbir ulusa, başka bir ulusun *sırtından* üstünlükler garanti etmeye, bu konuda taahhütlerde bulunmaya kalkışmaz.

Bu, pek "pratik" bir davranış olmayabilir; ama gerçekte bu, mümkün olan çözümlerin en demokratik olanının başarılması için, en iyi garantidir. Proletarya *sadece* bu garantilerin gereğini duymaktadır, her ulusun burjuvazisi ise, başka ulusların durumu ne olursa olsun (başka ulusların zararına olsa da), *kendi* çıkarlarının teminat altına alınmasını ister.

Lenin devam ediyor:

"Ezilen ulusların burjuvazisi, taleplerinin 'pratik' olduğu iddiasıyla proletaryayı, özlemlerini kayıtsız şartsız desteklemeye çağıracaktır...

Proletarya, bu çeşit pratikliğin karşısındadır. Proletarya, eşitliği ve ulusal devlet kurma hakkı eşitliğini tanırken, bütün ulusların proleterlerinin birliğine pek büyük değer verir ve her ulusal talebi, her ulusun ayrılma hakkını işçilerin sınıf mücadelesi *açısından* değerlendirir...

(...)

... İşçiler için önemli olan, iki akımın ilkelerini ayırdetmektir. Eğer ezilen ulusun burjuvazisi, ezen burjuvaziye karşı savaşırsa, biz, her zaman ve her durumda, herkesten daha kararlı olarak bu savaştan yanayız. Çünkü biz zulmün en amansız ve en tutarlı düşmanlarıyız. Ama ezilen ulusun burjuvazisi, *kendi* öz burjuva şoven milliyetçiliğinin çıkarlarını savunuyorsa, biz ona karşıyız. Ezen ulusun imtiyazlarına ve zulmüne karşı savaşırız, ama ezilen ulusun kendisi için imtiyazlar sağlama yolunda çabalarına destek olmayız.

Eğer ulusların ayrılma *hakkı* sloganını ileri sürmez ve onu savunmazsak, o zaman ezen ulusun sadece burjuvazisinin değil, ama feodal derebeylerinin ve despotizminin de oyununa gelmiş oluruz...

... *Her* ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği, zulme karşı yönelmiş olan genel bir demokratik muhteva taşır ve bizim ulusal imtiyazlar sağlama eğiliminden bunu kesin olarak ayırdederek... *kayıtsız şartsız* desteklediğimiz işte bu muhtevadır...

(...)

... Mücadelemizde belirli bir devleti kendimize temel olarak alıyoruz; o belirli devlet içindeki bütün ülkelerden [uluslardan olmalı –İ.K.] işçileri birleştiriyoruz; biz hiçbir özel ulusal gelişme yolunu savunamayız, biz *bütün* mümkün olan yollardan sınıf hedefimize doğru yürüyoruz.

Ama biz, her türlü burjuva milliyetçiliğine karşı savaşmazsak, bütün ulusların işçileri arasında eşitlik uğruna mücadele etmezsek, o hedefe doğru yol alamayız...

... Her türlü devlet imtiyazına ve ulusal imtiyazlara karşı ve bütün ulusların kendi ulusal devletlerini kurmada hak eşitliği uğruna günlük ve bilinçlendirme ve propaganda görevini... Bu görev, (şu anda) milli meselede başlıca görevimizdir; çünkü biz demokrasinin ve bütün ulusların proleterlerinin eşit olarak ittifakının çıkarlarını ancak böyle savunabiliriz.

(...)

işçi sınıfının ve onun kapitalizme karşı mücadelesinin çıkarları, bütün uluslar işçilerinin tam dayanışmasını ve en sıkı birliğini gerektirmektedir; bu çıkarlar her milliyetten burjuvazinin şoven politikasına karşı şiddetle karşı koymayı emreder. Onun için Sosyal-Demokratlar [komünistler –İ.K.], eğer ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını yani ezilen ulusun ayrılma hakkını reddederlerse ya da ezilen ulusların burjuvazilerinin bütün ulusal isteklerini desteklerse, proletaryanın siyasi çizgisine karşı gelmiş olurlar ve işçileri burjuvazinin politikasına boyun eğmeye yöneltirler. Ücretli işçinin, Rus olmayan burjuvazi değil de, başlıca Rus burjuvazisi tarafından sömürülmesi ya da Yahudi burjuvazisi değil de, Polonya burjuvazisi tarafından sömürülmesi vb. hiç de önemli değildir. Sınıf çıkarlarını anlayan ücretli işçi, Rus kapitalistlerinin devlet imtiyazlarına olduğu kadar, Polonyalı ya da Ukraynalı kapitalistlerin, devlet imtiyazlarına kavuştukları zaman, dünya yüzünde cenneti kuracakları yolunda vaadleri karşısında da kayıtsızdır...

Her iki durumda da işçiler sömürüleceklerdir. Ve sömürüye karşı başarıyla mücadele edebilmek için, proletarya her türlü milliyetçilikten arınmış olmalıdır; o, eğer deyim uygun düşerse, çeşitli ulusların burjuvazileri arasında üstünlük uğruna süregelmekte olan mücadelede mutlak olarak tarafsız kalmalıdır. Eğer, herhangi bir ulusun proletaryası, "kendi" milli burjuvazisinin imtiyazlarını en hafif şekilde de olsa desteklerse, bu kaçınılmaz olarak, öteki ulusun proletaryası arasında güvensizlik yaratacaktır; işçilerin uluslararası sınıf dayanışmasını zayıflatacak, onları bölecektir ve böyle bir duruma sevinecek olan, ancak burjuvazi olacaktır ve...

Tekrar edelim:

Kürt milli hareketi, ezilen bir ulusun, hakim bir ulusun hakim sınıflarına karşı mücadelesi olarak ilericidir ve demokratik bir muhteva taşır. Biz bu demokratik muhtevayı kesinlikle ve kayıtsız şartsız destekleriz. Türk burjuvazisi ve toprak ağaları lehine her türlü imtiyazlara ve eşitsizliğe karşı (devlet kurma hakkı imtiyazı da dahil) kararlı ve amansız olarak mücadele ederiz. Kürt milli hareketinin bu yoldaki taleplerini de kayıtsız şartsız destekleriz.

Fakat öte yandan, Kürt burjuvazisinin ve küçük toprak ağalarının gerici ve milliyetçi emellerine karşı da mücadele ederiz. Türk hakim sınıfları lehine her türlü eşitsizliğe ve imtiyaza, milli azınlıklara yönelen her türlü baskı ve zulme karşı mücadele ederken; milli azınlık burjuva ve toprak ağalarının milliyetçi emelleriyle de mücadele edilmezse, bu kez bir başka milliyetçilik, Kürt milliyetçiliği güçlendirilir; Kürt proletaryasının sınıf bilinci, burjuva milliyetçiliğinin sisleriyle karartılır; Kürt işçileri ve köylüleri milliyetçiliğin kucağına itilir; Kürt işçi ve emekçileriyle Türk işçi ve emekçileri arasındaki birlik ve dayanışma baltalanır.

Şafak revizyonistleri, içinde farklı unsurların yer aldığı Kürt milli hareketini, homojen bir "Kürt halkı" hareketi olarak takdim etmekle, bu hareketi bir bütün olarak ve tamamen ilerici göstermekle, nereye kadar ve hangi bakımlardan ilerici olduğunu, nereden sonra ve hangi bakımlardan burjuvazinin ve toprak ağalarının gerici emellerinin başladığını göstermemekle (daha doğrusu bunlar arasında bir ayırım yapmamakla), yukarıdaki tam da toprak ağalarının ve burjuvazinin işine yarayacak sonuca varıyor. Böylece, genel olarak Türkiye proletaryası ve özel olarak Kürt proletaryası aleyhine, Kürt burjuva ve toprak ağalarına taviz veriyor! Yarın, Kürt burjuva ve toprak ağalarının "olumlu eylemi" daha kuvvetle kendini hissettirdiği zaman Şafak

revizyonistlerinin ne yapacağını merak etmekteyiz. Ama ne yapacakları daha bugünden bellidir! Türk milliyetçilerinin saflarına kayıtsız şartsız iltihak edeceklerdir.

Şu noktayı da belirtelim: Komünistler, ezilen bir milletin milliyetçiliğiyle hakim bir milletin milliyetçiliği arasında, küçük bir milletin milliyetçiliğiyle büyük bir milletin milliyetçiliği arasında daima ve mutlak bir ayrım yaparlar.

Lenin yoldaş bu konuda şunları söylüyor:

> Bu ikinci tür milliyetçilik konusunda [küçük bir milletin milliyetçiliği] bizim; bir büyük milletin fertlerinin tarihi pratikte öteden beri yapmadığımız zorbalık kalmamıştır. Üstelik biz hiç farkında olmadan zorbalık yapar, ona buna hakaret ederiz...
>
> İşte bunun içindir ki hakim ya da, denildiği gibi "büyük" milletlerin (yalnız zorbalıkta büyük, yalnız kabadayılar olarak büyüktürler oysa) enternasyonalciliği, milletlerin eşitliğini biçimde gözetmek olmamalı sadece, hatta hakim milletin, büyük milletin sessizliği olmalıdır. Böylece, pratikte var olan eşitsizliğe karşı bir denge sağlanmış olacaktır. Kim bunu anlamıyorsa, milli mesele karşısında gerçek proleter tutumunu kavramamış demektir; hayat görüşü hâlâ esasta küçük-burjuvadır ve bu nedenle mutlaka burjuva hayat görüşüne kayacaktır.

Lenin yoldaş şöyle devam ediyor:

> ... Milli haksızlık kadar proleter sınıf dayanışmasının gelişmesini ve güçlenmesini geciktiren hiçbir şey yoktur; bir milletin "gocunan" fertleri her şeyden çok, eşitlik konusunda ve sırf ihmalden ötürü ya da latife olsun diye dahi olsa bu eşitliğin çiğnenmesi, kendi proleter yoldaşlarınca çiğnenmesi konusunda hassastırlar, işte bunun içindir ki, milli azınlıklara taviz verme ve hoşgörüyle davranma hususunda yetersiz kalmaktansa, aşırı gitmek daha iyidir. (*Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, s. 383-384)

Şafak revizyonistlerinin yaptığı, Lenin yoldaşın savunduğu şey midir? Hayır, asla! Şafak revizyonistleri, bugün esas olarak Türk milliyetçisi bir çizgi izliyorlar, Türk hakim sınıflarının imtiyazlarını savunuyorlar; ileride göreceğimiz gibi Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını alçakça ve bir yığın demagojiyle çiğniyorlar; Türk şovenizminin temsilcilerini kendilerine bayrak ediyorlar. Onların yaptığı şey, Lenin yoldaşın savunduğu şeyden tamamen farklıdır. Onlar, bir yandan hakim millet milliyetçisi bir çizgi izlerken, öte yandan da Kürt işçi ve emekçileriyle Kürt burjuva ve toprak ağaları arasındaki çizgiyi siliyor, Kürt burjuva ve toprak ağalarının görüş açısında yer alıyor. Bu, hakim ulus milliyetçiliğine karşı, milli azınlıklara taviz verme ve hoşgörüyle davranmada aşırı gitme değil; hakim millet milliyetçisinin azınlık milletin işçi ve emekçilerine karşı, azınlık milletin sömürücü sınıflarının milliyetçi emellerini desteklemedir.

Bir başka nokta da şudur: Şafak revizyonistleri, "*Kürt halkının*" "ağır milli baskı ve eritme politikasına karşı", "demokratik haklar, milliyetlerin eşitliği ve *kendi kaderini tayin için*" mücadele ettiğini söylemektedir.

Kürt halkının kendi kaderini tayin için mücadele etmesi demek, Kürt halkının, hakim sınıfları devirerek demokratik halk iktidarını kurmak için mücadele etmesi demektir. Çünkü, halk kendi kaderini ancak devrim yaparak tayin edebilir. Milli meselenin ele alındığı bir yazıda, Kürt halkının devrim için mücadele ettiğini söylemek, doğrusu çok kıvrak bir zekâ gerektirir(!) Eğer Kürt milleti kastediliyorsa, o zaman Şafak revizyonistleri şunu söylemiş oluyorlar: Kürt milleti *ayrılmak* için mücadele etmektedir. Çünkü, bugünkü zoraki birlik şartlarında Kürt halkının kendi kaderini tayin için (dikkat edilsin, tayin hakkı için değil) mücadele etmesi, sadece ve sadece ayrılmak için mücadele etmesi anlamına gelir.

Her milli hareketin genel eğiliminin, milli bütünlüğü olan devletler kurulması yönünde olduğunu, meta üretiminin ve kapitalizmin ihtiyaçlarını en iyi bu devletlerin karşıladığını, en güçlü ekonomik etkenlerin bu yönde işlediğini daha önce belirtmiştik. Kürt milli hareketinin genel eğilimi de, elbette milli bütünlüğü olan bir devlet kurulması yönündedir. Fakat genel eğilimi başka şeydir, bir milli hareketin formüle ettiği somut istekler başka şeydir. Somut istekler; bu genel eğilime aykırı düşmezler. Fakat her milli hareket bu genel eğilimi, yani ayrı bir devlet kurmayı kendisine somut hedef olarak da seçmeyebilir. Bu durumu etkileyen sayısız faktörler vardır. Devlet çapındaki ve uluslararası plandaki kuvvet ilişkileri, ülke içinde değişik milliyetlere bağlı burjuvaların ve toprak ağalarının menfaat hesapları, milli baskının karakteri, taktik endişeler vb... bir milli hareketin formüle ettiği somut hedefleri, bütün bu faktörler tayin eder. Bu nedenle, her yerde milli hareketlerin genel eğilimi, ulusal bütünlüğü olan devletler kurma yönünde olduğu halde, milli hareketlerin formüle ettiği somut talepler başka başka olur.

Sözü Stalin yoldaşa bırakalım:

> Besbelli ki ulusal hareketin muhtevası, her yerde aynı olamaz! Bu muhteva, hareketin formüle ettiği değişik taleplere bağlıdır. İrlanda'da hareket bir tarım karakterine bürünür; Bohemya'da "dil" karakterine bürünür; bir yerde insan haklarında eşitlik, vicdan özgürlüğü istenir; bir başka yerde "kendinden" memurlar ya da kendinden bir meclis uğruna savaşılır.

Türkiye'de Kürt milli hareketi, henüz *ayrılma* talebini açıkça formüle etmiş değildir. Bugün Kürt milli hareketinin açıkça formüle ettiği talepler, Kürtçe'nin okuma, yazma ve konuşmada serbest bırakılması, radyoda Kürtçe yayınlar yapılması, "milli kültür"ün (gerçekte Kürt burjuva ve toprak ağalarının kültürünün) serbestçe yayılmasını köstekleyen engellerin kaldırılması,

asimilasyon politikasına son verilmesi, Kürtçe eğitim yapan okulların olması, kendi kaderini tayin hakkının tanınması vb.'dir. Yukarıda saydığımız çeşitli nedenler, Kürt milli hareketinin bizzat *ayrılma* talebini açıkça formüle etmesine engel olmaktadır; Kürt halkının değil ama, "Kürt milletinin kendi kaderini tayin için" mücadele ettiğini söylemek, bu sebeple hiç değilse bugün doğru değildir. Biz bunu söylerken, Kürt burjuva ve küçük toprak ağaları arasındaki güçlü ayrılma arzusunu da gözden uzak tutmuyoruz. Fakat bu istek, milli hareketin açık bir talebi haline gelmemiştir diyoruz. Bugün mesela Kuzey İrlanda'daki milli hareket, bizzat ayrılma talebini açıkça formüle etmiştir. Mesela geçmişte Türkiye'de Kürt milli hareketi, bizzat ayrılma talebiyle ortaya çıkmıştır vs... Bugün Kürt milli hareketinin ayrılmayı açıkça formüle etmemiş olması, yarın da etmeyeceği anlamına gelmez. Fakat iki ulusun burjuva ve toprak ağaları sınıfları arasında çeşitli uzlaşmalar da mümkündür; bunu da aklımızdan çıkarmayalım. Nitekim Irak'ta Barzani hareketi kısmi bir özerklikle yetinmiştir. Ayrıca Kürt milli hareketinin bir kanadı ayrılmayı savunurken, bir başka kanada aksini de savunabilir. Bu nedenlerle henüz dereyi görmeden paçayı sıvamayalım.

12. Türk İşçi ve Köylüleri Üzerindeki Hakim Ulus Milliyetçiliğinin Etkilerini İnkâr Etmeyelim:

Şafak revizyonistleri, "Kürt halkının (!) mücadelesini ["milli baskı ve eritme politikasına karşı" mücadeleyi, "demokratik haklar, milliyetlerin eşitliği ve kendi kaderini *tayin* için" mücadeleyi] *Türkiye'nin bütün işçi ve köylüleri destekliyor*" diyorlar. (abç)

Burada somut gerçek süslü cümlelere feda edilmiştir. Önce bir kere şu hatayı düzeltelim: "Türkiye'nin bütün işçi ve köylüleri" bir yana, Türkiye'nin *sınıf bilinçli proletaryası dahi* "kendi kaderini tayin için" mücadeleyi (tayin hakkı için mücadeleyi değil) her şart altında desteklemez; ayrılmayı ancak her somut durumda proletaryanın sosyalizm için yürüttüğü mücadelenin menfaatine uygun düştüğü zaman destekler, değilse, Kürt milletinin ayrılma isteğine saygı gösterir ve ayrılmalarına razı olur, ama ayrılmayı *aktif* olarak desteklemez. Bu noktaya ilerde gene döneceğiz.

Öte yandan, "Türkiye'nin bütün işçi ve köylüleri"nin bugün Kürt milletinin en haklı ve ileri isteklerini dahi desteklediğini iddia edemeyiz. Bu, sadece arzu edilen bir şeydir ama, ne yapalım ki, gerçek değildir. Türk işçi ve köylülerinin bilinçleri, Türk hakim sınıfları tarafından milliyetçilik ideolojisiyle geniş ölçüde karartılmıştır. Hakim ulus milliyetçiliği, değil köylülerin, proleterlerin en ileri unsurlarının bile gözlerini az çok karartmıştır. Yani özellikle Türk komünistlerinin önünde Türk milliyetçiliğini yıkmak görevi, işçi ve köylüleri burjuva milliyetçiliğinin her türlü kalıntılarından temizlemek görevi vardır. Bu görevi ihmale veya önemsememeye yol açacak her tespit, sınıf mücadelesi açısından sadece zararlıdır. Lenin yoldaşın Rusya için söylediği şu sözler, bizim için de aynı ölçüde geçerlidir:

> Şimdi bile ve herhalde daha uzun bir zaman için, proleter demokrasisi (ona tavizde bulunmak anlamında değil, onunla mücadele etmek anlamında), Rus köylüsünün şoven milliyetçiliğini hesaba katmak zorundadır. (*Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 127)

Şafak revizyonistleri bu gerçeği hesaba katmamakta, komünist hareketin Türk milliyetçiliğiyle mücadele etmek görevini unutturmaktadırlar.

13. Halkın Kendi Kaderini Tayin Hakkı, Ulusun Kendi Kaderini Tayin Hakkı:

Şafak revizyonistleri, Marksizm-Leninizm'in milli meseleyle ilgili en temel ilkelerini tahrif etmiş ve içinden çıkılmaz hale getirmişlerdir. En temel ilkelerden biri olan "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" ilkesini, "halkın kendi kaderini tayin hakkı" şeklinde tahrif etmişlerdir. "Halkın kendi kaderini tayin hakkı" ile "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı", tamamen farklı şeylerdir. Birincisi, halkın iktidarda bulunan gerici sınıfları devirmesi, iktidarı ele geçirmesi, devletin hakimi olması, yani kısacası devrim yapması hakkı anlamına geldiği halde, ikincisi, *milletin ayrı bir devlet kurma hakkı* anlamına gelir. Şafak revizyonistleri Kürt halkının devrim yapma hakkını tanıdıklarını ilan ediyorlar (!) Ve milli meseleyi de böylece halletmiş oluyorlar (!) Bravo doğrusu.

İbret verici olan şudur ki, halkın kendi kaderini tayin hakkı formülasyonu, bir zamanlar Buharin tarafından Lenin yoldaşa karşı savunulmuş ve Lenin yoldaş tarafından da eleştirilmiştir. Lenin yoldaşın Buharin'e cevabını aktaralım:

> *Milli mesele* hakkında da aynı şeyi söylemek zorundayım. Burada da yoldaş Buharin, olmasını istediği şeyi olanla karıştırmıştır. Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanımamalıyız diyor. Bir millet, proletarya ile birlikte burjuvazi demektir. Biz proleterler hor gördüğümüz burjuvaziye kendi kaderini tayin hakkını niçin tanıyalım? Bu iki şey birbiriyle mutlak surette bağdaşmaz! Müsaadenizle, bugün fiilen varolanla bağdaşır. *Bunu yok ederseniz, sonuç sırf hayal olur.* (abç)
>
> (...)
>
> "Ben yalnız emekçi sınıfların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımak istiyorum" diyor yoldaş Buharin. Bu demektir ki, sen Rusya'dan başka hiçbir ülkede başarılmamış olan bir şeyi tanımak istiyorsun. Gülünç şey. ("RKP-B 8. Kongresine

Sunulan Parti Programı Üzerine Rapor"dan, *Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, s. 277-278)

Bugün Türkiye'de "Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı'nı, kendi ifadesiyle "*ısrarla*" savunan Şafak revizyonistleri, sadece "gülünç" olmuyorlar, aynı zamanda korkunç bir hakim ulus milliyetçiliğinin de en usta teorisyenleri oluyorlar. Bugün Türkiye'de devlet kurma hakkı, hakim Türk ulusunun bir imtiyazıdır. Kürt ulusunun ayrı bir devlet kurma hakkı zorla elinden alınmıştır. Komünistler hiçbir ulusal imtiyazı savunmazlar. Milletler arasında mutlak eşitliği savunurlar; kapitalizm şartlarında milletlerarasında mutlak eşitliğin olamayacağını elbette bilirler; ama buna rağmen yine de teoride de kalsa çeşitli milliyetten işçilerin ve emekçilerin birliğini sağlamak için, her türlü milli imtiyaza ve eşitsizliğe karşı çıkarlar; olabildiği kadar en tutarlı, en geniş, en ileri demokratizmden yana çıkarlar. Şafak revizyonistleri ne yapıyorlar? Kürt halkına devrim yapma hakkını bahşederek(!) Kürt milletinin devlet kurma hakkını ortadan kaldırıyorlar. Hakim Türk ulusunun devlet kurma imtiyazını alçakça ve sinsice savunma yolunu tutuyorlar. "Gülünç" olanın yanında "korkunç" olan şey budur!

14. "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı", Ayrı Bir Devlet Kurma Hakkından Başka Bir Şey Değildir

Şafak revizyonistleri, "... kendi kaderini tayin ve isterse ayrı bir devlet kurma hakkı" demek suretiyle, "kendi kaderini tayin hakkını", ayrı bir devlet kurma hakkından başka bir şey olarak görüyorlar. Yukarıdaki ifade ancak şu şekilde doğru olurdu: "... kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrı bir devlet kurma hakkını..." Çünkü kendi kaderini tayin hakkı zaten ayrı bir devlet kurma hakkıdır.

Kendi kaderini tayin hakkının ayrı bir devlet kurma hakkından başka bir şey olmadığını Lenin yoldaş defalarca belirtmiştir:

> Ulusların siyasi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi meselesinin *yani* (abç) bunların tamamen özgür ve demokratik yoldan ayrılmaları ve bağımsız devlet kurmaları meselesinin çözüme bağlanması... (*Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 12)

> Demek ki, eğer biz ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi kavramının anlamını hukuki tanımlamalarla cambazlıklar yaparak ya da soyut tanımlamalar "icat ederek" değil de, ulusal hareketlerin tarihi ve iktisadi şartlarını inceleyerek öğrenmek istiyorsak, varacağımız sonuç, *kaçınılmaz olarak, ulusların kendi kaderlerini tayin etmesinin, o ulusların yabancı ulusal bütünlerden siyasi bakımdan ayrılma ve bağımsız bir ulusal devlet kurmaları anlamına geldiği sonucudur.* (abç)

> Daha aşağıda, *ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkını, devlet olarak ayrı varlık hakkından başka bir anlamda kullanmanın niçin yanlış olacağının* (abç) başka sebeplerini de göreceğiz. (a.g.e., s. 55)

> ... Marksistlerin programındaki "ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleri" ilkesi, tarihi-iktisadi bakımdan, siyasi kaderlerini tayin etme, siyasi bağımsızlık, ulusal bir devletin kurulmasından *başka bir anlama gelemez*... (abç) (a.g.e., s. 59)

> Ulusların siyasi kaderlerini tayin etmeleri hakkının, ayrılma ve bağımsız bir ulusal devlet kurma hakkından başka bir anlama gelemeyeceği... (a.g.e., s. 86)

> Boşanma serbestliğini savunan bir kimseyi, aile bağlarını yık–mak istemekle suçlamak ne kadar ahmakça ve ne kadar ikiyüzlüce bir davranışsa, *ulusların kendi kaderlerini tayin etme özgürlüğünü savunanları da yani ayrılma özgürlüğünü savunanları da* (abç), ayrılmayı teşvikle suçlamak, o ölçüde ahmakça ve ikiyüzlü bir davranıştır... Kapitalist devlette, *ulusların kendi kaderini tayin etme hakkını, yani ulusların ayrılma hakkını* (abç) reddetmek, egemen ulusun imtiyazlarını ve demokratik metotlara karşı polis yönetim metotlarını savunmaya eşittir. (a.g.e., s. 87-88)

Sosyal-Demokratlar, eğer *ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkını, yani ezilen ulusun ayrılma hakkını* (abç) reddederlerse... (a.g.e., s. 89)

İlk önce şunu belirtelim ki, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı konusunda Rus Sosyal-Demokrat literatürü ve ne kadar yetersiz olursa olsun, bu literatür, gene de *söz konusu hakkın, ulusların ayrılma hakkı anlamına geldiğini açıkça ifade eder.* (abç) (a.g.e., s. 114)

Okuyucu, programı kabul eden Partinin İkinci Kongresinde, *ulusların kendi kaderini tayin etme hakkının "ancak" ayrılma hakkı anlamına geldiği* (abç) konusunda iki ayrı görüş bulunmadığını görecektir. (a.g.e., s. 118)

Genel olarak Marksizmin teorisi bakımından ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı meselesi hiçbir zorluk arz etmez. 1896 Londra kararlarına, ya da *ulusların kendi kaderini tayin etme hakkının sadece ayrılma hakkı anlamına geldiği gerçeğine...* (abç) ciddi olarak kimse karşı gelemez. (a.g.e., s. 125)

Her türlü burjuva milliyetçiliğine karşı ve özellikle Rus milliyetçiliğine karşı mücadele etmek, sadece genel olarak bütün ulusların tam hak eşitliğini tanımakla yetinmemek, fakat aynı zamanda *bağımsız devlet kurmada da hak eşitliğini, yani ulusların kendi kaderlerini tayin etmede, ayrılmada hak eşitliğini* (abç) tanımak... (a.g.e., s. 128)

Partinin Birinci Kongresi'nin (1898) kararlarından mekanik olarak devralınan —ki bu kongre de, bunu Uluslararası Sosyalist Kongresinin kararlarından ariyet olarak almıştı— bu karar tartışmalardan da anlaşıldığı gibi 1903 Kongresinde tıpkı Sosyalist Enternasyonal'in anladığı biçimde yorumlanmıştır, *yani ulusların kendi siyasi kaderlerini tayin etme hakkının, ulusların siyasi bağımsızlık doğrultusunda kendi kaderlerini tayin etme hakkı olarak. Böylece, toprağını ayırma hakkı anlamını taşıyan ulusların kendi kaderini tayin etmeleri formülü* (abç), belirli bir devlet organizması içinde bu devletten ayrılmayan ya da ayrılma isteğinde olmayan milliyetlerle ulusal ilişkilerin dü-

> zenlenmesi meselesini kapsamaz. (a.g.e., s. 129, *Naşata Raboçaya Gazeta*'dan, VI. Kossovski'den aktaran Lenin.)
>
> Besbelli ki Bay VI. Kossovski, 1903 İkinci Kongresinin tutanaklarını elinin altında bulundurmaktadır ve *ulusların kendi kaderini tayin etme teriminin gerçek (ve biricik anlamını)* (abç) pek iyi anlamaktadır. (Lenin, a.g.e., s. 129)

Lenin'in bu, itiraza meydan vermeyecek kadar açık ifadelerine rağmen, hâlâ kavramları allak bullak etmenin sebebi nedir? Marksist literatürü böylesine içinden çıkılmaz bir hale sokmak, bir çorbaya çevirmek, büyük bir kabiliyet ister doğrusu!

Bir yandan milletin kendi kaderini tayin hakkı kaşla göz arasında halkın kendi kaderini tayin hakkına dönüştürülüyor (halkın kendi kaderini tayininin, halkın devrim yapmasından başka bir anlama gelmediğini gördük, çünkü halkın ayrı bir devlet kurma hakkını kazanması ancak gericileri devirmekle mümkündür), öte yandan kendi kaderini tayin hakkı, ayrı bir devlet kurma hakkından başka bir şey sayılıyor.

Kavramların gerçek anlamını yerine koyarsak Şafak revizyonistleri şunu demiş oluyorlar:

"Hareketimiz, Kürt halkının [devrim] ve isterse ayrı bir devlet kurma hakkını tanıdığını açıklar!"

İşte bir Marksist- Leninist hareketin milli meseleye getirdiği şahane çözüm (!) Bu çözümün (!), hakim Türk ulusunun mevcut devlet kurma imtiyazını savunmaktan başka bir anlama gelmediği açıktır.

15. "Kendi Kaderini Tayin". "Kendi Kaderini Tayin Hakkı"

"Kendi kaderini tayin" ile "kendi kaderini tayin hakkı" farklı şeylerdir. "Kendi kaderini tayin" veya "kendi kaderini tayin etme" *ayrılma, ayrı bir devlet kurma* anlamına gelir. Oysa, "kendi

kaderini tayin hakkı" biraz önce de işaret ettiğimiz gibi *ayrılma hakkı*, ayrı bir *devlet kurma hakkı* anlamına gelir. Komünistlerin her şart altında ve kayıtsız şartsız savundukları şey, "kendi kaderini tayin *hakkı*" yani ayrı bir devlet kurma *hakkı*'dır. "Kendi kaderini tayin hakkı" ile "kendi kaderini tayin" veya başka bir deyişle "ayrı bir devlet kurma hakkı" ile "ayrı bir devlet kurma" asla birbirine karıştırılmamalıdır. Komünistler birincisini her şart altında savundukları halde ikincisini şartlara bağlı olarak savunurlar. Lenin yoldaşın ifadesiyle, komünist hareket bu ikinci sorunu, "her özel meselede somut olarak, bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar ve tayin eder". Lenin yoldaş, "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı"nı, boşanma hakkına benzetir. Boşanma hakkı her şart altında ve kayıtsız şartsız savunulduğu halde, bizzat boşanma meselesi, bilindiği gibi bazı şartlarda savunulur, bazı şartlarda ise savunulmaz. Boşanma hakkını tanımadan, ailenin birliği nasıl zoraki bir birlik olursa, "kendi kaderini tayin hakkı" tanınmadan da, milliyetlerin birliği zoraki bir birlik olur. Karşılıklı güvene, gönüllülüğe dayanan bir birlik olmaz. Karşılıklı düşmanlığa, ve cebire dayanan, kof ve çürük bir birlik olur. Komünistler, böyle bir birliği savunamazlar; her milliyetten emekçi halk arasında karşılıklı güvene, dostluğa, gönüllülüğe dayanan sağlam bir birlik olmasını isterler ve savunurlar. Yine komünistler, genel olarak büyük devletler halinde örgütlenmiş olmayı, küçük küçük devletler halinde örgütlenmiş olmaya tercih ederler. Çünkü geniş bir alana kurulmuş büyük devletler, sınıf mücadelesi açısından, geniş çapta üretim yapılması açısından ve sosyalizmin inşası açısından daha elverişli şartlara sahiptir. Fakat komünistler, belirttiğimiz gibi, büyük devletler halinde örgütlenmenin, milliyetler üzerinde baskıya ve zora dayanmasına kesinlikle karşıdırlar. Milliyetler arasındaki birlik, gönüllülüğe ve karşılıklı güvene

dayanan bir birlik olmalıdır. İşte, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını kayıtsız şartsız savunma görevi buradan gelir. Peki, böyle önemli bir prensip meselesinde Şafak revizyonistlerinin tutumu nedir? Halkın devrim yapma hakkını (!) savunmak, milletlerin kendi kaderini tayin hakkını çiğnemek. Üstelik, "Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı, yoksul köylülere dayanan toprak devrimi mücadelesinden ve emperyalizme karşı mücadeleden koparılamaz" diyerek kendi kaderini tayin *hakkını* da şartlara bağlıyorlar. Unutmayın ki, bu saçma cümle, Şafak revizyonistlerinin milli meseleye getirdiği çözümdür (!) Revizyonistler, eleştiriler üzerine "kendi kaderini tayin hakkı"nın yerine, "kurtuluşu" sözcüğünü geçirmek zorunda kalmışlardır ama bu, onların milli meselede hakim ulus milliyetçiliğini savunmaya devam etmelerine asla engel değildir ve zaten engel olmamıştır.

Şafak revizyonistleri şöyle diyorlar:

> Hareketimiz... Kürt halkının kaderinin *Kürt işçi ve köylülerinin menfaatleri yönünden tayin edilmesi* (abç) için çalışır.

Neresinden baksanız yanlışlarla dolu bir ifade! Bir kere daha tekrarlayalım ki, her şeyden önce "Kürt halkının" değil, "Kürt milletinin" denmesi gerekir. Çünkü, Kürt halkının kendi kaderini tayin etmesi meselesi, milli meseleyle ilgili bir şey değildir, tartıştığımız konuyla alakası olmayan bir şeydir. Ayrıca Kürt halkı kendi kaderini tayin ederse, bu elbette "Kürt işçi ve köylülerinin menfaatleri yönünde" olur. Başka bir yönde olması imkânsızdır, çünkü bir halkın kendi kaderini tayin etmesi, o halkın kendi devrimci devletini kurması demektir. Bir halk, kendi devrimci devletini kuracak, yani kaderini tayin edecek ve bu, "işçilerin ve köylülerin menfaati yönünde" olmayabilecek (!) Bu düpedüz saçmalamaktır.

"Kürt halkının kaderinin... *tayin edilmesi*" deniliyor. Bu ifade, bir başka yönden daha sakattır. "Kaderinin... *tayin edilmesi*" de-

gil, "kendi kaderini *kendisinin* tayin etmesi". Besbelli ki, "Kürt halkının kaderinin... *tayin edilmesi*" ifadesi, "tayin etme" işinin, *dışarıdan* yapılması anlamını taşır. Kendi dışındaki bir gücün, Kürt halkının kaderini çizmesi anlamına gelir. Şafak revizyonistleri, milli meseleyi Arap saçına çevirmişlerdir. "Ulusların kendi kaderini tayin hakkı" kavramında ilerici olan, devrimci olan, doğru olan ne varsa hepsinin ırzına geçmişlerdir. Bu kavramı, akıl almaz çarpıtmalarla hakim ulusun burjuvalarının ve toprak ağalarının işine yarayacak bir şekle sokmuşlardır.

Yukarıdaki ifadede, "halk" sözcüğü yerine "millet" sözcüğü konmuş olsaydı, ifade yine de şu iki sakatlığı devam ettirirdi: Cümle, "hareketimiz, Kürt [milletinin] kaderinin Kürt işçi ve köylülerinin menfaati yönünde *tayin edilmesi* için çalışır" şekline girerdi ki, bu takdirde de yine, birinci olarak Kürt milletinin kaderinin tayini işi, kendisi eliyle değil de, "hareketimiz" (!) eliyle yapılmış olurdu. Böylece, milli meseleden en önemli şey, milletin kendi kaderini tayin hakkı, milletin elinden alınmış, bu temel ilke alçakça çiğnenmiş olurdu. Yukarıdaki cümle şu anlama gelirdi: "Hareketimiz", "Kürt işçi ve köylülerinin menfaati yönünde" ayrı bir Kürt milli devletinin kurulması için çalışır. Besbelli ki bu ifade, devlet kurma hakkını milletin elinden alıp "hareketimiz" denilen şeyin eline vermektedir. İkinci olarak, bir komünist hareket, bir milli devlet kurulup kurulmaması meselesini asla programa almaz; ayrı bir milli devlet kurulması konusunda asla peşin hüküm vermez. Komünist hareket, yukarıda da belirttiğimiz gibi, "milletin kendi kaderini tayin hakkının" garantisini verir ve bunu programına koyar. Ayrılıp ayrılmama meselesinde somut şartlara göre bir karara varır.

Şafak revizyonistleri, sonuç itibariyle, genel olarak milletin kendi kaderini tayin hakkını, özel olarak da Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını fiilen yok etmişlerdir. Bunu yok ettiniz mi de, "ulusların eşitliği" prensibinden geriye kocaman bir sıfır

kalır; elinizi hakim ulusun sadece burjuvazisine değil, polis şeflerine, faşist generallerine de dostça uzatmış olursunuz.

16. Türkiye'nin Sınıf Bilinçli Proletaryası, Kürt Milletinin Ayrılmasını Ne Zaman Destekler, Ne Zaman Desteklemez?

Hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası, Kürt milletinin ayrı bir devlet kurması meselesine devrimin gelişmesi, güçlenmesi açısından bakar. Eğer Kürt milletinin ayrı bir devlet kurması, Türkiye Kürdistan'ında proletarya önderliğinde demokratik halk devriminin gelişmesi ve başarıya ulaşması imkânını artıracaksa, hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası bizzat ayrılmayı destekleyecektir. Eğer ayrılma, Türkiye Kürdistan'ında proletarya önderliğinde demokratik halk devriminin gelişmesini ve başarıya ulaşmasını geciktirecekse, zorlaştıracaksa, hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası ayrılmayı desteklemeyecektir. Ülkemizde gelişen komünist hareketin Kürdistan'da köylüler arasında hızla kök saldığını, toprak devrimi mücadelesinin hızla gelişip yayıldığını, devrimci hareketin Kürdistan bölgesinde, Batı bölgesine nispetle daha hızlı geliştiğini düşünelim. Bu şartlar altında Kürt bölgesinin Türkiye sınırları içinde kalması, bu bölgede *sadece* hakim Türk ulusunun burjuva ve toprak ağalarının devletinin çıkardığı engellerle devrimin kösteklenmesine vs... yol açacaktır. Veya Kürt bölgesinde çeşitli alanlarda Kızıl siyasi iktidarların doğduğunu düşünelim ve Batı'da devrimin çok daha yavaş bir tempoyla geliştiğini düşünelim. Bu şartlar altında yine, Türk hakim sınıflarının ve bunların devletinin baskısı, Doğu'da gelişen devrimi geciktirecek, köstekleyecektir. Bu takdirde Doğu'nun ayrılması, devrimin gelişmesini hızlandıracak, güçlendirecektir. Bu durum, Batı ve Doğu'daki devri-

min gelişmesini de hızlandırarak, Ortadoğu'nun diğer ülkelerindeki devrimin gelişmesini de elbette etkileyip hızlandıracaktır. Böyle bir durumda, hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası Kürt milletinin ayrılmasını, Kürdistan'da hızla gelişen devrimin daha hızlı gelişme imkânlarına kavuşmasını ister ve savunur.

Öte yandan, eğer Türkiye'nin diğer bölgelerinde devrim daha hızla gelişiyorsa, Kürt bölgesindeki gelişme daha yavaşsa, Kürdistan'ın ayrılması, bu bölgede devrimin gelişmesini daha da yavaşlatacaksa, feodal beylerin, şeyhlerin, mollaların vs... hakimiyetini güçlendirecekse, Doğu'daki devrimci mücadele, Batı'nın desteğinden mahrum kalarak zayıf düşecekse, bu takdirde hangi milliyetten olursa olsun, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası ayrılmayı desteklemeyecektir. Eğer Türkiye'de devrim başarıya ulaştıktan sonra Kürt burjuvazisinin önderliğinde bir ayrılma hareketi baş gösterirse, hangi milliyetten olursa olsun sınıf bilinçli Türkiye proletaryası ayrılmayı desteklemeyecektir vs...

Bu söylediğimiz şeyler, elbette faraziyeye dayanmaktadır. Fakat komünist hareketin hangi şartlarda ayrılmayı savunacağını, hangi şartlarda ayrılmanın aleyhinde bir tutum takınacağını kavramak bakımından, bu faraziyeler üzerinde durmanın da büyük faydaları vardır. Ayrıca bu faraziyeler gerçeğe aykırı, olması imkânsız şeyler de değil, gerçeğe uygun, olması mümkün şeylerdir.

17. Kürt Milleti Ayrılmaya Karar Verirse, Sınıf Bilinçli Türkiye Proletaryası Nasıl Davranacaktır?

Ayrılma halinde iki durum sözkonusu olabilir:

Birincisi, ayrılmanın, yukarıda belirttiğimiz gibi devrimin gelişmesini olumlu yönde etkilemesi durumudur ki, bu takdirde mesele basittir. Her milliyetten sınıf bilinçli Türkiye proletaryası, ayrılmayı kesinlikle savunur ve destekler.

İkincisi, ayrılmanın, devrimin gelişmesini olumsuz yönde etkilemesi durumudur. Böyle bir durum varsa ve buna rağmen Kürt milleti ayrılmak istiyorsa, sınıf bilinçli Türkiye proletaryası ne yapacaktır? Sözlü tartışmalarda bu soruya Şafak revizyonistlerinin verdiği cevap şudur: Zor kullanmak dahil, her metoda başvurarak ayrılmayı engellemek. Aynı soruya hareketimizin verdiği cevap şudur: Komünistler böyle bir durumda zor kullanmayı kesinlikle reddederler. Kürt işçileri ve emekçileri arasında "birleşme" lehinde propaganda yürütmekle birlikte, ayrılma isteğinin önüne asla zor çıkarmazlar. "Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı"nı tanımak, bir millet bu hakkı kullanmak, yani ayrılmak istediği zaman, onun karşısına asla engel ve güçlük çıkarmamak demektir. Komünistler, Kürt milletinin ayrı bir devlet kurup kurmayacağı kararını tamamen ve kesinlikle Kürt milletine bırakır. Kürt milleti isterse ayrı bir devlet kurar, istemezse kurmaz. Buna karar verecek olan başkaları değil, Kürt milletidir. Komünistler, bir milletin ayrılma isteğinin önüne kendileri asla engel çıkarmayacağı gibi, burjuva ve toprak ağalarının hükümetinin engel çıkarma, zor kullanma girişimleriyle de aktif olarak mücadele eder. Her türlü dış müdahaleye karşı mücadele eder. Eğer Kürt proletaryası ve emekçileri ayrılmanın devrimi zayıflatacağının bilincinde ise, o zaten birleşmek yolunda elinden geleni yapacaktır; bilincinde değilse, onun adına dışarıdan müdahaleye kimsenin hakkı yoktur. Dışarıdan müdahale, zor kullanma, ayrılma isteğinin önüne engel çıkarma hangi gerekçeyle olursa olsun, "ulusların kendi kaderini tayin hakkı"na bir tecavüzdür. Böyle bir tecavüz, işçilerin ve emekçilerin birliğini baltalar, birbirine güvenini sarsar, milli düşman-

lıkları körükler, sonuç olarak, uzun vadede proletaryanın davasına büyük zararlar verir.

Sovyetler Birliği'nde devrim başarıya ulaştıktan sonra (31 Aralık 1917'de) Finlerin ayrılmak istemesi üzerine Bolşevikler, hiç tereddüt etmeden ayrılmaya razı olmuşlardır. Eğer Finler ayrılmasaydı ve Finlandiya SSCB içinde bir halk cumhuriyeti olarak örgütlenseydi, bu elbette daha iyi bir şeydi. Ama Fin ulusu ayrılmak istiyordu. Bu durumda ya ayrılmaya razı olmak, ya da isteği zorla bastırmak gibi son derece zararlı bir yol tutmak gerekiyordu. Bolşevikler ayrılmaya razı oldular, ayrılma isteğinin önüne en küçük ölçüde bile olsa hiçbir engel çıkarmadılar. Bu tutum gerek Fin halkının, gerekse Sovyetler Birliği'ndeki devrimin menfaatine olmuştur. Bu tutum, Fin işçi ve köylülerinin Sovyet proletaryasına güvenini sağlamlaştırmıştır. Sovyetler Birliği'nde iç savaşın devam ettiği 1918-1920 yılında emperyalistlerin, Sovyetler Birliği'ne Finlandiya üzerinden saldırma planları, Fin halkının direnişiyle karşılaşmıştır. Eğer Fin ulusunun ayrılma isteğine rağmen ayrılma engellenseydi, bu tutum, iki ülke halkı arasında köklü bir düşmanlık doğururdu sadece.

"Smolni'de" diyor Lenin yoldaş,

> Fin burjuvazisinin cellat rolündeki temsilcisi Svinhufvud'a —Rusçası "domuz kafalı" demektir— kararnameyi uzattığım zamanki sahneyi çok iyi hatırlıyorum. Dostça elimi sıktı, birbirimize karşılıklı iltifatlar ettik. Ne tatsız bir işti! Ama yapılması gerekiyordu; çünkü o sırada burjuvazi Moskofların, şovenlerin, Büyük Rusların Finleri ezmek istediği iddiasıyla halkı, emekçi halkı aldatmaktaydı. Bunu yapmak zorundaydık. (*Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, s. 278-279)

Lenin yoldaşın Fin meselesindeki tutumu son derece öğretici bir örnektir. Şafak revizyonistlerinin tutumu, Lenin yoldaşın tutumuna taban tabana zıttır. Bizim tutumumuz, Lenin yoldaşın tutumuyla tam bir uygunluk halindedir.

18. "Bölücülük" Demagojisi

Şafak revizyonistleri, "hareketimiz, Türk ve Kürt halklarının devrimci birlik ve kardeşliğine düşmanlık güden her milliyetten hakim sınıflarla ve onların *bölücü politikasıyla* (abç) mücadele eder" diyorlar.

Bunların "bölücü politika" tabiri, Türk hakim sınıflarının şoven milliyetçilerinin ve feodallerin siyasi sözlüğünden ödünç alınmıştır. Hakim sınıflar, kendi milliyetçi politikalarına karşı çıkan herkese "bölücü" damgasını yapıştırıyorlar. Sadece ayrılmak isteyen Kürtlere değil, ayrılma hakkını savunan, milli baskılara şu veya bu ölçüde karşı çıkan herkese "bölücü" diyorlar. Bölücülüğün Türkiye'de taşıdığı anlam, "toprakların bölünmesi", "devletin birliğinin ve bütünlüğünün bölünmesi"dir. Bu anlamda Türk hakim sınıflarının ve hatta siyasi bakımdan biraz daha ileri olmakla birlikte, bir elini (açıkça) demokrasiye, öbür elini (arkadan) hakim sınıflara uzatan orta burjuvazinin "bölücü" olduğunu söylemek, sadece komik olur. Ne bölücülüğü? Bunlar, "bölücülüğün" amansız düşmanlarıdırlar. Baksanıza, sabah akşam "bölücülüğe" küfrediyorlar. Bunlar ne pahasına olursa olsun, devletin ve toprakların bölünmemesinden, birliğinden yanadırlar! Yani Kürt milletinin ve bütün azınlık milliyetlerin *zorla* Türkiye Devleti sınırları içinde tutulmasından yanadırlar. Komünistler ise böyle bir "birliğe" karşıdır; komünistler her milliyetten işçilerin ve emekçilerin birliğini savunurlar. Toprakların ayrılmamasını veya bir tek devlet halinde örgütlenmeyi devrimin menfaatleriyle bağdaştığı zaman savunurlar (ve bunu savunurken bile, esas olarak işçilerin ve emekçilerin birliğini hedef alırlar); bağdaşmadığı zaman ise, toprakların ve devletin bölünmesini, ayrılmasını savunurlar. "Toprakların birliği," veya "devletin birliği" şiarı, hakim ulusun burjuvalarının ve toprak ağalarının şiarıdır. Komünistler "her milliyetten işçilerin ve emekçilerin birliği" şiarıyla, "toprakların ve devletin birliği" şia-

rını kesin olarak ve kalın çizgilerle ayırdetmek zorundadırlar. Meseleyi böyle koymak yerine, hakim ulusun burjuva ve toprak ağalarının ağzıyla "bölücülüğe" saldırmak, sadece kafaları bulandırır ve Türk hakim sınıflarının işini kolaylaştırır. "Bölücülük" kavramına, gerçekte onun taşımadığı bir anlam atfederek, "asıl bölücüler onlardır!" gibi, korkunç derecede demagojik bir üslupla milli haksızlıklara karşı çıkılamaz. *İşçi-Köylü* gazetesinde "Kimdir Bölücü?" başlığı altında, böyle bir demagoji ve safsata yığını arasında, Kürt milletinin "ayrılma hakkı"nın nasıl güme getirildiği, hakim sınıfların "devletin ve toprakların birliği" şiarına nasıl sinsice sahip çıkıldığı hâlâ hatırlardadır. Şafak revizyonistleri, hakim sınıfların ağzıyla "bölücü politika"ya saldırarak, gerçekte dolaylı yoldan "toprakların ve devletin birliği"ni savunmaktadır; yani devletin resmi görüşünü benimsemektedir. Hangi milliyetten olursa olsun sınıf bilinçli proletaryanın şiarı da şudur:

> Bütün uluslar için tam hak eşitliği; ulusların kaderini tayin etme hakkı; bütün ülkelerin işçilerinin [ve ezilen halklarının] birleşmesi. (Lenin)

19. Şafak Revizyonizmi, M. Kemal ve İ. İnönü'nün Hakim Ulus Milliyetçiliğini Kendisine Dayanak Yapıyor

Şafak revizyonistleri, tarihte Kürt ulusuna ve diğer azınlık milliyetlere yapılan milli baskıları tasvip ediyor. M. Kemal'in Sivas Kongresi'nde, "Türkiye'de Kürtler ve Türkler yaşar" demesini alkışlıyor. İsmet İnönü'nün Lozan'da, "ben Türklerin ve Kürtlerin temsilcisiyim" demiş olmasını hararetle karşılıyor ve bunları kendisine dayanak yapıyor. Türk hakim sınıflarına sanki şöyle sesleniyor: Bakın, Kürtlerin *varlığını* Atatürk ve İnönü de tanıdı. Bizim yaptığımız budur! Bunda kızacak ne var?

Revizyonist hainler, bir milletin varlığını tanımakla, milli meseleyi hallettiklerini sanıyorlar (hatta onlar, henüz Kürt milletinin varlığını da değil, Kürt halkının varlığını tanıyorlar (!)). Komünistler, milli meselede her milliyetin ve dilin mutlak eşitliğini savunurlar; milliyetler ve diller arasındaki her türlü eşitsizliğe, imtiyaza karşı çıkarlar. Devlet kurma konusunda da milliyetlerin eşitliğini isterler. "Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı"nı kayıtsız şartsız savunmaları buradan gelir. Oysa, burjuvazi her fırsatta kendi milliyeti lehine eşitsizlik ister, imtiyaz ister, diğer milletlerin en tabii haklarını çiğner vs... Hakim milletin burjuvazisi, başka milletlerin varlığını tanıyabilir, hatta mecbur kaldığı zaman ona bazı haklar da verebilir. Irak'taki Arap burjuvazisi gibi. Ama her fırsatta bu hakları çiğner, her fırsatta başka milliyetleri ezmek ister. Komünistlerle burjuvaziyi ayıran, azınlık milliyetlerin varlığını tanıyıp tanımamak değildir.

Kaldı ki, M. Kemal, Sivas Kongresi'nde merkezi otorite diye bir şeyin mevcut olmadığı veya iyice çöktüğü şartlarda Kürtlerin varlığından sahte bir edayla bahsederek, gerçekte Kürt milletinin muhtemel bir ayrılma hareketini engellemek istemiştir. Onların, Türk burjuvazisinin ve toprak ağalarının boyunduruğuna razı olmalarını sağlamak istemiştir. M. Kemal'in bütün hayatı Kürt milletine ve diğer azınlık milliyetlere baskı ve zulüm örnekleriyle doludur. Türkiye'de milli meselede komünistlerin kendilerine destek edinemeyeceği biri varsa, o da M. Kemal'dir. Hatta Türkiye'de en başta mücadele edilecek milliyetçilik, hakim ulus milliyetçiliği olan M. Kemal milliyetçiliğidir. İnönü'nün Lozan'da Kürtlerin de temsilcisi olduğunu iddia etmesi de, Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkına açıkça bir saldırıdır. Kürt milletinin kaderini dışarıdan tayin etme alçaklığıdır. Kürt milletinin oturduğu bölgeyi Türkiye sınırlarına yani Türk burjuvazisinin ve toprak ağalarının hakimiyet alanına, emperyalistlerle pazarlık yaparak dahil etme kurnazlığıdır! Ve Türk

milliyetçiliğinin en azgın bir biçimde tezahür etmesidir. Revizyonist hainlerin kendilerine dayanak yaptığı şey işte budur!

20. Şafak Revizyonizminin Milli Meseleyle İlgili Tezlerinin Özeti

Şafak revizyonistleri, diğer azınlık milliyetler ve diller üzerindeki milli baskıyı göz ardı ediyor. Şafak revizyonistleri, Kürt hareketini bir milli hareket olarak görmüyor; onu *sadece* milli baskılara karşı yönelmiş bir "halk" hareketi olarak değerlendiriyor; Kürt halkının sınıf hareketiyle, milli hareketini birbirinden ayırdedemediği gibi, Kürt milli hareketinin baskılara ve zulme karşı yönelmiş genel demokratik muhtevasıyla Kürt milliyetçiliğini güçlendirmeye yönelen gerici muhtevasını da birbirinden ayırdetmiyor, Kürt burjuva ve toprak ağalarıyla Kürt proletaryası ve emekçileri arasındaki farkı siliyor.

Şafak revizyonistleri, Türk hakim sınıflarının Kürt milletine uyguladığı milli baskı ve zulmün derin iktisadi ve siyasi sebeplerini yanlış tahlil ediyor; milli baskıyla sınıf baskısını, milli çelişkiyle sınıf çelişkisini bir ve aynı gibi gösteriyor.

Şafak revizyonistleri, Türk işçi ve köylüleri üzerindeki Türk milliyetçiliğinin derin izlerini de görmezlikten gelerek, gerçeği süslü laflara feda ediyor! Türk milliyetçiliğine karşı işçiler ve köylüler arasında yürütmek zorunda olduğumuz faaliyetin önemini ortadan kaldırıyor.

Şafak revizyonistleri, "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" kavramını akıl almaz bir şekilde çarpıtarak, onu önce Buharinci formülasyona dönüştürerek, sonra bu Buharinci formülasyonun da ırzına geçerek, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını tamamen imkânsız hale getiriyor ve ortadan kaldırıyor. Milli meseleyle ilgili kavramları altüst ediyor.

Şafak revizyonistleri, "bölücülük" demagojisiyle, sinsi bir şekilde toprakların ve devletin birliğini savunuyor.

Şafak revizyonistleri, Türkiye'de hakim ulus milliyetçiliğinin temsilcileri olan M. Kemal ve İ. İnönü'yü kendisine dayanak yapıyor; bir milletin varlığını tanımakla milli meselenin halledileceğini sanıyor.

Sonuç şudur: Şafak revizyonistlerinin milli meselede izledikleri çizgi, Türk milliyetçiliğiyle, Mihricilikten miras bir milliyetçilikle, Kürt milliyetçiliğini bağdaştırma çabasıdır. Şafak revizyonistleri, bir yandan Türk milliyetçisidir, fakat öte yandan Kürt milliyetçiliğine de dostça elini uzatmıştır. Satırlar arasında sanki şu okunuyor:

> Kürt burjuvazisi ve toprak ağaları kardeşlerimiz! Şu ayrılmak fikrini bir yana bırakın! Gelin bizimle elele verin! Bakın, size yapılan baskılara biz de karşı çıkıyoruz. Size baskı yapanlar "bölücüler"dir! Ama eğer ayrılmak isterseniz, siz de "bölücü" olursunuz! Oysa, biz, bilirsiniz, "bölücülüğün" düşmanlarıyız, vs. vs...

Kürt milliyetçiliğine taviz veren bir Türk milliyetçiliği! İşte, milli meseleyle ilgili bütün gevezeliklerin ve şarlatanlıkların özeti!

21. Marksist-Leninist Hareketin Milli Meseleyle İlgili Görüşlerinin Özeti

Marksist-Leninist hareket, bugün Türk hakim sınıflarının Kürt milletine ve azınlık milliyetlere uyguladığı milli baskıların en amansız ve en kararlı düşmanıdır; milli baskılara, diğer diller üzerindeki baskılara, milli imtiyazlara karşı en önde mücadele eder.

Marksist-Leninist hareket, Türk burjuva ve toprak ağaları tarafından ezilen Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını, ya-

ni ayrılma ve bağımsız bir devlet meydana getirme hakkını her dönemde ve kayıtsız şartsız tanır ve savunur.

Marksist-Leninist hareket, devlet kurma hakkı konusunda da imtiyaza karşıdır. Halk demokrasisinin en temel ilkeleri bunu zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda Türk burjuva ve toprak ağalarının Türkiye'deki azınlık milliyetlere uyguladığı şimdiye dek görülmedik milli baskılar da bunu zorunlu kılıyor. Bu aynı zamanda bizzat Türk işçilerin ve emekçilerin özgürlük mücadelesi tarafından zorunlu kılınmaktadır, çünkü onlar, Türk milliyetçiliğini yıkmazlarsa, onlar için kurtuluş imkânsız olacaktır.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, belli bir ulusun ayrılmasının gerekliliği ile asla karıştırılmamalıdır. Marksist-Leninist hareket, ayrılma sorununu her özel meselede somut olarak ele alır, "bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için, proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar ve tayin eder". Marksist-Leninist hareket, tasvip etmediği bir ayrılma kararında da zor kullanmayı, engel ve güçlük çıkarmayı kesinlikle reddeder. Sınırlar, milletin kendi iradesiyle tespit edilmelidir. Bu, çeşitli milliyetlere mensup işçi ve emekçi yığınların karşılıklı güveni, sağlam dostluğu ve gönüllü birliği için zorunludur.

Marksist-Leninist hareket, genel olarak ezilen milliyetlerin ve özel olarak Kürt milletinin milli baskılara, zulme ve imtiyazlara karşı yönelmiş mücadelesini kesinlikle destekler; ezilen milletin milli hareketindeki genel demokratik muhtevayı kesinlikle destekler.

Marksist-Leninist hareket, Kürt milli hareketinin başını çeken burjuva ve küçük toprak ağalarına karşı da, Kürt proletaryasının ve emekçilerinin sınıf mücadelesini yürütür ve yönetir. Kürt burjuva ve toprak ağalarının milliyetçiliği güçlendirmeyi hedef alan eylemlerine karşı, Kürt işçi ve emekçilerini uyarır. Marksist-Leninist hareket, çeşitli milliyetlerin burjuva ve toprak

ağası sınıflarının kendi üstünlükleri için giriştikleri mücadeleler karşısında kayıtsızdır.

Marksist-Leninist hareket, milli baskılara karşı mücadeleyi toprak ağalarının, şeyhlerin, mollaların vb... durumunun güçlenmesiyle bağdaştırma çabasında olanlara karşı mücadele eder.

Marksist-Leninist hareket, Türk hakim sınıflarıyla işbirliği yapan Kürt büyük feodal beylerinin, din adamlarının büyük burjuvalarının, işçileri ve emekçileri bölme çabalarını, el altından Türk burjuva ve toprak ağalarıyla, bütün milliyetlerin emekçi halklarının aleyhine dalavereler yürüterek işçileri ve emekçileri uyutma çabalarını, çoğu zaman milliyetçi sloganlarla örtbas etmeye çalıştıklarını bilmektedir ve bunlara karşı mücadele eder.

Marksist-Leninist hareket, Lenin yoldaşın da işaret ettiği gibi, bütün ülkelerin ve hele ezilen ülkelerin geniş emekçi yığınları önünde bıkmadan, usanmadan siyasi bakımdan bağımsız devletler kurma maskesi altında, gerçekte iktisadi, mali ve askeri alanlarda kendilerine tamamen tabi devletler yaratan emperyalist devletlerin sistemli biçimde uyguladıkları aldatmacayı açıklar ve suçlar.

Marksist-Leninist hareket, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin belli bir devlette, birleşik örgütlerde, siyasi, sendikal, kooperatif, eğitsel vb. örgütlerde kaynaştırılmasını savunur. İşçileri ve emekçileri milliyetlerine göre ayrı örgütlerde toplama eğilimleriyle mücadele eder. Çünkü değişik milliyetlerin işçileri ve emekçileri, uluslararası sermayeye ve gericiliğe karşı ancak bu şekilde başarılı mücadele yürütme imkânına kavuşur; bütün milliyetlerin toprak ağalarının, din adamlarının ve burjuva milliyetçilerinin propagandasıyla ve gerici özlemleriyle ancak bu şekilde başarıyla mücadele etme imkânına kavuşur.

Marksist-Leninist hareket, ülkemizde her milliyetten burjuva ve küçük-burjuva oportünist partiler ve akımlar tarafından genellikle benimsenen "kültürel-milli özerklik" planını kesinlikle reddeder. Çünkü bu plan, bir tek devletin eğitim işlerinin milliyetlere göre bölünmesini önermektedir; böylece, her milliyetin işçi ve emekçilerini, o milliyetin burjuva ve toprak ağalarının kültürüne bağlamayı ve onları manevi bakımdan köleleştirmeyi hedef almaktadır. Dolayısıyla, hem demokrasi açısından, hem de proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından son derece zararlıdır.

Marksist-Leninist hareketin demokratik halk diktatörlüğü sisteminde milli meseleye getireceği çözüm şudur:

Demokratik halk diktatörlüğü sisteminde bütün milletlerin ve dillerin tam eşitliği garanti edilecektir. Hiçbir zorunlu dil tanınmayacak, halka bütün yerli dillerin öğretildiği okullar sağlanacaktır. Halk devletinin anayasası, herhangi bir milletin, herhangi bir imtiyaza sahip olmasını ve milli azınlığın haklarına herhangi bir tecavüzü kesinlikle yasaklayacaktır. Her ulusa, kendi kaderini tayin etme hakkı tanınacaktır. Bütün bunların gerçekleşmesi için, özellikle yaygın bölgesel özerklik ve tamamen demokratik yerel kendi kendini yönetim gereklidir. Bu özerk ve kendi kendini yöneten bölgelerin sınırları, ekonomik ve sosyal şartlar, nüfusun milli bileşimi vb... temeli üzerinde, bizzat mahalli nüfus tarafından tayin edilecektir.

Milli meseledeki temel şiarımızı bir kere daha tekrarlayalım:

> Bütün uluslar için tam hak eşitliği; *ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı;* bütün ülkelerin işçilerinin [ve ezilen halkların] birleşmesi.

ŞAFAK REVİZYONİZMİNİN KEMALİST HAREKET, KEMALİST İKTİDAR DÖNEMİ, İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI YILLARI, SAVAŞ SONRASI VE 27 MAYIS HAKKINDAKİ TEZLERİ* **

İbrahim Kaypakkaya

[...]

Şafak revizyonistlerinin tezlerini özetleyelim:

1. "Milli Kurtuluş Savaşımız, milli burjuvazinin önderliğinde yürütüldü."

2. Kurtuluş Savaşımız "proleter devrimleri ve *milli kurtuluş savaşları çağının* ilk kurtuluş mücadelesidir." (abç)

---

* Ocak 1972'de yazıldı. Ağustos 1972'de revizyonizmle örgütsel ayrılıktan sonra aslına bağlı kalınarak yeniden kaleme alındı (İ.K.).

** İbrahim Kaypakkaya, *Seçme Yazılar-Nivîsên Bijarte*, Umut Yayıncılık, İstanbul, 2012.

3. Kurtuluş Savaşımız, "Asya'nın bütün ezilen halklarına cesaret ve umut vermiştir."

4. Milli Kurtuluş Savaşıyla, "Osmanlı Sultanlığı ve komprador burjuvazi yıkılmıştır."

5. Kemalist iktidar, *siyasi bakımdan bağımsız bir milli burjuva diktatörlüğüdür*. "M. Kemal'in emperyalist işbirlikçisi olduğunu iddia edenler, burjuva idealistleridir."

6. "İktidarı ele geçiren yeni Türk burjuvazisi, büyümek ve zenginleşmek için *devlet eliyle milli burjuva yaratmaya girişti*." (abç)

7. "Kemalist burjuvazinin halk üzerindeki diktatörlüğü, *milli burjuvazinin karakteri icabı*, emperyalizmle ve feodalizmle *uzlaştı*." (abç)

8. Milli burjuva yaratma politikasıyla semiren yeni Türk burjuvazisinin içinden, *işbirlikçi büyük burjuvazi* çıktı.

"İşbirlikçi büyük burjuvazi, özellikle *İkinci Dünya Savaşı yıllarından* itibaren hızla gelişti ve *emperyalizmle işbirliğini adım adım yoğunlaştırdı*." (abç). "Savaş sırasında vurgunculukla palazlandı ve uluslararası sermayenin kanatları altına iyice girdi".

İşbirlikçi büyük burjuvazi, savaş yıllarında gelişmiş olan *toprak ağalarıyla ittifak kurdu*.

"Bu gerici ittifak, kendini CHP'nin devlet kapitalizminin bürokratik kösteklerinden kurtarmak için DP'ye ağırlık vererek iktidarını bu partiyle devam ettirdi."

9. "1950'den sonra emperyalist sermaye Türkiye'de doludizgin at oynatmaya başladı."

10. "Emperyalizm ve işbirlikçileri, gerici parlamentoyu bir hakimiyet aracı olarak kullandılar."

11. "*Siyasi ve iktisadi buhran*, Amerikan uşağı DP iktidarının 27 Mayıs 1960'da yıkılmasıyla *sonuçlandı*." (abç)

12. "27 Mayıs hareketine karakterini veren orta burjuvazi"dir. 27 Mayıs hareketiyle iktidar, orta burjuvazinin eline geçmişti. Fakat orta burjuvazi, iktidarı "işbirlikçi büyük burjuvaziye ve toprak ağalarına *bıraktı*." (abç)

13. "Kemalizm, orta burjuvazinin devrimci kesiminin ideolojisidir." "M. Kemal'in ilkeleri faşizmle asla bağdaşmaz."

"M. Kemal, halkımızın ilerici tarihinin bir parçasıdır."

14. "M. Kemal'in tam bağımsızlık ilkesinin mirasçısıyız." "Bu mirası faşistlere terk edemeyiz, ona sıkı sıkıya sarılmalıyız."

15. "Lenin, Stalin, Mao Zedung'un M. Kemal tahlilleri bize ışık tutsun." Şafak revizyonistlerinin tezleri işte bunlardır. Şimdi eleştirilere geçelim.

II

Kemalist hareketin niteliğini ve Kemalist iktidarın uygulamalarını Şnurov'dan geniş aktarmalar yaparak ortaya koyacağız. Çünkü Şnurov güvenilir bir tanık, sağlam bir Bolşeviktir. Aktarma yapacağımız broşürü, Sovyet işçi sınıfına Türkiye'nin durumunu ve Türk işçi sınıfının mücadelesini tanıtmak amacıyla yazmıştır. Şnurov'un dile getirdiği görüşlerin, o yıllarda Stalin yoldaşın ve diğer Bolşevik Partisi önderlerinin de görüşleri olduğunu kabul etmemek için hiçbir sebep yoktur.

1. Kemalist devrime önderlik eden sınıflar, Türk büyük burjuvazisi ve toprak ağaları sınıflarıdır:

Şnurov yoldaş şöyle diyor:

> Devrimin önderi M. Kemal'e izafeten Kemalist adı verilen bu Türk milli devrimini Türkiye 'nin milli burjuvazisi, yani tüc-

car, toprak ağası ve o sırada Türkiye'de çok az sayıda bulunan sanayiciler yönetiyordu.

Kemalist devrim, Jön Türk devriminin benzeri ve izleyicisidir. Şnurov, bunu da şöyle anlatıyor:

> Esasen fakir olan ülkeyi insafsızca soyan büyük toprak sahipleri ile din adamlarının ve en başta sultanlarının hakimiyeti neticesinde Türkiye tamamen Avrupa sermayesinin eline düşerek, Avrupa kapitalizminin kölesi olmuştu. 1908 senesinde sultanın hakimiyeti, Türkiye tarihinde ilk defa olmak üzere Türk ticaret burjuvazisi, subaylar ve asilzadelerin [eşrafın] birleşmiş gücü ile kökünden sarsılmıştır. Bu burjuva devrimi, Jön Türk devrimi olarak tanınmaktadır ve bunu, başlangıçta halk yığınları da desteklemiştir.
>
> [Jön Türk devriminden sonra da] Türkiye yarı-sömürge karakterini muhafaza ediyordu. Yani kapitalist ülkelerin, hammadde alıp, sanayi mamullerini sattıkları bir pazar durumundaydı. Politik bakımdan Türkiye bağımsız sayılıyordu. Fakat Türkiye, emperyalist ülkelerin elinde oyuncaktı. Bu yüzden Türkiye, ekonomik yönden aşırı derecede bağımlı bulunduğu Almanya tarafından Birinci Dünya Savaşı'na itildi ve Almanya uğruna savaştı. Almanya savaşı kaybedince, Türkiye tam anlamıyla yağma edildi. Ülkenin bütünlüğünü korumak için ikinci bir devrime ihtiyaç hasıl oldu.
>
> Bu defa "Kemalist devrim" adı ile tanınan devrim, İngiliz-Fransız emperyalizmine karşı yapılmıştır.
>
> ... Devrimin başına Türk ticaret burjuvazisi geçti. Türkiye tarım memleketi olduğu için, tüccarların başlıca alışverişi tarım ürünleri üzerine idi. Böylece ticaret burjuvazisi, ağalar ve büyük toprak sahipleri ile sıkı bağlar kurdu. Her Türk köyünde ağa ve toprak sahibi, aynı zamanda tefeci ve köylü ürünlerinin belli başlı alıcısı ve satıcısı idi. Bu ağaların bazen un değirmeni, yağ veya kuru meyve işleyen küçük imalathaneleri ve diğer ufak tefek teşebbüsleri oluyordu. Ağalar aynı zamanda tarım ürünlerini toptan satın alan büyük ticaret firmalarının acenteleri durumundaydılar.

> Bu koşullar altında, Türkiye, Avrupa kapitalistlerine yenilmiş olsaydı, yabancılar en kısa zaman içinde bütün ticareti ve sanayii ele geçireceklerdi. Türk burjuvazisi bir ölüm kalım sorunu ile karşı karşıya idi. Kapitalistlerin işgali altındaki liman şehirleri olmazsa, devlet kendilerini desteklemezse, yabancılara verilen imtiyazlar devam edip Türkiye her bakımdan yabancı kapitale bağlı kalırsa, yurdun öz ticareti ve sanayii er geç ölecekti. Tüccarı, sanayiciyi, tarım ürünlerini yabancı ülkelere satan ağa ve büyük toprak sahiplerini devrimci kılan işte bu tehlike idi. Köylü, işçi ve küçük esnafın kapitalistler ve toprak ağalarına karşı duyduğu hoşnutsuzluk, ustalıkla yabancı kapitalistlerle mücadeleye dönüştürüldü. Bunun için devrim, bütün yurda yayılarak milli bir karakter aldı.

Kemalist devrim esas olarak ticaret burjuvazisinin başını çektiği, fakat bunların bir kısım ağalar, büyük toprak sahipleri ve tefecilerle de ittifakına dayanan bir "milli burjuva" devrimidir ve burjuvazi ilk başlarda halkın desteğini almayı başarmıştır.

Yukarıdaki "milli burjuva" kavramı üzerinde kısaca durmak gerekiyor. Lenin, Stalin ve Şnurov yoldaşlar, Kemalist devrimden bahsederken "milli burjuva" kavramını, *Türk olan burjuva* anlamında kullanmaktadırlar. Milli burjuva-komprador burjuva ayırımı, onlarda henüz yoktur. Bu kavramı daha sonra, yeni anlamıyla Mao Zedung yoldaşta görmekteyiz. Lenin, Stalin ve Şnurov yoldaşlar, Kemalist devrime, "milli burjuva devrimi" derken, kastettikleri "komprador olmayan burjuvazinin devrimi" değildir; kastettikleri "Türk olan burjuvazinin devrimi"dir.

[...]

[Kemalist devrime önderlik eden –y.n.] bu sınıflar, bugün kullandığımız anlamıyla "milli" miydi, komprador muydu, bunun üzerinde duralım:

Stalin yoldaş, *Yeni Demokrasi* kitabında Mao Zedung yoldaşın yaptığı alıntıda "Kemalist devrim, *üst tabakanın*, milli ticaret burjuvazisinin bir devrimidir" demektedir. (abç)

"Üst tabaka", İttihat ve Terakki içinde palazlanmış olan, önce Alman emperyalizmine uşaklık eden, Birinci Dünya Savaşı'nda Alman emperyalizminin yenilgisinden sonra da, İngiliz-Fransız emperyalizmine yaklaşan, *"Türk komprador büyük burjuvazisinin"* ta kendisidir.

Türk burjuvazisinin önce İttihat ve Terakki Cemiyeti etrafında toplandığını, bu sınıfın subaylar ve asilzadelerle birlikte 1908 Jön Türk devrimine önderlik ettiğini biliyoruz. İttihat ve Terakki Cemiyeti iktidar makamına oturduktan sonra, dünya şartlarının ve Türkiye'nin tasfiye edilemeyen yarı-sömürge yapısının zorlamasıyla İttihat ve Terakkiciler, Alman emperyalizmi ile işbirliğine giriştiler. Bir yandan burjuvazinin bir kanadı hızla büyüdü, palazlandı, Türk büyük burjuvazisini oluşturdu; öte yandan Abdülhamit zamanından beri mevcut olan genellikle azınlık milliyetlere mensup komprador burjuvazi varlığını devam ettiriyordu. İttihat ve Terakki Partisi, birincilerin menfaatini temsil ediyordu. İttihat ve Terakki Partisi, Alman emperyalizminin sadık uşağı, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin de azılı düşmanı olup çıktı. Türk burjuvazisinin büyüyen ve kompradorlaşan kanadı (yani Türk komprador büyük burjuvazisi), Birinci Dünya Savaşı yıllarında, istibdat şartlarında, savaş araç ve gereçleri alım satımı, vagon tekeli, zaruri ihtiyaç maddeleri üzerinde yapılan vurgunlar, vb. yoluyla muazzam zenginleşti. Büyük servetler, sermayeler edindi. Bunlar, Alman emperyalizminin kesin iflası ve bu sebeple kendi egemenliklerinin de tehlikeye düşmesi karşısında, İtilâf emperyalizmine kuyruk sallamaya, onunla yakınlaşmaya ve bu yolda gerekli tedbirleri almaya giriştiler.

İşte Stalin yoldaşın, *üst tabaka* dediği bunlardır.

Şnurov yoldaş, broşürünün bir yerinde Türk burjuvalarının, *"devrimci olmadıkları halde"* (abç), Milli Kurtuluş Savaşı'na katılmak zorunda kaldıklarını belirtiyor. Geri ülkelerde komprador olmayan burjuvazi, yani milli burjuvazi, bilindiği gibi, sınırlı da olsa, devrimci bir nitelik taşır. Devrimci olmayan sınıf, emperyalizmle menfaat birliği halinde olan komprador burjuvazidir.

[...]

Bütün bunlar şunu gösteriyor ki, Milli Kurtuluş Savaşı'nın önderliği, ta başından itibaren İttihat ve Terakki içindeki Türk komprador büyük burjuvazisinin, toprak ağalarının ve tefecilerin eline geçmiştir. Bu sınıfları, kurtuluş savaşına iten sebepleri biraz yukarıda Şnurov yoldaş açıklamaktadır.

Bir noktayı daha belirtelim: İttihat ve Terakki içinde, palazlanamayan kesim, yani orta burjuvazi de varlığını devam ettiriyordu. Kurtuluş Savaşı içinde burjuvazinin bu kanadının da son derece önemli bir rol oynadığı açıktır. Biz, önceleri, Kurtuluş Savaşı'na milli karakterdeki orta burjuvazinin önderlik ettiği görüşündeydik. Fakat Stalin yoldaşı ve Şnurov yoldaşı daha dikkatli olarak inceleyince bu görüşün yanlış olduğunu gördük. Milli karakterdeki orta burjuvazi, Kurtuluş Savaşı'nın önderi değildir ama, Kurtuluş Savaşı'nda önemli bir rolü vardır. Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri içinde örgütlenenler, çoğu ticaretle uğraşan Türk komprador büyük burjuvaları, toprak ağaları, tefeciler, kasabaların eşraf takımı ve milli karakterdeki orta burjuvazidir. Kurtuluş Savaşı'na önderlik eden sınıflar, işte bu sınıflardır.

2. Kemalistler, daha Kurtuluş Savaşı yıllarındayken emperyalistlerle işbirliğine girişiyorlar:

Emperyalistler ufak tefek tavizler vermeye başlayınca, Kemalistler gene, hemen Fransa, İngiltere ve diğer memleketler burjuvazisiyle anlaşmalar imza etmekte gecikmediler.

> ... Kemalistlerin korkusu şu idi: Savaş devam ederse, emekçi kitleleri yabancı sömürücülere karşı mücadele ile yetinmeyip, kendi yurttaşı olan sömürücülere karşı da savaşa girişebilirlerdi.

Şnurov böyle diyor. Stalin yoldaş ise, daha 30 Kasım 1920'de şunları yazıyordu:

> İtilaf devletlerinin kesin "tarafsızlığı" ile Ermenilerin Kemalistler tarafından yenilmesi, Trakya ve İzmir'in Türkiye'ye geri verilmesi söylentileri, İtilaf devletlerinin ajanı Sultan ile Kemalistler arasındaki görüşme söylentileri, İstanbul'un boşaltılması planı ve son olarak Türk Batı cephesindeki durgunluk, bütün bunlar *İtilaf devletlerinin Kemalistlere ciddi olarak kur yaptığının ve Kemalistlerin belli bir sağa dönüş yaptıklarının belirtisidir.* (abç)
>
> İtilaf devletlerinin iltifatlarının ne şekilde sonuçlanacağı ve Kemalistlerin sağa gidişlerinde ne kadar ileri gideceklerini söylemek zordur. Birkaç yıl önce sömürgelerin kurtuluşu için başlayan mücadelenin her şeye rağmen güçleneceği, Rusya'nın bu mücadelenin öncüsü olarak bütün gücüyle ve bütün vasıtalarla bu mücadele taraftarlarını destekleyeceği, bu mücadelenin, ezilen halkların davasına ihanet etmedikleri sürece *Kemalistlerle birlikte* veya İtilaf devletleri cephesine geçerlerse, *Kemalistlere karşı* zafere ulaşacağı bütün şüphelerin dışındadır.

Kemalistler, ilk başlarda açıkça İtilaf devletlerinin saflarına geçmediler ama, dışarıda sosyalist Sovyetler Birliği'ne ve içerde

komünistlere, işçi sınıfına ve diğer emekçi halka karşı, onlarla el altından işbirliği yapmayı da ihmal etmediler. M. Kemal ve hükümeti, Sovyetler Birliği'ne karşı ikiyüzlü bir politika izlemişlerdir. Bir yandan, yardım koparmak için en aşırı iltifatları yağdırırken, öte yandan ABD, İngiltere, Fransa ile yapılacak gizli anlaşmalar için zemin aramaktadırlar. Çiçerin'e gönderilen yardım talebinden iki ay sonra, M. Suphi ve 14 yoldaşı hunharca öldürülmektedir. Ayrıca Anadolu'daki komünistlere karşı da bir sindirme kampanyasına girişilmektedir. Çünkü, Kemalist burjuvazi, 23 Şubat 1921'de toplanan Londra Konferansı'na komünistleri katlederek katılırsa, Avrupalı efendilerinin teveccühünü kazanacağını, Sevr Anlaşması'nın öldürücü hükümlerinden vazgeçilebileceğini hesaplamaktadır. Konferansta delegasyonun başı Bekir Sami, Türkiye'nin anti-Sovyet blokuna katılacağını söyleyerek daha iyi anlaşma şartları aramaktadır. Yine Londra Konferansı'nın devam ettiği günlerde, 28 Şubat 1921'de Kemalist hükümet, Sovyetler'den Artvin ve Ardahan'ın terkini istemekte ve Batum'u işgal etmeye girişmektedir. Fakat Avrupalı efendilere yaranma çabaları boşa çıkıp efendiler Sevr Anlaşması üzerinde ısrar edince, Kemalistler için tekrar Sovyetler Birliği'ne yanaşmak mecburiyeti doğmuştur. Yunan orduları atıldıktan hemen sonra, Sovyet yardımına ihtiyaç kalmadığı için, Kemalistler yeniden komünizm yasağını uygulamaya girişmişlerdir. 14 Kasım 1922 tarihli *İzvestia* şöyle yazmaktadır:

> Kemalist hükümet, komünistleri takip ettirerek, emperyalist devletlerin teveccühünü kazanmak emelinde.

Demek oluyor ki, Kemalist hükümet, daha Kurtuluş Savaşı içindeyken Avrupalı emperyalist efendileri ile işbirliğine girişmiştir. Şafak revizyonistlerinin sandığı gibi Atatürk'ün ölümünden sonra değil. Nitekim, Kurtuluş Savaşı dört yıl gibi çok kısa bir sürede sona ermiştir. Şafak revizyonistleri, "uzun ve kanlı bir savaş" diyorlar ama, gerçekte Kurtuluş Savaşı çok kısa sür-

müştür. Çin Devrimi ile Vietnam Devrimi ile karşılaştırılırsa, kısa sürdüğü anlaşılacaktır. Bunda, İtilaf emperyalistlerinin Kemalist burjuvaziye besledikleri iyi duyguların önemli payı olduğunu kimse inkâr edemez.

3. Kurtuluş Savaşı'yla sömürgeleştirilmiş topraklar kurtarıldı, sultanlık kaldırıldı, fakat yarı-sömürge ve yarı-feodal yapı olduğu gibi kaldı:

Kemalist devrim, işgal altındaki toprakları kurtardı, Sultanlığı kaldırdı, emperyalist ülkelere tanınan imtiyazlardan bir kısmını kaldırdı (örneğin: Yabancı ülkelerden ithal olunan mallardan daha yüksek vergi, gümrük rüsumu alınmaya başlandı. Yabancı sermayeye tanınan rüçhan hakları kaldırıldı). Fakat yine de Türkiye yarı-sömürge bir ülke olarak kaldı.

> Bir müddet daha demiryolları, fabrikalar, maden ocakları yabancıların elinde kaldı. Avrupa'nın büyük banka ve firmaları bugün dahi [yani 1929 yılında] Türkiye'de dilediği şekilde çalışmaktadır. (Şnurov)

Emperyalistlerin baskısı altında eski borçlar kabul edildi. Yabancılara ticaret serbestisi sağlandı.

[...]

Gerek Jön Türkler, gerekse Kemalistler emekçi sınıfların sırtından iktidara geldiler. Fakat her ikisi de, Türkiye'nin yarı-sömürge yapısını aynen muhafaza ettiler. Jön Türk devrimi Sultanlığı da muhafaza ettiği halde, Kemalist devrim Sultanlığı kaldırdı ve bir de işgal altındaki toprakları yani, *sömürgeleştirilmiş* toprakları kurtardı. Böylece sömürge, yarı-sömürge ve yarı-

feodal düzen, yarı-sömürge ve yarı-feodal bir düzen haline geldi.

4. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının bir kesiminin hakimiyetinin yerine, bir başka kesiminin hakimiyeti geçmiştir:

Kemalist burjuvazinin İtilaf emperyalistleriyle işbirliğine, daha savaş yıllarında giriştiğine işaret ettik. Toprak ağalarıyla ittifak ise, savaşın başından itibaren mevcuttur. Savaşın başını çekenler, Şnurov'un da belirttiği gibi, birbirleriyle kopmaz bağları bulunan, ticaret burjuvazisi, toprak ağaları, tefeciler, o zaman zayıf olan sanayi burjuvazisi idi. Bunların içindeki hakim unsur ise, ticaret burjuvazisi idi. Bu ittifak, emperyalizme bağlı olarak gelen bir kısım eski büyük ticaret burjuvazisinin ve milli azınlıkların burjuvazisinin (Ermeni, Rum burjuvazisinin) yerini aldı.

[...]

Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yaptığımız soruşturmalardan öğreniyoruz ki, ağaların ve büyük toprak sahiplerinin bir kısmı da, aynı şekilde yani boşalan Ermeni ve Rum topraklarına el koyarak ortaya çıkmışlardır. Demek oluyor ki, eski komprador burjuvazinin bir kısmının (ki bunlar çoğunlukla azınlık burjuvazisi idi) ve toprak ağalarının bir kısmının hakimiyeti yerine, komprador burjuvazinin ve toprak ağalarının başka bir kesiminin hakimiyeti geçmiştir.

[...]

5. Komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları Kurtuluş Savaşı'ndan sonra esaslı iki siyasi kampa bölünmüştür. Kemalist diktatörlük, bu kamplardan birinin menfaatlerini temsil etmektedir:

O yıllarda hakim sınıflar arasındaki esaslı iki siyasi kamp, şu unsurlardan teşekkül ediyordu: Bir yanda, emperyalizmle işbirliğine girişen ve bu işbirliğini gittikçe artıran yeni Türk burjuvazisi, eski komprador büyük burjuvazinin bir kısmı, ağaların ve büyük toprak sahiplerinin bir kısmı, memurların ve aydınların en üst ve imtiyazlı tabakaları. Öte yanda, henüz tamamen tasfiye edilemeyen komprador burjuvazinin diğer bir kısmı, ağaların ve büyük toprak sahiplerinin başka bir kesimi, feodalizmin ve Sultanlığın ideolojik dayanakları olan din adamları, eski ulema sınıfı artıkları. Hangi toprak ağalarının hangi menfaat hesaplarıyla şu veya bu tarafta yer aldıklarını bilmiyoruz. Bu, ayrı ve etraflı bir araştırmayı gerektirir. Üzerinde durduğumuz konu açısından bunun zaten pek önemi yoktur. Önemli olan ve tartışılmayacak kadar açık olan gerçek şudur ki, toprak ağalarının bir kesimi Kemalist iktidara ortakken, bu iktidarda söz ve nüfuz sahibi iken, diğer bir kesimi Kemalist iktidarın karşısındadır. Mesela, Doğu Anadolu'daki Kürt toprak ağaları ve aşiret reislerinin yeri, *genellikle* ikinci kamptır. Daha sonraları bunlar DP'yi ve AP'yi destekleyecek, CHP karşısında yer alacaklardır. Ama dediğimiz gibi, toprak ağalarının bir kesimi, ta başından itibaren Kemalist iktidarın içindedir ve ona ortaktır, devlette söz ve nüfuz sahibidir.

Birinci kampın siyasi partisi CHP idi ve köken itibariyle Müdafa-i Hukuk Cemiyetlerine dayanıyordu. İkinci kamp ise, tek partili sistem yürürlükte olduğu müddetçe CHP içersinde yer almış ve iki kamp arasındaki siyasi mücadele, CHP içinde

sürdürülmüştür. Çok partili sisteme geçildiği zamanlarda da bunlar, kendi siyasi partilerini kurmuşlardır. 1925'te kurulan Terakkiperver Fırka, 1930'da kurulan Serbest Fırka, daha sonraları kurulan DP ve AP *esas olarak* ikinci kampın siyasi partileridir. "*Esas olarak*" diyoruz, çünkü, çeşitli menfaat çelişmeleri, yeni durumlar vs. bu kampların birinden diğerine geçişi, bunlara yeni unsurların katılmasını daima mümkün kılmaktadır. Ve öyle de olmuştur. 1946'da çok partili sisteme geçildiğinde CHP içinden bir yığın partinin türemesi, hakim sınıfların bütün kesimlerinin CHP içinde yer almış olmalarından ileri gelmektedir. Kemalist iktidar, siyasi bakımdan bağımsız bir milli burjuva iktidarı değil, birinci kampa dahil olan komprador büyük burjuvazinin, toprak ağalarının, memurların ve aydınların en üst ve imtiyazlı tabakasının emperyalizme yarı-bağımlı iktidarıydı. Hatta Kemalist diktatörlük bir ölçüde, emperyalizmle işbirliği halinde olmayan orta burjuvaziyi de eziyordu. Kemalist iktidarın temsil ettiği komprador büyük burjuvazi ile orta burjuvazi arasındaki ayrılık, gittikçe daha çok berraklık kazanmıştır.

İttihat ve Terakki döneminde olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde de, Kurtuluş Savaşı'na katılan orta burjuvazinin bir kesimi, ele geçirdiği devlet gücünü, zenginleşmek için bir kaldıraç gibi kullanarak, devlet tekellerini yaratıp bunları kendi hizmetine koşarak, emperyalizmle işbirliğine girişerek, onların yatırımlarına ortak olarak hükümet makamlarını, yüksek memuriyetleri de hizmetine sokarak, devlet bankalarından aldıkları kredilerle, rüşvetlerle, vurgunlarla şişerek, Türkiye'yi terkeden ve katledilen Ermeni ve Rum kapitalistlerinin mallarına, mülklerine el koyarak iyice zenginleştiler, milli karakterdeki orta burjuvazinin diğer kesimlerinden koptular. Bu farklılaşma ve kopma giderek daha belirgin hale geldi. İttihat ve Terakkici komprador Türk büyük burjuvazisinin bir kesimi ile, bu yeni komprador Türk büyük burjuvazisi; Kemalist iktidar içindeki hakim

unsurlar işte bunlardır! Türk burjuvazisinin bu yüksek tabakasının çıkarları, Avrupa kapitalistleri ile ayırdedilemeyecek derecede karışmış ve bunlar Avrupalı emperyalistlerle kesin bir tarzda işbirliğine girişmişlerdir.

[...]

[...] Hakim sınıflar içindeki mücadele, sanıldığı gibi, iktidarı elinde tutan milli burjuvazi ile komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının arasında cereyan etmiyordu. Esas olarak, komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının iki kanadı arasında cereyan ediyordu. Milli karakterdeki orta burjuvazi, bu kanatlardan birinde ikincil bir güç olarak yer alıyordu. Bu noktanın kavranması, gerek dünün, gerek bugünün açıklanmasında son derece önemlidir. CHP'ye, *nispeten* ilerici bir karakter kazandıran şey, onun içinde başından beri sosyal bir güç olarak mevcut olan fakat partiye hakim olmayan bu milli karakterdeki orta burjuvazidir. TİP, D. Avcıoğlu, H. Kıvılcımlı, Şafak ve TKP revizyonistlerinin (geçmişte ve bugün) iddia ettiği gibi, Kemalist iktidar, devrimci ve ilerici bir iktidar değildi. Kemalist iktidarla ittifak yapmayı düşünmek, karşı-devrim safına iltica etmek demekti. Çünkü Kemalist iktidarın kendisi, bizzat karşı-devrimi temsil ediyordu. Revizyonistlerin karşı-devrim dediği, cumhuriyet düzeninin yıkılması ve Sultanlığın tesisidir. Oysa böyle bir şey, artık burjuvazinin genç kesimlerinin de işine gelmez, hatta eski Türk büyük burjuvazisinin de... Dünyada gelişmeler öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, yuvarlanan taçları kimse başına koymaya cesaret edememektedir. Taçlı bir yönetim artık hakim sınıfların ihtiyaçlarını karşılayamaz, egemenliklerini koruyamaz. Bunu, burjuvazi de bilmektedir. Artık karşı-devrim, "demokratik cumhuriyet" maskeli faşist diktatörlük olabilir ve öyle de olmuştur.

6. Kemalist diktatörlük işçiler, köylüler, şehir küçük-burjuvazisi, küçük memurlar ve demokrat aydınlar üzerinde askeri faşist bir diktatörlüktür:

Sözü Şnurov'a bırakıyoruz:

> Her ne kadar bazı görüntüsel demokratik şekiller mevcutsa da (seçimle meydana getirilen parlamento vs.) *Türkiye'de bugün [1929] mevcut olan düzenin özü, bütün demokrasilerden uzak bir diktatoryadır* (abç) [yani faşizmdir]. Egemen parti dışında hiçbir parti örgütü yoktur ve hiçbir partinin de meydana gelmesine imkân verilmemektedir. Sosyal-demokrat parti bile yasaklanmıştır. Gazete ve dergiler, bir an dahi gevşemeyen sıkı bir kontrol altındadır. Hatta bu gazete ve dergilerde hükümet aleyhine, ilerde herhangi bir makalenin çıkabilmesi ihtimali dahi, bunların kapatılmasına yetiyor. (s. 21)
>
> Bugünkü Türk hükümeti elbette bir diktatorya [faşizm olmalı] hükümetidir. Çünkü egemen olan Türk burjuvazisi, tamamen güçsüzdür ve gelişebilmek için emekçi halkı ezmek zorundadır. (s. 22)
>
> ... Sendikalar hemen hemen yasaklanmıştır; kurulmasına izin verilen federasyon ve dernekler, hayır işleriyle yetinip devlet kontrolü altında çalışmak zorundadır. (s. 24). Her türlü işkolu dernekleri ve dernek birlikleri yasaktır... (s. 25) ... kanuna göre, "memur ve işçi işini terk edebilir, fakat her türlü gösteri, eylem ve iş özgürlüğüne halel getiren hareketler yasak edilmiştir." (s. 26)
>
> ... Kemalistler de, Jön Türkler gibi, yalnız emekçi kitlelerinin desteği ile iktidara gelebilirdi. Jön Türkler gibi, Kemalist devrimin ilk aylarında milli burjuvazi, işçi örgütlerinin kurulmasına engel olamadı. Ancak, bu sendikalar sırf sınıfsal nitelikte değildi; bazıları burjuvazinin etkisi altındaydı. (s. 42)

> Kemalist burjuvazi emperyalistlerle barış paktını imzaladıktan sonra (...), burjuvazinin artık emekçi kitlelerinin desteğine ihtiyacı kalmamıştı. Sınıf kavgasının büyümesine engel olmak lazımdı; öyle ya, yerli olsun yabancı olsun, bu kavga bütün sömürenlere, bütün kapitalistlere karşı açık bir savaş halini almak üzere idi.
>
> Kemalistler, Komünist Partisi'nin ve işçi hareketinin canına okudu. Komünist Partisi yeraltına inmek zorunda kaldı. Birçok ünlü üyesi, bu arada Mustafa Suphi hunharca öldürüldü, hayatta kalanlar takibe uğradı, hapislere atıldı. 1923 senesinde İstanbul Milletlerarası İşçi Birliği kapatıldı. Kapatılması için 1 Mayıs gününün kutlanması ile ilgili bildirilerin dağıtılması bahane edildi. Birliğin ileri gelenleri tutuklandı ve tıpkı vaktiyle Jön Türklerin proletarya sınıf hareketinin "hesabını" gördükleri, burjuvazi kontrolünde sözüm ona işçi örgütleri kurmaya koyuldukları gibi, şimdi de Kemalistler, kendi burjuva "sendikalarını", işçi eylemine karşı mücadele aracı olarak kullandılar. (s. 43)

Amele Teali'nin yağma edilmesi üzerine yayınlanan Profintern Yönetim Kurulu bildirisinde şöyle deniliyor:

> Halk Partisi hükümeti (Kemalistler), uzun zamandan beri sendika eylemini eline geçirip faşist bir örgüt haline getirmeye çalıştılar. (s. 47)
>
> Türkiye, işçi hareketinin en zalim takibata uğradığı ülkelerden biridir. Profintern'in III. Kongresi (1924 yılında) özel bir kararda Türkiye işçi sınıfına yapılan bu baskıları şiddetle protesto ederek şu bildiriyi yayınlamıştı: "Profintern'in III. Kongresi, Türk Kemalist hükümetinin Türkiye devrimci işçi örgütlerine yaptığı baskıyı ve işçileri uğrattığı kovuşturmayı şiddetle protesto ediyor! ..." (s. 59)
>
> ... Kürt isyanından sonra 1925 senesinde "İstiklal Mahkemeleri" kurularak yine iki yıl müddetle sıkıyönetim ilan edilmişti. Bu olay vesile edilerek işçi, köylü ve genellikle bütün emekçi kitleleri ağır takibata uğratıldı. *Aydınlık* ile *Orak-Çekiç* gazeteleri kapatıldı. Türk işçi liderleri, türlü işçi birlikleri ve

bu gazeteleri çıkaran yayınevleri sorumluları İstiklal Mahkemelerinde 10-15 sene hapis cezalarına mahkum oldular.

Tarihin tekerrürü! Tıpkı bunun gibi, devrimin sonunda emekçi kitlelerinin sırtından iktidara gelmiş olan Jön Türkler de aynı şeyi yapmışlardı vaktiyle. Fakat ne oldu? Jön Türkler eninde sonunda Alman emperyalizminin itaatkâr aleti haline geldiler. (s. 59-60)

işçi hareketini ezmek için Kemalist hükümet her araca başvuruyor, her şeyi mubah görüyor. İşçi örgütlerinin ilerici üyelerini polis gece yarısından sonra, şafak vakti evinden alıp karakola götürüyor. Birkaç gün tutuklu tutuyor... Sebep? Hiç. Filan tarihte, falan günde kravatların rengi ne imiş. Kasketlerinde nasıl işaretler varmış, ne konuşmuşlar acaba?

AP de aynı politikayı harfi harfine uygulamadı mı? Kırmızı ışık altında gitar çalan gencin tutuklanmasıyla yukarıdaki olaylar arasında ne fark var? Faşist Erim hükümeti de aynı yolu harfi harfine izlemiyor mu? Grevleri yasaklayıp, dergileri kapatmıyor mu?

Kemalist hükümetin işçi sınıfının hareketine karşı gösterdiği gaddarlıklardan bir örnek: 1927 Ağustos ayında Fransızlara ait Adana-Nusaybin demiryolunda çalışan işçiler greve gitmişlerdi. Sebep de gayet basitti. Bayram arifesinde kendilerine, istedikleri avans ödenmemişti. Bundan önce de işçi temsilcileri basit ve mütevazı 31 dilek tespit etmişler ve bunların yerine getirilmesini istemişlerdi...

Kapitalistler bir türlü cevap vermediler ve aradan bir buçuk ay geçtikten sonra da dilekçeyi reddettiler. Bunun üzerine başlayan grev 20 gün sürdü ve greve 850 işçi katıldı. İki gün tren işlemedi.

Nihayet üçüncü gün kumpanya (Fransız kapitalistler şirketi), grev kırıcılara yardım için bir tren yolladı. O zaman birkaç yüz işçi, karıları ve çocukları ile hat boyunca ray üzerinde yattılar ve tren yolunu kapadılar. Buna karşılık Kemalist hü-

> kümet yetkilileri, askeri birlik göndererek aralarında çoluk çocuk ve kadın bulunan silahsız işçilere ateş açtırdı. Raylar al kana boyandı. 22 "elebaşı" tutuklandı.
>
> Grev, yabancı kapitalistler tarafından ezildi ve bu işe, "demokratik" olan Kemalist hükümet de iştirak etti. Kapitalistlerin sınıf kardeşliği milli düşmanlıklarından ağır bastı.

Şnurov şöyle devam ediyor:

> Bu örnek tek değildir. 1926 yılında Seyrüsefayin Şirketinde çalışan işçilerin grevi de, aynı şekilde bastırıldı. Hükümet, grevi dağıtmak için deniz askerini grev kırıcısı olarak gönderdi. (s. 63-64)

Yine en basit sebeplerle, yüzlerce, binlerce işçi işinden atıldı ve Kemalist hükümet, patronlara bizzat destek oldu. Birçok olayda hükümet, bizzat patron durumundaydı. Şnurov'un kitabı bu konuda örneklerle doludur.

[...]

Kemalist diktatörlük köylerde, köylülere karşı ağaların, büyük toprak sahiplerinin, tefeci ve bezirganların, toptancıların yanında yer alıyor, devlet kuvvetleri, bunların hizmetinde köylüleri insafsızca eziyordu. Kemalist diktatörlük, zanaatçı ve memurların alt kesimlerini de ezmektedir. Kayıtçıların, gümrük memurlarının, telgrafçıların, vs. grev ve direnişleri şiddetle bastırılmaktadır. Sözü Şnurov'a bırakalım:

> ... Memurların hareketi ağır şartlara bağlıdır, çünkü onlar için hükümet doğrudan doğruya ücretle müstahdem çalıştıran bir kapitalisttir. Hatta daha iyi ücret ve daha elverişli iş şartları uğruna yapılan her mücadele, Kemalistler tarafından hemen hükümete karşı hareket, politik bir suç olarak vasıflandırılıyor. Diğer taraftan Kemalistler, bütün güçleriyle gü-

venilir ve hükümete sadık bir devlet örgütünü kurmaya gayret ediyorlar.

Kemalistler başka görüş açısı olan kimseleri işten kovuyor... (s. 67) ... 1925 yılında birkaç şehrin telgraf (telsiz) memurlarının, maaşlarına zam yapılması için giriştikleri grev de bastırıldı. Hükümet bu işin arkasında yine komünistlerin bulunduğunu ileri sürerek grevcileri tutukladı. Adana'da bu emir yerine getirildi ve birçok grevci telgrafçı Ankara'ya İstiklal Mahkemesine sevk edildi. Suçları, hükümet aleyhine bir komplo imiş! (s. 68-69)

7. Kemalist diktatörlük, azınlık milliyetleri ve özellikle Kürt milletini amansız milli baskı politikasıyla ezdi, kitle katliamlarına girişti, Türk şovenizmini bütün gücüyle körükledi:

Kemalist diktatörlük, azınlık milliyetlerin, özellikle Kürt milletinin bütün haklarını gasp etti. Onları zorla Türkleştirmeye girişti. Dillerini yasakladı. Zaman zaman başgösteren Kürt milli hareketini, bazı Kürt feodalleriyle de el ele vererek insafsızca ezdi, peşinden kitle katliamlarına girişti, kadın erkek, çoluk çocuk, genç ihtiyar, binlerce insanı katletti, "askeri yasak bölge" ilanlarıyla, "örfi idare" zorbalıklarıyla Kürt halkı için hayatı çekilmez hale getirdi. Sadece Dersim ayaklanmasından sonra katledilen Kürt köylülerinin sayısı 60.000'in üstündedir. Lozan'da Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı alçakça çiğnendi. Kemalistlerle emperyalistler, Kürt ulusunun kendi istek ve eğilimini hiçe sayarak, pazarlıkla, Kürdistan bölgesini çeşitli devletler arasında böldüler. Azınlık milliyetlere ve özellikle Kürtlere, son derece aşağılayıcı muamele yapılıyordu, onlara her türlü hakaret mubah görülüyordu.

Kemalist diktatörlük, Türk şovenizmini körüklemeye girişti. Tarihi yeni baştan kaleme alarak, bütün milletlerin Türklerden türediği şeklinde ırkçı ve faşist teoriyi piyasaya sürdü. Diğer azınlık milliyetlerin tarihini, kitaplardan tamamen sildi. Bütün dillerin Türkçeden doğduğu şeklindeki Güneş Dil Teorisi safsatasını yaydı. "Bir Türk Dünyaya Bedeldir", "Ne Mutlu Türküm Diyene" cinsinden şovenist sloganları ülkenin her köşesine, okullara, dairelere, her yere soktu. Böylece, çeşitli milliyetlere mensup işçiler ve emekçiler arasına milli düşmanlık ve kin tohumları saçtı; işçilerin ve emekçilerin birliğini ve dayanışmasını baltaladı. Türk işçi ve emekçilerini, kendi şovenist politikasına alet etmek istedi.

Kemalist diktatörlüğün milli meselede izlediği çizgi, tam anlamıyla Türk şovenizmidir. Ve bilindiği gibi, faşist diktatörlüklerin bir özelliği de, hakim ulus şovenizmini körüklemek, milli düşmanlıklar yaratarak ve kışkırtarak, emekçi halk kitlelerini bölmek, birbirine düşürmektir.

8. Kemalistler, devlet tekelleri kurarak, rekabeti geniş ölçüde ortadan kaldırarak, halk kitlelerini insafsızca sömürdüler. Tekeller sayesinde hükümetin kendisi de bir müteşebbis olup çıktı. Müteşebbislikle hükümet üyeliğini birleştiren tekeller, burjuvaziye bürokratik bir nitelik kazandırdı:

Devlet gücünü tamamen eline geçiren Kemalistler, bu gücü alabildiğince zenginleşmek, palazlanmak için kullandılar.

[...]

(...) söz konusu olan şey, "devlet eliyle milli burjuvazi yaratmak" değildir. Söz konusu olan, bütün devlet imkânlarını, Kemalist burjuvazinin zenginleşmesine ve palazlanmasına tahsis etmektir. Devlet tekelleri de bu amaca hizmet ediyordu. Kemalist burjuvalar, devlet tekelleri yaratarak ve bunları kendi hizmetine koşarak, bu alanlarda rekabeti geniş ölçüde ortadan kaldırıyor, böylece işçi ve köylüleri yüksek tekel kârlarıyla daha da insafsızca sömürüyordu... Öte yandan tekelci-devlet kapitalizmi, Şnurov'un da işaret ettiği gibi, müteşebbislikle hükümet üyeliğini birleştirerek, burjuvaziye bürokratik bir karakter kazandırıyor, yani bürokrat-burjuvaziyi doğuruyordu.

1929-1930 dünya kapitalizminin buhranı, Türkiye'de de kendini gösterince, CHP, devletçiliğe daha da sıkı sarılmış, buhrandan kurtulmak için, "devletçiliği" bir zırh gibi kullanmak istemiştir. CHP'nin devletçiliğinin esası budur.

9. Komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının iki siyasi kampı arasında "devletçilik"-"hür teşebbüsçülük", "tek parti"-"çok parti" üzerine yürütülen mücadelenin özü nedir?

İktidarı elinde tutan birinci kampın, devlet cihazına tamamen hakim olduğunu, devlet tekelleri yaratarak, bu tekelleri kendi hizmetine koşarak ve böylece, rekabeti büyük ölçüde ortadan kaldırıp rakiplerini ezerek, gittikçe büyüdüğünü ve zenginleştiğini gördük.

Hakim sınıfların ikinci kampta yer alan kesimi ise, devlet cihazı içinde zayıf olduğundan, onu dilediği gibi kullanamadığından, hatta devlet cihazına kuvvetle hakim olan birinci kamp tarafından, yine "devletçilik" yoluyla rekabet edemez hale geti-

rildiğinden, bir yandan devlet cihazını kendi amaçları için kullanmak uğruna mücadele ederken, öte yandan, iktisadi alanda "hür teşebbüsün, "devletçilik" aleyhtarlığının bayraktarlığını yapmıştır.

İktisadi alanda "devletçilik"-"hür teşebbüsçülük" şeklinde kendini gösteren mücadele, siyasi alanda da buna benzer bir şekilde yürütülmüştür.

Birinci kamp, devlet cihazına ve onun temel dayanağı olan orduya kesin olarak hakimdir. Bu nedenle, birinci kamp, öteden beri hakimiyetini orduya dayanarak, ordu vasıtasıyla sürdürmüştür. Kemalist diktatörlük gerçekte askeri bir diktatörlüktür. İkinci kamp ise, bir yandan, devlet kuvvetlerini ve orduyu kendi hizmetine koşmaya çalışırken, öte yandan, esas kuvvetini taşradaki toprak ağalarından, tefeci bezirgânlardan ve din adamlarından aldığı için ve bunlar vasıtasıyla geniş köylü kitlelerine hükmettiği için, "çok particilik"ten ve "seçim"lerden yana olmuştur. Elbette, bunların istediği "çok parti"nin içine proletaryanın partisi dahil değildi. Bunların istediği "seçim", gerici ittifaklar arasında halkı tercih yapmak zorunda bırakmaktan başka bir şey değildi. Bu iki kamp arasındaki, iktisadi alanda "devletçilik"-"hür teşebbüsçülük" şeklinde kendisini gösteren mücadele, siyasi alanda da bu şekilde yansıyordu. Aynı mücadelenin bir benzerini bugün de görmekteyiz. DP ve daha sonra AP, daha çok sivil gerici kuvvetleri harekete geçirerek, onları kullanarak zorbalığını yürütmüştür ve yürütmektedir. Demirel, 200 bin halkın silahlanmasından söz ederken, gerçekte taşradaki ağaların, tefecilerin ve din adamlarının beslediği gerici örgütleri, imam hatip okullarında, Kur'an kurslarında, vs. yetiştirilen faşist kuvvetleri ve benzerlerini kastediyordu. CHP'ye hakim olan komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları kliği ise, sürekli olarak, orduyu AP'ye karşı tehdit unsuru olarak kullanıyordu. Burada şu noktayı da belirtelim ki, AP'nin son yıllarda ordu

içindeki hakimiyeti hayli artmıştır. Fakat yine de AP, bir yandan askeriyeye dayanan sıkıyönetimin devamını isterken, öte yandan seçimlere dönülmesinden yanadır. Bunu o, tek başına iktidara hakim olmak amacıyla istemektedir, anti-faşist olduğu için değil. Ve bu olayın kökleri, belirttiğimiz gibi çok eskilerdedir.

Şu noktayı iyice aklımızda tutmalıyız ki, hakim sınıfların hiçbir kanadı, ezeli ve ebedi olarak "devletçi" veya "hür teşebbüsçü", "tek partici" veya "çok partici" değildir. Hangisi işine gelirse onu savunur. Devlet cihazına kesinlikle hakim olan, onu kendi amaçları için dilediği gibi kullanabilen kanat, bu durumu devam ettirebildiği sürece "devletçi"dir; bu durumdan zarar gören kanat ise, "özel teşebbüsçü"dür. Orduya kesinlikle hakim olan gerici kanat, bu durumu devam ettirebildiği sürece, göstermelik demokratik şekillerle kamufle edilmiş, bir askeri diktatörlükten yanadır; gücünü daha ziyade sivil faşist güçlerden alan kanat ise, tabii olarak buna karşı çıkar; kendi iktidarını garantiye alacak yolların savunuculuğunu yapar. Mesele budur. Türkiye'de hakim sınıflar arasında öteden beri sürüp gelen mücadelenin de özü budur. CHP'nin devletçiliğinden ilericilik, devrimcilik keşfeden "sosyalist" (!) Hitler faşizminin de "devletçi" olduğunu görmeyecek kadar kör ve kafasız budalanın tekidir.

10. Kemalist Türkiye, gittikçe daha çok bir yarı-sömürge ve gerici emperyalist dünyanın bir parçası haline gelerek, kendini İngiliz-Fransız emperyalizminin kollarına atmak zorunda kaldı:

"Kemalist Türkiye", ne yönde ilerledi ve nereye vardı? Bu sorunun cevabını Mao Zedung yoldaştan öğrenelim:

> Kemalist Türkiye bile, gittikçe daha çok bir yarı-sömürge ve gerici emperyalist dünyanın bir parçası haline gelerek nihayet kendini İngiliz-Fransız emperyalizminin kucağına atmak zorunda kalmıştır. Günümüzdeki uluslararası durumda sömürge ve yarı-sömürgelerdeki "kahramanlar", ya emperyalist cephede yer alarak dünya karşı-devrim güçlerinin bir parçası haline gelirler ya da anti-emperyalist cephede yer alarak dünya devrim güçlerinin bir parçası haline gelirler. Ya birini, ya diğerini seçmek zorundadırlar. Çünkü üçüncü bir seçim yoktur.

Kemalistlerin daha savaş yıllarında iken üstü örtülü olarak ve savaştan sonra da açık ve kesin olarak emperyalist cephede yer aldıklarını ve dünya karşı-devrim güçlerinin bir parçası haline geldiklerini Şnurov'dan yaptığımız aktarmalarla gösterdik. Daha sonraları ise, İttihat ve Terakkici seleflerinin, Alınan emperyalizminin itaatkâr aleti haline gelmesi gibi, Kemalistler de, İngiliz-Fransız emperyalizminin itaatkâr aleti olup çıktılar. Kemalist hareketin doğuşu, gelişmesi, mahiyeti kısaca budur!

Özetleyelim

1. Kemalist devrim, Türk ticaret burjuvazisinin, toprak ağalarının, tefecilerin, az miktardaki sanayi burjuvazisinin, bunların üst kesiminin bir devrimidir. Yani devrimin önderleri, Türk komprador büyük-burjuvazisi ve toprak ağaları sınıfıdır. Devrimde, ulusal karakterdeki orta burjuvazi önder güç olarak değil, yedek güç olarak yer almıştır.

2. Devrimin önderleri, daha anti-emperyalist savaş yıllarında iken İtilâf emperyalizmi ile el altından işbirliğine girişmişlerdir; emperyalistler Kemalistlere karşı hayırhah bir tutum takınmış, bir Kemalist iktidara rıza göstermeye başlamıştır.

3. Kemalistler, emperyalistlerle barış imzaladıktan sonra bu işbirliği daha da koyulaşarak devam etmiştir.

4. Kemalist hareket, özünde "işçilere ve köylülere, bir toprak devrimi imkânına karşı" gelişmiştir.

5. Kemalist hareketin sonucunda, Türkiye'nin sömürge, yarı-sömürge, yarı-feodal yapısı; yarı-sömürge ve yarı-feodal yapı ile yer değiştirmiştir; yani yarı-sömürge ve yarı-feodal iktisadi yapı devam etmiştir.

6. Sosyal alanda, eski ulusal azınlıklara mensup komprador büyük burjuvazinin ve eski bürokrasinin, ulemanın hakim mevkiini milli karakterdeki orta burjuvazi içinden palazlanan ve emperyalizmle işbirliğine girişen yeni Türk burjuvazisi, eski Türk komprador büyük burjuvazisinin bir kesimi ve yeni bürokrasi almıştır. Eski toprak ağalarının, büyük toprak sahiplerinin, tefecilerin, vurguncu tüccarların bir kısmının hakimiyeti devam etmiş, bir kısmının yerini yenileri almıştır. Kemalistler bir bütün olarak, milli karakterdeki orta sınıfın çıkarlarını temsil etmemekte, yukarıdaki sınıf ve zümrelerin menfaatlerini temsil etmektedir.

7. Politik alanda, hanedanlık çıkarları ile birleştirilmiş olan meşrutiyet yönetiminin yerini, yeni hakim sınıfların çıkarlarına en iyi yanıt veren yönetim, burjuva cumhuriyeti almıştır. Bu idare, sözde bağımsız, gerçekte siyasi bakımdan emperyalizme yarı-bağımlı bir idaredir.

8. Kemalist diktatörlük, sözde demokratik, gerçekte askeri faşist bir diktatörlüktür.

9. "Kemalist Türkiye bile, gittikçe daha çok bir yarı-sömürge ve gerici emperyalist dünyanın bir parçası haline gelerek sonunda kendini İngiliz-Fransız emperyalizminin kucağına atmak zorunda kalmıştır."

10. Kurtuluş Savaşı'nı izleyen yıllarda, devrimin baş düşmanı Kemalist iktidardır. O dönemde komünist hareketin görevi, hakim mevkiini kaybeden eski komprador burjuvaziye ve toprak ağaları kliğine karşı, Kemalistlerle ittifak değil (böyle bir itti-

fak zaten hiçbir zaman gerçekleşmemiştir), komprador burjuvazinin ve toprak ağalarının bir başka kliğini temsil eden Kemalist iktidarı devirmek, yerine işçi sınıfı önderliğinde ve işçi-köylü temel ittifakına dayanan demokratik halk diktatörlüğü kurmaktır.

III

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, egemen sınıflar (komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları) arasında iki siyasi kampın doğduğuna işaret etmiştik:

Birinci kamp; emperyalizmle işbirliğini gittikçe geliştiren ve palazlanan yeni Türk burjuvazisi, İttihat ve Terakkici komprador burjuvazinin bir kesimi, ağaların, büyük toprak sahiplerinin, toptancı tüccarların, tefecilerin bir kısmı, memurların ve aydınların en üst ve ayrıcalıklı tabakasından oluşuyordu.

İkinci kamp ise; tamamen tasfiye edilemeyen eski komprador büyük burjuvazinin, ağaların, büyük toprak sahiplerinin, tefecilerin, vurguncu tüccarların başka bir kesimi, saray mensupları, din adamları, eski ulema sınıfı artıklarından meydana geliyordu.

Milli karakterdeki orta burjuvazi de, bu kamplardan birincisinde, CHP ve iktidar safında yedek güç olarak yer alıyordu. İkinci kampa mensup olanlar, örgütlenme imkânına kavuştukları zaman, Terakkiperver Fırka'da ve Serbest Fırka'da örgütlendiler; bu imkânı bulamadıkları zamanlarda ise, CHP içinde yuvalandılar. İkinci kampta, hilafetçi ve padişahçı unsurlar da (eski feodal bürokrasi, ulema artıkları, din adamları, vs.) vardı. Fakat bunlar, ne o zaman, ne de daha sonra, mensup oldukları siyasi kampın hakim unsurları olamadılar. Hakim olanlar, komprador büyük burjuvazi ile bir kısım toprak ağaları, tefeciler, vurguncu tüccarlar, vs. idi. Aynı hilafetçi unsurlar, tali bir güç olarak DP ve AP içinde yer aldılar. Daha sonraları bunların

MNP'yi kurduklarını hepimiz biliyoruz. Yani bu iki hakim kamp arasındaki mücadele, başından beri, *esas olarak* cumhuriyet temeli üzerinde kalmak üzere, komprador büyük-burjuvazi ve toprak ağaları arasında bir iktidar mücadelesi olarak cereyan ediyordu; Sultanlığı ve hilafeti geri getirmek isteyenlerle cumhuriyetçi burjuvazi arasında, karşı-devrim ve devrim taraftarları arasında değil. Bu dönem geride kalmıştı artık! Tekrar edelim ki, bu emelleri besleyenler de vardı, ama onlar, dediğimiz gibi, kamplardan birine yamanmış, zayıf ve tali bir güç. Devrimle karşı-devrim arasındaki mücadele artık, cumhuriyetçilerle Sultancı ve hilafetçiler arasında değil, komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının diktatörlüğünü bir burjuva cumhuriyeti çerçevesinde devam ettirmek isteyenlerle, bundan menfaati olan sınıflarla, bir işçi-köylü diktatörlüğü, bir Demokratik Halk Cumhuriyeti kurmak isteyenler ve bundan menfaati olan sınıflar arasındaydı.

Bir yandan hakim sınıfların iki kampı arasındaki mücadele, öte yandan halk sınıflarıyla bunların tamamı arasındaki mücadele devam ederek, İkinci Dünya Savaşı yıllarına gelindi. *Bu arada, CHP'ye ve iktidara egemen olan gerici klik, önce İngiliz-Fransız emperyalistleriyle, 1935'lerden itibaren de değişen dünya şartlarının zorlamasıyla Alman emperyalistleriyle işbirliğine girişti.* Daha sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın başlarında olan şudur: Faşist Alman emperyalistleri, Türkiye'ye tamamen hakim olmuşlardır. CHP'ye hakim olan klik, tamamıyla ve kesinlikle Alman emperyalistlerinin elinde bir oyuncak haline, onların uysal bir kölesi haline gelmiştir. Bu klik, Hitlerci faşist zorbalık ve hükümet etme metotlarını Türkiye'de de uygulamaya girişmiştir. *Bu klik, dünya çapındaki kamplaşmada Alman faşizminin safında yer almıştır.* Açıkça onun safında savaşa girmediyse, buna sebep, dünya çapındaki güçler dengesinin buna müsait olmaması, Sovyetler Birliği'ndeki sosyalist iktidarın baskısı, savaşın Alman emperya-

lizminin aleyhine dönmesi, vs.'dir. Eğer şartları elverişli görseydi, bu klik, aynen İttihat ve Terakkici selefleri gibi, Almanların safında savaşa girmekte bir an bile tereddüt etmezdi. Dünya güçler dengesi, onun bu isteğini kursağında bıraktı. Saraçoğlu Hükümetinin kurulması, sadece bir gelişmenin, Alman işbirlikçiliği yolunda 1935'lerden beri atılan adımların tabii ve kaçınılmaz sonucudur. Yani bu gelişme, kesin bir Alman işbirlikçisi iktidarın gerçekleşmesiyle, doruğuna ulaşmıştır. *Şefik Hüsnü de doğru olarak, Saraçoğlu Hükümetinin, "Türk burjuvazisinin çoğu Alman sermayesiyle karışmış en soysuzlaşmış müstereddi vurguncu tabakalarının ve büyük toprak sahiplerinin menfaatlerini korumak prensibine bugün de dört elle sarılmış"* olduğunu ve bu ilkeyi, "ilk günlerden beri mihenk edindiği"ni söylüyor. Yine Şefik Hüsnü,

> bir taraftan Halk Partisi'nin idare edici kadrosu, başta Saraçoğlu ve arkadaşları olmak üzere kuşku götürmez bir tarzda Sovyetler'e aleyhtar ve Londra 'nın Sovyetler Birliği ile dostluk ve işbirliği siyasetine açıktan açığa hasımdır. Bundan ötürü, iki büyük Anglo-Sakson demokrasisi de, Türk hükümetinin ömrünü bir gün bile uzatmaya yardım etmek şöyle dursun, idare mekanizmasının demokratlaştırılması konusunda nüfuzlarını kullanmak suretiyle, içerdeki demokratlar cephesini desteklemek zorundadırlar,

derken, bu "demokratlaştırma"nın mahiyetini yanlış değerlendirmekle birlikte, doğru bir teşhis koyuyor.

Burada, Şafak revizyonistlerinin bir türlü kavrayamadığı çok önemli bir noktaya geldik. Daha sonra DP'yi oluşturacak olanlar, CHP içindeki bu Almancı hakim klik değil, tersine bu hakim kliğe karşı öteden beri, Terakkiperver Fırka ve Serbest Fırka dönemlerinden beri mücadele edenlerdir. Bunların öteden beri savundukları "çok parti" ve "serbest seçim" sloganları, yeni tarihi koşullarda, CHP'nin faşist Alman emperyalistlerinin kesin işbirlikçisi haline gelerek, daha da faşist bir hüviyet kazandığı şartlarda, kötülerin iyisi haline gelmiştir. Bu talepler, yani "çok

parti" ve "serbest seçim" vs. aynı yıllarda reformcu orta burjuvazinin de talepleridir. Bir orta burjuva hareketi olmaktan ileri gidemeyen TKP de, aynı yıllarda, buna benzer şeyler istemektedir. Yeni tarihi şartlarda, tarihimizde yeni bir olay ortaya çıkmıştır. Öteden beri hakim sınıflar arasındaki kamplaşmada, CHP'ye ve iktidara hakim olan kliğin tarafında yer alan reformcu orta burjuvazi, yeni koşullarda geniş ölçüde ikinci kampa geçmiştir. Böylece, TKP'den başlayarak DP ve MP'ye kadar uzanan bir cephe meydana gelmiştir. Şefik Hüsnü'nün, "*İçerdeki Demokratlar Cephesi*" dediği şey budur. Bu yıllarda TKP üyeleriyle bazı DP'lilerin (veya sonradan DP'li olacak kimselerin) ve MP'nin ilk başkanı olan Fevzi Çakmak'ın aynı örgütler içinde olmalarının ve olabilmelerinin sebebi de budur.

Bir komünist hareket için elbette iki gerici klikten birini tercih etmek söz konusu olamaz. Komünist hareket, ikisini de düşman olarak görür; ikisini de devirmek için mücadele eder; ama bunlar arasındaki mücadeleye de gözlerini yummaz; bu boğuşmadan kendi hesabına azami derecede fayda sağlamak için, bunların birbirine göre durumunu iyi tespit eder, en gerici olanı tecrit eder, ilk ve en şiddetli saldırılarını ona yöneltir, bu arada diğer gerici kliğin mahiyetini teşhir etmekten, onunla kendi arasındaki düşmanlık çizgisini sıkı sıkıya muhafaza etmekten de geri kalmaz. Bilir ki, hakim sınıflar arasındaki bu boğuşma her an halka karşı bir birleşmeye dönüşebileceği gibi, bugün en gerici olan kliğin yerini, yarın diğeri de alabilir. Bu, gericiler arasında durmadan değişen güç dengesine, iktidara hangi kliğin hakim olduğuna, iktisadi ve siyasi buhranın mevcut olup olmamasına ve benzeri şartlara bağlıdır.

[...]

Özetleyelim

1. Türkiye'de Kurtuluş Savaşı'nın sonundan başlayarak komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları iktidara egemendir. Fakat komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları iki büyük siyasi kliğe ayrılmıştır. İktidara ve devlet mekanizmasına egemen olan klik, önce İngiliz-Fransız emperyalizminin, 1935'lerden itibaren de Alman emperyalizminin işbirlikçiliğini yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesine kadar, genel olarak orta burjuvazi de bu kliğin safında yer almıştır.

2. İkinci Emperyalist Dünya Savaşı yıllarında Alman işbirlikçisi egemen klik, koyu bir faşizm uygulamasına ve vurgunculuk politikasına girişmiştir. Bu klik, içerde işçi sınıfı dahil bütün demokratik güçlere, dışarda da SSCB'ye ve İngiliz-Fransız-Amerikan blokuna karşı Alman faşizminin safında yer almıştır. Fakat dünyadaki güçler dengesi ve SSCB'nin varlığı, bunların Alman faşistlerinin safında savaşa katılmasına engel olmuştur.

3. Öte yandan da daha sonra DP ve MP içinde örgütlenen, komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının muhalif kliği, bunun peşinde de, o zamana kadar CHP saflarında tali bir unsur olarak yer alan reformcu orta burjuvazi ve diğer demokratik unsurlar yer almıştır. TKP de bu kliğin kuyruğuna takılmıştır. Bunlar, dünya çapında Amerikan-İngiliz-Fransız blokuyla ve SSCB ile ittifak kurmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı, Alman faşistlerinin ve müttefiklerinin yenilgisiyle bitince, Türkiye'de bu blok güçlenmiştir. Fakat savaş sona erer ermez, ABD emperyalizminin desteğiyle ve CHP'nin Almancı faşist diktatörlüğüne halkın ve demokratik güçlerin duyduğu nefret ustalıkla kullanılarak 1950'de DP iktidara getirilmiştir.

4. Böylece Alman emperyalizminin uşağı olan komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının yerini, ABD emperyalizminin uşağı olan komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının iktidarı almıştır. Söz konusu olan şey, "savaş sırasın-

da vurgunculukla palazlanan büyük burjuvazi"nin "uluslararası sermayenin kanatları arasına iyice girmesi" değil, Alman emperyalizminin "kanatları"nın yerini, ABD emperyalistlerinin "kanatları"nın alması, Alman uşağı gericilerin yerini de ABD uşağı gericilerin almasıdır.

5. Proletaryanın ve küçük-burjuvazinin muhalefetini kendi bendinde boğan kararsız orta burjuvazi, bu muhalefeti bir müddet DP'nin kuyruğuna taktıktan sonra, DP'nin faşizan uygulamaları karşısında, tekrar muhalefetteki CHP katarına katılmıştır. Proletarya önderliğinde, bağımsız ve güçlü bir halk hareketinin yaratılamamış olması, işçi sınıfının, emekçi halkın ve demokratik unsurların muhalefetinin, komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları kliklerinin bazen birini, bazen diğerini iktidara getirmeye yarayan bir kaldıraç gibi kullanılmasına yol açmıştır.

Muhalefetteyken "demokrasi" havarisi kesilen komprador büyük burjuvazi ve toprak ağası klikleri, iktidara geçtikleri zaman, en azılı halk düşmanı kesilmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında ve savaş sonrasında ülkemizin gerçekleri kısaca bunlardır. (Bkz. TİİKP Program Taslağı Eleştirisi, Madde 8, 10, 17'nin eleştirisi)

IV

1940'ların faşist Hitlerci CHP'si, 1950'lerin ortasından itibaren "demokrasi" havariliğine kalkmış, "hak", "adalet", "hürriyet" diye bağırmaya başlamıştır. Öte yandan Amerikancı DP iktidarının ezdiği ve sefalete sürüklediği kitleler, her türlü demokratik hakları zorla gasp edilen demokrat aydınlar ve orta burjuvazi arasında hoşnutsuzluk artmıştır. Kitleler devrimci bir önderlikten yoksun oldukları için, onların DP iktidarına karşı muhalefeti, yer yer parlayıp sönen, istikrarsız ve kendiliğinden gel-

me bir muhalefet olmaktan ileri gidememiştir. Hatta kitlelerde, her başa geçenin kendilerine düşman olması, kendilerini ezip soyması yüzünden bir umutsuzluk ve hiç kimseye güvenmeme eğilimi bile belirmiştir. İşçilerin ve köylülerin kabaran isyancı öfkesini, aynı potada birleştirip muazzam bir güç haline getirerek seferber edecek komünist bir önderlik yoktur. TKP çökertilmişti. TKP döküntülerinden H. Kıvılcımlı'nın 1954'te kurduğu Vatan Partisi, kitlelere sırtını dönmüş, Adnan Menderes köpeğini "İkinci Kuva-i Milliyetçiliğinizin önderi" olarak alkışlamakla meşguldür! Önderlikten yoksun kitlelerin kendiliklerinden devrim yapmaları elbette beklenemezdi. Onlar sadece dişlerini sıkıp, öfkelerini içlerine biriktirdiler ve zaman zaman da taştılar.

Orta burjuvaziye gelince: Bunların istedikleri sınıf nitelikleri icabı "yazma hürriyeti", "konuşma hürriyeti" gibi, çok sınırlı bir takım demokratik taleplerin ötesine geçmiyordu. Bütün sınırlılığa ve miyopluğuna rağmen, elbette bu talepler de ilericiydi. Öte yandan, aynı şeyleri, kendisi için, muhalefetteki komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları kliği de istiyordu. Türkiye'de orta burjuvazi ve bu sınıfa dahil edilebilecek demokratik aydınlar, oldukça güçlüdür. Fakat, her yerde olduğu gibi oldukça da miyop, uzlaşıcı ve kararsızdır. Barışa yatkındır. Fakat bu gücü arkasına takan büyük burjuva ve *toprak ağaları kliği, hasmını altedecek önemli bir koza sahip demektir. Yukarıdaki şartlar komprador büyük burjuvazinin muhalefetteki kliği CHP ile orta burjuvazinin geniş kesimleri arasında* "kısmi burjuva demokratik haklar" talebi etrafında bir ittifakın doğmasına yol açtı. CHP, muhalefetin önderliğini ele aldı ve orta burjuvazinin ve gençliğin heyecanlı atılımını, kendi iktidarı yönünde ustalıkla kanalize etti. *27 Mayıs* darbesiyle iktidarı ele geçirdi. Darbenin öncüleri sadık İnönücülerdir. Halkımız, "geldi İsmet, kesildi kısmet" diyerek, iktidara gelenin kim olduğunu doğru teşhis etti. Halkın kastettiği, İnönü'nün şahsında sembolleşen halk düşmanı gerici kliğin iktidarı

ele geçirdiğidir. Hatta darbeciler arasında Türkeş gibi komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının daha da azgın gerici kliği temsil eden, fanatik milliyetçi, Hitler taslağı faşistler de vardır. Sonradan İnönücü ekip, bunları tasfiye etmiştir. Bu fanatik milliyetçi faşist takım, ordunun, meclisi vs. dağıtarak kesinlikle ve doğrudan doğruya iktidarı eline alması, "astığım astık, kestiğim kestik" bir faşist diktatörlük kurulması taraftarıydılar. Bizim M. Belli gibi revizyonistlerimiz için, bunların tasfiye edilmesi ve seçimlere dönülmesi, "devrim"in gerilemesidir. Büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının akıllı (!) ve tecrübeli önderi ve kıdemli halk düşmanı İnönü ve onun taraftarları bu yolu tutmak istemediler. Çünkü bu yol, onların muhtaç olduğu orta burjuvazinin desteğini bir çırpıda kaybetmek demek olacaktı. Çünkü böyle bir faşist diktatörlük, orta burjuvazinin uğrunda mücadele ettiği "kısmi burjuva demokratik hakları" da silip süpürmek zorundadır; bu ise kendilerini en kuvvetli dayanaklarından mahrum bırakırdı. Öte yandan, orta burjuvazinin hızı henüz kesilmemişti; onun atılımını kendi iktidarları için ustalıkla kullananlar, iktidarı ele geçirdikten sonra, bu hızı kesmek için, onu cepheden karşılamadılar. O zaman kolları burkulabilir, bilekleri incinebilir, kendileri sendeleyebilirdi. Bu doğa kanununu ustalıkla politikaya uyguladılar, hareketin doğrultusunda kendilerini uydurarak, onu önce yavaşlattılar, sonra da durdurdular. Yani orta burjuvazinin sınırlı taleplerini de içeren bir anayasa hazırlayarak, bir yandan daha ileri bir atılımı boğup kendi iktidarlarını korudular. Öte yandan da, orta burjuvazinin desteğini korudular. Hakim sınıfların politik mücadelelerle iyice parçalandığı ve birbirleriyle silahlı çatışmalara girdiği dönemler, onlar açısından korkulu dönemlerdir. İnisiyatifleri ve kontrolleri son derece zayıflar. Bu yüzden böyle dönemlerin uzamasını istemezler. 27 Mayıs darbesine önderlik eden gerici kliğin de yaptığı budur.

Bir orta burjuvazi akımı olan TİP hareketi, işte böyle bir ortamda, orta burjuvazinin hızını henüz kaybetmediği bir ortamda doğdu. Sonradan kendisine "sosyalizm" maskesi takacak olan bu akımın, Anayasanın sınırlarını biraz zorlayan reformist talepleri bile, kitlelerde, gençlik ve aydın saflarında büyük ilgi ve destek gördü. CHP, gençliğin ve aydınların desteğini kaybetmeye başladı. Bunun üzerine gerici klikler telaşa düştüler. Birbirlerini suçlamaya giriştiler. DP'nin yerini alan AP, bütün bu belâların "başınıza" İnönü tarafından sarıldığını ileri sürerek saldırıya geçti. İnönü, büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının bu usta sözcüsü, kendi ifadesiyle, "sola duvar çekmek için", "CHP'nin ortanın solunda olduğunu ve kırk yıldır öyle olduğunu" ilan etti! İşte, gerici kliklerin kendi aralarındaki mücadelenin, bazen uzlaşarak, bazen hırlaşarak, ama şiddetli siyasi ve iktisadi buhranlarla gittikçe kızışarak sürüp gittiği böyle bir ortamda, fabrikalarda ve köylerde yeni, taze, canlı bir halk hareketi filizlenmeye başlıyordu.

Kahraman işçi sınıfımızın, fedakâr köylülerimizin ve *yiğit gençliğin çığ gibi yükselen mücadelesi, hızla yayılan Marksist-Leninist eserler, Çin'de Başkan Mao'nun önderliğinde yer alan Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin dünyayı sarsan etkileri*, bütün bunlar, ülkemizin toprağında yığınların mücadelesine önderlik edecek genç bir komünist hareketin fışkırmasına elverişli ortamı hazırlıyordu.

Yığınların mücadelesini, gerici kliklerin bazen birini, bazen diğerini iktidara getiren bir kaldıraç olmaktan kurtaracak olan, bu mücadeleyi muzaffer bir halk devrimine dönüştürecek olan, kitlelerin şiddetle gerek duyduğu komünist bir önderliktir.

V

Şafak Revizyonizminin Yanıldığı Noktalar:

[...]

Özetleyelim: Her şeyden önce, parlamento, "emperyalizm ve işbirlikçilerinin *hakimiyet aracı*" değildir, "*hakimiyet aracı*" gerici devlet mekanizmasıdır, hakim sınıflar *parlamentodan vazgeçerek de hakimiyetlerini sürdürebilirler.*

İkincisi, Türkiye'de parlamento 1950'den sonra ortaya çıkmış değildir. Cumhuriyet döneminin başından beri ve hatta Meşrutiyet döneminde de parlamento mevcuttur; fakat parlamento başından beri, Türkiye'de "kaba ve uydurma" bir şeydir, faşist ve yarı-faşist diktatörlüklerin "demokratik" maskesidir.

Üçüncüsü, 1950 sonrasının özelliği, parlamentosuz bir diktatörlükten parlamenter bir diktatörlüğe geçilmesi değil, komprador büyük burjuva ve toprak ağası sınıflarının bütün kliklerinin siyasi örgütlenme imkânına kavuşmuş olmasıdır.

Şafak revizyonistleri, parlamentonun Marksist-Leninist bir değerlendirmesini yapmadıkları gibi, Türkiye'de parlamentonun fonksiyonunu da asla kavrayamamışlardır. Bu dar kafalı burjuvalar, hangi meseleye el atsalar içinden çıkılmaz hale getiriyorlar. (Bkz. TİİKP Program Taslağı Eleştirisi, 20. Maddenin eleştirisi.)

11. Şafak revizyonistleri, "*siyasi ve iktisadi buhran*, Amerikan uşağı DP iktidarının 27 Mayıs 1960'da yıkılmasıyla *sonuçlandı*" diyorlar. Üzerinde durulmaya bile değmeyecek ölçüde saçma bir iddiadır bu. Burjuvazinin ve toprak ağalarının hakimiyeti devam edecek, feodal ağlarla örülmüş bir kapitalizm devam edecek, fakat *siyasi ve iktisadi buhran sonuçlanacak* (!). Buhran, bugünkü iktisadi düzenin ve ona bağlı olarak sosyal ve siyasi düzenin bizzat yapısında mevcut olan çelişmelerden doğmaktadır.

Bu yapı, muzaffer bir halk devrimiyle yıkılmadıkça, bu çelişmeler sona ermeyecektir; bu çelişmeler sona ermediği sürece de, ne iktisadi ve ne de siyasi buhran sonuçlanır, Şafak revizyonistleri, düzenin temellerine dokunulmadan, onun bütün hastalıklarından kurtulabileceğini zannediyorlar. Böyle bir reçeteyi, "Marksizm-Leninizmi çürütmek" için, bütün gerici sınıflar ve onların "ilim adamları" da arıyorlar ama, henüz bulamadılar. (Bkz. TİİKP Programı Taslağı Eleştirisi, 20. Maddenin eleştirisi.)

12. Şafak revizyonistleri, 27 Mayıs hareketine orta burjuvazinin önderlik ettiğini ve darbeden sonra iktidarı orta burjuvazinin ele geçirdiğini, fakat daha sonra, *"iktidarı işbirlikçi büyük burjuvaziye ve toprak ağalarına bıraktığını"* iddia ediyorlar. Bu doğru değildir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, darbeye önderlik eden, darbeden sonra iktidarı eline geçiren İnönücü CHP kliğinin temsil ettiği komprador büyük burjuvazi ve toprak ağalarıdır. Orta burjuvazi ve gençlik, darbenin gerçekleşmesinde önemli bir rol oynamışlardır ama, önder olarak değil, CHP kliğinin arkasına takılarak. Eğer Şafak revizyonistleri, İnönücü CHP kliğini orta burjuvazinin temsilcisi olarak görüyorlarsa, bir kere daha yanılıyorlar.

1965'te AP'nin tek başına iktidara gelmesiyle, orta burjuvazinin iktidardan indiği kastediliyorsa, MBK iktidarının ve koalisyon hükümetlerinin orta burjuvaziyi temsil ettiği kabul ediliyor demektir. Eğer koalisyon hükümetleriyle birlikte orta burjuvazinin iktidarının sona erdiği kastediliyorsa, bu sefer de sadece MBK iktidarının orta burjuvaziyi temsil ettiği iddia ediliyor demektir. Gerçekte ise, hem MBK iktidarı dönemi, hem de koalisyon hükümetleri dönemi büyük komprador burjuvazinin ve toprak ağalarının iktidarda olduğu dönemlerdir. Değişen şudur ki, komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının bir kliği batarken, diğer kliği çıkmıştır. Mesele budur. İşçi-köylü kitleleri, kendi tecrübeleriyle 27 Mayıs hareketine Şafak re-

vizyonistlerinden daha doğru bir teşhis koymuşlardır. (Bkz. TİİKP Program Taslağı Eleştirisi, 21. Madderin eleştirisi.)

13. Kemalizm, hangi sınıfın ideolojisidir? Şafak revizyonizmine göre, Kemalizm; orta burjuvazinin devrimci kanadının ideolojisidir. *12 Mart'tan Sonra Dünyada ve Türkiye'de Siyasi Durum* broşüründe, faşizmin, "orta burjuvazinin *Kemalist kesimlerinin* (abç) gözünü boyamak..." istediği söyleniyor. (Bkz. A.g.y., s. 45) "Orta burjuvazinin Kemalist kesimleri"nden kasıt, besbelli ki, orta burjuvazinin devrimci kesimleridir; yani sol kanadıdır.

Yine Şafak revizyonistleri, M. Kemal'in ilkelerinin faşizmle asla bağdaşmayacağını iddia etmekte ve "faşistler, M. Kemal'in ilkelerini tahrif ederek, kendi faşist safsatalarının bir parçası olarak gösterebileceklerini sanıyorlar" demektedirler. (a.g.y., s. 45)

Yine Şafak revizyonistleri, "M Kemal, *halkımızın ilerici tarihinin* (abç) bir parçasıdır" demektedirler.

Bu iddiaların, Türkiye gerçekleriyle en küçük bir ilgisi ve bağdaşır tarafı yoktur. Şafak revizyonistleri, kendi boş hayallerini gerçeklerin yerine koymaya çalışıyorlar; ülkemizde bir yığın revizyonist ve oportünist klik, özellikle Kemalizm konusunda aynı şeyi yapıyor. Özellikle Kemalizm konusunda, orta burjuvazinin gerçeklere aykırı idealist yargıları öylesine beyinlere yerleşmiş, kafalara öylesine tekel kurmuştur ki, Kemalizm'in komünistçe değerlendirilmesi adeta olanaksız hale gelmiştir. Şimdi iyi biliyoruz ki, bizim Kemalizm konusundaki yargılarımız, Çetin Altan, D. Avcıoğlu, İlhan Selçuk'tan tutun da, TİP, M. Belli, H. Kıvılcımlı, TKP, THKP-THKC, THKO ve Şafak revizyonistlerine kadar, bütün burjuva ve küçük-burjuva örgüt ve akımlarını öfkeyle ayağa fırlatacaktır. Ama öfkeyle ayağa fırlamaktansa, Türkiye tarihine daha ciddi olarak göz atmaları, onu doğru olarak kavramaya çalışmaları gerekmez mi? Türkiye gerçekleri bize şunu gösteriyor:

Kemalizm demek, fanatik bir anti-komünizm demektir. Kemalistler, M. Suphi ve 14 yoldaşını, kahpece ve hunharca boğazlamışlardır. TKP'yi, M. Suphi yoldaşın ölümünden sonra bu isme layık bir parti olmadığı halde, amansız bir şekilde ve her fırsatta ezmiş, bugün Amerikancı faşist sıkıyönetim mahkemelerinin yaptığını, Kemalist iktidar defalarca yapmıştır; her iki yılda bir, çoğu zaman her yıl en az bir kere, genel tutuklamalar düzenleyerek yüzlerce insanı polis işkencesinden geçirmiş, karakollarda ve zindanlarda çürütmüştür. Sovyetler Birliği'ne, menfaat sağlamayı hesapladığı müddetçe dalkavukluk etmiş, diğer zamanlarda sinsi ve azgın bir düşmanlık beslemiştir.

Kemalizm demek, işçi ve köylü yığınlarının, şehir küçük-burjuvazisinin ve küçük memurların sınıf mücadelesinin kanla ve zorbalıkla bastırılması demektir. Kemalizm, işçilerin süngü ve ateş, cop ve dipçik, mahkeme ve zindan, grev ve sendika yasağı demektir; köylüler için ağa zulmü, jandarma dayağı, yine mahkeme ve zindan ve yine her türlü örgütlenme yasağı demektir. Şnurov yoldaşın verdiği örnekleri, Adana-Nusaybin demiryolunda işçilerin nasıl kurşuna dizildiğini bütün arkadaşlar bir kere daha hatırlasınlar.

Kemalizm demek, her türlü ilerici ve demokratik düşüncenin zincire vurulması demektir. Kemalizmi övmeyen her türlü yayın faaliyeti yasaktır. İleride, Kemalist iktidar aleyhine herhangi bir yazının çıkabileceği ihtimali dahi, yayın organlarının kapatılması için yeterli sebeptir. Sonu gelmez "örfi idareler" memleketi kasıp kavurmaktadır ve her bir "örfi idare" yıllarca sürmektedir; meclis, CHP'nin tepesindeki bir avuç yöneticinin ve onun değişmez başkanı M. Kemal'in elinde oyuncaktır; Anayasa da ve bütün yasalar da öyledir, ülkeyi gerçekte ordu yönetmektedir.

Kemalizm demek, her alanda Türk şovenizminin kışkırtılması, azınlık milliyetlere amansız bir milli baskının uygulanması, zorla Türkleştirme ve kitle katliamı demektir.

Kemalizm'in "istiklal-i tam" ilkesi demek, yarı-sömürgelik koşullarına seve seve razı olma ilkesi demektir. Kemalist Türkiye, yarı-sömürge Türkiye'dir. Kemalist iktidar, İngiliz-Fransız emperyalizmine ve daha sonra Alman emperyalizmine uşaklık eden, onlarla işbirliği eden bir iktidar demektir. Şnurov'un belirttiği gibi, Kemalistlerin emperyalistlerle olan sınıf kardeşliği, milli düşmanlıklarından ağır basmıştır; Kemalist iktidar, birçok defalar İngiliz, Fransız ve Alman şirketlerinin menfaatlerini korumak için, Adana-Nusaybin demiryolu grevinde olduğu gibi, işçileri kurşuna dizmiştir.

Şimdi Kemalizm dalkavukluğu yapan revizyonistler, bize hışımla soracaklar: Peki öyleyse, Kemalistleri SSCB ve Lenin niçin destekledi! Bunun yanıtı gayet basittir: SSCB ve Stalin, Japonya'ya karşı Guomintang'ı niçin desteklediyse, bunu da onun için destekledi. ÇKP ve Mao Zedung yoldaş, Asya'nın, Afrika'nın ve Latin Amerika'nın geri ülkelerindeki komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının iktidarlarını, mesela Yahya Han'ın faşizmini, ABD emperyalistlerine ve Sovyet sosyal emperyalistlerine karşı niçin destekliyorsa, o dönemde SSCB ve Lenin yoldaş da, Kemalistleri onun için destekledi, yani o dönemde daha gerici ve daha büyük düşman olan İngiliz-Fransız emperyalistlerini tecrit etmek için destekledi; yani SSCB ve Lenin yoldaş, gericiler arasındaki çelişmelerden devrimin menfaatine ustalıkla yararlandılar. Mesele budur.

Kemalizm'e dalkavukluk eden revizyonistler, hışımla bağıracaklar: "Siz, Kemalizm'in milli kurtuluşçu yönünü reddediyorsunuz." Hayır! Biz sadece Kemalizm'in "milli kurtuluşçuluğunun" niteliğini doğru tespit ediyoruz. Kemalizm'in milli kurtuluşçuluk olarak gördüğü şey, sömürge yapının kalkması, fa-

kat yarı-sömürge yapının olduğu gibi muhafaza edilmesidir; emperyalizmin doğrudan hakimiyetinin kalkması, fakat dolaylı hakimiyetinin olduğu gibi devam etmesidir; emperyalizmle iktisadi ve siyasi işbirliğidir; emperyalizme siyasi bakımdan yarı-bağımlılıktır.

[...]

Kemalizm demek, aynı zamanda, toprak ağaları sınıfıyla kol kola, omuz omuza köylü kitlelerini ezmek, menfaat birliği etmek, sınıf kardeşliği etmek demektir.

Bütün bu gerçekler, Kemalizm'in sınıf karakterini, hangi sınıfın ideolojisi olduğunu açıkça gösteriyor: *Kemalizm, komprador Türk büyük burjuvazisinin ve orta burjuvazinin sağ kanadının ideolojisidir.*

Kemalizm'in faşizmle bağdaşmaması bir yana, Kemalizm, bizzat faşizm demektir. Kemalist diktatörlük, askeri faşist bir diktatörlüktür. 1930'ları yaşayan birinden dinleyen eski bir devrimci arkadaşın ifade ettiğine göre, o günlerde TKP'nin şiarı şudur: "Kahrolsun Kemalistlerin faşist diktatörlüğü!" Ama bu şiar, her nedense sonraları terk edilmiştir.

"M. Kemal, halkımızın ilerici tarihinin bir parçasıdır" diyorlar. *Halkımızın tarihi*, zaten tümden ilericidir. Bütün dünya halklarının tarihi ilericidir. Ama M. Kemal, *halkımızın tarihinin* bir parçası değil, komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının ve onlarla birleşen orta burjuvazinin sağ kanadının, yani *gerici sınıfların tarihinin* bir parçasıdır. Mesela, bir Fatih Sultan Mehmet ne kadar halkımızın tarihinin bir parçasıysa (!) M. Kemal de o ölçüde halkımızın tarihinin bir parçasıdır (!)

Şafak revizyonistleri, M. Kemal'i, Sun Yat-sen'e benzetiyorlar. M. Kemal, Sun Yat-sen'e değil, Çan Kay-şek'e benzer; hatta

Türkiye'nin Çan Kay-şek'idir. Sun Yat-sen, ülkesinde komünistlerle ittifaktan yanadır; birçok komünist, bu arada Mao Zedung yoldaş, Sun Yat-sen'in partisinin merkez komitesindedir. Sun Yat-sen, Sovyetler Birliği ile samimi ve yakın bir dostluk kurmuştur. Sun Yat-sen, işçi-köylü yığınlarının hayat seviyelerinin yükseltilmesinden ve onlara burjuva demokrasisinin verebileceği azami hak ve özgürlüklerin verilmesinden yanadır; hayatta olduğu sürece de, bunun için mücadele etmiştir. Sun Yat-sen, toprak ağaları sınıfının amansız düşmanıdır; onlara karşı köylü kitlelerinin menfaatinden yanadır. Sun Yat-sen kapitalistlerin ve toprak ağalarının değil, köylü kitlelerinin sözcüsüdür.

[...]

Bugün yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkelerde Lenin yoldaşın liberal-demokratik dediği eğilimin temsil ettiği sınıflar, proletarya önderliğindeki halkın birleşik cephesine katılan milli burjuvazinin devrimci kanadı, şehir küçük-burjuvazisi ve köylülerdir, yani orta köylülerdir. Lenin yoldaşın liberal dediği eğilimin temsil ettiği sınıflar ise, milli burjuvazinin karşı-devrim safında yer alan gerici kanadı ve komprador büyük burjuvazidir (Rusya'da bu eğilimi Kadetler temsil etmekteydi).

Sun Yat-sen hareketi, *liberal-demokratik eğilimin en demokratik kesimi* olduğu halde, yani orta köylüleri temsil ettiği halde, Kemalist hareket, *liberal* eğilimi, yani orta burjuvazinin sağ kanadını ve komprador Türk büyük burjuvazisini temsil ediyordu. Bu iki hareket arasında, böylesine kıyas kabul etmez, önemli bir fark vardır. Şafak revizyonistleri, işte bu son derece önemli farka gözlerini kapıyorlar.

14. Şafak revizyonistleri, "M. Kemal'in 'istiklal-i tam' ilkesinin mirasçısıyız, bu mirası faşistlere terk edemeyiz; ona sıkı sıkıya sarılmalıyız" diyorlar. Bu "miras" denilen şeye komü-

nistlerin neden sarılamayacağı, zannederiz ki yeterince açıklığa kavuşmuştur. Bu "miras"ı bugün, M. Kemal'in yakın silah arkadaşı İ. İnönü devam ettiriyor, Nihat Erim devam ettiriyor, bunların izinde yürüyenler devam ettiriyor. Bu kişilerin ve bunların mensup olduğu örgütlerin bugün hangi sınıfları ve hangi eğilimi temsil ettiğini biliyorsunuz. Hatta Bülent Ecevit, Şafak revizyonistlerinin dört elle sarıldığı "miras"ı birazcık eleştirdiği için, Kemal Satır güruhunun saldırısına uğradı. Şafak revizyonistleri, bu, "miras" diye her olur olmaz şeye hırsla sarılan aç gözlü bezirgânlar, M. Kemal hareketini değerlendirirken, Ecevit'in daha sağına düşmekte, Kemal Satır güruhuna yaklaşmaktadırlar.

Komünistler, tarihin devrimci mücadelede silah haline getirilmesini çok iyi bilirler. Ama, "miras" diye gerici şeylere sarılmak, halk kitlelerinin aldatılmasında gericilerle ağız birliği etmek, onlara suç ortaklığı etmek olur. "Miras" diye gerici şeylere sarılmak, bizi kitlelerle kaynaştırmaz, tersine, onlardan koparır. Kemalizm'e miras diye sarılmak, bizi Kemalist iktidarın hunharca ezdiği işçi-köylü yığınlarından emekçilerden koparır. Evet, bugün hakim sınıflar tarafından kafası Kemalizm konusunda yanlış düşüncelerle doldurulmuş, Kemalizm'e sempati duyan işçi ve köylü yığınları da vardır. Ama eğer bu yanlış fikirlerle mücadele etmezsek, eğer bu yanlış fikirleri işçilerin ve köylülerin kafasından söküp atmazsak, emekçi yığınlarının çeşitli kesimleri arasında, çeşitli milliyetlere mensup emekçiler arasında tam bir birlik, dayanışma ve güven sağlayamayız. Ayrıca bugün açısından, gerici sınıflara karşı doğru ve başarılı bir mücadele yürütemeyiz. Kemalizm'in ilkelerini (bu ilkelerin neler olduğunu gördük) savunan ve uygulayan askeri faşist diktatörlükler karşısında kitleleri silahsız bırakmış oluruz. Kemalist diktatörlük Yahya Han diktatörlüğünden farksızdır; biz, kitlelere böyle bir rejimi sempatik gösteremeyiz. Şafak revizyonistlerinin yaptığı şey budur.

Komünistler, tarihin devrimci mücadelede bir silah haline getirilmesini bilirler. Kurtuluş Savaşı'nda canıyla, kanıyla destanlar yaratan halk kahramanları vardır. Mesela bir Karayılan vardır, biz bunların mücadelelerinin mirasçısıyız. Biz, bunların tükenmez enerjilerinin, mucizeler yaratan dehalarının, sonsuz devrimci güçlerinin mirasçısıyız. Her fırsatta yığınların mücadelesini kanla ve zorbalıkla bastırmaya çalışanların, onlara düşmanlık gösterenlerin değil!

Bazı silahlar vardır ki, onu elinde tutanlar yenilmez bir güce sahip olurlar. Mesela, Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi böyle bir silahtır. Kitlelerin devrimci tecrübeleri böyle bir silahtır.

Bazı silahlar da vardır ki, onu elinde tutanlar, kendilerini yaralarlar: Yani silah geri teper ve kendisini elinde tutanları vurur. İşte Kemalizm böyle bir silahtır! Şafak revizyonistleri böyle bir silahı elimize almak istemediğimiz için, bizi diledikleri gibi suçlayabilirler. Ama, biz de, onların sağa sola reklam ettikleri bu silahın gerçek mahiyetini yığınlara ve devrimci kadrolara anlatmaktan geri durmayacağız.

15. Şafak revizyonistleri, "Lenin-Stalin ve Mao Zedung'un, M. Kemal tahlilleri bize ışık tutmalıdır" diyorlar. Evet, biz de aynı kanaatteyiz. Böyle bir ışığa çok gereksinimleri var. Baksanıza, karanlıkta el yordamıyla yürümeye çalışan körlere benziyorlar. Ama, bunlarınki körlüğün başka bir çeşidi: *Siyasi körlük.*

AD DİZİNİ

Abdülhamit, (Sultan II.), 99, 522
Ahmet Rıza Bey, 99
Akselrod, Pavel Borisoviç, 313
Aktolga, Münir Ramazan, 295
Alpay, Şahin, 241, 279
Altan, Çetin, 553
Aren, Sadun, 194, 247, 467
Atatürk, Mustafa Kemal, 27, 28, 31, 83, 164, 175, 176, 206, 208, 209, 211, 225, 252, 275, 290, 509, 510, 512, 518, 519, 525, 553, 554, 556, 557, 558, 559
Avcıoğlu, Doğan, 10, 128, 134, 233, 242, 243, 245, 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 270, 271, 274, 275, 276, 277, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 465, 466, 467, 480, 530, 553
Aybar, Mehmet Ali, 87, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 144, 147, 148, 194, 247, 249
Babuşkin, İvan, 199
Bayar, Celâl, 177, 262, 276
Bekir Sami, 525
Belli, Mihri, 159, 248, 289, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 307, 308, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 361, 367, 368, 375, 465, 466, 467, 549, 553
Bethlen, Kont İştvan, 60
Boran, Behice, 9, 127, 139, 148, 467
Burkay, Kemal, 457, 458
Caroly, K., 60
Cengiz, Ertan, 247, 248, 253, 254, 255, 256, 271, 272, 277
Curzon, George Nathaniel (Lord), 51
Çağlayangil, İhsan Sabri, 236
Çan Kay-şek, 27, 148, 556, 557
Çayan, Mahir, 9, 10, 295, 321
Çerkes Ethem, 27
Danton, Georges Jacques, 329
de Gaulle, Charles, 79
Debray, Regis, 423
Demirel, Süleyman, 82, 538
Dimitrov, Georgi, 376
Divitçioğlu, Sencer, 11, 249
Ecevit, Bülent, 245, 246, 263, 375, 465, 558
Engels, Friedrich, 71, 198, 323, 325, 326, 328, 329, 330, 331, 332, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 345, 346, 347, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 362, 363, 376, 377
Erim, Nihat, 440, 441, 443, 533, 558
Feuerbach, Ludwig, 330
Ford, Henry, 350
Gandhi, İndira, 81
Gottschalk, Andreas, 337, 339
Halturin, Stepan, 199
Hitler, Adolf, 463, 539, 549
İlhan Selçuk, 467
İnan, Hüseyin, 9, 385

İnönü, İsmet, 27, 60, 275, 509, 510, 512, 548, 549, 550, 558
Karayılan, 559
Kautsky, Karl, 197, 198, 199, 352
Kaypakkaya, İbrahim, 9, 451, 517
Kıvılcımlı, Hikmet, 10, 39, 49, 65, 69, 76, 80, 270, 302, 373, 374, 465, 467, 530, 548, 553
Kossovski, VI., 500
Küçükömer, İdris, 11, 129, 130, 133, 146, 148, 150, 249
Küpeli, Yusuf, 295
Kürkçü, Ertuğrul, 3, 11, 13, 295
Lange, Oskar, 277
Lassalle, Ferdinand, 345
Lefebvre, Henri, 327
Lenin, V.I., 19, 50, 53, 155, 156, 197, 198, 206, 277, 278, 298, 301, 313, 315, 328, 329, 335, 336, 341, 342, 348, 349, 350, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 370, 371, 372, 373, 375, 376, 377, 378, 379, 381, 382, 465, 467, 468, 469, 470, 475, 480, 482, 485, 487, 491, 492, 495, 496, 498, 500, 501, 507, 509, 514, 519, 521, 555, 557, 559
Liebknecht, Wilhelm, 352
Mao Zedung, 148, 149, 373, 519, 521, 522, 539, 550, 555, 557, 559
Martov, Julius, 313
Marx, Karl, 198, 323, 324, 325, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 361, 362, 363, 376, 377
Mehmet (Fatih Sultan, II.), 556
Menderes, Adnan, 548
Mihri Belli, 361
Muhammed (Hz.), 69, 70, 71
Musa (Hz.), 334
Mustafa Suphi, 9, 17, 27, 525, 532, 554
Münzer, Thomas, 326
Okyar, Ali Fethi, 60
Perinçek, Doğu, 284
Pomeroy, William J., 329
Prens Sabahattin, 99
Saraçoğlu, Mehmet Şükrü, 544
Satır, Kemal, 558
Selçuk, İlhan, 553
Seyit Rıza, 457
Soysal, Mümtaz, 151
Stalin, J.V., 338, 351, 355, 357, 358, 359, 360, 372, 379, 380, 453, 460, 461, 470, 471, 476, 481, 482, 484, 493, 519, 521, 522, 523, 524, 555, 559
Sulzberger, Cyrus I., 79
Sun Yat-sen, 556, 557
Şefik Hüsnü (Değmer), 9, 241, 290, 544, 545
Şelgunov, Nikolay Vasilyeviç, 199
Şeyh Bedreddin, 326
Şeyh Said, 55, 67, 457, 476, 478, 480
Şnurov, A., 519, 520, 521, 523, 524, 526, 527, 531, 534, 537, 540, 554, 555
Tağmaç, Memduh, 83
Toker, Metin, 480
Troçki, Lev, 337, 339, 340
Türkeş, Alparslan, 463, 466, 467, 549
Venizelos, Elefterios, 51, 53, 58, 60, 61
Weitling, Wilhelm, 337
Yahya Han, 555, 558

Bu kitap, Türkiye'nin sosyalist düşünce ve eylem insanlarının siyasal düşünce ve mücadele tarihimizde iz bırakmış teorik-politik metinlerini bir araya getirirken, bizi yalnızca sosyalist mücadelenin bir teorik muhasebesine davet etmiş olmakla kalmıyor, bu muhasebenin her şeyden önce sosyalist siyasal düşünüşün bilgisini birincil kaynaklardan edinerek gerçekleştirmenin öneminin de altını çiziyor.

Kitapta yer alan, maddi varlık şartları dahi artık başka bir tarihsel dönemde kalmış tartışma ve tezler, bugün 20'lerini sürerken gözlerini siyasi hayata "Gezi İsyanı" ile birlikte açmış genç erkek ve kadınları, emeğin hakkı, kadının hakkı, kent hakkı, doğa ve yaşam hakkı için, Kürd'ün, Alevi'nin, Roman'ın, LGBT'nin hakkı için mücadele edenleri neden ilgilendirsin? diye sorulabilir.

Her şeyden önce bu tartışmalarda dile gelen öngörü ve deneyimlerin, bugünkü kuşakların bedenlerinde ve ruhlarında hissederek acıyla farkına vardıkları aynı hakimiyet rejimiyle karşı karşıya gelerek edinilmiş olmasından ötürü ilgilendirmeli. Aynı zulmü ve zorbalığı kendilerinden önce tatmış kuşakların eseri olan bu metinlerin tümünün çevresinde döndükleri "devlet ve devrim" sorunsalı yeniden ve bütün haşmetiyle "Gezi isyancısı"nın da önüne dikiliyor. Bu kitapta "isyancıya" sunulan, kendi tarihsel dünüdür.

Ertuğrul Kürkçü

THG
D398072
DOY

ISBN-13: 978-605-4412-99-0

3. BASKI

9 786054 412990